

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9240

CALL No. BPa 8/Fall

D.G.A. 79

JATAKATTHAVANNANA

BY

V. FAUSBOLL

— 11 —

THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

OR

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

9240

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBÖLL

VOL. IV.

BPa8

Fau

LONDON,
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG,
KARL & TRÜBNER.

KOPENHAGEN,
H. HASTEDT.

1887.

[All Rights Reserved.]

~~4. 4.~~
~~to 7/5~~

D5860

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. ~~2009~~ 2940 9240

Date 3.8.58

Call No. Bpa 8

Fan

TO
COLONEL D U N C A N
LATE BRITISH RESIDENT AT MANALAY
AND
THE REV. S U B H U T I
BUDDHIST PRIEST IN Ceylon

WITHOUT WHOSE MATERIAL ASSISTANCE IN PROVIDING ME WITH
MANUSCRIPT I SHOULD NOT HAVE BEEN ABLE TO EDIT THE JĀTAKA

THIS VOLUME IS MOST RESPECTFULLY DEDICATED.

PRELIMINARY REMARKS 5.

My MSS. for this volume have been the same as for the former: C¹ C² B² and occasionally B¹, and further B¹ from p. 1 to p. 242.

I have, it is true, in 1885 from Prince Derawongse, Minister of Foreign Affairs to the King of Siam, received a Pāli-Siamese MS. containing part of the Jātaka, but that does not go further than to the Macchajātaka, vol. II p. 178 of the printed text.

This Siamese MS. begins, differently from C, in the following way¹:

NAMO etc.

Vanditvā sīrasā seṭṭham
 Buddham appaṭipuggalam
 ñeyyasāgarāṃ uttīṇam
 ūṇaṃ saṅhasārasāgarāṃ
 Tathera paramaṃ santaṃ
 gambhīraṃ daddhasaṃ apāṇ
 bhavābhavakaraṃ siddhaṃ
 Dhammaṃ saddhammapūjitaṃ
 Tathera paṇḍitaṃ Saṅghaṃ
 āraṇa saṅghaṃ uttamaṃ
 uttamaṃ dakkhiṇeyyānaṃ
 saṃtindriyaṃ anāvaraṃ
 Takaṇṭhaṃ etassa paṇāmena vīsesato
 ratanattāya vīseṇa narīseṇādare namaṃ

Uṇhātiddhādhirehi āgamaṇṇāhi viṇṇāhi apādānatthakathāṃ bhanta
 kātābhaṇaṃ ti vīsesato puṇappanāḍareṇa yācīto haṃ yasasati taṇhā-
 haṃ āpādānaṃ seṇato dīpitaṃ Piṭakuttāya yaṭhā Pāṭimayeneva
 atthasaṃvayānaṃ bhū sūbhaṃ

¹ Being unable to correct the text in all instances, I prefer giving it as it stands in the Codex.

Kena kattiha kadā e' etam
 bhāsitaṃ dhammam nītanam
 kimattha bhāsitaṃ e' etam
 etam tatrā vidhiṃ tato
 Nidānakosallaṭṭhiṇaṃ ca
 sukhattalanadharupā
 tasmā tantam vidhiṃ patvā
 pubbāparavisesatam
 Purāṇasīlabbhāsāya
 Porāṇaṭṭhakathāyaṃ ca
 thapitaṃ tam ucāhati
 sūbhūṇaṃ thecchocitaṃ
 Tasmā tam upasāsiya
 Porāṇaṭṭhakathāyaṃ
 viraṭṭetvā viruddhatthe
 vicesatthappakāyaṃ
 vicesavaggaṇaṃ seṭṭhaṃ
 karissām' atthavaggaṇaṃ ti

ca paṭibhātata¹, Sā paṇḍyamamadhānassatthavaggaṇaṃ dūreṇ dānaṃ etc.

But looking at the various readings of different Jātakas of the MS., I find that it agrees with C in as many instances as with B, besides having several readings of its own.

Therefore, if we are to judge from this MS. alone, there really appear to be three different redactions of the canonical Buddhist writings, a Cingalese, a Burmese and a Siamese (C. B. S.), the last of which takes up, it seems, an intermediate position between the two former.

Copenhagen, April 3, 1887.

¹ The previous passage is in the Codex written out in one without any punctuation and without the verses being marked.

ABBREVIATIONS.

1. A. — *Atiṭṭa*.
2. B. or Bū. — *Buddhisatto*.
3. Bh. — *Bhaguvā*.
4. D. — *Dasaśālā*.
5. G. — *Gutamo*.
6. M. — *Mahāsatto*.
7. R. — *rajjam*.
8. S. — *Satthā*.
9. T. — *Tathāgato*.
10. V. — *viharana*.
11. A. ā. — *aññam āharī*.
12. A. B. — *Atiṭṭa Bārāṇasīyam*.
13. A. k. — *ārahbba kathesi*.
14. Dh. k. s. — *dhammasabhāyam katham sannipphāpesam*.
15. E. k. s. — *etarah kathāya sannipphamā*.
16. S. J. v. — *Satthā Jetavane viharanto*.
17. S. p. j. s. — *succāni pakāsetvā jātakam samodhānesi*.
18. A. B. Br. r. k. — *Atiṭṭa Bārāṇasīyam Brahmadaṭṭe rājjam kārento*.
19. S. i. d. ā. j. s. — *Satthā imam desanam āharitvā jātakam samodhānesi*.
20. I. d. ā. s. p. j. s. — *imam desanam āharitvā succāni pakāsetvā jātakam samodhānesi*.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 4 l. 35 read C^2 117 .
- 5 l. 36 read D , C^2 and 1^2 C^2 .
- 15 l. 29 add: 4. Cfr. Morris, B. & C. p. 74.
- 22 l. 35 add: 5. Cfr. Morris, B. & C. p. 86.
- 27 l. 32 add: 6. Cfr. Morris, B. & C. p. 99.
- 42 l. 16 read $yāra$.
- 45 l. 24 dole , .
- 54 l. 22 read $āṇātra$.
- 62 l. 28 read r k. Rothlisatto.
- 71 l. 18 add: (Cfr III $\frac{119}{10-14}$).
- 71 l. 24 add: (Cfr. Milindap. p. 402).
- 72 l. 31 read $rudhā$.
- 100 l. 32 add: 3 Cfr. Morris, B. & C. p. 89.
- 101 l. 23 read (III $\frac{29}{4}$).
- 107 l. 16 read $āyam$ eva .
- 109 l. 1 read $jāgatarāṇā$.
- 119 l. 30 add: 6. Cfr. Morris, B. & C. p. 92.
- 236 l. 32 add: 7. Cfr. Morris, B. & C. p. 73.
- 256 l. 22 read $raṇṇāyā$.
- 320 l. 14 all three MSs. present for present.
- 320 l. 33 read Püchel for Morris.
- 371 l. 29 add: (Cfr. $\frac{223}{25}$).
- 375 l. 25 add: 1 Cfr. Morris, B. & C. p. 88.
- 398 l. 6 add: (Cfr. Saṃyutta-Nikāya ed. by E. Four p. 2).
- 413 l. 3 read $jivitepariccāgaṇ$.
- 494 l. 31 add after 10 : so 14 for $-pariyāyam$.

Vol. III. Preliminary Remarks after Rangoon add: (117).

- 24 l. 1 add: (Cfr. Milinda p. 172).
- 32 l. 26 add: (Cfr. Milinda p. 220).
- 95 l. 25 read $Porṇapāṇā$.
- 109 l. 11 add: (Cfr. *supra* p. 24 l. 22).
- 120 l. 23 add: (Cfr. II $\frac{262}{5}$).

Vol. III. 157 l. 8 read *osirevā*.

- 185 l. 6 read *pāḍena*
- 196 l. 10 add (Cfr. *Suttanipāṭa* * 353 *etc.*)
- 223 l. 15 read *appapañño*
- 234 l. 23 read *āharitā*
- 264 l. 22 read *ārisayanān*
- 281 l. 5 read *gaṇḍakīmā*
- 305 l. 16 add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 204—205)
- 331 l. 6 add: (Cfr. II ²¹ ₂₂ ²⁸ ₂₉).
- 347 l. 32 read *ūṣ-sambha-*
- 371 l. 25 read *ruṇha-*
- 417 l. 6 read *āṇaṇḍvuto*
- 450 l. 21 read *mamēdam* (cfr. p. 446 l. 12) or *anāṇi-y-bhū*.
- 471 l. 20 add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 31).
- 472 l. 10 *etc.* add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 20—32).

X. DASANIPĀṬA.

1. Catudvārajātaka.

Catudvāramidaṃ nagaraṃ ti. Idam S. J. v. ekam dub-
bacoṃ¹ ā. k. Paccuppannavatthuni Navanipāṭassa paṭhamajātaka
vitthārītam eva, idha pana S. tam bhikkhūṃ „saccaṃ kira traṇṇi“ dub-
baco² ti pucchitvā „saccaṃ bhanto“ ti vutte „pubbe pi itam bhik-
khu dubbacatāya paḍḍitānaṃ vacanaṃ akatvā khumeccakam āsāde-
sīti“³ evaṃ aritum āhāri:

Attito Kussapadaśabalassa kālo Bārāṇasīyaṃ asiti-
koṭivibhavassa seṭṭhino⁴ putto Mittavindako nāma ahosi. 10
Tassa mātāpitāro sotāpannā ahesuṃ, so pana dassilo assaddho.
Atha naṃ aparabhāge pitari kālakate⁵ mātā Kuṭumbam vicā-
rentī āha: „tāta tayā dullebhamasussattam⁶ laddham, dānaṃ
dehi, sīlaṃ rakkhā⁷, uposathakammaṃ kara“, dhammaṃ suṇā-
hīti⁸. „Amma na mayham dānādīhi attho. mā maṃ kiñci 15
avaca, ahaṃ yathākammaṃ gamissāmi“ evaṃ vadantam⁹ pi
naṃ ekadivasaṃ paṇṇamuposathadivase mātā āha: „tāta, ajja
abhiṭakkhito mahāuposathadivaso, ajja uposathaṃ samādiyitvā
vihāraṃ gantvā sabbarattim dhammaṃ sutvā ehi, ahaṃ te
sahassaṃ dassāmi“¹⁰. So „sādhū“¹¹ ti dhamalobhena uposathaṃ 20
samādiyitvā bhuttapātārāso vihāraṃ gantvā divasaṃ vitināmetvā
rattim yathā ekam pi dhammapadam kappam na paharati tathā

¹ B² dubbacabhikkhūṃ. ² B² adda bhikkhū. ³ C² -to-, B² āharuṃti, B²
bhāruṃti. ⁴ B² adda eko. ⁵ B² kassālo. ⁶ B² -bhāma-. ⁷ B² -sīla-
⁸ B² karohi. ⁹ B² caras-.

ekasmiñ padese nipajjivā niddam okkamivā punadvase pāto
 va nukkam dhovivā geham gantvā nisīdi. Māā pañassa
 „ajja me putto dhammam sutvā pāto va dhammakathikatheram¹
 ādāya āgamiyasatīti“ yāgum² khādaniyam bhojaniyam paṭiyāde-
 5 tivā āsanam paññāpetvā³ tassāgamanam⁴ patimānentī⁵ tam eka-
 kam āgataṃ dīdvā „tāta dhammakathiko kena nāñito“⁶ ti vatvā
 „na mayham dhammakathiken“ attho⁷ ti vutte⁸ „tena hi yā-
 gum⁹ pīva“¹⁰ ti āha. So „tamhehi mayham sabassam paṭi-
 sutam, tam tāva me detha, pacchā pīvissāmīti“ āha. „Pīva tāta,
 10 pacchā¹¹ gahissasīti“. „Gahetvā va pīvissāmīti“. Ath’ assa
 mātā sabassabhaṇḍikam purato thapesī. So yāgum¹² pīvitvā
 sabassabhaṇḍikam gahetvā vohāram karonto nacirass’ eva
 viṣam¹³ satasahassam uppādesī. Ath’ assa etad ahosi: „nāvaṃ
 upatthāpetvā¹⁴ vohāram karissāmīti“. So nāvaṃ upatthāpetvā¹⁵
 15 „amma ahaṃ nāvāya vohāram karissāmīti“ āha. Atha tam
 mātā „tvam tāta ekaputtako, imasmiñ ghare dhanam pi ba-
 huṃ“¹⁶, samudde anekādinavo, mā gamhi“¹⁷ vāresi. So „ahaṃ
 gemissām’ eva, na sakkā mañ vāretuṃ“ ti vatvā „ahaṃ“¹⁸ tāta
 vāressāmīti¹⁹ mātaraṃ hatthe gehito²⁰ hattham viṣajjāpetvā
 20 mātaram paharivā pāetvā antaram katvā gantvā²¹ nāvāya sam-
 uddam pakkhandi. Nāvā sattame divase Mittavindakam nissāya
 samuddapitthe niccalā atthāsī. Kālākappisalākā vāriyamānā²²
 Mittavindakass’ eva hatthe tikkhattum pati. Ath’ assa ujum-
 paṃ²³ datvā „imam ekam nissāya bahū“²⁴ mā viṇassantū²⁵ ti
 25 tam samudde²⁶ khipimesu, tāvad eva nāvā javena samuddam²⁷
 pakkhandi. So pi ujumpe²⁸ nipajjivā ekam dipam²⁹ pāpuṃ.
 Tattha phalīkavimāno³⁰ catasso petiyo addasa. Tā sattāham

¹ B² -kathikam. ² C² -gu. ³ B² pañña-. ⁴ B² tassa āg-. ⁵ B² patimāntena.

⁶ C² tena āñi-. B² kena nāñito. C² B² kena ā-. ⁷ B² -na. ⁸ C² -o. ⁹ B² -gum.

¹⁰ B² adda te dassāmīti. ¹¹ B² viṇassasāṅghikam, B² viṇassasāṅghiko.

¹² B² upatthā-. C² nikkā-. ¹³ B² -ho, C² -huṃ corr. to hu. ¹⁴ B² abhantaṃ.

¹⁵ B² adda pi. ¹⁶ B² omhaga-. ¹⁷ all three MSS. -salīkam, C² epiya-. B² cāriya-

māno, B² kariyamāno. ¹⁸ C² uñ- corr. to uñ-, B² uñ-. ¹⁹ C² -u. ²⁰ B² -dda-

pitthe. ²¹ B² mahāsa-. ²² B² uñ-. ²³ B² dipakam, C² ekadīpakam. ²⁴ C² B² -li-.

dukkham¹ anubhavanti sattāham² sukham. So tāhi³ saddhīm⁴
 dibbasampattīm⁵ anubhavi. Atha nam⁶ tā⁷ dukkhanubhavanat-
 thāya⁸ gacchamānā⁹ „sāmi, mayam¹⁰ sattame¹¹ divase āgamissāma,
 yāva mayam¹² āgacchāma tāva anukkaṇṭhamāno idh' eva¹³ vasā¹⁴
 'ti vatvā¹⁵ agamamsu. So tāphavasiko¹⁶ hutvā¹⁷ tasmim¹⁸ yeva pha-
 lake¹⁹ nipajjivā²⁰ puna²¹ samuddapittihena²² gacchanto²³ aparam²⁴ pi
 dipam²⁵ patvā²⁶ tattha²⁷ rajatavimāne²⁸ attha²⁹ petiyo³⁰ disvā³¹ eten³² eva
 upāyena³³ aparasmim³⁴ dipake³⁵ manivimāne³⁶ eojasa³⁷ aparasmim³⁸ kana-
 kavimāne³⁹ dvattimsa⁴⁰ petiyo⁴¹ disvā⁴² tāhi⁴³ saddhīm⁴⁴ dibbasampattīm⁴⁵
 anubhavivā⁴⁶ tāsam⁴⁷ pi dukkham⁴⁸ anubhavitum⁴⁹ gatakāle⁵⁰ puna⁵¹
 samuddapittihena⁵² gacchanto⁵³ ekam⁵⁴ pākāmparikkhittam⁵⁵ estudvā-
 rum⁵⁶ nagaram⁵⁷ addasa,⁵⁸ assadanirayo⁵⁹ kira⁶⁰ so bahunnam⁶¹ nerayi-
 kasattānam⁶² kammakaranānubhavanatthānam⁶³, Mittavindakassa⁶⁴
 pana⁶⁵ alankatapatiyattam⁶⁶ nagaram⁶⁷ viya⁶⁸ hutvā⁶⁹ upatthāsi. So
 „imam⁷⁰ nagaram⁷¹ pavisitvā⁷² rājā⁷³ bhavissāmiti⁷⁴ cintevā⁷⁵ pavisitvā⁷⁶
 khuracakkam⁷⁷ okkhipivā⁷⁸ paccamānam⁷⁹ nerayikasattānam⁸⁰ addasa,
 ath⁸¹ assa⁸² tam⁸³ tassa⁸⁴ sise⁸⁵ khuracakkam⁸⁶ padumam⁸⁷ hutvā⁸⁸ upa-
 tthāsi, ure⁸⁹ pañcaṅgikabandhanam⁹⁰ uracchadapasādhanaṁ⁹¹ hutvā⁹²
 sarirato⁹³ galantam⁹⁴ lohitaṁ⁹⁵ lohītacandanavilepanam⁹⁶ hutvā⁹⁷
 paridevanasaddo⁹⁸ madhuragatasaddo⁹⁹ hutvā¹⁰⁰ upatthāsi. So tassa¹⁰¹
 santikam¹⁰² gantvā¹⁰³ „bho¹⁰⁴ purisa¹⁰⁵ ciraṁ¹⁰⁶ tayā¹⁰⁷ padumam¹⁰⁸ dhāritam,
 dehi¹⁰⁹ me¹¹⁰ etan¹¹¹ ti āha. „Samma,¹¹² na¹¹³-y¹¹⁴-idam¹¹⁵ padumam,¹¹⁶ khura-
 cakkam¹¹⁷ etan¹¹⁸ ti. „Tvam¹¹⁹ mayham¹²⁰ adātukāmatāya¹²¹ evam¹²² vada-
 sīti¹²³. Nerayikasatto¹²⁴ cintesi: „mayham¹²⁵ kammam¹²⁶ khīnam¹²⁷
 bhavissati, imināpi¹²⁸ mayā¹²⁹ viya¹³⁰ mātaram¹³¹ paharivā¹³² āgatenā¹³³ bha-
 vitabbam¹³⁴, dassāmi¹³⁵ 'ssa¹³⁶ khuracakkam¹³⁷ ti. Atha¹³⁸ nam¹³⁹ „ehi¹⁴⁰ bho,
 ganha¹⁴¹ imam¹⁴² padumam¹⁴³ ti vatvā¹⁴⁴ khuracakkam¹⁴⁵ tassa¹⁴⁶ sise¹⁴⁷ khīpi,
 tam¹⁴⁸ tassa¹⁴⁹ matthakam¹⁵⁰ piṇḍamānam¹⁵¹ bhassi. Tasmim¹⁵² khane

1 B¹ adda tattha. 2 B² dipakam. 3 B³ adda dipake. 4 B⁴ - ra. 5 B⁵ - rum.
 6 C⁶ - ā. 7 B⁷ - hūnam. 8 C⁸ - bhavattā. 9 B⁹ adda ssa. 10 C¹⁰ nam.
 B¹¹ omits tam. 11 B¹² adda viya. 12 B¹³ - kumbha-. 13 B¹⁴ gal-. 14 B¹⁵ omits
 lohita, and adda viya. 15 B¹⁶ - rasirogi-, and adda viya. 16 C¹⁷ - kam. 17 B¹⁸
 imam, emitting pa-. 18 C¹⁹ - kam. 19 C²⁰ - paccamānam. B²¹ khīpanam.

Mittavindako tassa khuracakkabbhāvaṃ ūatvā „tava khuracakkam
gagha, tava khuracakkam gagha“ 'ti vedanāmatto¹ paridevi.
Itaro antaradhāyi. Tadā Bodhisatto² mahantena parivārena
ussadacārikam caramāno tam thānaṃ pāpuṇi. Mittavindako
tam ulloketvā³ „āmi devarāja, idaṃ maṃ⁴ cakkam saṃhakara-
ṇi⁵ viya tilāni piṇḍamaṇaṃ⁶ ofarati, kin nu kho maya pāpaṃ
katan⁷ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. Catudvāram idaṃ nagaraṃ āyasaṃ dajhapākāraṃ⁸,
oruddhapatiruddho⁹ 'ami, kin pāpaṃ pakatam maya. 1.
- 10 2. Sabbe apihitā¹⁰ dvārā, oruddho 'ami yathā devījo,
kimādhikarapaṃ yakkha cakkābhinihato ahaṃ ti. 2.

Tatha dajhapākāraṃ ti thrapākāraṃ, dajhatorāṇaṃ ti pi pātho, thra-
dvāraṃ ti aṭṭho, oruddhapatiruddho'ami¹¹ anto hatvā samantā pākāreṇa
ruddho, palāyanatthānaṃ nu paññiyati, kin pāpaṃ pakatam ti kin nu kho
15 maya pāpakammaṃ katan, apihitā ti ihakittā, yathā devījo¹² ti pañjaro
pakkhito sakkno viya, kimādhikarapaṃ ti¹³ kin kārapaṃ, cakkābhinihato
ti rakkha abhinihato.

Ath' assa devarāja¹⁴ kārapaṃ kathetum¹⁵ cha gāthā abhāsi:

3. Laddhā satasahasāni atirekāni vīṇāni
20 anukampakāṇaṃ ūtinaṃ vacanaṃ samma nākari. 3.
4. Lamghi samuddaṃ pakkhaṇḍi sāgaraṃ appasiddhikam,
catūhi¹⁶ atth' ajjhagamā atthāhi pi ca¹⁷ soḷasa (= III p. 307.) 4.
5. Soḷasāhi¹⁸ ca battibha¹⁹, atriccho²⁰ cakkam āsado,
icchāhatassa posassa cakkam bhamati matthake. 5.
- 25 6. Uparivāsāṇaṃ duppuraṃ icchāvīsataḡāminin²¹
ye va²² tam anugijjhanti te honti cakkadhārino. 6.
7. Bahum²³ bhaṇḍaṃ apahāya²⁴ maggaṃ appatīvekkhiya
yesaṃ c'etaṃ asakkhātāṃ²⁵ te honti cakkadhārino. 7.

¹ B² -patto, B³ -nau patto. ² B² adda rakkhadaravā hūvā. ³ B² alo-. ⁴ B²
imaṃ in the place of idaṃ math. ⁵ C² B² -ni. ⁶ C² piṇḍama-, B² viṇḍamaṇaṃ.
⁷ B² paka-. ⁸ C² dajhatorāṇaṃ. ⁹ B² -patl-. ¹⁰ C² hi pi-. ¹¹ C² B² dījo.
¹² B² adda kin adhikaraṇaṃ. ¹³ B² omits do-. ¹⁴ B² adda devaputto. ¹⁵ B²
-cubbhi. ¹⁶ C² ca omitting pi, C² catu omitting pi, B² atthāhi vāpi, B² atthā pi
vā ca, B² atthāhi vā ca. ¹⁷ C² -vāpi, C² -sari, B² -sabbhi. ¹⁸ C² -sā. ¹⁹ C²
-ccha, C² -cchaṃ. ²⁰ C² -sā. C² -ni, B² viṇḍagāminin. ²¹ C² omits va. ²² B²
u. ²³ C² atthāya, B² vāhāya, B² -ca atthāya, B² bahubbhāya ca atthāya. ²⁴ C² -kha-

4. Kammanā samekkhe vipulaṃ ca bhogam,
icchaṃ na seveyya anattasamhitāṃ¹,
kāreyya vākyam aṅkampakānam,
taṃ tādisaṃ nātivatteyya cakkam ti.

8.

Tattha laddhā natvabhesāni² attiekāni³ viṣatīti⁴ teva uposatham⁵ 3
kareva mātā santikā⁶ aḥassam⁷ gahetvā⁸ vohāsam⁹ karonto¹⁰ kattaḥassatā¹¹ ca attie-
kāni¹² viṣatī¹³ laddhā, nākaritū¹⁴ teva dhamma¹⁵ atupphā¹⁶ nārāya¹⁷ samuddam¹⁸ pavasanto¹⁹
samuddo²⁰ ālīnavan²¹ kattaḥa²² mātara²³ vāryāmaṇo²⁴ pi aṅkampakānam²⁵ fāṭṭam²⁶
samma²⁷ tavaṇam²⁸ nikkam²⁹, attāpānam³⁰ mātaram³¹ pahaṭṭvā³² antaram³³ katvā³⁴ nikk-
khaṇto³⁵ yweṣṣitū³⁶ dīpeti³⁷, laṅghitū³⁸ nāvāni³⁹ ulūkaṅkhaṇasamattam⁴⁰(?), pakkhaṇatīti⁴¹ 10
aṅghā⁴² ti⁴³ aṭṭha⁴⁴ naḥ⁴⁵ idāya⁴⁶ itthāya⁴⁷ nārāya⁴⁸ phalaṭam⁴⁹ katvā⁵⁰ samuddo⁵¹ khatti⁵²
pi⁵³ teva⁵⁴ mātaram⁵⁵ mātaram⁵⁶ ekadivassam⁵⁷ kattaḥa⁵⁸ uposathakammassa⁵⁹ nāma-
dama⁶⁰ phāṭṭikarimāno⁶¹ tavaṇo⁶² itthāya⁶³ laddhā⁶⁴ tato⁶⁵ rajatavimāno⁶⁶ aṭṭha⁶⁷ manvīmāno⁶⁸
vohāsa⁶⁹ kusaḥavimāno⁷⁰ dvattimā⁷¹ adhigato⁷² aṭṭha⁷³, attiecho⁷⁴ cakkam⁷⁵ sato⁷⁶ ti⁷⁷ 15
aṭṭha⁷⁸ teva⁷⁹ yathā⁸⁰ laddhena⁸¹ samantū⁸² aṭṭha⁸³ uttaritarā⁸⁴ laddhā⁸⁵ sato⁸⁶ evaṃ⁸⁷ laddhā⁸⁸
laddham⁸⁹ sikkhamasatthasamikkhāya⁹⁰ attiechāya⁹¹ samannāgatatīti⁹² attiecho⁹³
papaṇṇagato⁹⁴ tassa⁹⁵ uposathakammassa⁹⁶ khattatīti⁹⁷ dvattimā⁹⁸ itthāya⁹⁹ attikkamitvā¹⁰⁰
teva¹⁰¹ peṭṭanagatā¹⁰² āgantvā¹⁰³ tassa¹⁰⁴ mātupahāradānaakūpalassa¹⁰⁵ nāma¹⁰⁶ idam¹⁰⁷
cakkam¹⁰⁸ sampatto¹⁰⁹ aṭṭha¹¹⁰, attiechan¹¹¹ ti¹¹² pi¹¹³ pāṭho¹¹⁴, aṭṭha¹¹⁵ aṭṭha¹¹⁶ icchamāno¹¹⁷ ti¹¹⁸ aṭṭho¹¹⁹, 20
attiechā¹²⁰ ti¹²¹ pi¹²² pāṭho¹²³, attiechāya¹²⁴ ti¹²⁵ aṭṭho¹²⁶, bhāmatīti¹²⁷ tassa¹²⁸ te¹²⁹ laddhā¹³⁰
pakkamā¹³¹ idam¹³² cakkam¹³³ matthakam¹³⁴ nippīṇasāmaṇam¹³⁵ idāni¹³⁶ kumbhakārasakam¹³⁷
vīya¹³⁸ matthako¹³⁹ bhāmatīti¹⁴⁰ aṭṭho¹⁴¹, ye¹⁴² va¹⁴³ tam¹⁴⁴ aṅgijjhanti¹⁴⁵ tanhū¹⁴⁶ tam¹⁴⁷ oṭṭi¹⁴⁸
gacchanti¹⁴⁹ uparūpari¹⁵⁰ viṣatī¹⁵¹ hoti¹⁵² samuddo¹⁵³ vīya¹⁵⁴ ca¹⁵⁵ dupphā¹⁵⁶ rūpāṇā¹⁵⁷ tassa¹⁵⁸ tassa¹⁵⁹
laddhā¹⁶⁰ laddhāya¹⁶¹ viṣatagāmini¹⁶², tam¹⁶³ evarūpari¹⁶⁴ tanhā¹⁶⁵ ye¹⁶⁶ aṅgijjhanti¹⁶⁷ giddhā¹⁶⁸ 25
gathitā¹⁶⁹ huteva¹⁷⁰ punappuna¹⁷¹ alūyanti¹⁷², te¹⁷³ honti¹⁷⁴ cakkakāṭṭhā¹⁷⁵ ti¹⁷⁶ te¹⁷⁷ evaṃ¹⁷⁸
paccanti¹⁷⁹ khuracakkam¹⁸⁰ āhārenti¹⁸¹, kakkam¹⁸² bhāṇan¹⁸³ ti¹⁸⁴ mātāpīṇam¹⁸⁵
santakam¹⁸⁶ bahum¹⁸⁷ dhanam¹⁸⁸ chāya¹⁸⁹, maggaṃ¹⁹⁰ ti¹⁹¹ gahitvā¹⁹² appasiddhikam¹⁹³
samuddamaggaṃ¹⁹⁴ apaccavekkhītvā¹⁹⁵, yathā¹⁹⁶ teva¹⁹⁷ patipanno¹⁹⁸ evaṃ¹⁹⁹ evaṃ²⁰⁰ aṭṭhasam²⁰¹ pi²⁰²
yessam²⁰³ c'etam²⁰⁴ aṭṭhikā²⁰⁵ ximā²⁰⁶ te²⁰⁷ yathā²⁰⁸ teva²⁰⁹ tathā²¹⁰ oṭṭi²¹¹ aṭṭha²¹² tanhā²¹³- 30
oṭṭi²¹⁴ huteva²¹⁵ dhanam²¹⁶ pāṭhā²¹⁷ gamanamaggaṃ²¹⁸ apaccavekkhītvā²¹⁹ patipanno²²⁰ cakk-
kathā²²¹ huteva²²², kammanā²²³ samekkhe²²⁴ ti²²⁵ tasmā²²⁶ paṇṇā²²⁷ puriṣo²²⁸ attano²²⁹
kattabakammam²³⁰ aṭṭhasam²³¹ na²³² kho²³³ niddosam²³⁴ ti²³⁵ samekkheyya²³⁶ paccavekkheyya²³⁷,

¹ Ti¹ attānaṭṭhi-. ² C² -na. ³ B³ -vāni. ⁴ B⁴ -vāna. ⁵ C⁵ samma-. cori. 10
corro-. B⁶ samma-. ⁶ C⁶ na-. ⁷ C⁷ -jan. ⁸ B⁸ dāhan. ⁹ B⁹ -tubbhi. ¹⁰
B¹⁰ si. ¹¹ C¹¹ tam. ¹² B¹² sūti. ¹³ C¹³ -oḥam. ¹⁴ C¹⁴ -nikāḷabhaṇam-. ¹⁵ C¹⁵ -ā.
¹⁶ C¹⁶ add pi. ¹⁷ C¹⁷ -oḥā. ¹⁸ B¹⁸ onṭa nī. ¹⁹ C¹⁹ -kāraṇa-. ²⁰ C²⁰ onṭi te.
²¹ C²¹ onṭi ca. ²² B²² vijāra-. ²³ B²³ gijjhā. ²⁴ B²⁴ -nam. ²⁵ B²⁵ icchenti.
B²⁶ -u. ²⁷ B²⁷ -iṇam. ²⁸ C²⁸ maggaṃ gacchanti. ²⁹ B²⁹ -kha-. ³⁰ C³⁰ ye.
B³¹ va. ³¹ C³¹ tathā, C³² ta na. ³² C³² -ko. ³³ B³³ oḥi-. ³⁴ B³⁴ pati-. ³⁵ B³⁵ -nā.
³⁶ B³⁶ -bhāṇika-.

“vipulāheṇa bhogān ti attano dhammaladdhaṃ dhanarāśim pi avekkheyya,
nātivatteyyā¹ ti tam lābhān puggalāni idān cakkam na ativatteyya¹
nāvattareyya², nātivasseṭṭi pi pāṭho, nāvattanarāśiṭi artho.

Tam sutvā Mittavindako „imā devaputtēna mayā kata-
3 kammaṃ tatvato³ nātaṃ, ayaṃ mayhaṃ paccanapamāṇam pi
jānissati, pucchāmi⁴ na⁴“ ti cintevā navamaṃ gātham āha:

„Kiva cirāṃ nu me yakkha cakkam sīra⁵ t̐assati,
kati vassasahassāni, tam me akkhāhi pucchito ti. 9.
Ath’ assa kathento Mahāsatto dasamaṃ gātham āha:

10 10. Atisaro accasaro Mittavinda, supoli me:
cakkam te sīra⁵-m-⁶ āviddham, na tam jīvaṃ pamokkhasi⁷ti. 10

Tathā atisarāṇi pi atisarō, atisarāsaṇi pi atisarō⁸, accasaro ti tesa⁹
eva vassasānāṃ, idān vuttāṃ hoi: ambho Mittavindako¹ supoli⁴ mama vacanāṃ,
tvaṃ hi atidāruṇassa kammaṃsaṃ katvā atisarō, tassa pana na sakka vassaguna-
15 nāya vipāko paṭipāpetu¹⁰ ti¹⁰ apatimānaṃ atimānānaṃ vipākadukkhāṇāṃ varisaṇa¹¹
paṭipajjissasīti¹¹ pi atisarō, tena te attakāṇi vassasahassāniṇi vattuṃ na sakko-
misi, sīrasīmāviddham ti yaṃ pana te idān cakkam sīra⁵ti¹² āviddham
kumbhakīrasakkam¹³ te¹⁴ bhavati¹⁵, na tam jīvaṃ pamokkhasi⁷ti¹⁶ tam¹⁷
tvaṃ yāva te kammavipāko na kīyati tva jīvamāno na mokkhasi¹⁸, kamma-
20 pāko pana kīlo idān cakkam pāyāya yathākammaṃ gambhīraṇi.

Idam vtvā devaputto attano t̐hānaṃ¹⁹ eva gato, itaro pi
mahādukkhaṃ paṭipajji.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Mittavindako¹ duṭṭhacathibikkhu ahoṃ,
devarājā² aham evā³“ ti. Caturāraṇajātakaṃ⁴.

2. Kanhaḥāraka.

Kaṇho vuttāyaṃ puriso ti. Idam S. Kapilavattisaṃ-
vuttāya¹ Nigrodhārāme viharanto sitapāsūkaṃ meṃ ā. k. Tadākka S.

¹ C¹ nāp. ² C² nātivatteyya. ³ B³ uttato. B⁴ tathato. ⁴ B⁵ pucchā-
sāṇa. ⁵ C⁶ sīrasīmā. ⁶ B⁷ tathā atisarō ti atisarāṇi pi atisarō atisarāsa-
ṇi pi atisarō. ⁷ B⁸ ā. ⁸ B⁹ -po-. ⁹ B¹⁰ vipākam vattuṃ. ¹⁰ C¹¹
purisa-. ¹¹ C¹² -pajjasi. B¹³ paṭipaccassasi. ¹² B¹⁴ sīrasīmā. ¹³ C¹⁵ -rām
ca-. C¹⁶ -rām ca- corā, te -vaca-. ¹⁴ C¹⁷ add va. ¹⁵ C¹⁸ add tam. ¹⁶ C¹⁹ -at.
¹⁷ B²⁰ omiṭṭa tam. ¹⁸ B²¹ pamā-. ¹⁹ B²² devat̐hā-. ²⁰ B²³ add ayaṃ. ²¹ B²⁴
adda pana. ²² B²⁵ adda pathamam. ²³ B²⁶ upanā-

„āyaphasamaye Nigrodhārāme bhikkhusaṅghaparivato jaṅghāvibhāraṃ¹
 ammaṇikamaṇḍo amātarasamim padese² sītaṃ pātvākāsi. Anandathero³
 „ko nu kho hetu ko paccayo bhagavato sītaassa pātukammāya, na⁴
 ahetu Tathāguta⁵ sītaṃ pātukaronti, pucchissāmi tāvā⁶“ ti añjalim⁷
 paṇḍayha sitakaraṇaṃ pucchi. Ath⁸ assa S. „bhūtapubbam Ananda⁹
 Kapho nāma isi ahosi, so imasmiṃ bhūmippadeso¹⁰“ vihāsi jhāyi jhānarato,
 tassa sīlatejasa Sakkabhavanam kampāti¹¹ sitakaraṇaṃ vutvā tassa
 vatthuno apākaṇḍatā¹² therena yācīto a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bārāṇasīyam¹ asitikoṭivibhavana aput-
 takena brāhmaṇena sīlaṃ samādiyitvā putte patthūto Bodhisatto² so
 tassa brāhmaṇīyā kucchismim nibbatti, kālavannattā pan³
 assa nāmagahapadivase Kaphakumāro ti nāmaṃ akāmsu. So
 soḷasavassakālo manipatimā⁴ viya sobhaggappatto⁵ hutvā pitarā
 nippaggahapattihāya pesito Takkaśīlāya⁶ sabbasippāni ugga-
 hetvā paccāgañchi⁷. Atha nam pitā anurūpena dārena saṃ-⁸
 yojesi. So aparabhāge mārāpītunnaṃ⁹ sabbaissariyaṃ paṭipajji.
 Ath¹⁰ ekadivasaṃ ratanakotthāgarāni viloketvā varapallamka-
 maññhagato suvaṇṇapattam¹¹ āharāpetvā „ettakaṃ dhanam
 asukena¹²“ uppāditaṃ ettakaṃ asukenā¹³ ti pubbaññātthi su-
 vaṇṇapatte¹⁴ likhitāni akkharāni diśvā cintesi: „yehi imaṃ¹⁵ so
 dhanam uppāditaṃ te na paññāyanti, dhanam eva paññāyati,
 eko pi idaṃ¹⁶“ gahe tvā gato a¹⁷ utthi, na kho pana sakkā dhanam
 bhaṇḍikaṃ bandhītva paralokaṃ netum, pañcasādhāragabbhāvena¹⁸
 hi¹⁹ asārassa dhanassa²⁰ dānaṃ sāro, bahurogasādhāranabbhāvena
 asārassa kāyassa alivantesu abhivādanādikammaṃ sāro, anic-²¹
 catābhībhūtassa asārassa jīvitassa antecādivasena vipassanāyogo
 sāro, taṃnā asārehi bhogehi sārāgahapattihāṃ dānaṃ dassāmīti²²
 so āsanā oṭṭhāya²³ raṇṇo santikaṃ gantvā rājānaṃ apuc-
 chitvā mahādānaṃ pavattesi. Yāva suttamā divasā dhanam

¹ Bā - gha-. ² Bā - dattha-. ³ Bā tassa. ⁴ Bā - ubb-. ⁵ Bā - mpa-. ⁶ Cā sja-
 Cā apāhetatā, Bā apaka-. ⁷ Bā adda ebba. ⁸ Bā - pan-. ⁹ Bā sobhaggayasa-
 zapatto. ¹⁰ Bā - jam. ¹¹ Bā - gaechi. ¹² Bā - ninaṃ. ¹³ Bā - pattam. ¹⁴ Bā
 adda nāma. ¹⁵ Bā - patte. ¹⁶ Bā adda dhanam. ¹⁷ Bā pañcannācā carāna
 sū-. ¹⁸ Bā omiṭa hi. ¹⁹ Bā asārānussadha-. ²⁰ Bā sū-.

- aparikkhīyamānaṃ¹ disvā „kiṃ me dhanena, yāva maṃ jarā
 nābhībhavati tāvad eva pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca
 nibbattetvā brahmalokaparāyaṇo bhaviссāmiti“ ciotetvā gehe
 sabbadvārā² i vivarūpetvā „diṇṇaṃ heva³ harantū“⁴ ti asuci viya
 2 jigneccanto vatthukāme pahāya mahājanassa rodantassa parideva-
 tassa nagarā nikkhamitvā Himavantapadesaṃ pavisitvā isipab-
 bajjaṃ pabbajitvā attano vasaṇatthāya ramaṇīyaṃ bhūmibhāgaṃ
 olokeno imaṃ thānaṃ patvā „idha vasissāmiti“ ekam iḍa-
 vārūpikaruḅbhāṃ⁵ govaragūmaṃ katvā adhiṭṭhāya tase⁶ eva
 10 rukkhassa mūle viḥasi, gāmantasenāsanaṃ pahāya ārañṇako
 ahoṣi, paṇṇasālaṃ akatvā rukkhamūliko ahoṣi abbhokāsiko
 nesajjiko, sace⁷ nipaṇṇitakāmo⁸ bhūmīyaṃ yeva nipaṇṇati, dan-
 tamasaṃliko⁹ hutvā anaggipakkam eva khādati, thesaparikkhī-
 taṃ kiñci na khādati, ekadivasaṃ ekavāraṃ eva khādati,
 15 ekāsaniko ahoṣi. Khamāya¹⁰ paṭhaviāpatejavākyusaṃ¹¹ hutvā ete
 ettake dhutagūḇe samādhāya vatti¹², Imasmiṃ kira jātake Bodhi-
 satto paramappiccho¹³ ahoṣi. So nacirasa¹⁴ eva abhiññā ca samā-
 pattiyo ca nibbattetvā Jhānakiṭṭhakaṃ¹⁵ kiṇto tatth¹⁶ eva vasati,
 phalāphalattham pi aññattha na gacchati, rukkhassa phalītakāle
 20 phalaṃ khādati, pupphītakāle pupphaṃ khādati¹⁷, sapattakāle¹⁸
 pattāni¹⁹ khādati, nippattakāle²⁰ papatikaṃ²¹ khādati²². Evaṃ
 paramasantuttṭho hutvā imasmiṃ thāne cirasā vasi. So eka-
 divasaṃ pi²³ pubbhaphasaṃaye tassa rukkhassa pakkāni²⁴ ga-
 hante pana loluppacārena utthāya aññasmiṃ padese na gaḇhāti²⁵.
 25 Yathānisinno va hattham pasāretvā hatthappamāṇe thāne²⁶ (hītaṃ
 phalāni samharati, tesu pi manāpāmanāpaṃ avicinītvā sampatta-
 sampattam eva gaḇhi. Evaṃ paramasantuttṭhassa tassa silatejasa
 Sakkassa Paṇḍukambalaṃlāsaṇaṃ uḇhākāraṃ dassesi. Taṃ
 kira Sakkassa āyukkhayena vā uḇhaṃ hoti puññakkhayena vā

¹ C² -kkhī-, B² -kkha-, ² B² yeva. ³ B² aḷḷe pi. ⁴ B² nipaṇṇati. ⁵ B² -la-,

⁶ B² chama-, ⁷ B² -pamo, B² -yoparaso. ⁸ B² vasati. ⁹ C² -mapariccho.

¹⁰ B² -kijāḇ. ¹¹ C² omīti khā-. ¹² B² omīti sa. ¹³ B² -ttam. ¹⁴ C² B² nipa-

¹⁵ B² papatti-. ¹⁶ B² -sacā, omītiṇṇe pi. ¹⁷ B² aḷḷi phalānigāṇhi. ¹⁸ B² gaḇhahhi.

¹⁹ C² hatthampantasa thāne, B² hatthappasāḷatthāne.

aññasmiñ vā mahānubhāvasatto¹ tam tñānañ patthenta² dhammika-
 kamañ vā mahiddhiyasamaṇaḥṣāḥaṇānañ³ sīlatejena⁴ añhañ
 ahoṣi. Sakko „ko nu kho muñ⁵ cāvetukāmo“ ti āvajjivā
 imasmiñ padesa⁶ vane⁷ vasantāñ Kaṇhañ isiñ rukkha-
 phalañi occinantañ divā cintesi: „ayañ isi ghoratapo⁸
 parimāritindriyo⁹, imañ dhammakathāya sīhanādañ nadāpetvā
 sukhakāraṇañ sutvā varena¹⁰ santappetvā imassa rukkhañ
 dhuvaphalañ katvā āgamissāmīti“ so mahantēnānubhāvena
 sīghañ otarivā tasmīñ rukkhamūle tassa piṭṭhipasse tñtvā
 „attano avanne kathire kujjhissati nu kho no“ ti vīmaṃsanto¹¹
 paṭhamañ gātham āha:

1. Kanho vatāyañ puriso, kaṇhañ bhuñjati bhojanañ
 kanhe bhūmipadesasmiñ¹², na mayhañ manaso piyo ti. 11.

Tatha kaṇhañ¹³ ti kīṭṭvantañ¹⁴, rukkhaphalabhojanaṭiya kanho¹⁵. 15

Kaṇho tassa¹⁶ vacanañ sutvā „ko nu kho mayā saddhiñ
 kathetūti“¹⁷ dibbacakkhūnā upadhārento „Sakko“ ti ñatvā ani-
 vattitvā¹⁸ anoloketvā va dutiyañ gātham āha:

2. Na kanho taesañ hoti, antosāro hi brāhmaṇo,
 yasmiñ pāpāni kammāni sa ve kanho Sujampatīti. 12. 20

Tatha taesañ ti tacca kanho nāma na hoti attho, antosāro ti
 abbhantaro añsasamādhīpāññāvimuttikānādasasārañhi samannāgato, etarāpe
 hi kīṭṭapapattā brāhmaṇo nāma hoti, sa ve ti yasmiñ pana pāpāni¹⁹ kam-
 māni so yatra kathesi kule²⁰ jāto yena kenaci saritavaggaṇa samannāgato pi
 kīṭṭo va.

25

Evāñ es pana vatvā imesañ sattūnañ kaṇhabhāvakarāñi
 pāpakammāni ekavidhādhi bhedhehi vitthāretvā sabbāni pi āni
 garahitvā²¹ sīlādāyo guṇe paṇasaṭtvā ākāse candañ utthāpento

¹ C¹ -ve, C² -ve, B¹ -vasattehi. ² B¹ adda na va. ³ B¹ -ādhikassa. ⁴ C¹
 adda taḍā sīlatejena, B¹ ānatejena va. ⁵ C¹ omīti va. ⁶ B¹ adda tñānā. ⁷
 B¹ omīti vana. ⁸ B¹ parimāritindriyo. ⁹ C¹ sukāraṇaṇaṇa varena, B¹ sukka-
 karaṇaṇaṇa varena. ¹⁰ B¹ -mipā. ¹¹ B¹ -ho. ¹² B¹ -no. ¹³ B¹ bhojanañi
 rukkhaphalabhojanañ in the place of rukkha-. ¹⁴ B¹ -ti sakkaṇa. ¹⁵ C¹
 -thehi, C² -thehi corr. to -thehi. ¹⁶ C¹ -ti. ¹⁷ B¹ pāpakāni. ¹⁸ B¹ -jeṇu. ¹⁹
 B¹ -hetvā.

viya Sakkassa dhammam desesi¹. Sakko tassa dhammakatham
sutvā pamuddita sōmanassajāto Mahāsattani varena nimantanto
tatiyaṃ gātham āha:

a. Etasmim te sulapite patirūpe² subhāsita

3 varam brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas³ icchasi⁴. 13.

Tattha etasmim ti yaṃ idam taya sabbhūṭa-Buddhena viya sulapitam
tasmiṃ sulapite tumhākaṃ eva ca amrecharihantā patirūpe² subhāsita. yaṃ
kiñci ti yaṃ yaṃ³ kiñci manasā icchasi sabbam te tasmī varam tam⁴ icchissat
patthitāni damanti ethe.

14 Tam sutvā Mahāsatto cintesi: „ayaṃ ‘kīṃ nu kho attano
avanne kaṭhito kujjhiyasati no’ ti maṃ vīmaṃsanto mayhaṃ
chaṅvappaṇā ca bhojamaṇā ca vasanattānaṇā ca garahitvā⁵ idāni
mayham akuddhabhāvaṃ ātvā pasannacitto varam deti, maṃ
kho paṇ’ esa ‘Sakkissariya-Brahmissariyaṇaṃ atthāya brah-
15 macariyaṃ caratīti’ pi maññeyya, tat’ assa nikkamkhābhāvāt-
tham⁶ ‘mayham paresu kodho vā doṣo vā mā uppajjatu parasam-
pattiyaṃ lobho vā paresu sineho vā mā uppajjatu majjhatto
va bhavēyyaṇ’ ti ime mayā cattāro vare gabhetuṃ vaṭṭatīti⁷ so
tassa nikkamkhābhāvattāya cattāro vare gahanto catuttham
20 gātham āha:

a. Varā ce me aḍo Sakka sabbabhūtānaṃ issara

suṇikkodham suṇiddosaṃ suṇillobhaṃ vattim⁸ attano

nisneham albhikamkhāmi, ete me caturo vare ti. 14.

Tattha varāṇce me aḍo ti aḍo tam mayham varam adāsi, suṇik-
25 kodham ti akujjhanavasena suṇṇikkodham, suṇiddosaṃ ti adussaravaseṇa
suṇṇiddosaṃ, suṇillobhaṃ ti parasampattin suṇṇillobhaṃ, vattimattano⁸
ti evarūpaṃ attano pavatīti, nisnehaṃ ti puttadhiḍḍhaṃ zavāṇānakaṃ dhana-
dhaṇḍāḍḍhaṃ vā avāṇānakaṃ attano vattakasaṃ pi⁹ nisnehaṃ apagatalobhaṃ,
albhikamkhāmi¹⁰ ti evarūpaṃ imehi catunāgehi¹¹ sammānūgataṃ attano vuttisā
30 albhikamkhāmi, ete me caturo vare ti ete nikkodhādike caturo mayham vare
dehīti vedatī, kīṃ paṇ’ esa na jānāti yaṃ na sakki Sakkassa suṇikkā¹² va-
ram¹³ gabhetvā va¹⁴ me¹⁵ kodhādayaṃ karitva ti: no na jānāti, Sakko¹⁶ paṇa va-

¹ Itā - ti. ² B¹ pati-. ³ B² omis oṃ yaṃ. ⁴ B² omis tam. ⁵ B² -he-. ⁶ B²
nikkhamika-. ⁷ B² va-. ⁸ C² ra-. ⁹ B² catuhāsi-. ¹⁰ B² -ka-. ¹¹ B² tam. ¹²
B² varena. ¹³ C² manas, B² omis me. ¹⁴ B² aḍaḍa kha.

- vippatti-sāradhāni¹ c'ev a pañcaviññānaññāna-kammakāra-sāradhāni² ca kakkhāni dakkhāni
 anuḥharanti³ kodha bahupāyāso nāma, taṁcā⁴ ti yasmā⁵ sa evaṁ anekādānava
 tasmā⁶ kodhaṁ na roccati, duttihaṁ⁷ ti kodhanatikkhāna⁸ kodheva kuḍḍhi-
 cā⁹ apurabbhā¹⁰ dussasatikkhāna¹¹ dāḍha¹² duggāha¹³ paṭhamam tava are dāḍha
 5 paṭṭi¹⁴ ti¹⁵ pharusasā¹⁶ nācāra¹⁷, cācāya¹⁸ antari ākaḍḍhanavikaḍḍhanavassena
 hatthaparimāsa¹⁹ tva²⁰ anantari upakkamanavassena paṇi paratanti, tva²¹ dāḍḍo²²,
 dāḍḍappahāro²³ atikkamitvā²⁴ paṇi ekasodhārauhhatodhāraṇa²⁵ satthassa²⁶ paratāro
 garā²⁷ sabbapariyanti²⁸ satthamipphatti²⁹ hoti. yadi hi satthena³⁰ paṇam jivā
 voropetvā³¹ paccā³² ten³³ eva³⁴ satthena³⁵ attānam³⁶ jivā³⁷ voropeti³⁸ tadā³⁹ dāḍḍamattaham
 10 paṭṭi⁴⁰ hoti, dāḍḍo⁴¹ kodhasamuttihāno⁴² ti yathā⁴³ anamābhi⁴⁴ tikkā⁴⁵ vā⁴⁶ kaḍḍisam⁴⁷
 vā⁴⁸ parissamavassena⁴⁹ parivattitvā⁵⁰ amābhi⁵¹ hoti⁵² tam⁵³ ekajātiko⁵⁴ pi⁵⁵ samānam⁵⁶ am-
 ābhi⁵⁷ anamābhi⁵⁸ ti⁵⁹ nūnā⁶⁰ vuccati⁶¹ tathā⁶² pubbakā⁶³ kodha⁶⁴ parissamitvā⁶⁵ aparā-
 bhāse⁶⁶ dāḍḍo⁶⁷ hoti, so⁶⁸ akusalamūhantena⁶⁹ ekajātiko⁷⁰ pi⁷¹ samāno⁷² kodha⁷³ dāḍḍo⁷⁴ ti⁷⁵ nūnā⁷⁶
 vuccati, yathā⁷⁷ cā⁷⁸ anamābhi⁷⁹ amābhi⁸⁰ evaṁ⁸¹ so⁸² pi⁸³ kodhato⁸⁴ samuttihāti⁸⁵ kodha-
 15 samuttihāno, tasmā⁸⁶ ti⁸⁷ yasmā⁸⁸ evaṁ⁸⁹ anekādānava⁹⁰ dāḍḍo⁹¹ tasmā⁹² dāḍḍo⁹³ pi⁹⁴ na⁹⁵ roccati,
 ālōpaxakasakā⁹⁶ ti⁹⁷ divā⁹⁸ vā⁹⁹ eva¹⁰⁰ gāman¹⁰¹ paharitvā¹⁰² vimpuṇāni¹⁰³ ca¹⁰⁴ vā¹⁰⁵ vudhā¹⁰⁶
 cuttā¹⁰⁷ thapetvā¹⁰⁸ idam¹⁰⁹ nāma¹¹⁰ na¹¹¹ dehi¹¹² mahā¹¹³ ca¹¹⁴, oḍḍati¹¹⁵ vā¹¹⁶ cuttā¹¹⁷ ni¹¹⁸
 cā¹¹⁹ ti¹²⁰ paṭṭirūpakā¹²¹ dāḍḍo¹²² pāṭha¹²³ karā¹²⁴ nikkā¹²⁵ nāma, nā¹²⁶ sūvamanā¹²⁷ eva¹²⁸
 sūvamanā¹²⁹ ti¹³⁰ ālōpaxakasakā¹³¹ ca¹³² kakkhā¹³³ ni¹³⁴ dāḍḍo¹³⁵ parissamābhagā¹³⁶
 20 dāḍḍabhi¹³⁷, paṭṭibhānassena¹³⁸ paṇi¹³⁹ upāyakuḍḍi¹⁴⁰ parissamābhagā¹⁴¹ vā¹⁴² evaṁ¹⁴³
 nāma, tva¹⁴⁴ evaṁ¹⁴⁵ paratā¹⁴⁶ dāḍḍabhi¹⁴⁷: oke¹⁴⁸ kira¹⁴⁹ vjūjittā¹⁵⁰ gā¹⁵¹ni¹⁵²kaputtā¹⁵³ arā¹⁵⁴hato
 sakkamā¹⁵⁵ ā¹⁵⁶nerā¹⁵⁷ nadditvā¹⁵⁸ thapetvā¹⁵⁹ mahā¹⁶⁰yitum¹⁶¹ otari, ath¹⁶² oke¹⁶³ dbutte¹⁶⁴ tathā¹⁶⁵ sakkamā¹⁶⁶
 sī¹⁶⁷o¹⁶⁸ karā¹⁶⁹ mahā¹⁷⁰yitum¹⁷¹ otigga, tva¹⁷² uttaritā¹⁷³ sakkamā¹⁷⁴ apasā¹⁷⁵nto¹⁷⁶ ite¹⁷⁷ c' ite¹⁷⁸ cā¹⁷⁹
 vā¹⁸⁰ vā¹⁸¹ vā¹⁸² vā¹⁸³, tam¹⁸⁴ evaṁ¹⁸⁵ dbutte¹⁸⁶ kī¹⁸⁷ti¹⁸⁸ vā¹⁸⁹ vā¹⁹⁰ vā¹⁹¹ vā¹⁹² vā¹⁹³ vā¹⁹⁴ vā¹⁹⁵ vā¹⁹⁶ vā¹⁹⁷ vā¹⁹⁸ vā¹⁹⁹ vā²⁰⁰ vā²⁰¹ vā²⁰² vā²⁰³ vā²⁰⁴ vā²⁰⁵ vā²⁰⁶ vā²⁰⁷ vā²⁰⁸ vā²⁰⁹ vā²¹⁰ vā²¹¹ vā²¹² vā²¹³ vā²¹⁴ vā²¹⁵ vā²¹⁶ vā²¹⁷ vā²¹⁸ vā²¹⁹ vā²²⁰ vā²²¹ vā²²² vā²²³ vā²²⁴ vā²²⁵ vā²²⁶ vā²²⁷ vā²²⁸ vā²²⁹ vā²³⁰ vā²³¹ vā²³² vā²³³ vā²³⁴ vā²³⁵ vā²³⁶ vā²³⁷ vā²³⁸ vā²³⁹ vā²⁴⁰ vā²⁴¹ vā²⁴² vā²⁴³ vā²⁴⁴ vā²⁴⁵ vā²⁴⁶ vā²⁴⁷ vā²⁴⁸ vā²⁴⁹ vā²⁵⁰ vā²⁵¹ vā²⁵² vā²⁵³ vā²⁵⁴ vā²⁵⁵ vā²⁵⁶ vā²⁵⁷ vā²⁵⁸ vā²⁵⁹ vā²⁶⁰ vā²⁶¹ vā²⁶² vā²⁶³ vā²⁶⁴ vā²⁶⁵ vā²⁶⁶ vā²⁶⁷ vā²⁶⁸ vā²⁶⁹ vā²⁷⁰ vā²⁷¹ vā²⁷² vā²⁷³ vā²⁷⁴ vā²⁷⁵ vā²⁷⁶ vā²⁷⁷ vā²⁷⁸ vā²⁷⁹ vā²⁸⁰ vā²⁸¹ vā²⁸² vā²⁸³ vā²⁸⁴ vā²⁸⁵ vā²⁸⁶ vā²⁸⁷ vā²⁸⁸ vā²⁸⁹ vā²⁹⁰ vā²⁹¹ vā²⁹² vā²⁹³ vā²⁹⁴ vā²⁹⁵ vā²⁹⁶ vā²⁹⁷ vā²⁹⁸ vā²⁹⁹ vā³⁰⁰ vā³⁰¹ vā³⁰² vā³⁰³ vā³⁰⁴ vā³⁰⁵ vā³⁰⁶ vā³⁰⁷ vā³⁰⁸ vā³⁰⁹ vā³¹⁰ vā³¹¹ vā³¹² vā³¹³ vā³¹⁴ vā³¹⁵ vā³¹⁶ vā³¹⁷ vā³¹⁸ vā³¹⁹ vā³²⁰ vā³²¹ vā³²² vā³²³ vā³²⁴ vā³²⁵ vā³²⁶ vā³²⁷ vā³²⁸ vā³²⁹ vā³³⁰ vā³³¹ vā³³² vā³³³ vā³³⁴ vā³³⁵ vā³³⁶ vā³³⁷ vā³³⁸ vā³³⁹ vā³⁴⁰ vā³⁴¹ vā³⁴² vā³⁴³ vā³⁴⁴ vā³⁴⁵ vā³⁴⁶ vā³⁴⁷ vā³⁴⁸ vā³⁴⁹ vā³⁵⁰ vā³⁵¹ vā³⁵² vā³⁵³ vā³⁵⁴ vā³⁵⁵ vā³⁵⁶ vā³⁵⁷ vā³⁵⁸ vā³⁵⁹ vā³⁶⁰ vā³⁶¹ vā³⁶² vā³⁶³ vā³⁶⁴ vā³⁶⁵ vā³⁶⁶ vā³⁶⁷ vā³⁶⁸ vā³⁶⁹ vā³⁷⁰ vā³⁷¹ vā³⁷² vā³⁷³ vā³⁷⁴ vā³⁷⁵ vā³⁷⁶ vā³⁷⁷ vā³⁷⁸ vā³⁷⁹ vā³⁸⁰ vā³⁸¹ vā³⁸² vā³⁸³ vā³⁸⁴ vā³⁸⁵ vā³⁸⁶ vā³⁸⁷ vā³⁸⁸ vā³⁸⁹ vā³⁹⁰ vā³⁹¹ vā³⁹² vā³⁹³ vā³⁹⁴ vā³⁹⁵ vā³⁹⁶ vā³⁹⁷ vā³⁹⁸ vā³⁹⁹ vā⁴⁰⁰ vā⁴⁰¹ vā⁴⁰² vā⁴⁰³ vā⁴⁰⁴ vā⁴⁰⁵ vā⁴⁰⁶ vā⁴⁰⁷ vā⁴⁰⁸ vā⁴⁰⁹ vā⁴¹⁰ vā⁴¹¹ vā⁴¹² vā⁴¹³ vā⁴¹⁴ vā⁴¹⁵ vā⁴¹⁶ vā⁴¹⁷ vā⁴¹⁸ vā⁴¹⁹ vā⁴²⁰ vā⁴²¹ vā⁴²² vā⁴²³ vā⁴²⁴ vā⁴²⁵ vā⁴²⁶ vā⁴²⁷ vā⁴²⁸ vā⁴²⁹ vā⁴³⁰ vā⁴³¹ vā⁴³² vā⁴³³ vā⁴³⁴ vā⁴³⁵ vā⁴³⁶ vā⁴³⁷ vā⁴³⁸ vā⁴³⁹ vā⁴⁴⁰ vā⁴⁴¹ vā⁴⁴² vā⁴⁴³ vā⁴⁴⁴ vā⁴⁴⁵ vā⁴⁴⁶ vā⁴⁴⁷ vā⁴⁴⁸ vā⁴⁴⁹ vā⁴⁵⁰ vā⁴⁵¹ vā⁴⁵² vā⁴⁵³ vā⁴⁵⁴ vā⁴⁵⁵ vā⁴⁵⁶ vā⁴⁵⁷ vā⁴⁵⁸ vā⁴⁵⁹ vā⁴⁶⁰ vā⁴⁶¹ vā⁴⁶² vā⁴⁶³ vā⁴⁶⁴ vā⁴⁶⁵ vā⁴⁶⁶ vā⁴⁶⁷ vā⁴⁶⁸ vā⁴⁶⁹ vā⁴⁷⁰ vā⁴⁷¹ vā⁴⁷² vā⁴⁷³ vā⁴⁷⁴ vā⁴⁷⁵ vā⁴⁷⁶ vā⁴⁷⁷ vā⁴⁷⁸ vā⁴⁷⁹ vā⁴⁸⁰ vā⁴⁸¹ vā⁴⁸² vā⁴⁸³ vā⁴⁸⁴ vā⁴⁸⁵ vā⁴⁸⁶ vā⁴⁸⁷ vā⁴⁸⁸ vā⁴⁸⁹ vā⁴⁹⁰ vā⁴⁹¹ vā⁴⁹² vā⁴⁹³ vā⁴⁹⁴ vā⁴⁹⁵ vā⁴⁹⁶ vā⁴⁹⁷ vā⁴⁹⁸ vā⁴⁹⁹ vā⁵⁰⁰ vā⁵⁰¹ vā⁵⁰² vā⁵⁰³ vā⁵⁰⁴ vā⁵⁰⁵ vā⁵⁰⁶ vā⁵⁰⁷ vā⁵⁰⁸ vā⁵⁰⁹ vā⁵¹⁰ vā⁵¹¹ vā⁵¹² vā⁵¹³ vā⁵¹⁴ vā⁵¹⁵ vā⁵¹⁶ vā⁵¹⁷ vā⁵¹⁸ vā⁵¹⁹ vā⁵²⁰ vā⁵²¹ vā⁵²² vā⁵²³ vā⁵²⁴ vā⁵²⁵ vā⁵²⁶ vā⁵²⁷ vā⁵²⁸ vā⁵²⁹ vā⁵³⁰ vā⁵³¹ vā⁵³² vā⁵³³ vā⁵³⁴ vā⁵³⁵ vā⁵³⁶ vā⁵³⁷ vā⁵³⁸ vā⁵³⁹ vā⁵⁴⁰ vā⁵⁴¹ vā⁵⁴² vā⁵⁴³ vā⁵⁴⁴ vā⁵⁴⁵ vā⁵⁴⁶ vā⁵⁴⁷ vā⁵⁴⁸ vā⁵⁴⁹ vā⁵⁵⁰ vā⁵⁵¹ vā⁵⁵² vā⁵⁵³ vā⁵⁵⁴ vā⁵⁵⁵ vā⁵⁵⁶ vā⁵⁵⁷ vā⁵⁵⁸ vā⁵⁵⁹ vā⁵⁶⁰ vā⁵⁶¹ vā⁵⁶² vā⁵⁶³ vā⁵⁶⁴ vā⁵⁶⁵ vā⁵⁶⁶ vā⁵⁶⁷ vā⁵⁶⁸ vā⁵⁶⁹ vā⁵⁷⁰ vā⁵⁷¹ vā⁵⁷² vā⁵⁷³ vā⁵⁷⁴ vā⁵⁷⁵ vā⁵⁷⁶ vā⁵⁷⁷ vā⁵⁷⁸ vā⁵⁷⁹ vā⁵⁸⁰ vā⁵⁸¹ vā⁵⁸² vā⁵⁸³ vā⁵⁸⁴ vā⁵⁸⁵ vā⁵⁸⁶ vā⁵⁸⁷ vā⁵⁸⁸ vā⁵⁸⁹ vā⁵⁹⁰ vā⁵⁹¹ vā⁵⁹² vā⁵⁹³ vā⁵⁹⁴ vā⁵⁹⁵ vā⁵⁹⁶ vā⁵⁹⁷ vā⁵⁹⁸ vā⁵⁹⁹ vā⁶⁰⁰ vā⁶⁰¹ vā⁶⁰² vā⁶⁰³ vā⁶⁰⁴ vā⁶⁰⁵ vā⁶⁰⁶ vā⁶⁰⁷ vā⁶⁰⁸ vā⁶⁰⁹ vā⁶¹⁰ vā⁶¹¹ vā⁶¹² vā⁶¹³ vā⁶¹⁴ vā⁶¹⁵ vā⁶¹⁶ vā⁶¹⁷ vā⁶¹⁸ vā⁶¹⁹ vā⁶²⁰ vā⁶²¹ vā⁶²² vā⁶²³ vā⁶²⁴ vā⁶²⁵ vā⁶²⁶ vā⁶²⁷ vā⁶²⁸ vā⁶²⁹ vā⁶³⁰ vā⁶³¹ vā⁶³² vā⁶³³ vā⁶³⁴ vā⁶³⁵ vā⁶³⁶ vā⁶³⁷ vā⁶³⁸ vā⁶³⁹ vā⁶⁴⁰ vā⁶⁴¹ vā⁶⁴² vā⁶⁴³ vā⁶⁴⁴ vā⁶⁴⁵ vā⁶⁴⁶ vā⁶⁴⁷ vā⁶⁴⁸ vā⁶⁴⁹ vā⁶⁵⁰ vā⁶⁵¹ vā⁶⁵² vā⁶⁵³ vā⁶⁵⁴ vā⁶⁵⁵ vā⁶⁵⁶ vā⁶⁵⁷ vā⁶⁵⁸ vā⁶⁵⁹ vā⁶⁶⁰ vā⁶⁶¹ vā⁶⁶² vā⁶⁶³ vā⁶⁶⁴ vā⁶⁶⁵ vā⁶⁶⁶ vā⁶⁶⁷ vā⁶⁶⁸ vā⁶⁶⁹ vā⁶⁷⁰ vā⁶⁷¹ vā⁶⁷² vā⁶⁷³ vā⁶⁷⁴ vā⁶⁷⁵ vā⁶⁷⁶ vā⁶⁷⁷ vā⁶⁷⁸ vā⁶⁷⁹ vā⁶⁸⁰ vā⁶⁸¹ vā⁶⁸² vā⁶⁸³ vā⁶⁸⁴ vā⁶⁸⁵ vā⁶⁸⁶ vā⁶⁸⁷ vā⁶⁸⁸ vā⁶⁸⁹ vā⁶⁹⁰ vā⁶⁹¹ vā⁶⁹² vā⁶⁹³ vā⁶⁹⁴ vā⁶⁹⁵ vā⁶⁹⁶ vā⁶⁹⁷ vā⁶⁹⁸ vā⁶⁹⁹ vā⁷⁰⁰ vā⁷⁰¹ vā⁷⁰² vā⁷⁰³ vā⁷⁰⁴ vā⁷⁰⁵ vā⁷⁰⁶ vā⁷⁰⁷ vā⁷⁰⁸ vā⁷⁰⁹ vā⁷¹⁰ vā⁷¹¹ vā⁷¹² vā⁷¹³ vā⁷¹⁴ vā⁷¹⁵ vā⁷¹⁶ vā⁷¹⁷ vā⁷¹⁸ vā⁷¹⁹ vā⁷²⁰ vā⁷²¹ vā⁷²² vā⁷²³ vā⁷²⁴ vā⁷²⁵ vā⁷²⁶ vā⁷²⁷ vā⁷²⁸ vā⁷²⁹ vā⁷³⁰ vā⁷³¹ vā⁷³² vā⁷³³ vā⁷³⁴ vā⁷³⁵ vā⁷³⁶ vā⁷³⁷ vā⁷³⁸ vā⁷³⁹ vā⁷⁴⁰ vā⁷⁴¹ vā⁷⁴² vā⁷⁴³ vā⁷⁴⁴ vā⁷⁴⁵ vā⁷⁴⁶ vā⁷⁴⁷ vā⁷⁴⁸ vā⁷⁴⁹ vā⁷⁵⁰ vā⁷⁵¹ vā⁷⁵² vā⁷⁵³ vā⁷⁵⁴ vā⁷⁵⁵ vā⁷⁵⁶ vā⁷⁵⁷ vā⁷⁵⁸ vā⁷⁵⁹ vā⁷⁶⁰ vā⁷⁶¹ vā⁷⁶² vā⁷⁶³ vā⁷⁶⁴ vā⁷⁶⁵ vā⁷⁶⁶ vā⁷⁶⁷ vā⁷⁶⁸ vā⁷⁶⁹ vā⁷⁷⁰ vā⁷⁷¹ vā⁷⁷² vā⁷⁷³ vā⁷⁷⁴ vā⁷⁷⁵ vā⁷⁷⁶ vā⁷⁷⁷ vā⁷⁷⁸ vā⁷⁷⁹ vā⁷⁸⁰ vā⁷⁸¹ vā⁷⁸² vā⁷⁸³ vā⁷⁸⁴ vā⁷⁸⁵ vā⁷⁸⁶ vā⁷⁸⁷ vā⁷⁸⁸ vā⁷⁸⁹ vā⁷⁹⁰ vā⁷⁹¹ vā⁷⁹² vā⁷⁹³ vā⁷⁹⁴ vā⁷⁹⁵ vā⁷⁹⁶ vā⁷⁹⁷ vā⁷⁹⁸ vā⁷⁹⁹ vā⁸⁰⁰ vā⁸⁰¹ vā⁸⁰² vā⁸⁰³ vā⁸⁰⁴ vā⁸⁰⁵ vā⁸⁰⁶ vā⁸⁰⁷ vā⁸⁰⁸ vā⁸⁰⁹ vā⁸¹⁰ vā⁸¹¹ vā⁸¹² vā⁸¹³ vā⁸¹⁴ vā⁸¹⁵ vā⁸¹⁶ vā⁸¹⁷ vā⁸¹⁸ vā⁸¹⁹ vā⁸²⁰ vā⁸²¹ vā⁸²² vā⁸²³ vā⁸²⁴ vā⁸²⁵ vā⁸²⁶ vā⁸²⁷ vā⁸²⁸ vā⁸²⁹ vā⁸³⁰ vā⁸³¹ vā⁸³² vā⁸³³ vā⁸³⁴ vā⁸³⁵ vā⁸³⁶ vā⁸³⁷ vā⁸³⁸ vā⁸³⁹ vā⁸⁴⁰ vā⁸⁴¹ vā⁸⁴² vā⁸⁴³ vā⁸⁴⁴ vā⁸⁴⁵ vā⁸⁴⁶ vā⁸⁴⁷ vā⁸⁴⁸ vā⁸⁴⁹ vā⁸⁵⁰ vā⁸⁵¹ vā⁸⁵² vā⁸⁵³ vā⁸⁵⁴ vā⁸⁵⁵ vā⁸⁵⁶ vā⁸⁵⁷ vā⁸⁵⁸ vā⁸⁵⁹ vā⁸⁶⁰ vā⁸⁶¹ vā⁸⁶² vā⁸⁶³ vā⁸⁶⁴ vā⁸⁶⁵ vā⁸⁶⁶ vā⁸⁶⁷ vā⁸⁶⁸ vā⁸⁶⁹ vā⁸⁷⁰ vā⁸⁷¹ vā⁸⁷² vā⁸⁷³ vā⁸⁷⁴ vā⁸⁷⁵ vā⁸⁷⁶ vā⁸⁷⁷ vā⁸⁷⁸ vā⁸⁷⁹ vā⁸⁸⁰ vā⁸⁸¹ vā⁸⁸² vā⁸⁸³ vā⁸⁸⁴ vā⁸⁸⁵ vā⁸⁸⁶ vā⁸⁸⁷ vā⁸⁸⁸ vā⁸⁸⁹ vā⁸⁹⁰ vā⁸⁹¹ vā⁸⁹² vā⁸⁹³ vā⁸⁹⁴ vā⁸⁹⁵ vā⁸⁹⁶ vā⁸⁹⁷ vā⁸⁹⁸ vā⁸⁹⁹ vā⁹⁰⁰ vā⁹⁰¹ vā⁹⁰² vā⁹⁰³ vā⁹⁰⁴ vā⁹⁰⁵ vā⁹⁰⁶ vā⁹⁰⁷ vā⁹⁰⁸ vā⁹⁰⁹ vā⁹¹⁰ vā⁹¹¹ vā⁹¹² vā⁹¹³ vā⁹¹⁴ vā⁹¹⁵ vā⁹¹⁶ vā⁹¹⁷ vā⁹¹⁸ vā⁹¹⁹ vā⁹²⁰ vā⁹²¹ vā⁹²² vā⁹²³ vā⁹²⁴ vā⁹²⁵ vā⁹²⁶ vā⁹²⁷ vā⁹²⁸ vā⁹²⁹ vā⁹³⁰ vā⁹³¹ vā⁹³² vā⁹³³ vā⁹³⁴ vā⁹³⁵ vā⁹³⁶ vā⁹³⁷ vā⁹³⁸ vā⁹³⁹ vā⁹⁴⁰ vā⁹⁴¹ vā⁹⁴² vā⁹⁴³ vā⁹⁴⁴ vā⁹⁴⁵ vā⁹⁴⁶ vā⁹⁴⁷ vā⁹⁴⁸ vā⁹⁴⁹ vā⁹⁵⁰ vā⁹⁵¹ vā⁹⁵² vā⁹⁵³ vā⁹⁵⁴ vā⁹⁵⁵ vā⁹⁵⁶ vā⁹⁵⁷ vā⁹⁵⁸ vā⁹⁵⁹ vā⁹⁶⁰ vā⁹⁶¹ vā⁹⁶² vā⁹⁶³ vā⁹⁶⁴ vā⁹⁶⁵ vā⁹⁶⁶ vā⁹⁶⁷ vā⁹⁶⁸ vā⁹⁶⁹ vā⁹⁷⁰ vā⁹⁷¹ vā⁹⁷² vā⁹⁷³ vā⁹⁷⁴ vā⁹⁷⁵ vā⁹⁷⁶ vā⁹⁷⁷ vā⁹⁷⁸ vā⁹⁷⁹ vā⁹⁸⁰ vā⁹⁸¹ vā⁹⁸² vā⁹⁸³ vā⁹⁸⁴ vā⁹⁸⁵ vā⁹⁸⁶ vā⁹⁸⁷ vā⁹⁸⁸ vā⁹⁸⁹ vā⁹⁹⁰ vā⁹⁹¹ vā⁹⁹² vā⁹⁹³ vā⁹⁹⁴ vā⁹⁹⁵ vā⁹⁹⁶ vā⁹⁹⁷ vā⁹⁹⁸ vā⁹⁹⁹ vā¹⁰⁰⁰ vā¹⁰⁰¹ vā¹⁰⁰² vā¹⁰⁰³ vā¹⁰⁰⁴ vā¹⁰⁰⁵ vā¹⁰⁰⁶ vā¹⁰⁰⁷ vā¹⁰⁰⁸ vā¹⁰⁰⁹ vā¹⁰¹⁰ vā¹⁰¹¹ vā¹⁰¹² vā¹⁰¹³ vā¹⁰¹⁴ vā¹⁰¹⁵ vā¹⁰¹⁶ vā¹⁰¹⁷ vā¹⁰¹⁸ vā¹⁰¹⁹ vā¹⁰²⁰ vā¹⁰²¹ vā¹⁰²² vā¹⁰²³ vā¹⁰²⁴ vā¹⁰²⁵ vā¹⁰²⁶ vā¹⁰²⁷ vā¹⁰²⁸ vā¹⁰²⁹ vā¹⁰³⁰ vā¹⁰³¹ vā¹⁰³² vā¹⁰³³ vā¹⁰³⁴ vā¹⁰³⁵ vā¹⁰³⁶ vā¹⁰³⁷ vā¹⁰³⁸ vā¹⁰³⁹ vā¹⁰⁴⁰ vā¹⁰⁴¹ vā¹⁰⁴² vā¹⁰⁴³ vā¹⁰⁴⁴ vā¹⁰⁴⁵ vā¹⁰⁴⁶ vā¹⁰⁴⁷ vā¹⁰⁴⁸ vā¹⁰⁴⁹ vā¹⁰⁵⁰ vā¹⁰⁵¹ vā¹⁰⁵² vā¹⁰⁵³ vā¹⁰⁵⁴ vā¹⁰⁵⁵ vā¹⁰⁵⁶ vā¹⁰⁵⁷ vā¹⁰⁵⁸ v

rupphāni viya baddhā nānappakāressu ārammaṇesu pavattamāni abhiññhāsāyegantā,
 senti manomaya puthū ti te¹ puthu ārammaṇesu appannā suvaṇṇādāhi
 nibbatani suvaṇṇādāmayāni āharaṇāḍini² viya manasa nibbatanti manomaya
 abhiññhāsāyegantā te ārammaṇesu senti senti, te bhūsaṇ upatāpenti
 te eva³ anussayitā kalavatāpaṇi jāmetā⁴ bhūsaṇ upatāpenti anikkameti, teva
 paṇa bhūsaṇ upatāpāṇa sallaviḍḍha va ruppatā⁵ gāthāya vatthohi⁶ piya⁷ jīyate⁸
 gāthapā⁹ abhaya¹⁰ devaduttā baddomana¹¹ rūpāyā¹² piyappabbhotā¹³ piyate¹⁴ jīyate¹⁵
 pema¹⁶ jīyate¹⁷ soke¹⁸ ti ādini suttāni ca āharaṇāḍini, api ca Maṅgalabodhisattasa¹⁹
 dīrake dattā balavasekena kadayaṇ phoṇi, Vesantara²⁰ bodhisattasa mahantaṇ
 domana²¹ saṇḍa udapādi, evaṇ pūttapūramaṇaṇ mahāsaṇḍānaṇ p²² o²³ upatāpam²⁴
 karoti²⁵ yeva, ayuṇ srohe ādinaṇ, saṇḍā saṇḍam pi na rocemā²⁶.

Sakko pañhaviṇṇajjanam²⁷ sutvā „Kanhapandita, tayā me
 pañhā Buddhahitthāya sādhukaṇ kathitā, ativiya tuttho 'amī te,
 aparam pi²⁸ varam gaṇhāhīti²⁹ vatvā dasamaṇ gātham āha:

10. Etasmiṇ³⁰ te salapite patirūpe subhāsīte
 varam brāhmaṇa te dammi yaṇ kiñci manas³¹ icchasīti. 20.
 Tato Bodhisatto anantaram gātham āha:

11. Varam³² ce me ado Sakko aabbabhūtānaṇ issara
 araṇṇe me viharato niccam ekavihāriṇo
 ābhādhā na³³ uppajjeyyuh antarāyakaṇā bhūsa³⁴ ti. 21. 30

Tattha antatāyakaṇā³⁵ ti iccasā³⁶ tapokammasa antarāyakaṇā³⁷.

Tam sutvā Sakko „Kanhapandito varam gaṇhanto na
 āmisasaṇṇissitam³⁸ gaṇhāti³⁹, tapokammanissitam eva gaṇhā-
 tīti⁴⁰ cintetvā bhiyyosomattāya pasanno aparam pi varam
 dadamāno itaram gātham āha: 35

12. Etasmiṇ te salapite patirūpe subhāsīte
 varam brāhmaṇa te dammi yaṇ kiñci manas⁴¹ icchasīti. 22.

B. pi varagahaṇāpadesena⁴² dhammaṇ desento osānagātham
 āha:

¹ Bā teva. ² Bā - gāni. ³ C² - eti. ⁴ Bā kalavāṇḍājanenitā. ⁵ C¹ - vijāyate.
⁶ Bā - amīte pē - jī - and adda soke me bho jīyate. ⁷ Bā - sūma. ⁸ Bā - pema.
⁹ Bā - karoti. ¹⁰ C² - he, Bā - hā. ¹¹ Bā - raṇi, omitting pi. ¹² Bā - idā. ¹³
 C² - raṇi. ¹⁴ Bā - mā. ¹⁵ Bā adda bhāṇi. ¹⁶ Bā adda me. ¹⁷ C² - karā cor.
 to - klā, Bā - karā. ¹⁸ Bā adda varam. ¹⁹ Bā - ha. ²⁰ C² - varagahana, Bā
 varagahana, C² - varagahana.

15. Varasā ceme adō Sakka sabhahūtanam issara (Mūlindap. p. 221.)
na mano vā sarīram vā maṅkata¹ Sakka kassaci
kadāci upahāññetha, etaṃ Sakka varaṃ vare ti. 23.

Tattu mano vā n manodvāram vā, sarīram vā n kāyadvāram vā,
a varidvāram pi² etesam gahaneṇa gahitam evā³ d⁴ vedhiabham, maṅkata⁵ n
mama kāraṇi, upakaṇḍetha⁶ ti upagāhā⁷ āpalleyya aparituddham aṇa,
jāṇi vuttam hōti Sakka devatā, mama kāraṇa meṇa ānāya mama amūtha-
kūmalāya kassaci sattassa kāle⁸ kile idam dvīdham pi⁹ kammedvāram na¹⁰
upahāññetha¹¹, pāpatipātīhi¹² dāsa¹³ akusalakammapathehi¹⁴ vimuttam paritudd-
10 dham eva bhavēyā¹⁵ ti.

Iti M. chasu pi thānesu varaṃ gahanto nekkhammanis-
sitam eva gaṇhi, jānāti c¹⁶ esa sarīram¹⁷ oṃpa vyādhidhammaṃ,
na tām sakkā Sakkena avyādhidhammaṃ¹⁸ kātuṃ, sattānam
hi¹⁹ tīsu dvāresu parituddhabhāvo na sakkāyatto va²⁰, evaṃ
12 sante pi taṇṇa dhammadesanattam imo vare gaṇhi. Sakko
pi tam rukkham dhavaphalaṃ²¹ katvā Mahāsattam vanditvā
vīraṇi añjalim²² patiṭṭhapetvā „āroga²³“ idh²⁴ eva vasathā²⁵ ti
vatvā sakaṭṭhānam gato. R. pi aparihīnaajjhāno brahmalokūpago
aḥosi.

20 S. l. d. ā. „Ananda pubbe mayā nirutthahūnappaleso v²⁶ eso²⁷“
ti tatvā j. a. c. „Tadā Sakko Anuruddho aḥosi. Kaṇhapandito²⁸ aḥosi
evā²⁹“ ti. Kaṇhajātakaṃ³⁰.

B. Catuposathikajātaka.

Yo kopaneyyo ti. Idam Catuposathikajātakaṃ Puṇṇakajātaka
23 āvibharissatthi³¹. Catuposathikajātakaṃ³².

¹ C² maṅkata, B² maṅkuta. ² C² -cāḍ vā. ³ C² eva, omitting ti. ⁴ C² maṅkata, B² maṅkuta. ⁵ C² -haññethā. ⁶ B² adda mā. ⁷ C² -and, C³ -amlet cor-
re- to -amlet, B² -amlet. ⁸ C² -dhammā. ⁹ B² omits na. ¹⁰ C² -haññetha, B² -haññetha ti. ¹¹ B² -an. ¹² B² -dhiḍadha-. ¹³ B² -neṇa, omitting
ti. ¹⁴ B² na sakkā sakkam attānam sakkā va. ¹⁵ B² madurapha-. ¹⁶ C²
-im, B² ti. ¹⁷ B² C² a-. ¹⁸ C² ceco. ¹⁹ B² adda para. ²⁰ B² adda dutiyam.
21 C² -evā. ²² B² adda tattham.

4. Saṅkhaḥjātaka.

Brahmavuto ti. Idam S. J. v. saḅbaparikkhāradānaṃ
 5. k. Sāvatthiyam kir' eko upāsako Tathāgataṃ dhammadesanāṃ
 sutvā paṇṇasāsitva sātāpāya nimanntevā attano gharadvāro vandapam
 kāretvā alamkāretvā punadvase¹ kālāni ārocāperi. S. pañcasatthikkhu-
 parivāro² tattha gantvā pañnattavarāsaṃ³ uṇṇi. Upāsako⁴ Buddha-
 5 panukkhaṃ saḅbikkhusaṅghassa mahādānaṃ datvā „puna sātāpāya“
 ti evaṃ suttāhaṃ nimanntevā mahādānaṃ parattetvā suttame divase
 saḅbaparikkhāradānaṃ adāsi. Tam⁵ puna dadamāso upāṇṇadānaṃ
 uttamaṃ katvā adāsi. Dasaḷhaṃ dīpaṃ upāṇṇasamūḥhito⁶ saha-
 10 saḅbhaṃ ahaṃ. Divinaṃ aggaṃ āvakāṇaṃ⁷ pañcasattaggaṃ uḷḷā.
 soṇṇaṃ⁸ pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ sataggaṃ ahaṃ⁹ ti. Iti so saḅbha-
 parikkhā radānaṃ datvā attano pariāya saddhiṃ Bhagavato santike
 uṇṇi. Ath¹⁰ aṃ S. madhureṃ sareṃ anuṃodanaṃ karonto „upāsaka,
 ulāranta¹¹ saḅbaparikkhāradānaṃ attamaṃ hohi, pubbe anuppuṃso Baddhe
 15 puṃcekaḥboddhaṃ ekaṃ upāṇṇasamūḥhitaṃ datvā nāvāya bhinnāya
 appatitthe samudde“¹² upāṇṇadānaṃ issandena¹³ patitthāsi laddhiṃ.
 Evaṃ puna Baddhe-panukkhaṃ saṅghassa¹⁴ saḅbaparikkhāradānaṃ
 adāsi, tava te upāṇṇadānaṃ¹⁵ kaṃmā patitthā u¹⁶ bhavissatthi-
 20 ratvā tena yācito a. ā. :

A. yaṃ Bārāṇasī Molin¹⁷ nāma ahoṃ. Molin¹⁸ nagare so
 Brahmadvāro rajjāṃ kārente Saṅkhe nāma brāhmaṇo
 5 oddhe mahaddhanaṃ¹⁹ catuṃ nagaradvāreṃ nagaramajjhe nive-
 sanadvāro²⁰ ti chaṃ tñāneṃ dānaṃ sālā²¹ kāretvā devasikāṃ
 cha satasāhaṃ sālāni viṣṇajjento²² kapaṇiddhikānaṃ²³ mahādānaṃ
 pavattesi. So ekadivasaṃ cintesi: „ahaṃ geḥo dhane khīṇo
 25 dānaṃ dātuṃ na sakkhissāmi, aparikkhīṇe yeva dhane nāvāya
 Suvappabhūmiṃ gantvā dānaṃ āharissāmi“ so nāvāṃ bandhā-
 petvā bhaddassa pūretvā²⁴ puttadāraṃ āmantetvā „yāvāhaṃ“²⁵

¹ It' adda tathagataṃ. ² It' -bhikkhūnaṃ. ³ It' -am-. ⁴ It' adda saputtadāna-
 parivāro. ⁵ It' tam. ⁶ It' -am-. ⁷ It' dīpaṃ, and omh' agga. It' divi-. ⁸ It' -am-.
⁹ It' -tanta, C- -tanta roṇi to- tanta. It' -ram te. ¹⁰ It' mahāsa-. ¹¹ It'
 -dānaṃ nī-. ¹² It' bhikkhūnaṃ. ¹³ C- -dānaṃ saṅghassa. ¹⁴ It' na patitthi. ¹⁵
 It' adda mahābhogo pabbhāravāpakaṃ pabbhāradānaṃ saṅghassa. ¹⁶
 It' adda ek. ¹⁷ It' -lāya. ¹⁸ It' -vā. ¹⁹ It' -kiddhaṃ. ²⁰ It' pūṇṇetvā.
²¹ It' yāva a.-

āgacchāmi tāva me dānaṃ anopacchindantā' pavatteyyāthā"
 'ti vatvā dāsakammakaparivato chattaṃ ādāya upāhanam
 āruya majjhantikasamaye paṭṭanagāmābhimukho pāyāsi. Tasmim
 khane Gandhamādane eko paccakabuddho āvajjītvā' dhanā-
 5 haraṇatthāya gacchantam disvā „mahāpuriso dhanam āharitum
 gacchati, bhavissati nu kho assa samudde antarāyo no" ti
 āvajjītvā „bhavissatīti" ātvā „esa maṃ diavā chattaṃ ca
 upāhanam ca mayham datvā upāhanadānaṃ issandena' samudde
 bhinnāya nāvāya paṭiṭṭham lebhissati, karissāmi 'ssa' anuggahan"
 10 ti' ākāsenāgantvā tassāvidūre oṭarītvā candavārātape aṅgāra-
 santharasadisaṃ uphavalukam umiddanto tassābhimukho'
 āgañchi'. So tam disvā va „puññakkhettaṃ me āgataṃ, ājja
 mayā ettha bjaṃ' ropetum vattarīti" tūṭhacitto vegena tam'
 upasamkamītvā vandītvā „bhante mayham anuggahatthāya'
 15 thoḷam maggā okkamma imaṃ rakkhamūlaṃ upagacchathā"
 'ti vatvā tasmim rakkhamūlaṃ" upasamkamanto" rakkhamūle
 vālukaṃ ussāpetvā uttarāsaṃgaṃ paññāpetvā" paccakabuddham
 nisīdāpetvā vāsītaparīśāvitena ndakena pāde dhovītvā gandha-
 telena makkhetvā attano upāhanā omuñcītvā puñcītvā"
 20 gandhatelena makkhetvā tassa paṭimuñcītvā" „bhante ima
 upāhanā āruya chattaṃ matthake katvā gacchathā" 'ti chat-
 tnpāhanam" adāsi. So tassānuggahatthāya" tam gabetvā
 pasādasamvaddhanattham" passantass' ev' assa uppatītvā Gan-
 dhamādananam evāgamāsī". B. pi tam disvā ativiya pasannacitto
 25 paṭṭanaṃ gantvā nāvam abhirūhi. Ath' assa mahāsamuddam
 paṭipannassa sattame divase nāvā vīvaram adāsi, ndakam
 ussiñcītum nāsakkhīsu. Mahājano maraṇabhayaḥhitto attano
 attano devatā namassītvā mahāvīraṃ vīraṃ. M. ekam

1 C' -ecchindantā, B' -ecchindītvā. 2 B' -jje-. 3 B' -dānassa id-. 4 C' ssaṃ,
 C' ss. 5 B' tassa s-. 6 B' āgañchi. 7 B' dānabjaṃ. 8 C' maṃ, B' omāsa tam.
 9 B' -hayanatthāya. 10 B' -le. 11 B' -samkamanto. 12 B' paññā-. 13 B' pucchī-
 14 B' paṭi-. 15 B' -ttham' upā-. 16 B' tassa s-. 17 C' pā-, B' vadṭha-. 18
 B' eva s-.

upatthākaṃ gahetvā sakalasārīraṃ telena mukkhettvā sappiṇā
saddhiṃ saṅkharacunnāṃ yāvadattham khādītva tam pi¹ kha-
ḍāpetvā tena saddhiṃ kūpakayatthimattakam āruya „imāya
disāya amlākaṃ nagaraṃ“ ti disaṃ vavatthapetvā maccha-
kaccapaparipanthato attānaṃ mocento tena² saddhiṃ usabha-
mattan atikkamitvā pati. Mahājano vināsaṃ pāpuṇi. M. pana
upatthākena saddhiṃ samuddaṃ taritum ārabhi. Tassa taru-
tass³ eva satta⁴ divasā gatā⁵. So tasmim pi kāle leṇodakena
mukham vikkhāletvā uposathiko ahesi yeva. Tada pana catūhi
lokapālehi Manimekhalā nāma devatā⁶ „sace⁷ nārāya bhinnāya⁸
tisarunagatā⁹ vā silasampannā vā mātāpitṭhadevatā vā¹⁰ manossā
dukkhappattā honti te rakkheyyāsīti“ samudde āpakkhatthāya¹¹
thapitā hoti. Sā attano jasnriyana sattāham pamaññitvā sat-
tame divase samuddaṃ oloketi sīlācārayattam¹² Saṅkhabrah-
maṇaṃ diṣvā „imassa sattamo¹³ divaso“ samudde patitassa,¹⁴
sace amarissa¹⁵ ativiya gārayhā¹⁶ abhavissan¹⁷ ti¹⁸ saṅvigga-
mānā¹⁹ ekam suvaṇṇapātinaṃ nānaggarasassa²⁰ dibbabbhojanassa
pūretvā vātavegena tattha gantvā tassa purato akāse thatvā
„brāhmaṇa tvaṃ sattāham nirāhāro, imam dibbabbhojanaṃ
bhujā²¹“ ti²² āha. So tam oloketvā²³ „apanehi tava bhattam,²⁴
aham uposathiko“ ti²⁵. Ath²⁶ assa upatthāko pacchato āga-
chanto devataṃ adāyā saddam eva sutvā „ayam brāhmaṇo
pakatisukhumālo sattāham nirāhāratāya dukkhito maraṇabbhayaṇa
vilapati maññe, assāsissāmi²⁷ nan²⁸ ti cintetvā paṭhamam gūṭham
āha:

1. Bahussuto antadhammo si Saṅkha,
dīṭhā tayā samagabrahmaṇa ca,

22

¹ C² hi. ² B² upatthākena. ³ C² tass. B² sattamo. ⁴ B² divaso jāto. ⁵ B² devadhiṭṭā. ⁶ B² has added samudde. ⁷ B² -moniga-. ⁸ B² -pitu devatā vā tatthā
corr. to -pitupatthāhi vā tatthā. ⁹ B² -kakkhamattāya. ¹⁰ B² -paṇṇiyu-. ¹¹
C² -a-. ¹² B² sace as marissa. ¹³ B² -reyhaṃ ma. ¹⁴ B² bhavissati ti. ¹⁵
B² -manahadayaṃ bura. ¹⁶ B² -raa. ¹⁷ C² jāti. ¹⁸ -jāni corr. to -jāti? ¹⁹
B² nūlo-. ²⁰ B² adda āha. ²¹ so all three MSS.

ath' akkhaṇe dassayase viḷḷaṇaṃ,

añño nu ko te paṭimantako' mayā ti. 24.

Tattha sutadhammaṃ ti dhammaṃ pi taṇṇaṃ dhammikasamagahitthamānānaṃ
suttikaṃ sutaṃ, dīṭṭhā ti tevaṃ paccayaṃ dadantaṃ veyyābhāsaṃ karantaṃ
3 dhammikasamagahitthamānāṃ taṇṇaṃ dīṭṭhā, evaṃ akaraṇaṃ kiṃ paṇṇaṃ pi te na
passati yeva, atthakkhaṇaṃ u' aṭṭha akkhaṇaṃ sallapaṇṇasāṃ karanti abhāsaṃ
vacanassa anokāsaṃ, dassayase ti ahaṃ uposathiko ti vadanto viḷḷaṇaṃ
dassasi¹, paṭimantako' ti mayā añño ko te paṭimantako' paṭivasaṇadāyako²,
kīṇkūṇāṃ evaṃ viḷḷaṇaṃ³.

10 So tassa vacanaṃ sutvā „imassa añ" devatā na paññāyati
maññe" ti cintetvā „samāna gāthāṃ maraṇassa bhāyāmī, atthi
pana me añño paṭimantako"⁴ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

1. Subbhu subhā⁵ suppaṭimantakamā

paggaṃya sovaṇṇamayāya pāṭiyā

15 bhūñjassu bhattāṃ itī maṃ vadeti,

saddhā cittaṃ tam ahaṃ na ti brūmīti. 25.

Tattha subbhū 'u' subhamutthi⁶, subhā ti pācāṭhāṃ māmārōpadhārā,
suppaṭimantakamā⁷ ti paṭimantasuvāsaṇāntarā, paggaṃyā 'u' sovaṇṇa-
pāṭiyā bhattāṃ sabhāṃ ukkhepāṭṭā, saddhā cittaṃ ti saddhā r' eva⁸ upābhaddā
20 te⁹, saddhā¹⁰ cittaṃ¹¹ ti pi pāṭhā, tam¹² ahaṃ¹³ saddhaṃ¹⁴ ti saddhakantaṃ¹⁵, itī-
maṃ u' utthahāṃ, tamaham¹⁶ ko tū¹⁷ tam ahaṃ¹⁸ devataṃ uposathikāṃ
paññāpato na ti brūmī¹⁹, na viḷḷaṇaṃ²⁰ samānaṃ ti.

Ath' aṇṇa so tatiyaṃ gātham āha:

1. Etadāsaṃ brāhmaṇaṃ deva yakkhaṃ

25 puccheyya poṣa sukham āsāsīno²¹,

uttakehi, nam²² pañjalik' ābhippocha:

devī nu ei²³ tvam uda mānasaṃ nū²⁴ ti. 16.

Tattha sukhamāsaṇīno²⁵ ti etadāsaṃ yakkhaṃ ahaṃ attānaṃ sukham
āśāsaṇaṃ paṇḍito poṭṭico sūkhāsaṃ sukhaṃ bhavissati mahābhavissati puccheyya
30 utt'akehi²⁶ udakato utthahāṃkarāṃ dassanto utthaha²⁷, pañjalik' ābhippocha²⁸ u²⁹

¹ B¹ pati- ² C² -ti. ³ B³ omits it. ⁴ B⁴ omits subhā, B⁵ subhamutthā in
the place of a. ⁵ so C⁶ for -mutthā B⁷ tattha subhamutthā ti. ⁶ B⁸ vera. ⁷ C⁹ ti.
⁸ C¹⁰ B¹¹ saddhā. ⁹ C¹² citta. ¹⁰ C¹³ B¹⁴ saddhā. ¹¹ C¹⁵ utthahāṃkarāṃ. ¹² C¹⁶ devataṃ
na tū tamaham devataṃ na tū in the place of tamaham notū. ¹³ subbhū -
tamaham wanting in C¹⁷. ¹⁴ B¹⁸ omits. ¹⁵ B¹⁹ āsāsīno, B²⁰ āśāsaṇaṃ. ¹⁶ C²¹
tam. ¹⁷ C²² at. ¹⁸ B²³ āsāsīno. ¹⁹ B²⁴ utt'akehi tam. ²⁰ B²⁵ adds a.

paññāṅka hutvā adbhuccha; nda mānusi nū 'ti odāhu mahānubhāve alldhatepi¹
mānusi traṇ ti.

B. „yutvān kathesiti“ taṃ pucchanto catuttham gātham āha:

4. Yaṃ tvaṃ sukhenaābhisamekkhase maṃ²

bhūṇjassa bhattam itī maṃ vadesi

pucchāmi taṃ nāri mahānubhāve:

devi nu sī' tvaṃ nda mānusi nū 'ti. 27.

Taṃha yaṃ tvaṃ ti yaṃā traṇ sukhena maṃ abhisamekkhase piyese-
khāhi olokeṣi, pucchāmi taṃ ti tena kīropesa taṃ pucchāmi.

Tato devatā dve gāthā abbhāsi:

5. Devī abhā Saṃkha mahānubhāvā

idhāgatā sāgaravārimajjhe³

anukampikā no ca paduttbacittā,

tav' eva⁴ atthāya idhāgatāsmi⁵. 28.

6. Idh' annapānāṃ sayanāsanaṃ ca

yānāni nānā vividhāni⁶ Saṃkha

sabbassa ty-āham paṭipādayāmi⁷

yaṃ kiñci tuyhaṃ manasābbhipatthitāṃ ti. 29.

Taṃha idhā 'ti manasā samudde, nānā vividhāni⁸ bhānti ca
anukampikāni ca baddhityamasāyānāni atthi, sabbassa tyāham ti tva⁹ 10
annapānānāni sabbassa ākāmāṃ hatvā taṃ te annapānānāni paṭipādayāmi dāḍāmi
yaṃ kiñci tuḥam pi yaṃ kiñci tva manasā lechithāṃ sabbhaṃ te dāḍāmi.

Taṃ sutvā M. „ayaṃ devatā“ samuddapitṭhe mayhaṃ
'idaṃ e' idaṃ ca dāḍāmi¹¹ vadati, kiṃ nu kho esā¹² mayā katena
paññakammena dātukāṃ odāhu attano balena, pucchissāmi¹³
tāva na¹⁴ ti cinitvā pucchanto sattamaṃ gātham āha:

7. Yaṃ kiñci yitṭhaṃ va¹⁵ hutvaṃ va¹⁶ mayhaṃ

sabbassa no issarā tvaṃ sugatte¹⁷,

sussoni subbhuru¹⁸ vilākamaṃjhe

kissa me kammassa ayaṃ vipāko ti. 30.

¹ Id' ti tvaṃ atthā. ² C¹ tvaṃ. ³ C² al. ⁴ B¹ sāpādayāmajjhe. ⁵ C³ tatpara,
B² tathāva, B³ bhāveva. ⁶ C⁴ -gatasmā, B⁴ -gatasmā. ⁷ B⁵ vidhā-, B⁶ nā
vibhā-. ⁸ C⁵ -ma, B⁷ -dassāmi. ⁹ all three MSS. vidhā-, ¹⁰ B⁸ tvaṃ. ¹¹
B⁹ devadhitā. ¹² C⁶ esā. ¹³ C⁷ amhi va, C⁸ hatvā, B¹⁰ ca. ¹⁴ B¹¹ ca. ¹⁵
B¹² vadhāva. ¹⁶ B¹³ subbhāvaṃ, B¹⁴ subbhāva.

Tattha yittāhan ō dānavaṇṇa paṭṭam. hutān ti ākumapāhuvaṇṇa dinnam, saḍḍaṇṇa na tassa itan ti tava amhikam paññakammāssa saḍḍaṇṇa itan tava, imassa ayaṇ vāpāko imassa ayaṇ¹ ti janitum samatthā ti arho, sassaṇṇitū sūndarabuddhikāṇa, saḍḍhuru ti² sūndarabhammā, sūvīṭṭā a-
 8 mājje³ ti sūṭṭhuvāggaṭṭakammājje, kassa me ti⁴ maya karakammāssa katara-
 kammāssapāṇa⁵ vāpāko yenaḥaṇ appatitthe samuḍḍe paṭṭittham lābhāmīti.

Tam sutvā devatā „ayam brāhmaṇo yaṇ⁶ kusālakammam
 katan tath maṇ⁷ ‘na jānāmi’ sūññāya⁸ pucchati maññe,
 kathessāmi dāci ‘ssa⁹’ ti kathenti¹⁰ aṭṭhamam gātham āha:

- 10 a. Ghamme pathe brāhmaṇa ekabhikkhum
 ogghaṭṭhapādam¹¹ tasitam kilantam
 paṭipādayi¹² Sadikha upābanāhi¹³,
 sā¹⁴ dakkhinā kāmāduhā tav’ aṇṇa¹⁵ ti. 31.

Tattha ekabhikkhū ti tam paccakabuddham sandhāyika, ogghaṭṭha-
 15 pādam¹⁶ ti uḍḍavālukā ghaṭṭhapādam¹⁷, tasitam ti pipistam, paṭipādayi¹⁸ ti
 paṭipādesi yojesi¹⁹, kāmāduhā ti sabbakāmadāyikā.

M. etam²⁰ sutvā²¹ „evarūpe pi nāma appatitthe mahā-
 samuḍḍe mayā dinnam upāhanadānam mama sabbakāmadadānam
 jātāmi, aho sūdinnaṇ me paccakabuddhassa dānam²² ti tuṭṭha-
 20 citto navamaṇ gātham āha:

- a. Sā hotu nāvā phalakūpapannā
 anavassutā evakavātayuttā,
 aññassa yānassa na h’ attlī bhūmi,
 aṇṇi²³ eva maṇ Molinim pāpayassū²⁴ ti. 32.

25 Tass attlī devatā evam sūte uṇṇhū ekam avam māpehi, khudditā²⁵
 pana ekadonitā²⁶ sūram mī²⁷ māpehi, yaṇ pana māpesi²⁸ aṇṇi hotu nāvā bahū,
 sūlittitthi²⁹ phalakū papannā ulakapavassutikkāva³⁰ anavassutā evakāva

¹ C¹ imassa ayaṇ. ² B¹ sūṭṭhuvāggaṭṭakammājje. ³ read: -ghammi, kass: vi. 8. ⁴ C¹ odd kassa. ⁵ B¹ -māssā ayaṇ. ⁶ B¹ yaṇṇe. ⁷ B¹ kammam. ⁸ B¹ paññāya. ⁹ all mss. MSS. -ti. ¹⁰ B¹ -ti. ¹¹ B¹ ogghaṭṭhapā-. ¹² B¹ -mānā. ¹³ B¹ dāna. ¹⁴ B¹ -ti. ¹⁵ C¹ ghaṭṭha-, B¹ ghaṭṭhapā-. ¹⁶ B¹ yojesiṭti attlī. C¹ odd ho noma sabbakāmadadānam jātāmi. ¹⁷ C¹ tam. ¹⁸ B¹ tam sutvā mahāsamuḍḍe. ¹⁹ B¹ -dāna. ²⁰ B¹ -kappamānam. ²¹ all mss. MSS. sūti mī. ²² B¹ -pavassut. ²³ C¹ -sūlittitthi. ²⁴ B¹ -sūlittitthi.

annamā gahetvā gacchantena¹ vātena yuta, tūpeṇā² hi nāvam³ aññasa⁴ jānasa⁵
 attha bhāmi⁶ n atthi, tiya pana nāvāya⁷ man⁸ ajj⁹ eva Molūnagarān¹⁰ pāpojj¹¹ ti

Devatā¹ tassa vacanañ² sutvā³ tatthacittā⁴ sattaratanamayāñ⁵
 nāvāñ⁶ māpesi, sā dighato aṭṭhansaabhā⁷ ahoṣi, vitthārato catu-
 saabhā⁸, gambhīrato vīsatiyaṭṭhikā, tassā indanīlamayā⁹ tayo¹⁰
 kūpakā, sovannamayāñi¹¹ yottāñi, rajatamayāñi¹² eṭṭāñi, sovanna-
 mayāñ¹³ eva¹⁴ phiyārittāñi¹⁵ abesum. Devatā tam¹⁶ nāvāñ¹⁷ sattan-
 nañ¹⁸ ratanānañ¹⁹ pūretvā²⁰ brāhmaṇañ²¹ ālīngitvā²² aluṃkatanāvāya²³
 āropesi, upatthākañ²⁴ pan²⁵ assa na olokesi, brāhmaṇo attanā²⁶
 katakalyāṇato tassa puttāñ²⁷ adāsi, so annamodi, tadā devatā tam²⁸
 pi ālīngitvā²⁹ nāvāya³⁰ patitthāpesi. Atha nam³¹ nāvāñ³² Molū-
 nagarañ³³ netvā³⁴ brāhmaṇassa³⁵ ghare dhanañ³⁶ patitthāpeivā³⁷ attano
 vasanaṭṭhānañ³⁸ eva³⁹ agamāsi.

Saṭṭhā abhisambuddho¹ hutvā

10. Sā tattha¹ vuttā² sūmanā³ paṭitā⁴
 nāvāñ⁵ smittāñ⁶ abhinimmitvā⁷
 ādāya⁸ Saṃkhañ⁹ purisena¹⁰ saddhāñ¹¹
 upānaya¹² nagarañ¹³ sālānuraṃmañ¹⁴ ti 33.

nam¹⁵ osānagāthāro¹⁶ aññāsi.

Tattha¹ 33 ti bhikkhave² sā devatā³ tattha⁴ samuḍḍamañ⁵ tassa vacanañ⁶
 sutvā⁷ vitthāsa⁸ bhikkhūya⁹ pīṭiyā¹⁰ sūmanā¹¹ gatatā¹² vuttā¹³, sūmanā¹⁴ ti¹⁵ sūma-
 ramañā¹⁶ pāmuḍḍena¹⁷ patitācchitā¹⁸ hutvā¹⁹ citrañ²⁰ nāvāñ²¹ nimmitvā²² tam²³
 brāhmaṇañ²⁴ pericīrakena²⁵ saddhā²⁶ ādāya²⁷ sālānuraṃmañ²⁸ sūmanā²⁹ nāya³⁰ nagarañ³¹
 upānaya³².

Brāhmaṇo¹ pi yāvajjivañ² aparimitadhanañ³ gehañ⁴ ajjhā-
 vasanto⁵ dānañ⁶ datvā⁷ sīlañ⁸ rakkhitvā⁹ āyupariyosāne¹⁰ apariso
 devanagarañ¹¹ pūresi¹².

¹ C¹ -toni. ² C² nāya, B² dibbanāram. ³ C³ smi jānasa. ⁴ B⁴ nāvaya
 corr. to dibbanā. ⁵ B⁵ pāpayaṇa. ⁶ B⁶ devatā corr. to devadittā. ⁷ C⁷
 smittā na-. ⁸ C⁸ -ya. ⁹ B⁹ -phā ca. ¹⁰ C¹⁰ piya. ¹¹ B¹¹ nam. ¹² C¹²
 vuttā, B¹² tatthantā in the place of tattha vuttā. ¹³ C¹³ -nimmitvā. ¹⁴ B¹⁴
 citā corr. to tatthacittā. ¹⁵ B¹⁵ has added sūmanā ti, C¹⁵ smi them. ¹⁶ C¹⁶
 sūmanā, B¹⁶ sūdarmanā, ¹⁷ B¹⁷ vicīra. ¹⁸ C¹⁸ nimmitvā. ¹⁹ B¹⁹ smi
 tam. ²⁰ B²⁰ -rik. ²¹ B²¹ smi. ²² B²² jivāpa. ²³ B²³ paripā.

S. l. d. ā. saccaṃ pakkosivā J. i. (Saccapariyosāno upāsako sotāpattiphalo patitthahī): „Tadā deratā¹ Uppalavannā ahoṣi, puriso² Ānando, Saṃkhaḥāṇḍamaṇo aham evā³ ti. Saṃkhaḥāṇḍakam⁴.”

5. Cullabodhiyāṭaka.

- Yo tvaṃ imaṃ viśālakkhū ti. Idam S. J. v. ekam kodha-
nam ā. k. So kira bhikkhu ciyyānīkaśāman⁵ pabbajitvāpi kodham
uḍḍahetum nānakkhū, kodhano ahoṣi upāyāsababho, appum pi vutto
samāno abhisaṃji kuppi vyāpajji patitthiyi⁶. S. tassa kodhanajhāram⁷
sutvā pakkosāpotvā „saccaṃ kira tvaṃ kodham⁸” ti⁹ pucchitvā
10 „saccaṃ bhante” ti vutto „bhikkhu, kodho nāma vāṇasābo, evarūpo
hi idhaloke ca paraloke ca anattakārako nāma n’ atthi¹⁰, tvaṃ¹¹ ukko-
dhaṇṇa Sambuddhaṇṇa sāsano pabbajitvā kasmā kajjhasi. porāṇakapanditā
bhāṣiṇāṇṇo pabbajitvāpi kodham no karimū¹² ti ratvā a. ā.:

- A. B. Br. r. k. aññatarasmīṃ Kāśinigame¹³ eko brāhmaṇo
15 addho mahaddhano mahābhogo aputtako ahoṣi, tassa brāhmaṇi
puttāni patthesi. Tadā Bodhisatto Brahmalekā cavitvā tassa
brāhmaṇi¹⁴ kucchīyaṃ nibbatti, tassa nāmagahayadivase
Bodhikumaṇo ti nāmaṃ karimū. Tassa veyyappattakāle Takka-
silaṃ gantvā sabbasippāni ugghahetvā paccāgatassa aniccha-
20 mānass¹⁵ eva mātāpitaro sammajātikakulā¹⁶ kumārīkaṃ ānesum.
Sāpi Brahmalekā cutā va uttamarūpadharā devaccharapaṭibhāgā.
Tesaṃ anicchamaññānaṃ āeva aññamaññaṃ āvāhavivāhaṃ karimū.
Ubhinnam pi¹⁷ paṇa tesaṃ kilesasamndācāro nāma na bhūtapubbo,
sadrāgavassena¹⁸ aññamaññaṇṇa olokanaṃ nāma oḥhoṣi¹⁹, su-
25 pinena²⁰ pi nehi²¹ methunadhammo nāma na diṭṭhapubbo, evaṃ
parisoddhaṭṭhā ahesum, Athāparabhāge M. mātāpītūsu kālaka-
tesu²² tesu sarīrakiccaṃ katvā taṃ pakkosivā „bhaddo tvaṃ

¹ H¹ deratā corr. to devadatta. ² B¹ upatthikāpu-. ³ B¹ adds saccaṃ. ⁴ C¹ anhiy, B¹ patitthasi, B² patitthayī. ⁵ C¹ kodhabhā-. ⁶ B¹ has added si. ⁷ B¹ adds tam. ⁸ B¹ has crossed out nāma natthi. ⁹ C¹ omits tvaṃ. ¹⁰ To kasikand-. ¹¹ B¹ tassa, omitting brāhmaṇi. ¹² C¹ -ka- corr. to -kā-. B¹ sammāñāṭikā-. ¹³ B¹ -naṃ, omitting pi. ¹⁴ B¹ aarā-. ¹⁵ C¹ nahosi. ¹⁶ B¹ -lha. ¹⁷ B¹ omits nehi. ¹⁸ B¹ kāsāṇḍ-. ¹⁹ C¹ nahosi. ²⁰ B¹ -lha. ²¹ B¹ omits nehi. ²² B¹ kāsāṇḍ-.

imam astikotidhanam gahetvā sukkena jīvānti¹ āha². „Tvam
 pana ayyapottā³“ ti. „Mayham dhanena kiccaṃ n⁴“ atthi. Hima-
 vantapadesam pavisitvā pabbajitvā attano patittham karissāmīti⁵.
 „Kiṃ pana ayyapotta pabbajjā nāma purisaṇaṃ yeva⁶ vattatīti⁷.
 „Itthiṇaṃ pi vattati bhadda⁸“ ti. „Tena hi aham tayā chaḍḍi-
 takkheḷapiṇḍam⁹ na gaṇhissāmi¹⁰, mayham pi dhanena kiccaṃ
 n¹¹“ atthi, aham pi pabbajjissāmīti¹². „Sādhu bhadda¹³“ ti. Ubho
 pi¹⁴ mahādānaṃ datvā nikkhamitvā ramaṇīye bhūmibhāge assa-
 maṃ ketvā pabbajitvā nācchāpbalāphālehi¹⁵ yāpento¹⁶ tattha
 dasamattāni samvacccharāni vasiṃsu, Jhānaṃ pana nesam na
 tāva oppajjati. Te tattha pabbajjāsukhe¹⁷ eva dasasamvacccharaṃ
 vasitvā lonambilasevanatthāya janapadacārikaṃ¹⁸ carantaṃ anu-
 pubbena Bārāṇasīṃ patvā rājanyāne vasiṃsu. Ath¹⁹ ekadivasaṃ
 rājā uyyānapālaṃ paṇḍakāraṃ ādāya āgataṃ disvā „uyyāna-
 kīḷikāṃ²⁰ kiḷissāma, uyyānaṃ sodhehitī²¹“ vatvā tena sodhitasajji-
 taṃ²² uyyānaṃ mahantena parivārena agamāsi. Tasmīṃ khane
 te ubho pi jaṇā uyyānaṃ ekasmiṃ passe pabbajjāsukheṇa
 vītināmentā nisinnā honti. Atha rājā uyyāne vicaranta te ubho
 nisaṇaṃ disvā paramapāsādikāṃ uttamarūpadharaṃ parib-
 bājikāṃ²³ olokento paṭibuddhacitto ahoṃ. So kilesavaseṇa
 kampanto „pucchissāmi tāva ‘yaṃ paribbājikā imassa kiṃ
 hotīti²⁴“ Bodhisattam upasaṃkamitvā „pabbajita yaṃ te parib-
 bājikā kiṃ hotīti²⁵“ pucchā. „Mahārāja, kiñci na hoti, kevalaṃ
 ekapabbajjāya pabbajitā, api²⁶ kho pana ma²⁷ gihikāle pada-
 paricārikā ahoṃti²⁸. Tam sūtvā rājā „yaṃ kir²⁹ etassa kiñci na
 na hoti, api³⁰ kho pana gihikāle pādaparicārikā kir³¹ aṇa ahoṃ,
 sace paṇāham imaṃ issariyabalena gahetvā gaccheyyāṃ kiṃ
 na kho esa karissati, parigaṇhāmi³²“ tāva uan³³ ti³⁴ cintetvā
 tpaṇākamitvā paṭhamam gātham āha:

¹ B² has added kin karissatha tamhe, and scratched out tvam; so reads B¹ also. ² B² -caṇḍiva. ³ C² chaḍḍi. ⁴ C² -mhi. ⁵ B² has added jama.

⁶ C² -uccāpha. B² uccāhāriyayam pha. B² uccāhāriyā pha. ⁷ so all three MSs.

⁸ B² -kaṇ. ⁹ B² -kiḷam. ¹⁰ B² -sodhitaṃ su. ¹¹ C² add disvā. ¹² B² add eva. ¹³ B² parigaṇhissāmi. ¹⁴ C² -tāvaṃti.

1. Yo te imam viśalakṣhīm piyaṁ sammillabbhasiṁ¹

ādāya balā gaccheyya kin nu kayirāsi brāhmaṇā² 'ti. 34.

Tetiha sammillabbhasiṁ¹ ti mandahastibbhāsiṁ³, balā gaccheyya⁴
 'ti balakṣirena ādāya gaccheyya, kinu kayirāsi⁵ tassa (vaṁ) brāhmaṇa-bhī-
 5 kareyyasi⁶.

Ath⁷ assa kathaṁ sutvā M. dotiyaṁ gātham āha:

2. Uppajjā⁸ me na mucceyya na me mucceyya jivato⁹
 rajam va vipulā vuttī¹⁰ khīppam eva nivāraye¹¹ 'ti. 35.

Tass' anto: mahātiṣa sace imam gabhetvā gacchante kinācā mama abhā-
 10 tare kope uppajjeyya so me anto uppajjitvā na mucceyya yācāhaṁ jivāmi tassa
 me na mucceyya, uttara anto ghanassanittasena¹² paṭijhātum dasāmi, ettha kho
 yathā appamāṇaṁ rajam vipulā meghavutthi¹³ khīppam nivārayati¹⁴ tathā khīppam
 eva tam¹⁵ manābhāvanāya niggaheṭvā vāreṇāmi¹⁶.

Evam M. sihanādaṁ nadi. Rājā paṇ¹⁷ assa kathaṁ sutvāpi
 15 andhabālatāya paṭibaddham attano cittaṁ nivāretum asakkonto
 aññatarāṁ amaccam āgāpesi: „Imam paribbājikaṁ rājanive-
 sanam neldi¹⁸“. So „sādhū“¹⁹ ti paṭisaṇṭhāya, „adhammo loke vattati,
 ayuttan“²⁰ ti ādini vatvā paridevamānam āeva naṁ ādāya pāyāsi.
 B. tassā paridevanasaddam sutvā ekavāraṁ oloketvā puna na
 20 olokesi. Tam rodantiṁ paridevantiṁ rājanivesanam eva nayāmsu.
 So pi Bārānasirājā uyyāne papaṇṇam akatvā va siḥham gha-
 ram²¹ gantvā taṁ paribbājikaṁ pakkosāpesvā mahantena yasena
 nimantesi. Sā²² yasassāgupaṁ²³ pabbajjāy²⁴ eva²⁵ ca gupam
 kathesi. Rājā kenaci pariṇāyena tassā manam alabbhanto taṁ
 25 ekasmiṁ gabbhe karitvā cintesi: „ayam paribbajjikā“²⁶ evarūpaṁ
 yasaṁ na icchati, so pi tāpaso evarūpaṁ mātuḡāmam gabhetvā gac-
 chante²⁷ kuṭṭhātvā olokītamattam pi na akāsi, pabbajitā kho paṇa
 bahumāyā honti, kiñci payojetvā anattam pi me kareyya.

¹ B⁴ sammillakkhi- ² C² mandahastibbhāsiṁ, C³ manābhastibbhāsiṁ, B⁴
 mandahastinī. ³ C² -jāy B⁴ -jā. ⁴ C² -jiv-. ⁵ B⁴ antoghatassanivāreṇa.
⁶ C² -yeti, B⁴ -eti. ⁷ B⁴ nam. ⁸ B⁴ gharāṁ cārr. to tarāṁ ⁹ jiv- sīd
 pava. ¹⁰ B⁴ yasassa ag-. ¹¹ B⁴ -jāya eva. ¹² B⁴ sidda silavati kalyāṇadhammā.
¹³ B⁴ -ta. ¹⁴ B⁴ -mi.

gacchāmi tāva, jānāmi¹ 'kiñi karonto nisinnu'² ti santhātum asak-
konto uyyānam agamāsi. B. pi cīvaram sibbento³ nisīdi. Rājā
mandaparivāro⁴ va padasaddam akaronto sanikam upasamkamī. B.
rājānam anoloketvā cīvaram eva sibbi. Rājā „ayam kujjhivāmayā
saddhim na kathetīti⁵ maññamāno „ayam kūṭatāpaso 'kopassa'⁶
uppijītuṃ na dassāmi, uppanne⁷ pi naṃ khippam eva niggahessā-
mīti⁸ paṭhamam eva gajjivā idāni kodhen⁹ eva thaddho¹⁰ hutvā
mayā saddhim na sallapatīti¹¹ saññāya tatiyaṃ gātham āha:

1. Yan nu pubbe vikatthittho¹² balamhi va¹³ apassito¹⁴

av-ājja¹⁵ tūphikkhako¹⁶ dāni saṃghātiṃ sibbam acchasi. 36. 10

Tatha balambiva¹⁷ apassito¹⁸ u balambito viya tūphikkhako¹⁹
u kiñci evadanto, sibhamacchasi sibbanto acchasi.

Tam sutvā M. „ayam rājā 'kodhavasena maṃ nālapatīti'
maññati²⁰, kathessāmi dāni 'esa uppannassa kodhassa vasaṃ
agatabhāvan'²¹ ti cintetvā catuttham gātham āha: 15

4. Uppajji me, na mucceiṭṭha, na me mucceyya²² jīvato,
rajam va vipulā vutthi khippam eva nivārayiṃ²³ ti. 37.

Tass' anto: mahārāja uppajji²⁴ me, na na²⁵ uppajji, na paṇa me muc-
ceiṭṭha. āhase paṭhayitvā²⁶ hadaye thāruṃ adāsiṃ, ti so manā jīvato na muc-
ceiṭṭh' eva, rajam va vipulā vutthi viya khippam eva naṃ nivārayiṃ ti. 20

Tam sutvā rājā „kin nu kho esa kopam eva sandhāya
vadati udāhu aññam kiñci sippam²⁷ sandhāya kathesi²⁸, puc-
chissāmi tāva naṃ²⁹ ti cintetvā pucchanto pañcamam gātham
āha:

5. Kin te uppajji no³⁰ muccei, kin te no³¹ muccei jīvato, 25
rajam va vipulā vutthi katamam tvaṃ nivārayiṃ. 38.

¹ B² sibbanto. ² C² manāpari-. C³ manapa- corr. to manāpa-. B⁴ manāpa-. B⁵ manāpa-.
³ B³ callapaṇi. ⁴ B⁴ kodhassa. ⁵ B⁵ -naṃ. ⁶ B⁶ thaddho. ⁷ C⁷ B⁷
-kathittho, C⁸ -kathittho corr. to -kathittho, B⁸ kathittho. ⁸ C⁸ ex. B⁸ balambiva.
⁹ C⁹ -no. ¹⁰ B¹⁰ avajja. ¹¹ C¹¹ -ikkako, B¹¹ ikkato, B¹² -ikkato? B¹² -ikkato.
¹² C¹² ikkako, C¹³ -ikkako corr. to -ikkako, B¹³ -ikkato. ¹³ B¹³ maññati. ¹⁴ C¹⁴
apassito-. ¹⁵ B¹⁵ mucceiṭṭha. ¹⁶ B¹⁶ -yi. ¹⁷ C¹⁷ -jja. ¹⁸ B¹⁸ omite one na. ¹⁹ so C¹⁹,
B¹⁹ paṭihāritvā. ²⁰ C²⁰ omite appam. ²¹ C²¹ kathesiṃ. ²² C²² na. ²³ C²³ na, B²³ na

Tattha kīṇe te appajjī no¹ mucci kiṇe tassa appajjī e² eva na e³
muccī.

Tam sutvā B. „mahārāja, evaṃ kodho⁴ anekādīnayo⁵ mahā-
vināsadāyako, eko mama appajjī uppanno⁶ ca tam⁷ mettā-
2 bhāvanāya nivāresin⁸” ti kodhe ādinavaṃ kathento

a. Yamhi jāte na passati ajāte sādhu passati

so me appajjī no¹ mucci kodho dummehagocaro. 39.

7. Yena jātena nandanti amittā dukkhamesino

so me appajjī no mucci kodho dummehagocaro. 40.

10 a. Yasmiṃ ca jāyamāsamhi sadatthaṃ nāvahujjhati

so me appajjī no mucci kodho dummehagocaro. 41.

a. Yenābhikkhūto kusalaṃ jahāti

parakkaro vipulāṃ cāpi atthaṃ

sa bhīmaseno balavā pamaddi

45 kodho mahārāja so me amuccatha. 42.

6. Katthasmiṃ mautamānasmim⁹ pāvako nāma jāyati,

tam eva katthaṃ jahati¹⁰ yasmā so jāyate gini. 43.

11. Evaṃ mandassa posassa bālassa-m-avijjānato¹¹

sārambhā jāyate kodho, so pi ten¹² eva dayhati¹³. 44.

20 12. Aggiva tinakatthasmiṃ kodho yassa¹⁴ pavaddhati (Grindlet, 7
nīhiyati tassa yaso kālapakkhe va candimā. 45. [S.P. p. 100.]

13. Anedho¹⁵ dhūmaketo va kodho yass¹⁶ upasammati

āpūrati tassa yaso sukkapakkhe va candimā ti 46.

ime gāthā āha.

75 Tattha na passati¹⁷ atattthaṃ pi na passati por eva paratthaṃ, sādhu
passati¹⁸ atattthaparatthaṃ¹⁹ ubhayatthaṃ²⁰ sādhu passati. dummehagocaro
ti appaṇṇikamā bhikkhūto²¹, dukkhamesino ti dukkhaṃ lochanti, sadatthaṃ
ti atisso atthabbhūtaṃ atthaṃ e²² eva dhammato ca vajjhiṃ²³, parakkaro ti
vipulam pi atthaṃ uppanno²⁴ parato kareti. apamadda na me lūlā attho ti
30 vadati, so bhīmaseno ti so bhīmāya bhayaṇanāya mahatīyā kīṇe-

¹ C¹ na. ² C² smi kodho. ³ B¹ bahādīnayo. ⁴ B² nam. ⁵ B¹ matthe-, B² madda-
mā-. ⁶ B¹ de-. ⁷ B¹ omittam. ⁸ C¹ yassa, C² yasmā. ⁹ B¹ suladdho, B² antiddho.
¹⁰ C¹ -ittha. ¹¹ C¹ -ittha. ¹² B¹ adhāto-, B² adda kareti. ¹³ C¹ -, C² -, B¹ bodhā.
¹⁴ C¹ -, C² -, B¹ bodhā.

seneva samannagato¹, sammaddittu attano balavahāyena² nāre pi satte sahetvā
 attano eva karassena maddanassamuttō, na me amhaccahi³ 'ti mama santāhi
 mekkham⁴ na labhi. kadaye vā pana me kīrahi⁵ viya mahuttamā daddhāyena
 na pasthūhiyyathā⁶ 'ti ahiho, kattāhamihi manthamānasmim⁷ 'ti assaśāho
 matthiyamāno⁸, matthamānasmim⁹ ti pi pāho; yasmā ti yato kattā jāyati tam
 eva dāhāti, gūṇāni aggā, bālaśāma vijāpato ti bālaśa vyajantassa, sārā-
 bhā jāyate ti ahañ teva ti ākūḍhanavikūḍhanam¹⁰ karontassa kāmantiariya-
 lokkhaṇassārambhā¹¹ arammatthanāya¹² viya pavāso kodho jāyati, so pi tena vā 'ti so
 pi bālo tu eva kodhena kattāham¹³ viya aggāso dāyhati¹⁴, anedho¹⁵ dhammakāro
 vā 'ti amodhano aggā viya, tassa¹⁶ 'ti yassa adbhūtasakkentiyā samannagatassa¹⁷
 puggalassa sukkapakkhe¹⁸ sando viya laddho yaso aparāpatam¹⁹ āpōti.

Rājā M-ssa dhammakathāni sutvā tuṭṭho ekam²⁰ amaccam
 ānāpetvā²¹ paribbājikam ānāpetvā²² „bhante nikkodhatāpasa“,
 ubbo pi tumhe pabbajjāsukkena vitināmentā idh²³ eva uyyāso
 vasaṭṭha, ahañ vo dhammikam²⁴ rakkhāvaraṇaguttim²⁵ kariessāmī-
 ti²⁶ vatvā khamāpetvā vāditvā pakkāmi. Te ubbo pi tatth²⁷
 eva vasiṃsu. Aparabhāge paribbājikā kalam akāsi. B. tassā
 kalakatāya Himavantaṃ pavasiṭvā abhiññā ca samāpattiyo ca
 nibbattetvā²⁸ brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḷa-parāyano
 ahoṣi.

S. l. d. ā. saccam pakāpetvā j. v. (Saccapariyosāno kodhano
 bhikkhu anāgimūḍhale patipphahi): „Tadā paribbājikā Rāhulamōṣā
 ahoṣi, rājā ānando, paribbājiko ahañ evā“ 'ti. Ullābhādhi-
 jātakam.

6. Kaṭṭhadīpāyanaṣṣaṭṭa.

Sattābhamevāhan ti. Idam S. J. v. ekam²⁹ ukkaṇṇhiṭṭa-
 bhikkhuno ā. k. Vatthuno Kusajjake āvibharissanti. S. tam
 bhikkhuno „saccam kira tvaṃ“ ukkaṇṇhiṭṭo³⁰ ti pucchitvā „saccam“

¹ B¹ has added balavā. ² B² balabho. ³ B³ paripphahitthā. ⁴ B⁴ antha-
 hamasmimh? ⁵ B⁵ matthi-. ⁶ B⁶ ka-, C¹ -hā. ⁷ C² aramhi-, C³ aramh-. ⁸ B⁸
 dā-. ⁹ B⁹ anidhā. ¹⁰ C¹⁰ add vā. ¹¹ C¹¹ āhā-. ¹² B¹² āharāpetvā. ¹³
 B¹³ adda te. ¹⁴ B¹⁴ -ha. ¹⁵ B¹⁵ -carova-. ¹⁶ B¹⁶ adda cattāro. ¹⁷ B¹⁷ omis
 ekam. ¹⁸ B¹⁸ adda bhikkhu. ¹⁹ B¹⁹ adda ā.

ti vutte „bhikkhū porāṇakapuggitā anuppanne Buddhē bhāṇakapab-
hajjān pabbajitvā atirekapaññāsavassāni anabbhātā brahmacariyān
carantā hīrottappabhedabhiyena attano ukkaṇṭhitabbhāvaṃ kassaci na
kathessuṃ, tvaṃ kasmā evaṃrūpe nīyyānikassāne pabbajitvā mādissa-
5 garuno Buddhassa sammukhe thatvā catupariśamaṃjhe ukkaṇṭhita-
bbhāvān āvikarosi, kimatthaṃ attano hīrottappam na rakkhassitī-
ratvā a. ā.:

A. Vamsaratthe¹ Kosambiyān Kosambiko nāma rājā
rajjān kāresi. Tada aññatarasmiṃ nigame dve brāhmaṇā
10 asītikoṭṭiḥhanavibhavā aññamsūnān piyaśahāyakā kamesa
dosaṃ disvā mahādānaṃ pavattetvā ubbo pi kāma pahāya
mahājanassa rodantassa paridevantassa² nikkhamitvā Hima-
vantapadesse assamapadaṃ katvā pabbajitvā nīchācariyāya³
vanamūlaphalāphalena jāpenā⁴ paṇḍāsavassam⁵ vasiṃsu, jhānaṃ
11 uppādetuṃ nāsakkhimsu⁶. Te paññāsavassaccayena lonambilase-
vanatthāya janapadaṃ carantā Kāsirattham⁷ pāpuṃsu⁸.
Tatr⁹ ekasmiṃ⁹ nigamagāme¹⁰ Dipāyanatāpasassa gihīśahāyo¹¹
Maṇḍavyo¹² nāma atthi. Te ubbo pi tassa santikaṃ aga-
maṃsu. So te disvā va attamano¹³ paṇḍasālān karetvā ubbo
20 pi catūhi paccayehi upatthahi. Te tattha tīṇi cattāri vasaṇi
vasitvā tam āpucchitvā cārikaṃ carantā Bārāṇasim patvā Ati-
muttakasusāne¹⁴ vasiṃsu. Tattha Dipāyano yathābhiraṇṭaṃ
viharitvā puna tass¹⁵ eva sahāyakassa santikaṃ gato. Maṇḍavya-
tāpaso¹⁶ tatth¹⁷ eva vasi. Ath¹⁸ ekadivasaṃ eko coro antonagare
25 corikaṃ katvā dhanarāsim¹⁹ ādāya nikkhamanto „coro“ ti natvā
paṭibuddhehi gharasāmikehi²⁰ c'eva ārakkhamanusehi ca anu-
baddho²¹ niddhamanena nikkhamitvā vegena susānaṃ pavasiṃvā
tāpasassa paṇḍasāladvāre bhaṇḍikaṃ chaḍḍetvā²² palāyi. Dha-
nā-
sāmikā²³ bhaṇḍikaṃ disvā „are duṭṭhajaṭila tvaṃ rattim corikaṃ

¹ Bā vamsaratthe, B² vamsaka-. ² Bā -tassava-. ³ C² Bā nīchā-. ⁴ C² -to. ⁵ Bā
-sāni. ⁶ Bā na-. ⁷ Bā kāsiratthā-. ⁸ Bā catupā-. ⁹ Bā tatra tasmim. ¹⁰ Bā
nigame. ¹¹ C² gthī-, Bā kīlī-. ¹² C² maṇḍabba. C² Bā -byo. ¹³ C² attam.
¹⁴ C² -kaṇ-, Bā aññamuttika-y. ¹⁵ Bā -bya-. ¹⁶ C² dhanasālān, B² dhanasā-
rām. ¹⁷ Bā -bandhamo. ¹⁸ C² chaḍḍhe-. ¹⁹ Bā manasa.

katva divā tāpasarūpeṇa carasīti¹ tujjetvā pothetvā taṁ ādāya
netvā rañño dassayimāsu. Rājā anupaparikkhitvā va „gacchatha,
naṁ sūle uttāsethā“² ti āha. Taṁ susānaṁ netvā khadira-
sūlaṁ³ aropayimāsu. Tāpasassa sarīre sūlaṁ na pavasati. Tato
nimbasūlaṁ āharimāsu, taṁ pi na pavasati. Ayasūlaṁ⁴ āharimāsu,
taṁ pi na pavasati. Tāpaso „kiṁ nu kho me pubbakammaṁ“⁵
ti olokesi. Atha⁶ assa jāṭissaraññaṇaṁ uppajji, tena pubbakam-
maṁ olokeno addasa⁷. Kiṁ pan⁸ assa pubbakammaṁ ti:
Kovīlārasūle makkhikāvedhanaṁ⁹. So kira porimabbhava vad-
dhakiputto¹⁰ hutvā pītu rukkhatacchanaṭṭhānaṁ gantvā ekaṁ
makkhikaṁ gahetvā kovīlārasakallikāya¹¹ sūle viya¹² vijjhi. Tam
enaṁ pāpaṁ¹³ imaṁ ṭhānaṁ patvā ganhi. So¹⁴ „na sakkā ito
pāpā“¹⁵ muccitun¹⁶ ti natvā rājapurise āha: „sace maṁ sūle
uttāsetukāṁ“¹⁷ attha¹⁸ kovīlārasūlaṁ āharathā¹⁹ ti. Te tathā
katvā taṁ sūle uttāsetvā ārakkhaṁ datvā pakkamimāsu. Ārak-
khikā paṭicchannā hutvā tassa santikaṁ āgacchante olokenā.
Tadā Dīpāyano „ciraḍiṭṭho“²⁰ me sahāyo²¹ ti Maṇḍavyassa²² san-
tikaṁ āgacchanto „sūle uttāseto“²³ ti taṁ divasaṁ āeva antara-
magge sutvā taṁ ṭhānaṁ gantvā ekamantaṁ (hito „kiṁ samma
kāraṇo sīti“²⁴ pucchitvā „akāraṇo ‘mbhīti“²⁵ vutte „attano mano-
padosaṁ rakkhituṁ sakkhi na sakkhīti“²⁶ pucchi. „Samma yehi
ahaṁ gahito n’eva tesaṁ na rañño upari mayhaṁ manopadoso
atthīti“²⁷. „Evaṁ sante tādissaṁsa sīlavato chāyā mayhaṁ sukhā“²⁸
ti vatvā Dīpāyano sūlaṁ nissāya nisīdi²⁹. Atha³⁰ assa sarīre
Maṇḍavyassa sarīrato lohitabīṇḍāni patimāsu, tāni suvaṇṇavaṇṇa-
sarīre³¹ patitapatitāni sukkhivā kālakāni sampajjimāsu, tato paṭ-
thāyaca so Kanhadīpāyano nāma ahesi. So sabharattinū tatth³² eva
nisīdi. Punadivase ārakkhapurisaṁ gantvā taṁ pavatthiṁ rañño
ārocesuṁ. Rājā „anisāmetvā va“³³ me katan³⁴ ti vegena tattha

¹ B¹ -to. ² B² tato aya-. ³ C¹ -si. ⁴ C² -vedhanaṁ. ⁵ C³ -ki-. ⁶ B⁴ -sakkāya? ⁷ B⁵ omīti viya. ⁸ B⁶ papakammaṁ. ⁹ B⁷ adda tam. ¹⁰ B⁸ adda
mayā. ¹¹ B⁹ -kīmāṭṭha. ¹² B¹⁰ elatu-. ¹³ B¹¹ -byassa. ¹⁴ B¹² -dadi. ¹⁵ B¹³
-dāno-. ¹⁶ B¹⁴ omīti va.

gantvā „pabbajita kasmā sūlam nissāya nisīno eti” Dipāyanaṃ
 pucchī. „Mahārāja imaṃ tāsamaṃ rakkhanto nisīno ’smi’,
 kim pana tvaṃ imassa kārakabbhavaṃ vā akārakabbhavaṃ vā
 ūtvā evaṃ karosīti”. So kammassa asodhitabbhavaṃ acikkhī.
 5 Ath’ assa so „mahārāja raṭṭhā nāma nisammakārīnā bhavittabbanī,
 ’alaso gihī’ bhogakāmo’ na sādhu” ’ti ādīnī vatvā dham-
 man desesi. Rājā Mandavyassa niḍḍosabbhavaṃ ūtvā „sūlam
 harathā” ’ti āpāpesi. Sūlam harantā haritum na sakkhūheṃ.
 Mandavyo āha: „mahārāja, ahaṃ pubbe katukammadosaṃ eva-
 10 rūpaṃ ayyasaṃ’ patto, mama sarīrato sūlam haritum na sakkā,
 sace pi mayham jīvitam dātukāmo kakaṇṇ’ āharāpetvā imaṃ
 sūlam caummasamaṃ’ chindāpehīti”. Rājā tathā kāresi. Anto-
 sarīre sūlo anto yeva ahoṣi. Tadhā kira so sukhumaṃ sakalika-
 biraṇ’ gaheṭvā makklūkāya vaccaṃaggam’ pavasesi, tam tassā
 15 antosarīre yeva ahoṣi, sā tena kāraṇena amaritvā attano āyuk-
 khayen’ eva mari, tasmā ayaṃ pi na mato ti. Rājā tāpase vanditvā
 khamāpetvā ubho pi uyyāne vasāpento patijaggi. Tato patthāya
 Mandavyo¹⁰ Ānimandavyo nāma jāto. So rājānaṃ upanissāya
 tattl’ eva vasi. Dipāyano pana taṃsa vanaṃ¹¹ phāsukath katvā
 20 attano gihisahāya-Mandavyassaṃ santikam eva gato. Tam paṇṇa-
 sūlam pavasantam diāvā sahāyassa āroccaṇa¹². So sutvā¹³ tuttha-
 citto ’aputtadāro bahum gandhamālatelaphāpitādīm ādāya tam
 paṇṇasūlam gantvā Dipāyanaṃ vanditvā pāde dhovitvā¹⁴ makkhētvā
 pānakam pāyētvā Ānimandavyassa pavattim annanto nisīdi. Ath’
 25 assa patto Yaṇṇadattakamāro nāma caṃkamanakoṭṭiyam bheṇḍa-
 kena¹⁵ kiṇi. Tatra e’ ekasumim vammike āsviṣo vasati. Kumārassa
 bhūmiyam pahaṭabbheṇḍuko¹⁶ gantvā vammikabāle āsviṣassa mat-
 thake pati. So ajānanto bile hattham pavasesi. Atha naṃ kuḍḍhe
 āsviṣo hatthe ḍasi, so visavegmnucchito¹⁷ tattl’ eva pati. Ath’ assa

¹ B¹ -amlo. ² B¹ karosīti. ³ C¹ gihī, B¹ gihī. ⁴ C¹ -repeat vāmo, B¹ alaso
 gihī gimsabbhagint, str. III p. 154. ⁵ B¹ bhayassam. ⁶ C¹ cakam corr. to cakassā,
 C¹ kkaṃam? corr. to kakassā. ⁷ C¹ caummaṃ ss-. ⁸ B¹ -bāṇa biraṇ. ⁹ B¹
 verra-. ¹⁰ C¹ corr. mandavyo. ¹¹ C¹ vanaṃ, C¹ vanaṃ corr. to vanaṃ. ¹² B¹
 diāvā eko puttā sahāyassa āroccati. ¹³ B¹ adda va. ¹⁴ B¹ adda telena. ¹⁵ B¹
 gen-. ¹⁶ B¹ -gū-. ¹⁷ B¹ -gūta na.

mātāpitaro sappena dattababbhāvaṃ¹ dātvā kumāraṃ² akkhiptvā³
tāpasassa santikaṃ ānetvā pādamūle nipajjāpetvā „bhante,
pabbajita nāma osadham vā parittaṃ vā jānāsi, puttakaṃ no
utirogam⁴ karothā⁵“ ‘ti āhaṃsu⁶. „Ahaṃ osadham na jānāmi,
nāhaṃ vejjakammaṃ karissāmi⁷“. „Pabbajito ti⁸“ tena hi bhante
imasmim kumārake mettaṃ katvā saccakiriyaṃ karothā⁹“ ‘ti.
Tāpaso „sādhu saccakiriyaṃ karissāmi¹⁰“ vatvā Yaññadattassa
ase hattham thāpetvā paṭhamam gātham āha:

1. Sattāham evāhaṃ pasannacitto (= Morris, Cariyāp. p. 100)

puññatthiko acariṃ¹¹ brahmacariyaṃ,

athāparaṃ yaṃ caritaṃ mama-y-idaṃ¹²

vassāni paññāsa samādhikāni

akkāmaḥ vā hi ahaṃ carāmi,

etena saccena suvatthi hotu,

hataṃ viṣaṃ, jīvatu Yaññadatto ti. 47.

Tattha athāparaṃ yaṃ caritaṃ uatha ahaṃ¹³ sattāha¹⁴ uttariyaṃ¹⁵
brahmacariyaṃcarāmaṃ, akkāmaḥ vā hi¹⁶ pabbajitaṃ anurūpaṃ yaṃ, etena
saccena suvatthi hotu¹⁷ ‘ti. ahaṃ uttariyaṃcarāmaṃ vassāni paññāsa¹⁸
vassāni mayā Yaññadattassa pādamūle nipajjāpetvā saccakiriyaṃ¹⁹
karothā²⁰ ‘ti. hotu jīvatu paṭṭhamaṃ ‘ti.

Saha saccakiriyaṃ Yaññadattassa thanappadesato²¹ uddham
visaṃ bhassitvā paṭhavim pāvisi. Kumāro akkhini ummilletvā
mātāpitaro oloketvā „amma“ ‘ti vatvā parivattitvā nipajji. Ath²²
assa pitarāṃ Kanhadipāyano āha: „mayā tāva mama balaṃ
kataṃ, tvam pi attano balaṃ karohi²³“. So „aham pi“ saccam
karissāmi²⁴ puttassa ure hattham thāpetvā dattiyaṃ gātham
āha:

2. Yasmā dānaṃ a²⁵ abhinandim²⁶ kadāci

divanāhaṃ atithim vāsakāle

¹ B¹ datta-. ² B² -kumāra. ³ all three MSS. nt-. ⁴ B³ ti āha. taṃ sutva
tāpaso āha. ⁵ B⁴ omite pabbajito ti. ⁶ B⁵ adda vutte. ⁷ C⁶ acariyaṃ, B⁶
acari. ⁸ C⁷ mama-, B⁷ mama idaṃ. ⁹ B⁸ rosetim, ¹⁰ C⁸ -ta. ¹¹ B⁹ adda
mama. ¹² B¹⁰ -kataṃ vi-. ¹³ B¹¹ adda bhāro. ¹⁴ B¹² vinappa-. ¹⁵ B¹³ pi ahaṃ.
¹⁶ C¹⁴ B¹⁴ ummillevā.

na cāpi me appiyataṃ¹ avedanā

bhassutā samānabrāhmaṇā ca

akāmako vā hi ahaṃ dadāmi,

etena saccena suvatthi hotu,

5 hatam viśam, jīvatu Yaññadatto ti. 48.

Tattha vācakkāle ti vasaṇatthāya geham agatakkāle. na cāpi me appiyataṃ¹ avedanā ti bahussutāpi pana samānabrāhmaṇā ayaṃ n'eva dānam abhinapādeti ca amhe ti imāṃ mama appiyabhāvaṃ n'eva jānāmi, ahaṃ² hi te piyacakāhuṃ; yeva vācakkāle ti dipeti, etena saccena³ ti tava ahaṃ dānam dadāmiṃ pi⁴ vipākāḥ soddhakkhīva attano anicchāya dāmaṃ anicchanabhāvaṃ ca⁵ mama pare na⁶ jānāmi etena saccena suvatthi hotu⁷ ti attho.

Evam tena⁸ saccakiriyāya katāya kaṭito uddhaddi viśam bhassitvā paṭhavim pavasi. Kumāro utthāya nisidi, thātum pana na sakkoti. Ath⁹ assa piṭṭa mātaraṃ aha: „bhadda mayā¹⁰ attano balaṃ ketaṃ, tvaṃ dānā¹¹ saccakiriyāṃ katvā puttassa utthāya¹² gamanabhāvaṃ karohīti“. Sā¹³ „atthi mayhaṃ ekaṃ¹⁴ saccam, tava pana santike kathetum na sakkomīti¹⁵“. „Bhadda yathātathā me puttāṃ ārogaṃ¹⁶ karohīti“. Sā „sādhū“ ti sampaticchhitvā saccam karonti tatīyaṃ gātham aha:

10 1. Āsiviso¹⁷ tāta pahūtatejo
yo tam adatti¹⁸ patarā¹⁹ udlecca,
raamā ca²⁰ me appiyatāya ajja
pitari²¹ ca te n' atthi koci viśeso,
etena -pe- Yaññadatto ti. 49.

22 Tattha tāta ti puttāṃ ālapati, pahūtatejo¹⁷ ti bahavīśvaro, patarā ti padarā¹⁸, ayaṃ eva vā pātho, udlecca ti uddham bhāva¹⁹ ramatikābhiro utthito²⁰ ti attho, pitari ca²¹ te ti te pitari²², atthakathāyaṃ pana ayaṃ eva vā pātho, idam vuttam hoti: etā Yaññadatto aamā ca āsiviso tava ca

¹ Cā -al. ² Bā ahaṃ. ³ Bā omitta pi. ⁴ Cā anicchitābhā-, Bā anicchanabhāvaṃ, omitting ca. ⁵ Bā nava to the place of pare na. ⁶ Bā e-tena. ⁷ Bā idāha.

⁸ Cā tu-. ⁹ Bā adda pi. ¹⁰ Cā eka Bā ekaṃ. ¹¹ Bā sakkam. ¹² Bā de-

¹³ Cā de-. ¹⁴ Bā adassā vitāla uttechi, Bā adassā. ¹⁵ Bā sakkam, Bā uttara. ¹⁶ Bā uttara.

¹⁷ Cā -al. ¹⁸ Bā bahura-. ¹⁹ Bā vigatā ti vivarā suttam ti saccam, Bā vitarā ti vitarā. ²⁰ Cā for thātāti Bā uddhaddi in the place of v. h.

²¹ Bā utthāya. ²² Cā -al. Bā omitta ca. ²³ Bā pitari va te, Bā pitari ca te.

piari appiyabhāvena mayham koci vāso n' atthi, tñ ca pana appiyabhāvañ
thapetrā aḷḷa magā koci¹ jñāpītapubbo nāma n' atthi, sacc etam saccam aṇṇa
āseṇa tava sotthi hotu².

Saha saccakriyāya sabbam viṣam bhassitvā paṭhavim pāvīsi,
Yaṇṇadatto nibbāseṇa sarīreṇa utthāya kīlitaṃ āradddho. Evaṃ
putte utthite Maṇḍavyo Dīpāyanassa aḷḷhāsayaṃ pucchanto
catuttham gātham āha:

1. Sautā dantā yeva pariḷbhaṇṭi
aṇṇatra Kaṇhā anakāmarūpā,
Dīpāyana kissa jigucchamāno
akāmako carasi brahmacariyaṃ ti. 50.

Tass' attho: ye koci¹ khattūpādāyo kime pahāya khaloke pahhaṇṭi ta
aṇṇatra Kaṇhā bhavantaṃ Kaṇham thapetrā aḷḷa akāmarūpā nāma n' atthi,
sabbhe jñānabhāvenāya kilesānañ samitṭhā sautā tñ² dvāraṇi yathā nibbāseṇāni
koti tathā teṣaṃ samitṭhā dantā butta abhiraṭṭā va³ brahmacariyaṃ caranti,
tvaṃ pana khaṇṭe Dīpāyana khalāraṇā tapasā jigucchamāno akāmako butta
brahmacariyaṃ carasi, kāmā puna apāraṇi eva na ajjhāvaṇṭi.

Ath' assa so kāraṇaṃ kathento pañcamam gātham āha:

2. 'Saddhāya nikkhamma punaṃ nivatto,
so elamūgo va⁴ bālo⁵ vatāyanaṃ⁶,
etassa vādassa jigucchamāno
akāmako carāmi brahmacariyaṃ
viññūpasatthān ca⁷ satañ ca⁸ ṭhānañ,
evaṃ p⁹ ahaṃ¹⁰ puñṇakaro bhavāmi ti. 51.

Tass' attho: Kaṇha kammañ ca phalañ ca saddhivā tava mahantaṃ
vibhavaṃ pahāya agāri nikkhamitvā yaṃ pajahī puna tatatttham eva nivatto, so
ayaṃ elamukko va¹¹ gāmadāro 'iya¹² bālo¹³ va¹⁴ tñ imam¹⁵ vādāṃ jiguc-
chamāno ahaṃ aṇṇa hiroṭṭappahūdebbhayaṇa antechamāno pi brahmacariyaṃ
carāmi¹⁶, kiñca¹⁷ bhīyyo: pahajjāpūñṇān ca nāṃ etaṃ viññāhi Buddhadhīhi
pasatthān¹⁸ teṣaṃ sata¹⁹ ca²⁰ aṇṇa nikkhaṇṭhinañ, evaṃ²¹ imāyā kāra-
ṇeṇa ahaṃ puñṇakaro bhavaṃ, aṇṇamukko pi vādāmaṇa brahmacariyaṃ carāmi
yevā²² ti.

¹ Q² karasi. ² B¹ hoti ti. ³ B² adda pi. ⁴ B³ cakkaṇṇāni. ⁵ B⁴ abhiraṇṭi ca. ⁶
C⁵ ca, B⁵ omiṭṭa va. ⁷ C⁶ B⁶ bālo, B⁷ sato, C⁷ bālo. ⁸ B⁸ viññūppasatthān va. ⁹ B⁹
va. ¹⁰ B¹⁰ evamahāni, B¹¹ evamā pūñṇa-. ¹¹ B¹¹ te. ¹² B¹² adda ca. ¹³ B¹³ te. ¹⁴ B¹⁴
tñāni. ¹⁵ C¹⁵ carasi. ¹⁶ C¹⁶ kiñci. ¹⁷ B¹⁷ -sathāni. ¹⁸ B¹⁸ yeva. ¹⁹ B¹⁹ va. ²⁰ C²⁰ adda pahāsi.
1000. 77.

Evañ so attano aññāsayañ kathetvā puna Maṇḍavyaṃ
pucchanto chaṭṭhaṃ gātham āha:

- e. Samāge tuvañ¹ brāhmaṇe addhike² ca
santappayāsi annapānena³ bhikkhūṃ,
opānabbhūtaṃ va gharāṃ tavā-y-idaṃ⁴
annena pānena upetarūpaṃ,
atha kissa vādassa jīgucchamaṇo
akāmaḥ dāṇam imaṃ⁵ dadāsi. 52.

Tatha bhikkhūṃ ti bhikkhūṃ carantānaṃ⁶ bhikkhū ca sampi-
15 dadāsi⁷ (-ti). opānabbhūtaṃ vā 'ti catumahāpathe⁸ kasmaldharaṇa⁹ pakkha-
raṇa¹⁰ vā.

Tato ca¹¹ Maṇḍavyo attano aññāsayañ kathento cattamaṃ
gātham āha:

- v. Pitaro ca¹² me āsu¹³ pitāmahā ca¹⁴
saddhā, ahū¹⁵ dānapati vadaṇṇū,
taṃ kullavattatī¹⁶ anuvattamāno
'māhaṃ kule antimagandhino ahaṃ'
etassa vādassa jīgucchamaṇo
akāmaḥ dāṇam imaṃ dadāmi. 53.

Tatha āsu¹⁷ ti pitāssa saddhā ti imāṃ sambandho. saddhā āsuṃ ti
arho, ahū ti saddhā hutā¹⁸ uttarā dānapattikā¹⁹ vā vā dāte karitvā ti vatta-
vattamāno²⁰ attamānānaṃ vā āsuṃ, taṃ kullavattatī²¹ ti taṃ kulavattatī²².
attamānānaṃ²³ puna āsuṃ vā vā pūjho, māhaṃ kule antimagandhino
ahū ti ahaṃ attano kule sambhāvanānaṃ²⁴ vā kulapālāpo²⁵ vā māhaṃ²⁶
25 ti sikkhāreṇa eṇaṃ kulatīnaṃ kulapālāpo²⁷ ti vādā jīgucchamaṇo ahaṃ
antimagandhino pi idam dāṇam dadāmi²⁸ āsi.

Evañ ca pana vatvā Maṇḍavyo attano bhariyaṃ pucchanto²⁹
attamaṃ gātham āha:

¹ C¹ sam, ² B¹ addhī-, ³ so B¹; B² annapānēhi, C¹ annapānēna. ⁴ C¹ vā-
vattamāno, B¹ vā vattatī, B² vattatī. ⁵ B¹ idam. ⁶ B¹ bhikkhū ca carantānaṃ.
⁷ B¹ dadāmi. ⁸ B¹ ca. ⁹ C¹ katha-, C² katha- corr. to katha-, B¹ katha-
¹⁰ B¹ amita ca. ¹¹ B¹ vā. ¹² B¹ āsu. ¹³ all four MSS. -u. ¹⁴ B¹ kulavattatī.
¹⁵ C¹ ahū. ¹⁶ B¹ adda tato. ¹⁷ B¹ vattatī. ¹⁸ B¹ kulavattatī. ¹⁹ C¹
katha-. ²⁰ B¹ -yam. ²¹ B¹ -pālāpo. ²² B¹ āsu. ²³ C¹ kulantīnaṃ -y. B¹
vā vā kulaṃ antimaṃ kulapālāpo. ²⁴ B¹ pucchamaṇo.

8. Dahanirūṇa kumārīṇa asamattahapaññam

yaṇ t' ānyim ātīkula sugatte

na vāpi¹ me appiyataṁ² aveḍi

aññatra kāmā paricārayanti³,

atha kena vaupena mayā⁴ te⁵ bhoṭi

samvāsadhanno abhū evarūpo ti. 54.

Tattha asamattahapaññam⁶ ti kutumbam vicaretuṇ appaḍbalapaññam⁷ attānūlūṇa ḍeṇa samānam, yaṇ t' ānyim⁸ ti yaṇ tam ānyim, yaṇ⁹ aham dahanirūṇa eta samānam tathā ātīkulaṇa ḍeṇa ti vuttam bhoṭi, aññatra kāmā paricārayanti¹⁰ etakam ālāma vīna kāmāna amābhāya samā paricārayanāki¹¹ etāna appiyabbhavam pi¹² mam na jānapesi, sampiṇḍayamānarūpa¹³ va¹⁴ mam paricāri¹⁵, kena vaupena¹⁶ ti kena kāmāna, bhoṭi¹⁷ sam ālāpaṭi, evarūpo ti ālāpita-samānapaṭiḥḥābhāva¹⁸ mayā¹⁹ addhāsi²⁰ tava samvāsadhannam²¹ evarūpo piyassamvāso²² vija katham jīto ti.

Ath' assa sū kathenti navamaṇa gātham āha:

9. Ārā dūre na idha²³ kādāci attli²⁴

paramparā nāma kule māsuniṇi,

taṇ kullavattāṇa²⁵ anuvattamānā

'mābhaṇ kule antimagandhīni²⁶ abhū²⁷

etaṇa vādassa jigucchamānā

akāmikā baddha²⁸ carāmi²⁹ tuyhaṇ ti. 55.

Tattha āra dūre³⁰ ti aññamaññāvevacaṇam, ārāḍḍe³¹ ti vā³² dāsaṇḍi³³ etam āha, idha³⁴ ti nīpītamattam, na kādāci³⁵ attli³⁶, paramparā³⁷ ti paripa-paramparā, idam vuttam bhoṭi; amā³⁸, māsuniṇi amābhāva ātīkula dūreṇa paṭibhāya jīva-sattama kulapāṇḍita³⁹ paripa-paramparā-nāma⁴⁰ attli, ātīkūḍāpi⁴¹ āmābhaṇ⁴² chaḍḍetvā aññe paripa gahitapubbe⁴³ nāma⁴⁴ ti attli⁴⁵, taṇ kullavattāṇa⁴⁶ ti⁴⁷, aham pi⁴⁸ taṇ kulatattama kulapāṇḍitū anuvattamānā⁴⁹ etāna kule paricāriṇi⁵⁰ paṭipabbhāsi⁵¹ me⁵² assa⁵³ ti adākkhetvā⁵⁴ etam kulatūṇā kulagandhīni⁵⁵ vādāma jigucchamānā⁵⁶ ākāmikāpi⁵⁷ tuyhaṇ baddha⁵⁸ carāmi⁵⁹ veyyāvacakkāri⁶⁰ paṭācakkā⁶¹ ti⁶² āha⁶³ amhū⁶⁴.

¹ Cā rapī. ² Cā R' -ā. ³ Cā -ti, Bā paricārayanti, B' -carayanti. ⁴ Bā² hi.

⁵ Cā āpaṭi. ⁶ Bā ānyimam. ⁷ Bā -yanti. ⁸ Bā² ya. ⁹ Cā -ra. ¹⁰ Bā -tikū.

¹¹ Bā yidha. ¹² Bā kulavattāṇa. ¹³ Cā bāḍa, Bā paṭha, B' paṭha.

¹⁴ Bā varanā. ¹⁵ Bā add tam. ¹⁶ Cā dāsaṇḍi, Bā dāsaṇḍi. ¹⁷ Bā adda idha.

¹⁸ Bā -vatti. ¹⁹ Cā amābhaṇ paripaṇa gahitapubbe, C' amābhaṇ paripaṇa gahitapubbā.

²⁰ Cā Bā kula-. ²¹ Bā hi bhoṭi. ²² Bā paḍā-, Bā paḍā-. ²³ Bā assa. ²⁴ Cā -tūṇi, C' -dhiṇi. ²⁵ Bā -kīk. ²⁶ Cā bāḍa, Bā paṭha. ²⁷ Bā paḍāparipa-

²⁸ Bā -haṇḍi.

Evam ca pana vatvā „mayā sāmikassa santike abhāsita pub-
bham¹ gūyham bhāsitaṃ, kuḍḍheyya pi² me ayaṃ, amhākaṃ kulā-
pakatāpāsassa sammukhā³ yeva naṃ khamāpessāmīti“ cintetvā
khamāpenti dasamaṃ gātham āha:

- 5 10. Maṇḍavya bhāsissam abhāsaneyyam,
tam khamyatam puttahetu mam⁴ ajja,
puttapemā na idha par⁵ utthi⁶ kiñci,
so no ayaṃ jivati Yaṇṇadatto ti. 56.

Tathā tam khamyatam ti tam khamyatam⁷, puttahetu mama jīva⁸ ti⁹
10 mama bhāsitaṃ ajja imassa puttassa hetu khamiyam¹⁰, so no ayaṃ ti yassa
puttassa kīraṇā mayā etad bhāsitaṃ so no putto jivati, imassa firitalābhen¹¹ eva¹²
me khamā sīmi, ajja puttāya tara vaasavattināma¹³ bhāsiṃāmīti.

Attha naṃ Maṇḍavyo „utthehi bhaddo, khamāmi te, ito
pana paṭṭhāya mā pharusacittā ahoṣi, aham¹⁴ te appiyam na
15 karissāmīti“ āha. B. pi Maṇḍavyam āha: „āvuso tayā dusaṃ-
gharam dhanam saṃgharitvā kammaṃ ca phalaṃ ca asaddahitvā
dānam dentena ayuttam kataṃ, ito paṭṭhāya dāmiṃ saddahitvā
dadeyyāsīti“. So „sādhū“ ti sampaññehitvā¹⁵ B-am āha:
„bhante tayā¹⁶ amhākaṃ dakkhiṇeyyabhāve thatvā anabhiratsa¹⁷
20 brahmacariyam carantena¹⁸ ayuttam kataṃ, ito paṭṭhāya dāmi¹⁹
yathā tayi katā kārā mahapphalā honti evam cīttam paśādetvā
suddhacitto jhānābhīrato hutvā brāhmacariyam carā²⁰ ti. Te
M-am vanditvā utthāya agamamsu. Tato paṭṭhāya bhariyā
sāmike sasnehā²¹ ahoṣi, Maṇḍavyo pasannacitto saddhāya dānam
25 adāsi, B. anabhiratāṃ vinodetvā jhānābhīnāṃ uppādetvā Brahma-
loka-parāyano ahoṣi.

8. i. B. ā. saacāmi pakāseva j. s. (Saccapariyāyāne ukkaṇ-
ṭhito²² sotāpatti phalo paṭiṭṭhāhi): „Tadā Maṇḍavyo Anando āheṣi.

¹ Bā - citabham. ² C¹ kuḍḍheyyampi, C² kuḍḍhe pi, B¹ kuḍḍheyyapi, B² kuḍḍheyy-
yāpi, ³ Bā - āha. ⁴ Bā panatthi, B² peritti. ⁵ Bā khamyaplyyato. ⁶ Bā idd
tam. ⁷ C¹ bhāsiyato, B² khamiyato. ⁸ C¹ - lābhova. ⁹ Bā vaasavattinā. ¹⁰
Bā ahampi. ¹¹ Bā adda manāso. ¹² C¹ yadi. ¹³ Bā adda hutvā, B² has - rato hutvā.
¹⁴ Bā - aro. ¹⁵ Bā id. ¹⁶ Bā carāhi. ¹⁷ Bā sūcha. ¹⁸ Bā adda bhikkhū.

lharīyā Viśākṣā, puttā Rāhulo, Animaddāryo Sāriputto, Kaṇḍhapāyano
aham evā" ti. Kaṇḍhapāyanajātakaṃ.

7. Nigrodhajātaka.

Nayāhametaṃ jānāmi. Idam S. Veluvane v. Deradattam
ā. k. Ekadivasaṃ hi' tena „āvuso Deradatta. S. tava bahupakāro, 5
evam hi Saithāraṃ nissāya pahajjāṃ lahi, upasampadam lahi.
Tepitakam Buddhavaseṇaṃ ugghoḥi, jhānaṃ uppādesi, lābhasakkāro
pi te Daṇḍabalaṃ' eva santako" ti bhikkhūhi vutteṇa' tipasaṃlākaṃ
akkhipitvā „ettakam pi amagena Gotameṇa mayhaṃ katagupath' na
passāmihi" vutte dhammasabbhāyaṃ kathāṃ samuṭṭhāpesum. S. āgacchā 10
„kāyaṃ nu 'ettha bhikkhave etarahi kathāya sannaṣṣinnā" ti pucchitvā
„māya nāma" ti vutte „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Deradatto
akāsaṃṇu mittadāhi yevā" ti ratvā s. ā.:

Atte Rājagah e Magadham a hā rājā nāma rajjati kāresi.
Tadā Rājagahaseṭṭhi attano puttassa janapadasaṭṭhino dhītaraṃ 15
ānesi. Sā vanijhā ahoṣi. Ath' assā aparabhāge sakkāro pari-
hāyi. „Amhākaṃ puttassa gehe vanijhittihīyā vasantiyā kathāṃ
kulavamsa vaḍḍhissasīti" yathā sā¹ suṇāti evaṃ pi kathāṃ
samuṭṭhāpenti. Sā taṃ sutvā „hoṃ, gabbhinīlālayaṃ katvā ete
vañcessasāmi" cintetvā attano atthacārīkaṃ dhātīm² „amra 20
gabbhinīyo nāma kiñca kiñca karonti" gabbhinīpari-
hāraṃ pucchitvā sutvā utukālaṃ³ paṭicchādetvā ambilādīreṇikā⁴
hotvā hatthapādānaṃ uddhamāyanakāle hatthapādapitṭhiyo
kottḥāpetvā⁵ bahalā⁶ kāresi, divasaṃ divasaṃ pi pilotikāvetṭhanena⁷
ndaravaḍḍhanāṃ vaḍḍhesi⁸, thanamukhāni kājāni⁹ kāresi, 25
sarirakiceṇaṃ karonti pi aññatra tassā¹⁰ dhātīyā aññesaṃ sam-
mukhe¹¹ na karoti. Sāmiko pi 'ssa gabbhaparihāraṃ adāsi.
Evam¹² nava māsā vasi tvā „idāni janapade pītu gharāṃ gantvā
vijāyissāmi" sassaṃsare apucchitvā ratthāṃ abhiramya mahantena

¹ Bā adda bhikkhū. ² Bā vatte. ³ Bā kutam-. ⁴ Bā omāsa yevā. ⁵ Cā sādha.

⁶ Bā dhātī āha. ⁷ Bā utukāle. ⁸ Bā -dīnra-. ⁹ Bā kotā-. ¹⁰ Bā pahalaṃ.

¹¹ Bā adda ca. ¹² Bā sassaṃ. ¹³ Bā kākāni. ¹⁴ Cā sama. Bā tayā. ¹⁵

Bā vūṇe pi sammukābhāṇa. ¹⁶ Cā eva.

parivārena Rājagahā nikkhamitvā maggaṃ paṭipajji. Tassa
 pana purato purato eko sattho gacchati, satthena vasitvā gata-
 thānaṃ eṣā pātarāsakāle pāpunāti. Ath' ekadivasaṃ tasmim
 satthe ekā duggatitthi rattiṃ ekasmiṃ nigrodharukkhamūle
 5 puttāṃ vijāyitvā pāto¹ sattho gacchanto „ahaṃ vinā satthena
 gantūṃ na sakkhissāmi", sakka kho pana jīvantiyā puttāṃ
 labhitu" ti nigrodhamūle² jātābuñ' c' eva galibhama-
 laṃ ca attharivitvā puttāṃ chaḍḍetvā agamāsi³. Dārakassāpi
 devatā rakkaṃ karissu, so hi na yo vā so vā, B. yeva⁴
 10 pana tadā tādissaṃ paṭisaṇḍhim gaṇhi. Itarā pātarāsakāle
 taṃ thānaṃ patvā „sarirakiccaṃ karissāmi" tīya dhātīyā
 saṇḍhim nigrodhamūlaṃ⁵ gatā suvaṇṇavaggaṃ dārakaṃ disvā
 „amma nippaṇaṃ so kicca" ti pilotikā⁶ apanetvā uccaḍ-
 gapadesaṃ lohitena ca⁷ gabbhamaleṇa ca⁸ makkhetvā attano
 15 gabbhavutthānabhāvaṃ ārocesi. Tāva eva naṃ sāpiyā parik-
 khāpitvā baṭṭhatuṭṭho pariyaṇo Rājagahaṃ pannaṃ pesesi. Ath'
 assā sasasaṇḍurā „vijātakālato paṭṭhāya pītu kale kim karissati,
 idh' eva āgacchatu" ti pesayissa. Sā paṭivattitvā Rājaga-
 haṃ eva pāvisi. Tatra naṃ sampaticchitvā dārakassa nāmaṃ
 20 karontā nigrodhamūle jātattā Nigrodhakumāro ti nāmaṃ karissa.
 Taṃ divasaṃ heva seṭṭhisaṇḍisāpi⁹ vijāyantaṭṭhāya kulagharāṃ
 āgacchanti¹⁰ antarāmagge ekisā rukkaṃsākhāya baṭṭhā puttāṃ
 vijāyi, tassa Sākhakumāro ti nāmaṃ karissa. Taṃ divasaṃ
 heva seṭṭhiṃ nissāya vasantassa tunṇakārassa¹¹ bhariyāpi pilo-
 25 ōkantaro puttāṃ vijāyi, tassa Potṭiko¹² ti nāmaṃ karissa.
 Mahāseṭṭhi ubho pi te dārako „Nigrodhakumārassa jātadivase¹³
 jāta" ti ānāpetvā¹⁴ ten' eva saḍḍhiṃ saṇḍavāḍḍhesi. Te ekato
 vadḍhitvā vāyappattā Takkaṣilaṃ gantvā sippaṃ ugga-
 ṇhissa. Ubho pi seṭṭhiputtā ācariyassa dve saḥassāni adāssa.

¹ Bā adda va. ² Bā miti, Cā -miti cora. to -mi. ³ Cā -māyāle. ⁴ Cā jhā-
 mukhaṃ, Cā jātābuñ. Bā jātapā. ⁵ Cā Bā ig. ⁶ Bā adda so. ⁷ Bā -ja. ⁸ Bā
 -khyo. ⁹ Bā -tesava. ¹⁰ Cā -miti ca. ¹¹ Bā -saṇḍe-. ¹² Bā gacchanta. ¹³
 Bā mōpakāraṇa. ¹⁴ Cā potta-, Bā patti-. ¹⁵ Bā -saḍḍesa. ¹⁶ Bā ācariyaputta.

Nigrodhakumāro Pottikassa attano santike sippam paṭṭhapesi.
Te upphannasippā ācariyam āpucchitvā nikkhanta, „jānapada-
cārittaṃ jānissāmi“¹ ti anupubbena Bārāṇasīṃ putvā ekasmiṃ
devakule² nipajjinsu. Tada Bārāṇasīrañño kālakatassa attano
divaso. „Svā phusecarathanā yojessāmi“³ ti nagare bheriṃ⁴
carāpessuṃ. Tesu pi sahāyesu rukkhamaḷe nipajjitvā niddāya-
tesu Pottiko paccāsakāle utthāya Nigrodhakumārassa pāde
parimajjanto nisīdi⁵. Tasmiṃ rukkhe vutthakokkūtesu⁶ upari-
kukkūto hetthākukkūṭassa sārīre varcaṇi pātesā. Atha naṃ⁷
„keṇ etaṃ pātitaṃ“⁸ ti āha. „Samma, mā kujjhi, mayā⁹
ajānantena pātitaṃ“¹⁰ ti. „Ara tvaṃ mama sariraṃ attano
vaccatthānaṃ“¹¹ maññasi¹², mama pamāṇaṃ na jānāsi¹³. Atha
naṃ itaro¹⁴: „Ara tvaṃ ‘ajānantena me kutaṃ’ ti vutte pi
kujjhasi“¹⁵ yeva, kiṃ pana te pamāṇaṃ¹⁶ ti āha. „Ya¹⁷ maṃ
māretvā manasaṃ khādati“¹⁸ so¹⁹ pāto va sahasaṃ labhati²⁰,
kaṃ²¹ aluṃ mānaṃ na karissāmi²². Atha naṃ itaro āha:
„ara ettakamattena tvaṃ mānaṃ kareṣi, maṃ pana māretvā
yo thūlamāsaṃ khādati so pāto va rājā hoti, yo majjhimanāsaṃ
khādati so senāpati hoti, yo atthimissitaṃ²³ khādati so
bhaṇḍāgāriko hoti²⁴“ āha. Pottiko tesaṃ kathaṃ satvā „kin
uo sahasaṃ, rajjam eva varā²⁵ ti saṅkhaṃ rukkhāṃ abhiru-
hītva uparisaṃyitakakkūṭaṃ²⁶ gabetvā māretvā aṅgarakesu²⁷
paoitvā thūlamāsaṃ Nigrodhassa adāsi majjhimanāsaṃ
Sākhassa atthimanāsaṃ attanā khādi, khāditvā ca pana „samma
Nigrodha tvaṃ aṅga rājā bhavissasi, samma Sākha tvaṃ senā-
pati bhavissasi, ahaṃ pana bhaṇḍāgāriko“²⁸ ti vatvā „kathaṃ
jānāsi“²⁹ puttḥo taṃ pavattin ārocesi. Te tato³⁰ pi pātaraṣa-
velāya Bārāṇasīṃ pavasitvā ekassa brāhmaṇassa gehe sappi-
sakkharāyuttaṃ pāyasaṃ³¹ bhūñjitvā nagarā nikkhamitvā

¹ B² - caritaṃ carissāmi. ² B² rukkhamaḷe. ³ B² niddāyaṃ hoti. ⁴ C² vutta-
B² devaṃ niddāya. ⁵ B² adde itaro. ⁶ C² ahaṃ. ⁷ B² adde āha. ⁸ C² vaccaṇṭhā. B²
vaccatthā. ⁹ B² adde kim. ¹⁰ B² adde āha. ¹¹ C² kujjhi. ¹² B² adde pana. ¹³ B² khā-
dati. ¹⁴ C² vinitaṃ. ¹⁵ B² labhassati. ¹⁶ B² tasmā. ¹⁷ B² adde manasaṃ.
etc. vol. II ¹⁸ B² - tasmā ku-. ¹⁹ B² - ca. ²⁰ B² ityo. ²¹ B² pātaraṣaṃ.

- uyyānaṃ pavasiṃsu¹. Nigrodhakumāro silāpatto nipajji, itare
 dve bahi nipajjimsu. Tasmim samaye paṇca rājakakudha-
 bhaṇḍāni anto thapetvā phussarathaṃ vissajjesuṃ. Tassa
 vitthāarakathā Mahājanakajātake āvibhavisanti. Phussaratho
 3 uyyānaṃ gantvā nivattitvā ārohanasajje hutvā atthāsi. Parohito
 „uyyāne puññavatā sattena bhavitubban“ ti uyyānaṃ pavasiṃvā
 kumārāṃ diṣvā pādato² sātakaṃ apanetvā pādesu lakkhaṇāni
 upadhāretvā “tittḥato Bārāṇasirajjāṃ”, sakala-Jambudīpassa
 pi³ rājā-bhavitum yutto⁴ ti sabbatālavacare⁵ paggaṇhāpesi.
 10 Nigrodhakumāro pabujjhītvā mukhato sātakaṃ apanetvā
 mahājānaṃ oloketvā parivattitvā⁶ nipanno thokaṃ vitināmetvā
 silāpatte pallaṃkena nisīdi. Atha naṃ purohito jāṇuṃ⁷ paṭiṭ-
 thāya „rājāṃ te deva pāpupāṭi⁸ti“ vatvā „sādhū“⁹ ti vutte
 , tatth¹⁰ eva ratanarāsīmhi thapetvā abhisīoci. So rajjāṃ patvā
 15 Sākhasa senāpatitthānaṃ datvā mahantena sakkāreṇa nagaraṃ
 paviśi. Pottīyo pi tehi¹¹ saddhūṃ āeva agamāsi¹². Tato paṭṭhāya
 M. Bārāṇasīyaṃ dhammena rajjāṃ kāresi. So ekadivasatā
 mātāpituṇaṃ saritvā Sākhaṃ āha: „samma, na sakkā
 mātāpitūhi vinā vattitum, mahantena parivāreṇa gantvā mātā-
 20 pitaro no ānehīti“. Sākho¹³ „na me tattha kammaṃ alihīti“¹⁴
 paṭikkhipi. Tato Pottikāṃ āgāpesi. So „sādhū“¹⁵ ti tattha
 gantvā Nigrodhassa mātāpitaro „putto vo“¹⁶ rajje paṭṭiṭhito.
 ettha gacchāma¹⁷ ti āha. Te „atthi no tāta vibhavamattā¹⁸“,
 alam tattha gamanenā¹⁹ ti paṭikkhipimsu. Sākhasāpi mātā-
 25 pitaro avoca, te pi na icchimsu, attano mātāpitaro avoca,
 „mayah²⁰ tonnakammena²¹ jivissāma, alaṃ“ ti paṭikkhipimsu.
 So tesāṃ manāṃ alabhītvā Bārāṇasīṃ eva paccāgantvā²² „senā-
 patissa ghare maggakilamathaṃ vinodetvā pacchā Nigrodhaṃ
 passiasāmiti“²³ cintetvā tassa niveśanadvāraṃ gantvā „sahāyo

¹ B¹ pā-, ² B² pādanto, ³ B³ -sīyaṃ rajjāṃ, ⁴ B⁴ sūhipati in the place of pi, ⁵ C⁵ -tālavacare, B⁵ sabbatāravacare, ⁶ C⁶ -vattetvā, ⁷ B⁷ jāṇuṃ, C⁷ jāṇuṃ, ⁸ C⁸ omī tehi, ⁹ C⁹ āg-, ¹⁰ B¹⁰ adda sānti, ¹¹ C¹¹ vā, B¹¹ te, ¹² B¹² -mattā, ¹³ B¹³ add tāta, ¹⁴ B¹⁴ tonnakārammāna, ¹⁵ B¹⁵ pacchā-

kira te Pottiyo nāma āgato¹ ti senāpatissa ārocethā² "ti
 dovārikam āha. So tathā akāsi³. Sākho pana „ayam⁴ mayham
 rajjam adatvā sahāyassa Nigrodhassa adāsīti⁵ tasmīn veram
 bandhi, so tam katham sutvā va kuddho āgantvā „ko imassa
 sahāyo, ummattako dāsiputto, ganhatha ta⁶ ti vatvā hattha-
 pādajānukapparehi koṭṭhāpetvā⁷ gīvāya⁸ gāhāpetvā niharāpesi.
 So cintesi: „Sākho mama santikā senāpatitṭhānam labhivā
 akutaññū mittadūbhi⁹ mam koṭṭetvā¹⁰ niharāpesi. Nigrodho
 pana paṇḍito kutaññū sappuriso, taas¹¹ eva santikam gamissā-
 miti¹² so rājadvāram gantvā¹³ „Pottiyo kira nāma te sahāyo
 dvāre thito¹⁴ ti rañño ārocāpesi. Rājā pakkosāpetvā tam
 āgacchantam diṣvā āsanā vuṭṭhaya paconggantvā paṭisanthā-
 ram katvā massukammādini kārāpetvā sabbābharanapati-
 maḍḍitena paribhuttanānaggarasabhojanena¹⁵ tena saddhiṃ
 sukhanisīno mātāpītunnam pavattim pocchivā anāgamana-
 bhāvam suṇi. Sākho pi „Pottiyo mam rañño santike pari-
 bhindesyyā¹⁶ 'ti, mayi pana gate kiñci vuttum na sakkhissatīti¹⁷
 tatth¹⁸ eva agāmasi. Pottiyo tassa santike yeva rājānam
 āmantetvā "deva aham maggakilanto 'Sākhassa geham gantvā
 vissamīyā idhāgamissāmiti¹⁹ āgami²⁰, atha mañi Sākho
 'nāham²¹ jānāmiti²² vatvā koṭṭhāpetvā²³ gīvāya²⁴ gāhāpetvā
 niharāpesīti saddaheyyāsi tvam eta²⁵ ti vatvā tisso gāthā
 abhāsi:

1. Na vāham etaṃ jānāmi ko vāyam kassa vā ti vā
 yathā Sākho vadī²⁶ evam Nigrodha kiṃ ti mañāsī. 57.
2. Tato galavālistena purisā niddhāpayimā²⁷ mam
 datvā mukhapahārāni Sākhassa vacanadikarā. 58.
3. Etādisam dummatinā akutaññena²⁸ dubbhiṃ
 katam anariyam²⁹ Sākhena sakhiṇā te janādhīpā 'ti. 59.

¹ Bē -ceti. ² Bē adda so cintesi. ³ Cē aham. Bē onita yam. ⁴ Bē nan. ⁵ Bē koṭṭā-
⁶ Bē -yam. ⁷ Cē -cubhi, Bē dubbhi. ⁸ Bē koṭṭāpe. ⁹ Bē adda deva. ¹⁰ Cē -raasapari-
 bho. ¹¹ Cē -ni, Bē idhāgamissā. ¹² Bē adda tam. ¹³ Bē koṭṭā. ¹⁴ Bē -yam. ¹⁵ Cē
 evam. ¹⁶ Bē yadi, Bē cati. ¹⁷ Bē niddhā. ¹⁸ Bē -na. ¹⁹ Bē anariyam

Tattha kinti maññasāḷi yathā mama Sākho vada¹ ām' evam pi evam
eva maññasāḷi uḷḷha aḷḷasā² maññasā, mama Sākho evam vadeyyā³ 'ti⁴ sadāhasā,
tam⁵ na sadāhasāḷi, gata-vinīte⁶ u⁷ gatagahena, dabbhā⁸ u⁹ maddadub-
bhā¹⁰.

- 2 Tam sutvā Nigrodho catuśca gāthā abbhāsi:
 1. Na vāham etaṃ jānāmi na pi me koci saṃsati
 yam me tvan¹ samma akkhāsi Sākhena katanuṃ² kataṃ. 60.
 2. Sakhīnam sājivakaro mama Sākhassa c' uḷḷhayan,
 tvan³ no 's' insariyan dātā mañussesu mahantatā⁴,
 10 tay' ambā labbhita⁵ iddhi⁶, ettha me u⁷ atthi samma⁸yo. 61.
 3. Yathāpi bījāṃ aggimūḷha dayhātī na virūhātī
 evam kataṃ asappurise nassatī na virūhātī. 62.
 4. Kataññumhi ca¹ posamhi sīlavante ariyavuttine
 sukhette viya bījāni kataṃ tamhi na nassatīti. 63.

- 15 Tattha¹ samvattit² u³ kettikkatī, katanam⁴ katan⁵ u⁶ āpaddhamatthā-
 gghasoppanakottajenasevābhāṇa⁷ katanam⁸ u⁹ katan¹⁰ u¹¹ attho, sakhīnam¹² c' u¹³ s-
 karo u¹⁴ samma Pottiya evam sakhīnam¹⁵ sājivakaro¹⁶ jivikāya appādetā¹⁷,
 mama Sākhassa uḷḷhayan u¹⁸ maghāṃ ca Sākhassa ca obhinnam¹⁹ sakhīnam²⁰
 u²¹ attho, tvan²² no insariyan u²³ tvan²⁴ no s' insariyan dātā²⁵, tva sutvā²⁶
 20 ambā²⁷ imam²⁸ laddham²⁹, mahantatā u³⁰ mahantabhāṇa.

Evam³¹ paṇa³² ettakam³³ kathente Nigrodho Sākho tatth'
 eva atthāsi. Atha nam³⁴ rāja „Sākha imam³⁵ Pottikam³⁶ sūjānā-
 sīti³⁷ pucchī. So tūpi abosi. Ath' assa rājānam³⁸ ānāpento³⁹
 atthamam⁴⁰ gātham⁴¹ āha:

- 25 1. Imāṃ ca jammam¹ nekatikam² asappurisa³ cintakam⁴
 hanantu Sākhāṃ sattihi⁵, nāssa icchāmi jivitaṃ ti. 64.

Tattha jammam⁶ u⁷ jammam⁸, nekatikam⁹ u¹⁰ vāccekam¹¹.

Tam sutvā Pottiko „mā esa bālo maṃhi nissāya nassatū¹²
 'ti cintetvā navamam¹³ gātham¹⁴ āha:

¹ B¹ asatī. ² B² yathā. ³ B³ at. ⁴ B⁴ me. ⁵ C⁵ tam. ⁶ B⁶ katanā na. B⁷
 kathanam, C⁷ katanam. ⁸ u⁸ u⁸. B⁹ B⁹ labbhita iddhi. ¹⁰ B¹⁰ va. ¹¹ B¹¹ add me. ¹²
 B¹² add me. ¹³ C¹³ „Kodhanā sam-“. ¹⁴ B¹⁴ katanā na. ¹⁵ B¹⁵ va. ¹⁶ C¹⁶ -to B¹⁶
 -dava. ¹⁷ althres MSS. 34, C¹⁷ -yadāsi. ¹⁸ B¹⁸ imam¹⁸ sampatti sakhāni laddham. ¹⁹ B¹⁹
 evāssa. ²⁰ B²⁰ add va. ²¹ C²¹ rājānam. B²² rājānam. ²² C²² va. ²³ C²³ cintakam,
 B²⁴ cintakam. ²⁴ C²⁴ sakhāni? C²⁵ sattihi, B²⁵ sattihi? ²⁵ B²⁵ vāccekam.

n. Khamyat' assa mahārāja, pāṇā duppatāṇayā,

khamā deva asapparisissa, nāssa icchām' ahaṃ vadhaṃ ti. 65.

Tattha khamyatavā 'ti khamyaten' sam, evaṃ asappariṣṣama khamatthā
'ti attho, duppatāṇayā ti mātassa nāma pāṇā pātāntoṇi' na
sikkā.

3

Rājā tassa vacanāṃ sūtrā Sākhassa khami, sandapatitthānaṃ
pi Pottiyassa¹ dāṇkāmo āsi²; so pana na icchi. Ath' assa
sabbasaggaṇaṃ³ vicāraṇārāhaṃ bhaṇḍāgārikapattānaṃ nāma
udāsi. Pubbe⁴ kiṃ etan' thānantaram uḥosi, tato paṭṭhāya
jātaṃ⁵. Aparabbhāge Pottikabhaṇḍāgāriko⁶ puttadhītāhi vaḍ- 10
ḍhamāno attano puttadhītānaṃ ovāḍavasena osānagāthānaṃ
āha:

m. Nigrodham eva seveyyā,

nā Sākhā upasamvase, (J. I. p. 137. Māhavastu

Nigrodhasmiṃ⁷ mataṃ seyyo L. p. 138. Dh. p. 139.) 13

yathā Sākhasmī⁸ jīvitaṃ ti. 66.

S. i. d. ā. „evan' bhikkhava Devadatto pubbe pi akamāsi
yevā" 'ti vuttā J. 1. 137. „Tadā Sākho Devadatto ahoṃ, Pottiko Aṇḍo.
Nigrodho ahaṃ evā" 'ti. Nigrodhajātakaṃ.

8. Takkaḷajātaka.

10

Na takkaḷā¹ santi na ājupāṇi². Idam S. J. v. etan
pīṭapasaḥkaṃ upāsakaṃ ā. k. So kira ekasmiṃ daḍḍakule³
paccājāto⁴ mātari kākakāyā pāto va vṛthāya⁵ dantakaḷṭhamukho-
ḍakādiṃ karanto hhatim vā kaṇṇim vā katvā laddharibhavānurūpaṃ
yagubhattādiṃ sampādetvā pīturaṃ pessa. Atha mātā pitā āha: 25
„āta tvaṃ ekako va anto ca loko ca kattaḍḍam karosi, ekam te kola-
dārikam ānessāmu"⁶, mā te gehe kattaḍḍam karissanti". „Tāta
itthiyo nāma gharāṃ āgutaṃ n' eva mayhaṃ na tuṃhākaṃ cittaṃukhaṃ"⁷
karissanti, mā evarūpaṃ cintayittha, ahaṃ yārajivāṃ tuṃho posetvā

¹ Bā khamatā. ² Bā pati-. ³ Bā -yasaṃ. ⁴ Bā ahoṃ. ⁵ Bā -asānaṃ, C
-asānaṃ. ⁶ Bā ahoṃ pi. ⁷ Bā jātā. ⁸ Bā -ko-. ⁹ C -om. ¹⁰ C Bā
-amti. ¹¹ C -ā. ¹² C ā- Bā āvā-. ¹³ C Bā -ā. ¹⁴ Bā paccā-
¹⁵ Bā upethāya. ¹⁶ Bā ānaṃ. ¹⁷ Bā cittaṃ-

tumbhākaṃ acceyyema jāñhesāmhi¹. Ath' aca pītā unicehamānakaṃsa²
 ekam' kumārīkaṃ ānesi, sā sasurassa ca sāmikaṃsa ca upakārīkā ahoṃ
 nicarutti. Sāmiko pi 'ssa 'mama pītu upakārīkā' ti tassitvā laddham
 laddham manāpam' manāpam' āharitvā deti. 'āpi tuṃ sasurassa' eva
 5 upanāmeti³. Sā aparabhūge cītesa: 'mayham sāmiko laddham
 laddham pītu adatrā mayham eva deti, addhā pitari niseho jāto.
 imam' mahallakaṃ ekaṃ' upēyema mama sāmikaṃsa paṭikkūlam' katvā
 gehā niharāpesasāmhi⁴ sā tato paṭṭhāya udakam' uttāritam' vā accuṇham
 vā⁵ aṭṭhapaṃ vā alopaṃ vā bhūtiṃ uttāṇḍulam' vā atikūḷimam⁶ vā
 10 ti⁷ evamādinī tassa kodhupattikāraṇaṃ katvā tasmim' kuḷijhante 'ko
 imam' mahallakam' upaṭṭhātum' sakkhissatiti⁸ pharusāmi vatrā kalaham'
 raḍḍheti⁹. Tattha tattha khedapipādādinī chaḍḍetvāpi sāmikaṃ ujjhā-
 pesi¹⁰. 'passa' pītu kammam', 'idam' c' idam' sa mā karīti¹¹ rutte¹²
 kuḷijhati, imasmim' geha pitaram' vā¹³ vāsehi mam' vā¹⁴ ti. Atha mun
 15 so 'bhaddo, tram' daharā, yattiha katthace jīritum' sakkhissasi, mayham
 pītā mahallako, tram' tassa¹⁵ asalmati imamah' gehā ukkhamā¹⁶ 'ti
 āha. Sā bhūtā 'ito¹⁷ paṭṭhāya evam' va karīsāmi¹⁸ sasurassa
 pāḍesu patitvā khamāpetvā pakatiniyāmaṃ¹⁹ eva paṭijaggitum' ārabhi.
 Atha so upāsako purimadivāseṃ tāya ubbhāhe Sattha santikam²⁰
 20 dhammasaṃvānāya agantvā²¹ tassā pakatīyaṃ ṭhitakāle agamāsi²². Atha
 anā S. 'kim' upāsaka sattaṭṭhādivāseṃ dhammasaṃvānāya aguto
 sīti²³ pusehi. So tam' kāraṇam' kathesi. 'Idāni tāva²⁴ tassā katham' aga-
 hutvā pitaram' na niharāpesi, pubbe para²⁵ etissa²⁶ katham'²⁷ gahetvā
 pitaram' āmakasamāsum' notvā āraṇe ukkhapi²⁸, naranakāle aham'²⁹
 25 sattaṭṭhasiṃso hutvā mātāpitanam' gupam' kasetvā piṭughātakammamhi³⁰
 nivāseṃ, idā tam' manā katham' sutvā tava pitaram' jāvaṃjīram'
 paṭijaggitvā saggaṇapārāyaṇo jāto, ev'āyamaṃ mayā diṇṇavādo³¹ bhavanta-
 gātam' pi tam'³² na vijahāti³³ imiṇā kāraṇena tassā katham' gahetvā³⁴
 idāni tāyā pītā na niharā³⁵ ti vatrā tena yācito a. ā.

30 A. B. Br. r. k. aññataraṃsmim' Kāsīgāme ekassa kulassa³⁶
 ekaputto ahoṃ nāmeṃ Vasiṭṭhako³⁷ nāma. So mātāpituro

¹ B¹ pabbajjissamhi. ² C¹ -mānakaṃsa, B² -mānakaṃsa. ³ C¹ -maviti. ⁴ B¹
 adda bhāsi sūpam. ⁵ B² -kūḷimam, C¹ -kūḷimam. ⁶ B² omits ti. ⁷ C¹ -ca, B²
 -evā. ⁸ B² kuḷijhā. ⁹ B² has added te. ¹⁰ B² -a. ¹¹ B² mā added afterwards in the
 place of vā. ¹² B² -ti. ¹³ B² -ti. ¹⁴ B² -ti. ¹⁵ C¹ -ti. ¹⁶ C¹ -ti. ¹⁷ B² satta
 idāni tavam. ¹⁸ B² adda te. ¹⁹ B² adda sutvā. ²⁰ C¹ ukkhamā. C² ukkhamā,
 B² khipitvā. B² vātam' khaṇḍatā. ²¹ B² omits aham. ²² C¹ -amāsi, C² -
 kamāsi, B² -ukkhāmanam, ²³ B² diṇṇo-. ²⁴ C¹ -nā. ²⁵ B² -bati. ²⁶ B² -a-
²⁷ B² niharā. ²⁸ B² kulagharo. ²⁹ B² paṭijhako corr. to savi-.

patiḥagganto aparabbhāge mātari kālakatāya pitaram posesīti
 sabham¹ paccuppannavatthuniyāmen² eva kathetabbam. Ayam
 pan³ ettha viśeso: Tada sā itthi⁴ „passa pito kammam, idaṃ
 e⁵ idaṃ ca mā karūti⁶ vutto⁷ kujjhatīti⁸“ vatvā „sāmi pita te
 caṇḍo pharusō niceam kalamānkarō⁹, jarājimpo vyādhipiḥito
 nacirass¹⁰ eva marissati, aham¹¹ etena saddhiṃ ekagehe vasitum
 na sakkomi, sāyam p¹²esa¹³ katipāhon¹⁴ eva¹⁵ marissat¹⁶ eva¹⁷, tvaṃ
 etaṃ āmakasusānam netvā āvātaṃ khaṇitvā tattha nam pak-
 khipitvā kuddālena sisam chinditvā¹⁸ jīvitakkhayaṃ pāpetvā
 upari paṇḥsuṃ chādetvā āgacchā¹⁹“ ti āha. So²⁰ punappuna
 vuccamāno²¹ „bhaddo perisamāraṇam²²“ nāma bhāriyaṃ, katham
 nam māressāmīti²³ āha. „Ahaṃ te upāyaṃ ācikkhiṣāmīti²⁴.
 „Acikkha tāvā²⁵“ ti. „Sāmi, tvaṃ paccūsakāle pito nīpana-
 thānam gantvā yathā sabbe suṇanti evaṃ mahāsaddam katvā
 tātasaṃkagāmetumbākakam dhūraṇako²⁶“ atthi, mayigare na deti,
 tumhākam accayena na dassat²⁷ eva, sva yānake nisiditvā pāto
 va gacchissāmā²⁸“ ti vatvā tena vuttavelāyam eva vutthāya²⁹
 yānakam yojetvā tattha nam nisidāpetvā āmakasusānam netvā
 āvāte nikhaṇitvā³⁰ corohi acchinnaśaddam katvā³¹ sisam³²
 nahāyitvā āgacchā³³“ ti. Vasitthako³⁴ „atth³⁵ esa upāyo³⁶“ ti
 tassā vacanam sampatīcehitvā yānakam gannasajjakam³⁷
 akāsi. Tassa pan³⁸ eko³⁹ sattavassiko putto atthi paṇḍito
 vyatto, so mātu vacanam sutvā „mayham mātā pāpadhammā,
 pitaram me piṭighātakammam⁴⁰“ kareti⁴¹, aham imassa piṭighā-
 takammam⁴² kātum na dassāmīti⁴³ sapikam⁴⁴ gantvā ayyakena
 saddhiṃ nīpajji. Vasitthako⁴⁵ pi itarāvuttavelāya⁴⁶ yānakam yoje-
 tvā „elū tātā uddhāraṃ sodbessāmā⁴⁷“ ti pitaram yānake nisidā-
 pesi. Kumārako pi paṭhamataras yānakam abhirūhi. Vasitthako⁴⁸

¹ Bā adda vatthū. ² Bā -a. ³ Bā -karoti. ⁴ Bā shālī ca. ⁵ Bā nīkammayam so.
⁶ Bā -hena. ⁷ Bā -ti yeva. ⁸ Bā bhūdi-. ⁹ Bā adda tiya. ¹⁰ Bā -niya. ¹¹
 Cā -paṇ-. ¹² Bā addhā-. ¹³ Bā Cā -mī. ¹⁴ Bā utthāya. ¹⁵ Bā -tam khaṇitvā.
¹⁶ Bā adda mātetvā āvāte pakkhipevā. ¹⁷ Bā adda bhūditvā. ¹⁸ Bā paritthako
 pi -ate -to -atv-. ¹⁹ Bā -sajjam. ²⁰ Cā āha. ²¹ Bā -pita-. ²² Bā -si. ²³ Bā
 santisam. ²⁴ Bā paritthako cori. to -atv-. ²⁵ Bā -rā cori. to -rīya. ²⁶ so all three MSs.

tañ nivāretum asakkanto ten' eva saddhīm āmakasānañ
 gantvā pitarañ ca puttāñ¹ ca yānakena saddhīm ekamante
 thapetvā sayari otaritvā kuddālapitakam ādāya ekasmiñ
 paticchannuattthāno² caturassaāvatañ khañitum ārabhi. Kumāro³
 5 otaritvā tassa santikam gantvā ajānanto vīya katham⁴ samuttthā-
 petvā pathamañ gātham āha:

1. Na takkaḷā⁵ santi na ālapāni⁶
 na lūḷāliya⁷ na kalambāni⁸ tāta,
 eko brahṇamhi sāsānamajjhe

10 kimatthiko tāta khañāsi⁹ kāsam ti. 67.

Tattha na takkaḷā¹⁰ ti piñḍalukandā na santi¹¹, ālapāni¹² ālaka-
 kandi¹³, lūḷāliya¹⁴ ti lūḷivallikandi, kalambāni¹⁵ ilālikandi¹⁶.

Ath' aasa pitā dutiyam gātham āha:

2. Pīṭamaho tāta sudubbalo te
 15 anekavyādhihi dukkena¹⁷ phuttho¹⁸,
 tam ajj¹⁹ ahañ nikkhamissāmi sobbhe,
 na hi 'ssa tañ jīvitañ roṇayāmiti. 68.

Tattha anekavyādhihi anesāhi vyādhihi uppannena dukkena
 phuttho²⁰, na āsā tam ti ahañ hi aasa tava pīṭamaham tañ dujjīvitam na
 20 jīvhami, evaṃpā jīvāmi maraṇam²¹ 'ssa aasa tava ti maraṇamāno tañ sobbhe
 nikkhamissāmi.

Taṃ sutyā kumāro apāddhagātham²² āha:

3. Saṃkappam etañ paṭiladdha pāpam²³
 25 accāhitañ²⁴ kamma²⁵ karosā luddan ti.

23 Tass' attho: tāta tañ pīṭam dukkhā mocassāmi²⁶ maraṇadukkhena
 yojento etañ pāpam saṃkappam paṭiladdha²⁷ tasmā ca accāhappam ravento
 30 kamma anikkhamāmi jīvitā accāhitañ kamma taresā luddan ti.

Evam ca paṇu vatvā pītu hatthato kudilālam gahetvā
 avidure aññañ²⁸ āvātam khañitum ārabhi. Atha paṇu pitā

¹ Bā kumārakā. ² Bā -one (thāno). ³ Bā -vato. ⁴ Cā tati. ⁵ Cā Bā -13. ⁶ Bā -vini. ⁷ Cā bā. ⁸ Bā kal -vori to kal. ⁹ Cā kalambiya. ¹⁰ Cā Bā thā-
 nati. ¹¹ Cā -ā. ¹² kandi na santi wanting in Cā. ¹³ Bā -vañhi. ¹⁴ Cā
 -ā. Bā ālaka. ¹⁵ Cā bā. ¹⁶ Bā ālā. ¹⁷ Bā dukkhena. ¹⁸ Cā phuttho.
 20 Bā -gahamā. ²¹ Bā pāpam. ²² Cā ahi. ²³ Bā kamma. ²⁴ Bā
 pamo. ²⁵ Bā -laddham. ²⁶ Bā āhātaram.

upasaṅkhamitvā „kasmā tāta avātaṁ khaṇasitī“ pucchī. So¹
tassa kathento tatiyaṁ gātham pūresi²:

- a³. Mayāpi tāta paṭilacchase tvaṁ
etādisaṁ kamma jarūpanito⁴,
taṁ kullavattaṁ⁵ anuvattamāno
aham pi taṁ nikhaṇissāmi soḍḍhe ti. 69.

Tava⁶ artho: tāta aham pi tvaṁim⁷ soḍḍhe taṁ mahallakakāle nikhaṇi-
sāmi. Iti kho tāta mayāpi kato⁸ tvaṁim soḍḍhe tvaṁ jarūpanito⁹ etādisaṁ
kammaṁ paṭilacchase, taṁ ahaṁ tvaṁ pavattitaṁ kullavattādi anuvattamāno
vayappaso ikhāyāya soḍḍikāle vasaṁso aham pi taṁ nikhaṇissāmi soḍḍhe ti. 69.

Ath¹⁰ aha¹¹ pitā catuttham gātham āha:

- a. Pharesāhi vācūhi pakubbamāno
āsuja maṁ tvaṁ vadaṁ kumāra,
putto mama¹² orasako samāno
ahitānukampī me tvaṁ si puttā¹³ ti. 70.

Tattha pakubbamāno ti abhāṇaranto, āsuja¹⁴ ti gāṭṭhavi.

Evam vutte paṇḍitakumārako ekaṁ paṭivacasagātham dve
odānagāthā ti tisso gāthā abhāsi:

- a. Na v¹⁵ āha¹⁶ tāta ahitānukampī
hitānukampī te aham pi tāta,
pāpa¹⁷ ca taṁ kamma¹⁸ pakubbamānaṁ
arahaṁ no vārayitum tato hi. 71.
b. Ye¹⁹ mātaraṁ²⁰ pitaraṁ vā Vasitṭha²¹
adūsa²² hīma²³ pāpadhamino²⁴,
kāyaṁ hīma²⁵ abhisaṁparāyaṁ
asaṁsayaṁ so oṭṭayaṁ pareti²⁶. 72.
c. Ye²⁷ mātaraṁ²⁸ pitaraṁ vā Vasitṭha²⁹
anusaṇa pāneṇa apatṭhabhāti

¹ C² nady so. ² B² gāthamāha. ³ B² kammaṁ jaro. ⁴ B² kulā. ⁵ B² ka-
ka. ⁶ C² tava, B² nikkaṇṇa. ⁷ B² jaro. ⁸ B² tassa in the place of
tassa. ⁹ C² mama. ¹⁰ B² nāhaṁ corr. to na āhaṁ. ¹¹ B² kammaṁ.
¹² C² so. ¹³ C² add vā. ¹⁴ C² vasitṭha, B² vasitṭha. ¹⁵ C² -ko, B² -ko
corr. to -ko. ¹⁶ C² -ā. ¹⁷ C² pariti, C² papoti, B² pariti, B² upeti. ¹⁸ C²
so. ¹⁹ all three MSS. add vā.

kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ
asamāyāyaṃ so sugatīm paretīti¹. 73.

Imaṃ² paṇa puttassa dhammakathaṃ sutvā piṭā aññamaṇi
gātham āha:

- 8 Na me tvaṃ putta ahitānukampi
hitānukampi me tvaṃ si putta,
ahaṃ ca taṇhāmāraṃ vuccamāṇo
etādisaṃ kamma³ karomi luddaṃ ti. 74.

Tatha ahaṃ ca taṇhāmāraṃ ti ahaṃ ca te mātara, ayaṃ ara-vā-pāṭha.

- 10 Tam sutvā kumārako⁴ „tāta, itthiyo nāma uppanne dode
aniggayhamāṇā punappuna pāpaṃ karonti, mama mātā yathā
puna evarūpaṃ na karoti tathā naṃ paṇāmetuṃ⁵ vattarīti⁶
navamaṇi gātham āha:

- 12 Ya te sā bhariyā anariyarūpā
mātā mam⁷ esā sakiyā⁸ janetvī
niddhāmase⁹ taṃ sakā agārā,
aññaṃ pi te sā dukkhaṃ āvaheyyā¹⁰ ti. 75.

- Vasiṭṭhako¹¹ paṇḍita-puttaseṇa kathaṃ sutvā somanassa-jāto
hutvā „āgacchāma tāta¹²“ ti saddhīm puttaseṇa ca pītaraṃ ca yānako
10 nisīditvā pāyāsi. Sāpi kho anācārā „nikkhaṇṭā no gehā kālā-
kaṇṭhi¹³“ haṭṭhatuṭṭhā allagomayena puñchitvā¹⁴ pāyāsam pacitvā
āgamanamuggam olokesti te āgacchānte diśvā „nikkhaṇṭaṃ
kāḷakaṇṭhiṃ paṇa gahetvā āgato¹⁵“ ti kuṇḍhitvā „are niggaṭika¹⁶
nikkhaṇṭaṃ kāḷakaṇṭhiṃ paṇa ādāya āgato sīti¹⁷“ paribhāsi¹⁸.
20 Vasiṭṭhako¹⁹ kiñci avatvā yānakaṃ mocetvā „anācāre kiṃ
vadesīti²⁰“ taṃ ankoṭṭhitānaṃ koṭṭhetvā²¹ „ito paṭṭhāya imaṃ
gehaṃ nā pāvīsīti²²“ pādo gahetvā nikkāḍḍhi. Tato
pītaraṃ ca puttāṃ ca²³ nabāpetvā sayam pi nabāyītvā²⁴

¹ B¹ paretī, B² upeti. ² C¹ idam. ³ B¹ samman. ⁴ B¹ -so. ⁵ C¹ paṇa-, B¹ paṇa-. ⁶ B¹ jātīya. ⁷ B¹ niddhāpaya. ⁸ B¹ saviṭṭhako. ⁹ C¹ pucchitvā, B¹ upaṭṭhi-
petvā, B² upaṭṭhiptvā. ¹⁰ B¹ nikatika. ¹¹ C¹ -hisi. ¹² C¹ saviṭṭha-, B¹ paviṭṭha-
corr. to sat-. ¹³ B¹ -koṭṭi-koṭṭi-. ¹⁴ C¹ pa-. ¹⁵ C¹ add sayam. ¹⁶ C¹ emū
sayampi nabāyītvā.

tayo pi pāyasaṁ paribhuñjīṣu. Sāpi pāpadhammā
 katipāhaṁ aññasmiṁ ghe vasi. Tasmim kāle puttō pitaraṁ āha:
 „tāta mama mātā ettakena na bujjhati, tumhe mama mātū
 madhukubbhāvakaranaṭṭhaṁ¹ ‘asukagāmo’ mama mātuladhītā atthi,
 sā mayhaṁ pitaraṁ ca puttāṁ ca mañ ca paṭijaggissati, tam
 ānessāmīti²’ vatvā mālāgaṇḍhādini adāya yānakena nikkhamitvā
 khettaṁ anuvicaritvā sāyaṁ āgacchathā³” ti. So itthi akā-
 si. Paṭivissakakulo itthiyo „sāmiko kira te aññaṁ bhariyaṁ
 ānetuṁ asukagāmaṁ nāma gata⁴” ti tassa āekkhiṁsu. Sā
 „idāni ‘mhi uatthā, n’atthi me pona okāso⁵” ti bhūtatasiṭṭā hutvā¹⁰
 „puttaṁ eva yācissāmīti⁶” sāmikaṁ puttaṁsa santikaṁ gantvā
 tassa padesaṁ patitvā „tam thapetvā⁷ añño mama paṭisaracari
 n’ atthi, ito paṭṭhāya tava pitaraṁ ca pitāmahaṁ ca alaṁka-
 tacetiyaṁ viya paṭijaggiasāmi⁸”, pona mayhaṁ imasmiṁ ghare
 pavessaṁ⁹ karohīti” āha. So „sādhu amma, sace pona eva-¹³
 rūpaṁ na karissatha¹⁰ kariesāmi¹¹”, appamattā hothā¹²” ti vatvā
 pito āgamanakāle dasamaṁ gātham āha:

10. Yā te sā¹ bhariyā anariyarūpā
 mātā man’ esā sakiyā² janetī
 dantā kanerū³ va vasūpanitā
 sā pāpadhaminā⁴ ponar āvajātī⁵ ti. 76.

Tatha karosū⁶ va⁷ ti⁸ idāni sā ānājakiripam⁹ karaṁ kantiṁ viya
 dantaṁ vasaṁ upanīta nibbhesvā, ponaravajātī ti pona imas gēham
 āgacchati ti.

Evam so pito¹⁰ kathetvā gantvā mātaraṁ ānesi. Sā sāmi-
 kaṁ ca sasuraṁ ca khamāpetvā tato paṭṭhāya dantā¹¹ dham-
 mena samannāgatā hutvā sāmikaṁ ca sasuraṁ ca puttāṁ ca
 paṭijaggi, ubho pi ca puttasaṁ ovāde thapvā dānādini pūñṇāni
 karitvā¹² sagga-parāyaṇā ahesuṁ.

¹ C^o - karosū. ² B^o ito thapetvā tam. ³ B^o - mīti. ⁴ B^o - anam. ⁵ C^o
 na karosā c. B^o na karosāsi. ⁶ after karosāsi B^o has added ti na karosāmi
 tūti ti tam hi. ⁷ B^o onīte sā. ⁸ B^o vattāti cūti. 10. jettā, B^o jettā. ⁹
 B^o karovu. ¹⁰ B^o adda tāta. ¹¹ all three MSS. so. ¹² B^o adda dhammam.
¹³ C^o - ta. ¹⁴ B^o āreiva

8. i. d. ā. sacceṇṇi pakāsetvā j. s. (Saccaparivāsaṇe pīṭuposako sotāpatipphale paṭiṭṭhahū): „Tadā piṭā 'va putto ca suppiṇṇo va oṭṭh' yeva ahaṇṇaṁ, paṇḍitakumārako pana' ahaṇṇo evā" v. Takkoja-jātakaṁ.

9. Mahādhammapāṇajātaka.

Kiṇto vātan ti. Itān S. paṭhammagamanena Kapiḷaputrasa gantvā Nigrodhārāme v. piṭu nivesane mātā uvaḍḍhānena ā. k. Tadā hi Siddhodana-mahārāja vīsatibhassasāhikkhuparivāsaṇa Bhagavato attano nivesane yūgakkajjakam datvā antarābhutte
10 sammodeniyam karonto „bhante tumbhāsaṁ paṭhānakkāle devatā āgantvā ākāse thutvā 'putto te Siddhattakumāro upāhātāya mato' ti mayhānā ārocesuṁ" ti āha. Saṁhārā ca „saddhā" mahārāja" ti vutte „nā saddhāhiṁ bhante", ākāse thutvā kaṭṭhentiyo pi pana' devatā 'imaṁ puttassa bodhitāle buddhattaro upatvā' parinibbānaṁ nāma o'
15 attitū" paṇikkhipiṁ" ti āha. „Mahārāja pobbhe" tvaṁ Mahādhamma-pālakkāle pi 'putto te mato, imāni 'eva attihīnā' dassetvā vadaṇṇassa pi disāpāmoḁkkhācariyassa 'ambhāsaṁ kule tarapakkāle kātukariyā nāma o' attitūti' na saddhāhi, itāni pana kasmā saddahissatīti" vuttvā tena yācāto a. ā.:

20 A. B. Br. r. k. Kāśiratthe Dhammapālagāmo nāma ahesi, so Dhammapālakulassa vasaṇatāya etaṁ nāmaṁ labhi, tattha dasannaṁ kusalakammamāyādhamaṇṇaṁ pāṇato Dhammapālo tv-eva¹⁰ paṇḍito brāhmaṇo¹¹ paṭivasati. Tassa¹² kule antamaso dāsakammakarāpi dānaṁ denti silaṁ rakkhanti uposathakam-
25 mām¹³ karonti. Tadā B. tasmīṁ kule nibbatti, Dhamma-pāla kumāro tv-ev' aṇṇa¹⁴ nāmaṁ kariṇṇu. Atha naṁ vayas-pattam piṭā saḥassaṁ datvā sippaggaḥapattthāya¹⁵ Takkaśilam pesesi. So tattha gantvā disāpāmoḁkkhācariyassa saṁtike sippaṇṇi uggaḇhi¹⁶, pañcannaṁ mānavakasaṭṭhaṇṇaṁ jeṭṭhantevāsiko ahesi.
30 Tadā ācariyassa jeṭṭhaputto kālam ākāsi. Acariyo mānava-

¹⁰ Cā to. ¹¹ Bā -māro pi. ¹² Bā saddhāsi pana. ¹³ Bā adda ti. ¹⁴ Bā amāsa pana. ¹⁵ Cā upatvā, Bā app-. ¹⁶ Bā adda pi. ¹⁷ Bā adda attitū. ¹⁸ so all'it'yeo Mā. ¹⁹ Bā tova. ²⁰ Bā adda tatthi. ²¹ Bā tasmīṁ. ²² Bā -sabbāhi, samānigga kammāhi. ²³ Bā tarassa. ²⁴ Cā sippagga-. ²⁵ Bā gāhi.

parivanto' ātiganena sādāhiṃ rodanto' susāne tassa sarīrakiccāṃ
kāreti¹, tattha ācariyo ca ātīvaggo c' asā antevāsikā ca
rodanti paridevanti, Dhammapālo c' eko² na rodati na pari-
devati, api ca kho pana teso pañcasātesu māpavesu susānā
āgama³ ācariyassa santike uisiditvā „aho evarūpo nāma
ācārasampanno tarunamāyavo tarupakāle yeva mātāpitūhi
vippayutto maraṇaṃ patto⁴“ ti vadantesu „sammā⁵ tumhe
‘taruno’ ti bhagatha, atha kasmā⁶ tarupakāle yeva mato⁷, ayuttāṃ
tarupakāle maritun⁸“ ti aha. Atha naṃ te āhamsu: „kiṃ pana
saṃma tvaṃ imesaṃ sattānaṃ maraṇasabbhāvaṃ⁹ na jānāsīti¹⁰.
„Jānāmi, tarupakāle pana na maranti, mahallakakāle yeva
marantīti¹¹. „Nanu aniccā sabbe saṃkhārā hutvā abbhāvino¹²
ti. „Saccāṃ aniccā¹³, daharakāle pana sattā na maranti;
mahallakakāle¹⁴ aniccataṃ¹⁵ pāpānantīti¹⁶. „Kiṃ pana saṃma¹⁷
Dhammapāla tumhākaṃ geha na keci¹⁸ marantīti¹⁹. „Daharakāle²⁰
pana²¹ na maranti, mahallakakāle yeva marantīti²². Kiṃ paṇi
esā tumhākaṃ kule²³ paventīti²⁴. „Ama kule²⁵ paventīti²⁶.
Māyava tuṃ tassa kathāṃ ācariyassa ārocesum. Atha naṃ
so pakkosāpetvā pucchī: „saccāṃ kira tāta Dhammapāla tumhā-
kaṃ kule daharakāle na mīyantīti²⁷. „Saccāṃ ācariyā²⁸ ti.
So tassa vacanaṃ sutvā cīntesi: „ayaṃ ativiya acchariyaṃ
vadati, imassa pitu santikaṃ gautvā pucchitvā sace etāṃ sac-
cāṃ ahaṃ pi tam eva dhammaṃ paripūressāmi²⁹. So put-
tassa kattabbakiccāṃ katvā sattaṭṭhadivasaccayena Dhamma-
pālāṃ pakkosāpetvā „tāta ahaṃ vipparivāsissāmi³⁰, tvaṃ yāva
mamāgamaṇā ime māyave sippaṃ vācehitī³¹ vatvā ekassa³²

¹ B⁴ -vatape-. ² B⁴ adda ludento. ³ B⁴ -real, C² -realti corr. to -real. ⁴
B⁴ veko. ⁵ B⁴ gamma. ⁶ B⁴ -a. ⁷ C² a kasmā, B⁴ kasmā. ⁸ B⁴ marati
nana. ⁹ B⁴ -nabbhāva. ¹⁰ C² -am. ¹¹ B⁴ adda pana maranti, C² pana sattā
na maranti mahallakakāle. ¹² C² aniccataṃ, C² antevāsintāṃ corr. to antevāsintāṃ.
¹³ B⁴ amita saṃma. ¹⁴ C² kiṃ, B⁴ teel corr. to keel. ¹⁵ B⁴ adda sattā. ¹⁶
B⁴ -anti. ¹⁷ B⁴ kula. ¹⁸ B⁴ parivāsanti. ¹⁹ C² -vassissāmi, B⁴ bhippam
vassissāmi in the place of -.

Tathā caiva n' vatasamādānā, brahmacariyaṃ n' sotthacarīyaṃ,
kīṇa saṃpattā 'n' nimbakāṃ kule dāharāṇaṃ anarāṇaṃ nāna karāṇa-
sucaritānaṃ vīpāka¹.

Tathā sutvā brāhmaṇaṃ yosāṃ guṇānaṃ ānubhāvena tasmā
kule dāharā ca mīyanti te vaṇṇayanto

2. Dhammāṃ carāma, na musā bhāṇāma,
pāpānī kammānī vivajjayāma²,
anariyaṃ parivaṇṇemo sabbam,
tasmā ti³ amhaṃ dāharā ca mīyare. 78.
3. Sūpana dhammāṃ asatam satañ ca,
na cāpi dhammāṃ asatāni rocayāma,
hivā asante na jahāma sante,
tasmā -pe-. 79.
4. Pubbe va⁴ dānā sumanā bhavāma, (J. III p. mu.)
dadāmi pi ce⁵ attamañā bhavāma,
dātāvāpi ce nānuttappāma pacche -pe-. 80.
5. Samāṇa mayāhi brāhmaṇa addhike ca
vanibbake yācānake dalidda
anena pāṇeṇ⁶ abhitappayāma⁷ -pe-. 81.
6. Mayā ca bhariyaṃ nātikkaṃāma,
amhe ca bhariyā nātikkaṃanti,
aññatva tāhi brahmacariyaṃ carāma -pe-. 82.
7. Etāsu ve jāyare sugavāsu⁸
medhāvino honti pakūtapuñña
bahussutā vedagano⁹ ca honti -pe-. 83.
8. Mātā pitā ca bhagiṇī bhātaro ca
puttā ca dārā ca mayā ca sabbe
dhammāṃ carāma paralokahetu -pe-. 84.
9. Dāso ca dasso¹⁰ anujivino ca
paricārika kammakārā ca sabbe

¹ Bdf add ti. ² Bdf jantva. ³ Bdf ti. ⁴ C² na. ⁵ Bdf ca. ⁶ C² pāṇenāhitap-
payāma. C² pāṇenāhitatapp- corr. in pāṇenābhittatapp-. ⁷ Bf sammādaṃ, Bf
muttamāsu. ⁸ C² -na. C² Bdf -va. ⁹ Bf dāyaso? Bf dāyyo.

dhammam caranti paralokahetu

taṃsā ti¹ amham daharā na miyare ti 85.

imā gāthā āhu.

- Tattha dhammam carāma 'ti dasakulakammāpathodhammam carā-
- ma², aittano jīvitaketo kunihekkippikkam³ pi jivito na coropema, parabbhaññam
 lobhacittena na olokentā 'ti sabbam vittharetabbham, mūsevaḍḍa⁴, 'ti ettha⁵ mūsa-
 vāḍḍassa akaraṇapāyena nāma n' atthi⁶ 'ti asaddarassena⁷ puna⁸ sutto, te kira
 haṃsāṭṭhippāyena pi muṣā na bhānanti, pāpaññi sabbāni pi nirayagāmiṇi⁹
 āmākaḥamāni¹⁰, aṃariyaṃ ti ariyagārahita¹¹ sabbam sammadānaṃ apasāradḍhaṃ¹²
- 10 kammam paṭivajjajama, taṃsā ti amham 'ti ettha ikkaro nipātameṭṭe, tena
 kīraṇena amhākaṃ daharā na miyanti, antarā¹³ ekādamarassam nāma na n' atthi¹⁴
 ettha, taṃsā hi¹⁵ amham 'ti pi pāṭha, sūyā¹⁶ 'ti mūyā¹⁷ kīriyā¹⁸ vā¹⁹ nāma
 apperissānaṃ kīṇadāpāṇam pi apperissānaṃ kīṇadāpāṇam pi dhammam
 amāma²⁰, so pana na antamattako va hoti, tathā na mūyāma²¹, 'ti hi pana na ad-
 15 dhammā viggaha vā²² vīraḍḍo va mū hoti 'ti dhammam suṇoma, sūvāpihīrā²³ aṃante²⁴
 vante vāṭṭama, vāma pi khaṇam na jahāma²⁵ aṃte²⁶, pāpaññi²⁷ paṭiyo
 āpiyācāmitte sevino va homā²⁸ 'ti, samānaṃ mayam brāhmaṇa²⁹ 'ti brāhmaṇa
 mayam sūnāpāpābhūtapāpo jaccakāṇḍādhamaṇa³⁰ brāhmaṇa³¹ pi³² avasādaḥam-
 mīkasaṃsārahamaṇa³³ pi adbhūḍādaya³⁴ aṃajane pi aṃnāpāṇa³⁵ āhāṭṭapāṇa³⁶
- 20 'ti attho, pāṭiyam pana ayaṃ gāthā pubbo va dīṇā 'ti gāthāya³⁷ jaccato
 āgacchati³⁸, nāṭikāḥamāna³⁹ 'ti aittano bhāṭiyam atthāṇam⁴⁰ baḥi aṭṭam
 mūchāḍāraṃ na karoma, aṇḍassa tāhiti tā aittano bhāṭiya⁴¹ 'ti aporā⁴² aṇḍ-
 itthi⁴³ brahmarāṭṭiyam carāma, amhākaṃ bhāṭiyāpi⁴⁴ aṇḍapūṭṭeṇ aṇḍo
 paratanti⁴⁵, jīyasa⁴⁶ ti jīyanti, sūggara⁴⁷ 'ti sūgāṭṭa⁴⁸ uttamāṭṭiṇa⁴⁹, idam
 25 vāṭṭam baḥi⁵⁰ ye vāṭṭaṃ vāṃpāṇamāṭṭiṇa⁵¹ uttamāṭṭiṇa⁵² amhākaṃ paṭṭi jīyanti te
 mūchāṭṭiṇo 'ti vāṭṭapāṭṭi⁵³ hoti, kuto taṃsā⁵⁴ antarā mūyānaṃ, taṃsāpi amhākaṃ
 kuto daharā na mūyanti, dhammam carāma⁵⁵ 'ti paralokāṭṭiṇa⁵⁶ vāḍḍhaṇa-
 raḍḍhaṇa⁵⁷ carāma, dasa⁵⁸ 'ti dīṇāyo.

Avasāṇe

- 10 dhammo have rakkhati dhammacārī, (Dhp. p. 100. Jāt.
 dhammo suciṇṇo sukham āvaḥāti, vol. I, p. 31. Thero-
 esāṇāsaṃso dhammo suciṇṇo: gāthā by Olden-
 berg p. 31.
 na duggatim āgacchati dhammacārī. 86.

¹ Bā hi. ² Cā dhammakari. ³ Bā -pūḥ-. ⁴ Bā omitta mo-. ⁵ Bā tattha. ⁶ Bā atthi. ⁷ Bā asaddarassena. ⁸ Bā puna. ⁹ Cā -mūḥ, Cā Bā -mūḥ. ¹⁰ Bā omitta āmāka. ¹¹ Cā -ddha. ¹² Bā -ta. ¹³ Bā omitta hi. ¹⁴ Cā kīriyāvāḍḍā corr. to -ya-, Bā kīriyāthā. ¹⁵ Bā sūyā-. ¹⁶ Cā -mū. ¹⁷ Cā omitta va. ¹⁸ Bā kīriyāvāḍḍā. ¹⁹ Bā omitta aṇḍo. = Bā paja-. ²⁰ Bā aṇḍo. ²¹ Cā hi. ²² Bā adbhūḍādaya-
 vāḍḍā. ²³ Cā gāthā, Cā rā. ²⁴ Bā āgacchato āgacchati corr. to āgato. ²⁵ Bā -yāyo. ²⁶ Bā -yāyo pi. ²⁷ Cā paṭṭiṇa, Bā vāṭṭiṇa. ²⁸ Bā mūyānaṃ. ²⁹ Cā sūmāntaṭṭi-. ³⁰ Bā -taṇḍha-. ³¹ Bā dīṇāyo.

11. Dhammo havo rakkhati dhammacārin
chattān mahantaṃ viya vassakāle,
dhammena gutto mama Dhammapālo,
aññassa aññhiṃ, sukhi kumāro ti 87.

imāhi dvitī gāthāhi dhammacārinam guṇam kathesi.

Tattha rakkhatiṃ dhammo nān¹ esa² rakkhito attano³ rakkhakam⁴
pattirakkhaṃ, sukhepiyavāṇiṃ devamanussasupphān⁵ eva nibbīna-supphān⁶ eva
āharati⁷, na duggatān ti upasādhābhedaṃ duggatān na gacchati, evaṃ brāh-
maṇo mayhaṃ dhammena rakkhamaṃ, dhammo pi muhe rakkhatiṃ dasseti,
dhammo eva gutto ti mahachārinadhammo attano gutto dhammeto gutto, aññassa
aññhiṃ ti yaṃ aññhiṃ paṇi aññhiṃ⁸ aññassa elakassa vā supakkhassa vā⁹
bhavissanti, chaddhehi¹⁰ aññhiṃ¹¹, mama putto sukhi kumāro ti.

Tam sutvā ācariyo āha: „mayhaṃ āgamanam suāgamanam
sapphalam vo nipphalam“ ti sūjātasomanassassa Dhammapālassa
pitaraṃ khamāpetvā „mayā āgacchastena tumbhākam vīmaṇsa-
natthāya imāni elakattṭhīni āhataṇi¹², putto te ārogo¹³ yeva,
tumbhākam rakkhanadhammanam¹⁴ mayham pi detthā“ ti paṇṇe
likhītvā katipāhaṃ tattha vasītvā Takkaṇṇaṃ gantvā Dhamma-
pālān sabbasippāci sikkhāpetvā mahanteṇa parivāreṇa pesesi.

8. Suddhedanamahārājassa bhoṃ dhammedesavānā ā. suvācā 10
pakāseva j. v. (Saccapariyosāne rājā suvācā/phale patiṇṇhāhi): „Tudā
mātāpūtare mahārājakulāni abhesuṃ, ācariyo Sāriputto, parivā Buddha-
parivā. Dhammapālakumāro paṇa aham evā“ ti. Mahādharmapāla-
jātakaṃ.

10. Kukkuṭajātaka.

25

Nāsmare katapūpamhīti. Idam S. Vejjavano v. va-
dhāya parisakkhanam ā. k. Dhammasaḥbhāyam¹ bhikkhū
Devadattoṇa agunakathān² samuttāpesun: „Āvuso Devadatto dha-
maggahādīpayojanena Dasabalassa vadhuttham³ eva upāyaṃ karohi“.

¹ Bā -so. ² Cā add rakkhatam, Bā rakkhitam. ³ Bā omitta rakkhakam. ⁴ Bā
irakhiṃ. ⁵ Bā paṇi aññhiṃ. ⁶ Bā adda aññhiṃ. ⁷ Cā ājjahotān, Bā chajjhe-
sān, Bā chajjheṇa tān. ⁸ Bā āgataṃ. ⁹ Bā ar-. ¹⁰ Cā -na, Bā rakkhā-
11 Bā -yaṇhi. ¹² Cā agunakathā, Bā agunā-. ¹³ Bā dhammattham.

S. Agantvā „kāya so 'tthe bhikkhāre utarohi kadhāya sanāsaṇṇā“
 ti pucchitvā „imūya nāma“ ti vutte „sa bhikkhāre utān“ eva pubbe
 p'esa mayham radhāya parizakkī¹ 'yevā² 'ti ratvā n. ā.

A. Kosambiyam Kosambako³ nāma rūjā rajjah kareti.

- 5 Tada B. ekasmiñ veluvane kukkutatayoniyam⁴ nibbattitvā⁵ aneka-
 satakukkutaparivāro arañhe vasati. Tassāvidūre eko seno
 vasati, so upāyena ekam⁶ kukkutam gahetvā khādaṇto thapetvā
 B-am⁷ sece⁸ khādī, B. ekako va ahesi. So appamatto velāya
 gocaram gahetvā veṇugahanam⁹ pavasitvā vasati. Seno¹⁰ tam
 10 gahitum asakkanto „ekena nam upāyena upalāpetvā gahissā-
 mīti“ cintetvā tassāvidūre sakhāya nīiyitvā „samma kukku-
 tarāja, tvam mayham kasamā bhāyasi, aham taya saddhīm
 vissāsam kattukāmo, asuko¹¹ nāma padeso¹² sampannagocaro,
 tattha ubho pi gocaram gahetvā aññamaññaṃ piyasaṃvāsam
 15 vaṇṇasāma¹³“ ti āha. Atha nam B. āha: „samma mayham taya
 saddhīm vissāso nāma n'atthi, gaccha tvam“ ti. „Samma, tvam
 mayā pubbe katapāpatāya na saddahasi, ito patthāya everūpathi
 na karissāmiti“. „Na mayham tādiseena sahāyen¹⁴“ attho, gacch
 eva¹⁵ tvam“ ti. Iti nam yāva tatthiyam paṭikkhipitvā „ettakehi
 20 aṅgehi samannāgatena puggalena saddhīm vissāso nāma katum
 na vaṇṇatīti“ vanaghatam unāsidente devatāsa¹⁶ sādhukāram
 dadamāṇasu dhammakatham patthapento

1. Nāsmase katapāpamhi, nāsmase alikavādine,
 nāsmas¹⁷ attapṭhapaññamhi¹⁸, atisante pi nāsmase. 88.

- 25 2. Bhavanti h' eke purisā gopipāsakajātikā¹⁹,
 ghaṇṇanti²⁰ maññe mittāni vācāya na ca kammaṇā²¹. 89.

3. Sukkhañjaliṃ paggaṇhitā vācāya paligunthitā
 manussapheggū— nāsīde²² yasmiṃ n'atthi kataññutā. 90.

¹ C² -utāhi. B² -utāti. ² B² -piko. ³ C² kukkuta- throughout. ⁴ C² nibbati. ⁵ B² ekokam. ⁶ B² sece. ⁷ B² -eja-. ⁸ B² -u se-. ⁹ B² -kammim.
¹⁰ B² -sa. ¹¹ B² gaccha, omitting sa. ¹² C² -ā. ¹³ B² nāsmase attapṭhap-,
 B² nāsmase akattap-. ¹⁴ B² -pāsi-. ¹⁵ C² gha-. ¹⁶ B² -unā. ¹⁷ B² -āsi-,
 C² nāsīde-.

4. Na hi aññasacittānaṃ¹ atthitānaṃ² parisānaṃ vā-
nānā³ va⁴ katvā sammaggam⁵ tādīsam pi⁶ nāmasa⁷. 91.
5. Anariyakammāṇaṃ okkantāṇaṃ⁸ atthetānaṃ⁹ sabbaghāṭṭinam
nisītaṇaṃ vā paṭicchannam¹⁰ tādīsam pi¹¹ nāmasa¹². 92.
6. Mitterūpen¹³ idh¹⁴ ekacce sākhaḷḷena acetasa¹⁵
vividhahj upāyehi — tādīsam pi¹⁶ nāmasa¹⁷. 93.
7. Āmisam vā dhanam vāpi yattha paccati tādīso
dāhhiṃ¹⁸ karoti dhammedho taṇ ca jhatvāna¹⁹ gacchaṭṭi 94.
ima gāthā āha.

Tattha nāmasa¹ ti nāmaso, ayaṃ eva vā paṭha, na tīssaṃ ti vuttam² 10
hoti, katapāpam hi ti paṭhamakatajāpe³ puggala, atthetānaṃ ti maddhādīnaṃ
pi na tīssaṃ, tassa hi atthetānaṃ nāma pāpam ti⁴ atthi. aññasacitta-
paññānaṃ hi⁵ atthāna atthāya eva jama paññānaṃ atthānaṃ na bhajati dhammāṭṭho
va bhajati⁶ teṃhi atthetānaṃ pi na tīssaṃ, atthānaṃ ti attho upasam-
vijjamaṇe yeva balaṃ upasamāpādanena atthānaṃ viya paṭicchannam⁷ 11
hīlapaṭicchannam⁸ viyaṃ adīsa⁹ kuhapuggala, go pi¹⁰ sākhaṭṭika¹¹ ti gūṇa-
pi¹² sākhaṭṭika¹³, pi¹⁴ sākhaṭṭika¹⁵ ti vuttam¹⁶ hoti, yaṃ pi¹⁷ sākhaṭṭikaṃ atthiṃ
etānaṃ sākhaṭṭikaṃ atthānaṃ pīvaṇi na para udakassa khattabhaṭṭikaṃ
karoti evam evam etānaṃ idāṃ ti¹⁸ idāṃ na karoti¹⁹ ti maddhāpādanena
mittāni atthānaṃ²⁰ pi²¹ sākhaṭṭikaṃ pāpa na karoti, tādīsam tīssaṃ 20
mahato anāthāya hotiṃ āpenti, sākhaṭṭikaṃ pi²² sākhaṭṭikaṃ ti paṭicchannam²³
adīsaṃ²⁴, vācāya paṭicchannam²⁵ ti idāṃ dāsaṃ karoti²⁶ ti vuttam²⁷
paṭicchannam²⁸, manussaphaṭṭikaṃ ti vuttam²⁹ atthānaṃ manussaphaṭṭikaṃ
tādīsa³⁰ ti vuttam³¹ vuttam³² vuttam³³ na upasamāpādanena, yaṃ ti³⁴ atthiṃ
puggala³⁵ kattaṃti³⁶ ti³⁷ atthiṃ na pi³⁸ tādīsa³⁹ ti vuttam⁴⁰ aññasacittānaṃ⁴¹ ti aññā- 21
naṃ cittaṃ samānāpādanam, atthetānaṃ ti attho, vuttam⁴² atthānaṃ
parisānaṃ vā na tīssaṃ ti āpenti, nānā va⁴³ katvā sammaggam⁴⁴ ti ya⁴⁵ pi⁴⁶
na sakkā upasamāpādanena atthānaṃ kōṇa ti antarāyakaṃ atthānaṃ
nānā⁴⁷ atthānaṃ katvā⁴⁸ dāhhiṃ karoti paccati atthānaṃ karoti tādīsam⁴⁹ 22
puggala⁵⁰ nāmasa⁵¹ na tīssaṃ ti āpenti, anariyakammāṇaṃ okkantānaṃ
anariyakammāṇaṃ atthānaṃ kattaṃti⁵² atthiṃ, atthetānaṃ⁵³ atthānaṃ⁵⁴ appa-
tthetānaṃ, atthānaṃ⁵⁵ atthānaṃ ti atthānaṃ atthānaṃ upasamāpādanam⁵⁶.

¹ Bā aññasacittānaṃ. Bā atthi atthānaṃ. ² Bā atthi vā. ³ Bā
at. ⁴ Bā atthānaṃ. Bā na tīssaṃ. ⁵ Cā -n. Cā -tim. ⁶ Bā atthetānaṃ. ⁷ Bā atthi
hi. ⁸ Cā du. Bā atthi. ⁹ Bā atthetānaṃ. Bā atthānaṃ. ¹⁰ Cā paṭhamam-
Bā atthānaṃ. ¹¹ Cā atthānaṃ. Bā atthānaṃ pi atthānaṃ. ¹² Bā atthānaṃ.
paṭicchannam. ¹³ Bā -at. ¹⁴ Bā atthi vā. ¹⁵ Bā -at. ¹⁶ Cā gūṇa-
Bā atthānaṃ. Bā -atthānaṃ. ¹⁷ Cā -atthi. Bā -atthi. ¹⁸ Bā atthi
ti. ¹⁹ Cā atthi. Bā atthi. ²⁰ Cā atthi. Bā atthi. ²¹ Bā atthi.
Bā atthi. ²² Cā atthi. Bā atthi. ²³ Cā atthi. Bā atthi. ²⁴ Cā atthi.
Bā atthi. ²⁵ Cā atthi. Bā atthi. ²⁶ Cā atthi. Bā atthi. ²⁷ Cā atthi.
Bā atthi. ²⁸ Cā atthi. Bā atthi. ²⁹ Cā atthi. Bā atthi. ³⁰ Cā atthi.
Bā atthi. ³¹ Cā atthi. Bā atthi. ³² Cā atthi. Bā atthi. ³³ Cā atthi.
Bā atthi. ³⁴ Cā atthi. Bā atthi. ³⁵ Cā atthi. Bā atthi. ³⁶ Cā atthi.
Bā atthi. ³⁷ Cā atthi. Bā atthi. ³⁸ Cā atthi. Bā atthi. ³⁹ Cā atthi.
Bā atthi. ⁴⁰ Cā atthi. Bā atthi. ⁴¹ Cā atthi. Bā atthi. ⁴² Cā atthi.
Bā atthi. ⁴³ Cā atthi. Bā atthi. ⁴⁴ Cā atthi. Bā atthi. ⁴⁵ Cā atthi.
Bā atthi. ⁴⁶ Cā atthi. Bā atthi. ⁴⁷ Cā atthi. Bā atthi. ⁴⁸ Cā atthi.
Bā atthi. ⁴⁹ Cā atthi. Bā atthi. ⁵⁰ Cā atthi. Bā atthi. ⁵¹ Cā atthi.
Bā atthi. ⁵² Cā atthi. Bā atthi. ⁵³ Cā atthi. Bā atthi. ⁵⁴ Cā atthi.
Bā atthi. ⁵⁵ Cā atthi. Bā atthi. ⁵⁶ Cā atthi. Bā atthi.

S. L. J. ā. „evam bhikkhāve Deradatto pubbe pi mayham va-
dāya parikkhīti“¹ ratvā J. ā. „Tadā senaka Deradattā ahesi.
kukkuto ahām evā“² ti. Kukkuṭajātakaṃ.

11. Maṭṭakunḍaliyātaka.

Aṭamkato maṭṭakunḍalīti. Idam S. J. v. mataputta-
kujumbhikam³ ā. k. Sāvattihīyam kir⁴ ekassa buddhupattihānassa
kujumbhikassa piyaputto kām akāsi. So puttassokasamappito na
sahāyati na bhujjati na kaṃmante vicāreti na Boddhupattihānassa gacchati,
kevalam „piyaputtaka mādā ohāya pathamānaram gato sīti“⁵ ādini ratvā
vilapati. S. paccūsasamaye lokam⁶ volokento⁷ tassa sotāpattiṇalōpma-
ssayaṃ divā pūnadivasa⁸ bhikkhusaṃghapanivuto Sāvattihīyam piṇḍāya
caritvā kutabbhattakīco bhikkhū ayyojetvā Anandatherena paccūsama-
nena tassa gharapattihānam⁹ agamāsi. Sattā āgatabhāvaṃ kujumbhikassa
ārecessuṃ. Ath¹⁰ assa gohajano¹¹ āsanam paññāpetvā Sattthāraṃ piṇḍāpetvā
kujumbhikam¹² pariggahetvā Sattthāraṃ sattham āresi. Tam¹³ vanditvā eka-
mantam¹⁴ nisinnaṃ S. kammāntatena raṃnena āmanetvā „kiṃ upāka-
ekaputtakam¹⁵ anuvacanti“¹⁶ pucchitvā „āma bhanto“¹⁷ ti vutto „upāka
pottāṇakapanditā puto kālakate sokasamappitā vicarantā paṇḍitānaṃ
katham¹⁸ sutvā alubbhānīyāsihāma“¹⁹ ti tattato natvā appam²⁰ pi²¹ sokam
na karimā“²² ti vutto tena yāno a. ā.

A. B. Br. r. k. ekassa mahāvīḥhavassa brāhmanassa putto
pañcadasasojasavassakāle ekena vyādhiṇā phuttho²³ kām katvā
devaloke nibbatti. Brāhmaṇo tassa kālakiriyato²⁴ patthāya
sasānam gantvā chārikapūñjam²⁵ āvijjhanto paridevati, sabba-
kammante pacchinditvā²⁶ sokasamappito vicarati. Deraputto²⁷
anuvicāranto tam²⁸ diṣvā „ekam²⁹ upāyam³⁰“³¹ katvā sokam³² harissāmiti³³
tassa sasānam gantvā paridevaṇakāle tass³⁴ eva puttavaṇṇi hutvā
sabbābharanapatimandito ekasmiṃ passā³⁵ thātvā uḥho³⁶ batthe³⁷ asse

¹ C¹ -sakkhīti, B¹ -sakkasitī. ² B¹ -puttāsi. ³ B¹ -olo-. ⁴ B¹ -gharadivaram.

⁵ B¹ -gohā-. ⁶ B¹ -vutti ssa. ⁷ B¹ C¹ -alubbhānīya-. ⁸ B¹ appamānam. ⁹

alubbhāni --- appamāni wanting in C¹. ¹⁰ C¹ -puttho. ¹¹ B¹ -kālakatekalate.

¹² C¹ -kām. B¹ -pūñjam. ¹³ B¹ -parivajjivā. ¹⁴ B¹ -upāyam. ¹⁵ B¹

padava.

thapetvā mahasaddena paridevi. Brāhmaṇo saddaṃ sutvā taṃ
 oloketvā puttupamaṃ paṭilabhitvā tassa santiko thapvā „tāta
 mānava imaṃsihi susānamajjhe kasmā paridevasitī“ pucchanto
 paṭhamam gātham āha:

1. Alamkāto maṭṭakundālī¹ (Dhp. p. 98.)
 mālabbhārī² haricandanussādo
 bāhā paggayha kandaśi.
 vanamajjhe kiṃ dukkhito tvaṃ³ ti. 99.

Tatha alamkāto nāṃkāhamabhaṇto⁴, maṭṭakundalī⁵ karuṇapari-
 10 mājñī⁶ kundalī⁷ samuṇṇagato, mālabbhārī⁸ vichakṣanmamānābhara⁹,
 haricandanussādo¹⁰ il-curanavannama vanasena amāto, vanamajjhe¹¹ v
 suakhamajjhe, kiṃ dukkhito tvaṃ¹² ti kiṃkareṇ dukkhito tvaṃ olokya, ahaṃ
 20 yaṃ¹³ lechasi tam dāśamīd āha.

Ath¹⁴ aha kathento mānavo dutiyam gātham āha:

2. Sovannamayo pabbhasaro
 uppanno rathapaṇḍaro mama,
 tassa cakkayugaṇṇaṃ na vīdama¹⁵,
 tvaṃ dukkhena jahāmi jīvitam ti. 100.

Brāhmaṇo sampaticchanto

3. Sovannamayam maṇḍamayam¹⁶
 lohamayam aha rūpīyamayam¹⁷
 [uttha] pāvada, ratham kārayāmi¹⁸ tv,
 cakkayugaṇṇaṃ potipādayāmi¹⁹ tam ti. 101.

tatiyam gātham āha.

- 75 Tatha pāvada²⁰ ti pādissa ti aha pāvada ca²¹ tvaṃ²² tadāsa vada
 aha te ratham kārayāmi²³, potipādayāmi²⁴ potipādayāmi cakkayugaṇṇaṃ
 tam²⁵ olokyaarchāpami.

Tam sutvā mānavena kathitāya gāthāya²⁶

2. So mānava tassa pāvadi

paṭhamapadam 8. abhinambodhito sutvā kathesi.

¹ C² - il. B² maṭṭa- ² C² mālabbhārī, B² mālabbhārī. ³ C² - tvaṃ. ⁴ B² - vichakṣito,
⁵ B² maṭṭa- ⁶ B² - potipā- ⁷ C² B² maṭṭa- ⁸ B² - maṭṭa- ⁹ C² - tvaṃ. ¹⁰
 C² - tvaṃ. ¹¹ C² B² - dham. ¹² all. B² - M.S. mant- ¹³ B² - pānā- ¹⁴ C²
 karuṇāmi, B² karuṇāmi. ¹⁵ C² paṭilabhitvā, C² - tathā- ¹⁶ B² - aha. ¹⁷ C²
 ca. ¹⁸ C² - tvaṃ. ¹⁹ B² - karuṇāmi. ²⁰ B² - tvaṃ. ²¹ B² - tvaṃ. ²² B² - tvaṃ. ²³ B²
 - - - padam. ²⁴ C² - tvaṃ. ²⁵ B² - tvaṃ. ²⁶ B² - tvaṃ. ²⁷ B² - tvaṃ.

६. Candauriyā' abhay' ettha' bhātaro'.

soyannungo pathu manna

tena vakhaṣṣaṇa sūtatīti 102.

essam, indurco', 'Tadananantarun'

2. Hào kho càng ít mốt hơn

vo' tvañ paṭhayaṃśe' apatthiyān.

ព្រះបិតា: អេសាយ^{១០} ព្រះបិតាអ្នក

na hi¹⁰⁰ tvañiśaśacchasi candasūriye¹⁰¹ ti 103.

balhuanera, ontrunkke & patk'iyaw si apathenatam

Total

4. Gamanaḡamanam pi dīṣaṭi vaṇaḡadhāṭṭa' abhaya' ettha vithiyo,

patto panna n' eva dissati, ko nu kho kandatam balyatara¹⁷ ti 10d.

mahāyāna vāstūgāthā¹⁰ pāṇāṅgāmanan¹¹ āgamaśāstra vāstūgāmanan¹²
 ca. eṣaṃ yata vāstūgāthā, utkāyavīṭhā¹³ vīṭhigo¹⁴ 'l' oṭha līlāe spāṇa mu-
 ānaṃ vīṭhā spāṇa muṇṇāṃ¹⁵ 'l' eṣaṃ vāstūgāthāgāthā¹⁶ 'l' pī pūṭṭāṅgāṇi, pāto 15
 pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi
 pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi pāṇāṅgāṇi

Evam mūnava kṛthento brāhmaṇa sallakkheṭvā

१. Saccath kho cadesi mihava.

abun- eta kandidatam balyatara.

bandam vīva dhāraka rudam

petam kullakut* Abhipattaya ti 105. gatham sha.

Tathā caudem viya dātato¹⁷ u patta dāhara gāmaditake caudem¹⁸
 te tathā caudem aññāya vedeyya evaṃ āhamaṃ pi petāṃ illitāṃ aññāyānāmi.

Iti brahmagō mānavassa kathāya nissoko hutevā tasmāthu-
 tim karonto sesagāthā abhāsi:

* Adittam vata mara santam ghatattam va pavakam

vāriṇā viya oṇiko¹¹, sabbam nibbapaya¹² dāram. 100.

[illegible]

9. Abbāhi¹ vata me sallāhi yam āsi² hadayanissitam
yo me sokupāretassa puttasokaṃ apānudi. 107.
10. So 'haṃ' abbūhasalla³ 'mi' vītasoka anāvilo, (III. 99, 100.)
na socāmi na rodāmi tava 'sotvāna mānava' 'ti. 108.
11. Atha nam māgavo „brāhmaṇa yass⁴ atthāya tvam rodasi
ahan te putto, ahaṃ devaloke nibbatto, ito paṭṭhāya mā mam
anusoci, dānam dēhi sallaṃ rakka⁵ uposathakammam karohi⁶
ovaditvā sakaṭṭhānam eva gata. Brāhmaṇo pi tass⁷ ovāde
(hatvā dānādina) punnāni katvā kālakato devaloke nibbatti.
12. S. l. d. ā. soccāmi pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko
sotāpatti-phale paṭiṭṭhahī): „Tadā dhammadesakadevaputta aham eva
abho⁸“ ti. Maṭṭakunḍali-jātakaṃ⁹.

12. Bijārikasāyajāṭaka.

- Apacanto pīti. Idam S. J. v. ekam dānavatam¹ bhikkhuṃ
13 ā. k. So kira Bhagavato dhammadesasam sotvā sāmae paṭṭajita-
kālate paṭṭhāya dānavato² abho dānajjhāsaya³, pattapariyāpannam⁴
aṭṭhassa adavā na bhūṇi, antamaso pāṇiyam pi labhitvā aṭṭhassa udavā na
pivati⁵, evam dānābhūto abho. Ath⁶ ahaṃ⁷ dhammasūbhāyaṃ gupakatham
kathesūmi. S. āgantvā „kāya na 'ttha bhikkhave saraṃhi kathāya samullesuṃ“
14 ti pucchitvā „imāya nāma⁸“ ti vutte tam bhikkhuṃ pakkāśepetvā „saccam
kira tvaṃ“ dānavato⁹ dānajjhāsaya¹⁰ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti
vutte „bhikkhave ayaṃ pubbe asaddho ahoṃ appassano, āgaggaṃ¹¹
tolabindam¹²“ ti uddharitvā kassaci na añāsi, atha nam aham dāmetvā nibbi-
savaṇam katvā dānaphalam āpesiṃ¹³, tam evam dānassinnam¹⁴ cittaṃ
25 bhāvantare pi na vijahatūti¹⁵ vatvā¹⁶ a. ā.:

A. B. Br. r. Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vāyap-
patto kuṭumbaṃ saṅṭhāpetvā pīte accayena seṭṭhiṭṭhānam
patvā ekadivasaṃ dhanavilokanāṃ katvā „dhanam paṇḍāyati,

¹ B¹ abhūhi, B² abhūham, ² C¹ yasmāhi. ³ B¹ rakkhāhi. ⁴ C¹ -ta-. ⁵ B¹ -vantaṃ. ⁶ B¹ -vanto. ⁷ C¹ -ya, corr to -yo. ⁸ B¹ adda pi pīṇapāṇam.
⁹ B¹ pīti. ¹⁰ B¹ adda bhikkhū. ¹¹ B¹ adda bhikkhū. ¹² B¹ āgama. ¹³ B¹ dāmetvā.
¹⁴ B¹ -phalaṃ pīṇitvā pīsiṃ. ¹⁵ B¹ tasmā dānam dīna. ¹⁶ B¹ adda bhikkhūhi yāto.

etassa oppāḍakā na paññāyanti, imāṃ dānaṃ viśaṃjjetvā mayā¹
 dānaṃ dātum vattatīti² dānasālam karetvā yavaññam mahādānaṃ
 pavattetvā āyupariyosāne „idāṃ dānavatṭaṃ³ mā upacchindīti⁴“
 puttassa ovādaṃ datvā Tāvatisabhaḥvane Sakko⁵ hutvā nibbatti.
 Potto pi⁶ 'ssa tath' eva dānaṃ datvā puttāṃ ovaditvā āyupari-
 yosāne Canda devaputto⁷ hutvā nibbatti. Tassa putto Suriyo⁸ hutvā⁹
 tassāpi¹⁰ putto Mātallisaṃghahako¹¹ hutvā¹² taassa putto Pañcasikho
 gandhabhaputtako¹³ hutvā nibbatti. Chatṭho pana assadidho
 ahosi thaddhacitto nisene macchari, so¹⁴ dānasālam viddhamsetvā
 jhāpetvā¹⁵ yācaka pothetvā¹⁶ niharāpesi, kassaci tiṇaggena¹⁷ 10
 uddharitvā telabindum¹⁸ pi na deti. Tada Sakko devarāja
 attano pubbakammaṃ olōketvā „pavattati nu kho me dānavamso
 udāhu no“ ti upadhārento „putto me dānaṃ“ pavattetvā
 Cando¹⁹ hutvā nibbatti, taassa putto Suriyo²⁰ taassa putto Mātali²¹
 taassa putto Pañcasikho²² hutvā nibbatti, chatṭho pana tamā vai- 20
 saṃ upacchindīti²³ passi. Ath' assa etad²⁴ ahosi: „imāṃ
 pāpadhammaṃ dametvā dānaphalaṃ jānāpetvā āgamasāmiti²⁵
 so Canda-Suriya-Mātali-Pañcasikho pakkosāpetvā „sammā“
 amhākaṃ vamev chatṭho kuṭavamsaṃ samucchinditvā dānasālam
 jhāpetvā yācanako²⁶ niharāpesi, na kassaci kiñci deti, etha²⁷ 25
 naṃ damayissāmi²⁸ 'ti tehi saddhim Bārāṇasim āgamāsi²⁹.
 Tasmim khapā seṭṭhi rājaputthānaṃ katvā³⁰ āgantvā sattame
 dvārakotṭhake antaravithūṃ olōkento amkamari³¹. Sakko
 „tunhe mama pavittakāle pacchato putipāṭiyā āgacchathā“³² 'ti
 vatvā gantvā seṭṭhiassa santike thatvā „bho seṭṭhi“³³ bhojanam 30
 me dehīti³⁴ āha. „Brāhmaṇa n' atthi tava idha bhataṃ,
 aññattha gacchā³⁵“ 'ti. „Bho mahāseṭṭhi brāhmaṇehi bhatto

¹ B⁴ mahā. ² B⁴ -vattati. ³ B⁴ -dāṇ. ⁴ B⁴ addi nibbanti. ⁵ B⁴ taassa. ⁶ C² -putto, B⁴ -devaputto. ⁷ B⁴ ya. ⁸ B⁴ omitti jhā-. ⁹ C² poth-. ¹⁰ B⁴ tiṇama. ¹¹ B⁴ -dumattam. ¹² C² omitti dānaṃ. ¹³ B⁴ addi hutvā. ¹⁴ B⁴ addi samghahako hutvā. ¹⁵ C² -dāṇ. C² B⁴ -dāṇ. B⁴ -dāṇ. ¹⁶ C² etad. ¹⁷ C² etad. ¹⁸ B⁴ -a. ¹⁹ B⁴ -cāle. ²⁰ C² etad. ²¹ C² B⁴ -a. ²² B⁴ gantvā. ²³ C² okkamari. ²⁴ B⁴ mahāsa-. ²⁵ gacchāṇīti.

- yācīte na' dātum na labhīnatīti¹. „Brāhmana, mama gehe
pakkam pi pacitabbham² pi bhattaṃ n' atthi, apagacchā³“ 'ti
āha. „Mahāseṭṭhi, ekam te silokaṃ kathessāmi“, supāhīti⁴.
„N' atthi mayham tava silokenaattho“, vacchā mā idha tīṭhā⁵“
3 'ti. Sakko tassa katham asuṇanto vīya dve gāthā abhāsai:
1. Apacantāpi⁶ diechanti santo laddhāna bhojanam,
kim eva tvaṃ pacamāno yaṃ na dajjā na' tam samaṃ. 109.
2. Maccherā ca pamāda ca evaṃ dānaṃ na diyyatī,
puññaṃ ākammhamānena deyyaṃ hoti vijānatā ti. 110.
- 10 Tassa attho: mahāseṭṭhi apacantāpi⁶ santo⁷ appurisa bhikkhūcaṇṇīya
laddham pi bhojanam dātum techanti, na ekā⁸ parikkhijanti, kim eva tvaṃ⁹
pacamāno yaṃ na dideyyāsi na tam samaṃ tam¹⁰ tava anuṭṭham anuochavikam
na hoti, dānaṃ hi maccherena ex. pamādena ex. ti dihi devesi na diyyatī,
puññaṃ paṇa ākammhamānena vijānatā paṇḍitamānena¹¹ dātubham eva hotīti.
- 12 So tassa vacanam sutvā „tena hi gehaṃ pavāsitvā nisīda,
thokaṃ laecchasi“ āha. Sakko pavāsitvā te siloke sājjhāyanto¹²
nisīdi. Atha Cando āgantvā bhuttaṃ yāci, „n' atthi te bhattaṃ,
gaccha“ 'ti ca vutto „mahāseṭṭhi, anto eko brāhmaṇo nisīno,
brāhmanavācanakam maññe bhavissati, aham pi pavasiṣṣāmi“
90 vatvā „n' atthi brāhmanavācanakam, nikkhamā“ 'ti vuccamāno
pi „mahāseṭṭhi iṅgha tava silokaṃ supāhīti dve gāthā abhāsai:
1. [Yassa' eva bhito na daddatī macchacā tad eva adadato¹³ bhayaṃ]
dighacchā¹⁴ ca pipāsā ca yassa bhūyati macchacā
tam eva tālam phusati asmiṃ loka paramhi ca. 111.
2. Tasmā vineyya maccheram dajjā dānaṃ malābhībhā,
12 puññaṃ paralokasmiṃ patitṭhā hotīti paṇinan ti. 112.

Tatha yassa bhūyatīti aham aññamaṃ datta veyyaṃ yigacchīte ca
pipāste ca bhavissāmiṃ yassa¹⁵ dighacchīya ex. pipāsāya ex. bhūyati, tamara

¹ B² a. ² C² ex. pacitum. ³ B² aññattha gacchāhīti. ⁴ B² adda tam. ⁵ B²
-kamaattho. ⁶ C² B² to pi. ⁷ B² na. ⁸ B² omīte ex-. ⁹ B² ekī-. ¹⁰ C² adda
hi, B² zanda kimēva vanti vām kim. ¹¹ B² somanittam. ¹² B² adda tava
saddhena. ¹³ C² vijh-. ¹⁴ B² sūro. ¹⁵ C² addato, B² adato. ¹⁶ B² iṅgh-
¹⁷ C² pama.

'u tam yeva' ¹ jighāṣāpīpāsāsamkṣābhāyān ² etam tālān jighāṣābhāṭṭājjhānā-
lāhaleke ca paraleke ca phusāti pīṇā, accantaḍāḷḷitīyam ³ pāpūpāti, maṣṣā-
bhū ⁴ ti maccharīyamaleṇ ⁵ abhābhavanto.

Tassāpi vacanān sūtvā „tena hi pavisa, thokaṁ labhis-
sasāti“ āha. So ⁶ pavisitvā Sakkassa santike nisīdi. Tato thokaṁ ⁷
vitināmetvā Suriyo āgantvā bhattān yācivā ⁸ dve gāthā abhāsi:

a. Duddadam dadamānān dukkaraṁ kamma ⁹ kubbataṁ
asanto nānukubbanti, sataṁ dhammo duranayo. 113.

a. Tasmā sataṁ ca ¹⁰ asataṁ ca nānā hoti itogati: (II ¹¹.)

asanto nirayaṁ yanti, santo saggaparāyaṇā ti. 114. 16

Tatha duddadam u dīṇam nāma ¹² duddadam maccheram abhībha-
sitvā dātābhāṭṭā tam dadamānānān, dukkaraṁ u tad eva dīṇakammān dukka-
raṁ ¹³ yuddhāssadīṇān tam kubbataṁ, nānukubbanti ¹⁴ saappurīsa dāsaṭṭhāṇān
ajināntā tevaṁ gataṁaggaṇā nānugacchanti, sataṁ dhammo u saappurīsaṇān
Bodhisattānān dhammo aññehi duranayo ¹⁵, asanto ti maccharīyavassena dīṇān ¹⁶
asatā ¹⁷ saappurīsa nirayaṁ yanti.

Setṭhi gaheṭṭābhagāṇān apassanto „tena hi pavisitvā
brāhmaṇānān santike nisīda, thokaṁ labhasāti“ āha. Tato
thokaṁ vitināmetvā Mātali āgantvā bhattān yācivā „n' atthīti“
vacanasamakālam ¹⁸ eva sattamaṁ gātham āha: 10

1. Appasm' eke ¹⁹ pavēcchanti, bahunā eke ²⁰ na dicchare,
appasmā dakkhiṇā dinnā sahassena samān mitā ²¹ ti. 115.

Tatha appasmā pavēcchantī mahāsetṭhi saccā paṇḍitaputṭhā
appa pi deyyadhammā pavēcchanti daddanti yevā ²² ti attho, bahunāpi deyyadham-
mān samunāgati eke hīrasatā ²³, na dicchare ti na daddanti, dakkhiṇā u
kammā ca phalaṁ ca vaddhātvā dīṇān ²⁴ dānti, sahassena samān mitā
ti evam dīṇā kappasāṭṭhāṇānānāpi dakkhiṇā sahassadīṇānā vaddhiṇā mitā ²⁵,
mahāphalaṇṭā sahassadīṇānānā yeva ²⁶ hotīti attho. 23

¹ B¹ tālāṇa. ² B² -tābhāyān. ³ C¹ -dāḷḷitīyam, B² dāḷḷitīyam. ⁴ C¹
-yamaṇe, C² -yamaṇe. ⁵ B¹ adda pi. ⁶ B² yācanto. ⁷ B² -am. ⁸ B²
satān, samitīṇa. ⁹ C¹ -dama. ¹⁰ C² -ra. ¹¹ C² nānugacchantī. ¹²
C² duri-, B² duradugamo. ¹³ B² sūnā. ¹⁴ B² -samānānā. ¹⁵ B² appamheka.
¹⁶ B² pake, B² bahunā. ¹⁷ C² samappitā. ¹⁸ C² hīna, C² hīnā, B² coṭṭa
hīna. ¹⁹ B² dīṇā. ²⁰ C² mitā, C² mitā. ²¹ C² eva.

Tam pi so „tena hi pavajitvā nisīdā“ 'ti āha. Tato tho-
kām vītinaṃmetvā Pañcasikho āgantvā bhaddā yācitvā „n'atthi,
gacchā“ 'ti vutte „aham kham' gatapubbo, imasmim gehe brāh-
manavācanakam bhavissati' maññe“ 'ti tassa dhammakatham

10 ārabhanto aṭṭhamam gātham āha:

a. Dhammam care yo pi samuñchakam' care
dārañ' ca posam dadam appakasmī pi,
satam sahasānam sahasayāginam
kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te' ti. 116.

10 Tatha dhammam ti pūṭhasamvattadhammam¹, samuñchakam² ti gāme
tā imappakkhikkhāsiyam³ arāṇhe⁴ nā phalaphalabaresamkhātān⁵ uḍḍam⁶ yo
careyya so pi dhammam eva care, dārañ⁷ ca posam ti sitam nā⁸ pūṭṭhikam
posam⁹ yeva dadam appakasmī ti paritāpi ca¹⁰ deyyadhamma dhammika-
samanebrāhmaṇāna¹¹ dadamāno¹² ca¹³ dhammam care ti attho, satam¹⁴ sahasānā-
15 nam sahasayāginam¹⁵ ti param bhoṭevā¹⁶ oḷḷhoṭevā¹⁷ sahasāna sahasāna¹⁸
yāgam¹⁹ yajantānam sahasayāginam²⁰ isarānam²¹ satasahasam²² pi, kalam pi
nāgghanti tathāvidhassa te²³ ti tena satasahasamkhātāna²⁴ 'sah-
sayāginam²⁵ yaga tathāvidhassa dhammena samena deyyadhammam uppādetvā
dadanta²⁶ deyyatamodhāna²⁷ satasānā kalam nāgghanti.

20 Setṭhi²⁸ Pañcasikkhassa katham sutvā sallaḅbhesi. Atha
nam anagghakāraṇam²⁹ pucchanto navamam gātham āha:

a. Ken' eva yaññe vipulā mahagghato'³⁰
samena dinnassa na uggham eti,
katham sahasānam sahasayāginam
25 kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te ti. 117.

Tatha yaññe ti dānayo³¹ satasahasapariccāgarasa³² vipulā vipulat-
kā³³ ca³⁴ mahagghato, samena dinnassa³⁵ ti³⁶ dhammena dinnassa³⁷
kena³⁸ kārāṇa uggham na upeti, katham sahasānam ti brāhmaṇa

¹ Bā na. ² Cā -ti. ³ Cā -kañ, Cā samuñjakam, Bā samuñchakam. ⁴ Bā
pūṭṭhikam. ⁵ Cā so. ⁶ Bā -tamika-. ⁷ Cā samuñja-, Bā samuñcha-. ⁸ Bā
amukhapāḷa-. ⁹ Cā uḷḷam, Bā uḷḷam. ¹⁰ Bā omīte ca. ¹¹ Bā omīte ya. ¹²
Cā Bā sata. ¹³ Bā only one sah-. ¹⁴ Bā -gimam. ¹⁵ Bā -hasānam. ¹⁶ Cā
-dhammā, omitting te. ¹⁷ Bā omīte sata, Cā -yeva -khatam. ¹⁸ Bā gimam, Cā
-gimam. ¹⁹ Bā sata kha so-. ²⁰ Cā anagghantāni-. ²¹ Cā -ano. ²² Cā sata-
sahasāna sahasapari-. ²³ Bā vipulaphalāta. Dā :phalātiya. ²⁴ Cā so, Bā
adda mahagghatāya ca. ²⁵ Cā dinnassa, omitting ti. ²⁶ Cā omīte dā-ā- ²⁷
Bā tena.

katham sahasasāgānam pūrisānam bahumam sahasasānam¹ vatesahasasā-
sālikhātā² lasarā tathāvivāhasa dhammena uppādetvā dīyakaṃ ekasā dugga-
manasassa³ kaṃaṃ nāgghanti.

Ath' assu kathento Pañcasikkho osānagātham āha:

10. Dadanti b' eke visama nivūtthā

jhatvā⁴ vadhitvā atha socayitvā,
sā dakkhiṇā nesamukkhā sadagāḍḍhā
samena dinnassa na aggham eti,
evam sahasasānam sahasasāgānam
kaṃaṃ pi nāgghanti tathāvivāhasa te ti. 118.

5

10

Tattha visama = ti ekasā dīyakaṃ dinnā nivūtthā, jhatvā⁴ ti khametvā,
vadhitvā ti mātṛvā, socayitvā ti sāsāsa kaṃaṃ.

So Pañcasikkhasa dhammaṃ⁵ sutvā „tena hi gaccha, geham
pavisitvā nāḍa, thokaṃ lacchaṣṭi“ āha. So pi gantvā tesam
santike nāḍi. Tato Bilārikosiyasūttīhi⁶ dāsam āmantetvā⁷
„tesam brāhmaṇānaṃ palāparikkhānaṃ⁸ nāḍaṃ palāṃ⁹ dehiti“ āha.
Sā vihi¹⁰ gahetvā brāhmaṇaṃ opasamkamitvā „ime ādāya
yattā katthaṃ pacāpetvā lhuḍḍajathā“¹¹ ti āha¹². „Na mayam
vihī āmasāma“¹³ ti¹⁴. „Ayya“¹⁵ vihi kira na āmasantīti“. „Tena
hi nesam“¹⁶ tādūle dehiti“. Sā tādūle ādāya gantvā brāh-
maṇaṃ „tādūle gaṇathā“¹⁷ ti āha. Mayam āmakam na pati-
gaṇhāma“¹⁸ ti. „Ayya āmakam kira na gaṇhantīti“. „Tena hi
nesam“¹⁹ karotiyaṃ vadḍhetvā gobhattam dehiti“. Sā tesam
karotiyaṃ vadḍhetvā mahāgenuṇam²⁰ pakkabbhattaṃ āharitvā
adāsi. Pañca pi jaṇā kabale vadḍhetvā mukhe pakkhipitvā²¹
gale jaggāpetvā akkhinī parivattetvā viṣaṇṭhasaṇḍā matā viya
nīpajjimsu. Dāsi²² te diṣvā „matā bhavissantīti“²³ hīta gantvā
sūttihina ārocasi: „ayya te brāhmaṇā gobhattaṃ gilītuṃ

¹ B' omits sah- ² C' parivattasahasasālikhā. ³ B' adds dāsam. ⁴ B' of
chetvā. ⁵ B' dhammakathānaṃ. ⁶ B' te. ⁷ B' test. ⁸ B' palāsa-. ⁹ B'
only one nāḍa. ¹⁰ C' eti, B' vūḍḍajathā. ¹¹ B' adds brāhmaṇā na anāḍakam
vāḍaṃ arhe. ¹² B' adds tesā sutvā sā. ¹³ B' adds ime brāhmaṇa. ¹⁴ B'
te. ¹⁵ B' pag-. ¹⁶ C' sah, B' jamaṃ. ¹⁷ B' omits mahā. ¹⁸ B' adds.
5*

- asakkontā matā¹ ti. So cintesi: „idāni ‘ayaṃ pāpadhammo
 sukhumālabrāhmaṇaṃ²’ gobhattaṃ dāpesi, te taṃ glītaṃ
 asakkontā matā³ ti mama garahissanti⁴“. Tato dāsīn āha:
 „khippaṃ gantvā etesaṃ karotikesu⁵’ bhattaṃ haritvā nānagga-
 3 rasam⁶ sālībhattaṃ vadāhehi⁷“. Sā tathā ukāsi. Setṭhi antara-
 vithipatiṇṇaṃ manuse pakkosāpetvā „ahaṃ mama⁸’ bhūñjana-
 niyāmena etesaṃ brāhmaṇānaṃ bhattaṃ dāpesiṃ, ete lobhena
 mahante piṇḍe katvā bhūñjamānā gale laggāpetvā matā, mama
 niddosabbhāvaṃ jānāthā⁹“¹⁰ ti vatvā parisam sannipātāpesi¹¹.
 10 Mahājāno¹² sannipatite brāhmaṇā utthāya mahājānaṃ oloketvā
 „passath¹³’ imassa setṭhissa meṣāvāditaṃ¹⁴, amhākaṃ attano
 bhūñjanabhattaṃ dāpesiṃ ti vadati, paṭhamāṃ amhākaṃ gobhat-
 taṃ dento¹⁵ amhesu matakesu¹⁶ viya nīpannesu imaṃ bhattaṃ
 vadāhehi¹⁷“ vatvā attano makhehi gahitaḥbhattaṃ¹⁸ bhūmiyaṃ
 15 pādetvā dassesum. Mahājāno setṭhiṃ garahitvā¹⁹ „andhabāla
 attano kulavameṣaṃ nāsesi, dānasālaṃ jhāpesi, yācanaḥ²⁰ gī-
 vāya gahetvā niharāpesi, idāni imesaṃ sukhumālabrāhmaṇānaṃ
 bhattaṃ dento gobhattaṃ²¹ dāpesi, paralokaṃ gacchanto tava
 gharavibhavaṃ²² gīvāya bandhitvā gamissasi mañño²³ ti. Tas-
 20 miṃ khapa Sakko mahājānaṃ pucchī: „jānātha tumhe imas-
 sīm gebe²⁴ dhanam kassa santakaṃ²⁵ ti. „Na jānāma²⁶ ti.
 „Imasmiṃ nagare asukakāle Bārāgasimahāsetṭhi nāma dāna-
 sālā²⁷ kāretvā mahādānaṃ pavattayīti²⁸ antapubbaṃ tumhehi²⁹.
 „Āma suṇāma³⁰ ti. „Ahaṃ so setṭhi, taṃ dānaṃ datvā
 25 Sakko devarājā hutvā nibbatto, putto pi me taṃ vaṇṇaṃ
 anāsetvā³¹ Cando devaputto hutvā nibbatto, tassa putto Suriyo
 tassa putto Mātali tassa putto Pañcaṣikho³² hutvā nibbatto,
 tesu ayaṃ Cando ayaṃ Suriyo ayaṃ Mātali saṃgāhako ayaṃ

¹ B⁴ -līnambhā-. ² C⁴ -etesa, C⁵ -jīteva, B⁴ karotikesu. ³ B⁴ -aa. ⁴ C⁴ -omī
 mama. ⁵ C⁴ -jīna-. ⁶ B⁴ -pātesī. ⁷ C⁴ -uo. ⁸ C⁴ -dīmā, B⁴ -vādāsa taṃ.
 B⁴ -vīdī tam. ⁹ B⁴ datvā. ¹⁰ B⁴ matava. ¹¹ B⁴ taṃ bhattaṃ. ¹² C⁴ garahi,
 C⁴ -hīnā. ¹³ B⁴ yavake. ¹⁴ C⁴ -repaṇ vadāhehi - - - gobhattaṃ. ¹⁵ B⁴
 ghare-. ¹⁶ B⁴ adda jannamikaṃ. ¹⁷ B⁴ -lām. ¹⁸ B⁴ -vīnā-, adding dānaṃ
 datvā. ¹⁹ B⁴ adda gandhabbadevaputto.

imassa pāpadhammassa pitā Pañcasikho gandhabbaputto¹, evaṃ
 bahugunaṃ² dānaṃ nāma kattabham eva³ kosalā paṇḍitehīti⁴
 kathentā⁵ mahājanassa kaṃkhaacchedanattam ākāse uppatitvā
 mahantenānubhāveca mahantena parivārena jalamānasarirā
 atthameu, sakalanagaraṃ pajjalitā⁶ viya ahesi. Sakko mahā- 3
 janāṃ āmantetvā „mayā⁷ attano dibbasampattiṃ pahāya
 āgacchantā⁸ imāṃ kulapacchimakāṃ⁹ kulagaraṃ¹⁰ pāpadhammaṃ
 Bijārikosikaṃ nissāya āgatā, ‘ayaṃ pāpadhammo attano kulavaṃ-
 saṃ nāsetvā dānasālaṃ jhāpetvā yācānake¹¹ givāya gahetvā niharā-
 petvā ambhakaṃ vaṃsaṃ samucchindī¹², ayaṃ adānasslo hurvā 10
 niraye nibbatteyyā¹³’ ti imassa anukampāya āgatā ambhā¹⁴ ‘ti vatvā
 dānagunaṃ pakāsentū mahājanassa dhammaṃ desesi. Bijāriko-
 siyo¹⁵ añjaliṃ patitthāpetvā „deva ahaṃ ito patthāya porāṇakula-
 vamsaṃ anāsetvā dānaṃ pavattessāmi, ajja ādīm katvā va antamaso
 ndakadantaponaṃ upādāya attanā laddhāhāraṃ parassa adatvā 15
 na khādissamīti¹⁶’ patinñāṃ adāsi. Sakko tam dametvā nib-
 bisevannaṃ katvā pañcasu silesu patitthāpetvā cattāro devaputte
 ādāya sakatthūnam eva gato. So pi seṭṭhī yāvajjivam dānaṃ
 datvā Tāvatinisabbhavane nibbatti.

S. i. d. ā. „devaṃ bhikkhave ayaṃ bhikkhu pubbe assaddho 20
 ahesi kassaci kinci adātā¹⁷, ahaṃ pana naṃ dametvā dānapaṭaṃ
 jānāpesiṃ, tam eva cittaṃ¹⁸ bhavautaragatāṃ pi na jahātīti¹⁹ vatvā j.
 s.: „Tadā seṭṭhī ayaṃ dānapatikabhikkhu²⁰ ahesi, Canda Sāriputto,
 Suriyo²¹ Moggallāno, Mātali Kassāpo, Pañcasikho Anando, Sakko pana
 ahaṃ evā²²’ ti. Bijārikosiyajātakaṃ²³. 25

¹ B² gandhabbadevaputto n. ² C² add. etam. ³ C² etam. ⁴ C² repeat ka-, B² reads kathento, va. ⁵ B² -lantaṃ. ⁶ B² add. nho. ⁷ C² -to, ⁸ C² kosalā pa-, C² kulavamsa-. ⁹ so C², B² kulavamsanākaṃ. ¹⁰ B² -siyam, all three MSS. read here bāṭa. ¹¹ B² yācāke. ¹² C² -diya, B² chindī. ¹³ B² bāṭa-, and add. pi viraṃsiṃ. ¹⁴ B² add. Sakkaṃ. ¹⁵ B² alavā. ¹⁶ B² dānācittam. ¹⁷ B² -kubbi-. ¹⁸ B² purisa. ¹⁹ B² -ra-, B² appaṇṇitijātakaṃ.

13. Cakkavakajātakaṃ.

Vaṇṇavā abhirūpo¹ti. Idam S. J. v. ekam lolabhikkhum ā. k. So kira cīvarādīhi atitto „kahan saṅghabhuttaṃ kahan ni-mantanaṃ“ ti² pariyesanto vīcarati, āmāsakathāyaṃ evābhīramati³.

- 2 Ath' aṇṇe pesāḷā bhikkhū tassānuggahena Sattho ārocetvā. S. taṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira braṃ bhikkhū lolo“ ti pucchitvā⁴ „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhū, kasmā evarūpe niyyānikasāraṇe pubbaṃjitrā lolo ahoṃ“⁵, lolabhāro⁶ nāma pāpako⁷, pubbe pi tvaṃ lolabhāraṃ nissāya Bārāṇasīyaṃ hatthikupapādīhi atitto mahārāṇāṃ parivṛṭṭho⁸ ti vuttvā
10 a. ā.:

A. B. Br. r. k. ekō lolakāko Bārāṇasīyaṃ hatthikupapādīhi atitto „araññaṃ nu kho kiḍḍhaṃ“ ti araññaṃ gantvā tattha pi⁹ phalāphalehi āsantuttho Gaṇḍātiraṃ gantvā vīcaranto jayam-patike cakkavāko diavā „ime sakaṇā ativiya sobhanti, ime“
15 Imasmīṃ Gaṇḍātīre bahum mahsaṃ¹⁰ khādanti maññe¹¹, ime paṭipucchitvā mayāpi imesaṃ gocaraṃ khādītva vāṇnavantena bhavitum vaṭṭatīti¹² tesam avidūre nisīditvā cakkavākaṃ puc-chanto dve gāthā abhāsi:

1. Vaṇṇavā abhirūpo si ghano sañjātarohito
20 cakkavāka surūpo si vippassanaṃukhindriyo. 119.
2. Pāṭhinaṃ pāvusaṃ¹³ macchaṃ vālaṃ¹⁴ muñjarohitaṃ
Gaṇḍātīreṣu¹⁵ nisīnuo¹⁶ evaṃ bhūñjasi bhojanaṃ ti. 120.

- Tattha ghano ti ghaṇasārīro, sañjātarohito ti uttattamavannaṃ tiya nūñjātarohitavapno, pāṭhinaṃ ti pāṭhinaṇḍamaṇḍa¹⁷ pāsāṇamacchaṃ pāvusaṃ
25 saṃ ti mahamukhamacchaṃ, pāvusaṃ¹⁸ ti pi pālho, vālaṃ¹⁹, vālaṃmacchaṃ²⁰ muñjarohitaṃ ti muñjamaṇḍaṇḍa sa rohitamaṇḍaṇḍa ca, evaṃ bhūñjasi ti evarūpaṃ bhojanaṃ maññe bhūñjasi ti pucch²¹.

Cakkavāko tassa vacanaṃ paṭikkhipanto tatiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ B⁴ adda atitṭa. ² B⁴ eva abh-. ³ C² pucch-. ⁴ B⁴ si. ⁵ B⁴ adda ca. ⁶ B⁴ mahāpā-. ⁷ B⁴ omite pi. ⁸ B⁴ omite ima. ⁹ B⁴ kahūmacchaṃmahsaṃ. ¹⁰ B⁴ adda ti. ¹¹ C² pāvusaṃ, B⁴ pāvusaṃ. ¹² C² vālaṃ, C² vālaṃ. B⁴ thalajam, B⁴ thalakkam. ¹³ C² gaṇḍāya ti-. ¹⁴ B⁴ gaṇḍātīre nisīnuo si. ¹⁵ B⁴ omite pi-. ¹⁶ B⁴ pāvusaṃ. ¹⁷ C² va-, B⁴ tha-. ¹⁸ B⁴ pucchati.

- a. Na vāham¹ etam bhuñjāmi jaṇḡalān² oḍakkāni³ vā
aññātra sevālapapakā⁴, etam me samma bhojanam ti. 121.

Tass' attho: aham aññātra sevāla ca pakā ca sevāla jaṇḡalāni vā oḍakkāni
vā mamevañi kāya etam bhojanam na⁵ bhuñjāmi, yam pañ⁶ etam sevālapapakāni
etam me samma bhojanam ti.

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

1. Na vāham etam saddhāmi cakkavāḷḷassa bhojanam,
aham hi samma bhuñjāmi gāme lomiyateliyam. 122.
2. Maṇṇasseva kataṃ bhāṭṭam sucīm⁷ maṇṇisūpasēcanaṃ,
na ca me tādiso vappo cakkavāḷḷa yathā tava ti. 123. 10

Tattha yathā tava ti yathā tava sabbhaggappatto sarīravanno tādiso
mayham vappo n'atthi. ettha kārāṇa añham tava sevālapapakāni mama bhojanam
ti vadantassa vuccanāṃ na⁸ saddhāmihi.

Ath' assa cakkavāḷḷo dubbaṇṇakārāṇam kathetvā dhammaṃ
desento sesagāthā abhāsi:

1. Sampassaṃ attani veram hīmaṣṣa mānuṣhā pajam
uttrato ghasasī bhūto, tena vappo te oḍiso⁹. 124.
2. Sabbalokaviraddho¹⁰ si dhamika pāpasa kammaṇā¹¹,
laddho piṇḍo na pineti, tena vappo te oḍiso¹². 125.
3. Aham pi samma bhuñjāmi ahimsā sabbapāpīnaṃ
appossukko nirāsaṃkī asoko skutobhaya. 126. 10
4. So kamaṇṇa ānubhāvaṃ; vītivattassa siliyaṃ,
ahimsāya cara¹³ loka, piyo bhohi mammiva. 127.
10. Yo na hunti na ghāteti na jināti na jāpaye¹⁴
mettāhāso sabbabhūtesu veram tassa na kenacīti. 128. 15

Tattha sampassaṃ ti samma kāko evaṃ patenti apponnam attani vera-
citraṃ sampassaṃtāso mānuṣhā pajam bhīrento¹⁵ vīthento uttrato bhūto
ghasasī¹⁶ bhuñjasi, tena te oḍa oḍibbaeccharanno ti¹⁷, dhamika ti kamma āpatti,
piṇḍo ti bhojanam, ahimsā sabbapāpīnaṃ¹⁸ ti aham pana sabbasanto

¹ B⁴ cāham. ² B⁴ oḍa. ³ B⁴ -lā. ⁴ C⁴ amhi na. ⁵ B⁴ sūci. ⁶ C⁴ amhi
na. ⁷ B⁴ svediso. ⁸ B⁴ -raddā ho. ⁹ B⁴ kammaṇā. ¹⁰ C⁴ B⁴ varan. ¹¹ C⁴
hāpaye. ¹² B⁴ pajanti sūci. ¹³ B⁴ ghasasīti. ¹⁴ B⁴ dāgecha vappo jāto.
¹⁵ C⁴ -pino.

„na¹ etam maṅgalaṃ; sutam² nāma³ maṅgalaṃ, akaṃce lu⁴ paṇḍā ti
 vandantānam supāti. tathā vaḍḍhā ti⁵ vaḍḍhamānā ti supāti⁶, bhūḍḍā
 ti khūḍḍā ti vandantānam sugāti. ito uttarim maṅgalaṃ nāma n⁷ at-
 thāti⁸ āha. Tena⁹ kathitum pi¹⁰ akaṃce „vukathitum“ ti abhinandimā.
 Apāro „na etam maṅgalaṃ, mutam¹¹ nāma¹² maṅgalaṃ, akaṃce¹³ hi 3
 kālasa¹⁴ eva utthāya paṭharim āmasati¹⁵. karimā¹⁶ tīnam aḷagomayam¹⁷
 paṇḍasiddhasūtakam sahitaṃvacehaṃ¹⁸ savaṇṇaparajitam¹⁹ bhojanam²⁰ āma-
 sati²¹, ito uttarim maṅgalaṃ nāma n⁷ atthāti⁸ āha. Tena²² kathitum
 pi¹⁰ akaṃce „vukathitum“ ti abhinandimā²³. Evaṃ dīṭṭhamāṅgalikā
 sutamaṅgalikā mutamaṅgalikā ti tīso parimā²⁴ hūtvā aṇṇamaṇṇā 10
 sūṇṇāpetum²⁵ nāsaḷkhiṃsu²⁶. Bhummadevatā²⁷ ādim katvā yāva Brahma-
 lokā „idāṃ maṅgalaṃ“ ti katvā²⁸ na jānimā. Sakko cinteṣi: „mum maṅga-
 lapāṇhaṃ adevako loka aṇṇatā Bhagavatā aṇṇo kathetum samattho nāma
 n⁷ atthi. Bhagavantaṃ upasaṃkamitvā²⁹ paṇḍhaṃ pucchissāmi“ so
 ratiṭṭhāge Satthārāṃ upasaṃkamitvā vanditvā aṇṇaṃ paggayha 15
 abahū devā manussā ca³⁰ ti paṇḍhaṃ pucchi. Ath³¹ aṇṇa S. āṇḍavali³²
 gāthāhi atthetiṃsu mahamaṅgalāni kathesi. Maṅgalasutte vimvattento
 vimvattento³³ katissahasamattā devatā arahuttam pāpuṇṇsu, sotapanna-
 dīnaṃ gaḇḇapatho n⁷ atthi. Sakko maṅgalaṃ³⁴ sutvā sakaṭṭhānam
 eva gato. Satthārā maṅgale kathito adevako³⁵ loka³⁶ „vukathitum“ 20
 ti abhinandi. Tada³⁷ dhammasabbhāyaṃ Tathāgataṃ gataṃkatham
 sumuṭṭhāpetum: „āvuso S. aṇṇesam avasiyaṃ maṅgalapaṇḍhaṃ adeva-
 kassa lokassa cittaṃ gaḇḇetvā kukkucam chinditvā³⁸ gaḇḇantale eandam
 uṭṭhāpeto eiya kathesi. evaṃ mahāpaṇḍo āvuso Tathāgato“ ti. S.
 āgantvā „kāyaṃ na tīha bhikkhave etarahi kathāya sammāsimā“ ti 25
 pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „amacehāriyaṃ bhikkhave idāni
 sambodhipattasāsa mama³⁹ maṅgalapaṇḍhakathamaṇi. avāham Bodhisatta-
 cāriyaṃ caranto pi devamaṇṇasānaṃ kaṇṭhā⁴⁰ chinditvā maṅgala-
 paṇḍhaṃ kathesiṃ“ ti vatvā n. ā.:

¹ C¹ taṃ. ² C² muta. ³ C³ maṅgalanāma. C⁴ omits nāma. ⁵ C⁵ ekasohi C⁶
 ekathim. ⁶ B⁶ omits vaḍḍhā ti. ⁷ B⁷ tukhaṃ ti. ⁸ B⁸ iṃtipti. ⁹ B⁹ -itum,
 vuttitig pi. ¹⁰ C¹⁰ muta. ¹¹ C¹¹ omits nāma. ¹² B¹² -eva. ¹³ C¹³ aṇṇaṃ, B¹⁴
 āmasanti. ¹⁵ B¹⁵ -ta. ¹⁶ C¹⁶ -malayam. ¹⁷ B¹⁷ -a. ¹⁸ B¹⁸ phā-. ¹⁹ B¹⁹
 -anti. ²⁰ B²⁰ taṃ. ²¹ B²¹ -taṃ, vuttitig pi. ²² Apāro na --- abhinandimā
 wanting in C²². ²³ B²³ yaṃ viddha in the place of tīso parimā. ²⁴ C²⁴ -pesum. ²⁵ B²⁵
 na-. ²⁶ B²⁶ taṭṭha. ²⁷ B²⁷ adda imā. ²⁸ vfr. Sumuṭṭhā, B²⁸ -a. ²⁹ B²⁹
 vuttitig only ones. ³⁰ B³⁰ -aruttam. ³¹ C³¹ -ka. ³² C³² taṭṭha. ³³ B³³ bhān-
 34 B³⁴ omits mama. ³⁵ B³⁵ -āham.

A. Bo. ekasmiñ nigame vibhavasampannassa brāhmaṇassa
 kule nibbatti, Rakkhita-kumāro ti¹ssa nāmañ karissau'.
 So veyyapatto Takkaśālyā² uggahitasippo katadārapariggaho
 mātāpītunnañ accayena ratanavilokanañ katvā saṭṭhiggamānaso
 5 mahādānañ pavattetvā kāme pahāya Himavanta-padese pabbaji-
 tvā Jhānābhīṇḍaṃ nibbattetvā vanamāphalābhāro ekasmiñ
 padese vāsañ kappehi. Anupobben³ assa parivāro mahā ahoṣi
 pañca antevāsikasatāni. Ath⁴ ekadivasañ te tāpasa B-aṃ upa-
 sāmikamitvā⁵ „ācariya vassārattasamaye Himavanta otarivā
 10 lopambilasevanattāya janapadacārikañ gacchāma, evaṃ no
 sarirañ ca thirañ bhaviṣṣati jaṃghāvihāro ca kato bhaviṣṣati"⁶
 āhaṃsu. Te⁷ „tena hi⁸ tumhe gacchatha, akasā idh⁹ eva
 vasissānti"¹⁰ vuttā¹¹ tañ vanditvā Himavanta otarivā cārikañ
 caramānā Bārāṇasīn¹² patvā rājuyyāne vasiṃsu. Tesāñ mahā-
 13 sakkārasammāno ahoṣi. Ath¹⁴ ekadivasañ Bārāṇasīyañ sa-
 nṭhāgāro saṇṇipatite mahājanakāye maṅgalapaṇḍho samuṭṭhahi
 Sabbhāñ paccuppannaṇaṇ¹⁵ ena veditaḥham. Tada paṇa
 maṇassānañ kaḍḍhañ chinditvā maṅgalapaṇḍhañ kathetum
 samatthañ apassanto mahājano uyyānañ gantvā laiganañ
 20 maṅgalapaṇḍhañ pucchī. Iyaṃ rājānañ āmuntetvā „mahārāja,
 mayā etañ¹⁶ kathetum na sakkhissāma", ambhākañ paṇa
 ācariyo Rakkhitatāpaso nāma mahāpaṇḍho¹⁷ Himavante vasaṭi,
 so sadetvakaṇṇa lokassa cittañ gehetvā etañ maṅgalapaṇḍhañ
 kathessaṭṭhi¹⁸ vadissu. Rājā¹⁹ „bhante Himavanto nāma dūre
 25 duggamo ca"²⁰, na sakkhissāma mayā²¹ gantaṃ, sādhu vata
 tumhe yeva ācariyassa²² santikañ gantvā paṇḍhañ pucchitvā
 uggahitvā paṇa āgantvā²³ ambhākañ kathethā²⁴ 'ti āha. Te
 „sādhu"²⁵ 'ti sampaticchitvā ācariyassa santikañ gantvā²⁶ kata-
 pāṭisanthārā ācariyena raṇḍho dhammikabhāve janaṇapadacāritte
 ca pucchite tañ diṭṭhamāṅgalādiṇaṃ uppattin²⁷ ādito paṭṭhāya

¹ B² akasā. ² B² -yam. ³ B² adda vanditvā. ⁴ B² amita te. ⁵ C² omitt
 hi. ⁶ B² vutta. ⁷ B² evaṃ. ⁸ B² adda ahi ca kato. ⁹ C² -paṇḍho. ¹⁰ B²
 tañ eute rājā. ¹¹ B² va. ¹² B² adda tattha. ¹³ B² -ya. ¹⁴ B² punāgantva.
¹⁵ B² adda vanditvā.

kathetvā rañño yācāṇiya' ca' attano pañhasavanattham' āga-
tabhāvaṃ pakāsetvā „sādhu no bhante maṅgalapañham pūkaṇaṃ
kaivā kathethu" 'ti yācāṃsu. Tato jetṭhantevāsiko ācariyaṃ
pucchanto paṭhamam' gātham āha:

1. Kiṃ su naro jappam' adhicca kālo
kaṇ vā vijjam' kaṇamaṃ vā sutānam
so macco asmim' vā' paramhi loke
katham'karo sotthāneva gutto ti. 129.

5

Tattha kiṃ u' maṅgalapaṭhanakkāle, vijjam' u' vedam, sutānam u'
atikkhābhayuttakapariyattham, asmim' >>' u' ettha >>' u' āpānanattham, 10
sotthāneva u' sotthibbhāvekatena' maṅgalena, idam' vuttam' honti ācariya
purisa maṅgalam' lokeṇto maṅgalakkāle kiṃ su nima jappanto tiṇe vedera
kaṇam' vā vedam' kaṇamaṃ' vā sutānam' antare uttaperipattiṃ' aślytvā so
macco lissamim' loke paramhi >> katham'karo' >> etev' jappādiṇ' kiṃ kiṃcena' 11
kena' kena' >> uttāmetā karanto sotthāneva uttaperādhamaṅgalena' >> gutto rakkhito 12
hont' >>, ubhayaḷokakālam' gahetvā tthāmaṅgalam' >> amhākam' kathethu.

Evam' jetṭhantevāsinā' maṅgalapañham' paṭṭho M. deva-
manussānam' kamikkū' cchiṇḍanto „idaṃ' >' idaṃ' ca maṅgalam'"
ti Buddhalijjhāya maṅgalam' kathento

1. Yassa devā pitaro ca sabbe
sirinhepā sabbabhūtāni cāpi
mettāya niccam' apacitāni honti
bhūtesu va' sotthānam' tad āhā' 'ti āha. 130.

10

Tattha yassa >> devā u' bhūmmadeve kiṃ karvā sabbe pi āsmācāra-
devatā >>, pitaro >> u' taṇhatarā >> rūpāśarāṇipārasarābhūmmā >>, sirin- 15
hepā u' diḷḷhājānī, sabbabhūtāni cāpi >> vuttāmetāni ca sabbāni pi
bhūtāni, mettāya niccam' apacitāni bhūtiṇ' ore sabbe satā dāsa diā >>
pharasaṇeṇa pavettāya appanappattāya >> mettāya >> apacitā honti mātā >>
bhūtesu va' >> ti tam' tassā purisaṇeṇa sabbasattesu >> sotthānam' uttaperādhā-

¹ B¹ āyā-, ² B² va-, ³ B³ attano uttaperipattiṃ āpānanattham, ⁴ B⁴ asmimha, C⁵ B/
asmimha, B⁶ asmimha >>, ⁷ C⁷ pa, B⁸ diā, ⁸ B⁸ idā, ⁹ B⁹ sotthibbhāvekatena B¹⁰ andāhi-
bhāvekatena, ¹¹ B¹¹ karam, ¹² C¹² -yanti, C¹³ yanti, B¹⁴ -yatinam, ¹⁵ B¹⁵ adde u,
¹⁶ B¹⁶ omiṭṭa ki-, ¹⁷ B¹⁷ omiṭṭa oneḷena, ¹⁸ C¹⁸ -rudhān-, ¹⁹ B¹⁹ adde tam, ²⁰ B²⁰
tthān-, ²¹ B²¹ -cāṇeṇa, ²² B²² kham, ²³ C²³ B²⁴ ce, ²⁴ B²⁴ yassā ti yassa purisaṇeṇa,
²⁵ B²⁵ devā, ²⁶ B²⁶ taduttari, ²⁷ B²⁷ rūpāśarāṇī arūpāśarā-, ²⁸ C²⁸ ek, omiṭṭi-
tiṇ pi, ²⁹ B²⁹ ās oḷḷa, B³⁰ oḷḷa, ³¹ C³¹ appanāpp-, B³² appanāpp-, ³³ B³³
mettābhāvanāya, ³⁴ B³⁴ omiṭṭa m-, ³⁵ C³⁵ ce, ³⁶ B³⁶ sabbesu-.

maṅgalam¹ āhu, mettārahāsi² tī³ saṁbhesam piyo hoti paripakkamena⁴ aviddhiko piyo hoti⁵, tī so imasā maṅgalena takkhitte gopita hoti⁶.

Iti M. paṭhamamaṅgalam kathetvā duttiyādini kathano

2. Yo⁷ saṁbalokassa nivātavanti
 3 itthipamānaṁ sahadārakānaṁ
 khantā duruttānaṁ apaṭikkulāvādi —
 adhivāsanam sotthānaṁ tad āhu. 131.
4. Yo⁸ nāvajānti sahāyamatte⁹
 10 sippena kulyābhī dhanena¹⁰ jacoā
 rucipaññe¹¹ atthakāle¹² mutimā¹³ —
 sahāyasa ve¹⁴ sotthānaṁ tad āhu. 132.
5. Mittāni¹⁵ ve¹⁶ yassa bhavanti santo
 samvissatthā avisamvādakassa
 na mittadūbbhī samvibhāgi¹⁷ dhanena —
 15 mitteṣu ve¹⁸ sotthānaṁ tad āhu. 133.
6. Yassa bhariyā tulyavayā samaggā
 anubbatā dhammakāmā pajātā¹⁹
 koliniyā silavatī patibbatā —
 dāresu ve²⁰ sotthānaṁ tad āhu. 134.
7. Yassa rāja bhūtapati yassa²¹
 jānāti soceyyam²² parakkamaṁ ca
 advejjhatā suhad ayaṁ mameva ti —
 20 rājāsu ve²³ sotthānaṁ tad āhu. 135.
8. Annaṁ ca pānaṁ ca dadāti saddho
 25 mālaṁ ca gandhaṁ ca vilepannaṁ ca
 pasannacitto anumodamāno —
 saggesu ve²⁴ sotthānaṁ tad āhu. 136.
9. Yam ariyadhammena punanti²⁵ vaddhā
 ārādhitā²⁶ samacariyāya santo

¹ B¹ -rāḍham-. ² B² -sadd puggato. ³ B³ -parakk-. ⁴ so C¹ ; C² aviddhi corr. to aviddhiko⁵
 B⁴ aviko. ⁵ B⁵ omite hoti. ⁶ C⁶ so. ⁷ B⁷ -mitte. ⁸ B⁸ tulyā-. ⁹ C⁹
 -ta. ¹⁰ C¹⁰ bhāṭima. C¹¹ munima, B¹² samasimā. ¹¹ B¹¹ ca. ¹² B¹² me. ¹³ B¹³
 ce. ¹⁴ B¹⁴ -gi. C¹⁵ -gam. ¹⁵ B¹⁵ sajja. ¹⁶ C¹⁶ soceyya, B¹⁷ soceyyam. ¹⁷ B¹⁷
 punanti. ¹⁸ B¹⁸ āradhita.

bhānāsutā isayo sāvanto

arahantamajjhe sotthānam tad āhū 'ti imā gāthā āha'. 137.

Tatha uttāravuttin' modocittatya sabbalekassa āharanti hoti, khaṇṇi
duruttānam ti parhi vuttānam dūtthasaccanānam adhivāsaka hoti, appaṭik-
kādīvāditi 'akkocch' nam avāhi man' ti yugapāham āharanto amukhānam eva
vadanti, adhivāseṇaṇa ti kham adhivāseṇaṇa tassa namāsa sotthānam uttāparidha-
maṅgalam' paṇḍitā vadanti, saḥāyamatte¹ ti saḥāya va saḥāyamatte² ca, tatthe
saḥapaneṇa³ itti saḥāyā nāma, dānadvāsa vassāni ekato vuttā saḥāyamattā⁴ nāma⁵,
te sabbe pi 'āham appurā imo nisippā⁶ ti evaṇ appena vā 'āham kulino imo
nikkūlā⁷ ti evaṇ kulāsaṃpattiasakkhā⁸ itti kalyāṇi⁹ vā 'āham aḍḍhe imo duggatā¹⁰
ti evaṇ dhamma vā 'āham jātisaṃpanto imo duggā¹¹ ti evaṇ jayo vā nāraḍ-
dāni, ruḍipapāṇo ti sādḍhapāṇo aundarapāṇo, atthakāle ti kassatā eva
attāssa kārassā appannakāle, mutimā¹² ti tam¹³ ariyam pariccheditvā
vīcārasaṃmattharīya mutimā¹⁴ kurā te saḥāya nārajanāti, saḥāyā¹⁵ ti tam¹⁶
tassa anuvajjanāna saḥāyā sotthānam nāma¹⁷ ti paridhāpapaṇḍitā āhu, teṇa hi
eo uttāparidhamāṅgalena¹⁸ tikkāle ca parāle ca gutto hoti, tattha paṇḍito
saḥāya¹⁹ nāma sotthānāsa kassā²⁰ jātāna kathanabbe, ariyo ti paṇḍitā
saṃpuritā va²¹ yassa mittā²² bhavanti, saṃvāsa²³ tatthe ti gharāṃ pavasiṭṭvā
teḥittā²⁴ kassā²⁵ galapavama vāsaṇa āpannā, avāsaḥvādāka²⁶ ti avāsa-
vādākaṇa, na mittā²⁷ dūbhā²⁸ ti yā te mittā²⁹ dūbhā³⁰ na hoti, saṃvāsa³¹ ti dha-
mā³² ti attāna dhamma mittāna³³ saṃvāsaṇa karoti, mittā³⁴ ti mitta
nāma laddhabbā tassa tam mittā³⁵ sotthānam nāma hoti, eo hi evaṇ pēhi
mittā³⁶ saḥāyā sotthāni pāpāni, tattha mitta nāma sotthānāsa Mahāka-
kkaṇḍakā³⁷ itti kathanabbe, kalyāṇa³⁸ ti samanavayā, saṃagga³⁹ ti saṃagga-
vāsa⁴⁰, aṇubbatā⁴¹ ti anuvartikā, dhammasakāma⁴² ti dīdhaṃmatthā⁴³ dhamma
roceti, pajātā⁴⁴ ti vijjanti⁴⁵ na saṃgā⁴⁶, dīra⁴⁷ ti sthā⁴⁸ gacchā⁴⁹ samā-
nagata mānagata gāḥa⁵⁰ tassa⁵¹ sādā⁵² sotthāni hoti paṇḍitā kathanā, tattha
sāvantaṇa mutagāmaṇa⁵³ nāma sotthānāsa Mahākaṇḍakā⁵⁴ Samvāsaṇa⁵⁵ Kham-
kā⁵⁶ itti kathanabbe, saṃvāsa⁵⁷ ti saṃvāsaṇa, advejjatā⁵⁸ ti advejjha-
tā, 'na eva maya sādā⁵⁹ dīdha⁶⁰ dīdha⁶¹ bhavā⁶² itti evaṇ advejjhabbā⁶³
yam jātā⁶⁴, saḥāyā⁶⁵ māmā⁶⁶ ti saḥā⁶⁷ ayaṇ māmā⁶⁸ ti ca yaṇ jātā⁶⁹,
rājasa⁷⁰ ti eva rājasa⁷¹ sāvantaṇa sotthānāsa nāma ti paṇḍitā kathanā.

¹ Iti abhāsi. ² Iti -rādāhi-. ³ C¹ -vutto, B¹ -mitte, ⁴ C² -mattha, B² -mitte.

⁵ B¹ -mittā. ⁶ B² -adda hoti. ⁷ C¹ -nasippa. ⁸ C² -nakkā. ⁹ C³ -kalyāṇi.

B¹ -saṃkhamā parikūlyābhi. ¹⁰ C¹ -maṇḍā, B² -maṇḍā. ¹¹ Iti tam. ¹² B¹ -tam.

B² -na. ¹³ Iti omitti tam. ¹⁴ B¹ -rādāma attāna mānagā. ¹⁵ Iti -tam saḥāyā.

¹⁶ B¹ -na. ¹⁷ B² -saṃvāsa. ¹⁸ C¹ -dubbhā. ¹⁹ C² -kūṭṭha. ²⁰ C³ -saṃgga.

²¹ B¹ -saṃgga. ²² B² -yāni. ²³ B¹ -na. ²⁴ B² -na. ²⁵ B¹ -na. ²⁶ B² -na.

²⁷ C¹ -jātā. ²⁸ B¹ -dubbhā. ²⁹ B² -na. ³⁰ B¹ -na. ³¹ B² -na. ³² B¹ -na.

³³ C¹ -jātā. ³⁴ B¹ -na. ³⁵ B² -na. ³⁶ B¹ -na. ³⁷ B² -na. ³⁸ B¹ -na.

³⁹ B¹ -na. ⁴⁰ B² -na. ⁴¹ B¹ -na. ⁴² B² -na. ⁴³ B¹ -na. ⁴⁴ B² -na.

⁴⁵ B¹ -na. ⁴⁶ B² -na. ⁴⁷ B¹ -na. ⁴⁸ B² -na. ⁴⁹ B¹ -na. ⁵⁰ B² -na.

⁵¹ B¹ -na. ⁵² B² -na. ⁵³ B¹ -na. ⁵⁴ B² -na. ⁵⁵ B¹ -na. ⁵⁶ B² -na.

⁵⁷ B¹ -na. ⁵⁸ B² -na. ⁵⁹ B¹ -na. ⁶⁰ B² -na. ⁶¹ B¹ -na. ⁶² B² -na.

⁶³ B¹ -na. ⁶⁴ B² -na. ⁶⁵ B¹ -na. ⁶⁶ B² -na. ⁶⁷ B¹ -na. ⁶⁸ B² -na.

⁶⁹ B¹ -na. ⁷⁰ B² -na. ⁷¹ B¹ -na. ⁷² B² -na. ⁷³ B¹ -na. ⁷⁴ B² -na.

⁷⁵ B¹ -na. ⁷⁶ B² -na. ⁷⁷ B¹ -na. ⁷⁸ B² -na. ⁷⁹ B¹ -na. ⁸⁰ B² -na.

⁸¹ B¹ -na. ⁸² B² -na. ⁸³ B¹ -na. ⁸⁴ B² -na. ⁸⁵ B¹ -na. ⁸⁶ B² -na.

⁸⁷ B¹ -na. ⁸⁸ B² -na. ⁸⁹ B¹ -na. ⁹⁰ B² -na. ⁹¹ B¹ -na. ⁹² B² -na.

ahosi¹, maṅgalapaṇḥapureṭṭhako² jetṭhamnevāsi³ Sāriputto, ācariyo ahaṃ
eva⁴ 'ti. Mahāmaṅgalajātakaṃ.

16. Gḥatajātaka.

Uṭṭhāsi Kaṇhā 'ti. Idam S. J. v. maṇaputtam⁵ ā. k. Vatthum
Maṭṭhakuggalivathuṇḍisam⁶ eva. Idha pama S. taṇ upāsakaṃ⁷ „kiṃ
upāsaka socaṇhi“⁸ vatvā „āma bhante“⁹ ti vutte „upāsaka porāṇaka-
paṇḍitā paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā maṇaputtam¹⁰ nānusoṇhā“¹¹ ti vatvā
tena yūṭṭha a. ā.:

A. Uttarāpātho Kaṇḍabhogge Asitañjanaṇagare¹² Ma-
kākaṃso nāma¹³ r. kāresi. Tassa Kaṃso ca Upakaṃso cā 'ti
dve puttā ahesuṃ, Davagabbhā nāma ekā dhītā. Taṇ jātadivase
nemittikabrahmaṇā „etiṇṇā kucchiyam nibbhattaputto Kaṇḍa-
bhogaṃ“¹⁴ Kaṇḍavamsam nāsesatīti¹⁵ vyākariṃsu. Rājā baḷa-
siṇḥena dhitarāṇ nāsetuṃ¹⁶ nāsakkhi. „bhātaro“¹⁷ jānissan-
tīti¹⁸; yavatāyukaṃ tṭhatvā kalam akāsi. Tasmim kalamate
Kaṃso rājā ahoṇi, Upakaṃso oparājā, te¹⁹ cintayimāsu: „sace
mayāṃ bhaginim nāsesāma gārayhā bhaviasāma, etarāṃ kassaci
adatvā nissāmikaṃ katvā paṭijaggiṇṇāma“²⁰ 'ti te ekathūnakam²¹
pāsādam karetvā tam tathā vasāpesuṃ. Nandagopā nām²²
assa²³ paricārikā ahoṇi. Andhakaveṇṇa²⁴ nāma dāso tassa
sāmiko āraḁkham akāsi. Tadd Uttaramadhurāyaṇ²⁵ Mahāsāgaro
nāma rajjāṃ kareti²⁶, tassa Sāgaro ca Upasāgaro cā 'ti dve
puttā ahesuṃ. Tesa pīṭṭha accayena Sāgaro rājā ahoṇi,
Upasāgaro oparājā. So Upakaṃseassa saḥayako ekā-
cariyakule ekato²⁷ uggahitasippo, so²⁸ bhātu antepure
dubbhītvā gayhamāno²⁹ palāyitvā Kaṇḍabhogge³⁰ Upakaṃ-
seassa santikaṃ agamāsi. Upakaṃso Kaṇḍarañño dāseṇi, rājā

¹ B4 ahesuṃ. ² B4 -paṇḥam pucchanto. ³ B4 -vāsiṇo. ⁴ B4 adda kummaṭṭhakaṃ.
⁵ C¹² -kuggalivathuṇḍisam. ⁶ B4 adda pucch. ⁷ C¹² -putta, C¹³ -puttā. ⁸ C¹²
vathuṇḍi. ⁹ B4 adda rājā. ¹⁰ B4 kaṇḍagottam. ¹¹ B4 vithā. ¹² B4 adda pī. ¹³
B4 adda mahakāsaṇa. ¹⁴ B4 taṇ. ¹⁵ B4 ekathūnakam. ¹⁶ B4 nāma tāma. ¹⁷
B4 adda bhaviasāma. ¹⁸ B4 -mathūsiyaṇ. ¹⁹ B4 -vati. ²⁰ C¹² -ko. ²¹ B4 adda
cāpataṇṇa. ²² B4 bhayamāno. ²³ C¹² -bhogge.

- tassa mahantaṃ yasaṃ adisi. So rājupattiṭṭhānaṃ gacchanto
 Devagabbhāya nivāsaṃ ekattiṭṭhānakapaṇḍam¹ diṣvā "kass' eso
 nivāso" ti pucchitvā taṃ kāravaṃ sutvā Devagabbhāya paṭi-
 baddhacitto ahosi. Devagabbhāpi ekadivasaṃ taṃ Upakaṇṭhesena
 5 saddhiṃ rājupattiṭṭhānaṃ gacchantam diṣvā „ko eso" ti pucchi-
 tvā „Mahāsāgarassa putto Upasāgaro nāmā" ti Nandagopāya
 santikā sutvā tasmīṃ paṭibaddhacittā ahosi. Upasāgaro Nan-
 dagopāya lañcam datvā „bhagini sakkhiesasi me Devagabbhaṃ
 dassetuṃ" ti āha. Sā „na etaṃ sāmi garuḥko" ti vatvā taṃ
 10 kāravaṃ Devagabbhāya ārocesi. Sā pakatīvā va tasmīṃ
 paṭibaddhacittā taṃ vacanaṃ sutvā „sādhū" ti sampatīcehi².
 Nandagopā Upasāgarassa saññaṃ datvā rattibhāgo taṃ³ pāsādaṃ
 āropesi. So Devagabbhāya saddhiṃ saṃvāsāṃ kappesi. Atha
 nesaṃ punappunasaṃvāsena Devagabbhā gabbhaṃ paṭilabhi.
 15 Aparabbhāge tassā gabbhapatiṭṭhānaṃ pākataṃ ahosi. Bhātaro
 Nandagopam⁴ pucchissa. Sā abhayam yācivā taṃ antaram
 lathesi. Te sutvā „bhaginīṃ⁵ nāsetuṃ na sakkā, sace dhitā-
 raṃ vijāyiesati taṃ pi na nāsesāma, sace pana putto bhavis-
 sati nāsesāma" ti ciutetvā Devagabbhaṃ Upasāgarassa⁶ eva
 20 adassa. Sā paripatagabbhā dhitaraṃ vijāyi. Bhātaro sutvā
 haṭṭhatutṭhā tassā Añjanadevīti nāmaṃ karissa. Tesaṃ
 Govajjhamānaṃ⁷ nāma bhogagāmaṃ adassa. Upasāgaro⁸
 Devagabbhaṃ gabetvā Govajjhamānagāmo⁹ vasi. Devagab-
 bhāya pana pi gabbhe patiṭṭhāsi. Nandagopāpi taṃ divasaṃ
 25 eva gabbhaṃ paṭilabhi. Tassa paripatagabbhāsu¹⁰ ekadivasaṃ
 eva Devagabbhā puttāṃ vijāyi Nandagopā dhitaraṃ. Deva-
 gabbhā puttassa nānaabhayena¹¹ puttāṃ Nandagopāya rahassaṇa
 pesetvā tassā dhitaraṃ ānāpesi¹². Tassā vijātabhāvaṃ bhāti-
 kānaṃ ārocesuṃ. Te „puttāṃ vijāṭā" dhitaraṃ¹³ ti pucchitvā

¹ B¹ ekattiṭṭhānaṃ. ² B² -iva. ³ C¹ nam. ⁴ B⁴ -pakam. ⁵ B⁵ bhagini. ⁶
 B⁶ bhagavadāha. ⁷ B⁷ adda ra. ⁸ C⁸ parivāha, C⁹ parivāha. B⁸ parivāha.
⁹ B⁹ vātaabhayena. ¹⁰ B¹⁰ shadpesi. ¹¹ B¹¹ omīti ti.

„dhitaran“ ti vutta „tena hi posethā“¹ ‘ti āhāsu. Eten²
 upāyena Devagabbhā dasa puttā vijāyī, Nandagopā dasa dhitaro.
 Puttā Nandagopāya santike vaddhanti dhitaro Devagabbhāya, taṃ
 antaram koci na jānāti. Devagabbhāya jeṭṭhaputto Vāsudevo nāma
 ahosi dutiyo Baladevo nāma tatiyo Candadevo nāma catuttho
 Suriyadevo pañcama Aggidevo chaṭṭho Varunadevo sattama
 Ajjuṃa atthama Paḷḷuṃa navama Ghatapandito dasama Ahikuro
 nāma ahoṣi. Te „Andhakavenhudāsaputtā“³ dasa bhātikā
 cetakā⁴ ti pākātā ahesuṃ. Te aparabhāge vuddhim⁵ anvāya
 thūmahabalaṃ sampannā kakkaḷapharusā⁶ hutvā vilopam karoutū
 caranti⁷, raḍḍho gacchantam pannaḷakam⁸ vilumpanti⁹ ova-
 Manussā sammipattivā „Andhakavenhudāsaputtā“¹⁰ dasa bhātikā
 raṭṭham vilumpanti¹¹ rājaggaṃ upakkosinṃsu. Rājā Andhaka-
 venhum¹² pakkosāpetvā „kasmā puttahi vilopam kāṭāpesiti“
 tājjesi. Evaṃ dutiyam pi tatiyam pi manussahi upakkosē kate
 rājā tam antājjesi. So maraṇabhayaḷlito rājānaṃ varam¹³
 yācivā „deva ete na mayham pottā, Upasagarassa puttā“¹⁴ ti
 tam¹⁵ antaram āroceti. Rājā bhūto „kena no“¹⁶ upāyena gaḇhāmā¹⁷
 ‘ti amacce purāhitvā „ete deva mallayuddhakā“¹⁸, nagare yuddham
 kāretvā tattha ne yuddhamandalaṃ āgata gāhāpetvā māressāmā¹⁹
 ‘ti vutte Cāsuraṃ ca Muṭṭhikāṃ cā ‘ti dve malle pesetvā „ito
 sattama divase yuddham bhavissatīti“²⁰ nagare bheriā carāpetvā
 rājadvāro²¹ yuddhamandalaṃ sajjāpetvā akkhavāṭam kāretvā
 yuddhamandalaṃ alamkāropetvā Jayapatākā²² bandhāpesuṃ.
 Sakalanagaraṃ saṃkhubhī²³, cakkāticakkam maṇḍatimaṇḍam
 bandhimaṃsu. Cānura-Muṭṭhikā yuddhamandalaṃ āgantvā vaggantā
 gajjantā appoṭhantā vicarimaṃsu. Dasa bhātikāpi āgantvā raja-
 kavāṭim²⁴ vilampitvā vaṇṇasāṭake nivāsetvā gandhāpaneso

¹ Bā amakavenda. ² Bā vaddhim. ³ Bā -ti-. ⁴ Bā vica-. ⁵ Bā -to. pānā
 karepi. ⁶ Bā andhakavagga-. ⁷ Bā andhakavaggaṃ. ⁸ Bā atthayaṃ. ⁹ Cā amā
 ova. ¹⁰ Bā -to. ¹¹ Bā -yuddhasatīti. ¹² Bā rājaggaṃ. ¹³ Bā dhajapatākam.
¹⁴ Bā -khubhāṭam. Cā -khubhāṭam. ¹⁵ Bā -bhāṇagandharajaka-.

- gandha mālākārāpanesu mālaṃ vilumpitvā vilittagattā¹ mālā-
bhārino² katakappapūrā³ vaggantā gajjantā appoṭhentā yuddha-
maṇḍalam pavisiṃsu. Taṃhiṃ khāṇe Cānuro appoṭhento
vicarati⁴. Baladevo taṃ diṣvā „na naṃ hatthena chupissāmiti“
5 hatthisālato mahantaṃ hatthiyottaṃ scharitvā vaggitvā gajjitvā
yottaṃ khipitvā Cānuraṃ odare veṭhetvā dve yottakoṭṭiyo ekato
katvā veṭhetvā⁵ ukkhīpitvā sisamattake bhametvā bhūmiyaṃ
poṭhetvā⁶ bahi akkhavāṇe⁷ khipi. Cānuro mate rājā Muṭṭhika-
mallāṃ ānāpesi. So utthāya vaggitvā gajjitvā appoṭhesi.
10 Baladevo taṃ poṭhetvā atthiṃ saṇṇoṇetvā „amalla 'mhi amalla
'mhi“ vadantaṃ eva „nāhaṃ tava mallabhāvaṃ vā amalla-
bhāvaṃ vā jānāmiti“ hatthe gaṇetvā bhūmiyaṃ poṭhetvā
jivitakkhayaṃ pāpetvā bahi akkhavāṇe khipi. Muṭṭhiko
maranto⁸ „yakkho hutvā taṃ khādituṃ labhissāmiti“ patthanāṃ
15 thāpesi, so Kāḷamattiyasaṅgaviyaṃ⁹ nāma yakkho hutvā sib-
batti. Rājā „gaṇhatha dāsa bhātikacetake“¹⁰ ti utthahi.
Taṃhiṃ khāṇe Vāsudevo ekkasṃ khipi, taṃ dvinnam pi bhāti-
kānaṃ sisāni pātesi. Mahājano bhittatasito „avassayo no ho-
thā“¹¹ ti tesāṃ pādesu paṭitvā nipajji. Te dve mātulo mātrevā
20 Asitañjananagare¹² rājāṃ gaṇetvā mātāpitaro tattha katvā
dasa pi janā „sakala-Jambudīpe rājāṃ gaṇhissāma“¹³ ti nikkha-
mitvā anupubbena Kāḷasenaraṭṭho¹⁴ oḷāsāṃ Ayojjananagaraṃ
gantvā nagaraṃ¹⁵ parikkhipitvā thitarukkhagahanaṃ¹⁶ viddha-
setvā pākāraṃ bhinditvā rājānaṃ gaṇetvā taṃ rājāṃ attapo
25 hatthagataṃ katvā Dvāravatīṃ sampāponiṃsu. Taṃsa pana
nagarassa ekato samuddo ekato pabbato. Amanussapariggahitaṃ
kima taṃ abosi, taṃsa ārakkhāṃ katvā¹⁷ thitayakkho paccāmitte
diṣvā gadrabbhavesena gadrabbharavaṃ ravati, taṃhiṃ khāṇe

¹ Bā - gatta. ² Bā - dhārino. ³ Bā - durā. ⁴ Bā - vicarati. ⁵ Bā - vattetvā. ⁶ Cā -
poṭhe-. ⁷ Cā Bā - te. ⁸ Bā mahanto. ⁹ Cā kākamattiyāṃ, oṃmittiṃg aṇaviyaṃ,
Cā kākamattiyāṃ, Bā kākamattiya aṇaviyaṃ. ¹⁰ Cā bhāṭike-, Bā - acet-. ¹¹
Cā asitañjana-, Cā asitañjanagare. ¹² Bā kīlayāna-. ¹³ Bā taṃ. ¹⁴ Bā gahanaṃ,
oṃmittiṃg thitarukkhā. ¹⁵ Bā gaṇetvā.

yakkhānubhāvena sakalanagaram uppatitvā samuddamajjhe
 ekasmiṃ dīpake tiṭṭhati. paccāmitteso gateṣu punāgantvā¹
 sakatṭhāne yeva patiṭṭhāti. Tādāpi so gadrabho tesam dasa-
 nam bhātikanam āgamanam hatvā gadrabharavaṃ ravi, na-
 garam uppatitvā dīpake patiṭṭhāya² tesu nagaram adisvā³
 nivatteso punāgantvā⁴ sakatṭhāne patiṭṭhahi. Te puna nivat-
 tihesu, puna⁵ gadrabho tath' eva akāsi. Te Dvāravatīnagare
 rajjam gahhitum⁶ asakkontā Kaṇhadīpāyanaṃsa santikam gantvā
 vanditvā „bhante mayam Dvāravatīrajjam gahetum na sakkoma,
 ekam no upāyam kathethā“ ti pucchitvā „parikkhāpīthe asu-
 kasmim nama thāne eko gadrabho carati, so⁷ amitte diavā
 viravati, tasmim khano nagaram uppatitvā gacchati, tumhe
 tassa pāde gahhatha, ayam vo nipphajjanupāyo“ ti vutte tāpa-
 sam vanditvā⁸ dasa pi janā gadrabhassa pādeṣa⁹ patitvā¹⁰
 „sāmi thapetvā tumhe aḍḍha ambakam nissayo“ n' atthi,
 ambakam nagaram gahhanakāle mā ravitthā¹¹ ti yācchesu.
 Gadrabho „na sakkā mayā na viravitum“¹², tumhe pana paṭha-
 mataram āgantvā cattāro janā mahantāni ayanaṅgalāni ādāya¹³
 catūsu nagaradvāreṣu¹⁴ mahante ayakkhāpuke bhūmiyam koṭṭe-
 tvā¹⁵ nagaraṃsa uppatanakāle naṅgalāni¹⁶ gahetvā naṅgalābad-
 dham¹⁷ ayasamkhalikam ayakkhāpuke bandheyyātha, nagaram uppa-
 titum na sakkhissarūti¹⁸ āha. Te „sādhū“ ti vatvā tasmim
 aviravante¹⁹ yeva naṅgalāni ādāya catūsu nagaradvāreṣu khāpuke
 bhūmiyam ākoṭetvā²⁰ atthahesu. Tasmim khano gadrabho ravi²¹,
 nagaram uppatitum ārabhi, catūsu dvāresujjhita catūhi ayanaṅgalehi²²
 gahetvā naṅgalābadḍhā ayasamkhalikā khāpuke²³ bandhimesu, na-
 garam uppatitum nāsakkhi. Dasa bhātikā tato nagaram pavatitvā
 rājanam māretvā rajjam gahhimesu. Evaṃ te sakala-Jambudīpe

¹ C¹ puna-. ² B¹ patiṭṭhāti. ³ C¹ puna-. ⁴ B¹ adda pi. ⁵ B¹ gah-.
 B¹ adda hi. ⁶ B¹ adda gantvā. ⁷ B¹ adda gahetvā. ⁸ B¹ nipatti-. ⁹ B¹
 avassayo. ¹⁰ B¹ vira-. ¹¹ B¹ ravitum. ¹² B¹ gahetvā. ¹³ B¹ amitte nagara. ¹⁴
 C¹ koṭṭhe-. B¹ ākoṭetvā. ¹⁵ C¹ -te. ¹⁶ B¹ -bandham. ¹⁷ B¹ addharanta. ¹⁸
 C¹ -ho-. ¹⁹ B¹ vir-. ²⁰ B¹ ayakkhāpukesa.

tesatthiyā nagarasahassesa sabbe rājāno cakkena jīvitaṅkhaṇaṃ
 pāpetvā Dvāravatiyaṃ vasaṃsāṇā rajjam dasa koṭṭhāse katvā
 vibhajimsu. Bhaginiṃ pana¹ Añjanadeviṃ² nā sarimsu³. Tase
 puna „ekādasā koṭṭhāse karomā“⁴ 'ti vutte Amkuro⁵ „mama
 5 koṭṭhāsāṃ tassā detha, ahaṃ vohāraṃ katvā jīvissāmi, kevalaṃ
 tamhe attano attano janapade mayhaṃ sambhaṃ vissajjethā“⁶ 'ti
 āha. Te „sādhū“⁷ 'ti sampatīcehitvā tassa koṭṭhāsāṃ bhaginiyā
 datvā saddhiṃ tāya nava rājāno Dvāravatiyaṃ vasiṃso, Amkuro
 pana vāpijjaṃ akāsi. Evaṃ tena aparāparaṃ puttadhītāhi vad-
 10 dhamānesu addhāne⁸ gate mātāpitāro kālam akāmsu. Tada kira
 maṇṇesānaṃ vīsativassasahasāyukālo hoti. Tada Vāsudeva-
 mahārājassa eko piyaputtako⁹ kālam akāsi. Rājā sokapureṇo
 sabbhakīceṇāni pahāya maṇḍassa aṇaṇiṃ pariggahetvā vilāpanto
 nīpajji. Tasmīṃ kāle Ghatapāṇḍito¹⁰ cintesi: „thapetvā maṃ
 15 aṇḍo¹¹ mama bhāto sokāṃ haritum¹² samattho nāma n' atthi,
 upāyen¹³ asā sokāṃ harissāmi“¹⁴ so ummattakavesaṃ gahetvā
 „asaṃ me detha asaṃ me dethā“¹⁵ 'ti ākāsaṃ ullokento¹⁶ sakala-
 nagaraṃ vicari. „Ghatapāṇḍito ummattako jāto“¹⁷ ti sakala-
 nagaraṃ saṃkhubhi. Tasmīṃ kāle Rohineyyo nāma amacco
 20 Vāsudevarāṇḍho santikaṃ gantvā tena saddhiṃ kathaṃ samut-
 thāpento paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Uṭṭhehi Kaṇha, kiṃ ssi, ko attho supinena te,
 yo pi¹⁸ āyaṃ sako¹⁹ 'bhātā hadayaṃ cakkhum²⁰ 'va²¹ dakkhināṃ
 tassa vātā baliyanti²², Ghato jappati Kesavā²³ 'ti. 139.

25 Tasmā Kaṇha 'ti gottanīlapoti, Kaṇhāyagottaṃ kiṃ 'ssa, ko attho ti
 kassa nāma vadhi, hadayaṃ cakkhum²⁴ 'va²⁵ dakkhiṇaṃ ti hadayena
 e' eva dakkhiṇacakkhumā va samāso ti attho tassa vātā baliyanti²⁶
 tassa hadayaṃ apasāravatāvattharanti²⁷ antho, jappati ssaṃ me dethā
 ti vippalapati, Kesavā²⁸ 'ti so kira Kesavānāyakaṃ Kesavo ti paṇḍāyaka, tena
 30 tuṃ nāmaṃ jappati.

¹ Cā add vāpijjaṃ akāsi. ² Bā - vi. ³ Bā adāso. ⁴ Bā sūg. ⁵ Cā - maha.
⁶ Bā - putto. ⁷ Bā ghaṇa-. ⁸ Bā add loch. ⁹ Bā paba-. ¹⁰ Bā elo-. ¹¹ Bā d.
 toyhāsi eka. ¹² Cā B' - u. ¹³ Bā B' sa. ¹⁴ Cā khali-, Bā bali-, B' paliyyanti. ¹⁵ Cā
 khal-, Bā paliyyanti. ¹⁶ Bā asamācāta avattha-. B' aghasamācā vātā ara-.

Evam amuccena vutte tassa rūṭṭhābhāvaṃ ātvā S. abhāsam-
buddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Tassa tam vacanani sutvā Rohiṣeyyassa Kesavo
taramācarūpo rūṭṭhāsi bhātu sokena attito 'ti. 140.

Rājā utthāya sīgham pāsādā vīaritvā Ghatapanditassa
santikaṃ gatvā, ubhosa hatthesu dalham gabetvā tena saddhim
sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Kiṃ nu ummattārūpo va¹ kevalam Dvārakam² imam
saso saso ti lapasi, ko nu te sasam āharitī. 141.

Tattha kevalam dvārakam³ imam ti kiṃ ummattako viya hutvā⁴
sakalam imam Dvāravatīnagarāni vīaratanto⁵ saso saso ti lapasi⁶, ko tva sasam
harī⁷ tena te saso pahito ti pucchati.

So raṭṭhā⁸ evaṃ vutte pi punappuna⁹ tad eva vacanaṃ
vadati. Rājā puna dve gāthā abhāsi:

4. Sovannamayam¹⁰ manimayam¹¹ (cfr. supra p. 86.) 15
lohamayam¹² atha rūpiyamayam¹³
saṅkhasilāpavājamayam¹⁴
kārayissāmi te sasam. 142.
5. Santi aññe pi sasakā araṇṇe vanagocarā,
te pi te ānayasāmi, kīdisam sasam icchāsīti. 143. 20

Tatrājam saṅkhopaṭṭho: etesu sovaṇṇamayādīsu yaṃ icchasi tam vade-
ssam te kāretvā ānayasāmi, atha pi te na tressi¹⁵ aññe pi araṇṇe vanagocarā
sasakā aṭṭhi, te pi¹⁶ te ānayasāmi, vade bhādravukha kīdisam sasam icchāsīti.

Raṇṇo katham sutvā pandito¹⁷ chaṭṭham gātham āha:

6. Na vāham¹⁸ etam icchāmi ye sasā pathaviṃ sitā,
candato sasam icchāmi, tam me ohara Kesavā 'ti. 144. 25

Tattha oharā ti atārehi¹⁹.

Rājā tassa katham sutvā „nissamsayam me bhātā um-
mattako jāto²⁰ ti domanassappatto sattamaṃ gātham āha:

¹ C² addhito. ² C³ B² ca. ³ B⁴ nagaram. ⁴ B⁵ caranto. ⁵ B⁶ vilapati. ⁶ B⁷
avahati. ⁷ C⁸ aṇṇā. ⁸ B⁹ -uampi. ⁹ all four MSS. magi-. ¹⁰ B¹¹ aṭṭhi
ete na tressi. ¹¹ C¹² amhi pi. ¹² B¹³ ghatapa-. ¹³ B¹⁴ ca-. ¹⁴ B¹⁵ atārehi.

7. So nūna madhuraṃ nāti jīvitaṃ vijahissasi

apatthiyasā yo patthayasā candato sasam icchassīti. 145.

Tattha nāti¹ kaniṭṭham āpanto āha, idam vuttam hoti: tisa mayham piyaṇāṃ so tvam nūna amadhuram attano jīvitaṃ jahissasi² yo apatthetabbham³ pathehīti.

Ghatapaṇḍito raṇṇo vacanaṃ sutvā niccālo thatvā „bhā-tika tvam candato sasakaṃ patthentassa taṃ alabbhitvā⁴ jīvitakkhayabhāvāṃ jānanto kikkāraṇā mataputtaṃ anusocasi⁵“ vatvā aṭṭhamāṃ gāthāṃ āha:

16 8. Evaṃ ce Kaṇha jānāsi yad' aññam anusocasi

kaṃ pūre mataṃ puttaṃ ajjāpi-m-anusocassīti. 146.

Tattha evaṃ ti idam alabbhaneyyapaṇaṃ⁶ nāma na patthetabbhaṃ ti yad' evaṃ jānāsi, yadaññam ti evaṃ jānanto va⁷ yad' aññam⁸ anusocassīti arho, pūre ti eṭṭha kaṃ⁹ catutthamāsamāhāta mataṃ puttaṃ ajjāpi anusocassīti¹⁰ vadeti.

Iti¹¹ so antaravithiyāṃ thitako va „bhātika ahaṃ tvaṃ paṇḍāyamānaṃ patthemī, tvam pana apañḍāyamānassa¹² so-cassīti“ vatvā tassa dhammach desento puna dve gāthā abhāsi:

9. Yaṃ na labbhā manussena amanussena vā puna

20 jāto me mā mari putto kuto labbhā alabbhiyaṃ. 147.

10. Na maṇḍā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā

sakkā ānāyitum Kaṇha yaṃ petam anusocassīti. 148.

Tattha yaṃ ti bhātika paṇi etad¹³ jāto me putto mā mari manussena vā devassa¹⁴ vā puna na labbhā na sakkā laddhūṃ taṃ tvam patthehi, taṃ paṇ¹⁵ evaṃ kuto labbhā kena ānāyena sakkā laddhūṃ, na sakkā ti dīpeti, kaṃ: jaṃna¹⁶ alabbhiyaṃ alabbhaneyyapaṇaṃ¹⁷ ti nūn' etad ti arho, maṇḍā ti mantappayogena, mūlabhesajja ti mūlabhesajjena, osadhehi ti nānāvidhesadhehi, dhanena vā ti kappitassamākhūḍhi dhanena vā, idam vuttam hoti: paṇ itaḥ petam anusocassīti etad mantappayogaḍḍhi pi soṇḍam na sakkā ti.

20 Rājā taṃ sutvā „yuttam tāta sallakkhitam¹⁸“, mama soka-haranattāya tayā idam katan¹⁹ ti Ghatapaṇḍitaṃ vaṇṇento catasso gāthā abhāsi:

¹ C¹ jaheti, B⁴ vijahessasi. ² B⁴ adda va. ³ B⁴ -neyyatham. ⁴ C¹ va, ⁵ C¹ añña. ⁶ B⁴ adda ito. ⁷ B⁴ evaṃ. ⁸ B⁴ -mānassetiṭṭhaya. ⁹ B⁴ evaṃ. ¹⁰ B⁴ amanussena. ¹¹ B⁴ amita ya-. ¹² C¹ adda ce, C¹ na.

10. Yaasa etādiā assu amaceā purisapanditā
yathā nījjhāpaye aḷḷa Ghato purisapandito—, 149.
11. Ādittani vata mañi sabbam -pe- (cfr. supra p. 81.) 150.
12. Abbhāhi vata me sallam -pe- 151.
13. So 'ham' abhūḷhasallo 'smi vitasoko anāvilo
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māpavā 'ti 152.

Tathā paṭhamapāthiḷḷa ayaṃ saṃkhepattiḷḷo; yathā yendārena¹ aḷḷa mañi
puttanolaparetem Ghato purisapandito sokharasattiḷḷa nījjhāpaye nījjhāpeti
bodhesi yaasa sūḷḷasāḷḷa etādiā purisapanditā amaceā assu tassa kuto soko ti,
suttāgāthā vuttaribhā yasa.

10

Avasāne

14. Evaṃ² karonti sappanṇā ye heṇṇi anukampakā
viniruttayanti sokamhā Ghato jettam va bhūtaras ti 153.
ayaṃ abhisambuddhagāthā.

Evaṃ Ghatakumārena visoke kate Vāsudeve rajjam anu- 15
sāsente dighassa addhuno accayena dasabhātikapattā³ kumārā
cintayimsu: „Kandhāpāyanam⁴ 'dibbacakkhuko' ti vadanti,
vimaṇṇisāsāma tāva na⁵ ti ete⁶ ekam daharakumārān alam-
karitvā gabbhiniṃkārena⁷ dassetvā udare masūrakam⁸ bandhītvā
tassa santikam netvā „bhante ayaṃ kumārīkā kiṃ vijāyissatī“⁹ 20
pucchimsu. Tāpaso¹⁰ „dasabhātikarājānaṃ vināseakālo patto,
mayham nu kho āyusamkhāro kidiso“¹¹ ti olokento „aḷḷi¹² eva
me maraṇam bhavissatī“¹³ ātvā „kumārā iminā tumbākam ko
attho“ ti vatvā „katheth¹⁴ eva no¹⁵ ti nihaddho „ayaṃ ito
sattame divase khadiraghaṭṭikam vijāyissati, tāva Vāsudeva- 25
kulam naseisati, api¹⁶ kho pana tumhe khadiraghaṭṭikam gahetvā
jhāpetvā chārīkam nadiyam pakkhipeyyāthā“¹⁷ ti āha. Atha
nam te „kūṭajaṭṭila puriso vijāyanako nāma n¹⁸ atthīti“¹⁹ vatvā
tantarajjukam²⁰ nāma kāraṇam katvā tatth²¹ eva jīvitaakkhayaṃ
pāpayimsu. Rājāno kumāre pakkosāpetvā „kiṃkāraṇā tāpasam 30

¹ C² so aham. ² B² yena kārāṇena. ³ B² etam. ⁴ B² kāmāṃ purā. ⁵ B²
16. ⁶ B² -jath. ⁷ B² masu. ⁸ B² mayū. ⁹ B² adda dibbacakkhūnā olokento.
¹⁰ B² adda heṇṇi. ¹¹ C² -tha va no, B² -tha bhante. ¹² B² api va. ¹³ C²
-peyyāthā. ¹⁴ B² -raju.

ārabbhi. Itāṃsā tñh paṇḍupattihapetvā utthāya „mātula mā bhāyi,
ohitī“¹ pakkosivā āgataṃ „ke vi nāma² tvaṃ“³ ti pucchitvā
„ahaṃ⁴ āmī Jarā nāma“⁵ ti „Jarāya viddho marissatīti“⁶ kira
maṃ porāṇā vyākariṃsu. nissamāsayaṃ ajja mayā maritahhaṃ⁷
ti ūtvā „mātula, mā bhāyi, ehi, pahāram“⁸ me bandhā⁹ ti tena¹⁰
pahāramukhaṃ bandhāpetvā taṃ uyyojesi, balavavedanā pavat-
tiṃsu, itarehi ābbataṃ āhāraṃ paribhuñjītum nāsakkhi. Atha
te āmuntetvā „ajja ahaṃ¹¹ mariesāmi, tumhe pana sukhumālā
aññadā kammaṃ katvā jīvītum na sakkhissattha, imam vijjam
sikkhachā“¹² ti ekam¹³ vijjam sikkhāpetvā te uyyojetvā tatthi¹⁴ eva¹⁵
jīvītakkhayaṃ pāpuṇi. Evaṃ Aḍḍasādeviṃ tihapetvā sabbe va-
vināsaṃ pāpuṇisū ti.

S. i. d. ā. „upāsaka, evaṃ porāṇakapaṇḍitānaṃ kaṭṭhaṃ cutvā
attano puttasaṅgaṃ harāṃsu, mā¹ cutayitū“² vatrā saccāmi pakāsevvā
]. s. (Upāsako saccaparivāsāne sotāpattiṭṭhale patṭhahati): „Tadā³
Rehiṇeyyo Ananda ahaṃ, Vāsudevo Sāriputto, avasesā⁴ Buddhapariṇā,
tīhatapaṇḍito pana ahametā⁵“⁶ ti. Ghatāṅṭakam. Dasasupāta-
rappanā⁷ niṇṇhā⁸.

¹ B² omīte nāma. ² C² nāmo- C² nāmā altered to nāmo. ³ B³ pādāṃ. ⁴ B⁴
-itā. ⁵ B⁵ ajjihadā. ⁶ B⁶ tvaṃ mā. ⁷ B⁷ sabbe paritā. ⁸ B⁸ ahametā sam-
māsamudāhaṃ loka vivatāchedo ahaṃ. ⁹ B⁹ Ghatapanditajātakaṃ hi sutasaṅgīṭaka-
paṇḍitassa dasasupātassa atihavannasā. ¹⁰ B¹⁰ adde sikkhā ekametiṃsa bu-
ddharūpaṃ samaṃ eṃya teṃsā hi paṇḍito paco sikkhēyya pīṭakattiyam. Nibbāna-
paccayo hoti. Sakkarā 1150 mē.

XL EKĀDASANIPĀTA.

1. Mātuposakajātaka.

Tassa māgasa vippavāsena¹ 'ti. Idam S. J. v. mātuposa-
katheram ā. k. Paccuppannavatthum Sāmajātakavatthu-andhā.
S. pana bhikkhū āmantetvā „mā bhikkhave etaṃ vjijhāyatha. parāsa-
kapaṇḍitā tiracchānanyonīyā nibbattāpi mātaraṃ viyuttā sattāhaṃ nirā-
5 kṛatāya sussaṃānā rājārahaṃ bhojasaṃ lahhitrāpi 'mātaram' vīna
na bhuñjissāmā' 'ti mātaram diṭṭvā va gaccam guphimsū" 'ti vatvā
ā. 4.1

A. B. Bē. r. k. Bo. Himavantapadesa hatthiyonīyā
nibbattitvā sabbaseto ahosi abhirūpo² asti-hatthi-sahassapari-
10 vāro³, mātā pan' assa andhā. So madhuramadhurāni⁴ phalā-
phalāni hatthīnaṃ datvā mātu peseti⁵, hatthi⁶ tassa adatvā
attanā va khādanti. So pariganhanto tam pavattinā datvā
„yūtham chaḍḍetvā mātaram me⁷ posessāmiti" rattihāge
adhesaṃ hatthīnaṃ ajānantānaṃ mātaram gahetvā Capḍorapa-
15 pabbatapādaṃ gantvā ekaṃ paṇinīṃ upanissāya jhūtāya pabbata-
guhāya mātaram thapetvā posesi⁸. Ath' eko Bārāgasi-vāsi⁹
vanacārako maggamāḷho disaṃ vacatthapetum asakkanto

¹ Bē. r. ² Bē adds dassaniyo pāsāḍiko lahita-saṃpanno, Bē pāsāḍiko
manava-sāhikaro ³ Bē adds so jaraṇṇasaṃ mātaram peseti. ⁴ C² dhuramadhu-
rāni. ⁵ C² peseti. Bē mātā satthiṃ peseti. ⁶ Bē hatthayo. ⁷ Bē -tassa.
⁸ C² pe-. ⁹ all three MSS. -si.

mahantena saddena paridevi. B. tassa saddam sutvā „ayam
 puriso anātho, na kho pana me tam patirūpaṃ yaṃ esa mayī
 thāte idha vinasseyyā“¹ ti tassa santikaṃ gantvā tam bhayena
 palāyantaṃ disvā „ambho purisa, n' atthi te maṃ nissāya
 bhayaṃ, mā palāyi, kasmā tvaṃ paridevanto vicarasīti“² puc- 3
 chitvā „sāmi ahaṃ maggamūho, aḷḷa me sattame divaso“³ ti
 vutte „bho purisa, mā bhāyi, ahaṃ tam manussapaṭhe thapes-
 sāmīti“⁴ tam attano piṭṭhiyaṃ nissāpetvā araṇṇā niharitvā
 nivatti. So pi pāpo „nagaraṃ gantvā raṇṇo ārocessāmīti“⁵
 rukkhasaṇṇaṃ pabbatasāṇṇaṃ karento va nikkhamitvā Bārā- 10
 ṇasī agamāsi. Tasmā kālā raṇṇo maṅgalabatti⁶ kalam
 akāsi. Rājā „sace kenaci katthaci opavayhaṃ“⁷ kām yutta-
 rūpo hatthi⁸ diṭṭho atthi so ācikkhatu“⁹ ti bheriṃ carāpesi.
 So puriso rājānaṃ upasāṃkamitvā „mayā deva tumhākaṃ
 opavayho¹⁰ bhavitum yuttarūpo sabbasato sīlavā hatthirājā 10
 diṭṭho, ahaṃ maggaṃ desesāmi, mayā saddhīm hatthācariye
 pesetvā tam gaṇhāpetvā“¹¹ ti āha. Rājā „sādho“¹² ti vanacara-
 kena¹³ saddhīm mahantena parivārena hatthācariyaṃ pesesi.
 So tena saddhīm gantvā B. an¹⁴ naḷḷiṃ pavisitvā gocarāṃ
 gaṇhantaṃ passi. B. pi hatthācariyaṃ disvā „idaṃ bhayaṃ 20
 na aṇṇato uppannaṃ, tassa purisassa¹⁵ santikā uppannaṃ
 bhavissati, ahaṃ kho pana mahābalo hatthisahassam pi vid-
 dhamsetum samattho, pahomi¹⁶ kuḷḷhitvā ratṭhakaṃ¹⁷ sōḍvāha-
 naṃ nāsetum, sace pana kuḷḷhissāmi sīlaṃ me bhijjissati, tasmā
 aḷḷa suttāhi kottiyamāno pi na kuḷḷhissāmīti“¹⁸ adhiṭṭhāya sīlaṃ 30
 nāmetvā niccālo¹⁹ atthāsī. Hatthācariyo padumasaram otaritvā
 tassa lakkaṇasampattiṃ disvā „ehi puttā“²⁰ ti rajatadāma-
 sādīsya sōḍāya gaṇetvā sattame divaso Bārāṇasī paṇṇi.
 Bodhisattamā²¹ putte anāgacchante „putto me rājamaḥamattehi

¹ In all three MSS. ² B¹ opaganyham. ³ B² -ganyho. ⁴ B¹ yaṃ sadhu (maṃ)
 maggaṇamākaṃ katvā araṇṇaṃ gantvā imāṃ vuttam hatthānāgaṃ ānethā ti tena.
⁵ B¹ pāpapo. ⁶ B¹ homi. ⁷ B¹ sace. ⁸ B¹ atthi va. ⁹ B¹ -cāti. ¹⁰ B¹
 -sattassa mātā pana.

nto bhavissati, idāni tassa vippavāsena ayaṁ vanasando
vaṇḍhiṣṣati¹ paridevamānā dve gāthā abhāsi:

1. Tassa nāgassa vippavāsena
virūḍhā sallakī ca kuṭajā ca
3 kuruvindakaruvirā² bhisasāma³ ca
nivāte pupphitā kaṇikārā. 1.
2. Kocid eva suvaṇṇakāyūrā
nāgarājāṇaṁ bharanti piṇḍena
yattha rājā⁴ rājakumāro vā⁵
10 kavacam abhihessati asambhūto ti. 2.

Tattha virūḍhā ti vaṇḍhiṣṣa nāma, o' aṇṇ⁶ aṇṇa nāma⁷ ti kaṇḍava⁸ evaṁ āha, sallakī ca kuṭajā vā 'u' tadassālarukkhi⁹ lūḍḍarukkhi¹⁰ ca, kuruvindakaruvirā¹¹ bhisasāma¹² ca 'ti kuruvindarukkhi¹³ ca karuvirani-
mahāni¹⁴ mahācināni¹⁵ ca bhāṇāni¹⁶ ca sāmāki¹⁷ vā 'ti attho, aṇṇa ca aṇṇa idāni
15 vaṇḍhiṣṣanti¹⁸ paridevaṇi, nivāte ti pabbatapāṭhe, pupphitā ti mama puttasa
sikkhā¹⁹ bhāṇi²⁰ sikkhā²¹ bhāṇi²² kaṇikārā²³ pupphitā²⁴ bharissanti²⁵ vuttāni
hoṇi, kocid eva²⁶ ti kuttarid eva gāṇe vā nagare vā, suvaṇṇakāyūrā
ti suvaṇṇaḍḍharuḍḍā rājatājāmahānattā, bharanti²⁷ piṇḍena²⁸ 'ti ajja mā-
pasaṇā²⁹ nāgarājāṇaṁ³⁰ rājārahassa³¹ bhojanassa³² suvaṇṇaḍḍharuḍḍā
30 piṇḍena³³ yatthā³⁴ 'ti yaṁni nāgarāje rājā nāsiṇvā, kavacam abhihessati³⁵
aṇṇānāṁ parivāṇā³⁶ paccamānāṁ kavacam abhihantessati³⁷ bhāṇi³⁸ vuttāni
hoṇi, yatthā nāma puttā nāsiṇvā rājā vā rājakumāro vā asambhūto
kurvā paccamānāṁ kavacam hanīssati³⁹ tam māṇā⁴⁰ nāgarājāṇaṁ suvaṇṇa-
ḍḍharuḍḍā ajja piṇḍena⁴¹ bharissati.

- 23 Hatthācariyo pi antarāniagga⁴² va raḍḍo sāsanāṁ pesesi⁴³.
Rājā nagaram alamkāra⁴⁴pesi. Hatthācariyo B-am katagandha-
paribhaṇḍaṁ alamkatapaṭiyattam hatthiśālam netvā citrasāṇi⁴⁵
parikkhipāpetvā raḍḍo ārocesi. Rājā nānaggarasabhojanāṇaṁ
ādāya gantvā B-assa dāpesi. So „mātaram vinā gocaram na
40 gāṇhiṣṣamīti⁴⁶ piṇḍam na gāṇhi. Atha naṁ yācanto rājā tati-
yaṁ gātham āha:

¹ Bā - vari. ² Cā - Rā rāja. ³ Cā - omīti vā. ⁴ Cā - ca, omīti¹⁸ ti. ⁵ Bā - vari.
⁶ Bā - vari., Cā - viraṇḍhiṣṣati. ⁷ Bā - āhaṇ. ⁸ Cā - bhaṇḍiṣṣati. ⁹ Cā - add
vā vāṇḍhiṣṣati. ¹⁰ Bā - māṇḍapaka. ¹¹ Bā - rājāṇa. ¹² Bā - bhisasāma. ¹³ Bā
me. ¹⁴ Bā - adda vāṇḍhiṣṣati. ¹⁵ Bā - adda tathā anṇa. ¹⁶ Bā - vāṇḍhiṣṣati.

9. Gaṇḍhāhi nāga kabalaṇṇaṃ, mā nāga kisako bhava.

bahūnī rājakiccānī yānī¹ nāga karissasīti. 3.

Taṃ sutvā B. catutthasā gātham āha:

1. Sā nūna sā kapaṇḍiyyā² andhā aparināyikā³

khānuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇaṃ patitī.⁴ 4.

5

Taṃhā sā-nūna sā ti mahārāja nūna sā sā⁵, kapaṇḍiyyā⁶ ti pottavipogena kapaṇḍi, khānuṃ ti taṃhā taṃhā patitem rukkhakalāṅgarāṃ⁷, ghaṭṭeti ti parideramānā taṃhā taṃhā pādena⁸ poṭṭhanti⁹ nūna pādena hanāti¹⁰ caṇḍoraṇaṃ patitī caṇḍoraṇapabbatābhinnakāhi pabbatapāda pariphandamānā ti sītha.

10

Atha naṃ pucchanto rājā

2. Kā nu te sā mahānāga andhā aparināyikā¹¹

khānuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇaṃ patitī 5.
pañcamaṃ gātham uttvā¹²

6. Mātā me sā mahārāja andhā aparināyikā¹³

15

khānuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇaṃ patitī¹⁴ 6.
chaṭṭhagāthāya¹⁵ taṃ attham uttvā muñcāpento sattamaṃ
gātham āha:

7. Muñcath¹⁶ etaṃ mahānāgatho yo 'yaṃ bharati mātaraṃ,

sametū mātaraṃ nāgo saha sabbehi sātthibhi.¹⁷ 7.

20

Taṃhā yoyam bharaṇīti ayam nāgo 'yaṃ mahārāja andhamāraṇaṃ poṭṭenti, mayā vīnā mayham mātā jīvitaḥkhaṇaṃ papupileṇti, tīya vīnā mayham bharaṇena sītha u¹⁸ sīthi, aṇṇa me mātā gacchaṃ agāṇṇantiyā¹⁹ sīthama dīvaṇa²⁰ ti vadāti²¹, taṃhā yo ayam mātaraṃ bharati etaṃ mahānāgaṃ khānuṃ muñcatha, sabbehi sātthi²² sātthiṇaṃ esa mātaraṃ sametū sandāgacchati²³ ti.

25

Aṭṭhasamavamaṃ abhinambuddhagūṭhā honti.

8. Mutto ca bandhanaṃ nāgo mutto dāmāto²⁴ kuṇḍaro

mukuttamā assasītvā²⁵ agamā²⁶ yena pahāto. 8.

¹ B⁴ āy. ² B⁴ kapaṇḍi. ³ B⁴ -pā. ⁴ B⁴ omits sī. ⁵ C² -Rāgharataḥ B⁴ dukkharakālikarataḥ. ⁶ all three MSS. pāda. ⁷ C² poṭṭhanti, B⁴ poṭṭhanti. ⁸ C² -haranti. ⁹ C² B⁴ -pā. ¹⁰ B⁴ āha. ¹¹ C² B⁴ -nā. ¹² B⁴ addo rājā. ¹³ C² chaṭṭhamaṇḍi. B⁴ chaṭṭhamāṇḍi. ¹⁴ B⁴ atthantiyā. ¹⁵ C² omits ya-. ¹⁶ C² B⁴ sātthibhi. ¹⁷ B⁴ dāmāto. ¹⁸ B⁴ assasītvā. ¹⁹ C² āg. ²⁰ C² āg.

9. Tāto ⁹ so naññā¹ gantvā cītam kuñjara²seritañ
 sōḍāya mākam āhata³ mālaram ābhisa⁴ḍcathā⁵ ti. 9.

So āra nāgo bandhana⁶ mutto thokam vīra⁷muttā⁸ rañño dasarājadhama-
 gāthāya dhamma⁹ de¹⁰ve¹¹ 'appama¹²so hohi mahācā¹³ḍ' 'H evā¹⁴am dātā¹⁵ mahā-
 5 jānema gandhamā¹⁶ḍḍhi¹⁷ pāṭṭyemāno napa¹⁸ri¹⁹ nikkhamiva tadāha va tam paduma-
 sarasā²⁰ patta²¹ 'mama mālaram²² gacaram gūhāpetā²³ va sayam gacchissāmhi²⁴ bahum
 bhikkhamissām²⁵ Lāya sōḍapū²⁶ram udakam gabetvā²⁷ gūhā²⁸hata²⁹ nikkhamitvā³⁰
 gūhā³¹ḍḍāre māsina³²ya mām³³ suttikam gantvā³⁴ suttikam nī³⁵rā³⁶hita³⁷ya mām
 sarira³⁸ḍ³⁹ phassa⁴⁰patillā⁴¹bbhattham⁴² upa⁴³ri⁴⁴ udakam ā⁴⁵ḍḍā⁴⁶. Tam suttikam⁴⁷ vī⁴⁸karanta⁴⁹
 10 S. dve gūhā⁵⁰ ābhā⁵¹ti.

Bodhisattamātāpī¹ „devo vassatīti“ saṇḍāya tam akkosan-
 ti² dasama³ni gātham āha:

10. Ko 'yañ anariyo devo akā⁴ḍen⁵ ativassati,
 gato me atra⁶jo patta⁷yo mayhañ⁸ paricā⁹ra¹⁰ko ti. 10.

15 Tatha atra¹¹jo 'H attama¹² jāto.

Atha nam samassāsento B. ekādasamañ¹ gātham āha:

11. Utthēhi² amma, kiñ³ sasi, āgato ty-āham⁴ atra⁵jo,
 mutto⁶ mhi Kāsira⁷jena Vedehe⁸na⁹ yasassina¹⁰ ti. 11.

Tatha āgato tyā¹¹ham¹² 'H āgato se āham¹³, vedehe¹⁴ni¹⁵ 'H āpasampan-
 20 nama¹⁶, yasassina¹⁷ 'H mahāparivā¹⁸ra¹⁹na, tena rañño²⁰ mañ²¹gala²²na²³thibhā²⁴vāya gahito
 p²⁵ āham mutto²⁶ mhi²⁷ tava suttikam āgato, utthēhi²⁸ gacaram²⁹ gūhā³⁰ḍḍā³¹ti.

Sā¹ rañño² anu³modana⁴m⁵ karonti⁶ osā⁷nagātham āha:

12. Cira⁸m jivatu so rājā⁹ Kāsina¹⁰m¹¹ raṭṭha¹²vaddhano¹³
 yo me putta¹⁴m amocesi¹⁵ sadā¹⁶ vaddhā¹⁷pacāyika¹⁸n¹⁹ ti. 12

25 Rājā²⁰ B-assa guṇe²¹ pasā²²ḍitvā²³ na²⁴liniyā²⁵ avidū²⁶re²⁷ gāma²⁸m
 mā²⁹petvā³⁰ B-assa ca mātu³¹ c' assa³² nibaddhā³³vattana³⁴m³⁵ paṭṭha-
 pesi. Aparabhāgo³⁶ B. mātari³⁷ kā³⁸ṇakatāya³⁹ tassā⁴⁰ sarira⁴¹pari⁴²hāra⁴³m

¹ C¹ na¹li-, ² C² ā²thatta, C³ ā³thatta, B⁴ ā⁴tharivā, B⁵ -kath gabetvā. ⁶ B⁶ mū-, C⁷ -mūlā-. ⁷ B⁷ mā⁷ryā. ⁸ B⁸ -ra. ⁹ C⁹ -rā⁹ni, B¹⁰ ā¹⁰mpasa¹⁰patillā-
 bhattā¹¹. ¹¹ B¹¹ -sattasā¹¹ni-, ¹² all three MSS. ti. ¹³ B¹³ sa. ¹⁴ B¹⁴ -mā.
¹⁵ C¹⁵ -vā¹⁵ra. ¹⁶ C¹⁶ ā¹⁶ni¹⁶-, C¹⁷ ā¹⁷ni¹⁷-, B¹⁸ kī¹⁸ti¹⁸. ¹⁹ B¹⁹ ā¹⁹ḍḍa¹⁹ m¹⁹hamā¹⁹ni¹⁹.
²⁰ B²⁰ -ra²⁰ḍḍā²⁰ni²⁰. ²¹ B²¹ pama²¹-. ²² B²² sa²²-. ²³ B²³ ā²³ḍḍa²³ rājā²³. ²⁴ C²⁴ mā²⁴tu-
 cassa, C²⁵ mā²⁵tu²⁵sa²⁵ ca, B²⁶ mā²⁶tu²⁶ya²⁶ cassa. ²⁷ C²⁷ ā²⁷ nibaddhā²⁷vattā²⁷ni²⁷.

katvā Karandakam¹ assamapadam² oāma gato. Tasmim pana
 thāne Himavantato otaritvā pañcasatā isayo vasiṃsu, tam
 vattam³ tesam addā. Rājā B-ssa samānuvāpaṃ silāpaṭimam⁴
 karetvā mahāsakkāram pavattesi. Jambudīpa-vāsino anuśāsi-
 vaccharam sannipatitvā hatthimaham nāma karimṃsu. 3

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapāṭiyasāno mātiposaka-
 bhikkhu⁵ sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā rājā Anando abhosi⁶,
 hatthini Mahāmāyā devī⁷, mātiposakamāgo⁸ pana aham evā⁹“ ti.
 Mātiposakajātakam.

2. Jambhātaka.

10

Sugohi mayham vacanam janinā¹⁰ ti. Idam S. J. r
 Anandatherena laddhavarā ā. k. Paṭhamabodhiyam hi¹¹ vasiṃva-
 sām Bhagavato nibbaddhauṇṇapattihākā abessam, ekadā therō Nāgasamālo
 ekaso Nāgito¹² Uparāpa¹³ Sunakkhatto¹⁴ Cundo¹⁵ Sāgalo¹⁶ ekadā
 Meghiyo Bhagavantam upaṭṭhahi¹⁷. Ath¹⁸ ekadivassam Bhagavā bhik- 13
 khū āmanesi: „bhikkhave lūṇo¹⁹ mhi mahallako, ekacce bhikkhū
 ‘imāṃ maggena gacchāmā’²⁰ ti vutte nūvona gacchanti, ekacce may-
 ham patneivaram bhūmiyam nikkhipanti, nibaddhauṇṇapattihākam me²¹
 ekam bhikkhum jānāhi²²“ ti. „Bhanto aham upaṭṭhahissāmi aham
 upaṭṭhahissāmiti“ sivasī nūjalim katvā utthito Sāriputtatherādāyo „tam- 16
 hākam paṭṭhanā²³ muttakam pattā²⁴, alam²⁵ ti paṭikkhipi²⁶. Tato
 bhikkhū Anandatheram „tvam āvuso upaṭṭhākaṭṭhānam yacā²⁷“ ti
 āhāsi. Therō²⁸ „sace me²⁹ Bhagavā attanā laddhim³⁰“ cīvaram na
 dassati pīṇapātanaṃ na dassati ekagandhakotiyam vaṇṇam na dassati
 mahāgahetvā nimantanam na gamhasati, sace pama Bhagavā mayā 25
 gahetam³¹ nimantanam gamhasati sac³² āham³³ tiroreṭṭhā tirojanapadā
 bhagavantam dattvā³⁴ āgatapariam āgatakkham yeva dassetum

¹ Bā laddhā. ² C¹ -dassam, Bā assamapadam. ³ C¹ vaddham i. e. vattam. ⁴ C¹ silāpaṭi. ⁵ Bā mām. ⁶ Bā adda pāpapuriso devadatto abosi hatthācariya sūlupatto abosi imā. ⁷ Bā onda devī. ⁸ Bā mātiposakhatthi. ⁹ Bā -yāhi. ¹⁰ Bā nūjito ekadā. ¹¹ C¹ -no, Bā adda ekadā. ¹² Bā adda ekadā. ¹³ Bā sūgato. ¹⁴ C¹ -himam. ¹⁵ Bā mām. ¹⁶ C¹ -nam. ¹⁷ C¹ patvā. ¹⁸ C¹ pari. ¹⁹ Bā yāhi. ²⁰ C¹ add me. ²¹ Bā add bhanto. ²² Bā laddha. ²³ C¹ -ta. ²⁴ Bā saccam.

labhissāmi yadā me kamhā appiṇṇati tasmiṃ khāpe' Bhagavantaṃ
 upasaṃkaritvā labhissāmi aces yaṃ Bhagavā maṃsa paṇamakkhā
 dhanmaṃ katheti' taṃ āgautvā mayhaṃ kathessati ev'āhaṃ' Bhaga-
 vantaṃ upatthahissāmi¹ ime cattāro paṭikkhepe ratana ca' āvā-
 2 cānā ti' aṭṭha vare yāci. Bhagavāpi 'esu adāsi. So tato patthāya
 pañcavāsitirasiṃ' nibaddhaupatthāko ahoṃ. So pañcava (thāna)²
 etadagge ṭhapanaṃ patthā āgamaṃ sampadā nibhigamaṃ sampadā pulibhetta-
 5 sampadā attatthaparipucchā sampadā' Utharāṃ sampadā yasaṃmaṇṇi-
 rūsaṃ padā Buddhūpanissayaṃ sampadā ti imāhi cattahi sampadāhi saman-
 10 nāgaṃ Buddhassa³ antike aṭṭha vare dāyaṃ jaṃ lakkhitrā Buddhasāsaṃ
 paṇṇāto gaganamūḷhe⁴ cando viya pākato ahoṃ. Ath' ekadūsaṃ⁵
 dhammasabbhūyaṃ katham amuttāpesuṃ: 'āvuso Tathāgato Ananda-
 15 theruṃ vataḍḍheṃsa antappesti'. Saṭṭhā āgautvā 'khāya au' itthā bhik-
 khave etarahi kathāya sunnissānā' ti pucchitvā 'Jūḍḍya nāma' ti vutte
 20 'na bhikkhave idān' eva pubbe p' āhaṃ' Anandaṃ vutṭheṃsa antappestuṃ.
 pubbe p' āhaṃ yaṃ yaṃ esa yāci tam tam adāsiṃ evā' ti vutvā
 a. ā:

A. B. Br. r. k. tassa putto Jambakumāro nāma Takka-
 silāyaṃ sippaṃ uggahetvā ācariyassa anuyogaṃ dātva rattibhōge
 20 andhakāro ācariyagharā nikkaṃhitvā attano nivāsanatthānaṃ
 vegena gacchanto aññatarāṃ brāhmaṇaṃ bhikkhaṃ caritvā
 attano nivāsanatthānaṃ gacchantam apassanto bābunā paha-
 ritvā tassa bhuttapātinibhūdi. Brāhmaṇo patitvā viravi. Ku-
 māro kārūṇeṇa nivattitvā taṃ katthe gahetvā utthāpesi⁶.
 25 Brāhmaṇo 'tayā tāta mama bhikkhābhājanam bhinnam, bhatta-
 mūlam me dehi' āha. Kumāro 'brāhmaṇa, idān' āhaṃ tava
 bhattamūlam dātauṃ na sakkomi, ahaṃ kho paṇa Kāsiraṭṭho
 putto Jambakumāro nāma, mayi rajje patitthite āgautvā maṃ
 dhanam yāceyyāsi⁷ vatvā niṭṭhitasippo ācariyaṃ vanditvā
 30 Bārāṇasīṃ gantvā pito sippam dassesi. Pita 'jīvantena me
 putto diṭṭho, rājabhūtarū pi naṃ passissānti' rajje abhisinhi.

¹ Bā addo yeva. ² Bā -thessati. ³ Bā -hanam. ⁴ Cā Bā amhi ca. ⁵ Cā
 -nāma. ⁶ Bā -vassidhi. ⁷ Bā addo te. ⁸ Cā attatthapatti. ⁹ Cā tathā-
 Bā titha. ¹⁰ Cā buddhānaṃ. ¹¹ Bā -na. ¹² Bā add bhikkhū. ¹³ Cā
 pāṇam. ¹⁴ Cā upatthā.

So Jugharājā nāma hutvā dhammena rajjam kāresi. Brāhmaṇo
tam pavattiṃ sutvā „idāni mama bhattamūlaṃ āharissāmi”¹
Bārāṇasīm gautvā rūjānaṃ alamkātanagaraṃ paḍakkhiṇaṃ
karontam eva diavā ekasmiṃ unnatapadesa’² mīto hattham
pasāretvā jayāpesi. Rājā anoloketvā va atikkami’³. Brāhmaṇo
tena aditṭhabbhāvaṃ ūtvā kathuṃ samutṭhaspenṇo paṭhamam
gātham āha:

i. Sonohi mayhaṃ vacanam janinda,
atthena Jugh’ amhi idhānupatto,
na brāhmaṇe addhike tiṭṭhamāne
gautabbam āhu dipadāna’⁴ setṭhā’⁵ ti. 13.

Tatha Jambhastakā mahārāja tasy Jugharāhi akam ekam’⁶ atthena
idhānupatto, na atikkamī idhāgata’⁷ mīto dīpeta, addhike ti addhānaṃ āgata,
gautabbam ti tath addhikam’⁸ addhānam āgataṃ pīyamānam brāhmaṇaṃ
anoloketvā va gautabbam ti paṇṇā ne āhu na kathenti.

Rājā tassa vacanani sutvā hatthiṃ vajiramkusena niggahetvā
dotiyaṃ gātham āha:

v. Sonomi tiṭṭhāmi, vadehi brahme
yenāsi’⁹ atthena idhānupatto,
kam vā tvam’¹⁰ attham mayi patṭhayaṇo
idhāgamo’¹¹ brahme tad iṃgha brūhiti. 14.

Tatha iṃghā’¹² ti odanatto nipato.

Tatoparam brāhmaṇassa ca rañño ca vacanapaṭivacana-
vasana sesagāthā kathitā:

a. Dadāhi me gāmvavarāni paṇca
dāsīsataṃ satta gavaṃ satāni
parosahassaṇi ca suvanganikkhe
bhariyā ca”¹³ me sāsisi”¹⁴ dve dadāhi. 15.

¹ Hā āharissāmi. ² Bā -ppe-. ³ C² atikkamī, C³ atikamī. ⁴ Bā dvj-. ⁵ Bā -na. ⁶ Bā āgataṃ utṭhānaṃ idh. ⁷ Bā omīta addhi-. ⁸ Bā dvj-. ⁹ C² -na. ¹⁰ C² -na. Bā -na. ¹¹ Bā va. ¹² all four MSS. -si. ¹³ Bā -na. ¹⁴ Bā -na.

1. Tapo nu te brāhmaṇa bhikkhārūpo,
mantā nu te brāhmaṇa cittarūpā,
yakkhā vā¹ te assavā santi keci,
attham vā² me abhijānāsi³ kattam. 16.
2. Na me tapo atthi na cāpi mantā,
yakkhā ca me assavā n⁴ atthi keci,
attham pi⁵ te⁶ nābhijānāmi kattam,
pubbe ca kho saṅgati mattam āsi. 17.
3. Paṭhamam imam dassanam jānato me,
na t⁷ abhijānāmi ito puratthā,
akkhāhi me pucchito etam attham,
kadā kuhiṃ vā abhū saṅgamo no. 18.
4. Gandhārārājassa purāṇhi ramme
avasimbhase Takkasilāya deva,
tath⁸ andhakāramhi⁹ timisikāyaṃ¹⁰
amsena aṃsam samaghattayimha. 19.
5. Te tathā tathvāna nbho janinda
sārāṇiyam vitisārimha¹¹ tathā,
aā yeva¹² no saṅgati mattam āsi
tato na pacchā na pure kadāci. 20.
6. Yadā kadāci manujesu brahme
samāgamo sappurisena hoti
na paṇḍitā saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti. 21.
7. Bālā ca¹³ kho saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti,
bahum¹⁴ pi bālesu kataṃ vinassati,
tathā hi bālā akataññurūpā. 22.
8. Dhīrā ca¹⁵ kho saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi na nāsayanti,

¹ C² ca, B⁴ na. ² B⁴ si. ³ B⁴ ā-. ⁴ B⁴ attham si. ⁵ C² ca. ⁶ C² pi ā-
⁷ C² B⁴ timi-. ⁸ B⁴ ā-āramha. ⁹ B⁴ va. ¹⁰ C² ā-ā.

- rañño ayyamodanāṃ karonto vadasi, aṇaṃ¹ saṃpurisānaṃ ekatāraṃ pi samveca²
 saṅgatiṃ nima evaṃ hoti, tvaṃ ti ettha raṇṇa³ utpātamattāṃ, tārakānaṃ tī
 tārakaganamajjhe, Kāṣipati⁴ tārānaṃ āpatti, idaṃ vuttam hoti: Deva Kāṣi-
 ratthādhipati yathā caudo tārakamajjhe⁵ itthe tārānāparivuto pāṭipadito⁶
 5 pāṭhāya yāva puṇṇami āpōrasi satthi ahaṃ pi aṇa taya dinnahi gāmaṇiādhī
 āpōrāmihi, taya hi⁷ me ti magā pubbe taya saddhīṃ laddho pi saṅgamo
 aladdho⁸, aṇa paṇa mama manorathasāsa nipphannaṃ taya taya saba saṅgamo
 laddho nima⁹ ti, nipphannaṃ me taya siddhīṃ mettaphalen ti vadasi.

Bodhisatto tassa mahantaṃ yaṇaṃ adāsi.

- 10 S. i. d. ā. „a bhikkhave idāṃ eva pubbe p' āhosi āmantaṃ
 varona santappemi¹⁰ yeva¹¹ ti vatrā j. s. i. „Tadā brāhmaṇo āmanta
 ahoṃ, rājā¹² ahaṃ eva¹³ ti, Janhajaṇakam.

3. Dhammajātakaṃ.

- Yasokaro puṇṇakaro hamaemihi. Idaṃ S. J. v. Deva-
 15 dattassa paṭhavipavesanam¹⁴ ā. k. Dhammasahhāyam¹⁵ ka-
 thaṃ samutthāpesuṃ: „āvuso Devadatto Tathāgatenā siddhīṃ paṭi-
 virojjhitrā paṭhavīṃ pavitthe¹⁶ ti. S. āgatrā „kāya na ttha bhik-
 khave etarabhi kathāya sannirūṇā¹⁷ ti pucchitvā „imāya nāṃ¹⁸ ti
 vutto „idāṃ tva¹⁹ eva bhikkhave mama Jina-cakke pahāraṃ datvā
 20 paṭhavīṃ pavitthe, pubbe paṇa²⁰ dhammacakke pahāraṃ datvā pa-
 ṭhavīṃ pavittvā Avici-parāyano jāto²¹ ti vatrā a. ā. i.

- A. B. Br. r. k. Bo. kāmāvacaraloke Dhammo nāma
 devaputto hutvā nibbatti, Devadatto Adhammo nāma. Teṇ
 Dhammo dībbālamkārapatimaṇḍito dībbāṃ rathavarun abbi-
 25 ruyha accharāgagāparivuto manasasa sūyamāsaṃ²² bhuñjityā
 attano attano²³ gharadvāre²⁴ sukhakathāya nisinneṇa puṇṇa-
 muposathadivase gāmanigamarājadhāne²⁵ ākāse thatvā „pāṇā-
 tipātādhi dasabhi akusalakammupathohi viramīvā mātipaṭṭhā-
 nadhammāṃ pitupaṭṭhānadhammāṃ tividhasūcaritadhammāṃ²⁶

¹ Ck omits aṇaṃ. ² Bk sammāra. ³ Bk rivaṇṇa. ⁴ Bk -kānaṃ me-. ⁵ Ck-
 patipā. ⁶ Bk hi corr. to pl. ⁷ Ck aladdho, Bk aladdho va. ⁸ Bk -evā. ⁹
 Bk add paṇa. ¹⁰ Bk paṭhavippa. ¹¹ Bk tadā hi dhammā. ¹² Bk pi. ¹³ Bk
 sūyamāsaṃ. ¹⁴ Bk only one s. ¹⁵ Bk -sam. ¹⁶ Bk -gamaṇapadārājā-
 ṇaṃ. ¹⁷ Bk -dhamma ca.

pūretha, evaṃ saggaparāyaṇā hutvā mahantaṃ yasaṃ anubha-
vissathā¹ 'ti manusee dasakusalakammapathe samādapento
Jambudīpaṃ padakkhināṃ karoti, Adhammo² „pāpaṃ hanatha"
'ti ādinā payena³ akusalakammapathe⁴ samādapento Jambudīpaṃ
vāmaṃ karoti. Atha tesāṃ ākāse rathā sammukhā ahesuṃ, ⁵
atha nesaṃ parisaṃ „tumhe kassa tumhe kassā⁶ 'ti pucchitvā
„mayāṃ Dhammasa, mayāṃ Adhammasā⁷“ 'ti vatvā magga
okkamitvā⁸ dvidhā jāta. Dhammo pi Adhammaṃ āmutetvā
„samma tvaṃ Adhammo ahaṃ Dhammo, maggo mayhaṃ
anucchaviko, tava rathaṃ okkhametvā⁹ mayhaṃ maggaṃ dehitī¹⁰“ ¹¹
paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Yasokaro poṇṇakaro 'haṃ asmi
saddatthuto¹² samaṇabrāhmaṇānaṃ,
maggārūho devamanussapūjito
Dhammo ahaṃ, dehi Adhamma maggaṃ ti. 20. ¹³

Tatha yasokaro ti ahaṃ devamanussānaṃ yasodāyako, daddāpado pi
ev' eva nayo, saddatthuro¹⁴ ti saddā thuro¹⁵ niccapantho¹⁶.

Tatoparā:

2. Adhammayānaṃ dajjam ārahitvā
asantasanto balavāhaṃ asmi, ¹⁷
sa kissa hetumhi tav' eja dajjam¹⁸
maggāṃ ahaṃ Dhamma adinapobhaṃ. 27.
3. Dhammo have pātur ahoṣi pubbe, (III, 4.)
pacchā Adhammo udapādi loke,
jeṭṭho ca seṭṭho ca saṇṇatano¹⁹ ca, ²⁰
uyyāhi jeṭṭhaassa kaṇiṭṭha maggā. 28.
4. Na yācanāya na pi pātirūpā
na arahati vo²¹ 'haṃ dadeyya maggaṃ,

¹ Bā adda pama devaputto. ² Bā adda dasa. ³ C² adda hi, C¹ hi ramitvā. ⁴
Bā okk- ⁵ C² okkamitvā. ⁶ C¹ -itthato. ⁷ C² -itthato. ⁸ C¹ sadetthato.
⁹ Bā niccam-. ¹⁰ Bā rajjāṃ vutt. to da-. C² rajjāṃ. ¹¹ Bā -naṇḍana. ¹²
Bā so.

- yuddhañ ca no hotu' ubhinnam ajja,
yuddhasmi yo jessati tassa maggo. 29.
5. Sabbā diś anuvīsaṭo 'ham asmi
mahabbalo amitayaso atullo',
guṇehi sabbehi upetarūpo
Dhammo, Adhamma tvañ kathañ vijessasi'. 30.
6. Lohena ve haññati jātārūpañ,
na jātārūpena hanauti lohañ,
sace Adhammo haññati' Dhammam ajja
ayo anvaṇṇaṃ viya dassaneyyaṃ. 31.
10. Sace tuvañ' yuddhabalo' s' Adhamma'
na tuyha vaddhā ca garū' ca atthi,
maggāñ' ca te dammi piyāppiyena
vācāduruttānī pi te khamāmi 32.
15. imā cha' gāthā tesam yeva¹⁰ vacanapaṭivacanavaseṇa tīṭhā¹¹.

Tathā sa kīṇva hetumāi tavajjā 'ti¹² so imh' ahañ Adhammo,
Adhammasīṇaṃ rathañ¹³ ārūḥḥa abhīro balavā kīṭhakarā ajja bho Dhamma
kassaci edimmapubbañ maggañ tuyhañ dammi¹⁴, pubba ti¹⁵ paṭhamakappi-
hakāla imasmīn' loke dasakusālikammajāṭhādhammo¹⁶ ca pubbe pātur' ahañ
20 pucchā adhammo, jett'ho e' 'ti pure nibbatahāhīṇaṃ ahañ jett'ho va¹⁷ seṭṭho
ca porāṇako ca, tvañ pana kamīṭṭho, tasmā magga' uyyāhiñ' vadehi, na pi pāsi-
rūpā¹⁸ ti ahañ ki vo¹⁹ n' eva yācānāya na paṭirūpavaṇṇa²⁰ magga' rā-
tāya maggañ' dassaṇṇaṃ, anuvīsaṭo²¹ ti ahañ catasso diśā catasso anu-
viṭṭo ti sabbadāñ' ahañ guṇaṃ paṭhaṇa paṭhāto, lohena 'ti ayañ' (lokena,
35 haññati²² hanassati, yuddhabalo adhammañ' ti sace tvañ yuddhabalo
s' Adhamma, vaddhā²³ va garū²⁴ e' 'ti yañ' tuyhañ ime vaddhā²⁵
ime garupavajjā²⁶ evaṃ n' atthi, piyāppiyena²⁷ ti piyena pi²⁸ appiyenāpi
dadaṇto²⁹ piyena viya te maggañ' dadāmi³⁰ attho.

¹ C² ti. ² B² atullo. ³ C² -ti. ⁴ C² haññati, C² haññati, B² haññati. ⁵ C² tvañ. ⁶ C² vaddhamma, B² adhamma. ⁷ B² guru? C² garu. ⁸ C² magga.
⁹ C² ca. ¹⁰ B² vassāṇa. ¹¹ B² kathā. ¹² B² tavajjā dajjanti. ¹³ C² omīṭṭha rathañ. ¹⁴ C² dammi pi, C² dhammi pi. ¹⁵ C² pi. ¹⁶ C² -ca. ¹⁷ C² omīṭṭha. ¹⁸ B² paṭirūppā corr. to paṭirūpa. ¹⁹ B² te. ²⁰ B² paṭi- corr. to paṭi-. ²¹ C² anuvīsaṭo. ²² all three MSS. haññati. ²³ B² vaddhā. ²⁴ B² guru. ²⁵ B² adde e' ti. ²⁶ B² viya. ²⁷ B² ante.

Bodhisattena paṇa imāya gāthāya kathitakkhaṇo¹ yeva
Adhammo rathe²thātum asakkonto avamsiro paṭhaviyaṃ patitvā
paṭhaviyā vivare dinne gantvā Avicimhi yeva nibbatti.

Etam atthaṃ viditvā Bhagavā abhisaṃbuddho hutvā vesagāthā
abhiññā:

8. Idaṃ ca sutvā vacanam Adhammo
avaṇisiro patito uddhapādo:
yuddhatthiko ce na lubbhāmi yuddham,
ettāvaṇṇā huti hato Adhammo. 33.
9. Khamtibhale³ yuddhahalaṃ vijetvā
hantvā Adhammaṃ nihanitvā⁴ bhūmyā⁵
pāyāsi vitte⁶ abhiruyha sandanam
maggen⁷ eva utibhale saccanikkāmo⁸. 34.
10. Mātāpitā sammagabrāhmaṇā ca
sammāññitā yassa ake agāro
idh⁹ eva nikkhippa sariradehaṃ
kāyassa lhedā¹⁰ utayam¹¹ vajanti¹²
yathā Adhammo patito avamsiro. 35.
11. Mātāpitā sammagabrāhmaṇā ca
sammāññitā yassa ake agāro
idh⁹ eva nikkhippa sariradehaṃ
kāyassa lhedā¹⁰ sugatim¹³ vajanti¹⁴
yathāpi Dhammo abhiruyha sandanam ti. 36.

Tattha yuddhatthiko ce ti ayaṃ issa vāṇo, so kir¹ evaṃ vāṇanto
yeva patitvā paṭhaviyaṃ patittho, ettāvaṇṇā ti bhikkhave pāvatā paṭhaviyaṃ patittho
tāvā² Adhammo³ hato nāma hoto, khamtibhale⁴ ti bhikkhave evaṃ
Adhammo paṭhaviyaṃ patittho, abhisaṃbuddhasitthale⁵ tasmā yuddhahalaṃ vijetvā
saddhitvā bhūmiyaṃ nihanitvā⁶ patitvā vitte⁷ utayam⁸ evaṃ utibhale⁹
maggen¹⁰ eva saccanikkāmo¹¹ tathaparikkāmo¹² Dhammasāvaputto pāyāsi,
sammāññitā ti asakkatā, sariradehaṃ ti kammāni yeva leka sarirasam-
bhāvaṃ dehaṃ nikkhipvā, utayam¹³ vajanti¹⁴ yassa pāpamaggaṃ eva
sakkāraṇā¹⁵ pāpe sakkatā tathārūpe¹⁶, yathā Adhammo patito avamsiro evaṃ

¹ Bā - akkhaṇa. ² all four MSS. - ti. ³ Bā¹ nihanetvā. ⁴ Bā - yā corr. to - yam.
⁵ C² H/ citto. ⁶ C² - akkhamo. ⁷ Bā¹ add to. ⁸ Bā¹ add to. ⁹ Bā¹ utti. ¹⁰
Bā¹ adda patito. ¹¹ all three MSS. - ti. ¹² C² - siddhānatāya? C² - siddhānatāya.
Bā¹ - siddhānatāya. ¹³ Bā¹ add ti. ¹⁴ C² - tathā- corr. to tathā-
¹⁵ C² - vajanti. ¹⁶ C² - sakkatā. Bā¹ - sakkatā. ¹⁷ C² add ti; C² tathārūpe ti yā-
tathārūpe, Bā¹ yathā ti in the place of tathārūpe.

avamsi nīrayam vajantū aṭṭho, sugatū vajantū yassa paṇ' eṭṭa sakkāsi
tadā paṇḍita yakkhāpi Dhammo sandanān abhīruya devalekaṃ gāṃ evam
vugatū vajantū¹.

S. evaṃ dhammān desetvā „na bhikkhave idān' ara paṭṭhe pi
o Devadatto mayā saddhīm paṭirujjhitvā paṭharim pavitṭho" ti vuttā j.
s.: „Tadā Adhammo Devadatto abosi, paṭisāpi 'ssa Devadattapariṣā
va', Dhammo pana ahaṃ'. pariṣā' Buddhapariṣā' yeva" ti, Dham-
ma jātakam².

4. Udayajātaka.

10 Ekā nisinnā ti: Idam S. J. v.³ ukkaṇṭhitabhikkhū ā.
k. Vatthum Kusaṇṭake āvibharissati. S. pana tam bhikkhū āman-
tetvā⁴ „accam kira evam bhikkhu ukkaṇṭhito" ti⁵ pucchitvā „accam
bhante" ti vutte „bhikkhu kasmā kilesarassena evaṃpe niyyānika-
sāse" ukkaṇṭhasi, parānakapaṇḍitā samiddhe drāḍaayojanke Su-
15 rundhananagare⁶ rajjāṃ kareṇā⁷ devaccharapaṭibhāṅgāya līhiyā sad-
dhīm satta vasaṇatāni ekagabbhe vasaṇā indriyāni bhinditvā lobharassena
na olokesu" ti vuttā a. ā.:

A. Kāsiratthe Surundhananagare Kāsiraṇṇā c. kareṇi,
tassa o' eva putto na dhūṭa abosi. So attano dehiyo "putte
20 paṭṭhetthā" ti āha⁸. Tadā Bc. Brahmālokā cavitvā tassa⁹
aggamahesiyā kucchimhi¹⁰ nibbatti. Ath' assa mahājanassa
hadayam vādḍhetvā jātabhāvena Udayabhaddo¹¹ ti nāman
karissu. Kumārassa pāṇacāram¹² caranākāle añño pi satto
Brahmālokā cavitvā tass' eva rūṇo aññatarāya¹³ deviyā kuc-
25 chimhi¹⁴ kumārikā hutvā nibbatti, tassāpi Udayabhaddā¹⁵ ti
nāman karissu. Kumāro yayapputto sabbasippe¹⁶ nipphattih

¹ B4 -titā. ² C³ yeva, B² ca. ³ B4 āmanera. ⁴ B4 adda pana. ⁵ B4 āman-
mahavaputtajā. ⁶ B4 add' akasā. ⁷ B4 omitta ā-. ⁸ B4 āha. ⁹ B4 add
pakkajjā, ¹⁰ C³ surundana. ¹¹ B4 -to, C³ -in. ¹² B4 āpasi, B4 adda
aggamahesiyā pi rūṇo. vasaṇam sampatṭicchitvā tathā akāsi tassā sīlatajassā. ¹³
B4 rūṇo. ¹⁴ B4 -vuttā. ¹⁵ B4 -līhet- throughout. ¹⁶ C³ -vāṇa, B4 pāda
corr. in pādā, B4 pādāsi. ¹⁷ C³ -in. ¹⁸ C³ -amittā. ¹⁹ B4 -bhāṇa. ²⁰
B4 -ā.

pāpuni, jātibrahmacārī pana ahosi, supinantenāpi¹ mothama-
 dhammanā na jānāti, nāssa² killesesu cittaṃ allīyi. Rājā
 puttā³ rajje abhihiñcītvā „nātakānī⁴ ssa⁵“ paccupatthāpessāmīti⁶
 sāsannā pesesi. Ho. „na mayham rajjē⁷“ attko, killesesu
 cittaṃ me na allīyatīti⁸ patikkhipitvā punappuna vuccamāno⁹
 rattajambunadamayaṃ itthirūpaṃ karetvā „evārūpaṃ itthiṃ
 labhamāno rajjā¹⁰ paticchissāmīti¹¹“ nātāpītuṇṇaṃ pesesi. Te
 taṃ suvaṇṇarūpakāṃ sakala-Jambudīpaṃ pariharāpetvā tathā-
 rūpaṃ itthiṃ alabhantā Udayabuddha¹² alambkaritvā tassa
 santike thepesuṃ, sā taṃ suvaṇṇarūpaṃ¹³ abhibhavitvā atthāsi.¹⁴
 Atha tesā¹⁵ amicchamānāna¹⁶ heva vemātikabhaginīm Udaya-
 baddhakumārī¹⁷ aggamahesīm katvā B-aṃ rajje abhihiñcīssu.
 Te pana dve pi brahmacariyavāsā¹⁸ eva vasiṃsu. Aparabhāge
 nātāpītuṇṇaṃ accayena B. rajjā¹⁹ karesi. Ubbho²⁰ ekagabbhe
 vasaṃanāpi lobhavasena indriyāni bhinditvā nāhamānā²¹ na
 olokesuṃ, api²² kho pana „yo amhesu paṭhamataraṃ kālā²³
 karoti so nibbatta²⁴ tthānato āgantvā²⁵ asuka²⁶ tthāne nibbatta²⁷
 ‘amīti²⁸ āroceti²⁹“ ti saṅgaram³⁰“ akuṃsu. Atha kho B. abhišekato
 sattavassasatācēyena kālā³¹ akāsi. Añño rājā nāhu³²si, Udaya-
 baddhā³³ eva³⁴ āpā paratti, amaccā rajjā³⁵ anusāsīssu. B.
 pi Tāvātisabbhavane Sakka³⁶ ttaṃ patvā yasaṃahantatāya satta-
 haṃ anussarituṃ nāsakkhi. Iti so manussa³⁷ gaganāya satta-
 vassasatācēyena āvajjitvā „Udayabuddharājadhītaraṃ³⁸
 dhanena vimahesitvā³⁹ sihanādaṃ nadāpetvā⁴⁰ dhammaṃ desetvā⁴¹
 saṅgaram⁴² mocetvā āgamissāmīti⁴³“ cintesi. Tada kira manas-
 sānaṃ daṇḍavassasahasāyukāle ahosi⁴⁴. Rājadhītā⁴⁵ taṃ di-
 vasaṃ rattibhāge supāhite⁴⁶ dvāresu thepthe ārakkhe satta-
 bhūmakapāsāḍavaratāle⁴⁷ alambkatasīrigabbhe ekā⁴⁸ niccalā at-

¹ Bā -supi. ² Bā na tassa. ³ Cā putta. ⁴ Bā -nātakānī carit. to -kāpānā.
⁵ Bā -sāpānā. ⁶ Bā -rūpakānā. ⁷ Bā -nāssa. ⁸ Cā -nāyakkā. ⁹ Bā
 adda pl. ¹⁰ Bā adda ca. ¹¹ Bā -nāka. ¹² Bā -bhāṭṭayeva. ¹³ Bā -bhāṭṭaṃ.
¹⁴ Bā -hejā. Cā -vāḍā. ¹⁵ Bā -hejā. ¹⁶ Bā adda pl. ¹⁷ Bā -pīti. ¹⁸ Bā -mi.
¹⁹ Bā adda ca.

tano sīlādi āvajjamānā nisīdi. Atha Sakko suvaṇṇamāsakapūraṁ
ekam suvaṇṇapātīm ādāya āgantvā sayanagabbhe yeva pāṇa
bhavitvā ekamantaṁ tūto tāya saddhim sallapanto paṭhamam
gātham āha:

- 5 1. Ekā nisinnā suci-saṇṇatūru
 pāsādam āreyha aninditaṅgī,
 yācāmi taṁ kinnaṇaṇettacakkhu:
 im' ekaṇattim abhaya vasemā 'ti. 37.

16 Tattha suciṭṭi anivattānivatthā, saḍḍatūru ti suṭṭhivathapūraṁ (ryā-
pātham saṭṭhapavā anivattāni ekāḍā va nīlunkatū vuttam hoti, aninditaṅgīti
pāṇatāni yeva keṇa¹ aninditaṇṇāni parimasabbhāṇapattasāṇā ti, kinna-
raṇettacakkhū 'ti sīlā māṇalehi yodhaki ca pasādehi upasābhāṭṭa kinnaṇam
uttamasādehi rakkhāhi samannāgate, im' ekaṇattim ti imam ekaṇattim aṭṭaṇṇa-
māni alakkhaṇaṇagabbhe ekato vassayāmi 'ti jīceti.

- 18 Tato rājadhittā dve gāthā abhāsi:
 2. Ukkinnantaraparikkham² daḷhaṇaṭṭālakotṭhakam³
 rakkhitaṁ khaggahatthehi doppavesam idam poraṁ. 38.
 3. Daharassa yuvino⁴ cāpi āgamo ca⁵ na vijjati,
 atha keṇa na vaṇṇena saṅgamanā icchasa mayā ti. 39.

20 Tattha ukkinantareparikkham⁶ ti idam āśāḍḍasayojanikam Sarn-
dhanapuram antarataraṁ udakaparikkhānam kaddhaparikkhānam⁷
rakkhitaṁ⁸ va ukkinanta⁹ ukkinantareparikkham¹⁰, daḷhamatṭālakotṭhakam¹¹
ti tūlāni atṭhakehi dāraṇakotṭhakehi ca samannāgataṁ, khaggahatthehi ti
āroddhabatthehi dāraṇi yodhahatthehi rakkhitaṁ, doppavesam idam poraṁ
25 ti idam ukkalapuram pi tassa onto mūlānam mayham nīlāpuram¹² pi abha-
yam¹³ keṇa¹⁴ paristāṇaṁ na sakkā, āgamo ca¹⁵ 'ti idha imāya velāya taru-
vassa va yaddānappattassa va thamasampannayodhassa va aññassa va mahantaṁ
pi paṇṇikānaṁ gehetvā āgacchantassa āgamo nāma n'atthi, saṅgamanā ti
atha taṁ keṇa āraṇeṇā imāya velāya mayā eha samāgamanā¹⁶ icchasi¹⁷.

- 26 Atha Sakko entutthaṁ gātham āha:

¹ Bā keṇaṅgi. ² C² ukkinu-, B² okkhinu-, B³ ukki-. ³ B³ daḷha aṭṭā-. ⁴ B⁴
yūddho, D⁴ yuddho. ⁵ C⁵ ca. B⁵ va. ⁶ C⁶ ukkinu-, B⁶ okkhinu-. ⁷ C⁷
rakka-. ⁸ C⁸ ukkhina-, B⁸ ukkhina-. ⁹ B⁹ ukk-. ¹⁰ B¹⁰ daḷha aṭṭā-
¹¹ B¹¹ -amapu-. ¹² B¹² -yampi. ¹³ C¹³ B¹³ ca. ¹⁴ B¹⁴ saṅgamanā. ¹⁵ B¹⁵ -eti.

4. Yakkho 'ham asmi kalyāṇi, āgato 'smi tamantikaṃ',
tvaṃ maṃ nandaya¹ bhaddante, puṇṇakamissaṃ dadāmi te. 40.

Tass' aṭṭho: kalyāṇi sunderadassana, aham ev' ako² devaputto devānubhā-
vena³ idhigato, tvaṃ aḷḷa maṃ⁴ nandaya⁵ tassāhi, aham te maṃ puṇṇa-
māsaṇapūṇaṃ⁶ savaṇasāpātiṃ⁷ dadāmi ti.

5

Taṃ sutvā rājadhītā pañcamam gātham āha:

5. Devam va yakkham aṭṭha vā manussaṃ
na patihaya Udayam aticca-m-aññam,
gacch' eva tvaṃ yakkha mahānubhāva,
mā c' assu gantvā punar āvajjithā⁸ 'ti. 41.

10

Tass' aṭṭho: aṭṭha devatāya devam vā yakkham vā Udayam atikkhamitvā
aññam na patheṃti, so tvaṃ gacch' eva, mā idha atthāsi. Or me tvaṃ kha-
tana⁹ paṇḍakārena attho, gantvā ca¹⁰ māssu imam ihāṃ punar āvajjithā
'ti.

So tassā sīhanādāṃ sutvā aṭṭhātvā gatasadiso hutvā tat- 15
th' ev' antarahito¹¹ atthāsi. So paṇḍivase tāyam eva velāya
suvuṇṇamāsaṇapūṇam rajatapātiṃ ādāya tāya saddhim sallapanto
chaṭṭham gātham āha:

6. Yā sā¹² rati uttamā¹³ kāmabhogināṃ
yamhetu sattā viśamaṃ caranti¹⁴
mā taṃ ratim jiyi tvaṃ saccimbhite¹⁵,
dadāmi te rūpiyaṃ kaṇṇapūṇaṃ ti. 42.

20

Tass' aṭṭho: bhaddo rājadhītā yā sā kāmabhoginīnaṃ¹⁶ rati samethu-
kathā¹⁷ kāmaraṇṇā nāma uttamaratā yaso ratijā¹⁸ kīraṇā satti kīyaḍḍasamādi-
samam caranti taṃ ratim tvaṃ bhaddo saccimbhite¹⁹ manasabhaṭṭe mā jiyi, ahaṃ
pi āgacchanto ta tucchahattho āgato, hiyya suvuṇṇamāsaṇapūṇam savaṇasāpātiṃ
āratim aḷḷa rūpiyasāpātiṃ²⁰, imam te ahaṃ rūpiyasāpātiṃ suvuṇṇapūṇam dadāmi ti.

25

Rājadhītā cintesi: „ayaṃ kathāvaḷḷāpaṃ lahbanto puṇṇa-
pūṇāgamissati, na dāṇi tena saddhim kathessāmi ti“ sā kiñci

¹ Bā tarantika, B' bhaxantika. ² Bā nandaya, B' nandasa. ³ Bā omā ev. ⁴ Bā devaṇṇa. ⁵ Cā noma. ⁶ Cā koma, C' suvuṇṇamāsaṇapūṇa. ⁷ C' sava-
na. ⁸ Cā āha, Bā āga. ⁹ Cā Bā va. ¹⁰ Bā sathava ant. ¹¹ Bā' omā ev. ¹² Bā
-ma, B' -mam. ¹³ Bā varanti. ¹⁴ Bā -te. ¹⁵ Bā -gacch' satti-. ¹⁶ Bā -na,
C' ratissamābhogināṃ. ¹⁷ Bā dattijā. ¹⁸ Bā adda savaṇasāpūṇam.

na kathesi. Sakko taseā akathannabhāvān¹ ātvā tatth² ev³
 antarabho⁴ thatvā⁵ punadivase tīyam eva valāya lohapātīm
 kahāpanapūram ādāya „bhadda⁶ mañ kāmratīyā santappehi,
 imān te kahāpanapūram lohapātīm dassāmi⁷” āha. Tam
 5 diṣvā rājadhītā sattamaṃ gātham āha:

1. Nāri naro nījjhapayam⁸ dhanena
 ukkamsati yattha kuroti chaṇḍam,
 vipaccaniko tava devadharmu
 paccakkhato thokatarena esūti. 43.

10 Tase¹ attho: bho juriya tvaṃ jaṇo, naro hi nāma mātulo. Kāśāpatikāraṇā
 dhanena nījjhapento saḍḍhapento yattha nāriyā chaṇḍaṇi kuroti tam ukkhamāsi
 vaṇṇetvā thoketvā bahutarena dhanena palothesi, tvaṃ pañ² so devadharmu
 vipaccaniko, tvañ hi maya paccakkhato thokatarena esi paṭhamodhese suraṇa-
 15 pūram suraṇapātīm āharitvā dassāmi³ rupiyapātīm satiyadivase kahāpana-
 pūram lohapātīm āhasati.

Tam sotvā M.⁴ „bhadda rājakuṃāri⁵, ahañ ccekavāṇiyo,
 na nīratthakena atthamā pāsemi⁶, sace tvañ āyudā vā vaṇṇena
 vā vaddheyyāsi ahañ te paṇṇākūram vaddhetvā āhareyyam,
 tvañ pana pariḥāyas⁷ eva, tenāhañ pi dhanam pariḥāpemi⁸”
 20 vatvā tisso gāthā abhāsi:

2. Āyudā ca vaṇṇaṃ ca manussaloke
 nihiyyati manujānañ sugatte,
 ten⁹ eva vaṇṇena dhanam¹⁰ pi tvañ
 nihiyyati, jinnatarāsi aṇṇa. 44.

25 3. Evañ me pekkhamānaṃ rājaputti yaṇassini
 hāyat¹¹ eva tato vaṇṇo ahorattānaṃ accaye. 45.

10. Imiṇā ca¹² tvañ vayasā¹³ rājaputti ammedhase
 brahmacariyam careyyāsi, bhīyyo vappavati siyā¹⁴ ti. 46.

Taṃ uṭṭhiyyasīti parivāraṇe āstānudekañ siyā pariḥāyati, manussa-
 30 lokānañ hi evāṃ jīvitena vaṇṇena saḍḍhupapāḍāḍhāni dīna dīna pariḥāyati¹⁵ eva¹⁶,

¹ B¹ akathena. C² akathata. B³ akathita. ⁴ B⁴ tattheva an-. ⁵ B⁵ kutvā. ⁶
 B⁶ aṇṇa tvañ. ⁷ B⁷ nījjha. B⁸ utthā. ⁸ B⁸ adda suraṇapūram. ⁹ B⁹ saṅko.
¹⁰ C¹⁰ -ti. ¹¹ B¹¹ nāmeti. ¹² C¹² -na. ¹³ B¹³ eva. ¹⁴ C¹⁴ vayasā. ¹⁵ C¹⁵ -jāteva.

innatarāḥaḥ¹ mama paḥamaṁ āratadivasa pavatira² hi te āyasa³ bhyyo-
divasaṁ na pāpuṁi, kuthāsiyā ohinnam⁴ viya tathā⁵ eva niruggāhi, bhyyo paratani⁶
ajjadivasam⁷ na pāpuṁi, bhyyo⁸ kuthāsiyā ohinnam⁹ viya¹⁰ niruggāhi, taṁā ajja
pūpataraḥ¹¹ jāta, eva m¹² m¹³ u¹⁴ tiṭṭham bhyyo ca paratani¹⁵ va, aly¹⁶ eva pana may-
ham¹⁷ evaṁ pekkhamāssa¹⁸ pekkhamāssa¹⁹ eva, hāya²⁰ eva tato vaṇṇo abh-
rattāṇam²¹ accaye u²² ita pethāya pava²³ rattiṇḍivasa²⁴ cūṭvateṇa abharaṇānam
accayeṇa apagāṇitikkāhāraṁ eva gāḍḍasaṇṇi²⁵ dāseṇi, imiṇā ca²⁶ u²⁷ taṁā
Udāḍa²⁸ sace²⁹ vevā imiṇā va saṇṇa³⁰ liṇṇam³¹ evaṇṇaṇṇa³² sarīre jāṇya avūṭṭi-
yaṇa³³ seṭṭhaṇṇi³⁴ cāreyya³⁵ u³⁶ pekkhāṇi³⁷ samanadhammaṁ kareyya³⁸ u³⁹ bhīyya
vaṇṇavattāṇi⁴⁰ u⁴¹ sikkhāṇaṇṇi⁴² u⁴³ bhāveyya⁴⁴ balaṁ.

Tato rājadhītā itarāṇaṁ gātham āha:

11. Devā na jīraṇṭi¹ yathā maṇussa,
gattesaṁ tesam² valiyo na honti,
pucchāmi taṁ yakkha mahānubhāva³;
katham⁴ na⁵ devānaṁ sarīradeho ti. 47.

Tatha sarīradeho ti sarīraṇṇāṇāṁ deho devānaṁ sarīraṇṇaṁ katham⁶ na
jīraṇṭi, idam⁷ taṁ aham⁸ pucchāmi⁹ vadāsi.

Ath' asā kathento Sakko itaram gātham āha:

12. Devā na jīraṇṭi yathā maṇussa,
gattesaṁ tesam¹ valiyo na honti,
suve suve bhīyyatara² va tesam³
dibbo ca vaṇṇo vipulā ca bhoga⁴ ti. 48.

Tatha yathā maṇussa u⁵ yathā maṇussa jīraṇṭi⁶ rūpeṇa vaṇṇeṇa
bhogeṇa cakkhūpasaṁpattā⁷ u⁸ jīraṇṭi na evaṁ devā, tesam⁹ gattesaṁ valiyo pi
na honti, mettakaḥcānappattā¹⁰ eva vaṇṇasārīraṁ¹¹ honti, suve suve ti divase
divase, bhīyyatara¹² va u¹³ sikkhāṇāṇā¹⁴ va tesam¹⁵ dibbo ca vaṇṇo vipulā ca
bhoga¹⁶ honti, maṇussaṇṇa¹⁷ hi¹⁸ rūpaparibhāni¹⁹ cāraṇṇabhāva²⁰ sakkāhi, devesu²¹
sikkhāpasaṁpattā²² sikkhāpavāraṇṇasāpattā²³ ca²⁴, evaṁ aparibhānadharmā nāma²⁵

¹ C² - u. ² B⁴ - ampi. ³ B⁴ adda va. ⁴ B⁴ adda tathāva. ⁵ B⁴ - cūpi. ⁶
B⁴ parato. ⁷ B⁴ omittā pe-. ⁸ B⁴ omittā pe-. ⁹ C² - dū. B⁴ bhavissatī. ¹⁰
B⁴ va. ¹¹ C² upāyena. ¹² B⁴ vadeyyatī. ¹³ B⁴ - aly. ¹⁴ B⁴ adda u. ¹⁵
B⁴ - i. C² - ara-. ¹⁶ C² jīyati, B⁴ jīraṇṭi, B⁴ jīraṇṭi. ¹⁷ B⁴ - ara. ¹⁸ C² - na.
¹⁹ B⁴ idam²⁰ aham²¹ taṁ. ²⁰ C² - ti. ²¹ B⁴ adda hi. ²² so C²; B⁴ mettakaḥcānappatta-
vaṇṇasāraṇṇasārīraṁ. ²³ C² - hi. ²⁴ C² rūpe, B⁴ rūpaṇṇa-. ²⁵ B⁴ cūṭvāṇāṇi-. ²⁶
B⁴ parakkāhi-. ²⁷ B⁴ adda balaṁ. ²⁸ B⁴ pāṇassa.

devalekaṃ, taṃhi taṃ jarabhapetva¹ va nikkhamitvā pabbajja², evaṃ parihāṇiyasabbhāva³ manussalekhi⁴ ānecchitva⁵ aparihāṇiyasabbhāvato vācāpam devalekaṃ gamhesasitā.

Sā devalekassa vaṇṇaṃ sutvā⁶ gāmaṇamaggaṃ pucchanti⁷ itaram gātham āha:

11. Kim sū⁸ dha bhūtā janatā anekā,
maggo ca nekāyatanāṃ⁹ parutto,
pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva:
katthaṃhito paralokaṃ na bhāye ti. 49.

Tassa kim sū dha bhūtā ti devarāja yaṃ khaṇṇapāṇibhaddā anekā
10 janatā kinbhūti kassa¹ bhāyena parihāṇiyasabbhāva² manussalekaṃ devalekaṃ na
pucchanti pucchati, maggo³ ti devalekagāmaggaṃ, idha pana kim ti āharitva
ko ti pucchā⁴ ānecchā, yaṃ h ettha ettha: neha⁵ tthāyasaṃvāsaṇa⁶ paṇḍitēhi
parutto devalekamagga⁷ ke⁸ katara ti vuttam⁹ hoti, katthaṃhito ti paralokaṃ
pucchanto katarānaṃ magga¹⁰ tthā na bhāyanti.

15 Ath' assū kathento Sakko itaram gātham āha:

12. Vācam manāṃ ca paṇḍhāya sammā¹
kāyena pāpāni akubbamāno
bavhannupānaṃ² gharam āvasanto
saddho mudhā samvibhāgi vadaññu
20 saṅgāhako sakhllo saṇhavāco (III. ⁵⁰/₃₁)
etthaṃhito paralokaṃ na bhāye ti. 50.

Tass' ettha: bhaddo¹ idāya vācam manāṃ ca sammā² thapeitvā kāyena pi
pāpāni ākaronto ime āsakkussakāmaṃsepaṭhe sammāya vattanto bahū ānapeṇa
baho vā³ deyyedhammaṃ ghare vāsanto 'dāmasa vipāko aritthi⁴ saddhāya samap-
15 sāgato muduritto dāmasa⁵ bhāgathā⁶ sadvibhāgi⁷, pabbajitā bhikkhūya
carāmaṇi vadanti⁸ nāma paccapēdūnaṃ teṇaṃ tassa vādasā jūnaṇato vadaññu,
etthi⁹ saṅgahavattitthi¹⁰ saṅgahako¹¹, piyavādhāya sakhllo, majjavacanaṭṭāya¹²
saṇhavāco¹³, ettha etthake¹⁴ guṇarāsiṃhi¹⁵ tthito paralokaṃ gacchanto na bhāyanti.

¹ It appetvā. ² Bā -jāhi. ³ Bā ravitvā. ⁴ Bā add tassa. ⁵ all three MSS.
-ti. ⁶ Cā -yatināni, Bā -kāyanaṃ. ⁷ It tissa. ⁸ Cā adda na. ⁹ Bā kim
ma-. ¹⁰ Cā nakkā, Bā anokā. ¹¹ Bā adda ca. ¹² Bā bahunna-. ¹³ Cā ta
¹⁴ Cā -bhāgarāyā, Bā -bhāgarāyā. ¹⁵ Cā -gi. ¹⁶ Bā caranti. ¹⁷ Cā -ga.
Cā -gā -cōrā to -ga-. ¹⁸ Cā maṭṭha-, Bā maṭṭha-. ¹⁹ so all three MSS.

Tato rājadhītā¹ tassā vacanaṃ sutvā thutidā karonti²
itaraṃ gātham āha:

15. Anusāsasā³ maṃ yakkha yathā mātā yathā pitā,
olāravanṇa⁴ pucchāmi: ko nu tvam asī sūrahā ti. 51.

Tassā⁵ atho: yathā mātāpitro⁶ [puttāke anusāsanti tathā maṃ anusāsati,⁷
olāravanṇa⁸ saṃbhagrapattarūpa⁹ ko nu aī tvam ti¹⁰ accuṇṇatasāro¹¹ ti.

Tato B. itaraṃ gātham āha:

16. Udayo¹² 'ham aṃmī kalyāṇi saṅgarattihā¹³ idhūgato,
ānanta kho tam gacchāmi, mutto¹⁴ 'smi tava saṅgarā¹⁵ ti. 52.

Tassā¹⁶ atho: kalyāṇabhāṣane¹⁷ ānantaṃ purimābhāṣe tava ānantaṃ Udayo nāma¹⁸
Tāvatasābhāṣane¹⁹ Saṅko hūva nibbāṇe, idhūgacchāto²⁰ na idhevaasānāgato, tam
vimsamitvā²¹ puna saṅgarā²² mūcassamāsi saṅgarattihā²³ pubbe saṅga-
rasse²⁴ katattā āgato 'amā, idāni tam ānantaṃ gacchāmi, mutto²⁵ 'smi tava saṅ-
garā²⁶ ti.

Rājadhītā assasitvā²⁷ „sāmi, tvam Udayabhaddarājā²⁸ ti as-
sadhārāya pavattamānāya²⁹ „āhaṃ tumbhe³⁰ vinā vaṇṇam na
sakkomi, yathā tumbhākāni santeke vasāmi tathā maṃ anu-
sāsenthā³¹ 'ti vatvā itaraṃ gātham āha:

17. Saccē³² kho tvam Udayo ki³³ saṅgarattihā³⁴ idhūgato
anusāsa maṃ rājaputta yathāssa puna saṅgamo ti. 53. 20

Atha naṃ anusāsanto³⁵ catasso gāthā abbāsī:

18. Adhipatati³⁶ vayo khago tath' eva,
thānaṃ n' atthi dhuvam, cavanti sattā,
parijiyati addhuvam sarīraṃ,
Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 54. 25

19. Kasiṇā³⁷ paṭhavī dhanassa pūrā
ekass' eva siyā anaññadbeyyā,
taṃ cāpi jāhāti avitarāgo,
Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 55.

¹ B4 adda tath. ² all three MSS. - ti. ³ C4 - ahi. ⁴ C4 - am. ⁵ B4 - paṇi. ⁶
B4 asī. ⁷ B4 tvam evam. ⁸ C4 - rā. ⁹ C4 - ruttā, B4 saṅgarattihā. ¹⁰ B4 adda
ca. ¹¹ B4 sathā. ¹² C4 - ahi. ¹³ C4 - ahi. ¹⁴ B4 - dhi. ¹⁵ B4 - dhi. ¹⁶ B4 - dhi. ¹⁷ B4 - dhi. ¹⁸ B4 - dhi. ¹⁹ B4 - dhi. ²⁰ B4 - dhi. ²¹ B4 - dhi. ²² B4 - dhi. ²³ B4 - dhi. ²⁴ B4 - dhi. ²⁵ B4 - dhi. ²⁶ B4 - dhi. ²⁷ B4 - dhi. ²⁸ B4 - dhi. ²⁹ B4 - dhi. ³⁰ B4 - dhi. ³¹ B4 - dhi. ³² B4 - dhi. ³³ B4 - dhi. ³⁴ B4 - dhi. ³⁵ B4 - dhi. ³⁶ B4 - dhi. ³⁷ B4 - dhi.

va. Sādhū bhāsata' ayaṃ¹ yakkho: appaṃ maceḍṇa jīvitaṃ,
kaṣiraṇ ca parittaṇ ca taṇ ca dukkhena saṃyutaṃ,
sāhaṃ ekā pabbajissāmi hitvā Kāsīṃ Surundhanan ti. 58.

Tatthe eiddhū 'ti' appaṃ maceḍṇa jivitaṃ ti bhāsamāṇa ayaṃ devatā
eiddhū bhāsaṃ, kāmāraṇaṃ: idamhi kaṣiraṇ ca dukkham asādaṇḍhaṇ parittaṇ 5
ca ca bahukama itarakhāṇaṃ, aco hi kaṣiraṇ pi² saṃyutam digbhakkam paratteyya
parittakam pi³ saṃyutam sukham bhavettha⁴ vaṭṭeṇ⁵, idam paṇa kaṣiraṇ e' eva
parittaṇ ca ekaḥena vaṭṭadakkhena⁶ saṃyutam⁷ saṃmitam⁸, sāhaṃ ti aī aham
Surundhanan ti Surundhananagarāṇ ca Kāsiraṇhaṇ⁹ ca chaḍḍetvā¹⁰ eiddhū
pabbajissāmi āha. 10

B. tassa ovādaṃ datvā sakatibhānam eva gato. Sāpi pu-
nadivase amacce rajjāṃ paṭicchāpetvā attano¹¹ ugaro yeva
ramanīye uyyāne isipabbajjāṃ pabbajitvā dhammaṃ caritvā
āyupariyosāṇa Tāvatisabbhavane B-assa pādaparicārīka hutvā
nibbatti. 15

S. i. dhammadesanāṃ ā. saṃcāmi pakāsetvā j. a. (Saccapariyo-
sāṇe ukkaṇṭhitabhikkhū sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhābhi): „Tadā rājadhītā
Kābulamātā abhū. Sakko paṇa aham evā¹² 'ti. Udayajātakaṃ.

5. Pāṇiyajātaka.

Mitto mittassa¹ 'ti. Idam S. J. r. kilosaṇiggaham ā. 20
k. Ekasmiṃ hi samaye Sāvatthi-vāseṇa pañcasatā gihī saḥāyaka
Tathāgataṃ dhammadesanāṃ eva pabbajitvā upasampannā auto-
koṭṭisānthāre vasantā adḍharuttasamaye kūmaritakkam vitakkeṇaṃ,
sabbhaṃ heṭṭhāvuttinūyāṇ² eva vitakāretabbhaṃ. Bhagavato āpattiya
panāyasmatā Anandena bhikkhavaṃghe saṃuppatte S. paññattāsane 25
nāḍitvā anodhasakaṃ kaṭṭā „kūmaritakkam vitakkayitthā³ 'ti avatvā
sabbasaṃgāhikavaseṇ⁴ eva „bhikkhavo kilosa khuddake nāma v' atthi.
bhikkhūnā nāma uppannuppannā⁵ kilosa niggaḥetabbā va⁶, porāṇa-
kapaṇḍitā anuppanne Buddhe kilosa niggaḥetvā paccakabodhiḥāṇaṃ⁷
pattā⁸ ti vatvā a. ā. 30

¹ Ck -satthayam, C -satattiyam, Bk -satiyam. ² Bk addo bhaddo. ³ Bk omite
pi. ⁴ Bk addo ca. ⁵ Ck vaddheyya. ⁶ Ck vaddha-. ⁷ Bk -yuttam. ⁸ Bk
-nikkhaṇ. ⁹ Bk kāsikara-. ¹⁰ Ck chaḍḍhe-. ¹¹ Bk auto. ¹² Bk uppanna. ¹³
Bk omite va. ¹⁴ Bk -buddha-.

A. B. Br. r. k. Kāsiraṭṭhe ekasmiṃ gāmaḥ dva
 saḥāyaka' pāṇiyatumbāni ādāya khettaṃ gantvā ekamanto
 thapetvā khettaṃ koṭṭetvā' pīpāsītakāle āgantvā pāṇiyān
 pivanti. Tesu ako pāṇiyatthāya āgantvā attano pāṇiyān
 5 rakkhanto harassa tumbato pivtvā ayaṃ araṇṇā nikkhamivā
 nahāyivā tūto „atthi na kho me kāyadvārādhiṃ aḷḷa kiñci
 pāpam katan" ti upadhārento thenetvā pāṇiyassa pītabhāvān
 diṣvā' saṃvegappatto hutvā „ayaṃ tanhā vaḍḍhamāna maṃ
 apāyesu khipissati, imaṃ kilesaṃ niggaḇhissāmi" ti pāṇiyassa
 10 thenetvā pītabhāvān ārammaṇaṃ katvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā
 paccakabodhiññāpaṃ nibbattetvā paṭiladdhaññāpaṃ āvajjanto'
 atthāsi. Atha naṃ itaro nahāyivā utthito „ahi samma
 gharaṃ gacchāma" ti āha. „Gaccha tvam, mama gharena
 kiccaṃ n' atthi, paccakabuddhā nāma mayā" ti. „Paccaka-
 15 buddhā nāma tumbādisā' honti" ti. „Atha' kīdisā honti" ti.
 „Dvaṅgulakesā kāsāyavattavasaṇā" Uttarahimavante Nanda-
 mūlakapabbhāre vasantī" ti. So kassā parāmaṇi, taṃ khaṇaṃ
 yev' asse gihiliṅgaṃ antarahāyi, surattadupattaṃ nivatthaṃ
 eva, vijjullatāya saḍḍasaṃ kāyabandhanaṃ baddhaṃ eva,
 20 alattakapaḇalavaṇṇaṃ' uttarāsaḇgacīvaraṃ ekamsakatam eva,
 meghavaṇṇaṃ paṇḍukūlacīvaraṃ aṭṭhe¹⁰ thapitam eva, bhama-
 ravāṇṇo mattikāpatto¹¹ vāmaṃsakūṭe¹² laggito va ahoṣi, so
 ākāse thitvā dhammaṃ deasetvā uppatitvā Nandamūlakapab-
 bhāre yeva otari. Aparo pi Kāsīgāmo¹³ yeva kuṭumbiko
 25 āpane nisīno ekam purisaṃ attano bhariyaṃ ādāya gacchan-
 taṃ diṣvā taṃ uttamarūpadharaṃ itthiṃ indriyāni bhinditvā
 oloketvā puna cintesi: „ayaṃ me lobho vaḍḍhamāno apāyesu
 khipissati" ti saṃviggaṃāṇaso vipassanaṃ vaḍḍhetvā paccaka-
 bodhiññāpaṃ nibbattetvā ākāse tūto dhammaṃ deasetvā

¹ B² -yā. ² C² āhūsetvā, C² koṭṭetvā. ³ B² adda so. ⁴ B² -laddhagāmaṃ.
⁵ C² -Jento. ⁶ B² has addid na. ⁷ B² adda naṃ. ⁸ B² vattahanta.
 B² -pa-. ⁹ B² addakute. ¹⁰ B² -ka-. ¹¹ B² vāma am-. ¹² B² kāsika gā-

Nandamūlakapabbhāram eva gato. Kāsigāmasino¹ yeva
 dve pitāputtā ekato maggaṃ paṭipajjimsu, atavimukhe
 va² corā tthitā bonti, te pitāputte labhivā puttāṃ gahetvā
 „dhanāṃ āharitvā tava puttāṃ gaṇhā“³ : pīṭeraṃ vissaj-
 jenti, dve bhātaro labhivā kaniṭṭhaṃ gahetvā jeṭṭhaṃ⁴
 viśajjenti, ācariyantevāsike labhivā ācariyaṃ gahetvā
 antevāsikaṃ viśajjenti, antevāsiko sippalobhena dhanāṃ
 āharitvā ācariyaṃ gaṇhitvā gaacchati. Atha te pitāputtā tattha
 corānaṃ tthitabhāvaṃ ātvā „tvaṃ maṃ“⁵ 'pitā' ti mā vadi,
 ahaṃ pi taṃ⁶ 'putto' ti na vakkhāmi“⁷ katikaṃ katvā corehi⁸
 gaṇhitukāle „tumhe sūñṇamaññaṃ kiṃ boṭhā“⁹ 'ti puṭṭhā „na
 kiñci homā“¹⁰ 'ti sampajānampasādaṃ karimsu. Tesu atavito
 nikkhamitvā sāyaṃ nabhāyitvā¹¹ tthitesu putto attano allaṃ
 soḍheṇto taṃ musāvādaṃ diṅvā „Idaṃ pāpaṃ vaḍḍhamānaṃ
 maṃ apāyesu khipissati, imaṃ kiñesaṃ niggaḥhasāmi“¹²
 vipassanaṃ vaḍḍhetvā paccakabodhiññaṃ nibbattetvā ākāse
 tthito pita dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato.
 Kāsigāmake¹³ yeva¹⁴ pana eko gāmahhojako māghātāṃ karāpesi,
 aha naṃ balikammakāle mahājano saṃnipatitvā āha: „sāmi
 mayaṃ migasūkarādayo māretvā yakkhānaṃ balikammaṃ
 karissāma, balikammakālo esu“¹⁵ ti. „Tumhākaṃ pabbekaraṇa-
 niyāmen' eva karothā“¹⁶ 'ti. Manussā bahūṃ pānātipātāṃ
 akāmesu. So bahūṃ macchamamisaṃ diṅvā „Ime manussā
 ettake pāpe mārentā maṃ' ekassa' vacanena mārayimsu“¹⁷ 'ti
 kukkucen katvā vātapānaṃ nissāya tthitako va vipassanaṃ¹⁸
 vaḍḍhetvā paccakabodhiññaṃ nibbattetvā ākāse tthito¹⁹
 dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato. Aparo
 pi Kāsiratthe²⁰ yeva gāmahhojako majjavikkayaṃ vāretvā
 „sāmi, pabbe imasmiṃ kāle surācāro“²¹ nāma hoti, kiṃ
 karomā“²² 'ti mahājānena vatte²³ „tumhākaṃ porāṇakaniyāmen'“²⁴

¹ B² aparo pi kāsiyāsi. ² B² ca. ³ C² maṃ. ⁴ B² omits tam. ⁵ B² -yirz.

⁶ B² aparo pi kakkagāsi. ⁷ B² adda ta. ⁸ B² manevakkara. ⁹ B² adda va.

¹⁰ B² kakkara. ¹¹ C² -choṇo, C² -pāpe. ¹² B² -o.

karothā¹ "ti āha. Manussā cāpanaṁ katvā suraṁ pivitvā
 kalahaṁ karontā haṭṭhapāde bhinditvā² eṣaṁ bhinditvā kappe
 chinditvā bahudande bojjhiṁsu. Gāmahojako te diāvā
 cintesi: „mayi ananñānante³ ime etaṁ dukkhaṁ na vindeyyuṁ“
 5 ti so ettakena kukkucāṁ katvā⁴ vipassanaṁ vadḍhetvā
 paccakaboddhiṇṇaṁ nibbattetvā „appamattā hoṭhā“⁵ 'ti ākāse
 ṭhatvā dhammaṁ desetvā Nandaṁlākapaḍḍhāraṁ eva gato.
 Aparabbhūge pañca paccakabuddhā bhikkhācārathāya Bārāṇasi-
 dvāre otaritvā equivatthā anpārutā pāsādikhe⁶ ' abhikkamādhi
 10 piṇḍāya carantā rājadvāraṁ pāpunṇesu. Rājā te diāvā va
 pasannacitto rājanivesanaṁ pavesāpetvā⁷ pāde dhovitvā
 gandhatelena makkhetvā pañitena khādaniyena bhojananiyena
 parivisitvā ekamantaṁ nisīditvā „bhante tuṇḍakāṁ paṭhamā-
 vaye pabbajjā soḅhati, imasmiṁ vaye pabbajjantā kāmesu
 15 ādīnavāṁ passittha, kiṁ vo ārammaṇaṁ ahesīti“⁸ pucchī. Te
 taṁsa kathentā⁹

1. Mitto mittassa pāṇyaṁ aḷimaṁ paribbuñjissath¹,
 teṇa paccā vijigucchim tathā pāpaṁ pakatam mayā,
 mā puna akaraṁ pāpaṁ tasmā pabbajito ahaṁ. 59.
- 20 2. Paradāraṁ ca diāvāna chando me udapajjatha²,
 teṇa paccā vijigucchim tathā pāpaṁ pakatam mayā,
 mā puna akaraṁ pāpaṁ tasmā pabbajito ahaṁ. 60.
3. Pitarāṁ me mahārāja corā agāṇhurā kānāne,
 tes' āhaṁ pucchito jānaṁ aṇṇathā naṁ viyākarāṁ,
 25 teṇa paccā: -pe-. 61.
4. Pāṇātipātaṁ akaraṁ somayāge upatṭhite,
 tes' āhaṁ samanuññāsim,
 teṇa paccā vijigucchim -pe-. 62.
5. Surāmerayamadhokā ye jaṇā paṭham' āsu no
 30 balaṇnaṁ te anutthāya majjapānaṁ akappayam,

¹ B⁴ bhāṇitvā. ² C² = sun-. ³ B⁴ adda vātapānena nīlāya (hitako va. ⁴ C² = P². ⁵ B⁴ -votvā. ⁶ B⁴ adda pāṭhamādhara. ⁷ C² = -jijam, B⁴ -jissam. ⁸ B⁴ = upapajj-.

tes' āhaṃ samanuddhāsīṃ,

tena pucchā vijigucchīm taṃ pāpaṃ pakatam mayā,

mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ ti 63.

imā' paṭipāṭiyā pañca gāthā abhāsīṃsu.

Rājāpi ekamekassa vyākaraṇaṃ sutvā „bhante ayaṃ a
pabbajjā tumbhākam eva appicchavikā" ti tthim akāsi.

Tattha mitto mittasā 1 ti mahārāja ahaṃ ekassa mitto hutvā tassa
mittasā suttakathā pāṇyāṭṭhikā nimā nāma nuyāmena peribhojīm, tasmā ti
yaṃ pucchāṇāṃ nāma pāpaṃ 2 karonti tesme ahaṃ pi, mā puna akaraṃ
pāpaṃ ti taṃ pāpaṃ ārammanam tatvā pabbajito 3 'mhi, ehaṃ ti mahārāja 10
imāṃ nāma nuyāmena meṃ padeḍḍam dāva kime ehaṃ uppajji, ayaṃ hu
ti gonkhamu 4, jānu ti tesmā corānaṃ akāṃ 5 kiṃ te ayaṃ 6 horiṃ pucchāte 7
jānuṃ yeṃ na kiṃ horiṃ aññathā vjāsi, somayaḃe ti navachande utthiṃ
somayaḃe nāma yakkhahāṃ 8 karīṃsu, tasmā upaṭṭhiṃ, samanuddhāsīṃ ti
samanuddhā āsiṃ, sutāmetayamadhaṃ 9 ti pithasurādīṃ sutā ca pup- 15
phāsurādīmetayāṃ te pakkamadhu 10 viya madhuraṃ maññamāṇā, ye jaṇā
pakkamadhuṃ ti ye no 11 gāme jaṇā 12 paṭhamāṃ evarūpaṃ jaṇā āhāṃ,
bahuvāsaṃ te ti te ekadivasaṃ ekasmiṃ chao 13 paṭṭe bahuvāsaṃ anathāya
majjapāṇaṃ kappayīṃsu 14.

Rājā tesāṃ dhammaṃ sutvā pasannacitto civarasātake 20
ca bhesajjāni ca datvā paccakabuddhe uyyojesi. Te pi tassa
anumodanaṃ katvā tatth' eva agamāṃsu. Tato paṭṭhāya rājā
vatthukāmesu viratto anapekko 15 hutvā nānaggarasabhojanaṃ
bhūñjitvā iṭṭhiyo anālapitvā 16 anoloketvā virattacitto utthāya
āṇigabbhaṃ pavisitvā nisīno setabhlitriyaṃ kasinaparikammaṃ 25
katvā jhānaṃ nibbattesi. So jhānappatto kāme 17 garahanto

a. Dhi-r-atthū subhū kāme duggandhe bahukaṇṭake

ye ahaṃ 18 patisevante na labhīm tādīsaṃ sukhaṃ ti 64.
gātham āha.

Tattha bahukaṇṭake ti bahupamāmitte, ye haṃ 17 ti ye 18 ahaṃ, ayaṃ 20
eva 21 pāṭha, tādīsaṃ ti tādīsaṃ kilesasahajjhānaseṭṭhaṃ.

1 Bā paccakabuddhā imā. 2 Bā pāpakammaṃ. 3 Bā ag-. 4 Bā ayaṃ. 5 Bā
amhi ayaṃ. 6 Bā -to. 7 Bā yakkhahā-. 8 Bā -um. 9 Cā ye no, Bā ye jaṇā.
10 Cā gāmajaṇā. 11 Cā -no. 12 Bā ak-. 13 Bā -pekko. 14 Cā -pavā. 15 Cā
-mam. 16 Bā jomiham, Bā yo ayaṃ. 17 Cā ye khaṃ, Bā ye mihan. 18 Bā ya.

Ati' assa aggamaheṣi "ayaṃ rājā paccekabuddhānaṃ
dhammakathāṃ sutvā okkaṇṭhitarūpo' amhehi saddhhiṃ
akathetvā¹ sirigabbhaṃ pavuṭṭho, parigunhiseṣāmi tāva na"² ti
cintetvā sirigabbhadvārāṃ gantvā dvāre ṭhitā raṭṭho kāme
gahantassa udānaṃ sutvā „mahārāja, tvaṃ kāme garahae,
kāmasukhasadisaṃ nāma sukhaṃ n' atthīti"³ kāme' vaṇṇenti'⁴
itaraṃ gātham āha:

„Mahassaḍḍā' sukkhā kāmā, n' atthi kāmāparam'⁵ sukhaṃ,
ye kāme patisevanti saggaṃ te upapajjare ti. 65.

10 Taithe mahassaḍḍā ti mahārāja ete kāmā nāma mahassaḍḍā, ite uttarāṃ
aḍḍāṃ sukhaṃ n' atthi, kāmāsevaṃ hi apāya anupagamma sagga nibbhaṇṭhāsi
aṇḍo.

Tam sutvā B. taasā „naasa vaṇṇi, kiṃ kathesi, kāmāsu'⁶
sukhaṃ nāma kuto', vipariṇāmadukkhā hi' ete"⁷ ti garahanto
15 sesagathā abhāsi:

1. Appassaḍḍā dukkhā kāmā, n' atthi kāmāparam'⁸ dukhaṃ,
ye kāme patisevanti nirayaṃ te upapajjare. 66.

2. Asi'⁹ yathā sunisīto nettimso va supāyiko'¹⁰
sattiva urasi khitto'¹¹ — kāmā dukkhatarā'¹² tato. 67.

3. 10. Aṅgārānaṃ va jalitāṃ kāsūṃ sādhiḥkaporisaṃ'¹³
phālaṃ va divasaṃtattāṃ — kāmā dukkhatarā' tato. 68.

11. Visuṇṇaṃ yathā haḍḍhalaṃ telam okkaṭṭhitam'¹⁴ yathā
tambalohavilluṇṇaṃ va — kāmā dukkhatarā' tato ti. 69.

Taithe nettimso ti nikharo, idam pi okkati khuggaṃ nāma, duk-
25 khatarā'¹⁵ ti aṇḍo jalitāṅgarāḥḥaṃ va divasaṃtattāṃ phālaṃ va patitā yam
dukkhāṃ upajjati tato pi kāmā yeva dukkhatarā' ti aṇḍo, anantaṃgāthāya;
yathā aṇḍo jiddhi dukkhāraṇanto dukkhāṃ evam kāmāpi dukkhā, taṃ pana
kumadukkhāṃ itarehi dukkhāhi dukkhatarā' ti aṇḍo.

¹ It adda āheṣi. ² It adda va. ³ C¹ -am. ⁴ aṇḍo MSS. -ti. ⁵ It
mahāseṣi. ⁶ It/ kāmā. ⁷ C¹ -ma. ⁸ It adda atthi. ⁹ It anāṭṭa ki. ¹⁰ It
khuṇṇa. ¹¹ C¹ iṇṇa, C² iṇṇi. ¹² It -yito. ¹³ It -ā. ¹⁴ C¹ -ruṇṇa, C² -ruṇṇa.
¹⁵ It -villuṇṇa, It/ sādhiḥkaporisaṃ. ¹⁶ va C¹, It/ telam paṭṭakūṭṭhitam. ¹⁷
C¹ -ruṇṇa.

Evam M. deviyā dhammaṃ desetvā amaceṣṣe sannipādetvā
„bho amaccā tamhe rajjam paṭipajjatha“, aham pabbajissāmīti¹
vatvā mahājacassa rodantassa paridavantassa² utthāya akāse
thatvā ovādaṃ dātvā anilapathen³ eva Uttarahimavantaṃ
gantvā ramanīye padese āsamam māpetvā isipabbajjam⁴
pabbajitvā āyupariyosāne Brahmaloḥa-parāyano abhosi.

S. i. d. ā. „bhikkhave, kilesa khuddake nāma⁵ n' etthi, appa-
mattako pi paṇḍitena uggahetabbo yevā⁶“ ti vatvā saccaṇi pakāsetvā
j. s. (Saccapariyosāne paṇḍitatā bhikkhū arakatte paṭipbhikkhu):
„Tadā paccakabuddhā parimubbāyimu, deri bhāhulamāsi abhosi, rājā⁷
papa akam evā⁸“ ti. Pāṇiyajātakaṃ.

6. Yavaūjayaajātaka.

Mittāmacceparibbūlhan ū. Idam S. J. v. mahābhikk-
khamanāṃ ā. k. Ekodrasam hi dhammasabbhāyaṃ sannipatā⁹
bhikkhū „āruṃ soce Dasaḥale agāraṃ ajjhāvasissa“ sakalaṃakkarā-
gattho cakkavattirājā abhaviṣṣa¹⁰ suttacintanānānānūgato anuddhū¹¹
samuddhū pāruṃsoceputtaparivāro, so evarūpaṃ sīrivibhavaṃ pabhāya
kāmesu domāṃ divā udgharattasamāye Channasabāyo¹² Kāṇhakam¹³
ārogya nikkhamitvā Ammanadittim¹⁴ pabbajitvā chavassān¹⁵ dukka-
kārikam katvā sammāsamboद्धim patto¹⁶ ti Satthu gūḍakatham¹⁷
kaṭṭhāyimu. S. āgāmitvā „kāyaṃ hu¹⁸“ ittha bhikkhave etarohi kaṭṭhāya
sannāsimā¹⁹ ti pucchitvā „amāya nāma“ ti vutto „na bhikkhave idāṃ²⁰
era. Tatthāgato²¹ mahābhikkhamanāṃ nikkhanto, pubbe pi āvāsa-
yojanike Bārāṇasīnagare rajjam pabhāya nikkhanto yevā²²“ ti vuttā
a. ā.:

A. Rammanagare Sabbadatto nāma rājā abhosi.
Ayam hi Bārāṇasī Udayajātako Surindhananagaram āma-
jaram²³ Cullasutasomaajātako Sudassanam nāma Somasanda-
jātako²⁴ Brahmavaddhanam²⁵ nāma Khaṇḍahālaajātako Poppa-

¹ Bā paṭipbhikkhu. ² Bā -sova. ³ Bā -āma khuddako. ⁴ Bā repeats ann-

⁵ Bā -vassasam. ⁶ Bā -vissam. ⁷ Bā -iddhū. ⁸ Bā -chanda-. ⁹ Bā kaṭṭha-

¹⁰ Bā -mit-. ¹¹ Bā tatthā- idāna. ¹² Bā -ā. ¹³ Chā -soma-. ¹⁴ Chā -raj.

- vati nāma¹, imasmiṃ pana Yuvañjayajātake Rammadagarāṃ
 nāma abosi, evaṃ assā² kadāci kadāci nāmaṃ parivattati³.
 Tattha⁴ Sabbadattarañño puttasahassam abosi. Yuvañjayassa⁵
 nāma jetṭhaputtassa oparajjam adāsi. So⁶ ekadivasaṃ pāto va
 5 rathavaram āruya mahantena sirivibhavana uyyānakijjam gac-
 chanto rukkhaggaṭṭinaggasākhaggaṃakkatākasuttajālādissa muttā-
 jālakāre palagge ussāvabindum disvā „samma sārathī kīṃ nāṃ”
 etan⁷ ti pucchitvā „etan⁸ deva himasamaye patanassāvā-
 bindu⁹ nāmā” ti sutvā divasabhāgaṃ uyyāne kiljitvā sāyanbhakka¹⁰
 10 paccāggacchaṃto¹¹ te adisvā „samma sārathī, kahaṃ te¹² ussāvā-
 bindu, na te idāni passāmi¹³” pucchi. „Deva te soriya
 nggacchaṃto sabbe va¹⁴ chijjitvā¹⁵ paṭhaviyaṃ pavasantī¹⁶”.
 Tam¹⁷ sutvā samvegappatto hutvā „imesaṃ sattānaṃ jīvita-
 samkhārāpi tinagge ussāvabindusadisā, mayā vyādhijarāma-
 15 ranehi apijiten¹⁸ eva mātāpitara āpucchitvā pabbajitum vaṭṭatī¹⁹
 ussāvabindum eva āraṃmanam katvā āditte²⁰ viya tayo bhava
 passanto attano gehaṃ agantvā²¹ alaṃkatapaṭiyattāya viniccha-
 yasālāya nisinnassa pītu santikam eva gantvā pitaraṃ vanditvā
 ekamantaṃ tīto pabbajjam yācanto
 20 1. Mittāmaeṇe paribbōjjhaṃ ahaṃ vande rathesabhaṃ,
 pabbajjassam mahārāja²², tam deva anumaññatū ti 70.
 paṭhamam gātham āha²³.

Tatha paribbōjjhaṃ ti parivartam, taṃ deva ti²⁴ mama pabbajjam deva
 anumaññatū ti ethe.

33. Atha naṃ rājā vārento²⁵ dutiyaṃ gātham āha:

1. Sace te ānaṃ kāmohi ahaṃ paripūrayāmi te
 yo taṃ himsati vāremi, mā pabbaji²⁶ Yuvañjaya ti 71.

¹ Bā adda saṃkhaḥbrahmanajātake molliṃ nāma. ² C² assa. ³ Bā -vattitī. ⁴ C⁴ ttha. ⁵ Bā yuḍhaṇ- throughout. ⁶ Bā adda divase divase mahādinam pavat-
 tati evaṃ gacchante kīle bodhiṇatto. ⁷ Bā aṇ. ⁸ Bā -nakamne-, C⁸ -mahima-
 bhindā. ⁹ C⁹ pucchā-. ¹⁰ Bā etc. ¹¹ Bā omitti va. ¹² Bā bhijjitvā. ¹³ Bā
 pavantī. ¹⁴ C¹⁴ omitt taṃ. ¹⁵ Bā -a. ¹⁶ C¹⁶ gantvā. ¹⁷ Bā -jasaṃ ma-. Bā
 -jivāmahad rājā, B/ -jasa-. ¹⁸ C¹⁸ omitt p. g. āha. ¹⁹ Bā adda tam. ²⁰ Bā
 nivā-. ²¹ C²¹ -ji, Bā -ja, B/ -ja.

Turañ sutvā kumāro tatiyañ gātham āha:

3. Na m' atthi ānandhā kāmehi, himsitā me na vijjati,
dipañ ca katum icchāmi yañ jarā' nābhikkiranti. 72.

Tatha dipaṇṇa 'ti tāta m' eva mayhañ kāmehi ānandhā atthi na mām
kāmehi¹ koci vijjati, ānandhā pana paralobhagamanāya etano patittham katum
icchāmi², kiḍḍasam³: yañ jarā nābhikkiranti⁴ na vidhamasmi tam aham katum
icchāmi, amatamahānābhānañ gavassasāmi, na me kāmehi attho, anujāna mañ
mahārājā 'ti vadati. Id punappuna kumāro pabbajjam yāti. rājā mā pabbajā 'ti
vāceti⁵.

Tam attham āvīkaranto S. upadḍhagātham āha:

4. Putto vā pitaram yāce pitā vā puttam orasā ti.

Tatha cihāro sampiḍḍanatiṭho. Idam vuttañ hoti: evaṃ bhikkhave putto
ca pitarañ yāceti pitā ca orasam puttam yāceti.

Sesañ upadḍhagātham rājā āha:

5. Negama' yācete tāta: mā pabbajā Yurañjaya' ti. 73.

Tasa' attho: ayañ te tāta nigamavāsi mahājāno yāceti, nagarajāno pi: mā
vrañ pabbajāsi¹.

Kumāro puna pi

6. Mā mañ deva nivāresi pabbajantañ ratthesabha,

māham kāmehi sammatto jarāya vasam anvagū' ti 74. 75.
īnam² gātham āha.

Tatha vasaṃantaḡū' ti māham¹⁰ kāmehi sammatto pamatto jarāya
vazagim¹¹ nāma homi, «ajadukkhañ pana kṛpetvā yathā saḅbaññānānāpa-
paṭivijjhaṇaṇo¹² homi tañ mā olakehiti adhipāyo.

Evam vutte rājā appatibhāno¹³ ahosi, mātā pañ' assa
«putto te deva pitarañ pabbajjam anujānāpeti¹⁴» sutvā «kim
tonhe kathethā¹⁵ 'ti nirussaṇena¹⁶ mukhena sovañṇasivikāya¹⁷
nistaditvā stighaṇi vinicchayaṭṭhānañ gantvā yācāmānā chaṭṭham
gātham āha:

7. Ahañ tañ tāta yācāmi, ahañ potta nivāraye,

cirañ tañ dattam icchāmi, mā pabbajā¹⁸ Yurañjaya' ti. 75.

¹ Bā jarā. ² Bā bhikkhū. ³ Cā -ā. ⁴ Bā -ti yañ dipaṇṇa jarā nābhikkiranti. ⁵
Cā -eti. ⁶ Cā tegāmo. ⁷ Bā -jāti. ⁸ Cā antagā. ⁹ Bā pañcamam. ¹⁰ Bā mā aham. ¹¹
all three MSS -mi. ¹² Cā -pañ pa-. ¹³ Bā -no. ¹⁴ Cā nira-. ¹⁵ Bā su-. ¹⁶ Bā -jja.

Tam suttvā kumāro sattamañ gātham āha :

1. Ussāvo va tipaggamhi suriyassa' uggamanam pati
evam āyu manussasānā, mā mam amma nivārayu ti. 76.

Tass' attho: amma yathā tipagge ussāvahūdo suriyassa' uggamanam' pati
5 jhātum asakkonti' pathavīṇi patati evam imasā' ca' sattamañ jīvitam parivāsa
nivāsiṭṭhān aciraṭṭhikam, evaṁpe lokasaṁnīkās' katham su' traṁ nraṁ mam
pavāsayā, mā mam nivārayhīti

Evam vutte pi sā punappuna yāci yeva. Tato M. pīṭaram
āmantetvā aṭṭhamañ gātham āha :

- 10 a. Taramānā imañ yānañ āropento rathasabha.
mā me mātā tarantasā antariyakarā ahū ti. 77.

Tass' attho: ittha rathasabha imañ mama' aṭṭhamañ taramānā pūṭā
saramasavikāyānā' āropento mā me jāyentvādhimantapānānān tarantasā
atikkamanasā teṭṭi antariyakarā ahū ti

- 15 Rājā puttassa vacanañ suttvā „gaccha bhaddo tava sivikāya
nisthītvā Rativaddhanapāsādañ yeva abhirūhā" 'ti āha. Sā
tassa vacanañ suttvā jhātum asakkonti' nāriganaparivutā
gantvā pāsādañ āruya „kā' nu kho puttassa" pavattitī
vinicchayaadvārañ olokenti' aṭṭhāsi. B. pi mātu gatakāle
20 puna pīṭaram yāci. Rājā taṁ paṭibhāntum asakkonto „tena
hi tāta tava manas matthakam pāpehi, pabbajjhīti"
anujāni'. Anuññātakāle B-assa kaṇṭhō Yuddhīṭhīlukomāro
nāma pīṭaram vanditvā „tāta mayham pi" pabbajjam anujānātha'
'ti anujānāpeṣi. Ubho pi bhātaro pīṭaram vanditvā kāme
25 pahāya mahājanaparivutā¹ vinicchayato nikkhamimsu. Devī²
M-am oloketvā „mama putte pabbajito Rammanagaram tocchañ
bhavissati" paridevamānā gāthadvayañ³ āha :

- a. Abhidhāvaiha, bhadden te, anuññam hesenti Rammakam⁴,
Yuvāñjaya anuññāto Sabbadattana rājina. 78.

¹ B⁴ -yassa ug-. ² B⁴ -u. sāk-. ³ B⁴ -adh, smitūg va. ⁴ C² -to. C³ -to
cont. to -to. ⁵ B⁴ omittu su. ⁶ C² cont. mama. ⁷ B⁴ -to-. ⁸ all three MSS.
-ti. ⁹ C² to. ¹⁰ C³ andi po-. ¹¹ all three MSS. -jāni. B⁴ adda rāja.
¹² B⁴ adda rāja. ¹³ B⁴ -adh, smitūg pi. ¹⁴ C² -to. ¹⁵ B⁴ adda pi. ¹⁶
C² B⁴ gāthā-. ¹⁷ C² -ko, B⁴ -cam.

10. Y' āhu seṭṭho sahasassa yuvā kañcāvasanubho
so 'yaṃ kamāro pabbajito kāsāyavasano balitī'. 79.

Tatha abhikkhūgāthā 'ū pavāreṇa pāṇānāyo sabbe veyya dhāvāhi
'ū dipeti, bhaddare 'ū vāsi pāṇāni bhaddam sava hōti 'ū vadāhi',
Ramaṇasā 'ū Ramaṇasaram sañdhāyā, yāhu seṭṭho 'ū ya' iṇḍo
pūṇābhamaṇa seṭṭho abhoi so', pabbajito 'ū pabbajāya paccantāni sandāy'
etiā āhā.

B. pi oṃ tāva pabbajati, so hī mātāpitāro vanditvā ka-
nīṭṭhaṃ¹ Yuddhīṭṭhalakumārāṃ gacchvā nagarā nikkhamma
mahājanāṃ nivattitvā ubho pi² Himavantaṃ pavāsitvā mano-
ramatthāne³ asaṃpādam katvā isipahajjāṃ pabbajitvā jhā-
nābhikkhūāṃ nibbattitvā vanamūlaphalādīhi yāvajjivāṃ yāpon-
tā⁴ Brāhmaṇa-loka-parīṣyānā ahesuṃ.

Tam attham oṃcē abhūzambuddhagāthā⁵ dipeti:

11. Ubho kumārā pabbajitā Yuvāñjaye cā Yuddhīṭṭhā
pabbāya mātāpitāro sañjāṃ chetvāna maccuṇo u. 80.

Tatha maccuṇo 'ū Māraṇa, idam vāsiṇi kōti: bhikkhāro Yuvāñjaye
Yuddhīṭṭhā u¹ to ubho pi kumārā mātāpitāro pabbāya Māraṇa santeṇa
ragadosaṃchheddham bhikkhū² pabbajitā u.

S. i. d. ā. ¹ „ā bhikkhāro idāṃ' eva pūṇe pi Tathāgato rajjāṃ
chaḍḍetvā³ pabbajito yevā⁴ 'ū vāsiṇi i. s.: „Tadā mātāpitāro ma-
hārājakulāni ahesuṃ, Yuddhīṭṭhalakumārā Anando⁵, Yuvāñjaye aham
evā⁶ 'ū. Yuvāñjayaśātakam⁷ .

7. Dasarāthajātaka.

Etha Lakṣṣhaṇa Sītā cā 'ū. Idam S. J. v. ekam vāta-
pīṭikam¹ koṭumbikam ā. k. So hī pītari kālākāse sotābhikkhūto
sahbhikkhūcāni pabbāya saṅgānāvattako² abhoi. S. paccāsaṃmaye lokam
alokanto tasma sotāpattiphalūpanatayam divā pūṇādivase Sāraṇīyāṃ
pūṇḍāya evatvā katabhattakineṃ bhikkhū oyyujetvā ekam paccāsaṃma-

¹ C¹ tale u. ² B² -it. ³ C³ -ka, B³ -kam. ⁴ C⁴ omīti yo. ⁵ C⁵ omīti an.
⁶ C⁶ -jha. ⁷ B⁷ adda bhāṭaro. ⁸ B⁸ -ramma jhāṇa. ⁹ B⁹ -vā. ¹⁰ B¹⁰ -
-thāya. ¹¹ B¹¹ va. ¹² B¹² chāp. ¹³ B¹³ adda saccāni pāṇāni. ¹⁴ C¹⁴ abhaddhe.
¹⁵ B¹⁵ adda abhoi. 7. Cf. The Dasarāthajātaka by V. Furuhjelm 1871. ¹⁶ B¹⁶
yuddhā- throughout. ¹⁷ C¹⁷ -pīṭikam, B¹⁷ -pīṭikam. ¹⁸ B¹⁸ adda va.

naṃ gahetvā tassa gehaṃ gantvā vanditvā nirivāṇaṃ madhuraṃsaṃsaṃna
 ālapanto "saccaṃ upāṇakā" ¹ti vatvā „āma bhante pītusaṅko maṃ
 bādhatīti" rutte „upāṇaka purāṇakapaṇḍitā sṭṭha" ²lokadhamme tatrato ³
 jānanti pītari kālakaṇṭe appamātiakam pi sokaṃ na kurimāṇū" ⁴ti vatvā
 5 tana yāceto a. ā.:

A. B. Dasaratha-mahārāja nāma agatigamanāṃ
 pahāya dhammena rajjāṃ kāresi. Tassa ⁵sojasannaṃ itthi-
 sahasānaṃ jeṭṭhikā ⁶aggamaheṣi dve putte ekaṃ ca dhītaraṃ
 vijāyi, jeṭṭhaputto Rāmapaṇḍito nāma abhosi, duttiyo Lakkhaṇa-
 10 kumāro nāma, dhītā Sītā devī nāma. Aparabhāge aggamaheṣi
 kālam akāsi. Rājā tassa kālakaṇṭāya ciraṃ ⁷sokavasaṃ gantvā
 amaccehi saṇṇāpito tassa kattaḥbaparihāraṃ katvā sūṇhaṃ
 aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapesi. Sā saṇṇo piyā abhosi manāpā. Sāpi
 aparabhāge gabbhaṃ gaṇhitvā laddhagabbhaparihāraṃ puttāṃ
 15 vijāyi, Bharatakumāro ti ⁸ssa nāmaṃ karimāṇo. Rājā puttasi-
 nehena „bhaddo, varaṃ te dammi, gaṇhātīti" ⁹āha. Sā gaṇhi-
 takam katvā ṭhapetvā kumārassa saṭṭhavaṃsaṅkāle rājānaṃ upa-
 saṃkamitvā „deva, tumhehi mayhaṃ puttassa varo diṇṇo,
 idāni ¹⁰ssa nam' dethā" ¹¹ti āha. „Gaṇha bhaddo" ¹²ti. „Deva
 20 puttassa me rajjāṃ dethā" ¹³ti. Rājā accharaṃ paharitvā
 „nassa vasaṃ, mayhaṃ dve puttā aggikkhandhā viya jalanti, te
 mārāpetvā tava puttassa rajjāṃ yācanti" ¹⁴tajjesi. Sā bhūṭā sirigab-
 bhāṃ pavisitvā sūṇhesu ¹⁵divāsesu rājānaṃ paṇappuna rajjāṃ eva
 yāci. Rājā tassa taṃ varaṃ adatvā va ciñtesi: „mātogaṃ nāma
 25 akataṇṇū mittadūbbhī", ayaṃ me kūṭapannaṃ vā kūṭalaṇṇaṃ vā
 katvā putte ghātāpeyyā ¹⁶ti so putte pakkosaṇḍetvā tam attihaṃ
 ārocetvā: „tāta tumhākaṃ idha vasantānaṃ antarāyo pi bhāveyya,
 tumhe sāmantarajjāṃ vā araṇṇāṃ vā gantvā mama dhūmakāle āgā-
 30 pakkosaṇḍetvā attano āyuparicchedaṃ pucchitvā „sūṇṇāni dvādaṣa

¹ Bā sṭṭhaṭṭha. ² Bā tattiṭṭha. ³ Cā tattiṭṭha. ⁴ Cā jeṭṭhikā. ⁵ Bā cittaṭṭha.

⁶ Bā varaṃ. ⁷ Bā adāṇa pi. ⁸ Cā -bhi, Bā -dubbhī. ⁹ Cā -yyaṇi. ¹⁰ Cā
 -yyathā, Cā sūṇṇāni. ¹¹ Bā ni.

vasāṇi pavattissatīti¹ autvā „tāta ito dvādasavassaccoyena
 āgattvā chattaṃ ussāpēyyāthā²“ ti āha. Te „sādhū“ ti vattvā
 pitaraṃ vanditvā rodantā pāsādā otarimāsu. Sītā devī „aham
 pi bhātikehi saddhīm samissāmi³“ pitaraṃ vanditvā rodanti⁴
 nikkhami. Te tayo pi mahājanaparivarā⁵ nikkhamitvā mahājanān
 nivattitvā anupubbena Himavantaṃ pavisitvā sampannōdake
 salabhapphalāphalā padese assamaṃ māpetvā phalāphalena
 yāpentā vasimāsu. Lakkhaṇapaṇḍito pana⁶ Sītā ca Rāmapaṇḍitaṃ
 yācitvā „tumhe ambhākaṃ pitutthāce thitā, taamā assame yeva
 hottha, mayāṃ phalāphalaṃ āharitvā tumhe possessāmi“ ti⁷
 paṭiññāṃ gaṇhimāsu. Tato paṭṭhāya Rāmapaṇḍito tatthi⁸ eva
 hoti, itare⁹ phalāphalaṃ¹⁰ āharitvā taṃ paṭijaggimāsu. Evaṃ
 tesāṃ phalāphalena yāpetvā vasaṃtāsuṃ Dasarathamahārājā
 puttāsokena navame saṃvaccaro kālam akāsi. Tassa sarira-
 kiccaṃ kāretvā devī attano puttassa Bharatakumārassa¹¹
 „chattaṃ ussāpethā“ ti āha. Amaccā pana „chattassāmi¹²
 araṇṇe vasantīti“ na adāmi¹³. Bharatakumāro „mama bhātaram
 Rāmapaṇḍitaṃ araṇṇā¹⁴ ānetvā chattaṃ ussāpessāmi¹⁵“ paṭṭa-
 rājakakudhabbhaṇḍāni gaṇetvā caturaṅginīyā senāya tassa vasaṃ-
 tthānaṃ patvā avidūre khandhāvaram nivāsetvā¹⁶ katipayehi¹⁷
 amaccehi saddhīm Lakkhaṇapaṇḍitaṃ ca Sītāya ca araṇṇaṃ
 gatakalē assamaṃ padamā pavisitvā assamaṃ padadvāro suṭṭhuṭṭhā-
 pitakañcaṇarūpakam¹⁸ viya Rāmapaṇḍitaṃ nirāsakam¹⁹ sukha-
 nisinnaṃ upasamīkamitvā vanditvā ekamantaṃ thito raṇṇo pavattiṃ
 ārocetvā saddhīm amaccehi pādesu patitvā rodi. Rāmapaṇḍito²⁰
 u²¹ eva sōci na rodī²², indriyavikāramattaṃ pi²³ ssa nāhoṃi.
 Bharataṃ pana roditvā nisinnakālē āyaṇṇasamaye itare dve
 phalāphalaṃ ādāya āgamimāsu. Rāmapaṇḍito cintesi: „imv
 daharā, mayham viya parigaṇṇanapaṇṇā²⁴ etesaṃ u²⁵ atthi,

¹ so all three MSS. ² C² -yyathā. ³ all three MSS. -ti. ⁴ B⁴ adds rogacā. ⁵ B⁴ ca.

⁶ C² -fo. ⁷ C² -lo. ⁸ B⁴ nā. ⁹ B⁴ -āto. ¹⁰ C² ānetvā. ¹¹ B⁴ -ph.

¹² B⁴ omits suṭṭhu. ¹³ C² nirāsakam, B⁴ nirāsakam. ¹⁴ B⁴ Paridevi.

sahasā 'piṇā vo' mato' ti vutte sokaṃ dhāretuṃ¹ asakkontiṇaṃ
 hadḍayaṃ pi tesāṃ phaleyya², opāyena te udakaṃ otāretvā etaṃ
 pavattim³ sāvessaṃti⁴. Atha sesaṃ purato ekaṃ udakaṭṭhānaṃ
 dassetvā „tamhe aticirena agatā, idaṃ vo dandakammuaṃ hotu:
 2 imāṃ udakaṃ otaritvā tiṭṭhatha“ 'ti upadḍhagātham⁵ tva āha:
 1.° Etha Lakkhaṇa Sītā ca ubbo otarathidākaṃ ti.

Tassa⁶ sūtha: ethe Lakkhaṇa Sītā ca „agacchantu“, ubbo pi otaratha imāṃ
 udakaṃ ti.

Te ekavacanena otaritvā atṭhamiṃ. Atha sesaṃ tam
 10 pavattim⁷ ārocento sesaṃ upadḍhagātham āha:

1.° Evāyaṃ Bharato āha: rājā Dasaratho mato ti. 81.

Te pite mataḍḍasaṇṇaṃ sutvā va viṣaṇṇā⁸ ahesuṃ. Puna pi
 sesaṃ kathesi, puna viṣaṇṇā⁹ ahesuṃ ti evaṃ yāvatatiyaṃ
 viṣaṇṇitaṃ patte te amaccā akkhipitvā udakaṃ niharitvā thale
 15 nistāpētvā¹⁰ laddhassāsesu tesu¹¹ sabbe sūṇamaṇṇaṃ roditvā
 paridevitvā nistāpēsu. Tada Bharata-kumāro cīntesi: „mayhaṃ
 bhātā Lakkhaṇa-kumāro bhagivi ca Sītā devī pite“ mataḍḍasaṇṇaṃ
 sutvā va sokaṃ sandhāretuṃ na sakkonti, Rāmapaṇḍito paṇa
 na vocati na paridevati, kie su khaṃ tassa¹² asocana-kāraṇaṃ,
 20 pucchissāmi na¹³ ti so tam pucchanto dutiyaṃ gātham āha:

1. Kena Rāma ppabhāvena¹⁴ soḍḍitabhaṃ na vocasi,
 pītaraṃ kaṭakataṃ sutvā na tam paṇhate¹⁵ dukha¹⁶ ti. 82.

Tattha ppabhārena¹⁷ 'ti ānubhārena, na tam paṇhate¹⁸ 'ti evaṃ paṇa
 dukkhaṃ kena kāraṇena tam na piṭṭi, kie so asocana-kāraṇaṃ, kathesi āha
 25 na¹⁹ ti.

Ath āsa Rāmapaṇḍito attano asocana-kāraṇaṃ kathento²⁰

1. Yaṃ na sakkā pāletuṃ²¹ poxena lapataṃ²² bahuṃ

2.° kassa viṇṇū medhāvī attānaṃ upatāpaye. 83.

¹ O¹ te, ² B¹ anodhā-, ³ O² phā-, ⁴ so C¹, B² -ta, ⁵ B³ -ḍi, ⁶ B⁴ omis
 thale ni-, ⁷ O² nūti soḍḍi, ⁸ B¹ pītaraṃ, ⁹ O² vassa, ¹⁰ B⁴ sabbhārena,
¹¹ B¹ pi bahāsa, ¹² all there MSS dukkhaṃ, ¹³ B¹ so, ¹⁴ B⁴ adda āha, ¹⁵
 B² nipa-, B³ nipa-, ¹⁶ B¹ bahāsa, C¹ lapatā, ¹⁷ B¹ tam,

1. Dāharā ca hi vuddhā¹ ca ye bālā ye ca paṇḍitā
aṇḍhā c' eva daliddā ca sabbe maccaparāyaṇā. 84.
 2. Phalāṇam iva pakkāṇaṃ niccaṃ papataṇā² bhayaṃ
evaṃ jātānaṃ maccānaṃ niccaṃ maraṇato bhayaṃ. 85.
 3. Sāyaṃ eke na dīxanti pāto dīṭṭhā bahujjanā³,
pāto eke na dīssanti sāyaṃ dīṭṭhā bahujjanā. 86.
 4. Paridevayamāno ce kaṇṇid⁴ atthaṃ udabbhaḥ
saṃmūlho hiṃsaṃ attānaṃ kayīra⁵ c' enuṃ⁶ vicakkhaṇo. 87.
 5. Kiso vīvaṇṇo bhavati hiṃsaṃ attānaṃ attano,
na teṇa peṭā pāventi, nīratthā paridevaṇā. 88.
 6. Yathā saraṇaṃ ādittaṃ vāriṇā parinibbāye
evaṃ pi dhīro sutavā medhavi paṇḍito naro
khippam uppatitaṃ sokam vāto tūlaṃ va dhammāye. 89.
 7. Eko va macco acceti, eko va jāyate kule,
saṃbhogaparāṇā tv-eva⁷ saṃbhogā sabbapāṇinaṃ. 90.
 8. Tasmā hi dhīraṇa bahussutassa
saṃpassato lokam imaṃ paraṃ ca
aṇḍhā dhammaṃ hadayaṃ manaṃ ca
sokā mahantāpi na āpayanti. 91.
 9. So 'haṃ' dassaṃ ca bhokkhaṃ ca⁸ bhariṣāmi¹⁰ ca ūtāke, so
sesaṃ sampālayiṣāmi, kiccaṃ evaṃ¹¹ vijānato ti. 92.
- Imāhi gāthāhi aniccataṃ pakāseṃ.

Tattha pāletun ti rakkhituṃ, lapatan¹² ti lapantānaṃ, idha vuttam
hoti: tatra Dhamma yam suttinaṃ jhitaṃ¹³ bahum pi āppasappantimū¹⁴
purisaṇaṃ ākūṇḍi¹⁵ mā apacchiṭṭi¹⁶ na sakkā rakkhituṃ so dīhi mādāso attha
lokaḍḍhame tatrato¹⁷ jānanto vīṭhū medhavi paṇḍito maccaparāyaṇaṃ/locaṇa¹⁸
saṃsa¹⁹ kiṇṇasittānaṃ upatāpaye, ākūṇḍam ānupakāreṇa²⁰ sokadukkhena
attānaṃ saṃtāpeyya²¹ 'u, dāharā ca²² 'ti gāthā 'macco nāro' eṇa tatra Dhamma u'

¹ C² aḍḍhā, B² aḍḍha. ² B² papataṇato, C² papatato. ³ B² bahujjanā. ⁴ B² kl.
⁵ C² B² -rā. ⁶ C² ve-rott. to ce-, B² vedam. ⁷ C² -parimattāre. ⁸ C² ahaṃ. ⁹ B²
gottāṇa, B² yasaṃsa bhogaṇa. ¹⁰ C² bhariya, C² bhāreṇa. B² bhariyāpi. ¹¹ B²
etam, B² eṇaṃ. ¹² C² jayitā. ¹³ B² aḍḍa tan. ¹⁴ B² ālāpa. ¹⁵ B² -naga.
¹⁶ C² -āro, B² tatiato. ¹⁷ C² -neṭi. ¹⁸ C² aḍḍa mataṇ. ¹⁹ B² ānupāṭipayena.

- eva evanvārīpāṭasaddhānaṃ dāharānaṃ bhettijakumārakāḍhānaṃ na vuddhapput-
tānaṃ mahāyodhānaṃ na bhāṇaṃ paṭibuttajāṇasāstānaṃ na buddhādānaṃ pa-
ḍḍhānaṃ na cakkavattīdānaṃ kīrtānaṃ na niraśvareśānaṃ¹ daddiddānaṃ²
lajjati³, sabbe p' ime satti maccupatīyāni maraṇamūḷhe sambahga⁴ bhavanti
yeva⁵ 'd' dāsaṃmattham vutti⁶, papatāni t' papatānato⁷, idam vuttam hoti;
yathā⁸ ita Bharata pakkānaṃ phalānaṃ paṭhakāṭaṃ paṭṭhāya idāni vanti
obhijjivā patissanti idāni patissantīhi paṇaṇato bhayaṃ⁹ niraṇaṃ dhuvaṃ akamāhaṃ
eva bhavati¹⁰ evaṃ ānākaṇṭiyabhāvato¹¹ evaṃjātānaṃ¹² macceṇaṃ pi ekasūhetuṃ yeva
maraṇato bhayaṃ¹³, na h' atthi¹⁴ so khaṇo vā layo vā¹⁵ yathā tevaṃ maraṇaṃ
na¹⁶ ānākaṇṭabhaṃ bhavēyyā¹⁷ ti, āyaṇ ti vikkāle, imāni ratthibhāge dīṭṭhānaṃ
divasabhāge¹⁸ divasabhāge ca dīṭṭhānaṃ ratthibhāge ādāsaṇaṃ dīpeti, kaṇṭhi-
dattānaṃ¹⁹ ti piṭṭaṃ me piṭṭaṃ me ti idāni paridāvaṃ māno ca²⁰ poṇa sammamāḷho
attānaṃ himsaṇto kīlāsaṇto appamattakeṃ pi attāhaṃ bhareyya, kāyira eṇaṃ²¹
vīratākāḷhaṃ ti²² attha paṇḍito patenti²³ paridāvaṃ karēyya, yenaṃ paṇa²⁴
paridāvaṇto mataṃ vā dāvaṃ aṭṭhaṃ vā tassa vaddhāni kīṭṭaṃ na sabboti tasmā
nīratthakāṭaṃ paridāvaṇaṃ paṇḍitā na paridāvaṇti²⁵, attānaṃ attāno ti attāna
attābhāvaṃ nākaparidāvaṇakkhama himsaṇto, na teva²⁶ 'd' ita paridāvaṇa para-
lokaṃ gatiṃ satti na pāṇenti na yāpenti, nīratthā ti tasmā tevaṃ mataṃattānaṃ
ayaṃ paridāvaṇaṃ nīratthakā, saraṇaṃ ti nīvaṇagāhaṃ, idam vuttam hoti: yathā
paṇḍito pariso attāno vassuṃgāro kīṭṭe²⁷ imāntam pi voṇaṃ anāpajjivā²⁸
ghaṇasāna ghaṇasānaṇaṃ vāṭṭā naṃ²⁹ nibbāpaya³⁰ eva evaṃ dāro uppatissaṃ
soṇaṃ khippaṃ³¹ nibbāpaya³², tūlaṃ vīya ca vāto yathā thāṭṭhā³³ na sabboti evaṃ
dhamasya vīdhamasēyya³⁴ ti attho, 'eko va macce ti eṭṭha ita Bharata tva
satti kammaṇaṃ oṇaṃ, tathā hi tva parāṇaṃ gacchanta satta eko va sereṇi³⁵
attakāmaṇi, bhettijakāṇaṃ jeyamāno pi eko va xantvā jāyati, tathā tathā paṇa
sāṇṭittasāmyogarasena ayaṃ me piṭṭa ayaṃ³⁶ mūḷa ayaṃ³⁷ mūḷo ti cāmyoga-
patamā tv-eva sambahga³⁸ saṃbhapaṇānaṃ, paramatthānaṃ paṇa ita³⁹
bhavatu kammaṇaṃ vā te satti ti attho⁴⁰, tasmā ti yenaṃ itaṃ⁴¹ vāṭṭānaṃ
sāṇṭittasāmyogaraṇa⁴² sāṇṭittaparibhogaṇa⁴³ (hapaṇā hi parāṇa aṭṭhaṃ n' atthi
tasmā sampasāto⁴⁴ itaṃ ca parāṇa vā lokam nānābhāvaṇānābhāvaṃ eva aamāna
passato⁴⁵, aññāya dhammaṃ ti attharidhaḷokadhammaṃ jānteva, kaḍayaṃ

¹ C¹ niraśvare-, B¹ nibbāṇānaṃ. ² B² daddiddānaṃ. ³ C² lajjā ti. ⁴ C³ som-, B³ bhaggaṃsabbhaggaṃ. ⁵ C⁴ vuttam. ⁶ C⁵ papatānato. ⁷ B⁴ adda āt. ⁸ B⁴ tevaṃ. ⁹ C⁶ bhavanti, B⁴ bhayaṇti. ¹⁰ B⁴ ānākaṇṭiyabhāvato. ¹¹ B⁴ evaṃjā-.
¹² C⁶ bhaye. ¹³ B⁴ natthi. ¹⁴ C⁶ add ya. ¹⁵ B⁴ omīti na. ¹⁶ C⁶ omīti dī-.
¹⁷ B⁴ kīṭṭhā-. ¹⁸ B⁴ dāvaṇāno vā. ¹⁹ C⁶ kāyira me tadā, B⁴ kāyira vā deṇa.
²⁰ C⁶ omīti ti. ²¹ B⁴ adda evaṃ. ²² C⁶ na. ²³ B⁴ -tīti. ²⁴ C⁶ -tīti. ²⁵ C⁶ paṇḍito, C⁶ paṇḍito cori. to kīṭṭe mahamaṃ pi voṇaṇaṃ anāpajjivā.
²⁶ B⁴ omīti naṃ. ²⁷ B⁴ khippameva. ²⁸ B⁴ paritthitum. ²⁹ C⁶ B⁴ -ceyyi.
³⁰ C⁶ -ceyyeti. ³¹ B⁴ adda ma. ³² B⁴ adda pi. ³³ C⁶ omīti attānaṃ.
³⁴ B⁴ tasmā vīratānaṃ. ³⁵ C⁶ -sammaggaṇa. ³⁶ B⁴ -gamattānaṃ. ³⁷ B⁴ adda ti.
³⁸ C⁶ -anto.

amasañ cā 'ti' ¹ idam ubhayam pi cittaṃ² eva nāma, idam vuttaṃ hoti:

Lābho alābho ayaṃ yaṃ ca (vol. III, 93, cfr. Alw, S. QVI.)

nindā paṇāso ca anāhaṃ ca dukkham,

ete anicce manujesu dhammā,

mā soca, khaṃ socasi Poṭṭhapāṇi 'ti

timassa aṭṭhamasā lokadhammānaṃ yena tvaṃ³ cittaṃ nāyanti⁴ (—) itassa ca⁵ aniccataṃ hatvā thāssa dhīssa pītiputtamarāṇādivatthukāpi⁶ mahanti⁷ vokaḥ⁸ hadayam na tāpayanti⁹, etasā vā aṭṭhaviḍḍhāni lokadhammānaṃ hatvā thāssa hadayaṃvathuṃ ca manasā ca mahanti¹⁰ vokaḥ na tāpayanti¹¹ evam ettha¹² aniko deṭṭhabbo, sohaṃ dāsañca bhokkhañca¹³ 'ti gāthāya: itaṃ Bhārata anāhaḥdassatīnaṃ tiya mama totānaṃ patidevanam nāma nānucchavikam¹⁴, aheṃ pana pitaṃ arceyena tassa thāma hatvā kapapāṇinā¹⁵ dānam thānantaṃ-
cāhānam thānantaṃ yaśārahānam yaṃ dāsaṃhi: pitarū me paribhūtiṃyena
tvaṃyāṃ bhokkhaṃhi, nūtaṃ¹⁶ paṇāsaṃ, araseṃ ca atāsa¹⁷ patijāṇāḥkhaṃ
tvaṃ pālayasāmi¹⁸, dhammikasamapahrāṇasānaṃ dhammikasākhāvarana-
sūtiṃ karissāmi¹⁹, evam hi vijānāmi paṇḍitapurissa amrūpakīraṇaṃ²⁰
ti ettha.

Parissā imam²¹ Rāmapaṇḍitaṃ aniccātāpakāsaṇaṃ dhamma-
dāsaṇaṃ sutvā nissokā ahoṣi²². Tato Bharatakumāro Rāma-
paṇḍitaṃ vanditvā „Bārāṇasirajjam paṭicchathā²³ 'ti āha. 90
„Tāta Lakkhaṇaḥ ca Sītadeviḥ ca gahetvā gantvā rajjam
anusāsathā²⁴ 'ti. „Tumhe pana devā²⁵ 'ti. „Tāta, mama pitā
'dvādaśavaśaccayenāgantvā²⁶ rajjam karoyyāsīti²⁷ mam avoca,
aham itāṃ eva gacchanto tassa vacanakaro nāma na homi²⁸,
aṇṇāni pana²⁹ tvaṃ vasaṇi atikkamitvā āgamissāmi³⁰. „Etta-
kam kalam ko rajjam kāressatīti³¹. „Tumhe karothā³² 'ti.
„Na mayam kāressāma³³ 'ti. „Tena hi yāva mama āgamaṇā³⁴
imā pādukā kāressantīti³⁵ attano tinapādukā amuñcītvā adāci.
Te tayo pi janā pādukā gahetvā paṇḍitaṃ³⁶ vanditvā mahājana-
parivutā Bārāṇasim āgamanā. Tvaṃ sahvaccharāṇi pādukā 30
rajjam kāressum. Amaccā tinapādukā rājapallāṃko thapetvā
attam vinichinanāti, saccā dubbhinichito hoti pādukā aṇṇa-

¹ C² capī, B² manasā. ² B² kamaṇ. ³ B² padāyanti. ⁴ B² omits ca. ⁵ B² kā. ⁶ C² B² -tīpi. ⁷ B² bhāṇayanti. ⁸ B² peṭṭha. ⁹ B² dayāṇaṃ gomañā. ¹⁰ B² na anā. ¹¹ B² adda dīnarakāṇam. ¹² B² adda ca. ¹³ B² ento. ¹⁴ B² paṇāsaṃ. ¹⁵ B² -paṇā. ¹⁶ C² imā. ¹⁷ B² chomā. ¹⁸ B² na āg. ¹⁹ B² kī. ²⁰ B² nāsa. ²¹ B² pi. ²² B² mamāgamaṇā. ²³ B² rāmapa.

maññam paṭihaññanti¹, tīya saññāya puna vinicchinti,
 sammāvinicchitakāle paḍukā nissaddā sannisidanti. Paṇḍito²
 tinnam samvacccharānam nccayena araṇṇā nikkhamitvā Bārana-
 sinagaram patvā uyyānam pavisi. Tassāgatabhāvaṃ³ ſiitvā
 5 kumārā amaccaparivutā uyyānam gantvā Sītam aggamabhesin
 katvā ubhinnam pi abhiśekam karūṃsu⁴. Evaṃ abhiśekappatto
 M. alamkataratthe thatvā mahantena parivāreṇa nagaram pavi-
 sītva paḍakkhinam katvā Suenḍakapāsāḍavarassa mahātalaṃ
 abhiruyha⁵ tato paṭṭhāya soḷasa vaṃsasahassāni⁶ dhammena
 10 rajjam kāretvā⁷ saggapadam⁸ pūresi.

12. Dasa vaṃsasahassāni eṭṭhi vaṃsasatāni ca
 kambuḍḍiyo mahābāhu Rāmo rajjam akārayhi 93.
 ayaṃ abhiśambuddhagāthā tam utthamā dīpeti⁹.

Tauka kambuḍḍiyo n suttamahāsaḍḍagūro¹⁰, suttanam hi kambu¹¹
 15 n tucceṭi.

S. i. d. ā. j. v. (Saccapariyosāne koṭumbiko sotāpattiṭṭhale
 paṭiṭṭhale¹²): „Taḍḍa Deśarathamāhārājā Sedḍhodammahārājā ahoḷ,
 mālā Mahāmāyā, Sītā¹³ Bāhulamūtā, Dharatā Ananda, Lokkha-
 Sāriputte, parisa Buddhapariṇā, Rāmapaṇḍito aham evā¹⁴ 'n. De-
 20 sarathajātakaṃ¹⁵.

8. Saṃvara-jātaka.

Jānanto no mahārājā¹⁶ 'ti. Idam S. J. v. ekaṃ sattaṭṭha-
 viriyam bhikkhūṃ ā. k. So kira Sāvatthivāṇakulaputto Saṃhu
 dhammadecanam eṇṭrā pabbajitvā¹⁷ ācariyupaṭṭhāyavattam pūrento
 25 ubbhayāni pālinoḍḍhāni paḍaṇāni katvā paṇḍupapāḍecarniso „kam-
 maṭṭhānam gaṇetvā araṇṇe vaṃsasāni¹⁸ ācariyupaṭṭhāye āpucchitvā
 Kasaṇaratthe ekaṃ paccaṃṭagāmaṃ gaṇetvā tattha kriyāpathe paṇṇaṃhi¹⁹

¹ C¹ -eti. ² B¹ -āmapa-. ³ B² tassa āpamanabhi-. ⁴ B¹ akasam. ⁵ B¹
 -cahi. ⁶ B¹ soḍḍasa-. ⁷ B¹ soḍḍa suttapariyosāne. ⁸ B¹ saggapādam. ⁹ B¹
 paḍeṇṭi. ¹⁰ B¹ suttapāḍ-. ¹¹ C¹ -Sibbaagūro. ¹² C¹ -lingasāḍḍagūro. ¹³ B¹ kambo.
¹⁴ B¹ -paṭṭhāni. ¹⁵ B¹ dāvatā. ¹⁶ B¹ thāratāraṃajā-. ¹⁷ B¹ soḍḍa laddhupa-
 sampadā. ¹⁸ B¹ paṇṇa.

manussuḥi pappasūlāṃ katvā upatthīyamāno vassam upagatvā yu-
 janto ghatanto¹ vāyusanto accāradhena viriyena temhāsaṃ kamma-
 thāsaṃ bhāvetvā obhāsanittam pi uppādetum asakkonto nātevi:
 „addhā-m-aham”² Sattthārā desiteṣu entāsu puggalesu padaparamo, kim
 me amūhavarasena”³ ti Jetavanam gantvā „Tathāgatassa rūpasirīṃ pa-
 santo madhuraṃ dhammadessanaṃ sunanto vīṇāmessāmhi”⁴ so viriyam ossa-
 jitrā⁵ tato sikkhamanto anupabbhena Jetavanam gantvā ācariyupajjhāyhi
 e’ eva sandittasamūhatehi ca āgamanakāraṇaṃ puttāso tam attham
 kathetvā tehi⁶ „kasmā evam akāseti”⁷ garahitvā Satttho „sikkhāṃ nettā
 „kiṃ bhikkhave amucchamānaṃ bhikkham ācayitthā”⁸ ti vutto „ayam
 bhanto viriyam ossajitrā”⁹ āgato” ti ārocite S. „accam kirā”¹⁰ ti
 pucchitvā „accam bhante”¹¹ ti vutto „kasmā bhikkhu viriyam ossajī”¹²,
 manussuḥi lo nāsane nibbīriyassa kusīlapuggalassa aggaṃphalaṃ su-
 ḍḍantaṃ nāma m’ atthi, āramdhaviriya’ e’ imam dhammam ārādhenti,
 vassam kiṃ paṇa pabbh viriyavā evādakkhama ten’ eva kāraṇena
 Bārāṇasīraṇo puttassatassa subhakkasittho pi¹³ kutvā¹⁴ paṇḍitānaṃ evāde
 ghatvā¹⁵ saccabhattam paṇa sīti”¹⁶ ratvā m. ā.:

A. B. Br. s. k. Saṃvarakumāro nāma puttassatassa ka-
 nittho ahoṣi. Rājā „ekakaṃ puttam sikkhitabhayuttakam”¹⁷
 sikkhāpethā”¹⁸ ti ekakaṃ amaccaṃsa udāsi. Saṃvarakumārassa
 ācariyo amacco Bodhisattō ahoṣi paṇḍito vyatto rājaputtassa
 pitittthāne¹⁹ thito. Amaccā sikkhitasikkhito rājaputte raṇṇo
 dassesam. Rājā tesam janapadam datvā ayyojesi. Saṃvara-
 kumāro sabbasippe nipphattim patvā Bodhisattam pucchi:
 tāta”²⁰ saccam pitā janapadam peseti kim karomīti”. „Tāta,
 tam janapade diyyamāne tam agahetvā”²¹ deva aham sabbā-
 kanittho, mayi pi gate tumhākaṃ pādamūlaṃ toeccam hes-
 sati²², aham pādamāle yeva vasissāmīti”²³ vadōyyāsīti”. Ath’
 ekadivasaṃ Saṃvarakumāraṃ vanditvā ekamantaṃ thitam”²⁴
 rājā pucchi: „kiṃ tāta sippam te nitthitam”²⁵ ti. „Ama devā”²⁶
 ti. „Tuyham janapadam vārehīti”²⁷. „Deva tumhākaṃ pāda-

¹ Bā - cento. ² Bā addhā aham. ³ C - ajji - corr. to - aji - Bā - ajji -. ⁴ so all
 three MSS. instead of kaseti? ⁵ C - ajji - corr. to - aji -. Bā - ajji -. ⁶ Bā accam,
 omitting bhante. ⁷ Bā - ajji. ⁸ Bā amitt pi. ⁹ Bā addi pi. ¹⁰ Bā addi sikkham.
¹¹ Bā patte. ¹² C - kim tāta. ¹³ Bā bhavissati. ¹⁴ Bā nissam. ¹⁵ Bā domm.

mūlaṃ tuccham bhavissati, pādamāle yeva vasissāmhi¹“. Rājā
 tussitvā „sādhū“² 'ti sampaticcehi. Tato³ patthāya raṭṭho pāda-
 māle yeva hutvā⁴ Bodhisattam pucchi: „tāta sūñam kiṃ karo-
 mīti“⁵. „Rājānaṃ ekam purāṇauyyānaṃ⁶ yācāhīti“⁷. So
 „sādhū“⁸ 'ti uyyānaṃ yācivā tattha jātakehi pupphaphalehi
 nagare iasaraṇaṃ saṃgaṇhitvā⁹ puna „kiṃ karomīti“ pucchi.
 „Tāta rājānaṃ apucchitvā antonagare¹⁰ bhattavetanam¹¹ tvaṃ
 eva dehitīti“¹². So tathā katvā antonagare kassaci kiñci ahā-
 petvā¹³ bhattavetanam datvā puna¹⁴ Bodhisattam pucchitvā rā-
 10 jānaṃ viññāpetvā antonivessane dāsaaporisānaṃ pi assānaṃ¹⁵ pi
 balakāsyassāpi vattam¹⁶ aparihāpetvā udāsi, tirojanapadehi¹⁷
 āgatānaṃ dūtānaṃ¹⁸ nivesanapāṭhaṃdīni¹⁹ vāṇijānaṃ suṃkāni²⁰
 sabbakarauṭṭhāni²¹ attapā va akāsi. Evaṃ so M-assa ovāde
 thatvā sabbam antojānaṃ ca bahijānaṃ ca nagare ca ratthā-
 15 vāsino ca āgantake ca ayapatten²² eva²³ tena tena saṃgaṇha-
 vutthunā āvandhitvā saṃgaṇhi²⁴, sabbesaṃ piyo ahoṃ manāpo.
 Aparabhāge rājānaṃ maraṇamañcake²⁵ āpannaṃ amaccā
 pucchimāsu: „deva tumhākaṃ nccayena setacchattaṃ kassa
 dassāma²⁶“²⁷ 'ti. „Tāta mama putā sabbe pi setacchattassa
 20 sāmino va²⁸, yo pana tumhākaṃ manam gaṇhāti taṇes²⁹ eva da-
 deyyāthā³⁰“³¹ 'ti. Te taṃhi kālakato³² taṃsa sariraparihāraṃ
 katvā sattame divase sannipatitvā „raṭṭhā³³ yo tumhākaṃ manam
 gaṇhāti tassa chattaṃ usāpeyyāthā³⁴“³⁵ 'ti vuttam, amhākaṃ ca
 ayaṃ Saṃvarakumāro manam gaṇhātīti³⁶ jātakehi parivāri-
 25 taṃ³⁷ taṃsa kaṇḍannamāsaṃsetacchattaṃ³⁸ usāpayimāsu. Saṃvara-
 mahārājā B-assa ovāde thatvā dhammena rajjaṃ kāresi. Itare
 ekūnasata-kumārā „pitā kira no kālakato, Saṃvarassa³⁹ kira

¹ Bā hūmiti. ² Bā so tato. ³ Bā adda puna. ⁴ Bā -guyyā-. ⁵ Bā -hi. ⁶ Bā attano na-. ⁷ Cā kiñci āhā-. ⁸ Bā purāṇauyyānaṃ-. ⁹ Bā kathinam. ¹⁰ Cā vattam, Bā vattam. ¹¹ Cā -dasa. ¹² Bā dūtānaṃ. ¹³ Bā suṃkāni. ¹⁴ Cā ayapattānaṃ, Bā ayavattānaṃ. ¹⁵ Bā gaṇhi. ¹⁶ Bā -mañce. ¹⁷ Bā dāmaṇā. ¹⁸ Bā ca. ¹⁹ Bā deyyāthā. ²⁰ Bā daḍdeyyāthā. ²¹ Bā kālakato. ²² Cā -yyatthā. ²³ Cā gaṇhātīti. ²⁴ Bā omāsa ā- pati-. ²⁵ Bā kuṇḍannamāsaṃ-. ²⁶ Bā -akha-
 māraṇa.

chattam ussāpesam, so sabbakanittlo, tassa chattam na pā-
 punāti, sabbajettlakassa chattam ussāpessāmā¹ "ti sabbe va"
 ekato āgantvā „chattam vā no detu yuddham vā" ti Samvara-
 mahārājassa paṇṇam pesetvā nagaram uparundhimesa. Rājā
 B-assa tam pavattim ārocetvā „idāni kiṃ karomā" ti pucchi. ²
 „Mahārāja, tava bhātīhi³ saddhim yujjhaoakiccam" n' atthi,
 tvam pītu santakadhamam⁴ satakotthāse kāretvā ekūnasatam
 bhātīnam⁵ pesetvā imam tumhākam pītu santakam kotthāsam
 ganhatha, nāham tumhehi saddhim yujjhissāmīti⁶ sāsanam pa-
 hloathā⁷ "ti. So tathā ahāsi. Ath' assa sabbajettabhātiko ⁸
 Uposathakumāro nāma sese āmantetvā „tāta, rājānam juṇṇa
 abbhivhavitum samattho vāma n' atthi, ayaṃ ca no kanittsa-
 bhātiko patisattu pi hutvā na tiṭṭhati, amhākam pītu santakam
 pesetvā 'nāham tumhehi saddhim 'yujjhāmīti' pesesi, na kho
 pana mayam sabbe⁹ ekakkhane chattam ussāpessāma, ekass' ¹⁰
 eva chattam ussāpessāma, ayaṃ eva rājā hotu, ettha tam pas-
 sitvā rājakuṇṭham¹¹ paṭicchāpetvā amhākam janapadam eva
 gacchāmā¹² "ti āha". Atha te sabbe pi kumārā nagaram¹³
 vivarāpetvā patisattuno ahatvā nagaram pavisiṃsu. Rājāpi
 tesam amucehi sakkāram gāhāpetvā paṭinaggaṃ pesesi. Ku- ¹⁴
 mārā mahantena¹⁵ parivārena pattikā va āgantvā rājanivesanam
 abhirūhitvā Samvaramahārājassa nipaccākāram dassetvā nīcā-
 sane nisidimsu. Samvaramahārājā setacchattassa heṭṭhā si-
 hāsane nisīdi, mahanto yaso mahantam sirisobhaggaṃ ahoṣi,
 olokitolokitattthānaṃ kampati¹⁶. Uposathakumāro Samvara- ¹⁷
 mahārājassa siribhavam oloketvā „amhākam pītā attano acca-
 yena Samvarakumārassa rājabhāvam ātvā maññe amhākam
 janapade datvā imassa na adāsi¹⁸" cīnetvā tena saddhim
 sallapanto tisso gāthā abhāsi:

¹ It' pī. ² It' bhātīhi. ³ It' yuddham. ⁴ It' santakam. ⁵ It' bhātīnam.

⁶ It' yujjhāmīti. ⁷ It' adde pī. ⁸ It' .hā. ⁹ It' āhamā. ¹⁰ It' -advāram.

¹¹ It' nātham. ¹² It' kampi.

1. Jānanto no mahārāja tava sīlaṃ janādhipo
ime kumāre pājento na taṃ kenaci maññatha. 94.
2. Tittthane no mahārāja adu¹ deve divaṃ gate
ñāti taṃ samannamaññīnaṃ sampassam attham attano. 95.
3. a. Kena Saṃvara vattena anñjāte adhittitthasi²,
kena taṃ nūtvattanti ñātisaṃghā samāgatā ti. 96.

Tatha jānanto no ti jānanto no, janādhipo ti samāhāra piṭṭharitola,
ime ti ime ekāmaṃse kumāre, Pāḍipetthakasa³ paṇa adde kumāre ti likhitaṃ⁴,
pājento ti tena tena janapadeṇa minento, na taṃ kenaci maññatha⁵
10 pi kenaci janapadeṇa taṃ pājetabbhaṃ na maññittha, ayaṃ mama amarasya rāja
bhavissatthi⁶ ātāvā va⁷ mañño attano pādamaṃ vāssati⁸, tittthane no ti
tittthane no, dharmāna yeva nū⁹ ti pucchati¹⁰, adu¹¹ deve ti udāhu amhākeṇ
piṭṭi deve divaṃ gate attano attham vadāhiṃ paṇanti¹² nādhīna rājadhārakeṇ
negama janapadeṇi ātāya taṃ¹³ rāja heta¹⁴ ti samannamaññīnaṃ¹⁵ ti¹⁶, sam-
15 tenā¹⁷ ti vāssatena, anñjāte adhittitthasi ti¹⁸ samannajatte ākūṇṇasatthakare¹⁹
ādhittittheti²⁰ tittheṇi, nāti vattanti ti²¹ vādhābhavanti.

Tam sutvā Saṃvaramahārājā attano guraṃ kuthento cha
gāthā abhāsi:

4. Na rājaputta neyyāmi samagānaṃ mahesinam,
20 sakkaccaṃ te namassāmi, pāde vandāmi tēdinam. 97.
5. Te maṃ dhammaguṇe yuttaṃ sussaṇṇam anneyyakam
samanā anusāsanti²² isi²³ dhammaguṇe ratā. 98.
6. Te²⁴ āhuta vacanāni sutvā samagānaṃ mahesinam
na kiñci²⁵ atimaññāmi, dhamme me nirato maṃ. 99.
7. Atthārūhā²⁶ anikāṭṭhā rathikā pattikārikā²⁷
tesu²⁸ na-pputibandhāmi nibaddham²⁹ bhuttavetanam. 100.
8. Mahāmattā ca me atthi mañño paricārakā³⁰,
Bārāṇasīṃ voharanti bahumathasusuredakā³¹. 101.

¹ O¹ āhu, B² adu. ² B² adhittasi. ³ B² pāḍipettha. ⁴ B² likhita. ⁵ B² na. ⁶ B² amha va. ⁷ C² -ādh, B² (happeti). ⁸ B² pucchati. ⁹ C² āhu, B² āhu. ¹⁰ B² -to. ¹¹ C² amha taṃ. ¹² B² samannamaññīnaṃ. ¹³ B² omha ti. ¹⁴ B² at-
tiha. ¹⁵ B² -ra. ¹⁶ C² nādhī. C² nādhivattanti. ¹⁷ C² samano. ¹⁸ C²
tiha, B² isi. ¹⁹ so ti four MSS. ²⁰ C² -rūhā, B² -rūhā. ²¹ B² -rathā. ²² B² -rathā. ²³ B² -rathā. ²⁴ B² -rathā. ²⁵ B² -rathā. ²⁶ B² -rathā. ²⁷ B² -rathā. ²⁸ B² -rathā. ²⁹ B² -rathā. ³⁰ B² -rathā. ³¹ B² -rathā.

v. Atho pi vāṇijā phitā nānāratthāto āgata,
tesu me vīhitā rakkhā, evaṃ jānāṃ¹ Uposathā 'ti. 102.

Tatha na rājaputti² 'ti ahaṃ rājaputti³ kaṇhi⁴ attanā⁵ ayam⁶ dāma
sampaṭṭi⁷ bhassa⁸ na⁹ buḥ¹⁰ 'ti na anurūpa¹¹, tādāna¹² ti¹³ nālakkaḥāyuttānaṃ
sampaṭṭipāṭi¹⁴ya¹⁵ samupāṇaṃ mahantaṃ¹⁶ sikkhaṇḍhādānaṃ¹⁷ gūṇaṃ¹⁸ sātāya¹⁹
mahāvīra²⁰ dhammikasamābhūṇaṃ²¹ paṇḍapattitthāna²² pāde²³ vādāna²⁴,
tāna²⁵ daḍḍanta²⁶ dhammika²⁷ sa²⁸ nesa²⁹ rakkhāvaṇa³⁰guttāna³¹ paṇḍapattipāṇa³²
akkāraṇa³³ te³⁴ nana³⁵saṃ. nana³⁶ sampaṭṭayāna³⁷ va³⁸ pūjanti³⁹ atho, te⁴⁰ man⁴¹ ti⁴²
te⁴³ samāna⁴⁴ ayam⁴⁵ dhammika⁴⁶phāva⁴⁷ yuttapayutto⁴⁸ cesaṇa⁴⁹ anurūpa⁵⁰ ti⁵¹
tatra⁵² kura⁵³ man⁵⁴ dhammagu⁵⁵ yuttāna⁵⁶ cesaṇa⁵⁷ anurūpa⁵⁸ anurūpa⁵⁹,
idam⁶⁰ kura⁶¹ dāma⁶² na⁶³ kaṇhi⁶⁴ vādāna⁶⁵ atho, te⁶⁶ dāma⁶⁷ ti⁶⁸ te⁶⁹ man⁷⁰ ahaṃ, ka-
thāra⁷¹ka⁷² ti⁷³ kaṇhi⁷⁴ ayam⁷⁵ yuttapayutto⁷⁶, anurūpa⁷⁷ ti⁷⁸ kaṇhi⁷⁹kaṇhi⁸⁰
phitā, rakkhā⁸¹ ti⁸² rakkhā⁸³phitā, patti⁸⁴kaṇhi⁸⁵ ti⁸⁶ patti⁸⁷ka⁸⁸ va⁸⁹, nālakka⁹⁰
ti⁹¹ yam⁹² kaṇhi⁹³ aṭṭanti⁹⁴ bhāṇa⁹⁵ sa⁹⁶ vādāna⁹⁷ sa⁹⁸ kaṇhi⁹⁹ na¹⁰⁰ yuttapayutto¹⁰¹, apatti-
kāra¹⁰² daḍḍanti¹⁰³ atho, mahimā¹⁰⁴ ti¹⁰⁵ bhāṇa¹⁰⁶ ayam¹⁰⁷ mahāpāṇi¹⁰⁸ manā¹⁰⁹
kura¹¹⁰ mahimā¹¹¹ sa¹¹² va¹¹³ anurūpa¹¹⁴ sa¹¹⁵ patti¹¹⁶kaṇhi¹¹⁷ aṭṭanti¹¹⁸, kura¹¹⁹ idam¹²⁰
daḍḍanti¹²¹ tatra¹²² nana¹²³sampaṇa¹²⁴ paṇḍit¹²⁵ kaṇhi¹²⁶ na¹²⁷ kaṇhi¹²⁸, anurūpa¹²⁹ patti¹³⁰
kaṇhi¹³¹ paṇḍit¹³² upāyukka¹³³, te¹³⁴ na¹³⁵ rakkhā¹³⁶vaṇa¹³⁷ yojana¹³⁸, Bāraṇasi¹³⁹ ti¹⁴⁰
bhāṇa¹⁴¹ mama¹⁴² chaṭṭa¹⁴³ anurūpa¹⁴⁴ patti¹⁴⁵kaṇhi¹⁴⁶ anurūpa¹⁴⁷ rakkhā¹⁴⁸ dhammika¹⁴⁹ an-
urūpa¹⁵⁰kaṇhi¹⁵¹ dāma¹⁵² cesaṇa¹⁵³ tatra¹⁵⁴ cesaṇa¹⁵⁵ sampaṭṭanti¹⁵⁶ Bāraṇasi¹⁵⁷kaṇhi¹⁵⁸
kaṇhi¹⁵⁹kaṇhi¹⁶⁰kaṇhi¹⁶¹ mahimā¹⁶²kaṇhi¹⁶³ patti¹⁶⁴kaṇhi¹⁶⁵kaṇhi¹⁶⁶kaṇhi¹⁶⁷ va¹⁶⁸ jāna¹⁶⁹
ti¹⁷⁰, evam¹⁷¹ rakkhā¹⁷²vaṇa¹⁷³ kaṇhi¹⁷⁴kaṇhi¹⁷⁵kaṇhi¹⁷⁶kaṇhi¹⁷⁷kaṇhi¹⁷⁸kaṇhi¹⁷⁹kaṇhi¹⁸⁰
kaṇhi¹⁸¹, phitā¹⁸² ti¹⁸³ kaṇhi¹⁸⁴kaṇhi¹⁸⁵kaṇhi¹⁸⁶kaṇhi¹⁸⁷kaṇhi¹⁸⁸kaṇhi¹⁸⁹kaṇhi¹⁹⁰kaṇhi¹⁹¹
kaṇhi¹⁹²kaṇhi¹⁹³kaṇhi¹⁹⁴kaṇhi¹⁹⁵kaṇhi¹⁹⁶kaṇhi¹⁹⁷kaṇhi¹⁹⁸kaṇhi¹⁹⁹kaṇhi²⁰⁰kaṇhi²⁰¹kaṇhi²⁰²kaṇhi²⁰³kaṇhi²⁰⁴kaṇhi²⁰⁵kaṇhi²⁰⁶kaṇhi²⁰⁷kaṇhi²⁰⁸kaṇhi²⁰⁹kaṇhi²¹⁰kaṇhi²¹¹kaṇhi²¹²kaṇhi²¹³kaṇhi²¹⁴kaṇhi²¹⁵kaṇhi²¹⁶kaṇhi²¹⁷kaṇhi²¹⁸kaṇhi²¹⁹kaṇhi²²⁰kaṇhi²²¹kaṇhi²²²kaṇhi²²³kaṇhi²²⁴kaṇhi²²⁵kaṇhi²²⁶kaṇhi²²⁷kaṇhi²²⁸kaṇhi²²⁹kaṇhi²³⁰kaṇhi²³¹kaṇhi²³²kaṇhi²³³kaṇhi²³⁴kaṇhi²³⁵kaṇhi²³⁶kaṇhi²³⁷kaṇhi²³⁸kaṇhi²³⁹kaṇhi²⁴⁰kaṇhi²⁴¹kaṇhi²⁴²kaṇhi²⁴³kaṇhi²⁴⁴kaṇhi²⁴⁵kaṇhi²⁴⁶kaṇhi²⁴⁷kaṇhi²⁴⁸kaṇhi²⁴⁹kaṇhi²⁵⁰kaṇhi²⁵¹kaṇhi²⁵²kaṇhi²⁵³kaṇhi²⁵⁴kaṇhi²⁵⁵kaṇhi²⁵⁶kaṇhi²⁵⁷kaṇhi²⁵⁸kaṇhi²⁵⁹kaṇhi²⁶⁰kaṇhi²⁶¹kaṇhi²⁶²kaṇhi²⁶³kaṇhi²⁶⁴kaṇhi²⁶⁵kaṇhi²⁶⁶kaṇhi²⁶⁷kaṇhi²⁶⁸kaṇhi²⁶⁹kaṇhi²⁷⁰kaṇhi²⁷¹kaṇhi²⁷²kaṇhi²⁷³kaṇhi²⁷⁴kaṇhi²⁷⁵kaṇhi²⁷⁶kaṇhi²⁷⁷kaṇhi²⁷⁸kaṇhi²⁷⁹kaṇhi²⁸⁰kaṇhi²⁸¹kaṇhi²⁸²kaṇhi²⁸³kaṇhi²⁸⁴kaṇhi²⁸⁵kaṇhi²⁸⁶kaṇhi²⁸⁷kaṇhi²⁸⁸kaṇhi²⁸⁹kaṇhi²⁹⁰kaṇhi²⁹¹kaṇhi²⁹²kaṇhi²⁹³kaṇhi²⁹⁴kaṇhi²⁹⁵kaṇhi²⁹⁶kaṇhi²⁹⁷kaṇhi²⁹⁸kaṇhi²⁹⁹kaṇhi³⁰⁰kaṇhi³⁰¹kaṇhi³⁰²kaṇhi³⁰³kaṇhi³⁰⁴kaṇhi³⁰⁵kaṇhi³⁰⁶kaṇhi³⁰⁷kaṇhi³⁰⁸kaṇhi³⁰⁹kaṇhi³¹⁰kaṇhi³¹¹kaṇhi³¹²kaṇhi³¹³kaṇhi³¹⁴kaṇhi³¹⁵kaṇhi³¹⁶kaṇhi³¹⁷kaṇhi³¹⁸kaṇhi³¹⁹kaṇhi³²⁰kaṇhi³²¹kaṇhi³²²kaṇhi³²³kaṇhi³²⁴kaṇhi³²⁵kaṇhi³²⁶kaṇhi³²⁷kaṇhi³²⁸kaṇhi³²⁹kaṇhi³³⁰kaṇhi³³¹kaṇhi³³²kaṇhi³³³kaṇhi³³⁴kaṇhi³³⁵kaṇhi³³⁶kaṇhi³³⁷kaṇhi³³⁸kaṇhi³³⁹kaṇhi³⁴⁰kaṇhi³⁴¹kaṇhi³⁴²kaṇhi³⁴³kaṇhi³⁴⁴kaṇhi³⁴⁵kaṇhi³⁴⁶kaṇhi³⁴⁷kaṇhi³⁴⁸kaṇhi³⁴⁹kaṇhi³⁵⁰kaṇhi³⁵¹kaṇhi³⁵²kaṇhi³⁵³kaṇhi³⁵⁴kaṇhi³⁵⁵kaṇhi³⁵⁶kaṇhi³⁵⁷kaṇhi³⁵⁸kaṇhi³⁵⁹kaṇhi³⁶⁰kaṇhi³⁶¹kaṇhi³⁶²kaṇhi³⁶³kaṇhi³⁶⁴kaṇhi³⁶⁵kaṇhi³⁶⁶kaṇhi³⁶⁷kaṇhi³⁶⁸kaṇhi³⁶⁹kaṇhi³⁷⁰kaṇhi³⁷¹kaṇhi³⁷²kaṇhi³⁷³kaṇhi³⁷⁴kaṇhi³⁷⁵kaṇhi³⁷⁶kaṇhi³⁷⁷kaṇhi³⁷⁸kaṇhi³⁷⁹kaṇhi³⁸⁰kaṇhi³⁸¹kaṇhi³⁸²kaṇhi³⁸³kaṇhi³⁸⁴kaṇhi³⁸⁵kaṇhi³⁸⁶kaṇhi³⁸⁷kaṇhi³⁸⁸kaṇhi³⁸⁹kaṇhi³⁹⁰kaṇhi³⁹¹kaṇhi³⁹²kaṇhi³⁹³kaṇhi³⁹⁴kaṇhi³⁹⁵kaṇhi³⁹⁶kaṇhi³⁹⁷kaṇhi³⁹⁸kaṇhi³⁹⁹kaṇhi⁴⁰⁰kaṇhi⁴⁰¹kaṇhi⁴⁰²kaṇhi⁴⁰³kaṇhi⁴⁰⁴kaṇhi⁴⁰⁵kaṇhi⁴⁰⁶kaṇhi⁴⁰⁷kaṇhi⁴⁰⁸kaṇhi⁴⁰⁹kaṇhi⁴¹⁰kaṇhi⁴¹¹kaṇhi⁴¹²kaṇhi⁴¹³kaṇhi⁴¹⁴kaṇhi⁴¹⁵kaṇhi⁴¹⁶kaṇhi⁴¹⁷kaṇhi⁴¹⁸kaṇhi⁴¹⁹kaṇhi⁴²⁰kaṇhi⁴²¹kaṇhi⁴²²kaṇhi⁴²³kaṇhi⁴²⁴kaṇhi⁴²⁵kaṇhi⁴²⁶kaṇhi⁴²⁷kaṇhi⁴²⁸kaṇhi⁴²⁹kaṇhi⁴³⁰kaṇhi⁴³¹kaṇhi⁴³²kaṇhi⁴³³kaṇhi⁴³⁴kaṇhi⁴³⁵kaṇhi⁴³⁶kaṇhi⁴³⁷kaṇhi⁴³⁸kaṇhi⁴³⁹kaṇhi⁴⁴⁰kaṇhi⁴⁴¹kaṇhi⁴⁴²kaṇhi⁴⁴³kaṇhi⁴⁴⁴kaṇhi⁴⁴⁵kaṇhi⁴⁴⁶kaṇhi⁴⁴⁷kaṇhi⁴⁴⁸kaṇhi⁴⁴⁹kaṇhi⁴⁵⁰kaṇhi⁴⁵¹kaṇhi⁴⁵²kaṇhi⁴⁵³kaṇhi⁴⁵⁴kaṇhi⁴⁵⁵kaṇhi⁴⁵⁶kaṇhi⁴⁵⁷kaṇhi⁴⁵⁸kaṇhi⁴⁵⁹kaṇhi⁴⁶⁰kaṇhi⁴⁶¹kaṇhi⁴⁶²kaṇhi⁴⁶³kaṇhi⁴⁶⁴kaṇhi⁴⁶⁵kaṇhi⁴⁶⁶kaṇhi⁴⁶⁷kaṇhi⁴⁶⁸kaṇhi⁴⁶⁹kaṇhi⁴⁷⁰kaṇhi⁴⁷¹kaṇhi⁴⁷²kaṇhi⁴⁷³kaṇhi⁴⁷⁴kaṇhi⁴⁷⁵kaṇhi⁴⁷⁶kaṇhi⁴⁷⁷kaṇhi⁴⁷⁸kaṇhi⁴⁷⁹kaṇhi⁴⁸⁰kaṇhi⁴⁸¹kaṇhi⁴⁸²kaṇhi⁴⁸³kaṇhi⁴⁸⁴kaṇhi⁴⁸⁵kaṇhi⁴⁸⁶kaṇhi⁴⁸⁷kaṇhi⁴⁸⁸kaṇhi⁴⁸⁹kaṇhi⁴⁹⁰kaṇhi⁴⁹¹kaṇhi⁴⁹²kaṇhi⁴⁹³kaṇhi⁴⁹⁴kaṇhi⁴⁹⁵kaṇhi⁴⁹⁶kaṇhi⁴⁹⁷kaṇhi⁴⁹⁸kaṇhi⁴⁹⁹kaṇhi⁵⁰⁰kaṇhi⁵⁰¹kaṇhi⁵⁰²kaṇhi⁵⁰³kaṇhi⁵⁰⁴kaṇhi⁵⁰⁵kaṇhi⁵⁰⁶kaṇhi⁵⁰⁷kaṇhi⁵⁰⁸kaṇhi⁵⁰⁹kaṇhi⁵¹⁰kaṇhi⁵¹¹kaṇhi⁵¹²kaṇhi⁵¹³kaṇhi⁵¹⁴kaṇhi⁵¹⁵kaṇhi⁵¹⁶kaṇhi⁵¹⁷kaṇhi⁵¹⁸kaṇhi⁵¹⁹kaṇhi⁵²⁰kaṇhi⁵²¹kaṇhi⁵²²kaṇhi⁵²³kaṇhi⁵²⁴kaṇhi⁵²⁵kaṇhi⁵²⁶kaṇhi⁵²⁷kaṇhi⁵²⁸kaṇhi⁵²⁹kaṇhi⁵³⁰kaṇhi⁵³¹kaṇhi⁵³²kaṇhi⁵³³kaṇhi⁵³⁴kaṇhi⁵³⁵kaṇhi⁵³⁶kaṇhi⁵³⁷kaṇhi⁵³⁸kaṇhi⁵³⁹kaṇhi⁵⁴⁰kaṇhi⁵⁴¹kaṇhi⁵⁴²kaṇhi⁵⁴³kaṇhi⁵⁴⁴kaṇhi⁵⁴⁵kaṇhi⁵⁴⁶kaṇhi⁵⁴⁷kaṇhi⁵⁴⁸kaṇhi⁵⁴⁹kaṇhi⁵⁵⁰kaṇhi⁵⁵¹kaṇhi⁵⁵²kaṇhi⁵⁵³kaṇhi⁵⁵⁴kaṇhi⁵⁵⁵kaṇhi⁵⁵⁶kaṇhi⁵⁵⁷kaṇhi⁵⁵⁸kaṇhi⁵⁵⁹kaṇhi⁵⁶⁰kaṇhi⁵⁶¹kaṇhi⁵⁶²kaṇhi⁵⁶³kaṇhi⁵⁶⁴kaṇhi⁵⁶⁵kaṇhi⁵⁶⁶kaṇhi⁵⁶⁷kaṇhi⁵⁶⁸kaṇhi⁵⁶⁹kaṇhi⁵⁷⁰kaṇhi⁵⁷¹kaṇhi⁵⁷²kaṇhi⁵⁷³kaṇhi⁵⁷⁴kaṇhi⁵⁷⁵kaṇhi⁵⁷⁶kaṇhi⁵⁷⁷kaṇhi⁵⁷⁸kaṇhi⁵⁷⁹kaṇhi⁵⁸⁰kaṇhi⁵⁸¹kaṇhi⁵⁸²kaṇhi⁵⁸³kaṇhi⁵⁸⁴kaṇhi⁵⁸⁵kaṇhi⁵⁸⁶kaṇhi⁵⁸⁷kaṇhi⁵⁸⁸kaṇhi⁵⁸⁹kaṇhi⁵⁹⁰kaṇhi⁵⁹¹kaṇhi⁵⁹²kaṇhi⁵⁹³kaṇhi⁵⁹⁴kaṇhi⁵⁹⁵kaṇhi⁵⁹⁶kaṇhi⁵⁹⁷kaṇhi⁵⁹⁸kaṇhi⁵⁹⁹kaṇhi⁶⁰⁰kaṇhi⁶⁰¹kaṇhi⁶⁰²kaṇhi⁶⁰³kaṇhi⁶⁰⁴kaṇhi⁶⁰⁵kaṇhi⁶⁰⁶kaṇhi⁶⁰⁷kaṇhi⁶⁰⁸kaṇhi⁶⁰⁹kaṇhi⁶¹⁰kaṇhi⁶¹¹kaṇhi⁶¹²kaṇhi⁶¹³kaṇhi⁶¹⁴kaṇhi⁶¹⁵kaṇhi⁶¹⁶kaṇhi⁶¹⁷kaṇhi⁶¹⁸kaṇhi⁶¹⁹kaṇhi⁶²⁰kaṇhi⁶²¹kaṇhi⁶²²kaṇhi⁶²³kaṇhi⁶²⁴kaṇhi⁶²⁵kaṇhi⁶²⁶kaṇhi⁶²⁷kaṇhi⁶²⁸kaṇhi⁶²⁹kaṇhi⁶³⁰kaṇhi⁶³¹kaṇhi⁶³²kaṇhi⁶³³kaṇhi⁶³⁴kaṇhi⁶³⁵kaṇhi⁶³⁶kaṇhi⁶³⁷kaṇhi⁶³⁸kaṇhi⁶³⁹kaṇhi⁶⁴⁰kaṇhi⁶⁴¹kaṇhi⁶⁴²kaṇhi⁶⁴³kaṇhi⁶⁴⁴kaṇhi⁶⁴⁵kaṇhi⁶⁴⁶kaṇhi⁶⁴⁷kaṇhi⁶⁴⁸kaṇhi⁶⁴⁹kaṇhi⁶⁵⁰kaṇhi⁶⁵¹kaṇhi⁶⁵²kaṇhi⁶⁵³kaṇhi⁶⁵⁴kaṇhi⁶⁵⁵kaṇhi⁶⁵⁶kaṇhi⁶⁵⁷kaṇhi⁶⁵⁸kaṇhi⁶⁵⁹kaṇhi⁶⁶⁰kaṇhi⁶⁶¹kaṇhi⁶⁶²kaṇhi⁶⁶³kaṇhi⁶⁶⁴kaṇhi⁶⁶⁵kaṇhi⁶⁶⁶kaṇhi⁶⁶⁷kaṇhi⁶⁶⁸kaṇhi⁶⁶⁹kaṇhi⁶⁷⁰kaṇhi⁶⁷¹kaṇhi⁶⁷²kaṇhi⁶⁷³kaṇhi⁶⁷⁴kaṇhi⁶⁷⁵kaṇhi⁶⁷⁶kaṇhi⁶⁷⁷kaṇhi⁶⁷⁸kaṇhi⁶⁷⁹kaṇhi⁶⁸⁰kaṇhi⁶⁸¹kaṇhi⁶⁸²kaṇhi⁶⁸³kaṇhi⁶⁸⁴kaṇhi⁶⁸⁵kaṇhi⁶⁸⁶kaṇhi⁶⁸⁷kaṇhi⁶⁸⁸kaṇhi⁶⁸⁹kaṇhi⁶⁹⁰kaṇhi⁶⁹¹kaṇhi⁶⁹²kaṇhi⁶⁹³kaṇhi⁶⁹⁴kaṇhi⁶⁹⁵kaṇhi⁶⁹⁶kaṇhi⁶⁹⁷kaṇhi⁶⁹⁸kaṇhi⁶⁹⁹kaṇhi⁷⁰⁰kaṇhi⁷⁰¹kaṇhi⁷⁰²kaṇhi⁷⁰³kaṇhi⁷⁰⁴kaṇhi⁷⁰⁵kaṇhi⁷⁰⁶kaṇhi⁷⁰⁷kaṇhi⁷⁰⁸kaṇhi⁷⁰⁹kaṇhi⁷¹⁰kaṇhi⁷¹¹kaṇhi⁷¹²kaṇhi⁷¹³kaṇhi⁷¹⁴kaṇhi⁷¹⁵kaṇhi⁷¹⁶kaṇhi⁷¹⁷kaṇhi⁷¹⁸kaṇhi⁷¹⁹kaṇhi⁷²⁰kaṇhi⁷²¹kaṇhi⁷²²kaṇhi⁷²³kaṇhi⁷²⁴kaṇhi⁷²⁵kaṇhi⁷²⁶kaṇhi⁷²⁷kaṇhi⁷²⁸kaṇhi⁷²⁹kaṇhi⁷³⁰kaṇhi⁷³¹kaṇhi⁷³²kaṇhi⁷³³kaṇhi⁷³⁴kaṇhi⁷³⁵kaṇhi⁷³⁶kaṇhi⁷³⁷kaṇhi⁷³⁸kaṇhi⁷³⁹kaṇhi⁷⁴⁰kaṇhi⁷⁴¹kaṇhi⁷⁴²kaṇhi⁷⁴³kaṇhi⁷⁴⁴kaṇhi⁷⁴⁵kaṇhi⁷⁴⁶kaṇhi⁷⁴⁷kaṇhi⁷⁴⁸kaṇhi⁷⁴⁹kaṇhi⁷⁵⁰kaṇhi⁷⁵¹kaṇhi⁷⁵²kaṇhi⁷⁵³kaṇhi⁷⁵⁴kaṇhi⁷⁵⁵kaṇhi⁷⁵⁶kaṇhi⁷⁵⁷kaṇhi⁷⁵⁸kaṇhi⁷⁵⁹kaṇhi⁷⁶⁰kaṇhi⁷⁶¹kaṇhi⁷⁶²kaṇhi⁷⁶³kaṇhi⁷⁶⁴kaṇhi⁷⁶⁵kaṇhi⁷⁶⁶kaṇhi⁷⁶⁷kaṇhi⁷⁶⁸kaṇhi⁷⁶⁹kaṇhi⁷⁷⁰kaṇhi⁷⁷¹kaṇhi⁷⁷²kaṇhi⁷⁷³kaṇhi⁷⁷⁴kaṇhi⁷⁷⁵kaṇhi⁷⁷⁶kaṇhi⁷⁷⁷kaṇhi⁷⁷⁸kaṇhi⁷⁷⁹kaṇhi⁷⁸⁰kaṇhi⁷⁸¹kaṇhi⁷⁸²kaṇhi⁷⁸³kaṇhi⁷⁸⁴kaṇhi⁷⁸⁵kaṇhi⁷⁸⁶kaṇhi⁷⁸⁷kaṇhi⁷⁸⁸kaṇhi⁷⁸⁹kaṇhi⁷⁹⁰kaṇhi⁷⁹¹kaṇhi⁷⁹²kaṇhi⁷⁹³kaṇhi⁷⁹⁴kaṇhi⁷⁹⁵kaṇhi⁷⁹⁶kaṇhi⁷⁹⁷kaṇhi⁷⁹⁸kaṇhi⁷⁹⁹kaṇhi⁸⁰⁰kaṇhi⁸⁰¹kaṇhi⁸⁰²kaṇhi⁸⁰³kaṇhi⁸⁰⁴kaṇhi⁸⁰⁵kaṇhi⁸⁰⁶kaṇhi⁸⁰⁷kaṇhi⁸⁰⁸kaṇhi⁸⁰⁹kaṇhi⁸¹⁰kaṇhi⁸¹¹kaṇhi⁸¹²kaṇhi⁸¹³kaṇhi⁸¹⁴kaṇhi⁸¹⁵kaṇhi⁸¹⁶kaṇhi⁸¹⁷kaṇhi⁸¹⁸kaṇhi⁸¹⁹kaṇhi⁸²⁰kaṇhi⁸²¹kaṇhi⁸²²kaṇhi⁸²³kaṇhi⁸²⁴kaṇhi⁸²⁵kaṇhi⁸²⁶kaṇhi⁸²⁷kaṇhi⁸²⁸kaṇhi⁸²⁹kaṇhi⁸³⁰kaṇhi⁸³¹kaṇhi⁸³²kaṇhi⁸³³kaṇhi⁸³⁴kaṇhi⁸³⁵kaṇhi⁸³⁶kaṇhi⁸³⁷kaṇhi⁸³⁸kaṇhi⁸³⁹kaṇhi⁸⁴⁰kaṇhi⁸⁴¹kaṇhi⁸⁴²kaṇhi⁸⁴³kaṇhi⁸⁴⁴kaṇhi⁸⁴⁵kaṇhi⁸⁴⁶kaṇhi⁸⁴⁷kaṇhi⁸⁴⁸kaṇhi⁸⁴⁹kaṇhi⁸⁵⁰kaṇhi⁸⁵¹kaṇhi⁸⁵²kaṇhi⁸⁵³kaṇhi⁸⁵⁴kaṇhi⁸⁵⁵kaṇhi⁸⁵⁶kaṇhi⁸⁵⁷kaṇhi⁸⁵⁸kaṇhi⁸⁵⁹kaṇhi⁸⁶⁰kaṇhi⁸⁶¹kaṇhi⁸⁶²kaṇhi⁸⁶³kaṇhi⁸⁶⁴kaṇhi⁸⁶⁵kaṇhi⁸⁶⁶kaṇhi⁸⁶⁷kaṇhi⁸⁶⁸kaṇhi⁸⁶⁹kaṇhi⁸⁷⁰kaṇhi⁸⁷¹kaṇhi⁸⁷²kaṇhi⁸⁷³kaṇhi⁸⁷⁴kaṇhi⁸⁷⁵kaṇhi⁸⁷⁶kaṇhi⁸⁷⁷kaṇhi⁸⁷⁸kaṇhi⁸⁷⁹kaṇhi⁸⁸⁰kaṇhi⁸⁸¹kaṇhi⁸⁸²kaṇhi⁸⁸³kaṇhi

Tathā dhammena kīrī 'ti tatra Saṃvaramahārāja dhammena tīra triṇ-
vāṇasātinam sātīnam attano jeyṭṭhābhikkūnam bhikkhavaṇṇa abbhikkhavaṇṇā¹, te
paṭṭhāya ca² tvam eva rajjam āsiṇhi, tvaṃ bh³ medhāvī c' eva paṇḍito ca
sātīnaṃ ca⁴ idam u attho, tvaṃ tam⁵ ti tam⁶ evaṃ siddhagambhāṇampannam
tam, bhātiparibbāhan n amhehi sūlhasaṇḍehi hīṭakhehi parivāritan⁷, nānā-
ratanaṃuṇḍetan ti nānāraṇashehi seṭṭhaṃ saṇḍetan bahuratanasāṇḍeyan, evaṃ
dhipo ti yathā tīvaṇḍhehi parivṛtanam indam saṇḍarajā na tapati evaṃ amhehi
arakkhaṇaṃ karontu⁸ parivāritam nyojanasāṇḍa kāsāraṭṭha āraḍasayojanāṇḍāya
hārāṇasāyo rajjam karontum amittā na tapissanti⁹ dipeti.

Saṃvaramahārājā saṃbhesam pi bhāṭikānaṃ mahantaṃ ya-
10 sam adāsi. Te tassa santike māsaḍḍhamāsaṃ¹⁰ vasitvā „um-
hārāja, janapadeṇu coreṇu uttīahantesaṃ mayam jānissāma,
tvam rajjasukhaṃ amubhavā¹¹ 'ti vatvā attano attano jana-
padaṃ gata. Rājāpi B-assa ovāde iṭatvā āyupariyosāṇe
devanagaraṃ pūrento agamāsi.

15 S. i. d. ā. „bhikkhu evaṃ tvam pubbe ovāḍakhamo idāṇi
kaṃmā vīriyaṃ na akāsi¹²“ vatvā saṇḍāni pakāsetvā j. v. (Saccapari-
yosāṇe so bhikkhu sotāpattiṭṭhale patijjhaṇi): „Tadā Saṃvaramahārājā
ayaṃ bhikkhu ahuṃ, Upasathakumāro Sāriputto, evaṃbhāṭikā therā-
mūtherā, pariaṇa Buddhapaṇiṇā, ovāḍadāyake amacco¹³ aham evā¹⁴ 'ti.
20 Saṃvara-jātakaṃ.

9. Suppārakajātaka-

Ummajjanti ummajjanti¹⁵. Idam S. J. v. paṇḍōpāra-
māṃ ā. k. Ekādivasaṃ bhī sāyaphasamaye Tathāgataṃ dhammaṃ
desetum nikkhamamāṃ āgamayamāṇā bhikkhū dhammasabbhāyaṃ u-
cchitvā „Araso aho¹⁶ S. mahāpaṇḍo pathapaṇḍo hāsupaṇḍo javana-
25 paṇḍo nikkapaṇḍo mbbhedhikapaṇḍo tatra tatra upāyapaṇḍāya saṃ-
sunnāgato vipulāya patharisaṃmāya mahāsamuddo viya gambhīrāya
ākāso viya vītthippāya¹⁷, sakula-Jumbudīpasamāhi bhī uttīhitaṇḍo Das-
balāṇi atikkamitvā gantum samattho nāmo u' attīhi, yathā mahā-
samuddo uttīhitaṇḍi¹⁸ telam nāṭikkamati¹⁹ telam patvā²⁰ va bhijjati²¹

¹ Bh - bhavi. ² Bh - paṇḍito ca. ³ Bh - pi. ⁴ Bh - va. ⁵ Bh - tam tam. ⁶ Bh - omī tam.

⁷ Bh - omī tam. ⁸ C¹ - te. ⁹ Bh - jhāra. ¹⁰ Bh - adda paṇa. ¹¹ Bh - adda am-
bhāva. ¹² C¹ - vitti. ¹³ Bh - uttīhā. ¹⁴ Bh - aṇḍi. ¹⁵ Bh - patvā patvā.

evam no koci paññāya Dasabalaṃ uttkhamanti Sattāsu pādamūlāni
patvā¹ bhijjati² eva³ ti Dasabalaṃ mahāpaññāpāramiṃ varuṇesu⁴.
S. āgacchitvā „kāyaṃ nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sammāsiṃhā'
ti pucchitvā „imāya nāma⁵ 'ti vutte „nu bhikkhave idāṃ' eva Tathā-
gato paññavā pubbe pi aparipakke⁶ āpē⁷ paññavā ra, andho hutvā⁸
mahāsammudde udakasāññāya „innamhi⁹ sammudde idam nāma idam
nāma ratanam¹⁰ ti nāññasi¹¹ vevā a. ā.

A. Bharuratthe¹ Bharurājā² nāma r. kāresi. Bharu-
kacchaṃ³ nāma paṭṭanagāma⁴ ahosi. Tada Bo. Bharukacche⁵
niyyāmajetthassa⁶ putto hutvā nibbatti pāsādiko suvaṇṇavanno.⁷
Suppārakakumāro⁸ ti 'ssa nāmaṃ karissu. So mahan-
tena parivārena vaddhanto soḷasavaṇṇakāle yeva niyyāmakā-
siṃhe nipphattiṃ patvā aparabhāge pītu accayena niyyāmakā-
jetthako hotvā⁹ niyyāmakakammaṃ akāsi, paṇḍito ānāsaṃpānaṃ
ahosi¹⁰, tena ārūḥhanāvāya vyāpatti nāma n' atthi. Tassa¹¹
aparabhāge loṇajalapahatāni¹² dve pi cakkhūni nassissu. So
tato paṭṭhāya niyyāmakajetthako hotvāpi¹³ niyyāmakakammaṃ
akavā „rājānam nissāya jvissāmiti¹⁴ rājānam upasāmkamī.
Atha nam rājā agghāpaniyakanime thapesi. Tato paṭṭhāya
rañño hatthiratanam¹⁵ assaratanam¹⁶ muttasāraṇamāṇāsrādīni¹⁷
agghāpeti¹⁸. Ath' ekadivasam „rañño maṅgalahatthi bha-
vissatthi¹⁹ kālāpāsāṇakūṭavappam ekam vāraṇam ānesum. Tam
diṇvā rājā „paṇḍitasu dassethā²⁰ ti āha. Atha nam tassa
santikam nayissu. So hatthena tassa sarīraṃ parimadditvā
„nāyam maṅgalahatthi bhavitum anucchaviko, pacchāvāmana-
kadhātuko esa²¹, etam hi mātā vijāyamānā ānāsa²² patic-
chitum nāsakkhi, tasmā bhūmiyam pativā pacchimāpadeh,
vāmanakadhātuko jāto²³ ti āha. Hatthim gahetvā āgate puc-
chissu. Te „accam paṇḍito kathetthi²⁴ vadiṃsu. Tam kāra-

¹ Jā patiṃ pati. ² Jā bhijjantevā. ³ Bā vappanta nissiddu. ⁴ Bā -kha. ⁵ Bā -ena. ⁶ Bā repeats te. ⁷ Bā garu. ⁸ Cā paṭṭhāna. ⁹ Bā niyyāmakā-jetthakassa. ¹⁰ Cā niyyāmajetthakassa. ¹¹ Bā sapa - throughout. ¹² Bā -vāpi. ¹³ Cā omī ahosi. ¹⁴ Cā loṇajala-. ¹⁵ Bā loṇajalapahatāni. ¹⁶ Cā -vā. ¹⁷ Bā -na. ¹⁸ Bā -peti. ¹⁹ Bā -esa. ²⁰ Bā ānāsa.

sam-rājā sutvā tūṭṭho taassa aṭṭha kaḥāpāṇe dāpesi. Pun'
 ekadivasaṃ „raṇṇo maṅgalasso" bhavissatīti" ekaṃ asesaṃ
 ānayaṃhaṃ. Tam pi rājā paṇḍitaṃsaṃ saṅṭikāṃ pesesi. So' hat-
 thena parāmasitvā „ayaṃ maṅgalasso" bhavitum na yutto,
 5 etassa hī jātadivase yeva mātā mari, tasmā mātā khīraṃ
 alabbhanto na sammā vadḍhito" ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā
 va akhosi. Tam pi sutvā rājā tassitvā aṭṭh' eva kaḥāpāṇe
 dāpesi. Ath' ekadivasaṃ "maṅgalāratho bhavissatīti" rathāṃ
 āharimāu, tam pi rājā taṃsaṃ saṅṭikāṃ pesesi. So tam' hat-
 10 thena parāmasitvā „ayaṃ ratho susirarukkhena kato, tasmā
 raṇṇo nānucchaviko" ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va akhosi.
 Rājā tam pi sutvā aṭṭh' eva kaḥāpāṇe dāpesi. Ath' asesa
 kambalaratanāṃ mahagghaṃ ānayaṃhaṃ. Tam pi tass' eva
 pesesi. So' hatthena parāmasitvā „imassa mūsikacchinnaṃ
 15 ekaṃ' thānaṃ aṭṭhīti" āha. Sodhentaṃ taṃ diavā raṇṇo
 ārocesuṃ. Rājā tassitvā aṭṭh' eva kaḥāpāṇe dāpesi. So
 cintesi: „ayaṃ rājā evarūpaṇi pi' acchariyāni diavā aṭṭh' eva
 kaḥāpāṇe dāpesi, imassa dāyo nahāpitadāyo, nahāpitassa
 jātako' bhavissati, kim me 'evarūpeṇa rājapattāṇeṇa, attano
 20 vasaṇatthāṇaṃ eva gamissāmi" so Bharukacchapattanaṃ
 eva pacāgami. Tasmā tattha vasanto vāṇijā cāraṃ sajjitvā
 „kaṃ' niyyāmakāṃ karissāma" ti mantentaṃ "Suppāraka-
 paṇḍitena ārāhanāvā na vyāpajjati, ssa paṇḍito upāyakasālo,
 andho samāno pi Suppārakapaṇḍito va uttamo" ti taṃ upa-
 25 sākāmitvā „niyyāmakā no hohitī" vatvā „tāta", ahaṃ andho,
 kathaṃ niyyāmakakammaṃ karissāmi" vutte „sāmi andhāpi
 tumhe yeva ambhākaṃ uttamo" ti". Pouappucca yāciyamāno
 „sādhū tāta", tumhehi ārocitasāññāya niyyāmakā bhavissāmi"

1 B¹ -taṃso. 2 B¹ adda tam pi. 3 B¹ aṭṭha k. yeva. 4 B¹ adda raṇṇo. 5 B¹
 tam pi. 6 B¹ taṃsaṃ mahagghakambalaratanāṃ āharimāu in the place of aṭṭha-
 saṃsa. 7 B¹ -sa. 8 B¹ amhā pi. 9 B¹ jati. 10 B¹ gata- cor. to bhara-
 11 B¹ taṃ. 12 C¹ -to, B¹ -tatra, B¹ mātāsaṃ. 13 B¹ gataṃ taṃ. 14 so all
 three MSS. add āharimāu? 15 B¹ -sa.

tesaṃ nāvāṃ abhirūhi. Te nāvāya¹ mahāsamuddaṃ pakkha-
dimaso. Nāvā satta divasāni utrupaddavā agamāsi, tato akāla-
vātaṃ² uppālitam uppajji, nāvā cattāro māse pakatisamudda-
piṭṭhe vicaritvā Khuramālasamuddaṃ nāma pattā, tattha
maecchā manussasamānāseritā kharanāsā udake ummujjanti-³
mujjanti⁴ karonti. Vāṇijā te divā M-antasse samuddassa
adhmaṃ pucchantā paṭhamam gātham āhāro:

1. Ummujjanti nimujjanti manussa kharanāsikā,

Suppārakaṃ taṃ pucchāma: samuddo katamo ayaṃ ti. 105.

Evam tehi piṭṭho M-attano niyyāmakasuttena saṃsaṇḍetvā⁵ 10
dutiyaṃ gātham āha:

1. Bharūkaecchā⁶ payātanam vāṇijānaṃ dhanesinam

nāvāya vippaṇaṭṭhāya Khuramāṇi voccatitī, 106.

Tattha payātanam ti Bharūkaecchapatani vāṇijānaṃ gacchantānaṃ.
dhanesinam ti manussānaṃ vāṇijānaṃ dhanasā pariyesanānaṃ, vippaṇa-⁷
ṭṭhāya ti tāsā⁸ manussānaṃ tāsāya vāṇijānaṃ pakkhaṇāya nāvāya kharanā-
seritā⁹ pakatisamuddaṃ atikkamitvā sampete, ayaṃ samuddo Khuramāṇi voc-
catī, evam etam paṭitā tathasutī¹⁰.

Tasmān pama samuddo vajiraṃ uppajjati¹¹. M., „ac“ āham
“ayaṃ vajirasamuddo” ti evaṃ otesaṃ kathaṃsāni lobheva so
bahom¹² vajiraṃ gahitvā nāvam oḍḍāpessantīti¹³ tesāṃ anā-
cikkhitvā va nāvam laggāpetvā¹⁴ upāyen¹⁵ ekaṃ yottati gahetvā
mucchagabhaṇaniyāmena jālaṃ klūpāpetvā vajirasāraṃ uddha-
ritvā nāvāya¹⁶ pakkhipitvā aññaṃ appagghabhaṇdam chaḍḍā-
pesi. Nāvā taṃ¹⁷ samuddaṃ atikkamitvā parato¹⁸ Aggimālaṃ so
nāma gata. So pajjalitaaggikkhaṇḍho viya majjhantikasuriyo
viya ca obhāsaṃ muṇeanto¹⁹ atthāsi. Vāṇijā

1. Yathā aggīva²⁰ suriyo va²¹ samuddo patidiesati,

Suppārakaṃ²² taṃ pucchāma: samuddo katamo ayaṃ ti 107.

gāthāya²³ taṃ pucchāmaṃ. M. pi tesāṃ anantara-gāthāya kathaṃ: 20

¹ C= nāvā. ² B= kharā. ³ B= kharanāsikā. ⁴ B= karonti. ⁵ C= B= 10. ⁶ B= 10
all three MSS. instead of -kharā. ⁷ B= kharāntī. ⁸ B= manussānaṃ not in the
place of up-. ⁹ B= n. ¹⁰ B= n. ¹¹ B= yam. ¹² C= man. ¹³ B= parato.
¹⁴ B= muṇeanto. ¹⁵ B= aggī ca. ¹⁶ B= ca. ¹⁷ B= kharā. ¹⁸ B= adda vāṇijā.

4. Bharukacchā¹ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatthāya Aggimālīti vuccatīti. 108.

Tasmim̐ pana samudde suvaṇṇaṃ assannaṃ ahoṣi. M.
purimacayen² eva tato pi suvaṇṇaṃ gāhāpetvā nāvāya pak-
5 khipi³. Nāvā tam pi samuddaṃ atikkamītvā khīraṃ viya
dadhim̐ viya ca obhāsantaṃ Dadhimālāṃ⁴ nāma samuddaṃ pā-
puṇi. Vāṇijā.

5. Yathā dadhim̐ va khīraṃ va samudde patidissati⁵,

Suppārakaṃ taṃ pucchāma⁶: samudde katamo ayaṃ ti 109.

10 gāthāya tassa nāmaṃ pucchimsu. M. anantaragāthāya ācikkhi:

6. Bharukacchā¹ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatthāya Dadhimālīti vuccatīti. 110.

Tasmim̐ pana samudde rajataṃ assannaṃ⁷. So tam pi
upāyena gāhāpetvā⁸ nāvāya pakkhīpāpesi. Nāvā tam pi sam-
15 uddam̐ atikkamītvā ullakusatiṇaṃ viya sampannasassam̐ iva
ca obhāsamānaṃ Nīlavannakusamālāṃ⁹ nāma samuddaṃ pā-
puṇi. Vāṇijā.

7. Yathā kuso¹⁰ va sasso¹¹ va samudde patidissati,

Suppārakaṃ taṃ pucchāma, samudde katamo ayaṃ ti 111.

20 gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchimsu. So anantaragāthāya
ācikkhi:

8. Bharukacchā¹ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatthāya Kusamālīti vuccatīti. 112.

Tasmim̐ pana samudde nīlamanirātanaṃ assannaṃ ahoṣi.

25 So tam pi upāyena gāhāpetvā nāvāya pakkhīpāpesi. Nāvā
tam pi samuddaṃ atikkamītvā nīlavanaṃ¹² viya ca veḷu-
vanaṃ viya ca khāyamānaṃ Nalamālāṃ¹³ nāma samuddaṃ
pāpuṇi. Vāṇijā.

¹ Bā garu. ² Bā pakkhīpāpesi. ³ Bā -ti. ⁴ Bā patidissati. ⁵ C¹⁰ -mi. ⁶
Bā garu-vay. to bhara. ⁷ C¹⁰ uppannaṃ, Bā sassa ahoṣi. ⁸ C¹⁰ gāheivā. ⁹ Bā
ullakusamīkusamālā. ¹⁰ C¹⁰ -e. ¹¹ C¹⁰ -e. ¹² C¹⁰ nīla. Bā nīla. ¹³ C¹⁰ -ti,
C¹⁰ nalamālī, Bā nalamālī.

9. Yathā nalo¹ va veḷuṇ² va samuddo patidassati,

Suppārakan taṇ pucchāma: samuddo katamo ayaṇ ti 113.
gāthāya tassa³ pi nāmaṇ pucchimsu. M. anantaragāthāya
kathesi:

10. Bharukacchā payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ

nāvāya vippanatthāya Nalamūliti⁴ vuccatiti⁵. 114.

Tasmim⁶ pana samudde vamsarāgaveluriyaṃ ussannaṃ⁷. So
tam pi⁸ gāhāpetvā nāvāya pakkhiṇāpesi.

Aparaṃ nayo: nalo⁹ ti vechhikanalo¹⁰ lakkaṭṭhanalo¹¹ pi so tatatarāso
hoti, veḷu¹² ti¹³ parāḷaṇ¹⁴ etan¹⁵ nāmaṇ, so¹⁶ samuddo paṭṭhassanāso ratta- 10
bhāso abhosi, tassa¹⁷ yathā nalo¹⁸ va¹⁹ veḷu²⁰ vā²¹ ti pucchimsu. M. tato
parāḷaṇ gāhāpeti.

Vāṇijā Nalamūlin atikkamantā Vajabbhāmukhasamuddan²²
nāma passimsu, tattha udakam kaḍḍhitvā kaḍḍhitvā²³ sabbato-
bhāgena uggacchati, tasmim²⁴ sabbatobhāgena uggatodakam²⁵ 15
sabbatobhāgena chinnaṭaṭamahāsobbho²⁶ viya paṇṇāyati, āmiya
nggatāya ekato papāṭasadisam²⁷ hoti, bhayaajanano saddo up-
pajjati sotāni bhindanto viya hadayaṃ phālento viya, tam²⁸
disvā vāṇijā bhittatasitā.

11. Mahābhayo²⁹ bhimsanako samuddo anyyat³⁰ amānuso³¹, 20

yathā sobbho papāto ca³² samuddo patidassati,

Suppārakan taṇ pucchāma: samuddo katamo ayaṇ ti 115,
gāthāya tassa nāmaṇ pucchimsu.

Tattha anyyatamānuso³³ ti anyyat amānuso mahāsamuddo³⁴.

12. Bharukacchā payātānaṃ -pe- Vajabbhāmukhī vuccatiti 116. 25

Ho. anantaragāthāya tassa nāmaṇ ācikkhitvā³⁵ „tātā³⁶ imam³⁷

¹ Bā nalo. ² Cā Bā veḷu. ³ Bā -ā. ⁴ Bā nalo. ⁵ Cā -ati. ⁶ Bā maṇḍa-
gallava- about. Cā vamsarāgaveluriyayussannaṃ. ⁷ Bā adda upāyena. ⁸ Bā -ja.
⁹ Bā adda pana. ¹⁰ Bā vechhā. ¹¹ Bā adda va. ¹² Cā Bā nalo. ¹³ Bā so.
¹⁴ Cā veḷu. ¹⁵ Bā ek. ¹⁶ Cā nalo. Cā vālo. Bā helava. ¹⁷ Bā only one ka-
¹⁸ Bā uggacchanta udakam. ¹⁹ Bā uggatodā. ²⁰ Bā catana. Cā nemi. ²¹ Bā
mahāso. ²² Cā rūpyatimā- corr. to -tama. ²³ Cā Bā va. ²⁴ Bā anyyatamā-
Cā anyyāta. ²⁵ Cā adda ti. ²⁶ Bā has amānuso saddo mahāso. ²⁷ Cā -ma-
khaṇṭi. Bā bhāvaṇamūliti. ²⁸ Bā adda tassa nāmaṇ ācikkhi evam. ²⁹ Bā tita.

Valabbhānukkhāṇ' samuddam paṭṭa nivattiṭṭam samatthā nāvā
 nāma n' atthi, ayath sampattanāvāṇ' nūcujjāpetvā viḍḍesāṇ
 pāpeti¹ āha. Tañ ca nāvāṇ satta manussamattāni abhirūhimesu,
 10 sabbe maraṇabhayaabbhūta ekappabhāren' eva² Avicimhi
 5 paḍcamānā' satta viya atikarupasaraṇ' muñcimesu. M. „tha-
 petvā mañ: añño etesaṇ sotthibhāvaṇi kātuṇ samattho nāma
 n' atthi, saccakiriyyāya tesāṇ sotthim karissāmi³“ cintetvā te
 amantevā „tāṇ⁴ mañ khuppaṇi gandhodakena nahāpetvā
 ahatavatthāni⁵ nivāḍpetvā puggapātīm⁶ sajjetvā pāvāya dhure
 10 thapethā⁷“ ti. Te vegena tathā karimesu. M. ubbohi battheti
 puggapātīm⁸ gahetvā nāvāya dhure thito saccakiriyaṇ karonto
 osānagātham āha:

12. Yato sarāṇi attānaṇ yato patto 'emi viññutūṇ
 nābhijjānāmi samcicca' ekapāṇam pi himsitāṇ⁹.

15 etena saccavajjena sotthim nāvā nivattatū¹⁰ ti. 117.

Taṇhā yato ti yato paṭṭhāya aham attānaṇ sarāṇi yato paṭṭhāya e' aṇhi
 viññutūṇi patto ti attāha, ekapāṇam pi himsitāṇ¹¹ ti etthantare amantoc-
 cāṇi kumhakkapillikā, ānaṇ pi himsitāṇ¹² adbhijjānāmi, desanāmatam e'
 etam, Ro. paṇa tūrasālikam pi upādāya maṇa pūrasāntakam na pūhitaṇpubbhaṇ
 20 lūpheṇa¹³ paratāraṇ na olokātipubbhaṇ amā na bhāṇātipubbhaṇ¹⁴ tūrasāna¹⁵
 pi majjāṇ na pūrasāpubbhaṇ¹⁶ ti eṇaṇi pūrasāntarāna¹⁷ saccakiriyaṇ akāsi, kare
 15 paṇa pūrasāpātīya udakam pāvāya ānaṇa tūrasā¹⁸.

Cattāro maṇe viḍḍesāṇ pakkhaṇatā nāvā nivattitvā iddhibimā
 viya iddhānubhāveṇa¹⁹ ekadivaseṇ' eva Bharaṇacchapattānaṇ²⁰
 25 agamāsi, gantvā ca paṇa thale pi atthūsasabhamattāṇi thānaṇi
 pakkhaṇatvā nāvikaṇa gharadvāre²¹ atthāsi. M. tesāṇ vāṇ-
 jānaṇi savaṇṇarajataṇaṇipparavājavajirāṇi idhājetvā adāsi, „etta-

¹ Oṇ valabbhā-, Bṇ balavimūhā. ² Oṇ sampatti-, Bṇ sampatti-. ³ Oṇ add at-
 karupāṇi. ⁴ Bṇ -na. ⁵ Bṇ anāraṇṇāṇaṇi vāraṇ. ⁶ Bṇ -a. ⁷ Oṇ Bṇ āha. ⁸ Bṇ
 eṇaṇapāṇi-. ⁹ Oṇ samvāra. ¹⁰ Bṇ pūhāṇaṇi, Bṇ vāhāṇaṇi, ¹¹ Bṇ -attāṇi,
 Oṇ -atto. ¹² Bṇ kumhakkapillikāṇi pi paṇaṇi ānaṇa. ¹³ Bṇ lūpāraṇaṇa. ¹⁴
 Bṇ -bhā, Oṇ omāṇa amā - - bhāṇ. ¹⁵ Bṇ -nā. ¹⁶ Bṇ pūrasā-, ¹⁷ Bṇ add paṇa.
¹⁸ Bṇ vāhāṇi. ¹⁹ Bṇ vāraṇaṇi-. ²⁰ Bṇ garu-. ²¹ Bṇ add yata.

kehi ro ratanehi alam, mā puna samuddam pavasiṭṭhā" 'ti
 ca' tesaṃ ovādam datvā yāvajīvaṃ dānādāni puññāni katvā
 devapuram pūresi.

S. i. d. ā. levam bhikkhave pubbe pi Tatthāgato mahāpauṇ-
 ñe yevā" 'ti vatvā j. s. i. „Tadā" parosā Buddhaparosā¹, Suppāraka-²
 paṇḍito paṇa ahām evā" 'ti. Suppārakajātakam. Ekāda-
 sa-sūl-pāta-rappanā niṭṭhitā³.

¹ Bh. omits ca. ² Bh. adds ā. ³ Bh. adds aketum. ⁴ Bh. -jātakam noyamāsi.
 It is jātakapheṭṭakāya nava-jātakapāṇḍitānaṃ ekādasasūl-pātaṃ aṭṭhavarapamā ni-
 ṭṭhita. So (ya?) there is aśvamedha + dhammasūdda + ākakkha + jātakam soḍḍhita +
 aṭṭha + tenatthareva yam āham = iminaṃ puññakammena bhaddhe kessam anagata +
 etam + va neyyatokaṃ + jāpemi anantaṃ jadam = nibbānaparacaryā hoti + niṭṭhitam +
 Sakkarij 1150 etc.

XII. DVĀDASANIPATA.

1. Cullakopālaajātakā.

Khuddākaṃ lahecittānaṃ ti. Idam jātakaṃ Kupālaajātakam
āvibhaviṃsi. Cullakopālaajātakam.

2. Bhaddasālaajātakā.

Kā-tyāṃ suddhehi vatthehi. Idam S. J. v. āśītiṭṭha-
cariyam¹ ā. k. Sāratthiyan² hi Anāthapiṇḍikassa nivesane paṭi-
cannam bhikkhusuttānaṃ nibbaddhaḥḥajanam³ parattati. tathā Viśā-
khāya sa Kosalaraṇḍhe sa. Tattha paṇa⁴ kiñcāpi pānaggamaṃ abho-
janam diyaṃti bhikkhūnaṃ paṇa⁵ ettha koci viśāṅko n' attī. taṃnā
bhikkhū tājanivasaṃ na bhūjanti, bhantaṃ gahetvā Anāthapiṇḍikassa
vā Viśākhāya vā mānesam vā viśāṅkūnaṃ gharāṃ gantvā bhūjanti.
Rājā ekadivasaṃ „paṇḍakāraṃ ānetam, bhikkhūnaṃ dehi”⁶ ti
bhaddaggaṃ pesetvā „bhaddagge bhikkhū n' atthi”⁷ vatte „kham-
gaṃ”⁸ ti pucchitvā „attano viśāṅkagehesu nisīdītva bhūjanti”⁹
cutvā bhaddapātaraṃ Sattlu santikaṃ gantvā „bhante bhajanaṃ nāma
kūmaparamaṃ”¹⁰ ti pucchi. „Viśāṅgaparamaṃ¹¹ mahārāja, kuḍjika-
matṭhaṃ¹² pi hi¹³ viśāṅkena dinnaṃ madhuraṃ hoti”. „Bhante keva
paṇa¹⁴ saddhiṃ bhikkhūnaṃ viśāṃso hoti”. „Nātibī vā Sakyakulehi”¹⁵
vā mahārāja” ti. Tato rājā cintesi: „ekam Sakyadhātavaṃ ānetvā
aggaṃheṣu karissāmi. evaṃ wayā saddhiṃ bhikkhūnaṃ pātiko”¹⁶

2. Cf. Dharmapala p. 241. ¹ Bā āśītiṭṭha-. ² Cā āśītiṭṭha-. ³ Bā āśītiṭṭha-
rājā. ⁴ Bā āśītiṭṭha-. ⁵ Bā āśītiṭṭha- āśītiṭṭha-. ⁶ Cā āśītiṭṭha-. ⁷ Bā āśītiṭṭha-
ti kiñcāpi pānaggamaṃ abhojanam. ⁸ Bā āśītiṭṭha-. ⁹ Cā āśītiṭṭha-. ¹⁰ Bā āśītiṭṭha-
ti kiñcāpi pānaggamaṃ abhojanam. ¹¹ Bā āśītiṭṭha-. ¹² Bā āśītiṭṭha-
ti kiñcāpi pānaggamaṃ abhojanam. ¹³ Bā āśītiṭṭha-. ¹⁴ Bā āśītiṭṭha-
ti kiñcāpi pānaggamaṃ abhojanam. ¹⁵ Bā āśītiṭṭha-. ¹⁶ Bā āśītiṭṭha-

haṭṭhaṃ pāṭiyā yeva kṭvā vāsaḥaṭṭhena paṇṇam¹ gaheṭvā paṇṇam
 elokeṣi. Tassa tam² sācamaṃ upadhārentassa³ eva itarā bhūñji. So
 tassā bhuttakāle haṭṭhaṃ dhoṇvā mukhaṃ vikkhālesi⁴. Dūta⁵ mē-
 chayen⁶ eva⁷ „sā⁸ etassa dhītā⁹“ ti nittināṃ agamāmaṃ¹⁰. na¹¹ tam
 5 anāram jānitum sakkhiṃhu. Mahānāmo mahantena¹² parivārena dhi-
 taraṃ¹³ pesesi. Dūtāpi tam¹⁴ „Sāvattihā¹⁵“ netvā „ayam kumārā¹⁶
 jātisampannā Mahānāmāssa¹⁷ dhītā¹⁸“ ti vadāma. Rājā tassatvā sakala-
 nagaraṃ alaṅkārapetvā tam ratanarāsiniṃ (paṇṇetvā) aggamaheṭṭhāne
 abhisinhesesi. Sā raṇṇo piyā abhoṃ manāpā¹⁹. Ath²⁰ assā nācamaṃ²¹
 10 eva gabbho patitṭhahi, rājā gabbhaparihāraṃ dāpesi²², sā dasama-
 vacchayena varaggaruṇṇam puttam vijāyi. Ath²³ assa nāmagahana-
 ditasse rājā attano ayyakāya²⁴ santikaṃ pesesi: „Sakyaarājajhītā
 Vāsabhakkhattiyā puttam vijāyi, kim assa nāmaṃ karontu²⁵“ ti.
 Tam pana sācamaṃ gaheṭvā gato unacco thekaṃ badhiradhaṅko, so
 15 gantvā raṇṇo ayyakāya²⁶ ārocesi. Sā²⁷ tam netvā „Vāsabhakkhattiyā
 puttam vijāyitvāpi sabhaṃ jamaṃ abhiḥhavi²⁸“, idhaṃ pana sūviya
 raṇṇo vallabhā bhavissatitī²⁹ āha. Badhirūmacco³⁰ „vallabhā³¹“ ti va-
 cchamāṃ dāsetum sutvā „Viḍḍabho³²“ ti sallakkhetvā rājānaṃ upa-
 gantvā „deva kumārassa kim „Viḍḍabho³³“ ti nāmaṃ karontū³⁴“ ti āha.
 20 Rājā „porāpakam no kuladhetikam³⁵“ nāmaṃ bhavissatitī³⁶ cintevā
 „Viḍḍabho³⁷“ ti nāmaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya kumāro kumārāparihārena
 raḍḍhanto suttavassikkakāle sūñhesam kumārānaṃ mātāmaha-
 kulaṃ³⁸ haṭṭhirūpakamāsatūpakāsiṃ³⁹ āhariyamānāni⁴⁰ diṣvā mātaram pucchī:
 „amma, sūñhesam mātāmaha-
 25 kulato⁴¹ paṇṇākāro āhariyyati, mayham
 koci kīnci na peseti⁴², kim tam nimmātāpitikā⁴³“ ti. Atha nam sā⁴⁴
 „tāta, tava⁴⁵ Sakyaarājāno mātāmaḥā⁴⁶, dūro pana⁴⁷ vasanti, tena te kiñci
 na pesenti⁴⁸“ etvā rañhesi. Puna soḷasa-vaṇṇakāle⁴⁹ „amma mātāmaha-
 kulam⁵⁰ pāssitukāmo ‘mbhū⁵¹“ „Ahha tāta, kiṃ tattha bharam⁵²
 karissatitī⁵³“ vāriyamāno pi punappunam yāci. Ath⁵⁴ assa mātā „tena

¹ Bā omiṭṭa pa-. ² Bā tassattham. ³ Bā adda tam diṣvā. ⁴ Cā dūta, Bā ōka.

⁵ Cā nicchayena. ⁶ Bā omiṭṭa a. ⁷ Bā ullhamakamena. ⁸ Bā adda te. ⁹ Bā

adda sakkāreṇa. ¹⁰ Bā adda raṇṇo. ¹¹ Bā nam. ¹² Cā -iyam. Bā -. ¹³

Bā ma- abho. ¹⁴ Bā -raṇṇatit. ¹⁵ Cā syyi-. Bā -akassa. ¹⁶ Bā karonti. ¹⁷

Bā -assa. ¹⁸ Bā so. ¹⁹ Bā -vati. ²⁰ Bā -raṇṇo. ²¹ Bā vijāya- thron-

gout. ²² Bā rajadattitthiyam in the place of na kula-. ²³ Cā -hā-. ²⁴ Bā -ā-

²⁵ Bā -māsiṃ, Cā -manā. ²⁶ Bā -ā. ²⁷ Bā etimānāmbhūti. ²⁸ Bā mātā.

²⁹ Bā omiṭṭa ita. ³⁰ Bā pitāmāḥā nāma te. ³¹ Bā omiṭṭa pama. ³² Bā -sukka-

kāle. ³³ Cā -hā-. Bā pitāmāhaṇa mahānāmāssa kulam. ³⁴ Bā adda tatra. ³⁵

Bā tattha nro. Cā omiṭṭa bharam.

hi gacchāhīti¹ sampattiechi. So pītu ārocetvā mahantena parivāreṇa
nikkhami. Vāsabhakkhattiyā poritarāṇa paṇṇaṇ pececi: „abha idha
sukhaṇa vasaṇa, sāmaṇa māssa kiñci antarāṇ² dassayissā³“ ti. Sā-
kiyā Viḍḍabhamessa āgamanam āutvā „vanditum na sakkā⁴“ ti⁵ tassa
dāharadāharakumārake⁶ janapadeṇ⁷ pahīṇissu. Kumāre Kapila-
vatthūṇa sampatte Sākiyā saṇthāgāre saṇnipatiṇaṇ. Kumāro saṇthā-
gārāṇa gantvā ātthāsi. Atha naṇa „ayaṇ te tāta mātānaho⁸, ayaṇ
mātulo⁹“ ti vadāissu. So sabbe vandamāṇo vicari. So yāva pūṭhiyā
rujanappamāṇaṇ¹⁰ vanditvā ekam pi attānaṇ vandantaṇ¹¹ adhavā „kin
na kho maṇ vandantaṇ n¹² ātthīti¹³“ pucchī. Sākiyā „tāta kunṭha-
kumārā janapadeṇa gata¹⁴“ ti vatrā¹⁵ tassa mahantaṇ sakkārāṇa ka-
rīṇaṇ. So katipāhaṇ vasiṭvā mahantena parivāreṇa nikkhami. Ath¹⁶
ekā dāsi tena¹⁷ saṇthāgāre nisīṇaphalakaṇ „Idaṇ Vāsabhakkhattiyā-
dāsiyā puttassa nisīṇaphalakaṇ“ ti akkositvā khīrodakena dhoṇi.
Eko poriso attāno āroddhaṇ paṇussitvā¹⁸ niratto taṇa gahantaṇ Vi-
ḍḍabhamakumārāṇa¹⁹ akkosanassaddhaṇ sutvā taṇa antarāṇ pucchitvā²⁰
„Vāsabhakkhattiyā dāsiyā kucchimāṇi Mahānāmasakkassa jāte²¹“ ti āutvā
gantvā balakāyaṇa²² kathevi. „Vāsabhakkhattiyā kira dāsiya dhiṭṭā²³
ti mahākolāhalaṇ ahoṇi. Kumāro taṇa sutvā „ete tāva²⁴ mama nisīṇa-
phalakaṇ khīrodakena dhoranta, ahaṇa puna rajje patitṭhitaṇale ete-
ṇa galalohitaṇ gahetvā mama nisīṇaphalakaṇ dhorissāmiti²⁵“ cittaṇ
thapesi. Tasmāṇa Sāvatthiṇa²⁶ gataṇa amaccā sabbaṇ parattim raṇṇo
āroccesuṇ. Rājā²⁷ „mayhaṇ dāsīdhitaraṇa adamaṇ²⁸“ ti Sākiyānaṇ
kujjitvā²⁹ Vāsabhakkhattiyāya ca puttassa ca dānaparibhāraṇa³⁰ pa-
chinditvā³¹ dāśadāsihi laddhabbamattakam³² eva dāpesi. Tato kati-
pāhaccayena Satthā rājanivesanaṇaṇ gantvā³³ nisīdi. Rājā āgaotvā³⁴
vanditvā „bhaṇte tumbhakaṇ kira ātākehi dāsīdhitā mayhaṇa dānaṇ,
tena³⁵ assā ahaṇa saputtāya³⁶ paribhāraṇa acchinditvā dāśadāsihi laddhabbo-
mattakam³⁷ eva dāpesi³⁸“ ti āha. Satthā „ayuttam mahārāja Sāki-

¹ C¹ māru-, B¹ samāno kiñci acure mā. ² B¹ sakkenti. ³ B¹ te kumārāke
* B¹ -je. ⁴ B¹ piṇṇasā. ⁵ B¹ kucchimāṇo. ⁶ C¹ -ā, B¹ sandanaṇ. ⁷ B¹
emita vo-. ⁸ C¹ te, B¹ tene. ⁹ C¹ paṇṇaṇ-, B¹ paṇṇasitvā. ¹⁰ vārena uk-
khaṇa - - - pucchitvā wanting in C¹. ¹¹ B¹ dhiṭṭā. ¹² B¹ psalam, C¹ phala
yassa, yassa being crossed out. ¹³ C¹ sutvā. ¹⁴ C¹ -yaṇ, B¹ -i. ¹⁵ B¹
adda sabbe. ¹⁶ B¹ kucchitvā. ¹⁷ C¹ dānaṇ, corr. to dāna. ¹⁸ B¹ acchi-
¹⁹ B¹ laddhapparibhāraṇastam. ²⁰ B¹ āg-. ²¹ B¹ satthāṇaṇ in the place of
āg-. ²² C¹ tenassa āhaṇa supd-, C¹ assā āhaṇa supd- corr. to tenassa āhaṇa
supd-. ²³ B¹ laddhabbaparihiyamattam, C¹ laddhabbamattakam.

- yehi kataṃ, dadantehi nāma samajjātikā dātābā, ¹assa² tam³ paṇa mahārāja vadāmi⁴: Vāsabhakkhattiyā rājadhī⁵ā⁶ khattiyarūṇā⁷ gubhābhī⁸-ekam lubh⁹ā. Vidūgabho ti khattiyarājānaṃ eva paṭicca jāto, 'māṭigottam' nāma kiṃ karissati, piṭigottam¹⁰ eva pamāṇa¹¹ ti porā-
- 5 pakapaṇḍitā dadditthiyā kaṭṭhabhārikāya¹² aggaṃabhesittihānaṃ adāsa¹³, tassā ca kaccasiṃhi¹⁴ jātakumāro dvādasaṃvajaṇṇikāya Pūrānasiyā¹⁵ rajjaṃ patvā Kaṭṭhavāhana¹⁶rajā nāma jāto¹⁷ ti vatrā¹⁸ Kaṭṭhabhārijātakaṃ¹⁹ kuthesi. Rājā²⁰ dhammukathaṃ sutvā 'piṭigottam' eva kira pamāṇa²¹ ti tassitvā mātāputtānaṃ pakatiparihāraṃ eva āpasa-
- 10 Raṇṇo paṇa Bandhulo²² nāma senāpati Maḥākā²³ nāma attama bhāriyaṃ vaṃjhaṃ²⁴ ,ava kulagharaṃ eva gacchā²⁵ ti²⁶ Kusināraṃ eva pessa. Sā²⁷ ,Sathhāraṃ dīvā gacchissāmi²⁸ Jetavanam pavasi²⁹tvā Taṭṭhagataṃ vanditvā 'kampaṇe' pū³⁰ṭhā ,kaṇhaṃ gacchasi³¹ ca puṭṭhā ,sāmi³²ko me bhante kulagharaṃ pessa³³ti³⁴ vatrā ,kaṇha³⁵ ti
- 15 vutto³⁶ ,vaṃjha apuṭṭhā ti³⁷ bhante³⁸ ti vatrā Sathhāra³⁹ ,yaṃ etam gāmaṇakiccaṃ n' atthi, nivattā⁴⁰ ti vuttā⁴¹ puṭṭhā⁴² Sathhāraṃ vanditvā nivesanaṃ eva⁴³ agamā⁴⁴ ,kaṇha⁴⁵ nivattāsi⁴⁶ ca puṭṭhā Dasaḥasena nivattā⁴⁷ ami⁴⁸ sāmā⁴⁹ āha. Senāpati ,dīṭṭhaṃ bhāriya⁵⁰si Taṭṭhagataṃ kārāṇa⁵¹ ti āha. Sā pacāsa⁵² eva gabbhaṃ
- 20 lukhātvā⁵³ appanāsoḥajā ,soḥajo me uppanno⁵⁴ ti āroṇa. ,Kāsoḥajo⁵⁵ ti. ,Vesālīnagare⁵⁶ gaṇarājakulānaṃ⁵⁷ abhinikkamaṇḍalapokkharāṇaṃ otaritvā saḥātvā paṇiyaṃ pātukaṃ⁵⁸ ami⁵⁹ sāmā⁶⁰ ,Senāpati ,sādhū⁶¹ ti vatrā saḥasanthānaṃ dhanuṃ gabetvā taṃ rathaṃ āropetvā Sāvattitho nikkhamātvā rathaṃ vāhe⁶²ti Vesālī⁶³ pāri⁶⁴si.
- 25 Tasmā ca kālo Kosalarūṇā⁶⁵ Bandhulāsenāpatinā addhim ekā-cariyakule aggaṇṇasippo Maḥālī nāma Līchavi andho Līchavīnaṃ attama⁶⁶ dhammā⁶⁷ ca anuśāsanto dvāraṇaṃpi yeva vasa⁶⁸ti⁶⁹, so rathassa ummāro paṭighātaṃ⁷⁰ sutvā ,Bandhulāmalassa rathavāhana-

¹ B⁴ ajam. ² B⁴ omits sam. ³ B⁴ dāt in the place of va-. ⁴ C² Khattiyara-. ⁵ B⁴ -pattara-. ⁶ B⁴ -kampaṭṭā. ⁷ B⁴ mara-. ⁸ B⁴ pita-. ⁹ B⁴ -yampi. ¹⁰ B⁴ -lūhi. ¹¹ C² -yaṇ. ¹² B⁴ omits vatrā. ¹³ C² -rājā. B⁴ Kaṭṭhavāha¹³ajā-, cfr. J. I, p. 133. ¹⁴ B⁴ adds satthi. ¹⁵ B⁴ Bandhulāha. ¹⁶ C² B⁴ -kī. ¹⁷ B⁴ -kijhā, C² vadhāṃ corr. to vaṃjhaṃ. ¹⁸ B⁴ -khi. ¹⁹ B⁴ adds ca. ²⁰ B⁴ -tath. ²¹ B⁴ -ā. ²² B⁴ omits ti. ²³ B⁴ adds sā. ²⁴ B⁴ adds bhāri. ²⁵ B⁴ adds pessa. ²⁶ B⁴ ag-. ²⁷ B⁴ adds vutto. ²⁸ B⁴ omits sāmā. ²⁹ B⁴ pattha-. ³⁰ B⁴ -tiyāna-. ³¹ C² nara-, C² gaṇara- corr. to gaṇara-. B⁴ līchavira-. ³² B⁴ piṇṇikāṇṇikā. ³³ B⁴ omits sāmā. ³⁴ B⁴ pāreva. ³⁵ C² -tiyāna. B⁴ -ti-. ³⁶ C² -kūā ca. ³⁷ B⁴ -vira. ³⁸ B⁴ vasi. ³⁹ B⁴ paṭighātaṃ addha.

-addo¹, aṭṭha Līchaviṇaṃ bhayaṃ uppajjissanti² āha. Pokkharaniyā
 anto es laddi es ārakkho balavā³; upari lohajālāṃ patthasā⁴, sa-
 kkuṇṇaṃ pi akāso n⁵ atthi. Senāpali pana rathā oṭarivā ārakkhiko
 khaggena paharanto palāpetvā lohajālāc chuddivā antopokkharaniyāṃ⁶
 bhariyāṃ⁷ mahāpetvā pāyevā sayani pi mahāvā Mallikāṃ ratham āro-
 petvā nagarā nikkhamivā āratamaggeṃ⁸ eva pāyāsi. Arakkhikā
 gantrā Līchaviṇaṃ ārocesuṃ. Līchavirājāno⁹ kujjhivā poṇḍasatā
 paṇḍa rathasatāni āruya „Bandhulanallāṃ gaphissāmā¹⁰” ‘ti nikkha-
 mimaṃ. Tam pavattiss Mahāliṣa ārocesuṃ. Mahālī „mā gamittha,
 so hi vo sahito ghātesatthi¹¹” āha. Te pi „mayam gamissāma yevā¹²
 ‘ti vadimsu. „Tena hi cakkussa yāva nābhito pavittipatthānaṃ¹³” divā
 nivatteyyatha, tato anivattantā purato asaniṣaddaṃ viya supissatha,
 tamhā¹⁴ thānā nivatteyyātha, tato anivattantā tumbhākaṃ rathadhura¹⁵
 chiddam passissatha¹⁶, tamhā thānā nivatteyyāth¹⁷ eva¹⁸, parato¹⁹ mā
 gamitthā²⁰” ‘ti. Te tassa vacanena anivattitvā²¹ anubandhimā yeva.
 Mallikā²² divā „rathā sāmi paṇḍāyanitthi²³” āha. „Tena²⁴ hi ekasera
 rathasā²⁵ paṇḍāyanakāle²⁶ āroceyyāsi²⁷”. Sā yadā sabbe eko viya hatvā
 paṇḍāyanuṃ tadā „ekam eva sāmi rathasāsaṃ paṇḍāyanitthi²⁸” āha. Bandhulo
 „Tena hi imā rasmiyo gaṇhā²⁹” ‘ti tassa rasmiyo datvā³⁰ rathe thito³¹
 dhanuṃ āropesi. Rathacakkavā yāva nābhito patthaviṃ pāvisi. Līchavi³²
 gantrā tani thānaṃ divāpi na nivattimsu. Itaro thokam gantrā jiyam
 poṭhesi³³ asaniṣaddo viya ahoṃ, tato³⁴ pi na nivattimsu, anubandhantā
 gacchan³⁵ eva. Bandhulo rathe thitake va ekam saraṃ khippi, so
 paṇḍanmaṃ rathasatānaṃ rathasāsaṃ³⁶ chiddam katvā paṇḍa rājasatāni³⁷
 parikarahaṇḍhatthāna³⁸ viṇivijjhivā patthaviṃ pāvisi. Te attano³⁹
 yuddhabhāvaṃ ajānāvā „tiṭṭha re tiṭṭha re⁴⁰” ti vadantā anubandhimā
 yeva. Bandhulo ratham thapetvā „maceh matakā, matakehi saddhim
 mayham yuddham nāma n⁴¹ atthi⁴²” āha. „Matakā⁴³ sāma anubhūti⁴⁴
 hotthi⁴⁵”. „Tena hi sabhapurussa⁴⁶ parikaraṃ⁴⁷ mocethā⁴⁸” ‘ti⁴⁹.

¹ B addo so. ² B arakkham thapetvā in the place of s. b. ³ B upatthi-
 tam. ⁴ C¹ -ghā. ⁵ B addo oṭarivā. ⁶ B te li-. ⁷ B ghatayissanti. ⁸
 B patthaviparittipatthānaṃ. ⁹ B tenā. ¹⁰ B -rem. ¹¹ C¹ passissa. ¹²
 B -yyātha. ¹³ B pa-. ¹⁴ B addo tam. ¹⁵ B addo ratham. ¹⁶ B den-
 dhalutena. ¹⁷ B āsasa rathasā viya. ¹⁸ B addo mama. ¹⁹ B -thi. ²⁰
 B addo so. ²¹ B addo va. ²² C¹ -ei, B -eino. ²³ B potesi so. ²⁴ B
 te so. ²⁵ so all three MSS. D¹ -eise. ²⁶ B -nam. ²⁷ B peritthāro-
 bandhana-. ²⁸ B te ma-. ²⁹ B -so na va. ³⁰ B addo vadimsu. ³¹ C¹
 sabbe-, B sabhapacchimassa. ³² B -akkham. ³³ B addo āha.

Te mocayimau. So muttamatto¹ yeva marivā² puttā. Atha³ so
 „sabbe pi tunde erarūpā⁴, attano gharāni gantvā samvīdhatabbāni
 samvīdahitvā puttadārām⁵ anusāsivā⁶ sammānaṃ mocethā⁷“ ti āha. Te
 tathā katvā sabba⁸ jīvitakkhayaṃ puttā. Bandhulo pi⁹ Mallikān
 5 Sāvattthi¹⁰ ānesi. Sā soḷasakkhattiṃ¹¹ gamake¹² putte vijāyi, sabbe
 pi sūre thāmasampannā¹³ ahesuṃ, sabbesippe¹⁴ nipphattiṃ¹⁵ pāpamāsa,
 ekeka¹⁶sa¹⁷ purisaḷaḷaḷapaṇṇāro¹⁸ āha¹⁹, pitare²⁰ saddhīm²¹ rājaneyasanaṃ
 gacchantehi²² te²³ eva²⁴ rājanagapaṃ²⁵ paripuri. Ath²⁶ ekadivasaṃ²⁷ vimechaya
 kūṭṭṭapaparājītā²⁸ manussā²⁹ Bandhulān³⁰ āgacchantam³¹ divā mahāvīraṃ
 10 vīraṃ³² vimechayaṃ³³ gantvā³⁴ añjam³⁵ sīretvā³⁶ sāmikam³⁷ eva³⁸ sāmikam³⁹
 akāsi. Mahājāna mahāsaddena⁴⁰ sādhukāraṃ⁴¹ parattesi. Rājā „kim
 idaṃ“ ti⁴² pucchitvā⁴³ tam⁴⁴ attamaṃ⁴⁵ sutvā⁴⁶ tussitvā⁴⁷ sabbe pi te⁴⁸ amarece
 hāretvā⁴⁹ Bandhulasa⁵⁰ eva⁵¹ vimechayaṃ⁵² nyyādesi, so tato⁵³ paṭṭhāya
 15 sammā⁵⁴ vimechamī⁵⁵. Tato⁵⁶ porūṇakavimechayikā⁵⁷ laḍḍam⁵⁸ alahantā⁵⁹
 appalābhitvā⁶⁰ hutvā⁶¹ Bandhulam⁶² „rajjam⁶³ paṭṭhethi“⁶⁴ rājakule⁶⁵ paribhin-
 diṃsu. Rājā tesam⁶⁶ kathaṃ⁶⁷ gahetvā⁶⁸ cittaṃ⁶⁹ uggahetum⁷⁰ āsakkhi.
 „Imasmiṃ⁷¹ idh⁷² eva⁷³ ghāṭiyamāsa⁷⁴ garahā⁷⁵ oppajjissatthi“⁷⁶ puna
 chitettvā⁷⁷ payuttapariṇehi⁷⁸ paccantam⁷⁹ paharūpetvā⁸⁰ Bandhulān⁸¹ pakkaṃ-
 20 petvā⁸² „paccanto kira⁸³ kupito“⁸⁴, tava⁸⁵ puttēhi⁸⁶ saddhīm⁸⁷ gantvā⁸⁸ cora
 gaṇhā⁸⁹ ti⁹⁰ pahigittvā⁹¹ „etth⁹² eva⁹³ assa“⁹⁴ devattimsūya⁹⁵ puttēhi⁹⁶ saddhīm⁹⁷
 sīsam⁹⁸ chinditvā⁹⁹ āharathā¹⁰⁰“ ti¹⁰¹ teṇa¹⁰² saddhīm¹⁰³ añhe¹⁰⁴ pi¹⁰⁵ samatthe¹⁰⁶ mahā-
 yodhe¹⁰⁷ pesesi. Tasmiṃ¹⁰⁸ paccantam¹⁰⁹ gacchanto¹¹⁰ yeva „sūrāpatī¹¹¹ kira
 āgacchatu“¹¹² payuttakacorā¹¹³ palāyimsu. So¹¹⁴ tadā¹¹⁵ padesaṃ¹¹⁶ āvā-
 25 petvā¹¹⁷ janapadam¹¹⁸ santappetvā¹¹⁹ nivatti. Ath¹²⁰ assa¹²¹ nagarato¹²² ariddhā-
 raṭṭhāne¹²³ te¹²⁴ yodhā¹²⁵ saddhīm¹²⁶ puttēhi¹²⁷ sīsam¹²⁸ chindimā. Tam¹²⁹ divasaṃ¹³⁰
 Mallikāya¹³¹ pañcāhi¹³² bhikkhūnatehi¹³³ saddhīm¹³⁴ dve¹³⁵ aggasaṃvaka¹³⁶ nimantitā
 honti. Ath¹³⁷ assa¹³⁸ pabbāhe¹³⁹ yeva¹⁴⁰ „sāmikassa¹⁴¹ te“¹⁴² saddhīm¹⁴³ puttēhi¹⁴⁴
 sīsam¹⁴⁵ chinnam¹⁴⁶ ti¹⁴⁷ pappam¹⁴⁸ āharitvā¹⁴⁹ ulāma. Sā¹⁵⁰ tam¹⁵¹ pavattim

¹ B⁴ -ti. ² B⁴ adda matakā yeva. ³ B⁴ -ra. ⁴ B⁴ adda pi. ⁵ B⁴ adda pi.

⁶ C⁴ -jyam. B⁴ -ti. ⁷ B⁴ -ka. ⁸ B⁴ sabbe. ⁹ B⁴ -api. ¹⁰ C⁴ kūtṭṭam-

¹¹ B⁴ mahāvīraṃ¹¹ ravanā. ¹² B⁴ -yam. ¹³ B⁴ adda pi. ¹⁴ B⁴ adda tam.

¹⁵ B⁴ vimechitvā. ¹⁶ B⁴ adda sāmikamāsa sāmikam. ¹⁷ B⁴ vimechitvā. ¹⁸

B⁴ adda te. ¹⁹ B⁴ -pakkaṃmāsa. ²⁰ B⁴ -te. ²¹ B⁴ tato rājā tam. ²² B⁴ ima.

²³ C⁴ B⁴ no. ²⁴ B⁴ adda me. ²⁵ C⁴ -hā-, B⁴ adda te palāpetvā²⁵ nivattakkāle

nikāramagge²⁶ puna²⁷hi²⁸ sandhīm²⁹ marenam³⁰ vattatthi. ³¹ B⁴ kuppi-. ³² B⁴ -ahī. ³³

41 three MSS. -ndi. ³⁴ B⁴ rathirāsa. ³⁵ B⁴ tthi. ³⁶ B⁴ adda sutvā. ³⁷

B⁴ -re tthi. ³⁸ B⁴ pu- sa-. ³⁹ B⁴ -kassamāya. ⁴⁰ B⁴ amita yeva. ⁴¹ C⁴ tthi.

C⁴ sa. ⁴² B⁴ chindimā. ⁴³ B⁴ adda idaṃ

kattrā kassaci kiñci avatvā paṇṇam ucchaṅge kattrā bhikkhusaṅgham
 eva paricari'. Ath' assā paricārikā¹ bhikkhūnaṃ bhattrāṃ datvā
 appicāṭṭhi āharotā² theṛānaṃ purato eṭṭhiṃ bhindissa. Dhamma-
 senāpati³ āhedaṇadhammaṃ bhinnāṃ, nā cintetabbā⁴ ti āha. Sā
 ucchaṅgato paṇṇam niharitvā⁵ dvattimsāya puttēhi saddhiṃ pitu āsāṃ
 chinna⁶ ti me imaṃ⁷ paṇṇam āharissa, ahaṃ⁸ idam sotvāpi na cin-
 temi, appicāṭṭhiyā bhikkvāya kiṃ cintessāmi bhanto⁹ ti āha. Dhamma-
 senāpati¹⁰ amuṇittam anadānāta¹¹ ti āhīni vatvā utthāyāsāṃ dhammam
 desetvā¹² vihāraṃ agamāsi. Sāpi dvattimsa sunisāyo¹³ pakkosāpetvā
 „tumhākaṃ sāmikā niraparādhā attano parimakkamupphalaṃ labhissu,
 tumhe mā uccitha¹⁴, raṇṇo pi¹⁵ upari manopadattaṃ mā karithā¹⁶“ ti
 evaṃ. Raṇṇo sarapuriṇā nam¹⁷ katham evā gantvā¹⁸ teaṃ niddo-
 sabbhāvaṃ raṇṇo kathessu¹⁹. Rājā samvaggappatto tassā nivesanaṃ
 gantvā²⁰ Mallikā²¹ ca sunisāyo c' assā khamāpetvā Mallikāya varaṃ
 adāsi. Sā „gahito me hotā²²“ ti vatvā tasmiṃ gate²³ matakathittam
 datvā mahātvā rājānaṃ upasāṃkamitvā „deva tumhehi me varo dūno,
 mayhaṃ ca āhāṇ²⁴ atthe n' atthi, dvattimsāya²⁵ ca me sunisāvaṃ
 minnaṃ ca kulagharaḡamanāṃ²⁶ anujānāthā²⁷“ ti āha. Rājā sam-
 paticehi. Sā dvattimsa sunisāyo²⁸ sakkasakkakulaṃ²⁹ pesetvā sayam
 Kusinārānagaraṃ attano kulagharaṃ agamāsi. Rājāpi Bandhulassenā-
 patino bhāḡineyyanaṃ Dighakāriyanaṃ nāṃ senāpatiṭṭhānaṃ adāsi.
 So paṇṇa „mātulo³⁰ imā mārito³¹“ ti raṇṇo otāraṃ gavesako surati³².
 Rājā³³ niraparādhassa Bandhulassa mārītakālato paṭṭhāya vippaṭisāri
 hutvā cittaśādaṃ na labhati, rajjasaṅkham³⁴ nārobbhati. Tada Sattthā
 Sakyānaṃ³⁵ Uḡumpāṃ aṃsa nigamaṃ upanissāya viharati. Rājā
 tattha gantvā āramato avidūre khamdhāvāraṃ nivesetvā³⁶ mandana³⁷
 parivāraṇa „Sattthāraṇḡ vuddhesāmiti³⁸“ vihāraṃ gantvā paṇḡa rāja-
 kakudhabhaddāni Kāriyanaṃ³⁹ datvā ekako va gandhakujjū pāriṇ-
 sabbaṃ Dhammacetiyaṃ sutta-niyāmaṃ⁴⁰ eva veditalabati. Tasmiṃ gandha-
 kujjū paviṭṭhe Kāriyanaṃ⁴¹ tāni⁴² rājakakudhabhaddāni gahetvā⁴³

¹ Cā - varā, U² Bā - vat. ² Bā - hāyo. ³ Bā - tiyo. ⁴ Bā adda upaṭṭha. ⁵ Bā idam.
⁶ Bā ahaṃ. ⁷ Suttanipāṭa x, 574. ⁸ Cā - uṭṭo, Bā amha di de-. ⁹ Cā - aṃ.
¹⁰ Bā adda mā paridevitha. ¹¹ Bā amha pi. ¹² Bā tam. ¹³ Bā amha ga-.
¹⁴ Bā kathayissu. ¹⁵ Cā - g-. ¹⁶ Bā adda teaṃ. ¹⁷ Cā - sa. ¹⁸ Cā - vanga-
¹⁹ Cā - nathā. ²⁰ Bā - āya sunisāvaṃ. ²¹ Cā - sakkakulam. ²² Bā adda me.
²³ Bā ukāsaṃ vasaṃ vasa-. ²⁴ Bā adda pi; eva dvattimsa - - - rāja vantiṃ tu
 Cā. ²⁵ Bā adda ca. ²⁶ Bā sakkya-. ²⁷ Bā piṭṭha. ²⁸ Bā mahantva. ²⁹ Bā
 Bā - māt. ³⁰ Bā dighakā-. ³¹ Bā adda paṇḡa.

- Vidūḍabham rājānam katvā raṇṇe ekaṃ sūsam ekaṃ ¹ upatthāna-
hārikam ² mātagāmanā niratthetrā ³ Sāvattihim ⁴ agamāsi. Rājā Sattihārā
saddhīm piyakathanā kathetrā nikkhamanto soṇaṃ adāsvā tam māta-
gāmanā pucchitvā tam paratthim suttā bhāgiyeyyān ādāya gantvā ⁵
5 „Vidūḍabham gubessāmihi” ⁶ Rajagahamgarān gacchanto (ikāle dvāresu
pūhite) ⁷ nagaraṃ patvā ⁸ ekissā aḍḍāya nipajjitvā vātūtapakkilanto
rattihhāge tatth ⁹ eva kālam akāsi. Viḍḍatāya rattiyā ¹⁰ „eva Kosa-
narindā” ¹¹ anāthe ¹² jāto ¹³ ti viḍḍantiyā tassa itthiyā saddam suttā
raṇṇe ārocesum. So mātalaṃsa mahantena saḅkāreṇa sarīra-
10 kiccāṃ kāresi. Viḍḍabho pi rājān bahitvā tam vorāṃ saritvā
„vabbe pi Sākiye mūressāmihi” ¹⁴ mahatāyā senāya nikkhamāsi. Tam
dvāresu S. paccānkaḷe ¹⁵ lokam olokento ¹⁶ ātisaṃghamaṃ vināsaṃ
dāsvā „ātisaṃghamaṃ kātum vaṇṇatthi” ¹⁷ cintetrā pubbanhasamaye piṇ-
ḍāya saritvā piṇḍapātapaṭikkhanto gandhakūṭiyān sīhasēyyaṃ kappetrā
15 sēyyaṃsamaye ākāsaṃ gantvā ¹⁸ Kapilavattihuvānanto ekaṃsāṃ ka-
haracebhāye rukkhānūle nisīdi. Tato avidūre Viḍḍabhamān rājasi-
māya mahanto sandacebhāye ¹⁹ nigrodharukkho aṭṭhi. Viḍḍabho Sattihā-
raṇ ²⁰ dāsvā upasamkamitvā vanditvā ²¹ „bhaṇte kīṃkāraṇā evarūpāya
anūharatāya imasmiṃ kabharacebhāye rukkhānūle āsēditthā” ²² vāsaṃsā
20 sandacebhāye ²³ nigrodhamūle nisīdatha bhante ²⁴ ti vatrā „tato mahā-
rāja, ātākāsaṃ dhāyā sūma sītālā” ²⁵ ti vutte „ātākāsaṃ rukkha-
patthāya S. āgato bhavissatthi” ²⁶ cintetrā Sattihāraṃ vanditvā niratthetrā
Sāvattihim eva paccāgami. Sattihāro uppatitvā Jetavanam eva gato.
Rājā Sākiyānaṃ soṇaṃ saritvā dutiyam pi nikkhamitvā tatth ²⁷ eva
25 Sattihāraṃ passitvā puna hivatthi, tatiyavāro ²⁸ nikkhamitvā tatth ²⁹ eva
Sattihāraṃ passitvā niratthi. satutthavāre puna taṃsā nikkhamto S. ³⁰
Sākiyānaṃ pubbakammaṃ oloketrā tesāṃ adāyān viṇḍapakkhesuṇa-
pāpakammaṃsaṃ ³¹ appaṭibāhiyabhāvaṃ ātvā satutthavāraṃ na aga-
māsi ³². Viḍḍabharājā khīrapāyake dārake ³³ ādīm katvā sabbe Sā-
30 kiye ghātetrā galalohiteṇa phalakaṃ ³⁴ dhovtvā paccāgamaṃ ³⁵.
Sattihārā puna tatiyavāre gamanato paccāgantvā punaditvā piṇḍāya

¹ Bā ex. upa. ² Bā niratthapetrā. ³ Sāhāraṃ - - - niratthetrā wanting in C. ⁴ Bā -ā, C² -iyam. ⁵ C² -āp. ⁶ Bā adds so. ⁷ Bā pūhite. ⁸ Bā pavvānāsa-
vakkento in the place of patvā. ⁹ Bā -rindāṃ idam. ¹⁰ Bā adds pi. ¹¹ Bā -amhi.
¹² Bā -samaye. ¹³ Bā vo-. ¹⁴ Bā -nāgantvā. ¹⁵ Bā -ānkaḷe. ¹⁶ Bā -atthā. ¹⁷ Bā
-kharāṃ - - - Sattihāraṃ wanting in C. ¹⁸ Bā -amhi va-. ¹⁹ Bā -atthā. ²⁰ Bā
-ānkaḷe. ²¹ C² adds pi. ²² soṇaṃ - - - Sattihāraṃ wanting in Bā. ²³ Bā -nikkha-
²⁴ Bā nāp. ²⁵ Bā niratthapetrā, omitting dārake. ²⁶ Bā niratthapetrā. ²⁷ Bā -amhi.

caritvā nīṭhāpāṭabbhattakīceṣṣe gāndhakuṭṭiyāṃ viśaṃsaṃte¹ diśāhi² "naṇṇi-
 paṭiṭṭhā bhikkhū dhammasābhāyāṃ nīṭṭhitrā³, āvuso S. attānaṃ dāsetvā⁴
 rājānaṃ nivuttetvā⁵ sātako maraṇabhayaṃ macesi, evaṃ sātakānaṃ
 attāsaṇṇakā⁶ S." ti Bhagavato gupakathaṃ kahiṇesum⁷. S. āgantvā⁸
 „kāyaṃ su 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sammisumā⁹" ti pucchitvā¹⁰
 „māya nāma¹¹" ti vutte „na bhikkhave Tathāgato idāṃ¹² eva sātaka-
 naṃ attāhaṃ caroti, pubbe pi carī¹³ yevā¹⁴" ti vatvā a. ā.:

A. B. Brahmaḍatto dasarājadharmu¹ akopetvā dham-
 mena rājāṃ karento² ekadivasam cintesi: „Jambudīpatale rā-
 jāno bahutthambhesu pāsādesu vasanti, tasmā bahūhi thāma-
 bhehi pāsādakarānaṃ³ nāma anacchariyaṃ, yaṃ nānāhaṃ
 ekatthambhakaṃ pāsādaṃ karēyyaṃ⁴, „abharājūnaṃ⁵" agga-
 rajā bhavissāmīti⁶ so vaddhaki⁷ pakkosāpetvā „mayhaṃ
 soḷhaggappattam ekatthambhakaṃ⁸" pāsādaṃ karothā⁹" ti āha.
 Te „sādhū¹⁰" ti sampaticchitvā araṇṇaṃ pavisitvā¹¹ ujā ma-
 hante ekatthambhakapāsādāraha bahurukkhe disvā „ime ruk-
 khā santi, maggo pana viśamo, na sakkā¹²" otāretum, rañño
 ācikkhissimā¹³" ti cintetvā tathā akāmasu. Rājā „yena¹⁴ kanoci
 upāyena aṇṇikaṃ otārethā¹⁵" ti vatvā „dava¹⁶" kenaci pi upā-
 yena na sakkā¹⁷ ti vutte „tena hi mama uyyāne ekaṃ ruk-
 khaṃ upadhārethā¹⁸" ti āha. Vaddhaki uyyānaṃ gantvā ekaṃ
 sujātāṃ¹⁹ ujakaṃ gāmanigamapūjitaṃ rājakulato pi laḍḍha-
 balikammaṃ maṅgalasālarukkhaṃ²⁰ disvā rañño santikaṃ gan-
 tvā tam attāhaṃ ārocesum. Rājā „uyyāne rukkho²¹" nāma
 mama paṭiladdho, gaccebatha²², oam²³ chindathā²⁴" ti āha. Te
 „sādhū²⁵" ti sampaticchitvā gandhamālādīhatthā uyyānaṃ gan-
 tvā rukkhe gandhapañcaṅgulāṃ²⁶ datvā suttēna parikkhipitvā
 pupphakannikaṃ bandhitvā dipaṃ jāletvā balikammaṃ katvā

¹ Bā pavisaṃte. ² Bā diśāhihi. ³ Bā nīṭṭhitrāpetvā. ⁴ C¹ -rato. Bā attāsaṇṇakā.

⁵ Bā kathayimā. ⁶ Bā acci. ⁷ Bā -maṇi. ⁸ Bā karonto. ⁹ C¹ -kārānaṃ.

¹⁰ C¹ karēyya. C² karēyyam. ¹¹ C¹ saḷhaṃ. ¹² Bā -āha. ¹³ Bā -ka. ¹⁴ Bā
 omāsi ā. pa. ¹⁵ C¹ sakkoma tam idha. ¹⁶ Bā omāsi yena. ¹⁷ Bā adda yena.

¹⁸ Bā omāsi su. ¹⁹ Bā -ti-. ²⁰ C¹ -so. ²¹ Bā adda so. ²² Bā natī. ²³

Bā -hikaṃ.

„ito sattame divase āgantva rukkham chindissāma, rājā che-
dāpeti¹, imasmiñ rukkhe nibbattadevatā² aññattha gacchantu³,
ambhākaṃ doko n' atthitī⁴“ sāvesuṃ. Atha tasmim nibbatto
devaputto taṃ vacanam sutvā „nissamsayam ima vaddhaki
5 imam rukkham chindissanti, vimānam me nāpassanti⁵, vimāna-
pariyantikam eva kho pana mayham jīvitaṃ, imaṃ ca rukkham
parivārotvāpi⁶ thitesu⁷ tarupasālarukkhesu⁸ nibbattānam mama
ñātiddevatānam pi bahūni vimānāni nassissanti⁹, na kho pana
mam tathā¹⁰ attano vināso bādhati yathā¹¹ ṭṭinam, tasmā
10 tesam¹² mayā jīvitaḍānam¹³ dātum vaṭṭatīti¹⁴“ cintetvā addha-
rattasamaye dibhālamkārapatimaṇḍito raṇṇo sirigabbham pavi-
sivā sakalagabbham ekobhāsam katvā ussikasapasse rodamāno
atthasi. Rājā taṃ divā bhūtatako teṇa saddhīm saṭṭapanto
paṭhamam gātham āha:

1. Rā tvam¹⁵ uddhehi¹⁶ vatthehi¹⁷ aghe vehāsayan¹⁸ thitā,
kena ty-assūni vattanti¹⁹, kuto taṃ bhayam āgatan ti. 1.

Tatha ke ti yakkhanāgarapannasakkhadu²⁰ ka²¹ nāma eva ti pucchati,
vatthehi²² vacanamattam etad²³, tathā pi pana dibhālamkāre²⁴ saṇḍhāy²⁵
evam²⁶ āha, aghe ti appatighe ākāse, vehāsayan²⁷ ti tsa²⁸ eva vorasanam,
20 kena tyassūni²⁹ kena karanena tara assūni pavattanti³⁰, kuto ti āturiyo-
gadhanarissatīdum³¹ kilihi nistaya tara bhayam āgatan ti pucchati.

Tam sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

2. Tav³² eva deva vijite Bhuddasālo ti mam vidū
saṭṭhīm vassasahassāni tiṭṭhato pūjītaṃ me. 2.

3. Kārayantā ungarāni agāre ca diṭṭampati
vividhe cāpi pāsāde na man te accamaññissu³³,
yath³⁴ eva man te pājesuṃ tath³⁵ eva tvam pi pūjaya³⁶ ti. 3.

¹ Bā chindāpeti. ² Bā -atī. ³ Bā -am. ⁴ Bā nassissanti. ⁵ Bā omīti pi.
⁶ Cā jhi-. ⁷ Bā -itā-. ⁸ Bā adda vimānapariyantikameva mama ñātinam
devatānam jīvitaṃ. ⁹ Bā yathā. ¹⁰ Bā tathā. ¹¹ Bā nesaṃ. ¹² Bā -tam,
omitting dānam. ¹³ Cā Bā ratte-. ¹⁴ Cā -akkā- corr. to -akkhā-. ¹⁵ Cā
ko. ¹⁶ Bā evam. ¹⁷ Bā sabbehi pana vatthadib-. ¹⁸ Bā -ya, omitting evam.
¹⁹ Cā thissanti, Cā tiṣṭanti. ²⁰ Bā omīti pa. ²¹ Cā -ā, Bā āpā, ²² Cā
te nāma amaññissanti.

Tattha tīṭṭhato ti sāḷa-kārāṇaḷa-nagareṇa¹ eva² gāmanipanneti³ te
teya⁴ ca pūjissasā nirevaḷi⁵ ballhammaḷ⁶ ca saḷḷaraḷ⁷ ca saḷḷaṇṇasā⁸ mayham
tamaṇiṇi⁹ uyyāne¹⁰ tīṭṭhassasā ettako¹¹ kūlo¹² paṇi ti dasseti¹³, nagariṇiṇi¹⁴ na-
garapaṭṭakūḷāḷaḷaṭṭaṇi¹⁵, agāra¹⁶ ti bhūmigeḷaṇi¹⁷, dirampasāṭṭi¹⁸ dīṭṭhaḷ¹⁹
paṭi²⁰ mahārāja²¹, eva²² manā²³ ti te nagarapaṭṭakūḷāḷaḷaṭṭaṇi²⁴ karonti²⁵ 5
lmaṇiṇi²⁶ tassa²⁷ porāṇakārājāna²⁸ mayham²⁹ uṭṭamaññiṇeṇa³⁰ nāṭṭikamāṇeṇa³¹ ca vitha-
yimeṇa³², mama³³ uttasarūḷāḷaḷaṭṭaṇi³⁴ chīṇiṇi³⁵ atthaṇe³⁶ kaṇṇaḷi³⁷ na³⁸ karūhaṇi³⁹, mayham
papa⁴⁰ saḷḷaraṇa⁴¹ eva⁴² karimeṇa⁴³ ti eva⁴⁴, yātheva⁴⁵ ti taṃ⁴⁶ yath⁴⁷ eva⁴⁸ te⁴⁹
porāṇakārājāna⁵⁰ madda⁵¹ pūjāyāṇa⁵² eko⁵³ pi⁵⁴ mayham⁵⁵ rūḷāḷaḷaṭṭaṇi⁵⁶ na⁵⁷ chīṇiṇi⁵⁸, teva⁵⁹ 10
cāpi⁶⁰ mam⁶¹ tath⁶² eva⁶³ pūjāya⁶⁴ na⁶⁵ me⁶⁶ rūḷāḷaḷaṭṭaṇi⁶⁷ chodāyati⁶⁸

Tato rājā dve gāthā abhāsī:

1. Tañ ca¹² akhū¹³ na¹⁴ passāmi¹⁵ thullam¹⁶ kāyena¹⁷ te¹⁸ dumaṇi¹⁹,
ārohaparīṇāheṇa²⁰ abhīrūpo²¹ a²² jātiyā. 4.
2. Pāsādaṇi²³ kārayissāmi²⁴ ekatthambhaṇi²⁵ manoramaṇi²⁶,
tuttha²⁷ tatthi²⁸ upanessāmi²⁹, ciraṇ³⁰ te³¹ yakkha³² jīvitaṇ³³ ti. 5. 15

Tattha kāyena¹ ti² pamaṇena³, idam⁴ vuttam⁵ hōti⁶: tava⁷ pamaṇeṇa⁸
tath⁹ ti¹⁰ rāja¹¹ thūḷaṇi¹² manantaṇi¹³ ahaṇ¹⁴ aḷḷaṇi¹⁵ dumaṇi¹⁶ na¹⁷ passāmi¹⁸, evaṇ¹⁹ āhe²⁰ para²¹
ārohaparīṇāheṇa²² enjāsaṇṇakūḷāḷaṭṭaṇi²³ enjāsaṇṇāṇaṇi²⁴ ārohaparīṇāheṇa²⁵ jātiyā²⁶ ca²⁷
abhīrūpo²⁸ ārohaparīṇāheṇa²⁹ ekatthambhaṇi³⁰ pāsādaṇi³¹ ti, pāsādaṇi³² ti³³ taṃ³⁴ tatthi³⁵
chīṇiṇi³⁶ ahaṇ³⁷ pāsādaṇi³⁸ kārayissāmi³⁹ eva⁴⁰, tuttha⁴¹ taṇ⁴² ti⁴³ tatthi⁴⁴ punā⁴⁵ 10
tamaṇi⁴⁶ devarāja⁴⁷ tattha⁴⁸ pāsādaṇi⁴⁹ upanessāmi⁵⁰ upanessāmi⁵¹, eva⁵² tava⁵³ mayā⁵⁴
saddhā⁵⁵ ekaṇ⁵⁶ vasaṇṇa⁵⁷ ārohaparīṇāheṇa⁵⁸ ārohaparīṇāheṇa⁵⁹ ekatthambhaṇi⁶⁰ ekatthambhaṇi⁶¹
jīvitaṇi⁶² ti⁶³ nāṭṭikamāṇeṇa⁶⁴ me⁶⁵ vāṇa⁶⁶ bhāṇiṇi⁶⁷ madda⁶⁸ cīṇiṇi⁶⁹, ciraṇ⁷⁰
te⁷¹ yakkha⁷² jīvitaṇi⁷³ bhāṇiṇi⁷⁴.

Tam suvā devarājā dve gāthā abhāsī:

1. Evaṇ¹ h² etan³ upapādi⁴ sarīreṇa⁵ vinābhāvo⁶
puthuso⁷ mam⁸ vikantetvā⁹ khaṇḍaso¹⁰ avakantatha. 6. 25

1. Ck eva. Cc eva, Bc -vithāya. 2. Bc tatthā. 3. Bc attha manassasāṇaṇi¹ pūjā-
tamaṇi. 4. Bc attha vā. 5. Cc -parisaṇṇakūḷāḷaṭṭaṇi, Cc -parisaṇṇakūḷāḷaṭṭaṇi, Bc -parisaṇṇa-
kūḷāḷaṭṭaṇi. 6. Bc bhūmigeḷaṇi. 7. Bc -jā. 8. Bc vasaṇṇa. 9. Cc -parisaṇṇa-
kūḷāṭṭaṇi, Bc nagarapaṭṭakūḷāḷaṭṭaṇi. 10. Bc -te, Cc -ti. 11. Bc vithāyaṇi. 12.
Bc uttasarūḷāḷaṭṭaṇi. 13. Bc kaṇṇaḷi. 14. Bc omitti na. 15. Cc tava. 16. Bc omitti
mayham. 17. Bc tava vā. Bc katam vā in the place of tatthā. 18. Bc tatthā, Bc
tūḷam. 19. Cc ti. 20. Bc tava vithāyaṇi. 21. Bc vithāyaṇi. 22. Bc samāntataṇi.
23. Cc sujātaṇeṇa, Cc sujāta sam-, Bc enjāsaṇṇakūḷāṭṭaṇi. 24. Bc enjāsaṇṇakūḷāṭṭaṇi.
25. Cc enjāsaṇṇakūḷāṭṭaṇi. 26. Bc ekatthambhaṇiṇiṇi¹ chīṇiṇi, omitti² rāḷa
ti³ pāsādaṇi⁴ tava. 27. Cc Bc -jā. 28. all three MSS. upanā. 29. Bc omitti na.
30. Cc -vithā, Cc -vithā, Bc jīvitaṇi. 31. Cc -vithāyaṇi, Cc Bc -vithāyaṇi.
32. Bc -vithā. 33. so Cc for cīṇiṇi? Bc evaṇ cīṇiṇi.

7. Agge ca chetvā majjhe ca paucchā mūlaṃ vicchindatha¹,

evaṃ me chiñjamānaṃ na dukkhaṃ² maraṇaṃ siyā ti. 7.

Tatha evaṃ hetuṃ³ upapāditu paḍevam evaṃ cittau⁴ tesaṃ appasānaṃ,
 arisṭeṇa⁵ tinābhāve⁶ ti yadi so mama arisṭeṇa bhaddasālarukkhina⁷ saṃdhiṃ.⁸
 5 mama evabbhāve⁹ paṭṭhite¹⁰, paṭṭhase ti ettha naṃ bahudhā¹¹ vikkantitvā
 ti¹² chinditvā, khandaṃ¹³ ti¹⁴ khantissāhaṃ¹⁵ hatvā avakantatha, agge¹⁶ ca¹⁷
 ti¹⁸ avakantima¹⁹ paṇa paṭṭhamāṃ agge²⁰ tate majjhe²¹ chinditvā sabbapureṇā
 mūlaṃ chindatha, evaṃ hi me chiñjamānaṃ²² na dukkhaṃ maraṇaṃ bhaveyyā
 ti²³ jācāti.

10 Tato rājā dve gāthā abhāsī:

8. Hatthapādaṃ²⁴ yaṭhā chinde²⁵ kannasāsaṇ ca jhite

tato paucchā sīru chinde²⁶, taṃ dukkhaṃ maraṇaṃ siyā. 8.

9. Sukhaṃ nu khaṇḍaso chinnaṃ²⁷ bhaddasāla vaṇaspatī,

kiṃ hetu kaṃ upādāya khaṇḍaso chinnaṃ²⁸ icchasiū. 9.

15 Tatha hatthapādaṃ²⁹ ti hatthe ca pāde ca, taṃ dukkhaṃ ti taṃ
 evaṃ paṭṭapāya chiñjamānaṃ³⁰ canasa³¹ maraṇaṃ dukkhaṃ siyā, sukhaṃ
 na³² ti³³ samma Bhaddasāla vañhapattā³⁴, corā³⁵ sukhaṃ maritakāṇaṃ itasā
 daṃ jācāti na³⁶ khaṇḍaso chedanāṃ, tvaṃ paṇa etah³⁷ jācāti, tvaṃ taṃ
 pureṇā; sukhaṃ nu³⁸ khaṇḍaso chinnaṃ ti, kiṃ hetu³⁹ ti khaṇḍaso⁴⁰ chīn-
 20 naṃ mame na sukhaṃ, kīraṇeṇa paṇ⁴¹ ettha bhavissāhaṃ ti taṃ paucchanta
 evaṃ āha.

Ath' assa ācikkhanta Bhaddasāla dve gāthā abhāsī:

10. Yaṇ ca hetuṃ upādāya hetuṃ dhammāpasambhitaṃ⁴²

khaṇḍaso chinnaṃ icchāmi mahārāja supohi me: 10.

11. Nāti me sukhasamvaddhā⁴³ mama pasāe nivātaja

te pi⁴⁴ haṃ⁴⁵ apahimseyyam, paresaṃ assa dārocitaṃ⁴⁶ ti. 11.

¹ C¹ vira-, B¹ mūlaṃ chindatha. ² C² dukkha. ³ B³ citta. ⁴ B⁴ sama. ⁵ C⁵ paṭṭhite, B⁵ paṭṭhite. ⁶ B⁶ pahādā, C⁶ bahuridhā. ⁷ C⁷ omi ti. ⁸ C⁸ omi ti. ⁹ C⁹ khaṇḍa-. ¹⁰ C¹⁰ cā. ¹¹ B¹¹ avakantenti ca. ¹² B¹² -an. ¹³ B¹³ -nāya. ¹⁴ B¹⁴ -da. ¹⁵ B¹⁵ -na. ¹⁶ C¹⁶ jhama. C¹⁷ cittaṃ. ¹⁷ B¹⁷ chindat, B¹⁸ chinda. ¹⁸ B¹⁸ chindantaṃ. ¹⁹ B¹⁹ tesa. ²⁰ B²⁰ dukkha in the place of na. ²¹ C²¹ -to, C²² vañhapattā, B²² vañhapatto. ²² B²² te. ²³ C²³ cā. ²⁴ B²⁴ evaṃ. ²⁵ B²⁵ saṃhaddadukkhā, omitting nu. ²⁶ C²⁶ -te. ²⁷ C²⁷ sammāpasambhitaṃ, B²⁷ dhammāpasambhitaṃ corā to dhamma-. ²⁸ B²⁸ -vaddhā. ²⁹ C²⁹ chaṇḍa, ³⁰ C³⁰ -cīnaṃ, B³⁰ sammukkhovitaṃ, B³¹ saṃhaddadukkhā.

Tattha hetuṃ dhammopasamhitan¹ ti mahārāja paṇ² kemaabbha-
 tem³ purisaṃ eva kaṃpatirūpakam⁴ hetuṃ upādāya itabbha sandhāyāha
 khaṇḍaso chinnaṃ icchamā⁵ taṃ⁶ chittasato sunekhi⁷ aṭṭho, ātā⁸ me ti mama
 bhaddasālaṃ mukhaṃ⁹ nibbhatū mayā kutavātopariṭṭhita¹⁰ uttarajā mama hīnāsi deya-
 saṃgāhi sūti¹¹ te¹² ahaṃ viśāsaṃkhaṃyāpo mūle ebhūdivā patante upahī-
 sayyāṃ, sambhaggarimāṇa karanta vināsayyā¹³ ti aṭṭho, paratāṃ assa duma-
 cittaṃ¹⁴ ti evaṃ samaṃ mayā tevaṃ patentaṃ hāridavassāṃghānaṃ assa¹⁵ duk-
 khaṃ occhasaṃ vaḍḍhantaṃ, na cāhaṃ¹⁶ tevaṃ dukkhakāmo¹⁷, tassā bhaddasālaṃ
 khaṇḍam chinnaṃ icchamāsi¹⁸ ayaṃ aṭṭho adhiyyapo¹⁹.

Tam autvā rājā „dhammiko vatāyaṃ devaputto, aṭṭhano
 vimānavināsaṭo²⁰ pi²¹ nātinaṃ vimānavināsaṃ²² na icchati,
 nātinaṃ atthacariyaṃ carati²³, abhayaṃ assa dasāṃṇi²⁴ tne-
 sitvā ośānagātham āha:

iv. Cetabbharūpaṃ cetasi²⁵ bhaddasāla vanaṃ pati,
 hitakāmo eva nātinaṃ, abhayaṃ saṃma daddāmi te ti. 12.

Tattha cetabbharūpaṃ cetasīti hīnaṃ muduśāntiṃ cittaṃ cinte-
 tabbayuttakam eva cinteṃ samma bhaddasāla ti, chetassā rūpaṃ chetasiṭi pi
 pātho, taṃ²⁶ aṭṭho: khaṇḍaso chinnaṃ icchanta chetabbhayuttakam eva chetesiṭi²⁷,
 abhayaṃ ti evaṃevā te aṭṭhaguno²⁸ paṇḍitvā abhayaṃ daddāmi, na me pi-
 vāso aṭṭho, uḍhaṃ tam chetāpessāmi, aṭṭha nātinaṃgopariṭto aṭṭhagaru-
 taṃ sukhaṃ jīva²⁹ ti³⁰ āha.

Devarājā rañño dhammaṃ desetvā agamāsi. Rājā taṃ³¹
 ovāde thatvā dānādāni puññāni katvā saggaṇḍam³² pūresi.

So i. d. ā. „evaṃ bhikkhave puthe pi Tathāgato nātattāmaṃ riyāṃ³³
 carati³⁴“ vatvā j. 2. : „Tadā rājā āsando ahaṃ, saṃsaṃsālo nibbatta-
 devatā Buddhapariṇā, Bhaddasāladavarājā³⁵ ahaṃ evā³⁶“ i. d. Bhadda-
 sāla-jātakam.

¹ Bh dhammopas. ² Bh omitta paṇ. ³ Bh hetuṃ kemaṃ. ⁴ Bh adda tam
⁵ Bh ti. ⁶ Bh sunekhi. ⁷ Bh chāya. ⁸ Bh -vaḍḍhā. ⁹ Bh adda ti. ¹⁰ C
 -akka. ¹¹ Bh -natthi. ¹² Bh omitta te. ¹³ Cā -cittaṃ, Bh assa mukha cittaṃ
¹⁴ Bh asānūmukhaṃ. ¹⁵ Bh nevāhaṃ. ¹⁶ C dukkhakāmo. ¹⁷ Bh chindāpessāmi
¹⁸ Bh adda ti. ¹⁹ C Bh -samo. ²⁰ Bh -vināsanāṃ icchati. ²¹ Bh vimānavināsaṃ.
²² Bh utti rāja. ²³ Bh cetayyarūpaṃ cetasi, Bh cetayyarūpaṃ cetasi.
²⁴ Bh dāṇāni tattha saṃsaṃsālo chinnaṃ icchanta chetabbhayuttakam eva chetesiṭi. ²⁵ Bh
 omitta sabba. ²⁶ Bh pīvāsi. ²⁷ Bh saggaṇḍam. ²⁸ Bh adda paṇa.

tāya¹ Sammāsambuddhe aññhāne² kopasā bandhettā anāgatabhayam
anoloketvā pañcāhi kulasethi saddhīm avicpariyāno jāte³ ti. S.
āgantvā „kāyaṃ nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sammānā⁴“ ti
pucchitvā „Imāya nāma⁵“ ti vutte „bhikkhave⁶ Devadatto lābha-
sakkāragiddho⁷“ hutvā anāgatabhayam na olokesi, pubbe pi anāgata-
bhayam na oloketvā⁸ paccuppannasakkhagedhena⁹ saddhīm parivāya
mahāvīnāsam patto¹⁰ ti vatvā a. ā.

A. B. Br. r. k. Bārāṇasite avidūre kulasaḥassanivāso¹
mahāvaddhakigāmo ahuṃ. Tattha vaddhaki „tumbhākaṃ mañ-
cam karissāma, pīṭhaṃ karissāma, gehum karissāma²“ ti³ 10
manussānaṃ hatthato bahum inam ganhitvā⁴ kinti⁵ kātuṃ na
sakkhimsu. Manussā dīṭṭhadīṭṭhavaddhaki⁶ codenti pali-
buddhanti⁷. Te ipāyikehi⁸ upadduta⁹ vasitum asakkontā
„vīdesam gantvā yattihakattāci vasiṣṣāma¹⁰“ ti ekaññāṃ pavi-
sitvā rukkhe¹¹ chinditvā mahatīm¹² nāvāṃ bandhitvā nadīm 15
otāretvā āharitvā¹³ gāmato gāvutaḍḍhayejanamutte ṭhāne ṭha-
petvā addharattasamaye gāmam āgantvā puttāḍḍarāṃ ādāya
nāvattṭhānaṃ gantvā taṃ nāvāṃ abhiruyha anukkamena mahā-
samuddaṃ pavisitvā vātavasena¹⁴ vicarantā samuddamajjhe
ekam dīpakaṃ pāpupimsu. Tasmīṃ pana dīpake sayam- 20
jātāni¹⁵ sāliucchukadaliambajanibupanasanālikkeraḍḍini¹⁶ vi-
vidhāni phalāphalāni¹⁷ attī. Aññatāro pi bhīṇanāvō puriso
paṭhamatarāṃ taṃ dīpakaṃ patvā sālibhattaṃ bhūḍjamāno
occhuḍḍini khādamaṇo tasmīṃ paṭivasati thullasariro naggo
parūlhakesumassu¹⁸. Vaddhaki cintayimsu: „sace ayaṃ dīpo¹⁹ 25
rakkhassapariggahito bhavissati sabbe²⁰ vināsam pāpupissāma²¹,
parigāṇhissāma tāva na²² ti. Atha²³ satta²⁴ purisā sūrā

¹ B4 lābhassakkiragi. ² B4 adda na. ³ B4 na bhikkhave idāneva. ⁴ C4 -cintayis.

⁵ B4 anilo. ⁶ B4 -giddhena. ⁷ B4 -asaparivāro. ⁸ B4 adda vatvā. ⁹ B4

salitvā. ¹⁰ B4 kiñci. ¹¹ B4 dīṭṭhadīṭṭha. ¹² B4 omits pa-. ¹³ B4 -yakehi

janehi. ¹⁴ B4 adda anukāma. ¹⁵ B4 -am. ¹⁶ C4 -ti. B4 -mahatīm. ¹⁷ B4

evāhira. ¹⁸ B4 -veggena. ¹⁹ B4 -jāta. ²⁰ C4 add na. ²¹ B4 vīdīṭṭhaphalāni.

²² B4 -no thullasariro u. p. tasmīṃ dīpake paṭivasati aha te pl. ²³ B4 -pāke.

²⁴ B4 adda ki ambe. ²⁵ B4 -ūlāsanti. ²⁶ B4 vatvā ti the place of aha. ²⁷

B4 sattaṭṭha.

balavanto sannaddhapañcāvudhā hurvā otaritvā dipakaṃ pari-
gaṇhimsu. Tasmim̐ khaṇe so puriso bhuttapātarāso uccharasam-
pivtvā sukhappatto ramanīye padese rajatapattāsadise¹ vālu-
katale sītālāya² chāyāya uttānako nipajjivā „Jambudīparāśino
3 kasantā vapantā evarūpaṃ sukhāṃ na labhanti, Jambudīpato
mayhaṃ ayaṃ eva dipo³ varan⁴“ ti gāyamāno udānaṃ udānesi.

S.⁵ bhikkhū āmantevā „so bhikkhave puriso⁶ udānaṃ udānesi“
dasento paṭhamam gātham āha:

1. Kasanti vapanti te jaṇā
manujā kammaphalūpajjino,
na-y-imaṃsā rutthasā⁷ bhāgiṇo,
Jambudīpā idam eva no varan ti. 13.

Tattha te ti Jambudīparāśino jaṇā, kammaphalūpajjino ti nāna-
kammassatā phalūpajjino satā.

14 Atha te dipaka⁸ parigaṇhamānā purisā tassa gītassaddam
eutvā „manussasaddo viya soyyati, jānissāma naṃ“ ti sadda-
nussārena gantvā taṃ purisaṃ diśvā „yakkho bhavissanti“
bhūta sare sannahimsu. So pi te diśvā attano vudhabhayena
„nāhaṃ sāmi yakkho, puriso⁹ mhi, jīvitaḍānaṃ me detthā“¹⁰ ti
15 yācanto „purisā nāma tamhādisā naggabhoggā boutiti“¹¹ vutto¹²
punnappuna yācitvā manussabhāvāṃ āpeṣi. Te taṃ¹³ upasam-
kamitvā sammodayam kathaṃ katvā¹⁴ tassa tattha¹⁵ āgatan-
yāmaṃ pucchimsu. So jū tesāṃ saccam¹⁶ kathetvā „tamhe
attano puññasampattiya idhāgatā¹⁷, ayaṃ eko¹⁸ uttamadīpo, na
16 b¹⁹ ettha²⁰ sahattihena kammam katvā jivanti, sayamjātasālinam
c²¹ eva ucchuḍḍinam c²² ettha anto n²³ attāti anukkapphanta²⁴
vasantha“²⁵ ti āha. „Idha pana vasantācāṃ sambhāvaṃ añño

¹ B⁴ - pataḍḍisa. ² C² sītālāya, C² sītālāya corr. to sītālāya, B⁴ sīta. ³ B⁴ - pako. ⁴ B⁴ aṭṭhe satthā. ⁵ B⁴ addo imam. ⁶ C² rutthasāsa, C² rutthasā corr. to rutthasā, B⁴ dipassa. ⁷ bhūta -- boutiti wanting in B⁴. ⁸ B⁴ rutta. ⁹ B⁴ te pi tam purisaṃ. ¹⁰ B⁴ eutvā. ¹¹ C² omits tattha. ¹² B⁴ sambhāvaṃ. ¹³ C² - to. ¹⁴ B⁴ amito eko. ¹⁵ B⁴ na e-. ¹⁶ B⁴ anukkappāṇā hūto-

paripantho¹ n' attitthi². „Aññam bhayaṃ ettha n' aubhi:
 ayaṃ pana amanassapariggahito, amanassā tumhākaṃ uccārā-
 passāvān: diṅvā kuṇḍheyyuṃ, tasmā taṃ karontā vālukaṃ viyū-
 htvā vālukāya paṭicchādeyyātha, etthaṃ idha bhayaṃ, aññam
 n' attitthi, niecaṃ appamattā bhaveyyātha“³. ‘ti. Te tattha vā-
 saṃ apagaññimā⁴. Tasmāṃ pana kulasaṃhase⁵ pañcannaṃ
 pañcannaṃ kulasetānaṃ jettihakā dve vadhihaki ahesuṃ, tesu
 eko bālo ahoṃ rasagiddho, eko paṇḍito raseṃ anallino.
 Aparabbhaḃ sābhe pi⁶ te tattha⁷ sokhaṃ vasaṃtā thūlasarirā
 hūtvā cintayimā⁸. „eṃraṃ pi te“⁹ no sārā ucchurasena merayaṃ¹⁰
 katvā pīvasāma¹¹. ‘ti te merayaṃ kāretvā pīvitvā madavaseṇa
 gāyantaṃ naccantaṃ kilantaṃ pamattā tattha tattha uccārapasa-
 vān katvā apāṭicchādetvā dipakaṃ jaggacchaṃ¹² paṭikkūlaṃ
 karimā¹³. Devatā „ime amhākaṃ kilāmaṇḍalaṃ paṭikkūlaṃ
 karontitthi“ kuṇḍhitvā „samuddaṃ“ uttarāpetvā dipadhovanaṃ¹⁴
 karissamā¹⁵. ‘ti mantetvā¹⁶ „ayaṃ kāḷapakkho, aji“ amhākaṃ
 samāgamo ca bhīno, ite dāni pannarasame¹⁷ divase punnamu-
 posathe¹⁸ candaṃsaṃ nggatavelāya¹⁹ samuddaṃ ubbattetvā sabbe
 p’ ime ghāteṣṣamā²⁰. ‘ti divasaṃ thapayimā²¹. Atha tesu²²
 antare eko dhammiko devaputto „mā ime mama paṇḍantiassa²³
 anasimā“²⁴ ‘ti anukampāya tesu sāyamaṃsaṃ bhuñjitvā ghara-
 dvāre sukhakathāya nisinnā²⁵ sabbābharanapattimaṇḍito²⁶ sa-
 kalāpipaṃ ekolhāsaṃ katvā uttarādīśāya²⁷ ākāse thātvā
 „ambho vadḍhaki, devatā tumhākaṃ kuḍḍhā, imasmiṃ thāne
 mā vasittha, ite addhamācaccayena“²⁸ hi devatā samuddaṃ²⁹

¹ Bā paripantho. ² Bā attitthi. ³ Bā gacchi-. ⁴ Bā kulasaṃhase. ⁵ Bā adda
 attitthi taṃtā sare paṇḍahitāre se se diṅvā ettha vadḍhahayama sōham eceḍ
 yakkho pūria mhi jittam me dehi ti yācanta pūria nama tumhākaṃ naggā
 ca bentitthā. ⁶ Bā amhe te tattha. ⁷ so C²⁴. ⁸ Bā vadhi in the place of pi
 te; read: pīvitvā? ⁹ Bā ji-. ¹⁰ Bā mahāse-. ¹¹ Bā dipaka-. ¹² Bā cintevā-
¹³ Bā -rasa-. ¹⁴ Bā -mūposasaddhase-. ¹⁵ Bā candaṃsuggaṃsaṃsaṃ-. ¹⁶ Bā sa-
 mūse ghāteṣṣamā. ¹⁷ C²⁸ Bā no-. ¹⁸ Bā amhi-. ¹⁹ Bā sabbābharanapattitthi-. ²⁰
 Bā -rāyadīśāya-. ²¹ Bā vādha-.

ubbatteivā sabbe va tumhe ghātessanti¹. Iti² nikkhamitvā
palāyathā³ 'ti' dutiyam gātham āha:

v. Tipaṇḍurattūpagamamhi cando,

vego mahā bhohi⁴ sāgarassa⁵

8 uplāpayam⁶ dipam imam ujāram,

mā vo vadhi, gacchatha lenam aññam ti. 14.

Tattha uplāpayam⁷ ti imam āram ajjhotthasam⁸ abhūtasam⁹, mā
vo vadhi sa sāgaratayo tumhe mā vadhi¹⁰.

Iti so tesam ovādam dātvā attano thānam eva gato. Tas-
miṃ gato aparo saḥāyiko kakkhaḷo devaputto „imassa va-
cānam gahetvā palāyeyyum pi¹¹, ahaṃ tesam¹² gamanān vāretvā
sabbe p' ime mahāvīṇāsaṃ pāpessāmi¹³“ cintetvā dibbalaṃ-
kārapatimacchito¹⁴ sakalagāmanam¹⁵ ekobhāsam karonto āgantvā
dakkhiṇādisāya¹⁶ ākāso thātvā „eko devaputto idhāgato no¹⁷“
15 'ti pucchitvā¹⁸ „āgato¹⁹ ti vutte „so vo kiṃ kathasīti“ vatvā
„imam oṃma sāmīti“ vutte „so tumhākam idhanīvāsaṃ²⁰“ na
icchatī, rosassa²¹ kathasī²², tumhe aññattha āgantvā idh²³ eva
vacathā²⁴ 'ti vatvā dva gāthā abhāsi:

v. Na jāi' ayam sāgaravārivego

20 uppātaye²⁵ dipam imam ujāram,

iam me nimittehi bahūhi dīpānam,

mā bhettha²⁶, kiṃ socatha, modathavho²⁷. 15.

a. Pakūṭabhekkaṃ bahunappānam

patattha²⁸ āyāsam imam ujāram,

25 na vo bhayaṃ paṭipassāmi²⁹ kiñci,

āputtaputtehi pamodathavho³⁰ ti. 16.

¹ B¹ -pe. ² C² amhi ito. ³ B¹ adda vatvā. ⁴ C² kohl, C³ kohlū, B¹ kohl-
mā, B² kohlū. ⁵ B¹ -āya. ⁶ C² upalāpayam, B¹ uplāyassam, B² uppāyassam.
⁷ C² upalā-, B¹ uplāyassam. ⁸ C² upbūta-. ⁹ B¹ vadi. ¹⁰ B¹ -yeyyanti. ¹¹
B¹ nē. ¹² B¹ -āya. ¹³ B¹ -āya. ¹⁴ B¹ -āya di-. ¹⁵ B¹ amhi nē. ¹⁶
B¹ pucchī. ¹⁷ B¹ mānīvāsanam. ¹⁸ B¹ doosna. ¹⁹ B¹ -et. ²⁰ B¹ nāyāssam.
²¹ C² katha, B¹ lītha. ²² B¹ pamodatha vo. ²³ an C²; C² patatatha, B¹
vathata, B² patatā; read: patatā? ²⁴ B¹ pari-. ²⁵ C² paco-, B¹ mamodatha vo;

Tathā na jāṭayan¹ ti na jāṭa-ayam, mā bhethā² ti mā-bhāyittha, pa-
modaṭṭa-vo³ ti paṇḍito pīṭṭamasa-jāṭa bhaya, aputtaputtasāhiti yūva
puttanam pi puttāni modaka⁴, n⁵ aṭṭh⁶ ro⁷ imasāni ṭṭhaṇa bhayan ti.

Evam so imāhi dvīhi gāthāhi te assāsetvā pakkāmi. Tassa
pakkantakāle dhammikadevaputtassa vacanaṃ anādiyitvā⁸ bāla- 3
vaddhaki „sunanto me⁹ bhonto vacanan¹⁰“ ti¹¹ sesavaddhaki
āmantetvā pañcamam gātham āha:

1. Yo tv-ev¹² ayam¹³ dakkhināyam¹⁴ disāyam¹⁵
khemam paṭikkosati¹⁶ tassa saccam,
na uttaro vedī bhayābhayaṇa, 10
mā bhetha, kiṃ socatha, modhavo ti. 17.

Tathā dakkhināyam¹⁷ ti dakkhināya¹⁸, ayam eva vā pāṭha.

Tam sutvā rasagiddhā pañcasatā vaddhaki tassa bālassa
vacanaṃ ādiyimān. Itaro pana paṇḍitavaddhaki tam vacanam
anādāya¹⁹ te vaddhaki āmantetvā catasso gāthā abhāsi: 15

1. Yathā ima vipavadanti yakkhā
eko bhayam samanti khemam eko,
taḍ imha mayham vacanaṃ sunātha:
khippaṃ lehuti mā vinasimha²⁰ sabbe. 18.
2. Sabbe samāgamina karoma nāvaṃ 20
doggā dāḥam subhayantūpapannam,
sace ayam dakkhiṇo²¹ saccam āha
mogham paṭikkosati uttar²² āyam²³. 19.
3. Sā²⁴ c²⁵ eva no hoṇhi²⁶ āpadatiṭṭhā²⁷
imaṃ ca dīpaṃ na pariccajema,
sace va kho uttaro saccam āha²⁸ 25
mogham paṭikkosati dakkhiṇ²⁹ āyam³⁰.

¹ C¹ jāṭa- ² B² -tha vo. ³ B³ pama-. ⁴ B⁴ na kiṃci in the place of natthi
ro. ⁵ B⁵ -yanto. ⁶ C⁶ me, B⁶ opita me. ⁷ B⁷ addo ro. ⁸ C⁸ cverāyam vā,
B⁸ derāya, B⁹ ro cetassam. ⁹ B⁹ -nari. ¹⁰ C¹⁰ khemantipakkosati, C¹¹ khemanti-
pakkosati, B¹¹ khemantimam pakkosati, B¹² khemantipakkoti. ¹¹ B¹¹ dakkhiyam,
¹² B¹² -yam. ¹³ B¹³ -dīpanā, ¹⁴ B¹⁴ vinasati-. ¹⁵ B¹⁵ mayam dakkhiṇā, B¹⁶ ayam
dakkhiṇā. ¹⁶ C¹⁶ -ro ayam. ¹⁷ C¹⁷ B¹⁷ ro. ¹⁸ C¹⁸ hoṇi, C¹⁹ hoṇiti, B¹⁹ hoṇiti.
¹⁹ B¹⁹ āparatiṭṭhā, C¹⁹ āpadatiṭṭhā. ²⁰ C²⁰ iha. ²¹ C²¹ -no ayam.

taṃ eva aññāhi abhirūpyha sabbe
evam mayā sattiṭṭi taremu¹ pāram. 20.

a. Na ve suganham paṭhamena setṭham
kaṇṭṭham, āpāthagaram gaṇetvā

yo c' idha majjham paviceyya ganhati
sa ve² uaro setṭham upeti thānam ti. 21.

Tailha vippavandanti aññamaññam vacanti, taṃ u ti puttama-
atthadipanam, dōḍin ti gamāhiraṃ mahānaram, sabbayaṇṭūpapaṇṇam ti
sabbho piyattimāhi³ yenthi upapaṇṇam, si c' eva no hohi⁴ āpādaṭṭha⁵
10 ti si c' na parā paṭcāpā uppannāya āpādāya āpādaṭṭha⁶ bhavissati imā vā dipan
nā⁷ pavicejjanāmu, taremu⁸ ti taremaṃ na ve suganham ti na ve su-
gama ganhattham, setṭham ti uttamam tailha⁹ saccaṃ, kaṇṭṭham ti pa-
thamam vacanāni upādāya paṭchinam vacanam kaṇṭṭham gama, idhāpi¹⁰ na ve
suganham ti anuttama¹¹ va¹², idam vuttam hoti: ambho vādḍhaki yena kama-
15 paṭhamena cūṭṭam¹³ vacanāni idam eva setṭham tatham saccaṃ ti na¹⁴ su-
kham¹⁵ ganhattham eva yatha¹⁶ taṃ evam kaṇṭṭham paṭchinānāra-
nam¹⁷ pi¹⁸ idam eva tailha¹⁹ ti na²⁰ ganhattham²¹, yam pana suttavāyā²²
āpātham²³ putam hoti taṃ āpāthagaram²⁴ gaṇetvā yo²⁵ idha pavitāpuri-
cūṭṭam eva paṭchinānāraṇā²⁶ va²⁷ paviceyya²⁸ tathā vā tatra upapaṭṭhāpita²⁹
20 majjham³⁰ gaṇhati³¹ yam tailha³² saccaṃ sabba-abhūtam id eva paṭcāpā-
nā³³ gaṇati³⁴ sa ve³⁵ uaro setṭham upeti thānam³⁶ sa purisa³⁷ uttamattā-
nam upeti siddhāntam³⁸ vādati paṭṭhahati.

So³⁹ evaṃ ca pana vatvā āha⁴⁰: „ambho mayā dvīṇam
pi devaputtānam⁴¹ vacanam⁴² karissāma, nāvāni tāva majje-
25 yāma⁴³, tato⁴⁴ sacce paṭhamassa vacanāni saccam bhavissati
taṃ nāvāni⁴⁵ abhirūhivā palāyissāma, atha itarassā vacanāni
saccam bhavissati⁴⁶ nāvāni akamaṇṭe ṭhapetvā idh' eva vasi-
sāma⁴⁷ ti evam vutte bālavādḍhaki⁴⁸ „ambho tvam udaka-

¹ C² ti. ² C² ce. ³ B² phā. ⁴ C² -hiti, C² hoti corr. to hohi or horiti?
B² hoti. ⁵ B² aparantā. ⁶ B² sacca. ⁷ C² dipanam, C² moḥāṇḍipanam.

⁸ C² ti. ⁹ B² tailha. ¹⁰ B² idha pi ce. ¹¹ C² -vattatara, B² gāṇṭhāra vacāma.

¹² C² B² —. ¹³ B² amita na. ¹⁴ C² add gaṇham na. ¹⁵ B² add ca. ¹⁶

na all three MSS. ¹⁷ B² add hi. ¹⁸ C² omits na. ¹⁹ B² idhameva thānam

saccaṃ na gaṇhattham. ²⁰ C² satti. ²¹ C² āpātham, B² -tha. ²² B² omits si.

²³ C² na. ²⁴ C² paṭchinānāraṇam. ²⁵ C² -khipitvā. ²⁶ B² paṭchinam. ²⁷ B²

-hiti. ²⁸ B² tailha. ²⁹ B² gaṇti. ³⁰ C² ce. ³¹ B² -namti. ³² B² amita

pu. ³³ B² amita na. ³⁴ B² amita idha. ³⁵ B² dīṇam pi devatānaṃ. ³⁶ B²

-nāma. ³⁷ B² vāyā. ³⁸ B² omits ti. ³⁹ C² amita nāram, C² tam nāram.

⁴⁰ B² -am. ⁴¹ C² -ti.

pāṭiyam aṭṭheṇārāṭṭhaṃ paṇṇasi¹, aṭṭiṭṭhaṣatto ai², paṭhamadeva-
putto ambeṣu roṣaṇa³ kaṭṭhesi pacchima⁴ sinehena⁵, imaṃ eva-
rūpaṃ pavaraḍḍipam⁶ paḥāya kuḥiṇi gamissāma, saccā pana
tvam gacchikāmo tava parisam gacchitvā nāvam karohi, am-
hākaṃ nāvāya kiccāma n⁷ aṭṭhiṭṭi⁸ aha. Paṇḍito attano pari-
sam gahetvā nāvam saṃjjetvā sabbhūpakaraṇāni āropetvā sa-
pariso nāvāya aṭṭhāsi. Tato puṇṇamadivase canduggamana-
vaddāya samuddato ūmi⁹ uttaritvā junnakapamāṇā¹⁰ kūtivā dīpa-
kaṃ dhovitvā gatā¹¹. Paṇḍito samuddaṣṣa uttaranabhāvaṃ
ūatvā nāvam viṣaṃjjesi. Bālavaḍḍhaktipakkhikāni pañcakula-
satāni, samuddato¹² ūmi¹³ dīpaṃ¹⁴ dhovanatthāya āgatā¹⁵, otta-
kaṃ eva etaṃ¹⁶ ti kaṭṭhentā¹⁷ nīḍḍimā. Tato kaṭṭippamāṇā¹⁸
purisappamāṇā¹⁹ tālappamāṇā²⁰ attatālappamāṇā²¹ sāgaraūmi
dīpakam pi vahanāṇā²² āgañchi²³. Paṇḍito upāyakuṣalatāya
rāse alagga sotthinā gato, bālavaḍḍhakti rasalobhena²⁴ anāgata-
bhayaṃ anoloketvā²⁵ pañcahi kulasatehi saddhim viṇāsaṃ patto.

Itoparā sūṇṇāṇā²⁶ tam attham dīpayamāṇā tiṇe abhisam-
buddhagāthā honti:

10. Yathāpi te sāgaravāṇimajjhe
sakammanā²⁷ sotthi vahanāsu vāṇijā
anāgatattham paṭivijjhiyānaṃ
appaṃ pi²⁸ nācceti²⁹ sa³⁰ bhūripaṇṇo. 22.
11. Bālā sa mohaṇa rasāṇḍiddhā
anāgataṃ appaṭivijjhiy³¹ atthāṇi
paccuppanne sīdanti³² atthe jāte³³
samuddamajjhe yathā te manussā. 23.

¹ C² - si. ² C¹ - yuttasi, B¹ attavāḍḍhaṃ paṇṇasi. ³ B¹ donṇaṇa. ⁴ B¹ adda
pi so. ⁵ B¹ - nava. ⁶ C¹ paridā. C² caruḍi. ⁷ B¹ candavaṇṇa ug-. ⁸ B¹ paṇṇi-
vaga. ⁹ so C²; B¹ kaṭṭippa. ¹⁰ B¹ - to. ¹¹ B¹ samudda. ¹² C² ūmi, B¹
ūmi. ¹³ B¹ dīpa. ¹⁴ C¹ - no, C² - no. ¹⁵ C¹ - na, C² - na. ¹⁶ C² - na. ¹⁷ C¹ - na, B¹ caruḍi vatta-. ¹⁸ C² sāgara dīpakam pi dāha-, B¹ ti vaddhā ūmi
dīpakam pi vujanāni. ¹⁹ B¹ āgañchenti. ²⁰ B¹ rasāṇḍiddhena. ²¹ B¹ - ento.
²² B¹ hi sabbamāṇāya in the place of ito - - si. ²³ B¹ - na. ²⁴ C² appaṭi. ²⁵ C¹ appaṭi. ²⁶ C¹ nāveti, B¹ nāveti. ²⁷ C² - ra, B¹ - so. ²⁸ so all
four MSS. for sīdanti paccuppanne? ²⁹ C² - jaṇi, B¹ atthajita.

12. Anāgataṃ paṭikayirātha kiccena :

mā maṃ kiccena kiccakāle vyadhesi¹,

taṃ tādānaṃ paṭikatakkaccakāraṃ²

na taṃ kiccena kiccakāle vyadhetīti³. 24.

- 5 Tattha sakkammaṇi⁴ ti anāgataḥbhayaṃ⁵ diva purisaram katvā attano
kammaṇa, acchikā⁶ vakkhā⁷ 'ti khamena⁸ gamiṃsa, vāpi⁹ ti samudda
vitarapahārena vadḍhaki vuttā, paṭivijjhānaṃ¹⁰ ti evaṃ bhikkhave paṭha-
mataraṃ¹¹ kuttabbhaṃ anāgataṃ atthaṃ paṭivijjhā¹² ti bhikkhave bhūripaṭiṇo kuta-
putto appamattakam pi attano attham na dasseti¹³ vādhatta¹⁴ na hāpetu attho.
10 appaṭivijjhāpatthas¹⁵ ti appaṭivijjhātvā attham, paṭhamam eva kuttabbhaṃ
kataro¹⁶ ti attho, paṭcuppannaṃ ti yadā taṃ anāgataṃ¹⁷ atthajātāṃ uppajati
tadā tamhiṃ paṭcuppannaṃ vidanti, attha jāve¹⁸ attano paṭittham na labhanti,
samudda te bhāraṇḍhaki manussā viya vināsaṃ papunenti, anāgataṃ ti¹⁹
bhikkhave paṭivijjaputtho²⁰ anāgataṃ²¹ paṭhamataram kuttabbhakiccena samparā-
15 yikam ti homa dīpādāhammakaṃ vā paṭikayirātha²² pūtaratam kareyya²³, kha-
kāraṇa²⁴ mā maṃ kiccena kiccakāle vyādhesi, pure²⁵ kuttabbhaṃ ki pure katti-
yamānaṃ²⁶ peccaṭi²⁷ paṭcuppannabhāraṇḍapattaṃ²⁸ attano kiccakāle kiyatā-
bhārena vyādhetī²⁹, taṃ maṃ³⁰ mā vyādhetu, paṭhamam eva oṃh paṇḍito
kareyya, taṃ sādheṇa ti paṭhi³¹ paṇḍitam purisaṃ, paṭikatakkaccakāraṃ³²
20 ti paṭigata³³ eva³⁴ kuttabbhakiccakāraṃ³⁵, taṃ kiccena ti³⁶ kiccakāle paṭcup-
pannakāle tādānaṃ purisaṃ na vyādheti na bhādeti³⁷, kammaṇa³⁸ pure yava³⁹
kattasā ti.

- S. i. d. ā. „na bhikkhave bhāṇ' eva pubbe pi Devadatto pa-
cuppannasakke laggo anāgataṃ⁴⁰ anoloketvā supariṇaṃ vināsaṃ putto⁴¹
25 ti vatrā j. e. : „Tadā bhāraṇḍhaki Devadatto abho, dakkhiṇāya⁴²
diṇḍiya ṭhito adhammiko⁴³ devaputto Kakkālako, uttaradisaṃya ṭhito⁴⁴
devaputto Sāriputto, paṇḍitaravḍhaki⁴⁵ aham evā⁴⁶ ti. Sa mudda-
vāgijajātukam.

¹ Bā vyādhesi. Bā vyadeti. ² Bā paṭigataṃ. Bā paṭikataṃ. ³ Bā vyādhetu
Bā vyadeti. ⁴ Bā -ana. ⁵ Cā -tam. Bā anāgataṃ ana-. ⁶ Bā -i. ⁷ Bā ac-
chena pura. ⁸ Bā paṭhamam. ⁹ Bā vāpiṭvā. ¹⁰ Bā dasseti. ¹¹ Cā -yathā.
¹² Bā vīratvā. ¹³ Bā oṃhā ād-. ¹⁴ Bā adda vā. ¹⁵ Bā oṃhā anāgataṃ.
¹⁶ Bā -ā. ¹⁷ Bā -to. ¹⁸ Bā -kariyātha. ¹⁹ Bā -reyyam. ²⁰ Bā adda ti. ²¹
(2) āti-. ²² yadā -- parāḥ waiting in C. ²³ Cā -ram. ²⁴ Bā -al. ²⁵
Bā tamhiṃ in the place of tam maṃ. ²⁶ Bā taṃ. ²⁷ Cā paṭivijjhāpatthasā,
Bā paṭikatakkaccakāraṃ. ²⁸ Cā -gāra. Bā -kaccasā. ²⁹ Cā -tāṇa. ³⁰ Bā
kiccena waiting ti. ³¹ Cā laddu-. ³² Bā pūṇakamma. ³³ Bā -vāḍḍajam.
³⁴ Bā -sa. ³⁵ Bā -ka. ³⁶ Bā adda dhammika. ³⁷ Bā adda pura

3. Kāmaśāstra.

Kāmaḥ kāmāyamaṇasā¹ 'ti. Idam S. J. v. aññataram
brāhmanam ā. k. Eko kiṃ Sāvasthivāsi-brāhmano Aciravasthūre
khattakāmpatthūya² araññam koṭṭesi³. S. tassa upanissayam divā
Sāvasthū⁴ piḍḍāya parivanto maggā okkamma tena saddhīm paṭi-
saṅghāsam⁵ kutvā „kiṃ karosi brāhmanā⁶“ 'ti ratvā „khattapṭhūsam
koṭṭāpemi⁷“ bho Gotama⁸. 'ti vutte „sādhū brāhmano kammam karo-
hīti⁹“ ratvā agamāsi. Ktes¹⁰ ev¹¹ upāyena¹² chinnavakkhe¹³ hāretvā
khattasā soddhanakāle¹⁴ kasuakāle¹⁵ kedūrahandhanakāle¹⁶ cā¹⁷ ti
panappanna gantvā tena saddhīm paṭisaṅghāsam akāsi. Vapana-
diraso¹⁸ paṇo brāhmano „ajja bho Gotama mayham vappamaṇ-
gulaṃ¹⁹“ aha²⁰ imasmiṃ nase²¹ uṇṇanto Buddhe-pamukhārasaṃ-
ghassa²² nikkhāṇantaṃ darsamīti²³ āha. S.²⁴ adhivāsetvā pakkāmi. Paṇ²⁵
ekadvayasiṃ brāhmanam²⁶ assaṃsā lokantaṃ²⁷ gantvā „kiṃ karosi
brāhmanā²⁸“ 'ti pucchitvā „assaṃsā lokantaṃ bho Gotama²⁹“ 'ti vutte
„sādhū brāhmanā³⁰“ 'ti ratvā pakkāmi. Tathā brāhmano cintesi: „sa-
mano Gotama abhihiṇṇa āgacchati, sabbasāyasaṃ bhuttam atthiko,
dassamī³¹“ aha³² bhuttam³³ 'ti tassa³⁴ evaṃ cūṭevā geham gacchitvā Sat-
thāpi tattha³⁵ agamāsi. Atha brāhmanassa atthiya vasaṃ³⁶ appoṇi³⁷.
Aparakkhāge parigāte nase³⁸ „yo khattab³⁹ āyivāma⁴⁰“ 'ti saṃmittāsam⁴¹
kutvā uṇṇanto brāhmano Aciravasthūya upa⁴² sabbharattim karakavasaṃ⁴³
vassā imabhoghe⁴⁴ āgantvā ekamālanattam⁴⁵ pi nasevā⁴⁶ talhām eva-
saṃ samuddam parivesesi. Brāhmano oghumbi⁴⁷ otarite⁴⁸ assavāṇasam⁴⁹
oloketvā sakabbhāseṇa saṅghātam⁵⁰ na sakki⁵¹. Balavāsokābhikkhūto
battheṇa uram saṃbhāretvā⁵² paridevzanāso gelaṃ gantvā⁵³ vippala-
panto⁵⁴ pipajji. S. pacchāssanaye⁵⁵ sakābhikkhūtuṃ brāhmanam divā
„brāhmanassa urasāyo⁵⁶“ bhavissanti⁵⁷ panadvase Sāvasthiyam piḍ-
ḍāya caritvā⁵⁸ piḍḍupāṭapaṭikkanto bhikkhū vihāraṃ pesetvā pacchā-
samāgema⁵⁹ saddhīm tassa gehadvāram agamāsi. Brāhmano⁶⁰ āgatahā-

¹ B¹ khamāyamaṇasā. ² C¹ koṭṭesi. ³ C² āyasa. B² -l. ⁴ B³ acupā. ⁵ B⁴ paṭi-
saṅghāsam. ⁶ B⁵ saṅghāpama. ⁷ C⁶ kedūra. B⁶ dāra. ⁸ C⁷ eva and add vapanaṇakāle,
B⁷ omits ev. ⁹ B⁸ panadvase. ¹⁰ B⁹ ikkiriya. ¹¹ B¹⁰ omits ev. ¹² B¹¹ adda rūpā-
bhāseṇa. ¹³ B¹² -ev. ¹⁴ B¹³ -antaṃ satthāpi tattha. ¹⁵ C¹⁴ darsamāsam tassa. ¹⁶ C¹⁵
tassa. ¹⁷ B¹⁶ aha. ¹⁸ B¹⁷ ghanikavassam. ¹⁹ B¹⁸ mahamagha. ²⁰ B¹⁹ -nāṇattam.
²¹ B²⁰ mayhamāsaṃ kassā. ²² C²¹ agamāsi. ²³ B²² paṭi. ²⁴ C²³ assamā. ²⁵
C²⁴ nasevā. B²⁵ -bhāsaṃ soddhāseṇa nāheṇi. ²⁶ B²⁶ paharasi. ²⁷ B²⁷ omits
4. 2. ²⁸ B²⁸ rodento. ²⁹ B²⁹ -nasevā. ³⁰ B³⁰ adda parakkhāsam. ³¹ B³¹
adda saṅgha.

- ram evā¹ „paṭisaṅgāhānāyā me sūhāya āgato bhavissatīti“² laddha-
 sāsā³ āsānam paññāpesi. S. parivāṭṭā⁴ paññāsatāne mādātvā „brāh-
 maṇa kasā⁵ dhumma⁶“⁷ et. kin te upāśakka⁸“⁹ ti pucchā. „Bho Go-
 tama Aciravāṭṭīre mayā¹⁰ rukkle obhānato¹¹“¹² paṭṭhāya kṛtakammaṇā¹³
 8 tamhe jānātha, ahaṃ imasmiṃ sāsā uppanno¹⁴ tumbhāka¹⁵ dānaṃ dāsa-
 mīti vicarāmi, idāni me sūhāya tām sāsā mahaghena sammādam eva
 pavasitam, kiñci avasiṭṭham n¹⁶ aṭṭhi, sakaṭāntamattam¹⁷ dhañṇam vi-
 naṭṭham, tena me mahāsoko uppanno¹⁸ ti. „Kiṃ puṇa brāhmaṇa so-
 cāntassa paṭṭhaṇṇaṃ punāgacchatīti“¹⁹. „No h²⁰ etam bho Gotama“²¹ ti.
 10 „Evaṃ sante²² kasā²³ socasi, līnāsaṃ sattānaṃ dhammānaṃ uṇṇa
 oppajjānakāle oppajjati²⁴ nāsaṇṇakāle nāsaṇṇaṃ, kiñci sūkkhāragutaṃ
 nāsaṇṇadhammaṃ nāsa n²⁵ aṭṭhi, mā cānāyhi“²⁶. Tū anā S. samasā-
 peṭṭā²⁷ uṇṇa sappāyadhammaṃ²⁸ desento Kāmasuttam kṛtesī. Sota-
 pariyosāne²⁹ socanto³⁰ brāhmaṇa sotāpattiṭṭhale paṭṭiṭṭhāhi. S.
 12 nam³¹ nīsokaṃ katvā upphāyāsana³² vihāraṃ agamāvi. „S. suttam
 uṇṇa brāhmaṇaṃ sokasallāsamoppitum nīsokaṃ katvā sotāpattiṭṭhale
 paṭṭiṭṭhāpesi³³“³⁴ sakalanagaraṃ uṇṇāsi. Bhikkhū dh. hi³⁵ k. a. i.
 „āruṇa Dārabhale brāhmaṇaṃ saddhiṃ³⁶“³⁷ mettā³⁸ katvā vīsaṇṇiko lutvā
 upāyasa³⁹ eva tassa sokasallāsamoppitassa dhammaṃ desevā tam nīso-
 kaṃ katvā sotāpattiṭṭhale paṭṭiṭṭhāpesi⁴⁰. S. āgantvā „kāya me ‘ttha
 20 bhikkhave etarahi kadhāya sammānuṃ“⁴¹ ti pucchitvā „amāya nāmā“⁴² ti
 vutte „na bhikkhave idāni⁴³ era pobbhe p⁴⁴ āhaṃ etam nīsokaṃ ukā-
 si⁴⁵“⁴⁶ ti vuttvā a. ā. i.

- A. B. Brahmāvadattassa raṭṭho dve puttā ahesuṃ. So
 25 jettṭhassa⁴⁷ uparājāsaṃ adāsi, kaṇṭṭhassa⁴⁸ senāpatiṭṭhānaṃ.
 Aparabbhāge Brahmāvadatte kālakāte amaccā⁴⁹ jettṭhassa⁵⁰ abhi-
 sekaṃ paṭṭhapesuṃ. So „na mayham rajjāni⁵¹“⁵² attvo, kaṇṭṭhassa
 me dethā⁵³ ti vatvā punappuna yāciyamāno pi paṭikkhipitvā
 kaṇṭṭhassa abhiheke kate „na me issariyeṇ⁵⁴“⁵⁵ attvo⁵⁶ ti uparājā-
 30 dīni pi⁵⁷ na icchi, „tena hi sādūni⁵⁸“⁵⁹ bhojanāni dhumājanta idh⁶⁰
 eva vasaṇṇi⁶¹ vutte pi „na me imasmiṃ nagare kiocaṃ aṭṭhā⁶²“⁶³

¹ Bā paṭisaṅgāhānāse. ² Cā dārbhale. ³ Bā sūhāya. ⁴ Bā rukklebhaṇṇa. ⁵ Cā
 opphā. ⁶ Bā pavasitamattam. ⁷ Cā -na, omittitvā ti. ⁸ Bā sāsā pi. ⁹ Bā
 -yittha. ¹⁰ Bā samasāpēṭṭā. ¹¹ Cā -yandham. ¹² Cā -naṃ. ¹³ Cā gac-
 chanto, Cā gacchāno. ¹⁴ Bā tam. ¹⁵ Cā -gacchāni. ¹⁶ Bā omittitvā hi. ¹⁷ Bā
 sāsā pi. ¹⁸ Bā suttam. ¹⁹ aṭṭi tene MSS. -et. ²⁰ Bā jettṭhassa. ²¹ Cā
 -ena. ²² Bā omittitvā pi. ²³ Cā sādūni, Bā sāsā.

Hārānasito nikkhamitvā paccantath gantvā ekam seṭṭhikulam
 nissāya sahatthena kaṇṇam karento vasi. 'Te aparabhāge
 tassa rājakumārābhayaṃ ātvā kammam kām na adama¹,
 kumārāparihāren² eva tam pariharimsu³. Aparabhāge rāja-
 kammitkā⁴ khetappamānagahapattihāya⁵ tam gāman agamimsu⁶.
 Seṭṭhi rājakumārān upasamkamitvā „sāmi mayam tumhe pe-
 sema, kamitthabbhātikassa pannaṃ pesetvā ambhakarā balin
 hāretvā⁷ 'ti. So „sādhū⁸ 'ti sampaticchutvā „abha⁹ asuka-
 seṭṭhikulam nāma upanissāya vasāmi¹⁰, mām nissāya etesam
 balin viassaṃjehitū¹¹“ pannaṃ pesesi. Rāja „sādhū¹² 'ti vatvā¹³
 tatthā kāresi. Atha nān sakalagāmanavāsino pi janapadavāsino
 pi upasamkamitvā „mayam tumhākaṃ heva balin daṇḍāna,
 ambhakarā viassaṃjāpehitū¹⁴“ āhāman. So tesam pi aṭṭhāya pan-
 naṃ pesetvā viassaṃjāpesi. Tato puttāya te tass¹⁵ eva balin
 adamaṇ. Ath¹⁶ assa mahāśabhasakkāro nibbatū¹⁷, tena saddhūn¹⁸
 āv¹⁹ assa²⁰ taṇhāpi mahati jāta. So aparabhāge sabham pi
 tatth²¹ janapadam yāci, uparajjam yāci, kamittho pi tassa adāsi
 yeva. So taṇhāya vuddhamānāya uparajjena pi asantatttho
 „rajjam ganhasamiti²² janapadaparivuto²³“ gantvā bahinagaro
 ṭhatvā „rajjam vā me detu yuddham vā²⁴“ ti kamitthassa pan-
 naṃ pahini. Kamittho cintesi: „ayam bālo pubbe rajjam pi
 uparajjādini pi²⁵ paṭikkhipitvā idāni 'yuddhena ganhasāmi'
 vadati, sace kho panāham imam²⁶ yuddhena²⁷ māressāmi
 gorahā me bhavissati, kiṃ me rajjena²⁸ 'ti. Ath²⁹ assa „alam
 yuddhena, ganhāhūti³⁰“ pesesi. So rajjam gahetvā³¹ kamit-
 thassa uparajjam datvā tato puttāya rajjam karento taṇhā-
 vasiko hutvā ekena rajjena asantatttho dve itopi rajjāni pathe-

¹ Hā adamaṇ. ² Hā -aparivāraṇena tam parivāraṇena. ³ Hā adda paccantath ganta. ⁴ Ck -pamānabattihāya. ⁵ Hā apamāna. ⁶ C āhāman, C āham corr. to āha. ⁷ Hā vasissāmi. ⁸ Hā ambhakarā antam viassaṃjehitū. ⁹ Hā abha. ¹⁰ Hā pesama, omitting saddhūn āv. ¹¹ Hā amite tam. ¹² C āhāman, adding tam āhāman. ¹³ Hā rajjauparajjādini. ¹⁴ Hā amite imam. ¹⁵ Hā adda ām. ¹⁶ C āhāman. ¹⁷ Hā ganhasāmi.

- tvā tanhāya koṭṭim nāddasa. Tada Sakko devarājā „ke nu¹
 kho loke mātāpitara upatthahanti. ke dānādāni puññāni karonti.
 ke tanhāvasāka²“ ti olokeno tassa tanhāvasākaṃbhāvaṃ ātva
 „ayaṃ bālo Bārāṇasirajjena pi³ na tuseati⁴, aikkhāpessāmi
 nan⁵“ ti mānavakavesena rājadvāre uthvā „eko upāyakuṃsaḷo
 mānava dvāre uthito“ ti ārocāpetvā „pavisatū⁶“ ti vatte pavi-
 sitvā rājānaṃ jayāpetvā „kiṃkāraṇā āgato sīti⁷“ vutte „ma-
 hārāja, tumbhakaṃ kiñci vattabbhaṃ atthi, taho paccāsāhāsāmiti⁸
 āha. Sakkānubhāvena tāvad eva manassa paṭikkamāmiha.
¹⁰ Atha naṃ mānava „ahaṃ mahārāja phitāni⁹ ākiṃgamannassaṃ
 sampannabalaṃvāhanāni tīpi nagarāni passāmi, ahaṃ te¹⁰ attano
 anubhāvena tesu rajjāni¹¹ gahetvā dassaṃmi, papañcaṃ akatvā
 sīghraṃ gantum vaṭṭatīti¹²“ āha. So lubbhavasāko¹³ rājā „sādhū¹⁴
 ‘ti sampatiṇehitvā¹⁵ Sakkānubhāvena pana taṃ¹⁶“ „ko va¹⁷“ itvaṃ
¹⁸ kuto vā¹⁸ āgato¹⁹ kiṃ vā te laddhuṃ vaṭṭatīti²⁰ na pucchī.
 So pi ettakam vtvā Tāvatiṃsabhavanam eva agamāsi. Rājā
 amacco pakkosāpetvā „eko mānava ambhakaṃ tīpi rajjāni
 gahetvā ‘dammaṃti²¹“ āha. taṃ²² pakkosatha, nagare bheriṃ
 carāpetvā balakāyaṃ sammipāsetha²³, papañcaṃ akatvā tīpi
²⁴ rajjāni gahāsāmiti²⁴ vtvā „kiṃ pana te mahārāja tassa
 mānavassa sakkāro vā kuto nivāsanatthānaṃ vā pucchītaṃ“ ti
 vatte „o²⁵ eva aukkāraṃ akāsiṃ na nivāsanatthānaṃ pucchāmi,
 gacchatha naṃ upadhārethā²⁶“ ti āha. Upadhārentā naṃ
 adāsvā²⁷ „mahārāja sakalanagare mānavāṃ na passāmi“ ti
²⁸ ārocayīmaṃ²⁸. Taṃ sutvā rājā domanassajāto „tīva nagaresu
 rajjāni natthāni²⁹, mahantaṃ³⁰ omhi³¹“ yaseṇa parilāno, ‘o³² eva
 me paribbayaṃ adāsi na³³ nivāsanatthānaṃ³⁴ ti mayhaṃ kuṇṇhitvā

¹ C² omits kenu. C³ has koṭṭu. B² tuseati. ² B² omits pi. ³ B² adds ahaṃ.

⁴ C² paccāsa. B² paccāsa. ⁵ C² dānādāni. B² puññāni. ⁶ B² omits te. ⁷ B² te
 rajje. ⁸ B² tanhāva. ⁹ B² -vatti. ¹⁰ B² omits pana taṃ. ¹¹ B² omits vā.

¹² B² omits -ti. ¹³ B² dassaṃmi. ¹⁴ B² bhaṇe taṃ. ¹⁵ B² -pāṭipatha. ¹⁶

B² upadhārenta tīpi rajjāni gahāsāmiti ti vatte ex pana te. ¹⁷ B² ārocayīmaṃ.

¹⁸ B² rajje, omitting natthāni. ¹⁹ C² -tesampi. ²⁰ B² adds -a.

māpave gato¹ hāvissatīti² punappana cintesi. Ath' aasa
 taṇhāvusikassa kāye³ dāhe uppajji, sarīre parijāyhaṇṭe udaraṁ
 khobbetvā lobhapakkhandikā odapādi, ekam bhojanaṁ pavi-
 sati ekam nikkhamati, vejjā tikicchitum na sakkonti, rājā
 kilamati. Ath' aasa vyādhitabhāvo⁴ sakalanagare pākato āhosi. 5
 Tada' Bo. Takkasilato sabbasippāsi uggaṇhītvā Bārānasinagare
 mātāpitannaṁ sūntikaṁ āgato. Taṁ raṇṇo⁵ pavattiṁ sutvā
 „aḥaṁ tikicchissāmi⁶“ rājadvārāṁ⁷ gantvā „eko kira māpavo⁸
 tumbhe tikicchitum āgato“ ti ārocāpesi⁹. Rājā „mahanta-
 mahanta¹⁰ disāpāmoḁkhavejjāpi mañi tikicchitum na sakkonti, 10
 tarunamānava kim¹¹“ sakkhīsesi¹², paribbayaṁ datvā vissaj-
 jetha na¹³ ti āha. Taṁ sutvā māpavo „mayhaṁ vejjā-
 vetanena kammaṁ n' atthi¹⁴, aḥaṁ tikicchissāmi¹⁵, kevalaṁ
 bhesaṁjamaṁlamattaṁ detā¹⁶“ ti āha. Taṁ sutvā rājā „sādhū¹⁷
 'ti¹⁸“ pakkosāpesi. Māpavo rājanāṁ vanditvā¹⁹ „mā bhāyi 20
 mahārāja, aḥaṁ te tikicchāmi²⁰, api ca kho paṇa me rogassa
 samutthānaṁ ācikkhā²¹“ ti. Rājā harāyamāno²² „kin te²³
 samutthānena, bhesaṁjam eva karohīti²⁴“ āha. „Mahārāja vejjā
 nāma 'ayaṁ vyādhi imaṁ nissāya samutthito²⁵“ ti sutvā tada-
 nucchavikaṁ²⁶ bhesaṁjam karonti²⁷. Rājā „sādhū tāta²⁸“ ti 25
 samutthānaṁ kathento tena mānavena āganitvā „tisu nagaresu
 rajjam gahetvā dassāmi²⁹“ ādīm katvā sabbam kathetvā³⁰
 „iti³¹“ me tāta taṁhaṁ nissāya vyādhi juppanno, aasa tikicchi-
 tum sakkosi tikicchāmi³²“ āha. „Kim paṇa³³ mahārāja soca-
 nāya tāni nagarāni³⁴ sakkā tadāhu³⁵“ ti. „Na sakkā tāta³⁶“ ti. 30
 „Evaṁ sante kaṁsā socasi mahārāja, sabbam eva hi savitthā-
 pakāviññāṇakavattikum³⁷ attano sariraṁ³⁸“ ādīm katvā pahāya

¹ Bā āgato. ² Bā adda so. ³ Bā sarīre. ⁴ Bā vyādhitabhāvo. ⁵ Bā omiṭṭa ra-
⁶ Bā rājanāṁ. ⁷ Bā tarunamā- ⁸ Bā ārocasi. ⁹ Bā omiṭṭa mahanta. ¹⁰ Bā
 kim taruna-. ¹¹ Bā -kim. ¹² Bā mayhaṁ rajjana kammena vetanena mañi.
¹³ Bā -miṭṭi. ¹⁴ Bā omiṭṭa ādhi ti. ¹⁵ Bā diva. ¹⁶ Bā -chissāmi. ¹⁷ Bā
 -sāhi. ¹⁸ Bā rājā bhāyaṁ sayamāno. ¹⁹ Bā tena. ²⁰ Bā omiṭṭa tad. ²¹ Bā -esi.
²² Bā ho. ²³ Bā omiṭṭa paṇa. ²⁴ Bā chetrajāni. ²⁵ C⁵ avitthānānāvakavattikum,
 C⁶ avitthānānāka avitthānāvakavattikum. ²⁶ Bā sakkāram.

kāme manasi¹ āgamasanto itthi² na vānhasi³ parimāṇa⁴ va koti, evam
kāmeva sattham taṇhā vaḍḍhat⁵ eva, tatra nibatti⁶ ⁷ i ite pana⁸ vaṭṭha-
kāmakāṭṭhakāmato⁹ nivatit¹⁰ kiyena paṭikāma¹¹ sāreva āhīnava āsava
ye paññāya tṭhā paripunnā¹² te ca¹³ tṭhā nāma, paññāya itthi¹⁴ na¹⁵
1. sajjhan¹⁶ u paññāya ayam¹⁷ itthi¹⁸ na¹⁹ paripūttam²⁰ sajjham²¹ apam²² eva vā
pātho, na so kāmehi tappasīti, na hīd pi pātho, paṇṇā paññāya tṭhā
pūṇo kāmehi na parisaḍḍhami²³ aṭṭho, na kusalo²⁴ vasaṇa²⁵ u tṭhāna²⁶ hī purisaṇ
tanhāna²⁷ kamm²⁸ vasa²⁹ vatteta³⁰ te³¹ oṭṭhā, eva³² pañā³³ tanhāya āhīnava³⁴
dā³⁵ ā³⁶ āgama³⁷ āsava³⁸ āyā³⁹ āgama⁴⁰ āsava⁴¹ āyā⁴² āgama⁴³ āsava⁴⁴ āyā⁴⁵ āgama⁴⁶ āsava⁴⁷
16. aṭṭho, ā⁴⁸ āgama⁴⁹ āsava⁵⁰ āyā⁵¹ āgama⁵² āsava⁵³ āyā⁵⁴ āgama⁵⁵ āsava⁵⁶ āyā⁵⁷ āgama⁵⁸ āsava⁵⁹ āyā⁶⁰ āgama⁶¹ āsava⁶² āyā⁶³ āgama⁶⁴ āsava⁶⁵ āyā⁶⁶ āgama⁶⁷ āsava⁶⁸ āyā⁶⁹ āgama⁷⁰ āsava⁷¹ āyā⁷² āgama⁷³ āsava⁷⁴ āyā⁷⁵ āgama⁷⁶ āsava⁷⁷ āyā⁷⁸ āgama⁷⁹ āsava⁸⁰ āyā⁸¹ āgama⁸² āsava⁸³ āyā⁸⁴ āgama⁸⁵ āsava⁸⁶ āyā⁸⁷ āgama⁸⁸ āsava⁸⁹ āyā⁹⁰ āgama⁹¹ āsava⁹² āyā⁹³ āgama⁹⁴ āsava⁹⁵ āyā⁹⁶ āgama⁹⁷ āsava⁹⁸ āyā⁹⁹ āgama¹⁰⁰ āsava¹⁰¹ āyā¹⁰² āgama¹⁰³ āsava¹⁰⁴ āyā¹⁰⁵ āgama¹⁰⁶ āsava¹⁰⁷ āyā¹⁰⁸ āgama¹⁰⁹ āsava¹¹⁰ āyā¹¹¹ āgama¹¹² āsava¹¹³ āyā¹¹⁴ āgama¹¹⁵ āsava¹¹⁶ āyā¹¹⁷ āgama¹¹⁸ āsava¹¹⁹ āyā¹²⁰ āgama¹²¹ āsava¹²² āyā¹²³ āgama¹²⁴ āsava¹²⁵ āyā¹²⁶ āgama¹²⁷ āsava¹²⁸ āyā¹²⁹ āgama¹³⁰ āsava¹³¹ āyā¹³² āgama¹³³ āsava¹³⁴ āyā¹³⁵ āgama¹³⁶ āsava¹³⁷ āyā¹³⁸ āgama¹³⁹ āsava¹⁴⁰ āyā¹⁴¹ āgama¹⁴² āsava¹⁴³ āyā¹⁴⁴ āgama¹⁴⁵ āsava¹⁴⁶ āyā¹⁴⁷ āgama¹⁴⁸ āsava¹⁴⁹ āyā¹⁵⁰ āgama¹⁵¹ āsava¹⁵² āyā¹⁵³ āgama¹⁵⁴ āsava¹⁵⁵ āyā¹⁵⁶ āgama¹⁵⁷ āsava¹⁵⁸ āyā¹⁵⁹ āgama¹⁶⁰ āsava¹⁶¹ āyā¹⁶² āgama¹⁶³ āsava¹⁶⁴ āyā¹⁶⁵ āgama¹⁶⁶ āsava¹⁶⁷ āyā¹⁶⁸ āgama¹⁶⁹ āsava¹⁷⁰ āyā¹⁷¹ āgama¹⁷² āsava¹⁷³ āyā¹⁷⁴ āgama¹⁷⁵ āsava¹⁷⁶ āyā¹⁷⁷ āgama¹⁷⁸ āsava¹⁷⁹ āyā¹⁸⁰ āgama¹⁸¹ āsava¹⁸² āyā¹⁸³ āgama¹⁸⁴ āsava¹⁸⁵ āyā¹⁸⁶ āgama¹⁸⁷ āsava¹⁸⁸ āyā¹⁸⁹ āgama¹⁹⁰ āsava¹⁹¹ āyā¹⁹² āgama¹⁹³ āsava¹⁹⁴ āyā¹⁹⁵ āgama¹⁹⁶ āsava¹⁹⁷ āyā¹⁹⁸ āgama¹⁹⁹ āsava²⁰⁰ āyā²⁰¹ āgama²⁰² āsava²⁰³ āyā²⁰⁴ āgama²⁰⁵ āsava²⁰⁶ āyā²⁰⁷ āgama²⁰⁸ āsava²⁰⁹ āyā²¹⁰ āgama²¹¹ āsava²¹² āyā²¹³ āgama²¹⁴ āsava²¹⁵ āyā²¹⁶ āgama²¹⁷ āsava²¹⁸ āyā²¹⁹ āgama²²⁰ āsava²²¹ āyā²²² āgama²²³ āsava²²⁴ āyā²²⁵ āgama²²⁶ āsava²²⁷ āyā²²⁸ āgama²²⁹ āsava²³⁰ āyā²³¹ āgama²³² āsava²³³ āyā²³⁴ āgama²³⁵ āsava²³⁶ āyā²³⁷ āgama²³⁸ āsava²³⁹ āyā²⁴⁰ āgama²⁴¹ āsava²⁴² āyā²⁴³ āgama²⁴⁴ āsava²⁴⁵ āyā²⁴⁶ āgama²⁴⁷ āsava²⁴⁸ āyā²⁴⁹ āgama²⁵⁰ āsava²⁵¹ āyā²⁵² āgama²⁵³ āsava²⁵⁴ āyā²⁵⁵ āgama²⁵⁶ āsava²⁵⁷ āyā²⁵⁸ āgama²⁵⁹ āsava²⁶⁰ āyā²⁶¹ āgama²⁶² āsava²⁶³ āyā²⁶⁴ āgama²⁶⁵ āsava²⁶⁶ āyā²⁶⁷ āgama²⁶⁸ āsava²⁶⁹ āyā²⁷⁰ āgama²⁷¹ āsava²⁷² āyā²⁷³ āgama²⁷⁴ āsava²⁷⁵ āyā²⁷⁶ āgama²⁷⁷ āsava²⁷⁸ āyā²⁷⁹ āgama²⁸⁰ āsava²⁸¹ āyā²⁸² āgama²⁸³ āsava²⁸⁴ āyā²⁸⁵ āgama²⁸⁶ āsava²⁸⁷ āyā²⁸⁸ āgama²⁸⁹ āsava²⁹⁰ āyā²⁹¹ āgama²⁹² āsava²⁹³ āyā²⁹⁴ āgama²⁹⁵ āsava²⁹⁶ āyā²⁹⁷ āgama²⁹⁸ āsava²⁹⁹ āyā³⁰⁰ āgama³⁰¹ āsava³⁰² āyā³⁰³ āgama³⁰⁴ āsava³⁰⁵ āyā³⁰⁶ āgama³⁰⁷ āsava³⁰⁸ āyā³⁰⁹ āgama³¹⁰ āsava³¹¹ āyā³¹² āgama³¹³ āsava³¹⁴ āyā³¹⁵ āgama³¹⁶ āsava³¹⁷ āyā³¹⁸ āgama³¹⁹ āsava³²⁰ āyā³²¹ āgama³²² āsava³²³ āyā³²⁴ āgama³²⁵ āsava³²⁶ āyā³²⁷ āgama³²⁸ āsava³²⁹ āyā³³⁰ āgama³³¹ āsava³³² āyā³³³ āgama³³⁴ āsava³³⁵ āyā³³⁶ āgama³³⁷ āsava³³⁸ āyā³³⁹ āgama³⁴⁰ āsava³⁴¹ āyā³⁴² āgama³⁴³ āsava³⁴⁴ āyā³⁴⁵ āgama³⁴⁶ āsava³⁴⁷ āyā³⁴⁸ āgama³⁴⁹ āsava³⁵⁰ āyā³⁵¹ āgama³⁵² āsava³⁵³ āyā³⁵⁴ āgama³⁵⁵ āsava³⁵⁶ āyā³⁵⁷ āgama³⁵⁸ āsava³⁵⁹ āyā³⁶⁰ āgama³⁶¹ āsava³⁶² āyā³⁶³ āgama³⁶⁴ āsava³⁶⁵ āyā³⁶⁶ āgama³⁶⁷ āsava³⁶⁸ āyā³⁶⁹ āgama³⁷⁰ āsava³⁷¹ āyā³⁷² āgama³⁷³ āsava³⁷⁴ āyā³⁷⁵ āgama³⁷⁶ āsava³⁷⁷ āyā³⁷⁸ āgama³⁷⁹ āsava³⁸⁰ āyā³⁸¹ āgama³⁸² āsava³⁸³ āyā³⁸⁴ āgama³⁸⁵ āsava³⁸⁶ āyā³⁸⁷ āgama³⁸⁸ āsava³⁸⁹ āyā³⁹⁰ āgama³⁹¹ āsava³⁹² āyā³⁹³ āgama³⁹⁴ āsava³⁹⁵ āyā³⁹⁶ āgama³⁹⁷ āsava³⁹⁸ āyā³⁹⁹ āgama⁴⁰⁰ āsava⁴⁰¹ āyā⁴⁰² āgama⁴⁰³ āsava⁴⁰⁴ āyā⁴⁰⁵ āgama⁴⁰⁶ āsava⁴⁰⁷ āyā⁴⁰⁸ āgama⁴⁰⁹ āsava⁴¹⁰ āyā⁴¹¹ āgama⁴¹² āsava⁴¹³ āyā⁴¹⁴ āgama⁴¹⁵ āsava⁴¹⁶ āyā⁴¹⁷ āgama⁴¹⁸ āsava⁴¹⁹ āyā⁴²⁰ āgama⁴²¹ āsava⁴²² āyā⁴²³ āgama⁴²⁴ āsava⁴²⁵ āyā⁴²⁶ āgama⁴²⁷ āsava⁴²⁸ āyā⁴²⁹ āgama⁴³⁰ āsava⁴³¹ āyā⁴³² āgama⁴³³ āsava⁴³⁴ āyā⁴³⁵ āgama⁴³⁶ āsava⁴³⁷ āyā⁴³⁸ āgama⁴³⁹ āsava⁴⁴⁰ āyā⁴⁴¹ āgama⁴⁴² āsava⁴⁴³ āyā⁴⁴⁴ āgama⁴⁴⁵ āsava⁴⁴⁶ āyā⁴⁴⁷ āgama⁴⁴⁸ āsava⁴⁴⁹ āyā⁴⁵⁰ āgama⁴⁵¹ āsava⁴⁵² āyā⁴⁵³ āgama⁴⁵⁴ āsava⁴⁵⁵ āyā⁴⁵⁶ āgama⁴⁵⁷ āsava⁴⁵⁸ āyā⁴⁵⁹ āgama⁴⁶⁰ āsava⁴⁶¹ āyā⁴⁶² āgama⁴⁶³ āsava⁴⁶⁴ āyā⁴⁶⁵ āgama⁴⁶⁶ āsava⁴⁶⁷ āyā⁴⁶⁸ āgama⁴⁶⁹ āsava⁴⁷⁰ āyā⁴⁷¹ āgama⁴⁷² āsava⁴⁷³ āyā⁴⁷⁴ āgama⁴⁷⁵ āsava⁴⁷⁶ āyā⁴⁷⁷ āgama⁴⁷⁸ āsava⁴⁷⁹ āyā⁴⁸⁰ āgama⁴⁸¹ āsava⁴⁸² āyā⁴⁸³ āgama⁴⁸⁴ āsava⁴⁸⁵ āyā⁴⁸⁶ āgama⁴⁸⁷ āsava⁴⁸⁸ āyā⁴⁸⁹ āgama⁴⁹⁰ āsava⁴⁹¹ āyā⁴⁹² āgama⁴⁹³ āsava⁴⁹⁴ āyā⁴⁹⁵ āgama⁴⁹⁶ āsava⁴⁹⁷ āyā⁴⁹⁸ āgama⁴⁹⁹ āsava⁵⁰⁰ āyā⁵⁰¹ āgama⁵⁰² āsava⁵⁰³ āyā⁵⁰⁴ āgama⁵⁰⁵ āsava⁵⁰⁶ āyā⁵⁰⁷ āgama⁵⁰⁸ āsava⁵⁰⁹ āyā⁵¹⁰ āgama⁵¹¹ āsava⁵¹² āyā⁵¹³ āgama⁵¹⁴ āsava⁵¹⁵ āyā⁵¹⁶ āgama⁵¹⁷ āsava⁵¹⁸ āyā⁵¹⁹ āgama⁵²⁰ āsava⁵²¹ āyā⁵²² āgama⁵²³ āsava⁵²⁴ āyā⁵²⁵ āgama⁵²⁶ āsava⁵²⁷ āyā⁵²⁸ āgama⁵²⁹ āsava⁵³⁰ āyā⁵³¹ āgama⁵³² āsava⁵³³ āyā⁵³⁴ āgama⁵³⁵ āsava⁵³⁶ āyā⁵³⁷ āgama⁵³⁸ āsava⁵³⁹ āyā⁵⁴⁰ āgama⁵⁴¹ āsava⁵⁴² āyā⁵⁴³ āgama⁵⁴⁴ āsava⁵⁴⁵ āyā⁵⁴⁶ āgama⁵⁴⁷ āsava⁵⁴⁸ āyā⁵⁴⁹ āgama⁵⁵⁰ āsava⁵⁵¹ āyā⁵⁵² āgama⁵⁵³ āsava⁵⁵⁴ āyā⁵⁵⁵ āgama⁵⁵⁶ āsava⁵⁵⁷ āyā⁵⁵⁸ āgama⁵⁵⁹ āsava⁵⁶⁰ āyā⁵⁶¹ āgama⁵⁶² āsava⁵⁶³ āyā⁵⁶⁴ āgama⁵⁶⁵ āsava⁵⁶⁶ āyā⁵⁶⁷ āgama⁵⁶⁸ āsava⁵⁶⁹ āyā⁵⁷⁰ āgama⁵⁷¹ āsava⁵⁷² āyā⁵⁷³ āgama⁵⁷⁴ āsava⁵⁷⁵ āyā⁵⁷⁶ āgama⁵⁷⁷ āsava⁵⁷⁸ āyā⁵⁷⁹ āgama⁵⁸⁰ āsava⁵⁸¹ āyā⁵⁸² āgama⁵⁸³ āsava⁵⁸⁴ āyā⁵⁸⁵ āgama⁵⁸⁶ āsava⁵⁸⁷ āyā⁵⁸⁸ āgama⁵⁸⁹ āsava⁵⁹⁰ āyā⁵⁹¹ āgama⁵⁹² āsava⁵⁹³ āyā⁵⁹⁴ āgama⁵⁹⁵ āsava⁵⁹⁶ āyā⁵⁹⁷ āgama⁵⁹⁸ āsava⁵⁹⁹ āyā⁶⁰⁰ āgama⁶⁰¹ āsava⁶⁰² āyā⁶⁰³ āgama⁶⁰⁴ āsava⁶⁰⁵ āyā⁶⁰⁶ āgama⁶⁰⁷ āsava⁶⁰⁸ āyā⁶⁰⁹ āgama⁶¹⁰ āsava⁶¹¹ āyā⁶¹² āgama⁶¹³ āsava⁶¹⁴ āyā⁶¹⁵ āgama⁶¹⁶ āsava⁶¹⁷ āyā⁶¹⁸ āgama⁶¹⁹ āsava⁶²⁰ āyā⁶²¹ āgama⁶²² āsava⁶²³ āyā⁶²⁴ āgama⁶²⁵ āsava⁶²⁶ āyā⁶²⁷ āgama⁶²⁸ āsava⁶²⁹ āyā⁶³⁰ āgama⁶³¹ āsava⁶³² āyā⁶³³ āgama⁶³⁴ āsava⁶³⁵ āyā⁶³⁶ āgama⁶³⁷ āsava⁶³⁸ āyā⁶³⁹ āgama⁶⁴⁰ āsava⁶⁴¹ āyā⁶⁴² āgama⁶⁴³ āsava⁶⁴⁴ āyā⁶⁴⁵ āgama⁶⁴⁶ āsava⁶⁴⁷ āyā⁶⁴⁸ āgama⁶⁴⁹ āsava⁶⁵⁰ āyā⁶⁵¹ āgama⁶⁵² āsava⁶⁵³ āyā⁶⁵⁴ āgama⁶⁵⁵ āsava⁶⁵⁶ āyā⁶⁵⁷ āgama⁶⁵⁸ āsava⁶⁵⁹ āyā⁶⁶⁰ āgama⁶⁶¹ āsava⁶⁶² āyā⁶⁶³ āgama⁶⁶⁴ āsava⁶⁶⁵ āyā⁶⁶⁶ āgama⁶⁶⁷ āsava⁶⁶⁸ āyā⁶⁶⁹ āgama⁶⁷⁰ āsava⁶⁷¹ āyā⁶⁷² āgama⁶⁷³ āsava⁶⁷⁴ āyā⁶⁷⁵ āgama⁶⁷⁶ āsava⁶⁷⁷ āyā⁶⁷⁸ āgama⁶⁷⁹ āsava⁶⁸⁰ āyā⁶⁸¹ āgama⁶⁸² āsava⁶⁸³ āyā⁶⁸⁴ āgama⁶⁸⁵ āsava⁶⁸⁶ āyā⁶⁸⁷ āgama⁶⁸⁸ āsava⁶⁸⁹ āyā⁶⁹⁰ āgama⁶⁹¹ āsava⁶⁹² āyā⁶⁹³ āgama⁶⁹⁴ āsava⁶⁹⁵ āyā⁶⁹⁶ āgama⁶⁹⁷ āsava⁶⁹⁸ āyā⁶⁹⁹ āgama⁷⁰⁰ āsava⁷⁰¹ āyā⁷⁰² āgama⁷⁰³ āsava⁷⁰⁴ āyā⁷⁰⁵ āgama⁷⁰⁶ āsava⁷⁰⁷ āyā⁷⁰⁸ āgama⁷⁰⁹ āsava⁷¹⁰ āyā⁷¹¹ āgama⁷¹² āsava⁷¹³ āyā⁷¹⁴ āgama⁷¹⁵ āsava⁷¹⁶ āyā⁷¹⁷ āgama⁷¹⁸ āsava⁷¹⁹ āyā⁷²⁰ āgama⁷²¹ āsava⁷²² āyā⁷²³ āgama⁷²⁴ āsava⁷²⁵ āyā⁷²⁶ āgama⁷²⁷ āsava⁷²⁸ āyā⁷²⁹ āgama⁷³⁰ āsava⁷³¹ āyā⁷³² āgama⁷³³ āsava⁷³⁴ āyā⁷³⁵ āgama⁷³⁶ āsava⁷³⁷ āyā⁷³⁸ āgama⁷³⁹ āsava⁷⁴⁰ āyā⁷⁴¹ āgama⁷⁴² āsava⁷⁴³ āyā⁷⁴⁴ āgama⁷⁴⁵ āsava⁷⁴⁶ āyā⁷⁴⁷ āgama⁷⁴⁸ āsava⁷⁴⁹ āyā⁷⁵⁰ āgama⁷⁵¹ āsava⁷⁵² āyā⁷⁵³ āgama⁷⁵⁴ āsava⁷⁵⁵ āyā⁷⁵⁶ āgama⁷⁵⁷ āsava⁷⁵⁸ āyā⁷⁵⁹ āgama⁷⁶⁰ āsava⁷⁶¹ āyā⁷⁶² āgama⁷⁶³ āsava⁷⁶⁴ āyā⁷⁶⁵ āgama⁷⁶⁶ āsava⁷⁶⁷ āyā⁷⁶⁸ āgama⁷⁶⁹ āsava⁷⁷⁰ āyā⁷⁷¹ āgama⁷⁷² āsava⁷⁷³ āyā⁷⁷⁴ āgama⁷⁷⁵ āsava⁷⁷⁶ āyā⁷⁷⁷ āgama⁷⁷⁸ āsava⁷⁷⁹ āyā⁷⁸⁰ āgama⁷⁸¹ āsava⁷⁸² āyā⁷⁸³ āgama⁷⁸⁴ āsava⁷⁸⁵ āyā⁷⁸⁶ āgama⁷⁸⁷ āsava⁷⁸⁸ āyā⁷⁸⁹ āgama⁷⁹⁰ āsava⁷⁹¹ āyā⁷⁹² āgama⁷⁹³ āsava⁷⁹⁴ āyā⁷⁹⁵ āgama⁷⁹⁶ āsava⁷⁹⁷ āyā⁷⁹⁸ āgama⁷⁹⁹ āsava⁸⁰⁰ āyā⁸⁰¹ āgama⁸⁰² āsava⁸⁰³ āyā⁸⁰⁴ āgama⁸⁰⁵ āsava⁸⁰⁶ āyā⁸⁰⁷ āgama⁸⁰⁸ āsava⁸⁰⁹ āyā⁸¹⁰ āgama⁸¹¹ āsava⁸¹² āyā⁸¹³ āgama⁸¹⁴ āsava⁸¹⁵ āyā⁸¹⁶ āgama⁸¹⁷ āsava⁸¹⁸ āyā⁸¹⁹ āgama⁸²⁰ āsava⁸²¹ āyā⁸²² āgama⁸²³ āsava⁸²⁴ āyā⁸²⁵ āgama⁸²⁶ āsava⁸²⁷ āyā⁸²⁸ āgama⁸²⁹ āsava⁸³⁰ āyā⁸³¹ āgama⁸³² āsava⁸³³ āyā⁸³⁴ āgama⁸³⁵ āsava⁸³⁶ āyā⁸³⁷ āgama⁸³⁸ āsava⁸³⁹ āyā⁸⁴⁰ āgama⁸⁴¹ āsava⁸⁴² āyā⁸⁴³ āgama⁸⁴⁴ āsava⁸⁴⁵ āyā⁸⁴⁶ āgama⁸⁴⁷ āsava⁸⁴⁸ āyā⁸⁴⁹ āgama⁸⁵⁰ āsava⁸⁵¹ āyā⁸⁵² āgama⁸⁵³ āsava⁸⁵⁴ āyā⁸⁵⁵ āgama⁸⁵⁶ āsava⁸⁵⁷ āyā⁸⁵⁸ āgama⁸⁵⁹ āsava⁸⁶⁰ āyā⁸⁶¹ āgama⁸⁶² āsava⁸⁶³ āyā⁸⁶⁴ āgama⁸⁶⁵ āsava⁸⁶⁶ āyā⁸⁶⁷ āgama⁸⁶⁸ āsava⁸⁶⁹ āyā⁸⁷⁰ āgama⁸⁷¹ āsava⁸⁷² āyā⁸⁷³ āgama⁸⁷⁴ āsava⁸⁷⁵ āyā⁸⁷⁶ āgama⁸⁷⁷ āsava⁸⁷⁸ āyā⁸⁷⁹ āgama⁸⁸⁰ āsava⁸⁸¹ āyā⁸⁸² āgama⁸⁸³ āsava⁸⁸⁴ āyā⁸⁸⁵ āgama⁸⁸⁶ āsava⁸⁸⁷ āyā⁸⁸⁸ āgama⁸⁸⁹ āsava⁸⁹⁰ āyā⁸⁹¹ āgama⁸⁹² āsava⁸⁹³ āyā⁸⁹⁴ āgama⁸⁹⁵ āsava⁸⁹⁶ āyā⁸⁹⁷ āgama⁸⁹⁸ āsava⁸⁹⁹ āyā⁹⁰⁰ āgama⁹⁰¹ āsava⁹⁰² āyā⁹⁰³ āgama⁹⁰⁴ āsava⁹⁰⁵ āyā⁹⁰⁶ āgama⁹⁰⁷ āsava⁹⁰⁸ āyā⁹⁰⁹ āgama⁹¹⁰ āsava⁹¹¹ āyā⁹¹² āgama⁹¹³ āsava⁹¹⁴ āyā⁹¹⁵ āgama⁹¹⁶ āsava⁹¹⁷ āyā⁹¹⁸ āgama⁹¹⁹ āsava⁹²⁰ āyā⁹²¹ āgama⁹²² āsava⁹²³ āyā⁹²⁴ āgama⁹²⁵ āsava⁹²⁶ āyā⁹²⁷ āgama⁹²⁸ āsava⁹²⁹ āyā⁹³⁰ āgama⁹³¹ āsava⁹³² āyā⁹³³ āgama⁹³⁴ āsava⁹³⁵ āyā⁹³⁶ āgama⁹³⁷ āsava⁹³⁸ āyā⁹³⁹ āgama⁹⁴⁰ āsava⁹⁴¹ āyā⁹⁴² āgama⁹⁴³ āsava⁹⁴⁴ āyā⁹⁴⁵ āgama⁹⁴⁶ āsava⁹⁴⁷ āyā⁹⁴⁸ āgama⁹⁴⁹ āsava⁹⁵⁰ āyā⁹⁵¹ āgama⁹⁵² āsava⁹⁵³ āyā⁹⁵⁴ āgama⁹⁵⁵ āsava⁹⁵⁶ āyā⁹⁵⁷ āgama⁹⁵⁸ āsava⁹⁵⁹ āyā⁹⁶⁰ āgama⁹⁶¹ āsava⁹⁶² āyā⁹⁶³ āgama⁹⁶⁴ āsava⁹⁶⁵ āyā⁹⁶⁶ āgama⁹⁶⁷ āsava⁹⁶⁸ āyā⁹⁶⁹ āgama⁹⁷⁰ āsava⁹⁷¹ āyā⁹⁷² āgama⁹⁷³ āsava⁹⁷⁴ āyā⁹⁷⁵ āgama⁹⁷⁶ āsava⁹⁷⁷ āyā⁹⁷⁸ āgama⁹⁷⁹ āsava⁹⁸⁰ āyā⁹⁸¹ āgama⁹⁸² āsava⁹⁸³ āyā⁹⁸⁴ āgama⁹⁸⁵ āsava⁹⁸⁶ āyā⁹⁸⁷ āgama⁹⁸⁸ āsava⁹⁸⁹ āyā⁹⁹⁰ āgama⁹⁹¹ āsava⁹⁹² āyā⁹⁹³ āgama⁹⁹⁴ āsava⁹⁹⁵ āyā⁹⁹⁶ āgama⁹⁹⁷ āsava⁹⁹⁸ āyā⁹⁹⁹ āgama¹⁰⁰⁰ āsava¹⁰⁰¹ āyā¹⁰⁰² āgama¹⁰⁰³ āsava¹⁰⁰⁴ āyā¹⁰⁰⁵ āgama¹⁰⁰⁶ āsava¹⁰⁰⁷ āyā¹⁰⁰⁸ āgama¹⁰⁰⁹ āsava¹⁰¹⁰ āyā¹⁰¹¹ āgama

10. Attho te bhāsita gāthā, sabba' honti sahasasiyo,
patigāṇha' mahābrahmo, addh' etam tava bhāsitaṃ ti. 34.

Tattha atthā ti duttiyā gāthāya addh' tava bhāṣitavapaṭisaṁvutthā¹
atthā, sahasasiyo ti mahābrahmo, patigāṇhā² ti atthā sahasasiyā gāthā,
addhetuṃ tava bhāṣitaṃ ti addh' etam tava bhāṣitaṃ.

Tam' eva M. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Na me attho sahasasēhi satehi nibutehi vā³,
pacchimam bhāsato' gātham kāmē me na rato mano ti. 35.

Tattha pacchimam ti atthakāro sa sammassā⁴ ti gātham, kāmē me
na rato' mano ti imam gātham bhāṣamāsa⁵ eva mama vaṭṭakāme pi kila- 35
sakāme j' mano pāṭikam⁶, aham h' imam gātham bhāṣamāsa etāsa va⁷
dhammadānāya jhānaṃ nibbattessā mahārāja ti.

Rājā⁸ bhilyosomattāya tassitvā M-am vannaṃto osāṇa-
gātham āha:

12. Bhaddako' yat' ayam' mānavako saabbalokaviddo muni 12
yo' imam taṇham dukkhajānaṇiṃ parijānāti paṇḍito ti. 36.

Tattha dukkhajānaṇi ti sakāla-vijadukkhajānaṇiṃ, parijānāti
parijāni paricchināhi bhūtvā ūṭhāti⁹ B-am vannaṃto etam āha.

B. pi „mahārāja appamatto burvā dhammaṃ carā¹⁰” ti
rājānaṃ ovaditvā ākāseṇa Himavantaṃ gantvā isipabbajjāṃ 20
pabbajitvā yāvatāyukam¹¹ brahmavihāre¹² bhāvetvā¹³ Brahma-
loka-pariṇāso¹⁴ ahoṣi.

S. L. p. ā. „evam bhikkhāre pubbe pi ti¹⁵ etam brāhmaṇaṃ
nissekam akāse¹⁶ ti eva¹⁷ j. s.: „Tadā rājā esa brāhmaṇo ahoṣi,
paṇḍitamāno¹⁸ aham evā¹⁹ ti. Kāma²⁰ jātakaṃ.

¹ C² addh. ² B² patig. ³ C² nattho, B² natthasamvutthā. ⁴ C² onlu tam.
⁵ B² nabhūtihi pi. ⁶ C² ka. ⁷ C² sa sammassā, C² sa sammassā, B² ro
sammassāraṇa. ⁸ B² mama kāmehi vaṭṭakāmehi me mano pāṭikam. ⁹
B² bhāṣamāsaṇa kāmē nīrato mano atthi mano lo the place of -mano attho
va. ¹⁰ B² addh pi. ¹¹ B² bhadda. ¹² B² vatā. ¹³ B² so. ¹⁴ B² nibbati.
¹⁵ B² addh thuti. ¹⁶ B² ram. ¹⁷ B² addh aparikhamajhāno burvā. ¹⁸ B²
lokūpago. ¹⁹ B² pāṇam. ²⁰ B² addh psoa.

5. Janasāṇḍhakajātakaṇi.

Dasa kkaṭṭhā 'ti. Idam S. J. v. Kōṇalārāṣṭhō ovāḍaṭṭhāya
 kathesi. Ekasmiṃ hi kāle rājā kassiyamadhawatto khesasakkhanāsito¹
 vinichayam pi na² paṭṭhapesi. Buddhapaṭṭhāne³ pamaññi. So eka-
 5 dīvaṃ⁴ Dasaḥaṇaṃ anussarivā⁵ „vandi-āṇi“ bhottapātaraṃ ratha-
 varam āvya vihāraṃ gacchvā Satthāraṃ vandtvā assidi. Atha assa
 S. „kiṃ mahārāja etam⁶ na paṇḍāyassī⁷“ evā⁸ „bahukiccātāya⁹ no
 bhante Buddhapaṭṭhānassa ekāso na jāto“ ti vutte „mahārāja, mādisa¹⁰
 nāma ovāḍaḍḍāyake¹¹ abhaññūbhuddhe¹² dhuravihāre vasaṃte¹³ ayuttam-
 10 tava pamaññitvā, raṇṇā nāma rājakiccassa¹⁴ appamattena rājhavāsīnaṃ
 mātāpītasameṇa¹⁵ agatigamanam pahāya dasarājadhamaṃ akopentena
 rājāṃ karetuṃ raṭṭhaṃ, raṇṇā hi dhammakabhāre¹⁶ eṇi parajā pi¹⁷ ssa
 dhammakā¹⁸ heṭi, anucchariyam kha¹⁹ pa²⁰ etam yam magi anussāse²¹
 tvam dhammena rājāṃ kareyyāsi. porāṇakapaṇḍitā anussāsaṇariye
 15 arājjasāṇe pi attano mutiya²² va tividhasuṇṇitadhamme²³ paṭṭhāya
 mahājanassa dhammaṃ desetvā aparisaṃ uggapādaṃ²⁴ pūrayamāṇa
 apamāṇa²⁵ ti vuttā²⁶ teṇa yācito a. ā.:

A. B. Br. c. l. Ro. tassa²⁷ aggamahesiya²⁸ kucchimhi nib-
 batti. Janasāṇḍhakumāro²⁹ ti ssa nāmaṃ karissu.
 20 Ath' assa veyappattassa Takkaṇḍito saḥsaṇṇipāni uggahetvā³⁰
 āgatakkāle rājā saḥḥāni bandhanāgārāni soḍḍhāpetvā uparajjam
 adāsi. So aparabhāge pīṭa accuyena rājje paṭṭhāya catṭasu
 nagaradvāresu³¹ nagaramajjhe³² rājadvāre³³ ti cha dānaśālyo
 kāretvā³⁴ divase divase³⁵ cha sataśaḥṣāṇi pariccajivā sakala-
 25 Jambudīpaṃ kholihervā³⁶ mahādānaṃ pavattento³⁷ bandhanā-
 gārāni niccaṃ vivaṭṭāni³⁸ kāretvā dhammagandhikāṃ³⁹ bheda-
 petvā⁴⁰ catūhi saṃgahavattthōhi⁴¹ lokam saṃganhanto pañca

¹ Bā khesasakkhanāsito. ² Cā omits na. ³ Bā -naccap. ⁴ Bā -so. ⁵ Bā adda
 asithāraṃ. ⁶ Bā etam. ⁷ Cā -rāja paṇḍāyassī, Cā -rāja na paṇḍā-
 yassī. ⁸ Bā -o. ⁹ Bā viharanti. ¹⁰ Bā dasarā. ¹¹ Cā Bā -piṇḍa. ¹² Cā
 anussarivāṇa ko, anucchariyam ko corr. to -kha. Bā rājadhamaṃ (kha bāṇi
 yāṇi kha. ¹³ Bā anussāseṇa. ¹⁴ Bā pakati. ¹⁵ Bā uggapātha. ¹⁶ Bā omits
 ka. ¹⁷ Bā omits ti. ¹⁸ Cā -ābhavāṇa, Bā -vaddhā. ¹⁹ Cā -hi, Bā uggau-
 kīṭā. ²⁰ Bā adda eṇa. ²¹ Bā adda ca. ²² Bā adda cā. ²³ Bā kāraparā.
²⁴ Bā only one hi. ²⁵ Bā sakkha. ²⁶ Bā pattaṇṇa. ²⁷ Cā -naccapattam-
 dhāni. ²⁸ Bā -bhavāṇa. ²⁹ Bā soḍḍhāpetvā. ³⁰ Bā saṃgahavattthōhi.

sīlāni rakkhanto uposathavāsato vasanto dhammena rajjari
 kāresi, antaranatā ca ratthavāsino sannipātetvā¹ „dānam
 detha, sīlāni samādiyatha², dhammena kammante ca³ volhāre
 ca payojetha, daharakāle yeva sippāni uggahatha, dhanam
 uppādettha, gāmakūṭakammam pi⁴ suṇakammam⁵ mā karittha, 3
 caṇḍā⁶ pharasa mā ahuvatttha, mātupattihānari pitupattihānari
 pūretha, kule jettāpaccāyino bhavatha⁷“ ti dhammaṃ desevā
 mahājanam⁸ encariṭṭadhamme patitthāpesi. So ekadivasam
 paṇṇarasūposathadivase⁹ samādinuuposatho „mahājanassa
 bhīyyo bhīyyo¹⁰ hitaṇṇakattthāya appamāḍavihārattthāya dham- 10
 maṃ desessāmi¹¹“ cintetvā¹² bheriṃ carāpetvā attano orodhe
 ādīm katvā sabbam¹³ nagarajanam sannipātāpetvā¹⁴ rājāṇane¹⁵
 alaṃkāratatanamandapamajjhe paṇṇattavarapallāṇike nisiddhā
 „ambho nagaravāsino, tumhākaṃ tapaniye ca atapaniye ca
 dhammaṃ desessāmi, appamattā hūtvā ohitasotā sakkaccam¹⁶ 15
 suṇothā¹⁷“ ti vatvā dhammam desesi.

8. suṇapaccibhāvītiṃ sukharatanaṃ vīraritvā¹⁸ tam desanam
 madhoreṇa vareṇa Kosalasūto āvīkaranto¹⁹

1. Dasa khala imāni jhānāni yāni pubbe akarissā

2a. pacchā-m-anuappati. 100-āha²⁰ rāja Janasambh. 37.

36

7. Aladdhā cittaṃ tapati pubbe asamuddānitam²¹,

‘na pubbe dhanam esissam’ iti pacchānutappati. 38.

6. ‘Sakyarūpaṃ pure santam mayā sippam na sikkhitam,

kicchā vutti²² asippassa’ iti pacchānutappati. 39.

4. ‘Kūṭavedi pure āsīm plaṇḍo piṭṭhimamsiko,

caṇḍo pharaso cāsuh²³’ iti pacchānutappati. 40.

35

¹ C¹ -cava. ² C² -dhiyitha, C³ -dhiyitha, B⁴ adda bhavanti bhāsetha. ³ B⁴
 kammam cava. ⁴ B⁴ kupaṇakāṇṇikammam vāpi. ⁵ B⁴ suṇavāṇṇikammam vā, C²
 cava. ⁶ B⁴ -a. ⁷ B⁴ -ga. ⁸ C² B⁴ paṇṇa-. ⁹ B⁴ only one bbt. ¹⁰ B⁴
 adda nagara. ¹¹ B⁴ -a. ¹² B⁴ -atetā. ¹³ B⁴ adda alaṃkāritā. ¹⁴ C² -ā. ¹⁵
 B⁴ -ga-. ¹⁶ C² -leṇa. B⁴ vararevā. ¹⁷ B⁴ adda gāthavāha. ¹⁸ B⁴ locavā-
 ruba. ¹⁹ B⁴ appamuddānitam, B⁴ asamuddānitam. ²⁰ C² -im, B⁴ ānāṇvuttā.
²¹ B⁴ cūṇḍo ca pharuso cāpi.

1. 'Pānātipāti pure āsīm, luddo cāsim' anāriyo,
bhūtānaṃ nāvādāyissam¹ iti pacchānutappati. 41.
2. 'Bahūsa vata santāso' anāpādāsu itthiṣu
paradāraṃ aseviṣam² iti pacchānutappati. 42.
3. 'Bahumhi vata santamhi annapāne upatthite
na pubbe adadaṃ dānam' iti pacchānutappati. 43.
4. 'Mātaraṃ pitaraṃ cāpi jinnako' gatayobbhane³
pahu' santo na posissam⁴ iti pacchānutappati. 44.
5. 'Ācariyam aṇṇasatthāraṃ sabbakāmarasāharuṃ
pitaraṃ accamaññissam⁵ iti pacchānutappati. 45.
6. 'Samāne brāhmaṇe cāpi sīlavante bahussute
na pubbe payirupāsissam⁶ iti pacchānutappati. 46.
7. 'Sādho hoti tapo cigno santo ca payirupāsito,
na ca pubbe tapo ciṇṇo' iti pacchānutappati. 47.
8. 17. Yo' ca etāni thānāni yoniso paṭipajjati
karaṇḍa purisakiccāni sa pacchā nānutappatīti 48.
imā gāthā āha.

Tatha thīnānīti kīraṇāni, pubbe ti pathamam eva akaritrā, sa pac-
chānutappatīti¹ so pathamam kattaḥhānam akāraṇo puggalo pacchā lōha-
loke pi paraloke pi² tappati³ kītamati, pacchā⁴ tappatīti pi pātho, locāhā⁵
'ti evam⁶ rājā Janasandho avoca, locassuḥ⁷ 'ti pi pātho, tatha sukāro ti
nīpātamaṭṭam, loc' assu akā⁸ 'ti padacchedo; tīnā⁹ tēni dāsa tapassiyakāraṇāni
pakāsetum ti-assa dhammakathā hoti, tatha pubbe ti pathamam eva taruṇa-
kāle parakkamaṃ karoti¹⁰ asammānītam¹¹ asambharan dhanam¹², mahallaka-
kāle slabbhīcā tappati¹³ saccati¹⁴, pure ca sukhlite diṇṇe sayam dukkhāni jivanto
pubbe dhanam na pariyesassā ti evam pacchā anutappati, tamū mahallaka-
kāle sukhaṃ jīvitukāmi dāharaḥkāle yeva dhammīkāni kassikkamānīni karoti
dhanam pariyesathā 'ti¹⁵ dassoti, pure santam ti pure dāharaḥkāle ācariye pa-
yirupāsīte¹⁶ mayā kīrtum akkharōpaṃ samīnam bhāṭṭhīppādīkaṃ kīlāni stappam

¹ Bā luddho cāpi. ² Cā nava-, Bā nānukampiyarū. ³ Bā santāso. ⁴ Bā
-raññasevi-. ⁵ Bā -kam. ⁶ Bā -nam. ⁷ Bā bahū. ⁸ Cā -pāssenti, Bā paric-
pāssissam. ⁹ Cā so. ¹⁰ Bā pacchā anu-. ¹¹ Bā pacchākkāle, omittitvā lōha -- yī.
¹² Bā utti-. ¹³ Cā paṭipacchā. ¹⁴ Bā locassāhā. ¹⁵ Bā ti ti evam. ¹⁶ Cā
locassābhā, Cā locassābhā corr. to -bhā, Bā locassāhā. ¹⁷ Cā locassu āhā, Cā
locassu āhā corr. to -lha. ¹⁸ Bā yāni. ¹⁹ Bā parakkamaṃ aka-. ²⁰ Bā as-
muddhītanīti. ²¹ Bā omitti dha-. ²² Cā -ti. ²³ Bā evam. ²⁴ Bā -yassenti.
²⁵ Cā payuz-

za sikkhitaṃ, paṇḍitā¹ mahallakakāle sūppassa dikkhā jīvitaṃ, n' eva sikkhā
 taṃ sippaṃ sikkhitaṃ, taṃ² mahallakakāle sūkham jivitaṃ³ tarunakāle
 yeva sippaṃ sikkhethā⁴ 'ti dasseti', kuja ved[ti]⁵ kūtajānanako gāmakūjo vā
 lokassa anattakāreko vā⁶ tulāhojādhārako⁷ vā kūtajakārako vā⁸ 'ti attho,
 'sīti⁹ ti evarūpo ahaṃ pubbe ahoṣiṃ, piṇḍo ti pūṇābhārako, piṇḍi-¹⁰
 mānaso ti lūṇaṃ gahetvā sūmāsa sūmāsa karonto pāṇamaṃ piṇḍimaṃ-
 sakkhāḍako iti, paṇḍitā¹¹ ti evaṃ maraṇamaṇḍe nīpanno anutappati, taṃ¹² aṇḍe
 nīcaye na¹³ vaṇṇikā¹⁴ attho tū¹⁵ eva¹⁶ pāpakkammaṃ karitvā¹⁷ 'ti ovadeti,
 luddo¹⁸ 'ti dāruṇo, anariyo ti na ariyo¹⁹ nīcassamūro, nīvaḍḍiyissa²⁰
 ti ākantiṃmetānuddayaṃsaṃ na nīravuttiṃ ahoṣiṃ, aṇḍaṃ purimāṇaṃ²¹ eva²²
 yojatabbhaṃ, anāpādaṃ²³ 'ti apādaṇaṃ kṛpāto pariggaho ti attho, n' anṭhi yā-
 saṃ²⁴ apādo na anāpāda²⁵, aṇḍeti akatapariggahetvā²⁶ 'ti anṭho, upaṇḍita²⁷ ti
 paṇḍupāṇḍita²⁸, na pubbe ti²⁹ ito³⁰ pubbe dānaṃ na adānaṃ, paṇḍu³¹
 saṃto ti dhanabalaṃ pi³² kāyabalaṃ pi positaṃ samattā paṇḍita³³ samāno,
 ācariyaṃ ti ācāro³⁴ sikkhāpanato³⁵ pūā ācariyo ti adbhūṇṇo, aṇḍatthāraṇ³⁶
 ti anuḍḍaṇaṃ, sabbakāmarasāḍharaṇ³⁷ ti sabbā³⁸ vatthukāmarasā āharitvā
 positaṃ³⁹, aṇḍamaṇḍissaṇ⁴⁰ ti taṃ⁴¹ oṇḍe āgāhanto atikkamitvā maṇ-
 ḍissaṇ⁴², na pubbe ti ito pubbe dhammikasamapattārahmaṇ⁴³ ti gāṇāgāṇe
 pi⁴⁴ cīvarāṇi dātvā apatijaggamaṇa⁴⁵ payitrapāṇḍita⁴⁶ ti⁴⁷, tapo ti anaratiatapo,
 saṃto ti⁴⁸ kāyāṇi⁴⁹ dvārehi upasanto allavā, lūṇaṃ vuttam⁵⁰ hoti: tīvāḍhaṇ-
 ācariyaṃ sikkhitaṃ tapo vā⁵¹ cīvaraṃ evarūpo ta upasanto payitrapāṇḍita⁵² nūna
 aḍḍha aṇḍaro, na pubbe ti mayā dakkhāḍe evarūpo tapo na cīvaro, iti
 paṇḍitā⁵³ jaraṇiṃ maraṇabbhayaṃ⁵⁴ ito anutappati soceṭi, aṇḍe tūmbe evaṃ na
 vācintukāṃ tapokammam kareṭhā⁵⁵ 'ti vadati, yo⁵⁶ ca stāniti yo⁵⁷ paṇḍu⁵⁸
 stāni dāsaḍḍaṇāni paṭhamam eva upāyena paṭipajjati samādaya vattati purisaṃ⁵⁹
 katiabbhāni⁶⁰ dhammābhāṇāni karonto⁶¹ appamādaṃ⁶² purisaṃ paṇḍitā⁶³ nānu-
 tappati somassaṇḍapatto vā hoti⁶⁴.

¹ B¹ kicchitā. ² B² omits ta-. ³ C² haṇḍā. ⁴ B³ sippaṃ sikkhethā. ⁵ C⁴
 -enti. B⁴ omits dasseti. ⁶ B⁵ kujaṇḍaveti. ⁷ C⁵ omits vā. ⁸ B⁶ ācariya-. ⁹
 B⁷ omits kūtajāna-vā. ¹⁰ B⁷ a. ¹¹ B⁸ evarūpaṃ. ¹² B⁸ luddo. ¹³ C⁸ na anariyo,
 B⁸ anariyo, B⁸ anariyo, omitting na. ¹⁴ C⁹ -yissa, C⁹ nācāḍḍaṇiṃ corr. to -dāyissa,
 B⁹ nācāḍḍaṇiṃ. ¹⁵ B⁹ omits natthiyissati. ¹⁶ so C⁹; C⁹ apādaṇa an-, B⁹ omits na
 an-. ¹⁷ B¹⁰ -heṇu. ¹⁸ B¹⁰ paṇḍupa-. ¹⁹ C¹⁰ pl. ²⁰ B¹⁰ omits pubbe ti ito. ²¹ B¹⁰
 baṇḍu. ²² C¹⁰ omits pl. ²³ B¹⁰ pati-. ²⁴ C¹⁰ ācāro, B¹⁰ ācāra. ²⁵ B¹⁰ -nako
 lūṇa. ²⁶ B¹⁰ -a. ²⁷ C¹⁰ posita. ²⁸ C¹⁰ amācamaṇḍi-, B¹⁰ ācāmaṇḍi-. ²⁹ C¹⁰
 -no, C¹⁰ mano corr. to -no? ³⁰ B¹⁰ gāṇa in the place of lū--pl. ³¹ C¹⁰
 apati-, B¹⁰ pati-jaggamaṇa. ³² B¹⁰ -sima, omitting ti. ³³ C¹⁰ paṇḍu ki, C¹⁰ saṃto
 ki, B¹⁰ saṃto tū. ³⁴ B¹⁰ omits ki-. ³⁵ B¹⁰ omits ca. ³⁶ B¹⁰ -pāṇḍo. ³⁷ C¹⁰
 so. ³⁸ B¹⁰ ca. ³⁹ B¹⁰ kūtā-. ⁴⁰ B¹⁰ adds yo. ⁴¹ C¹⁰ shoṇḍi, B¹⁰ paṇḍu-
 tappati dāsaṇḍapatto hoti.

Iti M. anuvaddhamāsaṭṭhaṃ iminā va' niyāmesu mahājanassa dhammaṃ desesi. Mahājano pi 'ssa evāde thatvā tāni dasa phāṇāni pūratvā saṃgaparāyano' ahoṣi.

S. i. d. ā. „etad mahārāja poroṣakapaṇḍitā anūcariyāḥ attano
2 va matiyā dhammaṃ doṣetrā mahājanam saṃgajade¹ paṭiṭṭhāpeṇ²
ti eva³ j. a.: „Tadā parisaṃ Boddhapaṇḍitā ahoṣi⁴, Jāṇasandharājā
aham evā⁵“ ti, Jāṇasandharajātakaṃ.

6. Mahākappajātaka.

Kaṇho kaṇho eā 'ti. Idam S. J. v. lokattacariyaṃ
10 ā. k. Ekadivaseṃ hi bhikkhū dhammasaṃbhāyaṃ uttaditvā⁶ „āvuso S.
tūhajanabhāya paṭipanno⁷ attano phāṇavhāraṃ paṇḍa lokas⁸ eva
attāhaṃ sarasū, paramābhicambodhim patvā mayam pattacīruraṃ ālāya
apphārasayojanamaggaṃ gantvā paṇḍevaggiyathereṇaṃ dhammacakkam
pavattetvā puṇḍamīyā paṭṭhaseṃ Anuttalakkhapasuttaṃ kathetvā
15 sabbesaṃ arahattaṃ adāsi, Ururejaṃ gantvā⁹ jaṭṭhaseṃ addhuddhāni
pāṭihāriyasahasāni dasetrā paṭhājetvā¹⁰ Gayāsilo¹¹ Ādittapariyāyaṃ¹²
kathetvā jaṭṭasahasānaṃ¹³ arahattaṃ adāsi, Mahākassapassa tīṇi
gāruṭāni pacceggamanam gantvā¹⁴ tīhi evādehi upasampadam adāsi,
eko pacchābhutte¹⁵ paṇḍantāṭṭhasayojanamaggaṃ gantvā Pukkasaṭi-
20 kulaputtaṃ anāgāniṭṭhale paṭiṭṭhāpeṣi, Mahākappiṇṇassa viṣaṃ yojana-
satam pacceggamanam katvā arahattaṃ adāsi, eko pacchābhutte¹⁶
timsayojanamaggaṃ gantvā tāva kakkhalam¹⁷ pharusam āṅgulimālaṃ
arahatte paṭiṭṭhāpeṣi, Cūṇasayojanam eva¹⁸ maggaṃ gantvā Ajavakaṃ¹⁹
votāpattiphalo paṭiṭṭhāpetvā kumārassa sotthim akāsi, Tāratimsa-
25 bharaṇo temāraṃ rasantō natthiyā va devatākoṭṭimam²⁰ dhammābhicama-
yaṃ sampādesi²¹, Brahmaṭokaṃ gantvā Bahakhrāhmuno dāṭṭhūṃ bhin-
ditvā dasanum²² Brahmaśahasānaṃ arahattaṃ adāsi; anasāhi-
vacharaṇaṃ tīṇaṃ maṇḍaleṃ cārikaṃ carāmaṇo upasāyasaṃpannānaṃ
manussānaṃ sarapaṇi e' eva²³ xḷāni ca maggaṃ phalāni ca dāsi,

¹ Pā omits va. ² Pā adds va. ³ Pā saṃgajade. ⁴ Pā ahoṣam. ⁵ Pā adds
pāsa. ⁶ C² utt d gāraḥcīdasi. ⁷ Pā paṭipanno. ⁸ Pā omits tebhārikānaṃ.
⁹ Pā omits paḥ. ¹⁰ Pā -ena. ¹¹ Pā anattapa. ¹² Pā -bassānaṃ. ¹³ Pā
katvā. ¹⁴ Pā ekam pacchābhuttaṃ. ¹⁵ C² -ja. ¹⁶ Pā -na, omittina eva. ¹⁷
Pā -kakkhalam. ¹⁸ Pā attāpattiphalo devatākoṭṭam. ¹⁹ Pā -samayo tīṇi. ²⁰
Pā dasa. ²¹ Pā ca.

„āga-upagāḍḍhānaṃ pi nānapakāraṇaṃ aññam caratīti“ Dasabalacca
 lokattāharīyaguparāgaṇaṃ vāṇayīṇaṃ¹. S. āgantvā „kāyaṃ nu ‘ttha
 bhikkhave etarahi kathāya sannisīdunā“ ti pucchitvā „imāya nāma“
 ‘ti vutto „sunnachariyaṃ bhikkhave, 57-āhaṃ² idāni abhisambodhin
 patvā lokassa aññam carēyyam³ so‘ pubbe sarāgaḥāle pi lokattīti.
 eniyaṃ eva carāmi“⁴ ‘ti ratvā u. ā.:

A. B. Kassapaśammāsambuddhakāle Uśīnaro nāma rājā
 r. kṛesi. Kassapaśammāsambuddho catuścaceśanāya mahā-
 janam baddhaṇā⁵ mocetvā nibbānanagaraṃ pāretvā parinibbode
 dighassa addhuno accayena sāsanam osakkī: bhikkhū ekavi- 10
 satiṃ anesaṇāhi jīvikaṃ kappenti bhikkhunīsamisaggam⁶ karonti
 pottadhittāhi vaḍḍhanti, bhikkhū bhikkhubhannaṃ⁷ bhikkhuniyo
 bhikkhunidhammaṃ upāsakā upāsakadhammaṃ upāsikā upāsika-
 dhammaṃ brāhmaṇā brāhmaṇadhammaṃ viśajjesuṃ, yebhuyyena
 manussaṃ dasākusalakammapathe samāḍāya pavattīṇaṃ⁸, matamā⁹ 15
 apāyesu pūriṇaṃ¹⁰. Tada Sakko devarājā nave devaputte¹¹ apas-
 suto manussalokaṃ oluketvā manussānaṃ apāyesu nibhattīti¹²
 ātva Sattho sāsanam osakkītaṃ diśvā¹³ „kin nu karissāmīti“
 ciñento¹⁴ „atth‘ eko upāyo“ ti „mahājanam bhāyevā tasetvā“
 bhittabhāvaṃ ātva¹⁵ assāsetvā dhammaṃ desetvā¹⁶ osakkīta- 20
 sāsanam¹⁷ puggayha aparaṃ vassasāhaṇaṃ¹⁸ pavattuna-
 kāraṇam karissāmīti“ sannitthānaṃ katvā Mātalidevaputtam
 mocappamaṇadātham catūhi dāṭhehi viniccharantaraṃsi¹⁹
 bhāyanaṃ²⁰ gabbhinīnaṃ²¹ dassaneṃ eva gabbhapātanappa-
 kāraṇaṃ²² ghorarūpaṃ ajāneyyappamaṇam kālavangam Mahākac- 25
 caśinakkhaṃ²³ katvā²⁴ pañcaṅgikabandhanaṃ baddhitvā ratta-

¹ B⁴ -gupaṇaṃ kathayīṇaṃ. ² B⁴ so haṃ. C³ vāhaṃ. ³ B⁴ lokattāharīyam
 caranto. ⁴ B⁴ omite so. ⁵ B⁴ lokassa aññam carāmi yevā. ⁶ B⁴ kilesa-
 baddhaṇaṃ. ⁷ C³ -nīṇaṃ-, B⁴ bhikkhugāhi-. ⁸ B⁴ adda vjaḷjesuṃ. ⁹ B⁴
 -ttayīṇaṃ. ¹⁰ so C³; B⁴ paripūresuṃ saggamaggā tucchanti. ¹¹ B⁴ nave nave deve.
¹² B⁴ -tittabhāvaṃ. ¹³ C³ omite di-. ¹⁴ B⁴ -setvā. ¹⁵ B⁴ omite tā-. ¹⁶ B⁴
 odde pucchā. ¹⁷ B⁴ omite di d. ¹⁸ B⁴ -am ā-. ¹⁹ B⁴ divasaṃ in the place
 of va-. ²⁰ B⁴ vicinipātaraṃsiyya. ²¹ B⁴ adda karvā. ²² B⁴ gabbhinīnaṃ. ²³
 B⁴ -pātanāsamattānaṃ. ²⁴ B⁴ mahākappa-. ²⁵ B⁴ māpetvā

mālasa¹ pīlandhetvā rajjukotiyam² ādāya sayam dve kāsāyāni
 nivāsetvā pacchāmukhe³ kesa bandhītvā rattamālam pīlandhetvā
 āropitapavāḷavannajijyam⁴ mahādhannam gahetvā vajiragganārā-
 caṇ⁵ nakhamukhe⁶ parivattento vanacarakavesam⁷ gahetvā
 5 nagarato yojanamatto⁸ thāne otarītvā „nassati loko, nassati“
 loko“ ti tikkhatum saddam¹⁰ annāvetvā¹¹ manusse¹² uttāsetvā¹³
 nagarūpacāram patvā puna saddam akāsi. Manussa sunakkham
 diāvā uttāstā¹⁴ nageram pavasiyātvā tam pavattim raṇṇo āroca-
 yimsu¹⁵. Rājā siḅham nagaradvārāni pīdhāpesi¹⁶. Sakko pi
 10 atṭhārasahattam pātāram¹⁷ lainghetvā¹⁸ sunakkhena saddhim
 antonagare¹⁹ patiṭṭhahi. Manussa bhittatasitā palāyītvā gehāni
 pavasiyātvā dvārāni pīdahimsu²⁰. Mahākappho pi diṭṭhadiṭṭha-
 manusse²¹ upadhāvitvā santārento rājanivesanam agamāsi.
 Rājāṅgane manussa bhayena palāyītvā rājanivesanam pavasiyātvā²²
 15 dvārāni pīdahimsu. Ustnararājāpi²³ orodhe gahetvā pāsādam
 abhirūhi²⁴. Mahākappho purimāpāde ukkhīpītvā kavāto tha-
 petvā²⁵ mahābhūsitam bhūsi. Tassa bhūsitassaddo²⁶ hetṭhā
 avetīm upari bhavaggaṃ gāhi²⁷, sakkalacakkavāḷam ekanti-
 nādam ahoṣi. Puṇṇakajātako²⁸ Puṇṇakeraṇṇo²⁹ Bhūridatta-
 20 jātako Sadassamanāgaraṇṇo imasmim Mahākapphajātako ayaṃ
 saddo ti ime tayo³⁰ saddā Jambudīpe mahāsaddā nāma ahesum.
 Nagaravāsino bhittatasitā hutvā ekapuriso pi Sakkena³¹ saddhim
 kathetum nāsakkhi³². Rājā yeva pama³³ dhītīm³⁴ upaṭṭhapetvā
 vātapānam nissāya Sakkaṃ āmantetvā „ambho ludda“ kasmā

¹ Bā - mālasa kappo. ² Cā - kapiṭṭham corr. to - rīya. Bā - bhottiyam. ³ Bā
 pañcaśā. ⁴ Cā - tamparāḷavannamjī-. ⁵ Bā - raggakharumam. ⁶ Bā - nakkena.
⁷ Bā - cārika-. ⁸ Bā - ca. ⁹ Cā - rina-. ¹⁰ Cā - am. ¹¹ Cā - āvetvā. ¹² Bā
 - assetum. ¹³ Bā - uttā-. ¹⁴ Bā - uttāsi. ¹⁵ Bā - cessum. ¹⁶ Bā - nagaradvārāni
 pīdaharāsi if dvārāni pīdhakasi. ¹⁷ Bā - dvārām. ¹⁸ Bā - utṭhāhetvā. ¹⁹ Cā - ra,
 Cā - ram. ²⁰ Bā - nīṭṭiyam in the place of dvā- pīda-. ²¹ Bā - diṭṭhadiṭṭha-. ²²
 Bā - mahābhūmighāni, pavasiyātvā dvārāni patvā in the place of rājani- pari-.
²³ Cā - nainakari-. Bā - nainakari-. ²⁴ Bā - rāyhi. ²⁵ Bā - vātapāna thavā in the
 place of ka- thā-. ²⁶ Bā - omīta bhūsi. ²⁷ Bā - paṭṭā. ²⁸ Bā - vidhārājā-. ²⁹
 Bā - kappakharāṇṇo, adding kappajātako kapparāṇṇo. ³⁰ Bā - vatasso. ³¹ Bā - paka-
 kena. ³² Bā - sakkoti. ³³ Bā - omīta pama. ³⁴ Bā - satim. ³⁵ Bā - luddhaka.

te sunakho bhūṣīti¹ āha. „Chātābhāvenā²“ ‘ti. „Tena hi
‘ssa’ bhattān dāpeṃti³“ antojanāssa ca attano ca pakka-
bhattān⁴ sabbañ dāpeṣi. Tam sabbañ sunakho ekañ⁵ ka-
balañ⁶ viya kutvā puna saddam akāsi. Puna rājā pucchitvā
idāni „me sunakho ubāto yevā“ ‘ti sutvā hatthiassādīnañ
pakkabhattān sabbañ āharāpetvā dāpeṣi. Tasmīm pi⁷ ekappa-
hāren⁸ eva niṭṭhāpito sakalanagarassa pakkabhattān⁹ dāpeṣi.
Tam pi so tath¹⁰ eva bhūñjitvā puna saddam akāsi. Rājā
„na esa sunakho, nissamsayān yakkho esa“, āgamanakāraṇān
pucchissāmīti¹¹ bhittatasito hutvā pucchanto paṭhamān gā-
thān āha;

1. Kaṇho kaṇho ca ghero ca sukkadāṭho paṭāpavā¹²

baddho pañcāhi raḍḍūhi kim dhīra sunakho tāvā¹³ ‘ti. 49.

Tattha Kaṇho kaṇho ti bhayaśeṭṭha¹⁴ dāḷhaṭṭamavaseṭṭha¹⁵ vā āhe-
ṭṭha¹⁶, ghero ti paṇṇānānaṃ bhayaśeṭṭha¹⁷, paṭāpavā¹⁸ ti dāḷhaḷhi
nikkhamantena samāpāpāpāna paṭāpavā¹⁹, kim dhīra²⁰ u dhīra viriyavanta tav²¹
esa²² evaṃpaṭāpavā sunakho kim karoti, kim miḍa²³ gacchati oḷhaṇa te
amitte, kim te²⁴ tasmā, vassajjhi na u aṭṭhappāyān²⁵ evam āha.

Tam sutvā Sakko dutiyañ gāthān āha:

2. Nāyañ migānañ atthāya Usinara²⁶ bhavissati,
maññessānañ anayo hutvā tadā Kaṇho pamokkhatīti. 50.

Tasā²⁷ attho: ayañ²⁸ hi migamānañ khādissāmīti idha nāgato, tasma²⁹
migānañ attho na bhavissati, maññessānañ pana khādittuñ³⁰ āgato, tasma³¹
nāyañ³² anayo mahāvīriyavantaṃ hutvā yadā nana³³ maññā vīriyānā paṭṭi³⁴
bhavissanti tañā ayañ kaṇho pamokkhati³⁵ mama hatthato maññissāmīti³⁶.

Atha nañ rājā „kim pana te³⁷ bho luddaka³⁸ sunakho
sabbesañ yeva maññessānañ maññān khādissanti udāhu tava

1 Bā -na mahārājā. 2 Bā hi tassa. 3 Bā -vassamīti. 4 Bā omīta ante- bhattān.
5 Bā eka. 6 C¹ -lha. 7 C² tasmīm vāpi. 8 Bā paṭāpavā. 9 Bā pakkāhān. 10 Bā
-yañ esa yakkho bhavissati. 11 Bā -dāḷha pabbhāsa. 12 C¹ tavañ. 13 Bā
ubhayaśeṭṭha. 14 Bā omīta kammā. 15 Bā āpāti. 16 Bā -janako. 17 Bā pa-
bhāsa. 18 Bā dāḷha nikkhamantaramābhāsa pabbhāsa. 19 Bā viriyānā u viriyā
yathā vuttāvaṭṭānañ in the place of kim dhīra - - -. 20 Bā mitte. 21 Bā ti.
omittāya te, C² omīta kīṭe. 22 Bā -naka. 23 C² ahañ. 24 Bā na tavañ pi
in the place of tasmā. 25 Bā adittuñ. 26 Bā kaṭṭha. 27 Bā te-. 28 Bā te. 29
Bā paṭṭikāra. 30 Bā -tthi. 31 Bā maññi-. 32 Bā omīta te. 33 Bā luddaka.

amittānaṃ yeva¹ 'ti pucchitvā „amittānaṃ yeva maharājā“ 'ti
vutte „ke pana te idha' amittā“ ti pucchitvā „adhammā-
bhūratā asamacārino' mahārājā“ 'ti vutte „kathesi tvaṃ ne
amhākaṃ“ ti pucchitvā². Ath' assa kathento devarājā dasa

gāthā abhāsi:

3. Pattahatthā samānakā muṇḍā³ saṃghātipārutā
naṅgalehi kaṣṣanti tadā Kacho pamokkhati. 51.
4. Tapassīniyo⁴ pabbajitā muṇḍā saṃghātipārutā
yadā⁵ loke gamiṣanti -pe-. 52.
- 40 5. Dighuttarottthā jaṭilā⁶ paṇkadantā rajassirā
inam vodāya⁷ gaṇḍanti tadā -pe-. 53.
6. Adhicca⁸ vede⁹ sāvittin¹⁰ yaññatantraṇ¹¹ ca¹² brāhmaṇā
bhantikāya¹³ yajissanti tadā -pe-. 54.
7. Mātaraṃ pītaraṃ cāpi¹⁴ jinnake¹⁵ gatayobbane¹⁶
15 pāhu santo¹⁷ na bharanti¹⁸ tadā -pe-. 55. (Suttanip. 7. 98, 106.)
8. Mātaraṃ pītaraṃ cāpi¹⁹ jinnake gatayobbane
'bālā tunhe' ti vakkhanti²⁰ tadā -pe-. 56.
9. Ācariyabhariyaṃ sakkhābhariyaṃ²¹ mātulanīpitucchasaṃ²²
yadā loke gamiṣanti -pe-. 57.
- 20 10. Asācannam gaheṭvāna khaḅḅam paggayha brāhmaṇā
pantlinghātā²³ karissanti tadā -pe-. 58.
11. Sukkacchavi²⁴ vedhaverā thullabāhū²⁵ apāṭubhā²⁶
mithubhedam²⁷ karissanti tadā -pe-. 59.
12. Māyāvino nekatikā asappurisa cintakā
25 yadā loke gamiṣanti tadā Kacho pamokkhati. 60.

¹ B¹ pana idha ke. ² B² adhammaviasamacārino in the place of adhammā-

³ C¹ andhe juncchi, B² rutte. ⁴ C² muṇḍa-. ⁵ B² tapaniya. ⁶ B² yadā.

⁷ B² eṣaḷā. ⁸ C² lāvodāya, B² eodāya. ⁹ C² B² adicca. ¹⁰ B² vedam. ¹¹

C² amita yañña, C² has samūṭatantraṇa, B² yaññatantraṇa, B² yaññā aṭṭha

¹² C² bhūtiyā, C² bhāṭāyā, B² bhantikāya. ¹³ C² cāpi, B² ca pā. ¹⁴ B²

-kam. ¹⁵ B² -kam. ¹⁶ C² pāhu santi, B² bahussanto. ¹⁷ C² bharissanti.

¹⁸ C² cāpi. ¹⁹ B² na bālā tunhe daddanti. ²⁰ B² sakkhī-, B² amita bhariyaṃ.

²¹ C² -utpittucchasaṃ, B² -nipittucchā, B² mātulanībhariyaṃ mātucchāyasaṃ dhiro-

bhagīnībhāṭāṭṭha. ²² B² panta-, B² pantagghājam. ²³ B² sukkacchavi. ²⁴ C² -u,

B² thullapāṇi. ²⁵ C² apāṭi-, B² only ā. ²⁶ B² mīṇa-.

Tattha samapāṇā¹ ti mayam saman² amhā³ ti paṇḍitā⁴, yadā hi lokavohāra⁵ vāra⁶ āha, kasasāntilī⁷ te kadāpi⁸ kasanti⁹ yeva, ayaṃ puṇa ajānanta¹⁰ āya vāra āha, ayaṃ hi¹¹ vā adhippiyo¹² ete dussillā mama¹³ amhā, yadā mama sarakkhe¹⁴ ete mātara¹⁵ madamā khāditvā¹⁶ kharassā¹⁷ tadā vā Kaṇḍa ito pañcavajjabhāṇā¹⁸ makkhātīti. tasmā upāyena sabbagāthasa adhippiyo va¹⁹ yojant²⁰ vā²¹ vadābhā, pabbajjīti ti Buddhasāsaṃ pabbajjīti, gamissāntilī²² añjana²³ paṇḍa²⁴ kāmagaṇa²⁵ paribhūjantiyo vāra²⁶ saṃvānti²⁷, dighuttaravā²⁸ ti dithikāraṃ vādābhā²⁹ dighuttaravā³⁰, pambādanā³¹ ti pambā³² malena³³ samamāgata³⁴ tadā³⁵, itam vādā³⁶ ti³⁷ dikkhū³⁸ adhippiyo³⁹ dhanam⁴⁰ sabbagāthā⁴¹ vādā⁴² itam⁴³ payojatā⁴⁴ tam⁴⁵ cādetvā⁴⁶ tato laddhena⁴⁷ jivikā⁴⁸ kappanta⁴⁹ yadā⁵⁰ gacchanti⁵¹ attha, vā⁵² itam⁵³ ti⁵⁴ sū⁵⁵ adhippiyo⁵⁶, yā⁵⁷ nā⁵⁸ tantra⁵⁹ adhippiyo⁶⁰ ti⁶¹ yā⁶² nā⁶³ tantra⁶⁴ adhippiyo⁶⁵ ti⁶⁶ attha, khetikā⁶⁷ ti⁶⁸ it⁶⁹ it⁷⁰ it⁷¹ it⁷² it⁷³ it⁷⁴ it⁷⁵ it⁷⁶ it⁷⁷ it⁷⁸ it⁷⁹ it⁸⁰ it⁸¹ it⁸² it⁸³ it⁸⁴ it⁸⁵ it⁸⁶ it⁸⁷ it⁸⁸ it⁸⁹ it⁹⁰ it⁹¹ it⁹² it⁹³ it⁹⁴ it⁹⁵ it⁹⁶ it⁹⁷ it⁹⁸ it⁹⁹ it¹⁰⁰ it¹⁰¹ it¹⁰² it¹⁰³ it¹⁰⁴ it¹⁰⁵ it¹⁰⁶ it¹⁰⁷ it¹⁰⁸ it¹⁰⁹ it¹¹⁰ it¹¹¹ it¹¹² it¹¹³ it¹¹⁴ it¹¹⁵ it¹¹⁶ it¹¹⁷ it¹¹⁸ it¹¹⁹ it¹²⁰ it¹²¹ it¹²² it¹²³ it¹²⁴ it¹²⁵ it¹²⁶ it¹²⁷ it¹²⁸ it¹²⁹ it¹³⁰ it¹³¹ it¹³² it¹³³ it¹³⁴ it¹³⁵ it¹³⁶ it¹³⁷ it¹³⁸ it¹³⁹ it¹⁴⁰ it¹⁴¹ it¹⁴² it¹⁴³ it¹⁴⁴ it¹⁴⁵ it¹⁴⁶ it¹⁴⁷ it¹⁴⁸ it¹⁴⁹ it¹⁵⁰ it¹⁵¹ it¹⁵² it¹⁵³ it¹⁵⁴ it¹⁵⁵ it¹⁵⁶ it¹⁵⁷ it¹⁵⁸ it¹⁵⁹ it¹⁶⁰ it¹⁶¹ it¹⁶² it¹⁶³ it¹⁶⁴ it¹⁶⁵ it¹⁶⁶ it¹⁶⁷ it¹⁶⁸ it¹⁶⁹ it¹⁷⁰ it¹⁷¹ it¹⁷² it¹⁷³ it¹⁷⁴ it¹⁷⁵ it¹⁷⁶ it¹⁷⁷ it¹⁷⁸ it¹⁷⁹ it¹⁸⁰ it¹⁸¹ it¹⁸² it¹⁸³ it¹⁸⁴ it¹⁸⁵ it¹⁸⁶ it¹⁸⁷ it¹⁸⁸ it¹⁸⁹ it¹⁹⁰ it¹⁹¹ it¹⁹² it¹⁹³ it¹⁹⁴ it¹⁹⁵ it¹⁹⁶ it¹⁹⁷ it¹⁹⁸ it¹⁹⁹ it²⁰⁰ it²⁰¹ it²⁰² it²⁰³ it²⁰⁴ it²⁰⁵ it²⁰⁶ it²⁰⁷ it²⁰⁸ it²⁰⁹ it²¹⁰ it²¹¹ it²¹² it²¹³ it²¹⁴ it²¹⁵ it²¹⁶ it²¹⁷ it²¹⁸ it²¹⁹ it²²⁰ it²²¹ it²²² it²²³ it²²⁴ it²²⁵ it²²⁶ it²²⁷ it²²⁸ it²²⁹ it²³⁰ it²³¹ it²³² it²³³ it²³⁴ it²³⁵ it²³⁶ it²³⁷ it²³⁸ it²³⁹ it²⁴⁰ it²⁴¹ it²⁴² it²⁴³ it²⁴⁴ it²⁴⁵ it²⁴⁶ it²⁴⁷ it²⁴⁸ it²⁴⁹ it²⁵⁰ it²⁵¹ it²⁵² it²⁵³ it²⁵⁴ it²⁵⁵ it²⁵⁶ it²⁵⁷ it²⁵⁸ it²⁵⁹ it²⁶⁰ it²⁶¹ it²⁶² it²⁶³ it²⁶⁴ it²⁶⁵ it²⁶⁶ it²⁶⁷ it²⁶⁸ it²⁶⁹ it²⁷⁰ it²⁷¹ it²⁷² it²⁷³ it²⁷⁴ it²⁷⁵ it²⁷⁶ it²⁷⁷ it²⁷⁸ it²⁷⁹ it²⁸⁰ it²⁸¹ it²⁸² it²⁸³ it²⁸⁴ it²⁸⁵ it²⁸⁶ it²⁸⁷ it²⁸⁸ it²⁸⁹ it²⁹⁰ it²⁹¹ it²⁹² it²⁹³ it²⁹⁴ it²⁹⁵ it²⁹⁶ it²⁹⁷ it²⁹⁸ it²⁹⁹ it³⁰⁰ it³⁰¹ it³⁰² it³⁰³ it³⁰⁴ it³⁰⁵ it³⁰⁶ it³⁰⁷ it³⁰⁸ it³⁰⁹ it³¹⁰ it³¹¹ it³¹² it³¹³ it³¹⁴ it³¹⁵ it³¹⁶ it³¹⁷ it³¹⁸ it³¹⁹ it³²⁰ it³²¹ it³²² it³²³ it³²⁴ it³²⁵ it³²⁶ it³²⁷ it³²⁸ it³²⁹ it³³⁰ it³³¹ it³³² it³³³ it³³⁴ it³³⁵ it³³⁶ it³³⁷ it³³⁸ it³³⁹ it³⁴⁰ it³⁴¹ it³⁴² it³⁴³ it³⁴⁴ it³⁴⁵ it³⁴⁶ it³⁴⁷ it³⁴⁸ it³⁴⁹ it³⁵⁰ it³⁵¹ it³⁵² it³⁵³ it³⁵⁴ it³⁵⁵ it³⁵⁶ it³⁵⁷ it³⁵⁸ it³⁵⁹ it³⁶⁰ it³⁶¹ it³⁶² it³⁶³ it³⁶⁴ it³⁶⁵ it³⁶⁶ it³⁶⁷ it³⁶⁸ it³⁶⁹ it³⁷⁰ it³⁷¹ it³⁷² it³⁷³ it³⁷⁴ it³⁷⁵ it³⁷⁶ it³⁷⁷ it³⁷⁸ it³⁷⁹ it³⁸⁰ it³⁸¹ it³⁸² it³⁸³ it³⁸⁴ it³⁸⁵ it³⁸⁶ it³⁸⁷ it³⁸⁸ it³⁸⁹ it³⁹⁰ it³⁹¹ it³⁹² it³⁹³ it³⁹⁴ it³⁹⁵ it³⁹⁶ it³⁹⁷ it³⁹⁸ it³⁹⁹ it⁴⁰⁰ it⁴⁰¹ it⁴⁰² it⁴⁰³ it⁴⁰⁴ it⁴⁰⁵ it⁴⁰⁶ it⁴⁰⁷ it⁴⁰⁸ it⁴⁰⁹ it⁴¹⁰ it⁴¹¹ it⁴¹² it⁴¹³ it⁴¹⁴ it⁴¹⁵ it⁴¹⁶ it⁴¹⁷ it⁴¹⁸ it⁴¹⁹ it⁴²⁰ it⁴²¹ it⁴²² it⁴²³ it⁴²⁴ it⁴²⁵ it⁴²⁶ it⁴²⁷ it⁴²⁸ it⁴²⁹ it⁴³⁰ it⁴³¹ it⁴³² it⁴³³ it⁴³⁴ it⁴³⁵ it⁴³⁶ it⁴³⁷ it⁴³⁸ it⁴³⁹ it⁴⁴⁰ it⁴⁴¹ it⁴⁴² it⁴⁴³ it⁴⁴⁴ it⁴⁴⁵ it⁴⁴⁶ it⁴⁴⁷ it⁴⁴⁸ it⁴⁴⁹ it⁴⁵⁰ it⁴⁵¹ it⁴⁵² it⁴⁵³ it⁴⁵⁴ it⁴⁵⁵ it⁴⁵⁶ it⁴⁵⁷ it⁴⁵⁸ it⁴⁵⁹ it⁴⁶⁰ it⁴⁶¹ it⁴⁶² it⁴⁶³ it⁴⁶⁴ it⁴⁶⁵ it⁴⁶⁶ it⁴⁶⁷ it⁴⁶⁸ it⁴⁶⁹ it⁴⁷⁰ it⁴⁷¹ it⁴⁷² it⁴⁷³ it⁴⁷⁴ it⁴⁷⁵ it⁴⁷⁶ it⁴⁷⁷ it⁴⁷⁸ it⁴⁷⁹ it⁴⁸⁰ it⁴⁸¹ it⁴⁸² it⁴⁸³ it⁴⁸⁴ it⁴⁸⁵ it⁴⁸⁶ it⁴⁸⁷ it⁴⁸⁸ it⁴⁸⁹ it⁴⁹⁰ it⁴⁹¹ it⁴⁹² it⁴⁹³ it⁴⁹⁴ it⁴⁹⁵ it⁴⁹⁶ it⁴⁹⁷ it⁴⁹⁸ it⁴⁹⁹ it⁵⁰⁰ it⁵⁰¹ it⁵⁰² it⁵⁰³ it⁵⁰⁴ it⁵⁰⁵ it⁵⁰⁶ it⁵⁰⁷ it⁵⁰⁸ it⁵⁰⁹ it⁵¹⁰ it⁵¹¹ it⁵¹² it⁵¹³ it⁵¹⁴ it⁵¹⁵ it⁵¹⁶ it⁵¹⁷ it⁵¹⁸ it⁵¹⁹ it⁵²⁰ it⁵²¹ it⁵²² it⁵²³ it⁵²⁴ it⁵²⁵ it⁵²⁶ it⁵²⁷ it⁵²⁸ it⁵²⁹ it⁵³⁰ it⁵³¹ it⁵³² it⁵³³ it⁵³⁴ it⁵³⁵ it⁵³⁶ it⁵³⁷ it⁵³⁸ it⁵³⁹ it⁵⁴⁰ it⁵⁴¹ it⁵⁴² it⁵⁴³ it⁵⁴⁴ it⁵⁴⁵ it⁵⁴⁶ it⁵⁴⁷ it⁵⁴⁸ it⁵⁴⁹ it⁵⁵⁰ it⁵⁵¹ it⁵⁵² it⁵⁵³ it⁵⁵⁴ it⁵⁵⁵ it⁵⁵⁶ it⁵⁵⁷ it⁵⁵⁸ it⁵⁵⁹ it⁵⁶⁰ it⁵⁶¹ it⁵⁶² it⁵⁶³ it⁵⁶⁴ it⁵⁶⁵ it⁵⁶⁶ it⁵⁶⁷ it⁵⁶⁸ it⁵⁶⁹ it⁵⁷⁰ it⁵⁷¹ it⁵⁷² it⁵⁷³ it⁵⁷⁴ it⁵⁷⁵ it⁵⁷⁶ it⁵⁷⁷ it⁵⁷⁸ it⁵⁷⁹ it⁵⁸⁰ it⁵⁸¹ it⁵⁸² it⁵⁸³ it⁵⁸⁴ it⁵⁸⁵ it⁵⁸⁶ it⁵⁸⁷ it⁵⁸⁸ it⁵⁸⁹ it⁵⁹⁰ it⁵⁹¹ it⁵⁹² it⁵⁹³ it⁵⁹⁴ it⁵⁹⁵ it⁵⁹⁶ it⁵⁹⁷ it⁵⁹⁸ it⁵⁹⁹ it⁶⁰⁰ it⁶⁰¹ it⁶⁰² it⁶⁰³ it⁶⁰⁴ it⁶⁰⁵ it⁶⁰⁶ it⁶⁰⁷ it⁶⁰⁸ it⁶⁰⁹ it⁶¹⁰ it⁶¹¹ it⁶¹² it⁶¹³ it⁶¹⁴ it⁶¹⁵ it⁶¹⁶ it⁶¹⁷ it⁶¹⁸ it⁶¹⁹ it⁶²⁰ it⁶²¹ it⁶²² it⁶²³ it⁶²⁴ it⁶²⁵ it⁶²⁶ it⁶²⁷ it⁶²⁸ it⁶²⁹ it⁶³⁰ it⁶³¹ it⁶³² it⁶³³ it⁶³⁴ it⁶³⁵ it⁶³⁶ it⁶³⁷ it⁶³⁸ it⁶³⁹ it⁶⁴⁰ it⁶⁴¹ it⁶⁴² it⁶⁴³ it⁶⁴⁴ it⁶⁴⁵ it⁶⁴⁶ it⁶⁴⁷ it⁶⁴⁸ it⁶⁴⁹ it⁶⁵⁰ it⁶⁵¹ it⁶⁵² it⁶⁵³ it⁶⁵⁴ it⁶⁵⁵ it⁶⁵⁶ it⁶⁵⁷ it⁶⁵⁸ it⁶⁵⁹ it⁶⁶⁰ it⁶⁶¹ it⁶⁶² it⁶⁶³ it⁶⁶⁴ it⁶⁶⁵ it⁶⁶⁶ it⁶⁶⁷ it⁶⁶⁸ it⁶⁶⁹ it⁶⁷⁰ it⁶⁷¹ it⁶⁷² it⁶⁷³ it⁶⁷⁴ it⁶⁷⁵ it⁶⁷⁶ it⁶⁷⁷ it⁶⁷⁸ it⁶⁷⁹ it⁶⁸⁰ it⁶⁸¹ it⁶⁸² it⁶⁸³ it⁶⁸⁴ it⁶⁸⁵ it⁶⁸⁶ it⁶⁸⁷ it⁶⁸⁸ it⁶⁸⁹ it⁶⁹⁰ it⁶⁹¹ it⁶⁹² it⁶⁹³ it⁶⁹⁴ it⁶⁹⁵ it⁶⁹⁶ it⁶⁹⁷ it⁶⁹⁸ it⁶⁹⁹ it⁷⁰⁰ it⁷⁰¹ it⁷⁰² it⁷⁰³ it⁷⁰⁴ it⁷⁰⁵ it⁷⁰⁶ it⁷⁰⁷ it⁷⁰⁸ it⁷⁰⁹ it⁷¹⁰ it⁷¹¹ it⁷¹² it⁷¹³ it⁷¹⁴ it⁷¹⁵ it⁷¹⁶ it⁷¹⁷ it⁷¹⁸ it⁷¹⁹ it⁷²⁰ it⁷²¹ it⁷²² it⁷²³ it⁷²⁴ it⁷²⁵ it⁷²⁶ it⁷²⁷ it⁷²⁸ it⁷²⁹ it⁷³⁰ it⁷³¹ it⁷³² it⁷³³ it⁷³⁴ it⁷³⁵ it⁷³⁶ it⁷³⁷ it⁷³⁸ it⁷³⁹ it⁷⁴⁰ it⁷⁴¹ it⁷⁴² it⁷⁴³ it⁷⁴⁴ it⁷⁴⁵ it⁷⁴⁶ it⁷⁴⁷ it⁷⁴⁸ it⁷⁴⁹ it⁷⁵⁰ it⁷⁵¹ it⁷⁵² it⁷⁵³ it⁷⁵⁴ it⁷⁵⁵ it⁷⁵⁶ it⁷⁵⁷ it⁷⁵⁸ it⁷⁵⁹ it⁷⁶⁰ it⁷⁶¹ it⁷⁶² it⁷⁶³ it⁷⁶⁴ it⁷⁶⁵ it⁷⁶⁶ it⁷⁶⁷ it⁷⁶⁸ it⁷⁶⁹ it⁷⁷⁰ it⁷⁷¹ it⁷⁷² it⁷⁷³ it⁷⁷⁴ it⁷⁷⁵ it⁷⁷⁶ it⁷⁷⁷ it⁷⁷⁸ it⁷⁷⁹ it⁷⁸⁰ it⁷⁸¹ it⁷⁸² it⁷⁸³ it⁷⁸⁴ it⁷⁸⁵ it⁷⁸⁶ it⁷⁸⁷ it⁷⁸⁸ it⁷⁸⁹ it⁷⁹⁰ it⁷⁹¹ it⁷⁹² it⁷⁹³ it⁷⁹⁴ it⁷⁹⁵ it⁷⁹⁶ it⁷⁹⁷ it⁷⁹⁸ it⁷⁹⁹ it⁸⁰⁰ it⁸⁰¹ it⁸⁰² it⁸⁰³ it⁸⁰⁴ it⁸⁰⁵ it⁸⁰⁶ it⁸⁰⁷ it⁸⁰⁸ it⁸⁰⁹ it⁸¹⁰ it⁸¹¹ it⁸¹² it⁸¹³ it⁸¹⁴ it⁸¹⁵ it⁸¹⁶ it⁸¹⁷ it⁸¹⁸ it⁸¹⁹ it⁸²⁰ it⁸²¹ it⁸²² it⁸²³ it⁸²⁴ it⁸²⁵ it⁸²⁶ it⁸²⁷ it⁸²⁸ it⁸²⁹ it⁸³⁰ it⁸³¹ it⁸³² it⁸³³ it⁸³⁴ it⁸³⁵ it⁸³⁶ it⁸³⁷ it⁸³⁸ it⁸³⁹ it⁸⁴⁰ it⁸⁴¹ it⁸⁴² it⁸⁴³ it⁸⁴⁴ it⁸⁴⁵ it⁸⁴⁶ it⁸⁴⁷ it⁸⁴⁸ it⁸⁴⁹ it⁸⁵⁰ it⁸⁵¹ it⁸⁵² it⁸⁵³ it⁸⁵⁴ it⁸⁵⁵ it⁸⁵⁶ it⁸⁵⁷ it⁸⁵⁸ it⁸⁵⁹ it⁸⁶⁰ it⁸⁶¹ it⁸⁶² it⁸⁶³ it⁸⁶⁴ it⁸⁶⁵ it⁸⁶⁶ it⁸⁶⁷ it⁸⁶⁸ it⁸⁶⁹ it⁸⁷⁰ it⁸⁷¹ it⁸⁷² it⁸⁷³ it⁸⁷⁴ it⁸⁷⁵ it⁸⁷⁶ it⁸⁷⁷ it⁸⁷⁸ it⁸⁷⁹ it⁸⁸⁰ it⁸⁸¹ it⁸⁸² it⁸⁸³ it⁸⁸⁴ it⁸⁸⁵ it⁸⁸⁶ it⁸⁸⁷ it⁸⁸⁸ it⁸⁸⁹ it⁸⁹⁰ it⁸⁹¹ it⁸⁹² it⁸⁹³ it⁸⁹⁴ it⁸⁹⁵ it⁸⁹⁶ it⁸⁹⁷ it⁸⁹⁸ it⁸⁹⁹ it⁹⁰⁰ it⁹⁰¹ it⁹⁰² it⁹⁰³ it⁹⁰⁴ it⁹⁰⁵ it⁹⁰⁶ it⁹⁰⁷ it⁹⁰⁸ it⁹⁰⁹ it⁹¹⁰ it⁹¹¹ it⁹¹² it⁹¹³ it⁹¹⁴ it⁹¹⁵ it⁹¹⁶ it⁹¹⁷ it⁹¹⁸ it⁹¹⁹ it⁹²⁰ it⁹²¹ it⁹²² it⁹²³ it⁹²⁴ it⁹²⁵ it⁹²⁶ it⁹²⁷ it⁹²⁸ it⁹²⁹ it⁹³⁰ it⁹³¹ it⁹³² it⁹³³ it⁹³⁴ it⁹³⁵ it⁹³⁶ it⁹³⁷ it⁹³⁸ it⁹³⁹ it⁹⁴⁰ it⁹⁴¹ it⁹⁴² it⁹⁴³ it⁹⁴⁴ it⁹⁴⁵ it⁹⁴⁶ it⁹⁴⁷ it⁹⁴⁸ it⁹⁴⁹ it⁹⁵⁰ it⁹⁵¹ it⁹⁵² it⁹⁵³ it⁹⁵⁴ it⁹⁵⁵ it⁹⁵⁶ it⁹⁵⁷ it⁹⁵⁸ it⁹⁵⁹ it⁹⁶⁰ it⁹⁶¹ it⁹⁶² it⁹⁶³ it⁹⁶⁴ it⁹⁶⁵ it⁹⁶⁶ it⁹⁶⁷ it⁹⁶⁸ it⁹⁶⁹ it⁹⁷⁰ it⁹⁷¹ it⁹⁷² it⁹⁷³ it⁹⁷⁴ it⁹⁷⁵ it⁹⁷⁶ it⁹⁷⁷ it⁹⁷⁸ it⁹⁷⁹ it⁹⁸⁰ it⁹⁸¹ it⁹⁸² it⁹⁸³ it⁹⁸⁴ it⁹⁸⁵ it⁹⁸⁶ it⁹⁸⁷ it⁹⁸⁸ it⁹⁸⁹ it⁹⁹⁰ it⁹⁹¹ it⁹⁹² it⁹⁹³ it⁹⁹⁴ it⁹⁹⁵ it⁹⁹⁶ it⁹⁹⁷ it⁹⁹⁸ it⁹⁹⁹ it¹⁰⁰⁰ it¹⁰⁰¹ it¹⁰⁰² it¹⁰⁰³ it¹⁰⁰⁴ it¹⁰⁰⁵ it¹⁰⁰⁶ it¹⁰⁰⁷ it¹⁰⁰⁸ it¹⁰⁰⁹ it¹⁰¹⁰ it¹⁰¹¹ it¹⁰¹² it¹⁰¹³ it¹⁰¹⁴ it¹⁰¹⁵ it¹⁰¹⁶ it¹⁰¹⁷ it¹⁰¹⁸ it¹⁰¹⁹ it¹⁰²⁰ it¹⁰²¹ it¹⁰²² it¹⁰²³ it¹⁰²⁴ it¹⁰²⁵ it¹⁰²⁶ it¹⁰²⁷ it¹⁰²⁸ it¹⁰²⁹ it¹⁰³⁰ it¹⁰³¹ it¹⁰³² it¹⁰³³ it¹⁰³⁴ it¹⁰³⁵ it¹⁰³⁶ it¹⁰³⁷ it¹⁰³⁸ it¹⁰³⁹ it¹⁰⁴⁰ it¹⁰⁴¹ it¹⁰⁴² it¹⁰⁴³ it¹⁰⁴⁴ it¹⁰⁴⁵ it¹⁰⁴⁶ it¹⁰⁴⁷ it¹⁰⁴⁸ it¹⁰⁴⁹ it¹⁰⁵⁰ it¹⁰⁵¹ it¹⁰⁵² it¹⁰⁵³ it¹⁰⁵⁴ it¹⁰⁵⁵ it¹⁰⁵⁶ it¹⁰⁵⁷ it¹⁰⁵⁸ it¹⁰⁵⁹ it¹⁰⁶⁰ it¹⁰⁶¹ it¹⁰⁶² it¹⁰⁶³ it¹⁰⁶⁴ it¹⁰⁶⁵ it¹⁰⁶⁶ it¹⁰⁶⁷ it¹⁰⁶⁸ it¹⁰⁶⁹ it¹⁰⁷⁰ it¹⁰⁷¹ it¹⁰⁷² it¹⁰⁷³ it¹⁰⁷⁴ it¹⁰⁷⁵ it¹⁰⁷⁶ it¹⁰⁷⁷ it¹⁰⁷⁸ it¹⁰⁷⁹ it¹⁰⁸⁰ it¹⁰⁸¹ it¹⁰⁸² it¹⁰⁸³ it¹⁰⁸⁴ it¹⁰⁸⁵ it¹⁰⁸⁶ it¹⁰⁸⁷ it¹⁰⁸⁸ it¹⁰⁸⁹ it¹⁰⁹⁰ it¹⁰⁹¹ it¹⁰⁹² it¹⁰⁹³ it¹⁰⁹⁴ it¹⁰⁹⁵ it¹⁰⁹⁶ it¹⁰⁹⁷ it¹⁰⁹⁸ it¹⁰⁹⁹ it¹¹⁰⁰ it¹¹⁰¹ it¹¹⁰² it¹¹⁰³ it¹¹⁰⁴ it¹¹⁰⁵ it¹¹⁰⁶ it¹¹⁰⁷ it¹¹⁰⁸ it¹¹⁰⁹ it¹¹¹⁰ it¹¹¹¹ it¹¹¹² it¹¹¹³ it¹¹¹⁴ it¹¹¹⁵ it¹¹¹⁶ it¹¹¹⁷ it¹¹¹⁸ it¹¹¹⁹ it¹¹²⁰ it¹¹²¹ it¹¹²² it¹¹²³ it¹¹²⁴ it¹¹²⁵ it¹¹²⁶ it¹¹²⁷ it¹¹²⁸ it¹¹²⁹ it¹¹³⁰ it¹¹³¹ it¹¹³² it¹¹³³ it¹¹³⁴ it¹¹³⁵ it¹¹³⁶ it¹¹³⁷ it¹¹³⁸ it¹¹³⁹ it¹¹⁴⁰ it¹¹⁴¹ it¹¹⁴² it¹¹⁴³ it¹¹⁴⁴ it¹¹⁴⁵ it¹¹⁴⁶ it¹¹⁴⁷ it¹¹⁴⁸ it¹¹⁴⁹ it¹¹⁵⁰ it¹¹⁵¹ it¹¹⁵² it¹¹⁵³ it¹¹⁵⁴ it¹¹⁵⁵ it¹¹⁵⁶ it¹¹⁵⁷ it¹¹⁵⁸ it¹¹⁵⁹ it¹¹⁶⁰ it¹¹⁶¹ it¹¹⁶² it¹¹⁶³ it¹¹⁶⁴ it¹¹⁶⁵ it¹¹⁶⁶ it¹¹⁶⁷ it¹¹⁶⁸ it¹¹⁶⁹ it¹¹⁷⁰ it¹¹⁷¹ it¹¹⁷² it¹¹⁷³ it¹¹⁷⁴ it¹¹⁷⁵ it¹¹⁷⁶ it¹¹⁷⁷ it¹¹⁷⁸ it¹¹⁷⁹ it¹¹⁸⁰ it¹¹⁸¹ it¹¹⁸² it¹¹⁸³ it¹¹⁸⁴ it¹¹⁸⁵ it¹¹⁸⁶ it¹¹

bhedaḥ karīṣanti¹ viśeṣaḥ bhinditvā aññesaṁ bhāṣākoṭṭhaḥ² gacchessanti
tadā aṁ te cora³ sabbe va⁴ khāditvā muerissanti⁵, asappurisaṁtakkā
ñi asappurisaṁtakkā⁶ paridukkhassanti⁷ elutassā, tadā ti tadā sabbe p'
ime⁸ ghāṭeṭvā⁹ khāditaṁsaṁso¹⁰ Kanho pamokkhatu¹¹.

- 8 Evañ ca¹² pana vatvā „ime mayham mahārāja amittā“
ti te te amittakārake¹³ pakkhanditvā khāditaḥmamaṁ¹⁴ viya
katvā dassoti. Tato¹⁵ mahājanassa uttastakāle¹⁶ sunakham
rajjhuyā ākuḍḍhitvā tṭhapitvā viya katvā loddakavesaṁ vijahitvā
attano ānubhāveṇa ātāse jalamāno viya¹⁷ tṭhatvā „mahārāja
10 ahañ; Sakko devarājā ‘ayaṁ loko vīnassatīti’ āgato, sampati
hī matamataḥ adhamme vattitvā apāye¹⁸ pārenti, devaloko
tueho viya jāto, ito paṭṭhāya adhammikesu kattabbam¹⁹ ahañ
jānissāmi²⁰, tvaṁ appamatto hobhī²¹“ catāhi satārābhagāthāhi
dhammaṁ desetvā manusse²² dānassilesu paṭiṭṭhapetvā osak-
15 kītasāsanam²³ aparam²⁴ vasaasahassam²⁵ pavattanasamattṭham
katvā Mātalluḥ ādāya sakaṭṭhānam eva gato²⁶.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe p' ahañ²⁷ lokassa attham
eva catāmiti“ vatvā j. v.: „Tadā Mātall Anando ahañ, Sakko²⁸ ahañ
eva“ ti. Mahākaphajātakaṁ.

20

7. Kosiyaajāṭaka.

Kosiyaajāṭakam Sudhābhogaajāṭake āvikkhavisati. Kosiya-
ajāṭakam²⁹.

8. Meṇḍakajāṭaka.

Meṇḍakapaṭṭham³⁰ Ummaggajāṭake³¹ āvikkhavisati. Meṇḍaka-
20 paṭṭhajātakaṁ³².

¹ B⁴ adda ti. ² C⁴ -koṭṭhānam, P⁴ aññesaṁ tṭhānam. ³ B⁴ vera ju the place
of te cora. ⁴ B⁴ omits va. ⁵ C⁴ -saṁtakkā, B⁴ puññassanti, B⁴ muññassanti. ⁶
B⁴ omits aa-. ⁷ B⁴ dukkham. ⁸ B⁴ omits me. ⁹ B⁴ -je-. ¹⁰ B⁴ khādati
tato. ¹¹ B⁴ -kkhatu, C⁴ -kkhāti. ¹² B⁴ evaṁ, omitting ca. ¹³ B⁴ adham-
mekā-. ¹⁴ B⁴ -kāmo. ¹⁵ B⁴ omits tato. ¹⁶ B⁴ uttāsaṁ-. ¹⁷ B⁴ omits viya.
¹⁸ B⁴ āgato pamattā hī mahājānā adhammaṁ vattitvā matamataḥ apāye. ¹⁹ B⁴
omits ka-. ²⁰ B⁴ adāpessāmi. ²¹ B⁴ hobhī mahārāja ti. ²² B⁴ -saṁsam. ²³
C⁴ osakkhaṁ-. ²⁴ B⁴ añña. ²⁵ B⁴ -sa. ²⁶ B⁴ adda mahājāno dānassilesu paṭi-
ṭṭhapetvā devaloke nibbattissam. ²⁷ B⁴ pāham. ²⁸ B⁴ adda panā. ²⁹ C⁴ omits
at - - kam. ³⁰ B⁴ meṇḍakajāṭakam. ³¹ B⁴ mahāmahaṅga-. ³² C⁴ omits me-

2. Mahāpadumajātaka.

Nādatthā¹ parato dosan ti. Idam S. J. v. Cūcamāna-
 rikam ā. k. Paṭhamabodhiyā² hi Dasabalassa puthubbūtesu sāru-
 kesu aparimāṇesu devamanasse³ ariyabhūmi⁴ ekkantesu patthate
 gunasamudaye⁵ mahālābhasakkāro⁶ udapādi. Tūthiyā⁷ suriyuggomane
 klu(j)panakasadisā⁸ ahesuā, hatalābhasakkārā⁹ to¹⁰ antaravūthiyā¹¹
 jhāvā „kiṃ samape Gotamo va¹² Buddho, mayam pi¹³ Buddhā, kīṃ
 tase¹⁴ eva diṇṇa¹⁵ mahupphala¹⁶ ambhāka¹⁷ pi diṇṇa¹⁸ mahupphalam
 eva, ambhākam pi¹⁹ deṭṭha karothā²⁰ ti eva²¹ manusse viññāpentāpi²²
 lābhasakkāra²³ alabhivā²⁴ zaho sannipattivā „kena nu kho upāyena
 samannassa Gotamassa manussāna²⁵ antare avanna²⁶ uppādetvā²⁷ lābha-
 sakkāra²⁸ nāse²⁹ sāmā³⁰ ti³¹ mantayāsu. Tadā Sāvatthiyā³² Cūca-
 mānari³³ sām³⁴ ekā paribhājikā³⁵ uttamarūpadharā³⁶ sobhaggappattā³⁷
 devaccharā³⁸ viya, tase³⁹ sarīrato⁴⁰ ramsiyo⁴¹ niccharanti. Atha⁴² eko
 kharamanti⁴³ evam āha: „Cūcamānari⁴⁴ ka⁴⁵ paṭicca samannassa Gota-
 massa avanna⁴⁶ uppādetvā⁴⁷ lābhasakkāra⁴⁸ nāse⁴⁹ sāmā⁵⁰ ti⁵¹. To
 „atth⁵² eko upāyo⁵³ ti sampaticehinu. Atha⁵⁴ sāvatthiyārāma⁵⁵
 āgantvā⁵⁶ vanditvā⁵⁷ aṭṭhāsi. Tūthiyā⁵⁸ tāya⁵⁹ saddhīm⁶⁰ na kathesum. Sā
 „ko nu kho me⁶¹ doso ti, yāvattatīya⁶² vandāmi ayyā⁶³ ti vatvā „ayya
 ko nu kho me⁶⁴ doso ti, kiṃ⁶⁵ mayā⁶⁶ saddhīm⁶⁷ na kathethā⁶⁸ ti āha.
 „Bhaginī⁶⁹ samanna⁷⁰ Gotamassa⁷¹ ambhe⁷² vihetthenta⁷³ hatalābhasakkāro
 ka⁷⁴ vā vicaranta⁷⁵ na jānāsi⁷⁶. „Na jānāmi ayyā⁷⁷, kiṃ pan⁷⁸ ettha
 mayā⁷⁹ katabba⁸⁰ ti. „Sace⁸¹ tra⁸² bhaginī⁸³ ambhāka⁸⁴ sukha⁸⁵ lechasi
 attāna⁸⁶ paṭicca samannassa Gotamassa avanna⁸⁷ uppādetvā⁸⁸ lābha-
 sakkāra⁸⁹ nāse⁹⁰ sāmā⁹¹ ti. Sā „Sādhu ayyā, mayh⁹² eso⁹³ bhāro, mā
 cintayitthā⁹⁴ ti vatvā⁹⁵ pakkamitvā⁹⁶ itthimāyākusalatāya⁹⁷ tato⁹⁸ patthāya
 Sāvattthivāsinā⁹⁹ dhammakathā¹⁰⁰ sutvā¹⁰¹ Jetavanā¹⁰² nikkhammasamayo¹⁰³
 indagopakavanna¹⁰⁴ paṭem¹⁰⁵ gārūpitvā¹⁰⁶ gandhamāli¹⁰⁷ dhatthā¹⁰⁸ Jetavanā-

¹ Eā nadditthā. ² Eā omits deva. ³ Eā patharantesu gupodayesu. ⁴ Eā te hi alābha-. ⁵ Eā omits te. ⁶ Cā sa. ⁷ Eā diṇṇa. ⁸ Eā omits mahap -- diṇṇa. ⁹ Eā deṭṭhā, omitting karothā. ¹⁰ Cā hi, Eā viññāpentāpi. ¹¹ Eā ala-
 bhanto. ¹² Eā pakkāsetvā tase. ¹³ Eā ayyā. ¹⁴ Cā viya, Cā viya, Cā viya. ¹⁵ Eā
 diṇṇa. ¹⁶ Eā pakkāsetvā tase. ¹⁷ Eā ramsiyo. ¹⁸ Eā nikkhamanti. ¹⁹ Eā
 viññāpentāpi. ²⁰ Cā add. mantayāsu. ²¹ Eā gantvā. ²² Eā āha. ²³ Eā ayye.
²⁴ Eā mayā kiṃ panettha. ²⁵ Cā āha. ²⁶ Eā ayye. ²⁷ Eā pakkāmi.
²⁸ Cā itthimāyā. ²⁹ Eā -sino. ³⁰ Eā -ne nikkhamasāse. ³¹ Eā omits pa-
³² Cā -dhi hatthā, Eā mandhamāli³³ dhatthā, omitting hatthā.

khimukhi¹ gacchati „Imāya velāya khami gacchasi“ ca² vutte
 „kiṃ tumbhākaṃ mama³ gumanattihāṇe“⁴ ‘U vatvā Jetaavanasaṃpāse
 Tittihiyāraṇe vasitvā pāto va „aggavarudattaṃ vandissāmi“⁵ ‘I eṇaṇṇā
 upakkhamanto upāśakajane⁶ Jetaṛane vatthā⁷ viya hutvā paṇaṇṇam
 pavisaṇti⁸ „khami vatthāsi“ vutte „kiṃ tumbhākaṃ mama vatthattihā-
 ṇe“⁹ ‘I vatvā māśaddhamāsaṇḍeṇa¹⁰ puccheyamāṇā „Jetaṛane sama-
 nena Gotamaṇa soddhiṃ okkhandhakuppiyā vatti“ amhi¹¹“ puthujja-
 vānaṃ „accamā nu kho etam no“ ti karukhaṃ uppādetvā temāsa-
 cātumāsaṇḍeṇa¹² pīṭhikāhi¹³ udaraṃ vetthetvā gabbhāṇaṇṇaṃ dassa-
 10 tvā upari rattiapaṇaṃ¹⁴ pārupitvā „samaṇaṃ Gotamaṃ paṇiṇa gabbho“¹⁵
 laddho¹⁶ ti sandhahāle¹⁷ gabhetvā aṭṭhamavamaṇḍeṇa udare dāru-
 maṇḍalaṃ bandhītva¹⁸ upari rattiapaṇaṃ pārupitvā hatthapāda-
 piṭṭhiye gahaṇṇena¹⁹ koṭṭhāpetvā²⁰ usande dassetvā²¹ kilantindriyā
 ti²² hutvā sāyaphasamaye Tathāgato alaṃkataddhammāsaṇḍe mūḍhitvā
 12 dhammaṃ desento dhammasambhaṃ²³ gantvā Tathāgataṃ purato
 phetvā „mabhāsamapa mabhāṇassa tva dhammaṃ deseti, madhuro te
 saddo suphaṇṇitaṃ“²⁴ dantāvarapaṇaṃ, ahaṃ pana tasi paṇeṇa gabbhaṃ
 lakkhitvā paripunnagabbhū jātā, n’ eva me sūtigharaṃ jānā; na
 sappitēlādini, sayam akaranto upaṭṭhāyakkāṇaṃ pi nūnataraṃ²⁵ Kosala-
 20 rājānaṃ vā Anāthapiṇḍikaṃ²⁶ vā Viṇḍhama mahāpāsikaṃ vā²⁷
 ‘imāsa māparikāya²⁸ kattabbayuttakaṃ karohi“ na vadasi, abhira-
 mhuṃ yeva jānāsi gabbhāparihāraṃ na jānāsi“ gūṭhapīḍaṃ gabhetvā
 candamaṇḍalaṃ dūsetuṃ vāyamaṇti viya parisaṃajjhe²⁹ Tathāgataṃ
 akkoṇi³⁰, Tathāgato dhammakathāṃ phapetvā sihe viya abhinodanto³¹
 22 „bhagini tayā kathitassa³² satthabhāraṃ vā vitathabhāraṃ³³ vā ahaṃ
 o’ eva traṇṇeṇ jānāmi“ ti āha, „Ama samaṇa tayā ca³⁴ mayā ca
 āstabhāveṇ³⁵ ev’ etam jātau“³⁶ ti, Taṃ khapē Sakkaṇa ānaṃ³⁷
 uphākaraṇaṃ dassesi, so āvajjamāno „Ciṇṇamānavikā Tathāgataṃ abhū-
 toṇa akkoṇi“³⁸ hutvā „Idam“³⁹ vatthum soddhessāmi“⁴⁰ catūhi deva-
 24 puttēhi sandhāhi āgami⁴¹. Devaputti māśikapotiḥa hutvā dāru-

¹ B¹ -khi va. ² B² omits ca. ³ C¹ omits mama. ⁴ B¹ -mi. ⁵ B² -ke. ⁶
 B¹ Jetaavanasaṃpāsi, C¹ vutti. ⁷ B¹ adda kuto. ⁸ B¹ ratumanaṇḍeṇa. ⁹
 B¹ -kattihā. ¹⁰ B¹ omits temāsa. ¹¹ C¹ -kidi, B¹ pīṭhikāya. ¹² B¹ omits
 rama. ¹³ B¹ adda me. ¹⁴ B¹ athamāḥ. ¹⁵ B¹ phapetvā. ¹⁶ B¹ -no. ¹⁷ B¹ koṭṭi-
 18 B¹ ussetvā in the place of nā. ¹⁹ C¹ -driyaṇi, B¹ kilantindriyaṇi. ²⁰ B¹
 -bhāyem. ²¹ B¹ suphāṇita. ²² B¹ upathakam. ²³ B¹ koṭṭi, omitting āṇa-
 24 25 ram. ²⁶ B¹ mahānāthā. ²⁷ C¹ omits vā. ²⁸ B¹ cīṇṇamā. ²⁹ C¹ adda nā,
 B¹ yeva. ³⁰ B¹ abhūcākihi. ³¹ B¹ vābhābhāyamaṇo. ³² B¹ letassa, omitting
 tayā. ³³ B¹ ita. ³⁴ B¹ eva. ³⁵ B¹ -bhāyena-jān. ³⁶ B¹ bhāvaṇaṇ. ³⁷
 B¹ imam. ³⁸ B¹ āgami.

manjūlakassa bandhanarajjokāni¹ 'skappahāren' eva chinidimā², pārula-
 patāni³ 'vāto akkhihi, dārumaṇḍalakaṃ paṇamānā⁴ tassa⁵ pādapiṭṭhi-
 yaṃ pati, alho aggaṇḍā⁶ ucchindimā⁷. Maṇḍā⁸ 'kālakaṃ
 Saṃmāsambuddhaṃ akkoṇṇi⁹"" sive khelaṃ pātoṭṭā leḍḍhaṇḍa-
 batthā Jetavaṇṇa¹⁰ nīharimā. Ath' assā Tathāgataṃ cakḍḍupathā¹¹ 5
 utikkantakāle mahāpāthari¹² bhijjivā¹³ vīraṇaṃ adāsi. Avāṇo jāṭā¹⁴
 oṭṭhaḥ, sā kuladattiyakambalaṃ¹⁵ pārupamānā¹⁶ viya gantvā Avāṇo¹⁷
 nibbatti. Aḍḍatimūṇāṇaṃ lābhasakkāre¹⁸ parihāyi, Devalaṇḍassa¹⁹ bhiiyyo-
 sūmāṇāya²⁰ vaḍḍhi. Paṇḍāṇa²¹ dh. k. s.: „āvaṇo Cūcamaṇḍavikā²²
 evaṇ²³"" oḷāragavaṇaṃ aggaḍḍakāḍḍipyaṃ Saṃmāsambuddhaṃ abhūṭena 10
 akkoṇṇivā mahāpāṇāṃ²⁴ patti²⁵ ti. S. āgāṇṭvā²⁶ 'kāya²⁷ oṇ²⁸ 'ttha bhik-
 khava²⁹ c. k. s." ti pucchitvā³⁰ 'māya³¹ nāmā³² 'ti vutte³³ 'na bhikkhava
 idā³⁴ eva³⁵ pūṭhe³⁶ p' evā³⁷"" mā³⁸ abhūṭena³⁹ akkoṇṇivā⁴⁰ vīraṇaṃ⁴¹ patti
 yevā⁴² 'ti⁴³ vattā⁴⁴ a. ā.:

A. B. Br. r. k. Be. tassa aggaṇḍaṇḍi¹ kaccāṇḍi² nib- 15
 batti, phullapadumaṇḍasirīkamukhāṇḍi³ paṇ⁴ assa Paduma-
 kumāro⁵ tv-ev⁶ assa nāmaṇ⁷ karimā⁸". So vāyappatto⁹
 sabbasippāni¹⁰ uggaṇḍi¹¹. Ath' assa mātā¹² kālaṃ akāsi. Rājā
 aḍḍam¹³ aggaṇḍaṇḍi¹⁴ katvā¹⁵ puttassa¹⁶ uparajjāṇ¹⁷ adāsi. Aparā-
 bhāge¹⁸ rājā¹⁹ paṇḍantāṃ²⁰ kupitāṃ²¹ vūpasametūṃ²² gacchanto agga- 20
 ṇḍaṇḍi²³ "bhaddē²⁴ idh²⁵ eva²⁶ vasa, ahaṇ²⁷ paṇḍantāṃ²⁸ vūpa-
 metūṃ²⁹ gacchāmi³⁰ vattā³¹ "nāhaṇ³² deva³³ nivattissāmi, ahaṇ³⁴ pi
 āgamiṇḍi³⁵"" vutte³⁶ yuddhabhāṇi³⁷"" āḍiṇavaṇ³⁸ daṇḍetvā³⁹
 "yāva⁴⁰ māṇḍagamaṇā⁴¹"" anukkaṇṭhamāṇa⁴² vasa, ahaṇ⁴³ Paduma-
 kumāraṇ⁴⁴ yathā⁴⁵ tava⁴⁶ kattiabhaḍḍeṇ⁴⁷ appamatto⁴⁸ hoti⁴⁹ evaṇ⁵⁰ 25
 āṇḍetvā⁵¹ gamissāmi⁵² vattā⁵³ tathā⁵⁴ katvā⁵⁵ gantvā⁵⁶ paṇḍamūṇa⁵⁷
 palāpetvā⁵⁸ janapadaṇ⁵⁹ santappetvā⁶⁰ pucchāgantvā⁶¹ bahiṇagare⁶²
 khaṇḍhāvāraṇ⁶³ nivāseṇi⁶⁴. Be. pītu⁶⁵ āgatabhāvaṇ⁶⁶ āṇḍetvā⁶⁷

¹ C^o - lo, B^o bandhanarajjokāni. ² B^o paccāṇḍi. ³ B^o pārumpānapatāni. ⁴ so
 C^o for -jīṇḍa? B^o chināsa. ⁵ B^o adda vīḍiyakāḍḍi. ⁶ B^o -satti. ⁷ B^o ag-
 gaṇḍi. ⁸ B^o -patti. ⁹ B^o adda bhikkhava. ¹⁰ B^o omiṭṭa evaṇ. ¹¹ B^o pi vā.
¹² B^o mahāsi. ¹³ B^o -līhi. ¹⁴ mahāpa-. ¹⁵ C^o kar. ¹⁶ B^o adda takkaṇḍi-
 yaṇ gantvā. ¹⁷ B^o -līvē āgami. ¹⁸ B^o adda dha. ¹⁹ B^o nāhaṇ tāḍeva
 vāṇḍetvā in the place of deva --- āgamiṇḍi. ²⁰ B^o -ya. ²¹ B^o -naḍi.
²² B^o mahāpa-. ²³ B^o omiṭṭa ga-. ²⁴ B^o āṇḍetvā. ²⁵ B^o thapetvā. ²⁶ B^o
 omiṭṭa pa-. ²⁷ B^o -ra. ²⁸ B^o -satti.

nagaraṃ alamkārapetvā rājagehaṃ paṭijaggāpentō¹ ekako va
 tassa saṅkharāṃ gaṃhāsī². Sā tassa³ rūpasobhaṃ⁴ diṣvā paṭi-
 baddhacittā ahoṣi. Bo.⁵ taṃ vanditvā „amma tumbhākaṃ⁶
 kimi kattabbaṃ⁷“ ti pucchī. Atha naṃ „ammā⁸“ ti⁹ maṃ vada-
 5 sīti¹⁰ uṭṭhāya hatthe gabetvā „sayanaṃ abhirūhā“ ti āha.
 „Kimmāraṇā“ ti. „Yāva rājā āgacchati tāva obho pi kilesa-
 ratīyā ramissāmā“ ti. „Amma tvaṃ mama mātā ca sassa-
 mikā ca, mayā¹¹ sapariggahamānugāmo¹² nāma kilesavasena
 indriyaṇi bbinditvā na olokītapubbe pi¹³, kathaṃ tayā¹⁴ saddhīṃ
 10 evarūpaṃ kilīṭṭhakammaṃ karissāmīti¹⁵. Sā dve tayo vāre
 kathetvā tasmīṃ anjechaṃāne „mama vacanaṃ na karosīti“
 āha. „Āma na karomīti“. „Tena hi raṇṇo kathetvā sīsaṃ
 te¹⁶ chindāpessāmīti¹⁷“. M. „tava ruccīṃ karohīti¹⁸“ taṃ
 lajjāpetvā pakkāmi. Sā bhūtatasiṭṭā¹⁹ cintesi: „sac²⁰ āyaṃ
 15 paṭhamataraṃ²¹ piṭu²² ārocessati jīvitaṃ me n²³ atthi, ahaṃ
 eva puretaraṃ kathessāmīti²⁴“ bhattaṃ abhuñjītvā²⁵ kilīṭṭha-
 lomavattthaṃ²⁶ nivāsetvā sarīre nakharājīyo dassetvā „kuhiṃ
 devīti²⁷ raṇṇā pucchitakāle²⁸“ gilānā²⁹ ti katheyyāthā³⁰ ti pari-
 cārikānaṃ saṅghaṃ datvā gilānālayaṃ katvā³¹ nīpajjī. Rājāpi
 20 nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā nivesanaṃ³² āruya taṃ apaa-
 santo „kuhiṃ devīti“ pucchitvā³³ „gilānā“ ti sutvā³⁴ siri-
 gabbhaṃ pavisitvā „kimi te devī apāsuhā“ ti pucchī. Sā
 tassa vacanaṃ asoṇanti viya hutvā dve tayo vāre pucchitā³⁵
 „mahārāja, kasmā³⁶ kathesi, tuṇhi hohi“, sassaṃmikāntthīyo³⁷
 25 nāma mādisā³⁸ hoṇīti³⁹ vatvā „kena vihetthitā⁴⁰, siḅhaṃ me

¹ Bā - petvā. ² Cā āg-. ³ Cā tassa. Bā pi taṃ. ⁴ Bā - sobhagappattaṃ. ⁵ Bā omīti ahoṣi bo-. ⁶ Bā tumbhākaṃ. ⁷ Cā - bhā. ⁸ Bā omīti a-. ⁹ Bā āh. ¹⁰ Cā ayyā, Bā payā ca. ¹¹ Bā - ho-. ¹² Cā hi, Bā omīti pi. ¹³ Bā mayā. ¹⁴ Bā te sīsaṃ. ¹⁵ Bā adda āha. ¹⁶ Bā kathakāntivare. ¹⁷ Bā omīti bhī-. ¹⁸ Bā paṭhamasā. ¹⁹ Bā piṭuṃ. ²⁰ Bā - mī nanti. ²¹ Bā bhutvā. ²² Bā - āma-kavattthaṃ. ²³ Bā pucchitakāle. ²⁴ Bā omīti gilā- katvā. ²⁵ Bā nīpāraṇa katvā āsanaṃ. ²⁶ Cā pucchī. ²⁷ Bā omīti gi- - sutvā. ²⁸ Bā pucchitvā tāpi tuṇhi ahoṣi devī kasmā na kathesi tuṇhi ahoṣi. ²⁹ Bā kiṃ. ³⁰ Bā omīti tuṇhi hohi. ³¹ Bā āmīti-. ³² Bā adda nā. ³³ Bā kesaṃsi baddhā.

kathehi, ¹ "sleam assa chindissāmiti" vutte „kam si² tvaṃ ma-
 hārāja nagare ³ thāpetvā gato" ti „Padumakumārān" ti „so
 mayhaṃ vasaṇatthānam āgantvā⁴ 'tāta mā evaṃ kārōhi', ahaṃ
 tava mātā⁵ ti vuccamāno⁶ pi 'thāpetvā maṃ aṇño rājā nāma
 atthi', ahaṃ taṃ gehe karitvā⁷ kūlasaratiyā ramissāmiti⁸ maṃ
 kesesu⁹ gahetvā aparāparaṃ loṇeivā attano vacanaṃ akaron-
 tthi¹⁰ vadhivā¹¹ koṭṭetvā gato" ti āha. Rājā anupaparikkhivā¹²
 āsivao viya kuddho purise āgāpesi: „gacchatha, Paduma-
 kumārāṃ bandhivā ānethā" ti. Te nagaraṃ avattharantā
 viya tassa gehaṃ gantvā taṃ bandhivā paharivā pacchā-
 bhāṃ gāḥabandhauvaṃ¹³ bandhivā rattakanaṇḍamālaṃ¹⁴
 givāya paṭimūḍeivā vajjhaṃ katvā paharantā¹⁵ ānayimsu. So
 „deviyā idaṃ kamman" ti ūtvā „bho purisā, nāhaṃ
 raṇṇo dosakārako, niraparādho 'haṃ asmiti' vilapanto āga-
 chati. Sakalanagaraṃ saṃkhubbhitvā¹⁶ „rājā kira mātugā-
 massa vacanaṃ gahetvā Mahāpadumakumārāṃ ghātāpetiti"¹⁷
 sannipatitvā kumārassa¹⁸ pādamūle patitvā „na te¹⁹ idaṃ sāmī
 anucchavikaṃ²⁰ ti mahāsaddena paridevī". Atha naṃ netvā
 raṇṇo dassesum. Rājā²¹ diṣvā va cittaṃ niggaṇhitum asak-
 kanto „ayaṃ arājā va" rājajñhaṃ karoti, mama putto hutvā²²
 aggamaheṣiyā aparajjhī²³, gacchatha naṃ corapapāte pādetvā
 vināsaṃ pāpethā" ti āha. M. „na mayhaṃ tāta evarūpo
 aparādho²⁴ atthi, mā mātugāmassa kathaṃ²⁵ gahetvā maṃ
 nāsehitī" pitarāṃ yāci. So tassa kathaṃ na gaṇhi. Tato
 soḷasaṣaḥassā antepurikā „tāta Mahāpadumakumāra attano
 ananucchavikaṃ idaṃ laddhaṃ" ti mahāviraṇṇaṃ viravimsu.

¹ Bā kassa. ² Bā puttāṃ mā pa-. ³ Bā adda evamakkāḥ. ⁴ tāta -- karōhi
 wanting in Bā. ⁵ Cā -- na. ⁶ Bā netthi in the place of nāma atthi. ⁷ Bā
 ayaṃ maṃ gahetvā in the place of ahaṃ -- karitvā. ⁸ Bā mā kassa. ⁹ Cā -- ti.
¹⁰ Bā maṃ akaronṭam. ¹¹ Bā pavivā. ¹² Bā adda va. ¹³ Bā -- haṃba-. ¹⁴ Bā
 rattakuramālaṃ. ¹⁵ Bā omits vajjhaṃ -- ti. ¹⁶ Bā -- bhūti. ¹⁷ Bā ghātāpetthi.
¹⁸ Bā rājakaṇ-. ¹⁹ Bā omits nate. ²⁰ Bā ananucchavikāḥ, omitting ti. ²¹ Bā
 -- vināsaṃ. ²² Bā -- jāpā. ²³ Bā omits arājāva. ²⁴ Bā -- vāpā. ²⁵ Bā -- vajjhaṃ.
²⁶ Bā dāso. ²⁷ Bā vacanaṃ.

Sabbe khattiyamahāsalādaya pi amaccaparijāno pi „deva,
 kumhro silācārāganasampanno vamaṣeuraṅkhaḥ¹ rajjedāyādo,
 mā mahā² māṅgāmasa vacanāḥ gahetrā anupaparikkhitvā
 vīnāsesi³, raññā nāma nīsamuakārīnā bhāvitabban⁴ ti vaivā
 5 satta gāthā abhāsīman:

1. Nādaṭṭhā⁵ parato dosan⁶ anuṭṭhulāni⁷ sabbaso (Dhp. p. 211)
 issaro panaye dandam sāmam appaṭivekkhiya. 61.
2. Yo ca appaṭivekkhitvā dandam kubbati khattiyo
 sakaṇṭakam so gilati jaccandho va samakkhikam. 62.
- 10 3. Adandiyam dandiyati dandiyāṇ ca udandiyam,
 mudho va vīsamam maggaṇ na jānāti samāsamam. 63.
4. Yo ca atāni thānāni anuṭṭhulāni sabbaso
 suddiṭṭham anuṣāseyya so ve vohātum arabati⁸. 64.
5. N⁹ ekantamudunā saṅkka ekantatikhiṇena vā
 15 attam mahante¹⁰ thāpetum, tasmā ubhayam ācare. 65.
6. Paribhūto mudu hoti atitikkho ca veravā,
 etaṇ ca ubhayam ātvā anumajjhāṇ samācare. 66.
7. Bahun pi ratto bhāseyya duṭṭho pi bahu bhāsati,
 na itthikāraṇā rāja puttam ghātetum arahasīti. 67

- 20 Teṭṭha nādaṭṭhā¹¹ ti ca silācā, parato ti paraso, sabbaso ti sab-
 hāni anuṭṭhulāni khuddakamahanāni¹² vāṇāni, sāmam appaṭivekkhiyā
 'ti¹³ parāsaṇam¹⁴ pabāya atāno paccakkham akāro¹⁵ paṭṭhānāro rājā dan-
 dām na panayo¹⁶ na¹⁷ paṭṭhāpeyya, Mahāsammatārajakulaśeṇā¹⁸ hi esato¹⁹
 uttaridāḍḍo nāma n²⁰ atthi, tāṇagāraṇasapabbhāseṇa²¹ uddham²² hatthā-
 25 pādābhodanaghitānaṃ²³ nāma n²⁴ atthi, paccāhi kakkhāraṇijjūṇaṃ kāle etam
 uppannam, taṇ evudhāya te amāsi ekanten²⁵ eva paraso dosan²⁶ sāmam adāro
 kāmāṇ na juttan ti kakkhāti evam ākāmā, ye ca appaṭivekkhitvā ti me-
 hūraja evaṇi paṭivekkhitvā dosānucchaviko²⁷ dāḍḍo²⁸ panetabbo²⁹, ye rājā³⁰
 apāṭṭhūṇaṃ thito³¹ taṇ dosan³² appaṭivekkhitvā hatthābhodāḍḍidāṇaṃ³³ karoti

¹ B² -rekkhito. ² B² omiṭṭa mānāṇ. ³ B² va mā nāmet. ⁴ B² vaṇiṭṭhā. ⁵ B² anuṭṭhā. ⁶ C² so so, B² so so kārītumarahast, B² - - hat. ⁷ B² mahāthā, B² attham mahāthā. ⁸ B² na rājā, B² na dāṭṭhā. ⁹ B² -ta, ¹⁰ C² -ya, omittit ti. ¹¹ B² paraso va. ¹² B² hatvā. ¹³ C² paṇa. ¹⁴ B² adā va. ¹⁵ B² -kkaṇṭhā. ¹⁶ B² paccakkhito. ¹⁷ B² paṭṭhāṭṭhāyato, omittit tāṇagāraṇa. ¹⁸ B² udan. ¹⁹ B² -tānā. ²⁰ C² -va. ²¹ C² -ya. ²² B² sabbo rājā, C² so rājā. ²³ B² -ā. ²⁴ B² sabbahe.

yo sūnno dutṭhakāraṇaṃ¹ karonto sakaṅṭakabbhāsaṃ² gilati nāma jaccanāho
 viya ca³ samakkhikāṃ bhūṇṇeti nāma, aḍaṇḍiyan ti yo aḍaṇḍabbaṃ daṇḍaṃ
 daṇḍetabbhaṃ⁴ ca daṇḍiyam⁵ aḍaṇḍeva⁶ attano ruṇim eva karoti so andho va⁷
 vāsamāsi⁸ maggaṃ paṭipanno⁹ na jīnāti, samasamanā tato pāṇānāṃ paṭṭha-
 lentto anāha viya cutṭasa apāyasa mahādukkhaṃ pāpupāṭi¹⁰ attho, «īnāti oṇi
 daṇḍiyadaṇḍiyakkāraṇaṃ¹¹ c' eva daṇḍiyakkāraṇaṃ pi amuṇṭhiṇi ca¹² sabbhāni
 amuṭṭhāsa¹³ sīsa anuṇṇeyya¹⁴, sa ca¹⁵ rāja vohāṭṭha¹⁶ vohāṭṭha¹⁷ rajjā¹⁸
 amuṇṭhāsa¹⁹ sabbhāni attho, attāsa mahanta²⁰ thāpetu ti evarūpe²¹ anu-
 panno bhoge uppādeti uppanna thāveva katvā attāsaṃ mahanta uḍḍa²² tassetiya
 thāpetu na²³ sakkoti²⁴ attho, muḍḍu ti muḍḍurāja rathavāḍḍikānaṃ pari-
 bhāsa²⁵ hoti²⁶ aḍḍhāto so²⁷, rajjasa nīreṇaṃ²⁸ kīṭuṃ na sakkoti, veraṇṇa ti
 aṭṭhāḍḍasa²⁹ pana sabbhe pi rathavāḍḍiṇo³⁰ vesino hotiṭi aṇṇavaṇṇa nāma hoti,
 anuṇṇaṃ jhanti anuḍḍhāsaṃ muḍḍulābhīpabbhāvaṃ³¹ naṇḍhaṃ amuṇṇa, amuḍḍu
 anuṇṇikkho hoti³² rajjasa kārava³³ ti attho, na itthikāraṇa³⁴ ti papāsa nāma-
 kārāni anuṇṇāsaṃ nāmaṃ amuṇṇurakkhakaṃ³⁵ chaṇḍāyādaṃ³⁶ puttaṃ ghāte-
 tuṃ³⁷ nāmaṃ mahāṭṭi³⁸ ti.

Evam nānākāraṇehi kathentāpi amaccā attano katham
 gāhāpetuṃ nāsakkhiṃsu. B. pi yācanto attano pi³⁹ katham
 gāhāpetuṃ nāsakkhi, andhabālo pana so⁴⁰ rāja „gacchatha,
 naṃ corapupāte khipathā⁴¹ ti ānāpento aṭṭhamasā⁴² gātham āha: 20

a. Sabbo⁴³ ca loko ekanto⁴⁴ itthi ca ayaṃ ekikā,

tonāhaṃ paṭipajjissam, gaccha pakkipath' eva naṃ ti. 68.

Tattha tonāhaṃ ti yena kāraṇa sabbo loko ekanto⁴⁵ kumiraṃ⁴⁶ eva
 pakko hoti⁴⁷ itthi ayaṃ ca itthi ekikā va teṇa kāraṇānaṃ teṇaṃ vacasaṃ
 paṭipajjissam, gacchatha naṃ pakkipath' ārupetvā papāte khipath' eva 'ti. 25

Evam vutto soḷasasahasāsāsu rājittihāsu⁴⁸ ekāpi sakabbhāvena
 anuṇṇātuṃ⁴⁹ nāsakkhi, sakalanagaravāsino bāhā paggayha⁵⁰
 kese parikiriya⁵¹ vilapiṃsu. Rāja „ime⁵² imassa papāte

¹ Bā amuṇṭhāsi. ² Cā Bā -kakkho-. ³ Bā omitti ca. ⁴ Cā ad-. ⁵ Cā ad-,
 Bā omitti daṇḍiyam. ⁶ Bā viya. ⁷ Bā samasamanā. ⁸ Bā adda pi. ⁹ Bā daṇḍaṭṭi.
¹⁰ Cā ca. ¹¹ Cā Bā omitti ca. ¹² Cā manā-. ¹³ Cā sa ev. ¹⁴ Bā vakkhāsa. ¹⁵
 Bā omitti vohāṭṭha. ¹⁶ Bā rāja. ¹⁷ Bā mahatta. ¹⁸ Bā -pa. ¹⁹ Bā omitti na.
²⁰ Cā sakkoti. ²¹ Cā hoti. ²² Bā pi. ²³ Bā rajjanivāraṇaṃ. ²⁴ Bā anu-
 kkiya. ²⁵ Bā sabbhaṇḍa - - vāḍḍhaṇḍa. ²⁶ Bā amuṇṭṭhikābhāvaṃ. ²⁷ Bā bhā-
 reyya. ²⁸ Cā itthiyāki-. ²⁹ Bā -rakkhāsa. ³⁰ Bā attano dāyāda. ³¹ Bā -te-
³² Bā omitti pi. ³³ Bā omitti so. ³⁴ Cā paṭhamā. ³⁵ Cā -a. ³⁶ Bā ekanto
³⁷ Bā rājittihāsu. ³⁸ Bā anuṇṇāsaṃ. ³⁹ Bā adda kaṇḍevā. ⁴⁰ Bā -yamāni.
⁴¹ Bā omitti ime.

- khāpanam paṭibhēyyam pīti¹ saparivāro² mahājanassa pari-
devantāsa³ eva⁴ tam⁵ uddhapādam adhosiraṃ⁶ katvā gāhāpetvā
papāte khāpāsesi. Ath' assa mettābhāvanānubhāvena pabbate
adhivattā devatā „mā bhāyi Mahāpadamā⁷” ti tam samassā-
santi ubbohi hattbhēhi gabetvā hadaye ṭhapetvā dibbaphassam⁸
pharāpetvā⁹ otarivā pabbatapāde pabbatattṭhakapaṇṇabhavane¹⁰
nāgarājassa phaṇṇagabbhe ṭhapesi. Nāgarāja B-am nāgabha-
vanam netvā attano yasam majjhe bhinditvā adāsi. So tattha
ekasamvacccharam vasitvā „manussapathani gamissāmīti¹¹” vatvā
10 „katarattṭhānam¹²” ti vutte „Himavantaṃ gantvā pabbajjessā-
nāmi¹³” āha. Nāgarāja „sādhū¹⁴” ti tam gabetvā manussapathe
paṭiṭṭhāpetvā pabbajitaparikkhāre datvā sakattṭhānam eva gato.
So pi Himavantaṃ pavasitvā saipabbajjam pabbajitvā jhānā-
bhikkhām¹⁵ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro tattha paṭivasi¹⁶.
15 Ath' eko Bārāṇasivāsivannacarako¹⁷ tam jhānam patto M-am
sañjānitvā „nāno tvaṃ deva Mahāpadumakumāro¹⁸” ti vatvā
„āma samunā¹⁹” ti vutte tam vanditvā katipāṇam tattha vasitvā
Bārāṇasīm gantvā ruñño ārocesi: „deva putto te²⁰ Himavanta-
padese saipabbajjam pabbajito²¹ paṇṇasālayam vasati, ahaṃ
20 tassa santike vasitvā āgato²²” ti²³. „Paccakkhaṃ te dīṭhe²⁴
ti. „Āma devā²⁵” ti. Rājā mahābalakāya parivuto tattha
gantvā vanapariyānto khaṇḍhāvaram bandhitvā amaccaparivuto²⁶
paṇṇasālam kuṇḍanārūpasīriyā²⁷ paṇṇasāladvāre nisinnam M-am²⁸
vanditvā ekamantaṃ nisīdi, amaccāpi vanditvā paṭisanthāram
25 katvā nisīdissu. B. pi rājānam phalāphalena²⁹ paṭipucchitvā
paṭisanthāram akāsi. Atha naṃ rājā „tāta mayā tvaṃ gam-

¹ C² -yyumpīti, B² -yyumi. ² B² adda gantvā. ³ B² tam, omittit eva.

⁴ B² nam. ⁵ B² uddham - - avam. ⁶ C² -phaṇṇa, B² -samphassam. ⁷ B² paṇḍarā. ⁸ B² paṭṭhita in the place of pabbatattṭhaka - -. ⁹ B² -sāmi mahārājā. ¹⁰ B² -tam ṭha. ¹¹ B² -ñā. ¹² B² paṭivassati, ¹³ B² -cīrīko.

¹⁴ C² muti ta. ¹⁵ B² -līrā. ¹⁶ B² adda tam eva rājā. ¹⁷ B² amaccapaṇṇa.

¹⁸ B² pāsāḍham. ¹⁹ B² adda divā. ²⁰ B² omitta pha-

bhīre papāte khīpāpito¹, katham sañjivito¹ sīti² pucchanto
navamañ gātham āha:

9. Anekataḷe³ narake gambhīre suduruttare
pātito giriduggammi⁴ kena tvañ tattha nāmariti⁵. 69.

Tattha anekataḷe³ ti anekataḷappamāṇe⁶, nāmariti⁵ na mari. 8
Tatopare:

10. Nāgo jātabalo⁷ tattha thāmaṇvā girisañño
paccaggahi⁸ mañ bhogehi tenāhañ tattha nāmarim⁹. 70.

11. Ehi tañ paṇinessāmi¹⁰ rājaputta sakañ gharāñ,
rājāñ kārehi, bhaddan te, kim araññe karissasi¹¹. 71. 10

12. Yathā gilivā balisañ uddhareyya salohitañ
uddharitvā¹² sukhi¹³ assa sukhañ¹⁴ paṇassāmi attani¹⁵. 72.

13. Kin nu tvañ balisañ brūsi, kim tvañ brūsi salohitañ,
kin nu¹⁶ tvañ ubbhatañ brūsi, tañ me akkhāhi pucchito¹⁷. 73.

14. Kāṃ¹⁸ āhañ balisañ brūmi, haṭṭhissaṃ¹⁹ salohitañ,
catt²⁰ āhañ ubbhatañ brūmi, evañ jānāhi khattiya²¹ 'ti 74. 12

imāsu²² pañcasu ekantarikā tisso gāthā B-assa dve rañño.

Tattha paccaggahi⁸ pabbatapataṇṭhikā devatīya paṇṇagahetvā dībha-
phaṇṇa²³ samassānetvā upanītañ²⁴ mañ paṇṇagahetvā gahetvā²⁵ pana²⁶ nāga-
bharanañ netvā²⁷ mahantañ yasañ devā manussapathañ mañ pahīti vutto²⁸ 20
mañ manussapathañ kuraṇi sa-āhañ²⁹ idhāpantvā pabbajito lū tesa³⁰ devatīya
sa nāgaṭṭhaṇṇa cānābhāvenāhañ³¹ tattha na mari ti sabbhañ³² ārocasi,
ehi³³ rājā tassa vacanañ evā saṃmaṇassappaṇṇaṃ kuraṇi tāra āhañ bhikkhāreṇa
pūjisi vacanañ gahetvā evaṃ ādāggaṇṇa tathā³⁴ aparajjhāñ khamāhi na³⁵
ti padesu pappi³⁶ uttheti mahārāja khamāmi te³⁷ itopadesu puna mā evaṃ 25
anāramakāri bhavēyyāmi vutto³⁸ tāra evaṃ attano kulavāṇasañ³⁹ settechetthañ
ussāpetvā rājāñ anuśāsanā⁴⁰ mayhañ khamāsi nāmi 'ti evaṃ āha, uddha-

¹ B² -pata. ² B² assaṭṭi, B² saṭṭi. ³ B² -kato. ⁴ B² na marasiti. ⁵ B²
anekampamāṇaṇṇe. ⁶ C² na-, B² marasiti. ⁷ C² -hala, B² -phaṇṇa, B² -phalo.
⁸ C² -bhi, B² paccaggahi. ⁹ C² -ti, B² nāmariti. ¹⁰ C² -ti, B² patine-.
¹¹ B² add vumito āha. ¹² C² uggaṭṭi. ¹³ C² evaṃ. ¹⁴ B² attaniti, and
adda rājā āha, C² attani. ¹⁵ C² kin, omitting nu. ¹⁶ C² -assa. ¹⁷ C² imāsu,
B² imāsu. ¹⁸ B² paccaggahitvā. ¹⁹ B² -samassānetvā. ²⁰ B² sabbhañ. ²¹
B² paṇṇagahetvā in the place of pati -. ²² B² omits pana. ²³ B² āha-. ²⁴
B² -pathaṇṇa pahīti ti vutto. ²⁵ B² āhañ. ²⁶ B² teneva. ²⁷ B² sa - - na -.
²⁸ all three MSS. mari, B² so in the place of -sabbhañ. ²⁹ B² omits ehi. ³⁰
C² -gahetvā tathā, B² ādāggaṇṇaṇṇa tathā. ³¹ B² adda doṇaṇṇa. ³² B² adda
doṇaṇṇa. ³³ B² -e. ³⁴ B² kulavāṇasañ. ³⁵ C² -te.

ritivā ti bahāyavakkhīdini saṃpattam eva tam¹ uddharitvā, sukham pas-
 sāmī attanilī² attānaṃ mahārāja evam aham pi pūna sotthibbhāvappattam
 gillitabbasaputtam ita attānaṃ³ passāmīti, kiṃ nu teva ti idam rājā tam
 attānaṃ «tthāra»⁴ sotum pucchati, kāmāha ti paṇḍitāmaguṇa ahaṃ, katti
 5 manam ekaḥkitaṃ n⁵ evaṃ | kattihaṃsatoḥaṃsatoṃ cattarajānāḍibhedam⁶
 viṭṭhavam ekaḥkitaṃ ti brūmi⁷, ekaṃhaṃ ekaṃ ahaṃ yadā tadā sabbam pi
 cattam hoi paricattam tam dānaṃ ahaṃ obbhajam ti brūmi.

„Iti kho mahārāja mayham rajjena kiccam n⁸ atthi, tvam
 pava dāsa rājadhamme akopetvā agatigamanam pahāya dham-
 10 mena rajjam kārehi” M. pitu ovādam adāsi. So⁹ roditvā
 kaṇḍitvā¹⁰ nagaraṃ gacchanto antarāmagge amarece puechi:
 „ahaṃ kam¹¹ nissāya evarūpena ācārasaṃpannena¹² puttana
 viyogaṃ patto” ti. „Aggamahesiṃ” devā¹³ ti. Rājā tam
 uddhapādāṃ gāhāpetvā corapapāto khīpāpetvā nagaraṃ pavi-
 15 sitvā dhammena rajjam kāresi.

S. i. ā. ā. „evam bhikkhave pubbe p¹⁴ evā mam akkocitvā
 mahāvīraṇam pattā” ti vutvā

15. Cūṇamāgarikā mātā Devadatto ca me pitā

Anando¹⁵ paṇḍito nāga Sāriputto ca devatā

20 ahaṃ tadā rājasputto¹⁶, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti 75.
 ośānagāthāya j. samodhānaṃ¹⁷. Mahāpaduma jātakaṃ.

19. Mittāmittajātaka.

Kāni kammāni kubbānīti. Idam S. J. v. Kosalaruṇṇo
 attānaram¹⁸ amarecāṃ ā. k. So kira ruṇṇo bahūpakāro āhosi.
 25 Ath¹⁹ nesa rājā adikkasammānaṃ kāresi. Avaseṇa naṃ anālamūḍā
 „deva asuko amarece tathākaṃ anutthakāro” ti paribhīndisū.
 Rājā tesu parigaṇhanto kiṃci doṣaṃ adivā „ahaṃ massā kiṃci doṣaṃ
 na passāmi, katham nu kho sukā mayā imassa mittabhāvaṃ vā
 anuttabbhāvaṃ vā jānītu” ti smetvā „amam puṇḍam ghopetvā

¹ B² omits tam. ² B² attanilī. ³ C² eukhamassa attanilī. ⁴ B² bahāyavara
 attanilī. ⁵ B² -ritte. ⁶ all three MSS. attī āsa. ⁷ C² -vāh ā. ⁸ B² omits
 bhedaṃ. ⁹ B² omits brūmi. ¹⁰ B² add rājā. ¹¹ B² paridevitrā. ¹² C² tam.
¹³ B² ācārasaṃpam. ¹⁴ all three MSS. -ti. ¹⁵ C² add ca. ¹⁶ B² rājasputto
 ahaṃ ā. ¹⁷ S. v. ā. add. ¹⁸ C² -dhaṃ, C² -dhāni. ¹⁹ B² -vāriyam.

Tathāgataṃ añño jānitum na sakkiṃsati, gantvā pucchissāmhi¹ so bhuttapātārāso S-rūḥ upasamāhamitvā „bhante katham nu kho sakkā purisena attano mittalakkhaṇaṃ vā amittabhāvaṃ vā jānitum“ ti pucchi. Atha nam S. „pubbe pi mahārāja paṇḍitā imam pañham cintetrā paṇḍite pucchitvā tehi kathūtavaseṇa āutvā amitte vajjetvā² mitte sevimsū“³ ti vatvā tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa atthadhammānusāsako amacco abosi. Tada Bārāṇasirañño ekam atthacarakaṃ amaccam assa paribhindiṃsu. Rājā tassa doṣam apassanto „katham nu kho sakkā amittam vā mittam vā jāton⁴“ ti M-am pucchanto 10 paṭhamam gātham āha:

1. Kāni kammāni kubbānaṃ katham viññū parakkame amittam⁵ jāneyya medhāvī diṣvā sutvā va⁶ paṇḍito ti. 76.

Tass⁷ attho: kāni kammāni karontiṃ medhāvī paṇḍito puriso sakkiṃsā diṣvā sotena vā sutvā ayaṃ mayham amitto ti jāneyya tassa jñanānāḥya 13 katham viññū parakkameyya⁸ ti.

Ath⁹ assa amittalakkhanaṃ kathento¹⁰

2. Na nam umhayate¹¹ diṣvā na ca nam paṭinandati (vol. II ¹²/₂₈) cakkhūni c¹² assa¹³ na ḍadati paṭilomaṃ ca¹⁴ vattati. 77.
3. Amitte tassa bhajati mitte tassa na sevati 20 vaṇṇakāme nivāreti akkosante pasamsati. 78.
4. Guyhaṃ ca tassa n¹⁵ akkhāti tassa guyhaṃ na gūhati kammaṃ tassa na vaṇṇeti paṇḍ¹⁶ assa na-ppasamsati. 79.
5. Abhave nandati tassa bhave tassa na nandati acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa n¹⁷ uppajjate sati. 80. 25 tato nam nānukampati, aho¹⁸ so pi labheyy¹⁹ ito²⁰.
6. Icc-ete soḷasākārā amittasmim²¹ paṭiṭṭhita (vol. II ²²/₂₄) yehi amittam jāneyya diṣvā sutvā va²³ paṇḍito ti 81.

M.²⁴ imā pañca gāthā vatvā puna

¹ B¹ -mā ti. ² C² vaji-. ³ B³ sakkomi tam ātun in the place of sakkī--.

⁴ B⁴ mitte. ⁵ B⁵ ca. ⁶ B⁶ adda gāthamāha. ⁷ B⁷ ummayyate. B⁸ umhayate.

⁸ C⁸ tassa. ⁹ C⁹ -māra. ¹⁰ B¹⁰ III, B¹¹ add. ¹¹ C¹¹ -yyato, C¹² labheyyakoth,

B¹³ labheyyito. ¹⁴ B¹⁴ ca. ¹⁵ B¹⁵ omitta mahāsetto.

- †. Kāni kammāni kubbānaṃ kathaṃ viññā parakkama
mittaṃ jāneyya medhāvī diavā sutvā va' paṇḍito ti.¹ 82.
imāya gāthāya mittalakkhaṇaṃ paṭṭho sesagāthā abhāsī:
‡. Pavutthaṃ tam tam² sarati āgataṃ abhinandati
3 tato kalāyito³ hoti vācāya paṇinandati. 83.
‡. Mitte tassa⁴ eva⁵ bhajati amitte tassa na sevati
akkosaṃte nirāreti vaṇṇakāma pasamsati. 84.
10. Guyhaṇ ca tassa akkhatī tassa guyhaṇ ca gūhati
kammaṇ ca tassa vaṇṇeti paññam tassa⁶ pasamsati. 85.
10 13. Bhavo ca nandati tassa abhavo tassa na nandati,
acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa uppaṇṇato satī,
tato nam anukampati, aho⁷ so pi labheyy⁸ ito⁹. 86.
11. Icc-ete soḷasākārā mittaṃmān uppatitthitā
yehi mittān su¹⁰ jāneyya diavā sutvā va' paṇḍito ti. 87.
13. Tathā na naṃ umhaya¹¹ ti tam mittaṃ¹² mittaṇṇapāpaka¹³ satta
na karoti pabattikāraṃ na dassati, na ca naṃ paṇinandati¹⁴ tassa kathaṃ
paggāḥanta na paṇinandati na rusaṇ¹⁵, sakāḥanti tassa na dadāti¹⁶
olokantaṃ na oloketi, paṇṇomaṇṇa¹⁷ ti tassa kathaṃ paṭṭippharati paṇṇanta
hoti, vaṇṇakāma¹⁸ ti tassa vaṇṇam bhajante¹⁹, nāḥanti²⁰ anāso guyhaṃ
30 tassa nāḥanti, kam meṃ tassa ti tassa kammam na²¹ vappayati²², pañ-
ñama²³ ti tassa paññam²⁴ na-ppasamsati ānāṇampadaṃ na satti²⁵, abha-
va²⁶ ti²⁷ avajjhīyā²⁸, tassa uppaṇṇato²⁹ ti tassa mittaṇṇapāpakaṃ
mama³⁰ mittaṃ pa ito dassanti satī na uppaṇṇati, anukampati³¹ mudu-
cittena na cinteti, labheyyito³² ti labheyya ito, ākāra³³ ti kāmāni, pa-
vutthaṃ³⁴ ti videnagataṃ, kalāyito³⁵ ti kalāyati mamāyaṃ paṭṭheṃ pīḥaṃ
95 locharitī attho, vācāya³⁶ ti mudhuravacanaṃ tam samuddharanta nandati
tassa³⁷, sesaḥ vuttapaṭipakkhaṇayo³⁸ eva vellitabbhaṃ.

¹ Ed/ ca. ² B² adda bodhanta. ³ C² pavutthantaṃ tam? C² pavutthaṃ tam,
B² paṭṭhaṃ tassa, B² pavutthaṃ tassa. ⁴ B² -iḥ. ⁵ C² tassa. ⁶ C² paṇṇāntassa.
⁷ B² aḥ, P² mahā. ⁸ C² -yyato, B² labheyyo. ⁹ C² omī su. ¹⁰ B² anamāyate.
¹¹ B² omī mittaṃ. ¹² B² -kaṃ. ¹³ Ed dussati. ¹⁴ B² tassa vappente. ¹⁵
C² na khamati. ¹⁶ C² tam. ¹⁷ B² nandiyati. ¹⁸ B² paññamāni. ¹⁹ C²
paññam, B² aṇṇa āṇam. ²⁰ C² nayati, B² na bhāsati. ²¹ C² abhavaṇā,
B² abhava nandati. ²² B² vuddhiyā. ²³ B² adda satī. ²⁴ B² omī mama.
²⁵ C² labheyyato, C² labheyyakaṃ, B² labheyyo. ²⁶ C² -yino, B² -yika. ²⁷
B² paṇinandati na dassati.

Rājā M-assa kathāya attamano hotvā tassa mahantaṃ
yasaṃ adāsi.

S. i. d. ā. „evaṃ mahārāja pubbe p¹ esa paṇho samuṭṭhahi²,
paṇḍitā vacanam³ kathayimāsu⁴, imehi dvādaśāyakkārehi⁵ amitto ca⁶
mitto ca⁷ jānātubbo⁸“ ti ratvā j. v.: „Tadā rājā Anando uhoṃ, paṇ-
ḍitāmaeco⁹ aham evā¹⁰“ ti. Mitāmittajātakam. Dvādasasā-
pāṭavaggaṇā utṭhita¹¹.

¹ Hā samuṭṭhito. ² Hā pana. ³ Hā -kū ti. ⁴ Hā dvikāraṇehi. ⁵ Hā omite
amitto ca. ⁶ Hā omite ca. ⁷ Hā -saamacco pana. ⁸ Hā itī dāsaṭṭakavattitū-
pattimāṇḍitā dvādasasūpāṭajātakam utṭhitaṃ.

XIII. TERASANIPĀTA.

1. Ambajātaka.

Ahāsi me ambaphalūṇi pubbe ti. Idam S. 2, v. Deva-
dattaṃ ā. k. Devadatto pi „ahaṃ Buddhe bhavissāmi, mayhaṃ
5 samāno Gotamo n' evācariyo na upajjhāyo“ ti ācariyaṃ paccakkhāya
jhānaparihiṇo saṃgamaṃ bhinditvā anupubbena Sāvattiṃ āgacchanto
bahi-Jetavana paṭhaviyā vivare diṇṇo¹ Avīciṃ pāvisi. Tadaṃ dh.² k. v.:
„āyuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya³ mahāvinnāsaṃ patto Avīci-
mahāsiraye nibatto“ ti. S. āgantvā „kāyaṃ nu 'ttha bhikkhave e. k.
10 a.“ ti pucchitvā „imāya nāma“⁴ 'ti vutte „na bhikkhave bhāṇ' eṇa
pubbe pi Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya mahāvinnāsaṃ patto yevā“⁵
'ti vattvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa purohitakulaṃ ahivātakarogena
vinassa. Eko va⁶ patto bhūtiṃ bhinditvā palāto, so Takka-
15 silaṃ gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa sūntikā⁷ vede ca
sesasippāni ca uggaṇhitvā ācariyaṃ vanditvā nikkhanto, „desa-
cārittaṃ⁸ carissāmīti“⁹ vicaranto ekaṃ paccantanagaraṃ pā-
puni. Taṃ nissāya mahācapḍālagāmaṃ ahoṣi¹⁰. Tadaṃ Bo.
tasmiṃ gāme paṭivasati paṇḍito vyatto, akāle phalaṃ gaṇhā-
20 panamantaṃ jānāti, so pāto va kācaṃ¹¹ ādāya tato gāma
nikkhamitvā araṇṇe ekaṃ ambarakkhaṃ upasaṃkamitvā satta-
padamatthake thito taṃ mantaṃ parivattetvā¹² ambarakkhaṃ

¹ B² deṇṇa. ² B² adda bhikkhu. ³ C² ariyapa. ⁴ B² omitta vā. ⁵ B² adda
tayo. ⁶ B² -cārikam. ⁷ B² jñāssāmīti. ⁸ C² omitti ahoṣi. ⁹ C² B² kājāṇ.

¹⁰ B² parijappitvā.

ekena udakapasaṭena paharati, rukkhato tam khaṇaṃ āeva
 purāṇapaṇṇāni pataṇti uavāni utthahanti, pupphāni pupphitvā
 pataṇti, ambaphalāni utthāya muhutte¹ eva paccitvā madhu-
 rāni ojavantaṃ dibbaphalasadisāni² hutvā rukkhato patanti.
 M. tāni uccinivā yāvadattam khādītvā kācaṃ³ pūretvā⁴ gehaṃ
 gantvā tāni vikkinitvā puttadāraṃ poseṣi. So brāhmaṇakumāro
 M-aṃ akāle ambapakkāni āharitvā vikkinantam diṣvā „nissam-
 sayena tehi mantabalaṇa⁵ oppannehi bhavitabbaṃ”, imaṃ
 purisaṃ nissāya etaṃ anagghamantaṃ labhissāmiti⁶ cintetvā
 M-assa ambāni āharapaṇīyāmaṃ pariggaphanto tatvato⁷ śatvā
 taṃsiṃ araṇṇato anāgate va⁸ tassa gehaṃ gantvā ajñanto
 vīya hutvā tassa bhariyaṃ „kaḥiṃ” ācariyo⁹ ti pucchitvā
 „araṇṇāsi gate” ti vutte taṃ¹⁰ āgamayamāno¹⁰ śatvā āga-
 cchantam diṣvā paccuggantvā hatthato kācaṃ¹¹ gaṇetvā¹² āha-
 ritvā geḥe śhapesi. M. taṃ oloketvā bhariyaṃ āha: „bhaddo
 ayaṃ mānavako¹³ mantatthāya āgato, na paṇ’ assa hatthe
 manto śhassati, asappuriso eso” ti. Mānava pi „ahaṃ imaṃ
 mantam ācariyassa upakāraṇo hutvā labhissāmiti” cintetvā tato
 patthāya tassa geḥe kattabbakieccāni¹⁴ karoti: dāraṃ āharati
 vihiṃ koṭṭeti¹⁵ pacati mukhadhovanādini¹⁶ deti pāde dhovati.
 Ekadivasaṃ M-esa „tāta mānava mañcaṃ¹⁷ pādānaṃ me upa-
 dhānam dehi” ti vutte aññaṃ apassitvā sabbarattam ūramhi
 śhapatvā nisīdi. Aparabhāge M-assa bhariyā puttam vijāvi.
 tassā pasūtikāparikkammaṃ¹⁸ sabbaṃ akāsi. Sā ekadivasaṃ
 M-aṃ āha: „sāmi, ayaṃ mānava jātisampanno hutvāpi¹⁹
 mantatthāya amhākaṃ veyyāvaccam karoti, etassa hatthe manto
 tiṭṭhato vā mā vā deti’ assa” mantam²⁰ ti. So „sādhū” ti sampa-

¹ B² dibbarasa si. ² C² B² kājaṃ. ³ B² pūrepetvā. ⁴ B² mantaphalena.
 C² -sayenetaṃ mantabalaṇi. ⁵ B² -bbaṇti. ⁶ B² sathato. C² tatvato. ⁷
 B² yeva. ⁸ B² addo ayyo. ⁹ B² addo āgamaṃ. ¹⁰ B² addo va. ¹¹ C² kāmaṃ.
 C² kājaṃ. ¹² B² diṣvā hatthato paccuggantvā. ¹³ B² -vo. ¹⁴ B² sabbakī-
¹⁵ B² addo bhettam. ¹⁶ B² dantakathamaṃ. ¹⁷ all three MSS. mañca. ¹⁸ C² omīti
 pari, B² reads tassā sutikāle pari - -. ¹⁹ B² omīti pi. ²⁰ B² detta tassa.

tiṇṇhitvā tassa mantam datvā tam evam āha: „tāta, anaggyho¹
 manto, tava imam piṇḍāya mahāābhāsakkāro bhavissati, raṇṇā
 vā rājamahāmattena vā ‘ko te ācariyo’ ti puṭṭhakāle mam mā
 nigūhitthe, ece hi ‘caṇḍālassa me santikā’ manto gahito’ ti
 5 lajjanto’ brāhmaṇamahāsālo me ācariyo’ ti kathessasi’ imassa
 mantassa’ phalaṃ na labhissasi”². So „kiṃkāraṇā’ nigūhis-
 sāmi”, kenaci puṭṭhakāle tumhe yeva kathessāmi”³ vatvā
 vanditvā caṇḍālagāmato nikkhamitvā mantam⁴ vimaṃsitvā anu-
 pabbena Bārāṇasīm⁵ patvā ambāni vikkīṭitvā bahum dhanam
 10 labhi. Ath’ ekadivasaṃ uyyānapālo tassa batthato ambāni
 pi kiṭitvā⁶ raṇṇo adāsi. Rājā tam paribhaṇṇitvā „kuto”⁷ tayā
 evarūpaṃ ambam laddham⁸ ti pucchi. „Deva eko māgavo
 akālaamaphalāni”⁹ āpetvā vikkīṇāti, tato me gahitaṃ”¹⁰ ti.
 „Ilo paṭṭhāya idh’ eva ambāni āharatū”¹¹ ti tam vadahīti¹². So
 15 tathā akāsi. Māgavo pi tato paṭṭhāya ambāni rājakulāni
 harati raṇṇā ca „mam upaṭṭhabhā”¹³ ti¹⁴ vutte-rājānaṃ upaṭṭha-
 hanto bahum dhanam labhitvā kamena¹⁵ viśāsāko jāto. Atha
 naṃ ekadivasaṃ rājā pucchi: „māgava, kuto akāle evam
 vaṇṇagandharasasampannāni ambāni labhasi”¹⁶, kiṃ te nāgo vā
 20 supanno vā devo vā koci deti udāhu mantabalaṃ”¹⁷ etan¹⁸ ti.
 „Na me mahārāja koci deti”¹⁹, anaggyho pana me manto atthi,
 tass’ etaṃ²⁰ balam”²¹ ti. „Tena hi mayam pi ekadivasaṃ
 mantabalaṃ”²² daṭṭhukāma”²³ ti. „Sādhu deva, dassessāmi”²⁴.
 Rājā punadivase tena saddhim uyyānaṃ gantvā „dassahīti”²⁵
 āha. So „sādhu”²⁶ ti ambarukkhaṃ upagantvā sattapada-
 matthake sīto mantam parivattetvā rukkhāni udakena pahari,
 tam khaṇaṃ neva ambarukkho heṭṭhāvuttaniyāmena²⁷ phalaṃ

¹ B¹ adde yam. ² B² puṭṭho pana mayham ācariyo caṇḍālo tassa santikā. ³

B⁴ lajjito ti. ⁴ B⁵ ti ve kathessasi. ⁵ B⁶ amhe ma-. ⁶ B⁷ bhavissati. ⁷

B⁸ adde tam. ⁸ B⁹ -mōti. ⁹ B¹⁰ -to. ¹⁰ C¹¹ -cayam. B¹¹ -si. ¹¹ C¹² rikhi.

B¹² rikhi- in the place of piki-. ¹² B¹³ adde amma. ¹³ B¹⁴ -po ambo laddha.

¹⁴ C¹⁵ omīti amba. ¹⁵ B¹⁶ aha raṇṇā upaṭṭhabhīti no. ¹⁶ C¹⁷ kammena. B¹⁷ anu-

kāmena. ¹⁷ B¹⁸ āharat. ¹⁸ B¹⁹ -phalaṃ. ¹⁹ B²⁰ adde aṭṭhano paṇḍāphalaṃ.

²⁰ B²¹ tasseva. ²¹ B²² -phalaṃ. ²² B²³ -neva.

gahetvā mahāmegho viya ambavassanā vassi, mahājano sādhu-
kāraṃ adāsi, celukkhopā pavattimau¹, rājā phalāni khādita-
tassa bahunā dhanam datvā „māṇava², evaṃpo te acchariya-
manto kassa santiko gahito³“ ti pucchī. Mānavo „sace⁴ āham
'caṇḍālassa santiko⁵“ ti vakkhāmi lajjitabbakaṃ⁶ bhavissati mañ-
ca garahissanti⁷, manto kho pana me paṇḍo idāni na nassis-
sati⁸, disāpāmokkhācariyaṃ⁹ apedisāmi¹⁰“ cintetvā musāvāda-
katvā „Takkasilāya¹¹ disāpāmokkhācariyassa santiko gahito
me¹²“ ti vadanto¹³ ācariyaṃ paccakkhāsi, taṃ khapam āeva
manto antaradhāyi. Rājā somanassajāto taṃ ādāya nagaraṃ¹⁴
pavisitvā pun¹⁵ ekadivasaṃ¹⁶ „ambāni khādissāmi¹⁷“ uyyānaṃ
gautvā maṅgalasilāpatte nisina¹⁸ „mānava ambāni āhara¹⁹“ ti
āha. So „sādhu²⁰“ ti ambam upagantvā sattapadamatthake
thito „mantam parivattessāmi²¹“ manto anupatthahanto²² antara-
hitabbhāvaṃ natvā lajjito atthāsi. Rājā „ayam pubbe parisa-
majjhe yeva ambāni āharitvā ambhakaṃ deti, ghanameghavassanā
viya ambam vassāpeti, idāni thuddho viya thito, kin nu kho
kāraṇaṃ“ ti cintetvā taṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ahāsi me ambaphalāni pubbe
agāmi thūlāni ca brahmacārī,
teḥ¹ eva manteli na dāmi tuyhaṃ
dumaphalā pātubhavanti brahme ti. 1.

Tatha ahāsiṃ āhāsi, dumaphalāni rakkhaphalāni.

Tam sutvā mānavo „sace ‘ajja ambaphalāni na gahāmi²“
vakkhāmi rājā me kuṇḍhissati, musāvādena vañcessāmi³“
dutiyaṃ gātham āha:

2. Nakkhattayogaṃ patimānayaṃ⁴,
khaṇaṃ muhuttaṃ na mām tesayanti⁵,

¹ B¹ -stayimau. ² B² adde ko. ³ C³ lajje-, B⁴ -tam. ⁴ B⁴ mañ gatahissati.
⁵ C⁵ nassissanti, B⁵ nassati. ⁶ C⁶ -akha ko-, B⁶ -akho ācariyaṃ me ti. ⁷ C⁷
-hissati, ⁸ B⁸ -yam. ⁹ B⁹ vadiati. ¹⁰ B¹⁰ paṇḍitvāso. ¹¹ B¹¹ mādā. ¹² B¹²
anutha-. ¹³ B¹³ gahāpessāmi. ¹⁴ B¹⁴ iccikkhissāmi. ¹⁵ B¹⁵ pati-, C¹⁵ pati-
māna-. ¹⁶ B¹⁶ -tañca mantenopassati, B¹⁷ khaṇā muhutta na manto pāssanti.

nakkhattayogañ ca khapañ ca laddhā
athāhari¹ ambaphalañ pahūtañ² ti. 2.

Tattha athāharissambaphalañ³ ti atha⁴ ambaphalañ āharissamī⁵.

Rājā „ayam aññadā nakkhattayogañ na vadati, kin nu
kho stan⁶ ti pucchanto dve gāthā abbhāsi:

1. Nakkhattayogañ na pure abhāñ,
khapañ muhuttañ na pure asarisi⁷,
athāhari⁸ ambaphalañ pahūtañ⁹
vappena gandhena rasen¹⁰ upetañ. 3.

10 4. Mantābhijappena pur¹¹ assa¹² tuyhañ
dumapphalā pātobhavanti brahme,
ev-ājja na pāresi¹³ japam pi mante¹⁴,
ayam so ko nāma tav¹⁵ ajja dhammo ti. 4.

15 Tattha na pāresi¹⁶ na sakkosi, japampi¹⁷ jappanto pi pavāsanā
pi, ayam so ti ayam eva so tara sabbāro ajja ko nāma jito ti.

Tam evvā mānava¹⁸ „na sakkā rājānañ musāvādena
vañcetuñi, sace pi me sabbāve kathite āpañ karoti¹⁹ karotu,
sabbāvam eva kathessāmīti²⁰ cintetvā dve gāthā abbhāsi:

2. Caṇḍālaputto mama sampadāsi,
20 dhammena mante pakatīñ ca sañsi:
mā e²¹ assu²² me pucchito nāma gottañ
guyhittho mā tañ vijaheyya manto²³. 5.

3. So 'hañ janinidena janam pi²⁴ puttḥo
makkhābhībhūto alikañ abhāgiñ,
25 mantā ime brāhmaṇassa²⁵ 'ti micchā
pahīnamanto kapapañ rudāmiti. 6.

Tattha dhammena²⁶ 'ti samena kīraṇena appatichādetvā va adāsi,
pakatīlūca sañsi²⁷ti mā me pucchito nāma gottañ guyhittho sace guyham

¹ B² addhāsi-, ² C² pahū-, B² bahu-, C² japam-, ³ B² addhāsi-, ⁴ B² addhā-
mayam-, ⁵ B² harissāmāñi-, ⁶ B² pas-, ⁷ B² sayasābāri-, ⁸ B² muhuttañ-, ⁹
so C², C² parassa, B² parasi, B² purati-, ¹⁰ B² eva² na pādesi-, ¹¹ B² jap-
pañ samantāñ, B² jappapimantāñ-, ¹² B² pāde-, ¹³ B² jappanti-, ¹⁴ B²
adāsi pi-, ¹⁵ B² kāreyya-, ¹⁶ C² manti-, ¹⁷ C² hi, B² pi?

pi¹ manā² so manissanti³ tevaṃ naranapakaṭṭhā⁴ ca mayhaṃ samsā, brāh-
manassa⁵ 'ti micchā⁶ ti brāhmaṇassa⁷ santike mayā⁸ tvaṃ manā⁹ gahitā¹⁰ ti
micchā¹¹ abhagim, teva¹² me te manā¹³ natthā, so¹⁴ bhadda¹⁵ pakkhamaṃ¹⁶ idāni ka-
paṇaṃ¹⁷ rodāmi.

Tam sutvā rājā „ayam pāpadhammo evarūpaṃ ratanaṃ¹ 5
na olokesi, evarūpaṃ hi uttamaratana² laddhe jāti kim
karissatiti“³ kujjhivā⁴

„Erandā pucimandā vā aṭṭha vā pālibhaddakā⁵

madhum madhutthiko⁶ vinde, so hi tassa dumuttamo. 7.

8. Khattiyā brāhmaṇā¹⁰ vessa¹¹ suddā vaṇḍāla¹² pakkusa¹³ 10

yasmā¹⁴ dhammāṃ vijāneyya¹⁵ so hi tassa naruttamo. 8.

9. Imassa dandaṃ¹⁶ ca vadhaṃ¹⁷ ca datvā¹⁸ 12

gale gahetvā¹⁹ khalayātha²⁰ jammaṃ

yo uttamattham²¹ kasirena laddham

mānātimānena²² vinda²³ sayitthā²⁴ 'ti 9. 15

Imā gāthā aha.

Tattha madhutthiko¹ ti madhutthiko puno arāṇhamadhum olokento etassa
rukkhānaṃ² yato madhum labhati³ so hi⁴ dumo tassa dumuttamo⁵ nāma, tato
e'va khattiyādāna⁶ yasmā⁷ puna dhammaṃ⁸ karena⁹ y' uttamattham¹⁰ vijā-
neyya¹¹ so tassa uttamaratana¹², imassa dandaṃ¹³ ca ti imassa pāpadhammasa¹⁴
sabbappakarapaṇḍaṇā¹⁵ ca upapesi¹⁶ pīṭhacammaṃ¹⁷ appātenā¹⁸ vadhaṃ¹⁹
ca datvā²⁰ imaṃ²¹ ca jammaṃ²² gale gahetvā²³ khalayātha²⁴ khalikānaṃ²⁵ pāpetvā²⁶
maddhamasā²⁷ āha imā²⁸ idha²⁹ vaṇṇā³⁰ ti.

Rājapurisā¹ tathā² katvā³ „tavacariyassa⁴ santikam⁵ gantvā⁶
tam ārādhetvā⁷ sace⁸ puna⁹ manta¹⁰ labhasi¹¹ idhāgaccheyyāsi, 15
no¹² ce¹³ imaṃ¹⁴ diṣaṃ¹⁵ mā¹⁶ olokeyyāsi“¹⁷ tam nibbīsayam¹⁸ akāmau.
So anātho¹⁹ hutvā²⁰ „thapetva²¹ ācariyaṃ²² na²³ me²⁴ aññaṃ²⁵ paṭi-
saraṇaṃ²⁶ aṭṭhi, tassa²⁷ eva²⁸ santikam²⁹ gantvā³⁰ tam ārādhetvā³¹
puna³² mantaṃ³³ yācissāmi“³⁴ rodanto³⁵ tam³⁶ gāmaṃ³⁷ agamāsi.

¹ B¹ gubasi. ² B² -o. ³ B³ -sati. ⁴ C⁴ tavaṇṇa-, B⁵ anasānaṃ-. ⁵ B⁶ -
namantak. ⁶ B⁷ -ramanta. ⁷ B⁸ add tassa gārahanto. ⁸ B⁹ paṭhali-. ⁹
B¹⁰ -ruko, C¹¹ -ṭhiki. ¹⁰ C¹² -na. ¹¹ B¹³ yasmā. ¹² C¹⁴ āvā. ¹³ B¹⁵ gale-.
¹⁴ C¹⁶ -yittho. ¹⁵ C¹⁷ so ca. ¹⁶ C¹⁸ madhura-. ¹⁷ B¹⁹ āṭṭha. ¹⁸ B²⁰ yuttam
mattam. ¹⁹ B²¹ so va tassa uttamo nāma. ²⁰ C²² sabbappakarapaṇḍaṇa-
²¹ B²³ -paṭṭhāṇi. ²² B²⁴ upanetvā. ²³ C²⁵ -yittho, B²⁶ galayātha. ²⁴ so C²⁷,
B²⁸ khalakāraṇam. ²⁵ B²⁹ adda nikkāḍḍha. ²⁶ B³⁰ -ā. ²⁷ B³¹ adda va. ²⁸
C³² -to. ²⁹ C³³ labhāsi, B³⁴ labhāsi.

Atha nam āgacchantam diāvā M. kharīyaṃ āmantetvā „bhaddhe
passa taṃ¹ pāpādhammam pariḥnamantam puna āgacchantam²“
ti āha. So M-am upasāṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ ni-
sīmo „kiṃkāraṇā āgato sīti“ paṭṭho „ācariya musāvādam
katvā ācariyaṃ paccakklhitvā mahāvīnāsani patto 'mhīti' vatvā
accayaṃ desetvā puna manta³ yācanto

m. Yathā samam maññamāno pateyya
sobbhaṃ guhaṃ narakam pūtipādam
rajjā 'ti vā' akkame⁴ kanhasappath
andho⁵ yathā jotim adhiṭṭhaheyya
evam pi maṃ tvaṃ khalitaṃ sapaññā⁶
pahīnamantassa puna-ppasāda⁷ 'ti 10.
gātham āha.

Tatha yathā samam ti yathā parim idam samatthānam⁸ ti maññamāno
sobbhaṃ vā guhaṃ vā bhūmijā phallatthānasiddhitaṃ⁹ narakam vā pūtipādam
vā pateyya, pūtipāde ti Himavanta-pādeṣe mahārakkheṇ¹⁰ anikkhīti¹¹ mateṇ-
samūleṇ¹² pūṭhikeṇ jāṇeṇ¹³ tasmān thāne mahā ivāṇo hoti taṃ nīmaṃ,
jottimadhiṭṭhaheyya¹⁴ 'ti agghe akkameyya, evam pi eva aham pi
paccakklhitvān ekkāva andho¹⁵ tumhākeṃ vācāṃ ajānanto tumheṃ khallo
tvam maṃ khalitaṃ 'idhiṭṭi' sapaññā¹⁶ ānāsampannā¹⁷ pahīnamantassa
mama puna passāda¹⁸

Atha¹⁹ nam ācariyo „tāta, tvaṃ kiṃ kathesi, andho²⁰ hi
dinnāya saññāya²¹ sobbhadhni pariharati, mayā paṭhamam eva
kathitaṃ, idāni kimatthasū mama santikaṃ āgato sīti²² vatvā

11. Dhammena manta²³ tava sampadāsīm,
tvam pi dhammena paṭiggabesi,
pakatim pi te attamano asāsisīm²⁴;
dhamme ṭhitaṃ taṃ na jaheyya manta²⁵. 11.

¹ Bē rā. ² C² āgacchanti. C³ āgacchati. ³ Bē omits manta. ⁴ C⁴ rajjāti vā,
Bē jotim vā, B⁵ ruggati vā. ⁵ Bē -meya. ⁶ Bē into. ⁷ see B⁷. C⁷ Bē sapaññam.

⁸ Bē punasampadāsi, Bē -sompasādi. ⁹ Bē saman. ¹⁰ Bē khalita-. ¹¹ C¹¹
-rakkhe. ¹² Bē samitvā. ¹³ C¹³ mettasamūle. ¹⁴ Bē vā in the place of
jāṇeṇ. ¹⁵ Bē into. ¹⁶ Bē vanditvā. ¹⁷ Bē sapaññitvā. ¹⁸ Bē -nam. ¹⁹

Bē pāṭhā 16. ²⁰ C²⁰ omits andho. ²¹ Bē pūṭhāya dinnāya in the place of d. v.
²² Bē mantaṃ. ²³ all four MSS. -si. ²⁴ C²⁴ Bē -tā.

12. Yo¹ lāla mantāṃ kasireṇa laddhaṃ
yaṃ dullabhaṃ ajja manussaloke
kiechāpi² laddhā jīvikaṃ³ appaṇṇa⁴
vināsayi⁵ alikaṃ bhūsamāno 12.

13. Bālassa mūhassa akutaññuno ca⁶
musā bhānantassa āyaññātussa
mante mayath tādissake na dema,
kuto mantā, gaccha na mayha⁷ ruccasiti 13.

ipuḍ gāthā āha.

Tattha dhammena 'ti aham pi tava ācariyabhāgūhā hiraññāhi eva so-
vaṇṇaṃ vā ngahetvā dhammena' eva mante⁸ sampadāsiṃhi, evam pi kiñci adattā
dhammena samen' eva paṭiggahesi, dhamma jhānaṃ ti ācariyapūjake dhamma
jāttam, tādissake ti tathārope ekālo⁹ phalaganhāpake¹⁰ mante na dema,
gaccha na me ruccasiti.

So evam ācariyena uyyojito¹¹ „kiṃ mayhaṃ jīvitaṇa¹²“ ti
araññaṃ pavasitvā anāthamarāgaṃ maci.

S. i. d. ā. „na bhikkhavo idāṃ“ eva pubbe pi Deradatto ācari-
yaṃ paścakkhāya mahāvīrasūsaṃpatto¹³ ti: vatra j. a. „Tadā akutaññū¹⁴
māgaro Deradatto ahoṃ; rūjā Anando, caṇḍālāputto¹⁵ aham eva¹⁶“ ti.
Amha jātakam.

2. Phandanajātaka.

Kuṭṭhārihuttāro purisa ti. Idāṃ S. Bahinānanditiro¹⁷ dāta-
kānāṃ kaḷaham ā. k. Vatthum¹⁸ Kunḍalajātaka āvibharissati.
Tadā pana S. ānātake āmantetvā mahārāja¹⁹

A. B. Br. r. k. bahinagare vadḍhakigāmo ahoṃ. Tatth²⁰
eko²¹ brāhmaṇapavaddhakī araṇṇā²² dārūni āharitvā ratham katvā
jīvikaṃ²³ kappesi. Tadā Himavantapadesa mahāphandanurakkho

¹ C^o so. ² B^o kiñcipl. ³ C^o B^o jivitaṃ. ⁴ B^o -pañño. ⁵ C^o -sayi, B^o vinā-
sayi. ⁶ B^o omitti ca. ⁷ B^o mayhaṃ. ⁸ B^o omitti mante. ⁹ B^o -ja. ¹⁰ B^o
phalam. ¹¹ B^o uyyojetvā. ¹² C^o omitti ak-. ¹³ B^o adda pana. ¹⁴ B^o jeta-
vāso vithanto in the place of Ro-. ¹⁵ B^o adda pana. ¹⁶ B^o omitti mahā.
¹⁷ B^o sarake. ¹⁸ B^o -ññata. ¹⁹ B^o -tam.

ahosi. Eko¹ kājasīho gacāraṃ pariyenitvā āgautvā taesa mūle
 nipajji. Ath' assa ekudivasasā vāte paharante eko sukkha-
 dandako patitvā khaṇḍhe avatthāsi². So thokaṃ khaṇḍhena
 rujantena bhitarasito uttāya pakkhanditvā puna oivatto āgata-
 3 maggaḥ³ alokanto kiñci adievā „aṇḍo me⁴ sīho vā vyaggho
 vā anubandhanto n' atthi, imaasmiṃ pana rukkhe nibbatta-
 devatā mañi ettha nipajjantaṃ na sahati maṇḍe, hoti jāṇissā-
 miti⁵“ atthāne kopam⁶ bandhitvā rukkhaṃ paharitvā „a' eva
 tava rukkhe⁷ pattasā khādāmi na sakkhaṃ bhaṇḍjāmi⁸, aṇḍe
 10 migo idha vasaute sahasi mañi na⁹ sahasi, ko mayhaṃ doko
 atthi¹⁰, katipāhaṃ āgamehi, samūjan¹¹“ te rukkhasā uppāṭāpetvā¹²
 khaṇḍākkhaṇḍikāṃ chedāpesāsmi¹³“ rukkhadevataṃ tajjetvā
 ekam purisaṃ upadhārento vicari. Tada so brāhmaṇavagghakī
 dve tayo manasee ādāya rathadārānaṃ atthāya yānakena tam
 15 paḍesaṃ gautvā ekasmiṃ thāne yānakaṃ thapetvā vāsiphara-
 sahatho rukkhe upadhārento phandana-rakkhasamīpaṃ¹⁴ aga-
 mīci. Kājasīho tam dievā „ajja mayā paccāmittassa piṭṭhīni
 datthaṃ vattatitī¹⁵“ gautvā rukkhamūle atthāsi, vagghakī ca ito
 c' ito ca alokanto¹⁶ phandanasamīpema pāyāsi. So¹⁷ „yāva
 20 eso nārikkamati tīvad ev' assa kathaasāmiti¹⁸“ ciutvā paṭha-
 man gātham āha:

1. Kuṭhārīhattho puriso vanam ogayha¹⁹ tiṭṭhasi²⁰,

puttho me samma akkhāhi, kiṃ dāraṃ chetum icchasitī²¹. 14.

Tamha puriso ti vadh²² kuṭhārīhattho eko puriso, imam vanam
 25 ogayha²³ tiṭṭhasi.

So tassa vacanaṃ sutvā „acchariyadā bho, na vata ma²⁴
 ito pubbe migo²⁵ mānussīṃ vācam bhāsanto diṭṭhapubbo, esa

¹ B¹ sūreho. ² so C¹; B² khaṇḍhe atthāsi. ³ B³ āgamaṇa-. ⁴ B⁴ mañi. ⁵ C⁵
 āhapaṇi. B⁶ kova. ⁶ B⁷ rukkhasava. ⁷ C⁸ B⁹ khaṇḍ-. ⁸ B¹⁰ sahatho ma ma. C¹¹
 omāto sah-. ⁹ C¹² amha. C¹³ aṇḍo. ¹⁰ B¹⁴ -lakam. ¹¹ B¹⁵ -tāvā. ¹² B¹⁶ pañ-
 ānassamīpema. ¹³ B¹⁷ -ketvā. ¹⁴ B¹⁸ adda pi. ¹⁵ B¹⁹ agga-. ¹⁶ C²⁰ -ti. ¹⁷
 C²¹ kathaasāmitatitī. ¹⁸ B²² kiṃ tīvā. ¹⁹ B²³ tatato mīgavāka in the place
 of bho-. ²⁰ C²⁴ add vā.

rathānuccharikaṃ dāruṃ jānissati¹, pucchāmi tan² ti cintetvā dutiyam gātham āha:

- v. Īso vanāni carasi sataṇi visamāni ca,
putṭho me samma akkhāhi, kiṃ dāruṃ nemiyaṃ dalhan ti. 15.

Tattha īso ti itam.pī eka kīlasiho vanāni carasi, tatthi rathānuccharikāṃ dāruṃ³ jānissati.

Tam sutvā⁴ „ito deni me manoratho matthakaṃ pāpuṇis-satīti“ cintetvā tatiyam gātham āha:

- a. N' eva sālo na khadiro n' assakappaṃ kuto dhavo,
rukkho va⁵ phandano nāma, tam dāruṃ nemiyaṃ dalhan ti. 16. 10

So⁶ tam sutvā somanassajāto „sudivasena vat' amhi⁷ ajja araṇṇaṃ pavittṭho, tiracchānagato me rathānuccharikaṃ dāruṃ ācikkhati, aho sādhu“⁸ ti pucchanto caruttam gātham āha:

4. Kīdisāni 'ssa puttāni, khandho vā pana kīdiso;
putṭho me samma akkhāhi, yaṃhā jānema phandanaṃ ti. 17. 15

Ath' assa ācikkhanto dve gāthā abhāsī:

3. Yassa sakkā palambanti⁹ namanti na ca bhaddjare
so rukkho phandano nāma yassa mūle ahaṃ¹⁰ 'ṭhito. 18.

- a. Arāṇaṃ cakkunābhinaṃ isānemirathassa ca
sabbhaṃ te kaṃmanīyo ayam heṇṇi phandano ti. 19. 20

Tattha arāṇaṃ ti idāni so kadāc' eṇṇi lumbu rukkhaṃ na paṇheyya guppaṃ asā kathasamūhi cūḍavā evam āha, tattha isānemirathassa ca 'u rathakārya ca¹¹ nemiyaṃ ca sabbhaṃ te kaṃmanīyo kaṃmakkaṃso bhavissati.

So evam ācikkhitvā tuṭṭhamānaso ekamante carī¹². Vad- 25
dhakī pi rukkhaṃ ohinditum ārabhi. Rukkhadavatā cintesi:
„mayā etassa upari na kiñci pātitaṃ, ayam aṭṭhāno āghātaṃ“¹³
bandhitvā mama vimānaṃ nāseti, ahaṃ ca nassissāmi, eken¹⁴

¹ B² -rū- vattā. ² B² rathamrukkhaṃ. ³ B² eḍḍe kīlasiho. ⁴ C² ca. ⁵ B² omīte so. ⁶ C² sudivasopavanamhi, B² -jāto na parimadivaso va juraḥ. ⁷ C² pta-, B² pathapanti. ⁸ B² mūlāvāhaṃ. ⁹ B² omīte ratha and ca. ¹⁰ B² nemiyaṃ ca rathassa ca sabbhaṃ te kaṃmanīyo rathassa ca. ¹¹ B² vicari. ¹² B² -tath.

- upāyena imaṃ ca isath nāsesāmiti¹ aā² vanakammikapuriso
 viya hutvā tassa santikaṃ āgantvā pucchi: „bho purisa,
 manāpo te rukkho laddho, imaṃ chinditvā kiṃ karissasīti“.
 „Rathe³ nemiṃ karissāmiti“⁴. „Imiṃ rukkheṇa ratho bha-
 vissatīti kena te akkhātan“⁵ ti. „Ekena kālasibhenā“⁶ ti.
 „Sādhu, suttu tena akkhātāṃ: imiṃ rukkheṇa ratho sundaro
 bhavissatīti, kālasibhassa pana galacammaṃ⁷ uppāṭetvā cata-
 raṅgulamanatte thāne ayapattena viya nemimaṃdale parikkhite
 nemi ca thirā bhavissati, bahum⁸ dhanam labhissasīti“.
 10 „Kālasibhacammaṃ kuto lacchāmiti“⁹. „Kiṃ lāloko si, ayaṃ
 tava rukkho vanē thito¹⁰ na palāyati, tvaṃ yena te rukkho
 akkhāto tassa santikaṃ gantvā ‘sāmi tayā dassitarukkhaṃ
 kataratthāne chindāmiti’ vaṇcetvā ānehi, atha naṃ nīrāsamkaṃ
 ‘idha ca ettha ca chindā’¹¹ ti tapḍam¹² pasāretvā ācikkhantaṃ
 15 tikhiṇena mahāpharasunā kōṭṭetvā jīvakkhayaṃ pāpetvā cam-
 mām ādāya varamaṃsaṃ khādītva rukkhaṃ chindā“¹³ ti
 veram appesi.

Tam atthaṃ pakāseto S. imā gāthā āha:

1. Iti phandamarukkho pi tāvade¹ ajjhahāseatha:
 20 mayham pi vacamaṃ pīthi, bhāradvāja supohi me. 20.
 2. „Ivassa“ upakhandhamhā okkaoca² cataraṅgulam
 tena nemiṃ pariharesi³, evaṃ dāhataṃ siyā. 21.
 3. Iti phandamarukkho pi veram appesi⁴ tāvade
 jātānaṃ ca ajātānaṃ jānaṃ dokkham⁵ āvāhīti. 22.
 25 Tattha Bhāradvāja ‘d tam gomeḍāpad⁶’, upakhandhamhā u-
 pakhāto, okkaoca⁷ ti akkhāretvā⁸

Vaḍḍhaki rukkadevatāya vacanaṃ sutvā „aho ajja
 mayham maṅgaladivasa“⁹ ti kālasibhaṃ ghātetvā rukkhaṃ chin-
 dītva pakkāmi.

¹ B¹ imassa, ca tam vinda-. ² B² omitta is. ³ B³ -a. ⁴ B⁴ omitta pana gata.

⁵ B⁵ adde na. ⁶ C⁶ vassatthāro. ⁷ B⁷ mukhāro-. ⁸ B⁸ deraṭi. C⁹ tāvadeva.

⁹ ap. Cāp. B⁹ imassa. ¹⁰ B¹⁰ ukk-. ¹¹ so C¹¹. B¹² pasāret, B¹³ pasidesi. ¹⁴

B¹⁵ appesi. ¹⁶ B¹⁶ rukkhāro. B¹⁷ rukkhā. ¹⁸ B¹⁸ -na s-. ¹⁹ B¹⁹ ukkaraṃ ti upagantaṃ.

Tam aññam pakāseṇa S.

10. Icc-eva phandanaṃ issaṃ iso ca pana phandanaṃ
aññamaññaṃ virādeṇa aññamaññaṃ aghātayam. 23.
11. Evasa eva manussesu¹ vivāde yathā jāyati
mayūrasaccam naacanti² yathā ne³ isaphandanaṃ. 24. 3
12. Tam vo vadāmi, bhaddiṃ vo⁴, yāvaṃ⁵ ettha samāgutaṃ
sammodatha mā virāditha, mā hoṭha isaphandanaṃ, 25.
13. Sāmaggiṃ eva⁶ sikkheṭtha, boddheṭ⁷ etaṃ paṇamāsaṃ,
sāmaggiraṭa⁸ dhammaṭṭhe yogakkhemā na dhammāṭṭi āha. 26.

Tatha aghātayam ti ghitāyamaṃ, mayūrasaccam naacanti ti ma- 10
hārā yathā hi manussesu virāde hoṭi tatha yathā nāma mayūra naacanti
paṭṭibhādetabbhaṃ⁹ sahasaṃgamaṃ pākatam karonti evam te manussa añña-
maññasaṃ randham pakāseṇā¹⁰ mayūrasaccam naacanti¹¹ nāma, yathā te is-
aphandanaṃ aññamaññasaṃ randham pakāseṇā¹² naacanti nāma, itaṃ vo ti teṇa
kāraṇaṃ tunche vadāmi, bhaddaṃ vo¹³ ti bhaddam tuncheṇaṃ hoṭu, yāva- 15
vaṭṭi¹⁴ ti yāvaṃ ettha isaphandanaṃādiṃ mā shuvatha, sāmaggimere¹⁵
ti sāmaggaḥṭam¹⁶ eva tunche sikkheyyātha¹⁷, idam paṇḍaruddhehi paṇḍit-
paṇḍitāṃ, dhammaṭṭhe ti amaraḍḍhemme hito, yogakkhemā ti yogas-
khemā atthāna¹⁸ na dhammaṃ na paṭikāyati atthānaṃ deṇaṃ kāraṇaṃ gacchi.

Kājāne¹⁹ dhammakathāṃ suriā samaggā jāti.

vo

S. I. d. ā. j. s. i. „Tadā tam kāraṇam devā²⁰ tasmāṃ vanasagge²¹
devatā²² alam“ ti. Phandanaḥṭakam.

3. Javanahambajātakaṃ.

Iṭṭheva hamaṃ nipatā¹ ti. Nam S. J. v. Daḥhadhammaṃ ut- 25
tanta deṇaṇaṃ² ā. k. Bhagavatā hi „mayyathāpi bhikkhave cattāro daḥ-
hadhammā dhammagāhā suikkhitā³ katahatthā kutūpāsaṃ⁴ catuddisā
thitā assu attha⁵“ purisa āgaccheyya ‘aham imeṣam cattuṃgam daḥha-
dhammānaṃ dhammagāhānaṃ suikkhitānaṃ katahatthānaṃ kutūpāsa-

¹ B¹ -sāma. ² B² -tāmaṃ naacanti. ³ B³ te. ⁴ B⁴ bhaddanta, B⁵ bhaddanta.
⁵ B⁶ samaggyam. ⁶ C⁶ B⁶ samagga-, C⁶ maggaraiha. ⁷ B⁷ -hā. ⁸ all three
MSS. -to. ⁹ B⁹ -ti. ¹⁰ all three MSS. -to. ¹¹ C¹¹ no, B¹¹ bhaddanta. ¹² B¹²
samagga-. ¹³ B¹³ samaggi-. ¹⁴ B¹⁴ tambehi sikkheṭtha. ¹⁵ B¹⁵ -na. ¹⁶ B¹⁶
sakkara-. ¹⁷ B¹⁷ viddi. ¹⁸ B¹⁸ adde vutte. ¹⁹ B¹⁹ adde pana. ²⁰ B²⁰ -dham-
maggaḥṭakam. ²¹ C²¹ omī en. ²² C²² -sati. ²³ B²³ sikkhe.

- nānaṃ catuddisā kaṇḍe khitte appasitṭhite 'puthaviyāse' gaheṭvā āgamasāmiṭṭi¹ taṃ kiṃ maṇṇatha bhikkhave² 'javana' purisa paramama javena samasāgato³ ti alam vacanāyā⁴ ti evaṃ bhante, yathā ca⁵ bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca⁶ candimasuriyānaṃ javo tato
 5 aṅghataro yathā ca bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca⁷ candi-
 masuriyānaṃ javo yathā ca yāva deratū⁸ va⁹ candimasuriyānaṃ po-
 rato dhāventi tasmaṃ deratānaṃ javo tato aṅghataro yathā va bhik-
 khave tassa purisassa -pe- tasmaṃ deratānaṃ javo tato aṅghataro¹⁰
 āyusamkhārā khīyanti tasmā ti ka bhikkhave evaṃ sikkhitabban
 10 'appamattā bhaviṣṣāma' ti evaṃ¹¹ hi vo bhikkhave sikkhitabban¹² ti (— ?).
 Imassa vuttassa kothitadivasaṃ¹³ dutiyadivase¹⁴ dh. k. a.: „āvuso S.
 attano Buddhavaseyā phatvā imesaṃ vuttānaṃ āyusamkhāro itare¹⁵
 duḥhale katvā paridipento puthujjanabhikkhū atriya santānaṃ pāpasi,
 aho Buddhabalaṃ nāma¹⁶ ti. S. āgastvā „kāyaṃ me 'ttha bhikkhave
 15 e. k. a.¹⁷ ti pucchitvā „imāya sāmā¹⁸ ti vutte „anacchariyaṃ bhik-
 khave, avāhaṃ idāni saḥsaṇṇantaṃ patto, āyusamkhārānaṃ itara-
 bhāvaṃ dassetvā bhikkhū samvejetvā dhammaṃ desemi¹⁹, mayā hi
 pubbe abhutaṃ²⁰ haṃsayoniyaṃ nibbattenāpi²¹ āyusamkhārānaṃ
 ittarabhāvaṃ dassetvā Bārāṇasirājānaṃ ādin katvā sakulurājaparisāṃ
 20 samvejetvā dhammo desito²² ti vuttā a. i.:

A. B. Br. r. k. M. Javanahamsayoniyāṃ nibbattitvā na-
 votthahamsasahassaparivuto Cittakūṭe pativasati. So ekadivasaṃ
 Jambudīpatale ekaamih sare aparivāro sayamjātasālīṃ khā-
 ditvā ākāse suvaṇṇakilaṇḍjuṃ pattharanto viya māhantena pari-
 25 vārena Bārāṇasinagaraṃ matthakamatthakena²³ manda-
 mandāya²⁴ vilāsagatiyā Citrakūṭaṃ gacchati. Atha naṃ
 Bārāṇasirajā diṇvā „(mināpi mādisena raṇṇā bhavītabban²⁵ ti
 amaccānaṃ vatvā tasmīṃ eīnehaṃ uppādetvā mālāgandhavile-
 panaṃ gaheṭvā M-aṃ olokeno²⁶ sabbaturiyāci paggaṇhāpeṇi.
 30 M. taṃ²⁷ attano sakkāraṃ karontaṃ diṇvā haṃse²⁸ pucchī:

¹ B⁴ pa- ² C² -e. ³ B⁴ javena dhāvento. ⁴ B⁴ omits ca. ⁵ C² omits ca.

⁶ C² pīṭṭhadeva. B⁴ desatī in the place of yāvadavāṭṭa. ⁷ B⁴ -rā. ⁸ B⁴ riharissāmi. ⁹ B⁴ evaṃ. ¹⁰ B⁴ add: pathāya. ¹¹ B⁴ add: bhikkhū. ¹² B⁴ omits i-. ¹³ B⁴ dhamma desatī. ¹⁴ B⁴ -ka. ¹⁵ B⁴ -rā pi. ¹⁶ B⁴ omits matthaka. ¹⁷ B⁴ omits manda. ¹⁸ B⁴ -hetvā. ¹⁹ B⁴ omits taṃ. ²⁰ C² kathaṃsu.

„rājā mama evarūpaṃ saṅkhāraṃ karonto kiṃ paccāsimasati“¹.
 „Tasshehi siddhiṃ mittabhāvaṃ dayā“² 'ti. „Tena hi rañño
 amhehi saddhiṃ mittabhāvo hotū“³ 'ti rañña saddhiṃ mitta-
 bhāvaṃ katvā pakkāmi. Ath' ekadivasaṃ rañña⁴ uyyānaṃ
 gatakāle Anotattadaṃsaṃ⁵ gantvā ekena pakkhena udakaṃ⁶
 ekena candanacunnena ādāya gantvā rājānaṃ tena udakena
 nabhāpetvā candanacunnena ekiritvā mahājanaṃsa passantassa⁷
 ova saparivāro Uttakūṭaṃ agamāsi. Tato paṭṭhāya rājā
 M-aṃ daṭṭhukāmo hutvā „sahāyo me ajja āgamasati“⁸ āga-
 manamaggāṃ elokento va⁹ acchati. Tada M-assa kaniṭṭhā dve¹⁰
 haṃsapotakā „suriyena saddhiṃ javissāma“¹¹ 'ti mantevā M-assa-
 roccasū¹²: „mayāṃ suriyena saddhiṃ javissāma“¹³ 'ti. „Tāta
 suriyavego¹⁴ nāma elho¹⁵, suriyena saddhiṃ javitūṃ na sak-
 khissatha, antarā va vinasissatha, mā gamitthā“¹⁶ 'ti. Te
 dutiyāṃ pi tatiyāṃ pi yācimsu. B.¹⁷ te yāva tatiyāṃ vāresi¹⁸
 yeva. Te mānatthaddhā attano balaṃ ajānanta M-assa anā-
 cikkhitvā va „suriyena saddhiṃ javissāma“¹⁹ 'ti suriyo anug-
 gate yeva gantvā Yogandharamatthake nisīdīsu. M. te adivā
 „kahaṃ nu kho gatā“²⁰ ti pucchitvā taṃ pavattin sutvā cintesi:
 „te suriyena saddhiṃ javitūṃ na sakkhissanti, antarā va²¹
 vinasissanti, jīvitāṃ tesāṃ dassāmi“²² so pi²³ gantvā Yogan-
 dharamatthake yeva nisīdi. Ath' uggate²⁴ suriyamaṇḍale haṃ-
 sapotakā uppatitvā suriyena saddhiṃ pakkhandīsu. M. pi
 tehi saddhiṃ pakkhandi. Kaniṭṭhabhātiko yāva pubbaṇḍa-
 samayā javitvā kilami, pakkhasandhena agglottāṇakālo viya²⁵
 ahoṃ. So B-assa saññaṃ adāsi: „bhātika“²⁶ na sakkomiti²⁷.
 Atha naṃ M. „mā bhāyi, jīvitāṃ te dassāmi“²⁸ pakkhapañ-
 jarena parikkhipitvā assāsetvā Cittakūṭapabbataṃ netvā haṃ-
 sānaṃ majjhe ṭhapetvā puna pakkhanditvā suriyāṃ patvā
 itareṇa saddhiṃ pāyāsi. So pi²⁹ yāva upakattāmajjhantikā³⁰

¹ B¹ -o. ² B² -ba. ³ B³ omits va. ⁴ B⁴ m-assa. ⁵ B⁵ -jara. ⁶ B⁶
 elhacero. ⁷ B⁷ adde pi. ⁸ B⁸ omits pi. ⁹ B⁹ acche u-. ¹⁰ C¹⁰ -dya. ¹¹ B¹¹
 aspi. ¹² B¹² upakattakā maj-.

suriyena saddhūṃ javitvā kilamī, pakkhasandhūsu aggiṭṭhāna-
 kālō viya ahoṣi. Tato B-assa saññaṃ adāsī: „bhātika' na
 sakkomīti". Tam pi M. tatth' eva sammassāsetvā pakkhapañ-
 jareṇādāya Cittakūṭam eva agamāsī. Tasmim̐ khapo suriyo
 5 nabhamajjhaṃ pāpuni. Atha M. „ajja mama sarirabalaṃ vi-
 mahesissamīti" cintetvā ekavegena pakkhanditvā Yogandhara-
 matthake nisiditvā tato uppatitvā ekavegen' eva' suriyam
 pāpuṇitvā kālena purato kālena pacchato javitvā cintesi: „may-
 haṃ suriyena saddhūṃ¹ javanāṃ nāma niratthakam̐ syoniso-
 10 manasikārasambhūtam, kiṃ me iminā, Bārāṇasim̐ gantvā mama
 sañhāyassa' rañño atthadhammayettam̐ kathaṃ kathessāmīti"
 so nivattitvā suriye nabhamajjhaṃ anatikkante yeva sakala-
 cakkavāṣam̐ antantena anusamīyitvā² vegam̐ parihāpento sa-
 kala-Jambudīpam̐ antantena anusamīyitvā³ Bārāṇasim̐ pā-
 15 puṇi. Dvādasayojanikam̐ sakalanagaram̐ haṃsaecchannam̐
 viya ahoṣi, chiddam̐ nāma na paññāyati', anakkamena vege
 parihāyante' ākāse chiddāni' paññāyim̐su. M. vegam̐ pari-
 hāpetvā ākāse⁴ otaritvā sihapañjarassa abhimakkhatthāne
 atthāsī. Rājā „āgato me sañhāyo" ti somanassappatto tassa
 20 nisidanatthāya kañcanapīṭham̐ paññāpetvā „samma pavisa,
 idha nisidā" ti vatvā paṭhamam̐ gātham̐ āha:

1. Idh' eva haṃsa nipata, piyam̐ me tava dassanam̐,
 issaro aī anupatto: yam̐ idh' atthi pavedayā' ti. 27.

Tattha idhā' ti kañcanapīṭham̐ sandhāyāha, nipatā' ti nūlāda, issaro
 23 etu tvaṃ lūassa phāssa issaro etuṃ hūvē āgato ti vadati, yam̐ idhāatthi
 yam̐ lūassam̐ nūvessatī atthi tam̐ aparisaṃkanto amhākam̐ katthēti⁵.

M. kañcanapīṭhe nisīdi. Rājā satupākasaṃsaṃpākēhi
 telehi tassa pakkhantarācī makkhetvā kañcanatattake madhu-
 24 lāje ca⁶ sakkhorodakaṃ ca dāpetvā⁷ madhuraṇṇasanthāraṇi

¹ C^o -tiya. ² B^o -na, omitting eva. ³ C^o omits sandhūṃ. ⁴ B^o -yakkasa.
⁵ B^o anusāyitvā. ⁶ C^o -saṃsa-. ⁷ C^o -yati. ⁸ C^o adds parihāyante, C^o
 parihāyane. ⁹ B^o chiddāpi. ¹⁰ Id -vato. ¹¹ B^o -am̐. ¹² B^o madhū-
 medhorodakāha. ¹³ B^o khidāpetvā.

katvā „samma tvaṃ¹ ekako va āgato si, kubbim² āgamitthā³“
 ti⁴. So taṃ pavattim vitthārena kathesi. Atha naṃ rājā
 āha: „samma mama pi suriyena saddhim⁵ javitavegaṃ dassē-
 hīti⁶. „Mahārāja na sakkā so vego⁷ dassetun⁸“ ti. „Tena hi
 sarikkhakamattaṃ dassēhīti⁹. „Sādhu mahārāja, sarikkha-
 kamattaṃ dassessāmi, akkhaṇavedhidhanuggahe sannipātelim¹⁰.
 Rājā saṇḍipātesi. M. cattāro¹¹ gahetvā rājanivesana¹² oruḃha
 rājāṅgaṇe silāthambhaṃ nibbāpētvā attano glvāya ghaṇṭaṃ
 bandhāpetvā silāthambhamattthake nisīditvā cattāro dhanug-
 gahe silāthambhaṃ nissāya cātuddisābhimukhe ṭhapētvā „mu-
 hārāja ime cattāro jaṇā¹³ ekappahāren¹⁴ eva cātuddisābhimukhā
 cattārā kaṇḍāni khipantu, tān¹⁵ āhaṃ¹⁶ paṭhaviṃ appattān¹⁷ evā-
 haritvā¹⁸ teṣaṃ pādamūle pāṭessāmi¹⁹, mama kaṇḍatthā²⁰
 gatabhāvaṃ ghaṇṭāsaddasaññāya²¹ jāneyyāsi, āhaṃ pana na
 paññāyissāmi²²“ vatvā tehi²³ ekappahāren²⁴ eva khittakaṇḍāni²⁵
 āharitvā teṣaṃ pādamūle pāṭētvā silāthambhake nisinnam eva
 attānaṃ dassētvā „dittho te mahārāja mayhaṃ vego²⁶“ ti vatvā
 „mahārāja, ayaṃ vego mayhaṃ o²⁷ eva uttamo na²⁸ majjimo,
 parito lānakavego esa, evaṃalgho mahārāja amhākaṃ²⁹
 vego³⁰“ ti āha. Atha naṃ rājā pucchī: „samma atthi pana
 tumhākaṃ vegato añño eḷghatāro vego³¹“ ti. „Āma samma³²
 amhākaṃ uttamavegato pi satagunena saḥassagunena sāta-
 saḥassagunena imesaṃ sattānaṃ āyusaṃkhārā kḥiyanti bhijjanti
 khayaṃ gacchantīti³³ khaṇikanirodhavasena rūpadhammānaṃ
 bhedaṃ dassesi. Rājā³⁴ M-assa kathaṃ sutvā maraṇabhaya-
 bhīto satim paccupatthāpetum asakkonto bhūmīyaṃ papatī³⁵.
 Mahājano utrāsappatto ahoṣi, rañño mukhaṃ udakena siñcitvā
 satim paṭilabhāpesuh. Atha naṃ M. „mahārāja, mā bhāyi,

¹ C² omī: teṃ. ² C² -sīd, all three MSS. kubbim. ³ B² adds pucchī. ⁴
 B² sakkomi vegaṃ. ⁵ B² cattāro dhanuggahe, C² teṣaṃ sabbaṇetthaka cattāro.
⁶ B² omī: rāja. ⁷ B² dhanuggahajānā. ⁸ B² rīnī ahaṃ. ⁹ B² eva ā. ¹⁰
 B² -mitti. ¹¹ B² -āya. ¹² B² ghaṇḍānivesana. ¹³ B² teṣaṃ. ¹⁴ B² nāpi.
¹⁵ B² omī: ā. ¹⁶ B² mahārāja. ¹⁷ B² dasseti tato nāmadhammānaṃ rājā.
¹⁸ B² pati.

marapasatim bhāvehi¹, dhammam cara², dānādāni puññāni
kerohi³, appamatto bhūti⁴ evadi⁵. Tam⁶ rājā „sāmi mayam
tmhādisena āgasasampannēncariyena⁷ vinā vasitum⁸ na sak-
khiāsāmi, Citrakūṭapabbhataṃ āguntvā mayham dhammam de-
santo mayham ovādācariyo hotvā idh⁹ eva vasa¹⁰“ ti yācanto
dve gāthā abhāsi:

1. Savanena c¹ ekassa² piyā bhavanti,

diavā pan³ ekassa viheti chando⁴,

diavā ca sutvā ca piyā bhavanti,

10 kaccin¹¹ nu me piyyasi¹² dassanena, 28.

2. Savanena piyo me si bhiyyo cāgamaṃ dassanān,

evam piyadassano samāno vasa haṃsa mama santike ti, 29.

Tasmā aṭṭho: samma haṃsarāja savanena¹ eva² ekassa ekassa piyā hoti³,
evagund⁴ nāmi ti sutvā savanena⁵ piyyān, ekassa pan⁶ ekassa⁷ diavā
15 chando vigacchati panath⁸ antasādhāyati bhadditum agata yakkho viya upatthā-
hanti⁹, ekassa ekassa diavā ca¹⁰ sutvā ca¹¹ ti nūbhayattāpī piyā hoti¹², tena
tadā puccāmi: kaccin¹³ nu me piyyasi¹⁴ dassanena, kaccin¹⁵ nu tvaṃ mam
piyyasi, mayham pana tvam savanena piyo dassanān paṇāgamaṃ aṭṭhiyo va,
evam mama piyadassano samāno¹⁶ Citrakūṭaṃ¹⁷ āguntvā idha mam¹⁸ eva¹⁹
20 santike vasa²⁰ ti²¹,

B. āha:

1. Vasoyyāma tavāgāro niccam sakkatapūjita,

matto va²² ekadā vajjā²³ haṃsarājān²⁴ pacanto me²⁵, 30.

Tasmā matto va²² ekadā ti mahārāja mayam tavāgāro niccam pūjita
15 vasoyyāma, tvam pana kadaci suramadamatto mamasakkhādanattham haṃsarājān²⁴
pacanto me ti vadeyyāsi, aha tavānūvino²⁵ mame māretvā pacoyyāsi, tatā-
haṃ kmi kartasāmi ti.

¹ Hā marasānassatī bhāveha. ² Hā carātha. ³ Hā kerotha. ⁴ Hā hottha dāvā
ti āha. ⁵ Hā aṭṭha. ⁶ Hā āgasaphalasampannena ā-. ⁷ Hā vassitum. ⁸ Hā
vassitī. ⁹ Hā asānēkassa. ¹⁰ Hā diavā ekassa piyo vigacchante. ¹¹ Hā kicci,
Hā kiñci. ¹² Hā piyāsi, Hā piyāsi. ¹³ Hā savanena. ¹⁴ Hā piyo hoti. ¹⁵ Hā va.
¹⁶ Cā savana, Hā savanana. ¹⁷ Hā pana va. ¹⁸ Hā khamam. ¹⁹ Hā agatayakkho
viya upatthāhanti. ²⁰ Cā va. ²¹ Cā vā. ²² Hā -tiha pi pahoti. ²³ Hā kiñci.
²⁴ Hā piyāsi. ²⁵ Hā -nāsi kiñci. ²⁶ Hā omāsa va. ²⁷ Hā citta. ²⁸ Hā mama.
²⁹ Hā aṭṭhi. ³⁰ Cā va. ³¹ Hā majjāsi, Hā vajja. ³² Hā -ja. ³³ Cā ca. ³⁴ Hā
-sānājanam. ³⁵ Hā -yyi ti eṭṭha evam āva am-.

Atth' aṣṣa' rājā „tena hi majjam eva na pivasāmhi”
patinānaṃ dānaṃ¹

5. Dhi-r-atthu taṃ annapānaṃ yam me piyatarāṃ tayā,
na cāpi majjam pāyāmi yāva me vacchaṃ ghare ti² 31.
gātham āhu. Tatoparaṃ B. cha gāthā abhāsi:

6. Suvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ ca vassitaṃ,
mapussavassitaṃ rājā dubbijānataraṃ tato. 32.

7. Api ce maññati poṣa “nātimitto” ‘sakha’ ti vā
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso. 33.

8. Yasmiṃ mano nivisati avidūre sahāpi so³,
santike hi pi so dūre yasmā vivasate mano. 34.

9. Anto pi yo⁴ hoti pasannacitto⁵
pāraṃ samuddhassa pasannacitto,
anto pi yo⁶ hoti paduttacitto⁷
pāraṃ samuddhassa paduttacitto. 35.

10. Samvasanto vivasanti ye disā te rathesabha⁸,
ārā santo⁹ samvasanti manasā ratthavaḍḍhana¹⁰. 36.

11. Aticiraṇnivāsena piyo bhavati appiyo,
āmanta kho taṃ gacchāma parā te homa¹¹ appiā ti. 37.

Tattha vassitaṃ ti mahārāja Viraśāhagataḥ hi¹² ajubhayaḥ tena teṣāṃ¹³
vassitaṃ suvijānaṃ, manussā paṇa kakkhā¹⁴, teṣāṃ teṣāṃ vacanāni dubbijānataṃ ti attho; yo pubbe ti yo puggalo paṭhamam eva attamaṃ kutoḥ
taṃ mayham āhāro mīto paṇasamo sakha ti api evam¹⁵ maññati ev-eva
pacchā diso¹⁶ veri sampajjati¹⁷, evam durājānaḥ¹⁸ manussasahodayāhi, ulvi-
sattit mahārāja yasmiṃ puggalo penavaseṇa mano nivisati so dūre vasanto pi¹⁹
avidūreṇa²⁰ so vasati yeva²¹ nāma, yasmiṃ paṇa puggala²² mano vivasati²³
api so santike vasanto pi dūre yeva, anto pi yo²⁴ hoti mahārāja
yo sahīyo pasannacitto so citrena allinatti²⁵ pāraṃ samuddhassa vasanto

¹ B¹ only aha. ² B² adda imam gāthamaṃ. ³ B³ nā cāpi rajjam pivasāmi
yeva me vacchaṃ ghareti. ⁴ C⁴ yo. ⁵ C⁵ B⁵ so. ⁶ C⁶ B⁶ paduttā. ⁷ B⁷ an.
⁸ C⁸ B⁸ pasannacitto. ⁹ B⁹ samvasanti ye tādā rathesā. ¹⁰ B¹⁰ āroditā. ¹¹
C¹¹ -nā, B¹¹ -vaḍḍhana, B¹¹ -vaḍḍhanā. ¹² B¹² parato abot. ¹³ B¹³ omīti hi.
¹⁴ C¹⁴ -latti, B¹⁴ -la. ¹⁵ so C¹⁵; B¹⁵ abhi in the place of api evam. ¹⁶ B¹⁶ re-
diso. ¹⁷ C¹⁷ -ri-, B¹⁷ veram sammajjati. ¹⁸ B¹⁸ suvijānaṃ nāma. ¹⁹ B¹⁹ -re, C¹⁹
add kavalāni avidūre sahāpi. ²⁰ B²⁰ yo. ²¹ B²¹ yasmiṃ paṇa puggala. ²² B²²
na vivati. ²³ C²³ B²³ so. ²⁴ C²⁴ allinatti corr. to anallī-, B²⁴ allyaninatti.

- pi anto yeva hoi, ye pana duffhesitto so elitena anallinatti? anto vacanto¹
pi pirañi samuddassa hoi nina, ye diti te ti² ye va verina paratthiki
ekato³ vacanipit te dūre⁴ samut yeva, anto⁵ pana paṇḍitā iri thitapi aneti-
bhāvitena manasi āvajjanti anavassanti yeva, purā te homa⁶ d yāva appiyā
* na hama⁷ āvud eva tahi imantetvā gaṇḍhina⁸ ti vadati.

Atha nam⁹ rājā āha:

12. Evañ ce yācamānānañ añjalim nāvabujjhasi
paricārakānañ sattānañ vacanañ na karosi no
evañ tañ abhiyācama¹⁰: pūna kayirāsī pariyyāyañ ti. 38.
10. Tattha evañ ce ti sace¹¹ mahārāja evañ añjalim paggaya yācamā-
nañ anbhāsam loṇa añjalim nāvabujjhasi tava paricārakānañ samūhānañ¹²
vacanañ na karosi aha nam eva¹³ yācama¹⁴, pūna kayirāsī pariyyāyañ
ti kālānāḷe¹⁵ idha gemaṇiya¹⁶ sārañ karayyisīti ettha.

Tato B. āha:

13. Evañ ce no viharatañ antarāyo na hessati
tuyhañ vāpi¹⁷ mahārāja mayhañ vā ratthavaddhana¹⁸
app-eva nāma passema¹⁹ aliorattānañ accayo ti. 39.

- Tattha evañ ce no ti mahārāja mā cintay²⁰, sace anbhāsam eva²¹
viharatānañ jīvāntarāyo na bhavissat app-eva nāma ubbe aññamaññhañ
10 passasāma, apī ce tvañ mayā dhana²² ovāda eva mama thina thapetvā²³ eva²⁴
litarejje²⁵ lokamunivāsa appamāsa hutvā dānāññi purāṇā karonto dasarāja-
dhamma akopetvā dhammañ rajjā karevā, eva²⁶ hi me²⁷ ovāda karonto mañ
passasatvā²⁸ yevā ti.

Evañ M. rājānañ ovaḍitvā Cūttakūṭa eva gato.

23. S. L. d. ā. Evañ bhikkhave pubbe²⁹ tiracchāyayoniyāñ nā-
battena³⁰pi mayā āyamaññhārānañ dubbalaññhārānañ dassetvā dhamma
desitvā³¹ ti ratvā j. e. .Tadā rājā Ānanda aha³², kassipha Moggallāno,
majjhimo Sāriputto, seṇhamsaggo³³ Buddhapariā, Javanahama paṇ-
aham evā³⁴ ti. Javanakamañjātaka³⁵.

¹ B¹ analliyatthi. ² C² aya. ³ B³ ye tidat ti. ⁴ C⁴ ekato. ⁵ B⁵ dūre,
omitting te; C⁵ te, omitting dūre. ⁶ B⁶ ye. C⁶ sananta. ⁷ B⁷ purāte homi.
⁸ B⁸ -mi. ⁹ B⁹ omits nam. ¹⁰ C¹⁰ omits sace. ¹¹ C¹¹ anallinatti. ¹² C¹² etam.
¹³ B¹³ kālānāḷa. ¹⁴ B¹⁴ idha. ¹⁵ C¹⁵ apī, B¹⁵ tumhāka. ¹⁶ B¹⁶ -va-
dhana. ¹⁷ C¹⁷ passeva. B¹⁷ asseva. ¹⁸ B¹⁸ anayittha. ¹⁹ C¹⁹ dāna. ²⁰
B²⁰ thavā. ²¹ C²¹ -rā. ²² C²² dāna. ²³ C²³ ti, B²³ passat. ²⁴ B²⁴ addo pi.
²⁵ B²⁵ sace + gaṇḍ. ²⁶ B²⁶ hama.

4. Caḷḷanāradaḷātaka.

Na te kaṭṭhāni bhinnāni, Idam S. J. v. thulla-
kumārīkapalobhanam ā. k. Sāvathirāsino kir' ekasā Kulasa-
sojasaṭṭasāḷhā¹ dhūtā ahoṣi² soḷhagappattā, na pana taṁ koci vāresi³.
Ath' assā⁴ mātā cintesi: „mama dhūtā vayappattā na ca nam koci
vāresi⁵, āmisena mocchaṁ viya etāya ekam Sākiyabhikkhum palo-
bbetvā appabbhājetvā taṁ nissāya jivissāmā⁶“ U. Tadā ca Sāvathirā-
sini⁷ eko kulaputto sāsane uruṁ dātvā pabbhājetvā upasampannakāle⁸
paṭṭhāya sikkhākāmataṁ pabbāya ālasiyo sariramappanāmayutto⁹ vibhāsi.
Mahāsuṇṇikā gehe yāgakkhāduniyabhoguniyāni sampādetvā dvāre thatvā¹⁰
antarāvāsihiyā¹¹ gacchantaṁ bhikkhūsu¹² resatābhāya bandhitrā gahetaṁ
sakkacceyyarūpam ekam upadhārenti. Tepitakaabhidhammākaraniyadha-
rānam mahantena parivārena gacchantānam antare kaṇhi goybhupakam
adivā tesam pacchato gacchantānam madhuradhammakathikānam¹³
chiṇṇavalāhakaandisānam¹⁴ piṇḍapātikānam pi antare kaṇhi adivā va¹⁵
ekam yāva bahiṇapāṅgū okkhiṁ nājetvā¹⁶ kesa oṇṇhetvā¹⁷ dukūlāntara-
vāsakam nivasitvā ghaṭṭitamattacīvaram pārupivāmaṇivaggaṇapattam ālāya
manoramadā chattam dhārayumānam¹⁸ viṣaṭṭhindriyam¹⁹ kāyadaḍḍhi-
hulaṁ²⁰ puggalaṁ āgacchantāni diṭṭvā „Jamaṁ sakkā gacchitum“ ti tatvā²¹
vanditvā pattaṁ gahetvā²² „ettha bhante“ ti gharāni atinetrā²³ usiḍā-
petvā yāgūḍila parivāsitvā karahhattakieruṁ „bhante ito paṭṭhāya
idh' evāgaccheyyāthā“ ti āha. „So pi tato paṭṭhāya tatth' esu
gaṇitvā²⁴ aparabbhāgu viṣaṇṇiko²⁵ ahoṣi. Ath' ekadivasaṁ mahā-
upāṇikā tassa sarampāthe thatvā „mamaṁ gehe upabhogumattā²⁶
atthi, tathārūpo pana me putto vā jāmāto²⁷ vā geham viṇāretum“²⁸
vamattho n' atthi²⁹ āha. So tassa vacanam sutvā „kimatthaṁ nu
kho kaṭṭhetthi“³⁰ thokaṁ hadayaṭṭiddha³¹ viya ahoṣi. Sā dhūtarā
āha: „mama palobhetvā tava vasaṁ vattāpehhi³². Sā tato paṭṭhāya
maṇḍitapasādhitā itthikuttavissāhe³³ taṁ palobhesi. Thullakumārīkā

¹ B⁴ pahnarassosojasavassudḍesāhi. ² B² adda sē. ³ C² parivā-, B² nam na
koci vāresi-. ⁴ all three MSS. assa. ⁵ B⁴ nivāresi. ⁶ C² -si, B² -siko. ⁷
B⁴ upasampada-. ⁸ B⁴ -namam-. ⁹ B⁴ -ravattiyā-. ¹⁰ B⁴ ekabhikkhum. ¹¹
B⁴ -rakatthābhikkhum. ¹² B⁴ acchanā lōhe sāsinaṁ. ¹³ B⁴ bahl āga-
pāheḍḍigāni aññetvā. ¹⁴ B⁴ omits kesa-. ¹⁵ C² chatta dhīriya-, B⁴ chattaṁ
dhīriya-. ¹⁶ B⁴ viṣaṭṭindriya. ¹⁷ B⁴ kīḍaḷi phakunam. ¹⁸ C² gaṇitvā. ¹⁹ B⁴
omits vanditvā-. ²⁰ B⁴ omits all. ²¹ B⁴ evā-. ²² B⁴ viṣaṇṇiko, C² viṣaṇṇo.
²³ B⁴ paribhogumattā. ²⁴ B⁴ cāṁḍibhāro, B⁴ jāmāto. ²⁵ B⁴ vīṭere-. ²⁶ B⁴
-all. ²⁷ B⁴ hadere vaddho. ²⁸ C² kuttis-, B⁴ kuṇḍa vi-.

- ti na ca thullasārīrā ti duṭṭhabbā, thūlā vā hotu kiṇā vā paṇṇa-
kūmagupīkarāgena¹ thūlatāya thullakumārīkā ti vuccati. So dāha-
rako² kilesasārīrā hotvā „na dān³ āhaṃ Buddhasāvane paṭiṭṭhātum
sakkhissāmiti“ cintetvā vihāraṃ gantvā⁴ paccavivaraṃ myyādetvā⁵
5 „akkantthito smiti“ ācariyapaṭijhāyo āha. Te taṃ ādāya Sāthhu
santikaṃ netvā⁶ „bhante ayaṃ bhikkhu akkantthito“ ti āroccamā,
S. „accamā kira tvaṃ bhikkhu akkantthito sīti“ pucchitvā „accamā
bhante“ ti „kena akkantthāpito sīti“ „thullakumārīkāya bhante“ ti
rutte „bhikkhu pubbe p⁷ eṣā tava arañhe vasaṇṭassa brahmacariya-
10 tarāyaṃ katvā mahantaṃ soṭṭhaṃ ahaṃ, puna tvaṃ etaṃ eva
ulesāya kasmā akkantthito sīti“⁸ rutvā⁹ bhikkhūhi yācīto a. ā.:

- A. B. Br. r. k. Bo. Kāśiratthe mahābhoge brāhmaṇa-
kule nibbattitvā uggahitasippa¹ kuṭumbaṃ santhapesi. Ath²
assa bhariyā ekaṃ puttāṃ vijāyitvā kālam akāsi. So „yath³
15 eva me piyabharīyāya evaṃ mayi pi maraṇaṃ na lajjissati⁴,
kiṃ me gharāvāseṇa, pabbajjissāmiti“ cintetvā kāme pahāya
puttāṃ ādāya Himavantaṃ pavasiṭvā tena saddhīm tapabbajjāṃ
pabbajitvā jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā vananūlaphalābhāro araṇṇe
vihāsi. Tādā paccantavāsino corā janapadaṃ pavasiṭvā gāmaṃ
20 paharitvā⁵ kuramare⁶ gahetvā bhaṇḍikā sakkhipāpetvā puna
paccantāṃ pāyesuṃ⁷. Tesāṃ⁸ antare ekā abhirūpā komārīkā
kerāṭikapaṇṇāya⁹ samannāgatā cintesi¹⁰; „ime amhe netvā¹¹
dāsibhogena¹² bhūṇjissanti¹³, ekena opāyena palāyitum vaṭṭa-
tīti¹⁴“ sā „kāmi sarīrakiccaṃ kātukāṃ amhi¹⁵, thokaṃ paṭikka-
25 mitvā¹⁶ ṭhitā¹⁷“ ti vatvā core vaṇcetvā palāyitvā araṇṇe vi-
caranti B-assa puttāṃ assame katvā phalāphalatthāya gata-
kāle pubbaṇhasamaye taṃ assamaṃ pāpupitvā taṃ tāpasa-

¹ Bā adda paṇṇa. ² Bā kadāyo. ³ Cā omitti vihāraṃ gantvā. ⁴ Cā add
sakkhissāmiti nāma samasāmiti tatra tva soṭṭhaṃ pesethā⁵ „ti“ evaṃ vihāraṃ
gantvā paccavivaraṃ gahetha gahetha. ⁶ Bā gantvā. ⁷ Cā omitti si. ⁸ Bā adda
tunhi ahaṃ. ⁹ Bā uggahitasippa. ¹⁰ Bā lajjissanti. ¹¹ Bā āhāretvā. ¹² Bā kumā-
rako. ¹³ Bā pāpuyāṇa. ¹⁴ Bā ahaṃ āhaṃ. ¹⁵ Cā karo-, Bā kira tikka-
paṇṇāya. ¹⁶ Bā -itvā. ¹⁷ Bā gahetvā. ¹⁸ Bā dāsa-. ¹⁹ Bā paribbu- ²⁰
Cā kātum-, Bā -māmiti, ²¹ Bā attikā-

kumārāṇāṃ kāmaraśīyā palobhetvā sīlam assa bhinditvā attano vāse vattotvā¹ „kin te araṇṇhe vāseṇa, ehi gūṇavāsāṇāṃ gacchāma”, tatra hi rūpādāyo kāmagnnā sulabhā² ti āha. So³ „sādhū” ti sampaticchitvā „pitā tva” me araṇṇato phalā-phalaṇāṃ āharitūṃ gato⁴, tam diṣvā ubho pi ekato va gamissāma⁵”⁶ ti āha. Sā cintesi: „ayaṃ tarunadārako kiñci na⁷ jānāti, pītārā paṇ’ assa maballakakālā pabbajitena bhavitabbam”, so āgantvā tvaṃ idha kiṃ karoṃti” maṃ pothetvā pāde gahetvā kaḍḍhetvā araṇṇhe khīpissati⁸, tasmim anāgate yeva palāyissāmiti⁹ atha naṃ „aham purato gacchāmi, tvaṃ pacchā¹⁰ āgaccheyyāsi”¹¹ vatvā maggasaṇṇāṇāṃ ācikkhitvā pakkāmi. So tassā gatakalāto paṭṭhāya uppannadomaṇasso yathā pure kiñci vattam¹² akatvā sāsāṇāṃ¹³ pārupitvā antopannasālāya paḍḍhāyanto¹⁴ nipajji. M. phalāphalaṇāṃ ādāya āgantvā¹⁵ tassā pādavalāñcham¹⁶ diṣvā „ayaṃ māṅgāmaṇassa pādavalāñcho¹⁷”,¹⁸ puttassa me¹⁹ sīlam bhinnāṃ bhaviṣṣatīti²⁰ cintoṇṇa paṇṇasīlam pavisitvā phalāphalaṇāṃ otāretvā puttāṃ pucchanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakam ākhatani,
aggi pi²¹ te na hāpito, kin na mando va jhāyasitī. 40. ²²

Tatra aggi pi te na hāpito n aggi pi te na jhāto, mando vā²³ ti appaṇṇo andho bāle vīya.

So pita katham evaṃ utṭhāya pītārāṇāṃ vanditvā gāraven²⁴ eva araṇṇavāse anussāhaṇ²⁵ pavedento gāthadvayam āha:

2. Na nesāhe vane vattham, Kassapūmantayāmi taṃ,
dukkho vāso araṇṇasmiṃ²⁶, ratṭham icchāmi gantave. 41.
3. Yathā aham²⁷ ito gantvā²⁸ yasmim janapade vasaṃ
Ācārāṇāṃ brahme²⁹ sikkheyyam taṃ dhammaṃ anusāsaṃ ti. 42.

¹ B¹ vataṃ katvā. ² B² gāmaṃ katvā vassissāma. ³ B³ adda pi. ⁴ B⁴ ca.
⁵ C⁵ āharati. ⁶ B⁶ na kiñci. ⁷ B⁷ -nti. ⁸ B⁸ khīpissatīti. ⁹ B⁹ omīti va.
¹⁰ B¹⁰ omīti sa. ¹¹ C¹¹ B¹² paḍḍhā-. ¹² C¹³ gantvā. ¹³ B¹⁴ pādavalāñcham, B¹⁵ pādavalāñcham. ¹⁴ C¹⁶ pādavalāñcham, B¹⁷ pādavalāñcho. ¹⁵ B¹⁸ mama. ¹⁶ B¹⁹ aggiṇi.
¹⁷ B²⁰ ācārāṇāṃ brahme mānasaṃ vāso gāmanatthāya taṃ. ¹⁸ B²¹ -zumbi. ¹⁹ B²² yathāham. ²⁰ B²³ -vāna. ²¹ B²⁴ brahma, B²⁵ ācārāṇāṃ.

Tattha Kāṣapāmantapīṭhiṭṭaṃ H Kāṣapa dhamantayanti tam. ganitāse
ti ganitū, ācāraṇ¹ H yuvim janapade vasiṇi tatra² vāsanto yathā ācāraṇ
janapadevācāraṇaṃ akkheyyaṇi jāneyyaṇi³ tam dhammaṃ anuṇeta vasaḍḍi⁴
⁵ti vasaḍḍi.

5 M. „sādhu tāta, desacārittaṃ te kathessāmīti“ vatvā
gāthadvayaṃ āha:

1. Sace araṇṇaṃ hitvāsa vanamūlaphalāni ca
raṭṭhe rocayase⁶ vāsath tam dhammaṃ nisāmehi me: 43.

1. Viṣaṃ mā patisevittho, papātaṃ parivaḷḷaya⁷,
10 paṃke⁸ ca mā visiddittho yatto⁹ cāḷvise¹⁰ care ti. 44.

Tattha dhammaṃ H sace raṭṭhe vāsath rocessi tena hi tam janapade-
cārittasiddhammaṃ nisāmehi, yatto cāḷvise¹¹ H ḷavisaṇaṃ saṇṭha yatto-
paḷḷayaṇaṃ careyyāsi, sakkeṇto¹² cāḷvisaṇaṃ parivaḷḷeyyāsiṇi attho.

Tāpasakumāro sammhittena bhāsiraṇṇa atthaṃ ajānanto
13 pucchī:

1. Kin nu viṣaṃ papāto vā paṃko vā brahmacāriyaṃ,
kaṃ tvadh¹³ āsivisaṃ brūhi. tam me akkhāhi pucchito ti. 45.
Itaro pi¹⁴ āsa vyākāsi:

1. Āsavo tāta lokaṣmiṃ surā nāma pavuccati
20 manussū¹⁵ aurabhi vaggū sādukkaddarasāpāmā¹⁶,
viṣaṃ tad āhu ariyāse¹⁷ brahmacariyaassa Nārada. 46.

1. Itthiyo tāta lokaṣmiṃ pamattaṃ pamathenti tā
haranti yuvino¹⁸ cittaṃ tulaṃ bhaddhaṃ va māluta,
papāto eso akkhāto brahmacariyaassa Nārada. 47.

23 1. Lābho siloko sakkāro pūjā parakuleṇu ca
paṃko eso vā¹⁹ akkhāto brahmacariyaassa Nārada. 48.

10. Sasatthā²⁰ tāta rājāno āvasanti mahiṃ imāṃ,
te tādiṇe²¹ manussinde²² mahante tāta Nārada. 49.

¹ Bā ācāraṇ, ² Bā tattha. ³ Bā amāsa jā. ⁴ Bā -dāhi. ⁵ Cā coricayase,
A² rocayase. ⁶ Bā -ḷaya. ⁷ Cā -o, Bā paḷḷa. ⁸ Cā saṇṭha, Cā yanto,
Bā zatiṭṭha, Bā yuttho. ⁹ Cā cāḷvise, Bā cāḷvise. ¹⁰ Cā Bā -ti. ¹¹ Bā ak-
kanto. ¹² Cā amāsa vadh. ¹³ Cā -am, Bā -āho. ¹⁴ Bā -ma. ¹⁵ so Bā;
Cā ariyāse. ¹⁶ Bā yuttho; sakkā - - yuttho waiting in Bā. ¹⁷ Bā ca, Cā
amāsa vā. ¹⁸ Bā mahanti. ¹⁹ Bā mā tādiṇe. ²⁰ Cā -āho.

11. Issarānaṃ adhipattiṇaṃ na tesāṃ pādato care,
 āsivisa so' akkhāto brahmacariyaṣṣu Nārada. 50.
12. Bhattattho¹ bhattakāle yaṃ yaṃ gehaṃ upasamkume²
 yad' ettha kusalaṃ jaṇṇā tattha ghāṣaṇaṃ care. 51.
13. Pavāsivā parakulaṃ³ pānattho bhojanāya vā⁴
 mitaṃ khāde mitaṃ bhuñje na ca rūpe mananaṃ kare. 52.
14. Goṭṭhaṃ majjaṃ⁵ kirāsaṃ vā⁶ sabbhānī kiraṇānī⁷ ca
 āraḥ parivajjehi yāṃ lva⁸ visamaṃ pathaṃ ti. 53.

Tattha Issaro ti pupphaśāḍḍhivāso¹⁰, tadāhu¹¹ ti taṃ āvassasakkhitaṃ
 evarūpaṃ sāvya brahmacariyaṣṣu ekaṃ ti vadanti, pamattaṃ ti amūḥasāhitaṃ¹²,
 tulaṃ bhajjitaṃ vā¹³ ti ukkhaṇa¹⁴ bhāṣitvā paṭṭhāpitaṃ vya, akkhāto ti
 Buddhādāhi kaddha, sikkho ti bhikkhūnaṃ, rakkhāto ti añjaliṅkaṃmādi, pūjā
 ti gandhamālādīhi pūjā, paṭiko ti eva adhipanathena paṭiko ti akkhāto,
 mahanta ti mahantabhāvappatto, ka tesāṃ pādato care ti tesāṃ sen-
 diko na care¹⁵, rajakulapako na vya¹⁶ ti attho, rajāno hi āvāso¹⁷, vya mu-
 ttena¹⁸ eva kuggilivā anayayassanaṃ pāpeti apī ca anuparappavesanaṃ vuttā-
 diṇavassanaṃ p' attha attho¹⁹ vedittho, bhattattho²⁰ ti bhātina atthāno
 hiteṣu, yadevtha kusalaṃ ti yaṃ yaṃ²¹ upasamkamitabhehogeṣu²² kusalaṃ
 anarajjaṃ padānagaccharaṃtiṃ ghāṣayāsi tattha ghāṣaṇaṃ careyyāsi attho,
 na ca rūpe mananaṃ kare ti parakula²³ mettādiṃ kareṃ bhojanaṃ bhuñjanto
 pī tattha (titthirūpe manasā mā careyyāsi²⁴, cakkhūnaṃ ummāḍḍā (titthirūpe ni-
 gantāni mā careyyāsi) vadati, guṭṭhimācchadi gharāṇava²⁵ ti yaṃ goṭṭha-
 keṣu pātho añjakathāyaṃ pana guṭṭhimajjakirāsaṃ²⁶ ti vasaṃ goṭṭhān ti²⁷
 gunnaṃ thitakathānaṃ majjaṃ ti pānāgrasaṃ kirāsaṃ ti dhutakereṭṭhikajanaṃ²⁸
 ti vuttānī, sabbhānī kiraṇānī cā²⁹ ti sabbhāyo na kiraṇāsuraggaṇānaṃ kara-
 naṃhānāni cā³⁰, āraḥ ti atīti sabbhāni dūro parivajjeyyāsi, yāṃ lva³¹ ti
 appattitayassanaṃ gacchanto visamaṃ maggaṃ vya.

Mānava pīṭa kathentassa³² kathentassa³³ eva satim paṭi-
 labbhivā „tāta alaṃ me³⁴ manussapathena³⁵ ti āha. Ath' aṇṇa

¹ C² B/ omīti so. ² B² attho, C² bhattattho. ³ B² -kūlo ca na gaherūpaṃ pa-
 samkame. ⁴ B² -va. ⁵ B² pāneti bhodhanatthā vā. ⁶ C² guṭṭhimajjaṃ, C²
 guṭṭhimācchadi. ⁷ B² -saṅga. ⁸ C² kiraṇānī, C² karaṇānī, B² karaṇānī. ⁹ C²
 va. ¹⁰ B² -ravāṣikaṃ. ¹¹ B² -maggasāsi, C² magghasāsi. ¹² B² ukkhaḥ.
¹³ C² add ti. ¹⁴ B² khāṣayyāsi. ¹⁵ C² B² -so. ¹⁶ B² vuttāntinaṃ satassana
 ayassatā attho. ¹⁷ C² bhattattho. ¹⁸ B² -so. ¹⁹ B² -sabbeṃ gaherū, C² -sabbe
 yogesa. ²⁰ B² parakula. ²¹ C² B² -viti. ²² so C²; B² goṭṭhaṃ majjaṃ kirāsaṃ.
²³ C² -kirāsaḥ, C² guṭṭhimajjakirāsaḥ, B² goṭṭhaṃ majjakirāsaḥ. ²⁴ C² goṭṭhānī,
 B² goṭṭhānī. ²⁵ B² vuttakereṭṭhā. ²⁶ C² vā, B² kira-. ²⁷ C² kīḷanāthā-
 C² ukkhaṇāthā-; B² karaṇāthānaṃ. ²⁸ B² omīti ka-. ²⁹ B² alaṃ me.

pitā mettādibhāvanam¹ ācikkhi. So tassa² ovāde thatvā uacirass³ eva jhānābhūṇam nibbattesi. Ubbho pi⁴ pitāputtā⁵ aparibhinajjhānā⁶ Brahma-loke nibbattimsu.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā oṣṣa⁷ dārikā⁸ ayaṃ thullakumārīkā⁹ ahoṣi. tāpasakumāro ukkaṇṇhitabhikkhu, pitā¹⁰ aham eva¹¹ ‘ū. Catta-nārada-jātakuṃ.

5. Dāta-jātaka.

Dāto te brahma pāṇesin ū. Idam S. j. v. attano paṇṇā-pasāntanam ā. k. Dh.² k. s.: „passathāyaso³ Dasabalaṇṇo upāya-
10 koṇḍinū. Nandassa kulaputtasā⁴ accharāgaṇam⁵ dassetvā arahattam adāsi, cullapantakassa pilatikam datvā saha patisaṃbhisiḍhi arahattam adāsi, kammāraputtasā padumam dassetvā⁶ arahattam adāsi, evaṃ nānāpāyehi satta vīneti⁷. S. āgantvā „kāya su ‘ittha bhikkhave a. k. s.⁸ ti pucchitvā „imāya nāma⁹ ‘ti vutte „sa bhikkhave Tathā-
15 gato idhū¹⁰ eva ‘imā idam hoti¹¹ upāyajānaṃ¹² upāyakasalo, pubbe pi upāyakasalo yetā¹³ ‘ti vatvā a. s. i.

A. B. Br. v. k. janapado ahiraṇṇo¹⁴ ahoṣi. So hi¹⁵ janapadam piṭetvā dhanam¹⁶ eva samkaḍḍhi. Tadā B. Kāsigāmo brāhmaṇakulo nibbattitvā veyappatto Takkaṣilaṃ gantvā
20 „pucchā dhammena bhikkham caritvā ācariyadhanarā āharissāmiti¹⁷ vatvā sippam paṭṭhapetvā nūttitasippo anuyogaṃ datvā „ācariya tumhākaṃ ācariyadhanarā āharissāmiti¹⁸ apucchitvā nikkhamma janapade caranto dhammena samena pariyesitvā satta nikkhe labhitvā „ācariyassa dassāmiti¹⁹ gacchanto antarā-
25 magge Gaṇḍaṃ taritum²⁰ nāvam abhirūhi²¹. Tassa tattha nāvāya viparivattamāyā²² taṃ suvaṇṇam udake pati²³. So cintesi: „dullabhabhiraṇṇo janapado²⁴, puna ācariyadhane²⁵ pariyesi-

¹ Bā - bhāvanam. ² C² omitt pi. ³ C² - a. ⁴ Bā adda tāleṣaṃ karvā. ⁵ Bā ku-
marīkā. ⁶ Bā omitt thullā. ⁷ Bā adda paṇa. ⁸ Bā adda bhikkhū. ⁹ Bā - ita
l-. ¹⁰ Bā akkyaṇa-. ¹¹ C² - rāsaṃ, C² - rāsaṃ, Bā acchara. ¹² Bā dāta. ¹³
C² - aṃ. ¹⁴ Bā ahiṇ-. ¹⁵ Bā omitt hi. ¹⁶ Bā janam. ¹⁷ Bā eta-. ¹⁸ Bā
- ruyhi. ¹⁹ Bā vīneti-. ²⁰ Bā omitt vipari. ²¹ Bā - dhi. ²² Bā - bhābhiraṇṇam
janapade. ²³ Bā ācariyassatāgamaṃ.

yamāne papāṭice bhavissati, yaṁ nūnāhaṁ Gaṅgātīre yeva nirā-
hāro nisiddeyyaṁ, tassa me nissamabbhāvaṁ anupubbena rājā
jānissati. tato amacce pesessati, ahaṁ tehi saddhiṁ na man-
tessāmi¹. tato rājā sayam āgamissati, iminā upāyena tassa
santikā² ācariyadhammaṁ labhissāmi³ so⁴ Gaṅgātīre uttarisāpa-
kam pāropitvā yaññasuttaṁ bahi tthapetvā rajatapattavanne
vālukātale avannapaṭimā viya nisidi. Tam nirāhāraṁ ni-
sinnam diṅvā mahājano „kaṁā nisimmo aṭṭi“ pucchati. Ka-
saṇḍi na kathesi. Ponadivase dvāragāmaṁvāsino tassa tattha ni-
sinnabbhāvaṁ sutvā āgantvā pucchimā, tesam pi na kathesi,
te tassa kilamatham⁵ diṅvā paridevanta⁶ pakkamiṁsu. Tatiya-
divase nagaravāsino āgamimā, catutthadivase nagarato issara-
jano⁷, pañcamadivase rājaparisā⁸, ehaṭṭhe divase rājā amacco
pesesi, tehi pi saddhiṁ na kathesi. Sattame divase rājā bha-
yappatto hotvā tassa santikam gantvā pucchanto paṭhamam⁹
gātham āha:

1. Dāte te brahme pāhesiṁ Gaṅgātīrasmiṁ jhāyato,

tesam puttā na vyāhāsi¹, dukkham gūya² matam nu te. 54.

Tattha gūya³ matam nu te ti kiṁ nu kho brāhmaṇa yaṁ tvaṁ⁴
dukkham uppamāsi tam te gūyaṁ ti matam⁵ na aññassa ākikkhitabbam d. 55

Tam sutvā M. „mahārāja dukkhami nāma haritum sam-
atthass“ evācikkhitabbam, na aññassā⁶ ti vatvā satta gāthā āha⁷:

2. Sacu te dukkham uppajji Kāsīnaṁ ratthavuddhama⁸

mā kho no tassa⁹ akkhāhi yo tam dukkhā na mocaye. 55.

3. Yo ca tathā¹⁰ dukkhajātassa ekantam api bhāsato¹¹

vippamoceyya¹² dhammena kāmaṁ tassa pavedaya¹³. 56.

4. Suvijānaṁ sigālānaṁ sakuntānaṁ¹⁴ va vaasitaṁ (supra¹⁵)

manussavassitaṁ rāja dubbijānataram tato. 57.

¹ Cā -mitti, Bā lapessanti. ² Bā -ka. ³ Bā omite so. ⁴ Bā -mantarāni. ⁵
Bā -ritte. ⁶ Bā imassarājano. ⁷ Bā rājapūriṣa. ⁸ Bā byākiṇi. ⁹ Bā tūyham.
¹⁰ Bā tūyham dukkham. ¹¹ Bā kiṇi. ¹² Bā tūyhameva mehi tam. ¹³ Bā abhāsi.
¹⁴ Bā -sagghama. ¹⁵ Bā mā na kho tassa. ¹⁶ Cā ca tam. Cā va tam, Bā tehi.
Bā ya tassa. ¹⁷ Bā akkhāhamāsi āyato. Bā sakhapamāhikhipase. ¹⁸ Cā so vi-
Bā vippamūceyya, omittitv so. ¹⁹ Bā -deyya, Bā mavedayaṁ. ²⁰ Bā -mānaṁ.

2. Apī ce maññati poṣa 'ñātimitto' 'sakkhā' ti vā (, *supra* ²¹²)
yo pubbe sumano hutvā paccāha sampajjate diso. 58.
3. Yo attano dukkham anārupputtho
pavedaya¹ jaṇṇa akālarūpe
5 ānandino² tassa bhavanti³ amittā
hitesīno tassa dukkhī bhavanti. 59.
4. Kālāṇ ca ātvāna tathāvidhassa
medhāvīnaṃ ekamananaṃ viditvā
akkheyya tippāni parussa dhīro,
10 saṃhaṇḍa girāṇa atthavatīṇa pamuṇḍe. 60.
5. Sace ca⁴ jaṇḍā avisayhaṇḍa attano
'nāyama nīti'⁵ mayha sakkhāgamāya⁶
eko va tippāni sabetha⁷ dhīro
saccāṇa hīrottappam apakkhamāno⁸ ti. 61.
13. Tathā uppajjati sace tava uppajjeyya, mā sakkhāmi ti mā kathaṃ,
dubbhijñātarāṇa tato n⁹ dīracchānagatarasāto¹⁰ dubbhijñātarāṇa, tamā
tatvato¹¹ ajāṇitvā barinam samasāhaseṇa attano dukkham na kathetabbam dera
'ti, api + ti gūḍhāya kadhānti¹², anārupputtho ti punappana puttā¹³,
pavedaya ti kathed¹⁴, akālarūpe akāle, kāleṇ ti attano gūḍhaseṇa kathanā-
kūḍhā¹⁵, tathāvidhassa ti paṇḍitaparissāsa¹⁶ attanā saddhīṇa sammanam¹⁷
20 viditvā tathāvidhassa akkheyya, tippāni kharim¹⁸, sace ti yaṇi¹⁹
attano dukkham avisayham attano vā parussa ti parissakāreṇa atikkheṇa²⁰
jāneyya ti²¹, nīti²² lokapavosi²³, ajāṇitvā²⁴ ti attho, idam vuttam
hoti attha²⁵ yaṇi lokapavosi²⁶ na mayhaṇḍa nā²⁷ sakkhāgamāya uppamā.
25 atthāhi²⁸ lokadhammaṇḍi parimutto noma n²⁹ atthi, evaṇḍa sante dukkham eva
pattihantena parussa dukkhāropanam³⁰ ajuttam, ti³¹ etam hīrottappasampannena
kathetabbam, atthi ca me hīrottappan ti saccāṇa samvijjāmanāṇa attanā³² hīrot-
tappaṇa apakkhamāno³³ va aññassa anūsoceva eko va³⁴ uppanti sabetha³⁵
dhīro ti.

¹ C¹ - yam. ² C² - dīno, B² ānandino. ³ C³ - tu, B³ - ti. ⁴ B⁴ va. ⁵ nīti? C⁵

naṭṭi, B⁵ na tehi in the place of nāyama nīti. B⁶ nāyama tehi. ⁶ B⁶ saheyya.

⁷ C⁷ - ppasamakkha, B⁷ - ppasamakkha. ⁸ C⁸ add tato. ⁹ B⁹ - gāṇasāpi.

¹⁰ B¹⁰ tattato. ¹¹ B¹¹ gūḍhānti. ¹² B¹² anupā. ¹³ B¹³ - ti. ¹⁴ C¹⁴ - ti. ¹⁵

C¹⁵ - sam. ¹⁶ C¹⁶ ekasamānā. ¹⁷ C¹⁷ carint, B¹⁷ dukkhāni. ¹⁸ C¹⁸ paṇḍitā.

¹⁹ B¹⁹ dukkha. ²⁰ C²⁰ - pyanti. ²¹ C²¹ ti. C²² ti. B²² ti. B²³ ti. B²⁴ ti. B²⁵ ti. B²⁶ ti. B²⁷ ti. B²⁸ ti. B²⁹ ti. B³⁰ ti. B³¹ ti. B³² ti. B³³ ti. B³⁴ ti. B³⁵ ti.

³⁶ C³⁶ - va. ³⁷ B³⁷ - heyya.

Evam M. sattahi gāthāhi rañño¹ dhammaṃ desetvā attano
ācariyadhaṇassa pariyesiṭṭabhāvaṃ dassento catasso gāthā
abbhāsī:

9. Ahaṃ raṭṭhāni vicaranto² nigame rājadhāniyo
bhikkhamāno mahārāja ācariyassa dhanattiko 62. 2
10. Gaṇapati rājapurise mahāsāle ca brāhmaṇe
sattham satta nikkhāni savaṇṇassa janādhīpa,
te³ me naṭṭhā mahārāja, tasmā socāmi⁴ ahaṃ bhusaṃ⁵. 63.
11. Purisā te mahārāja manasānūvicintitā⁶
nālam dukkhā pamocetuṃ, tasmā tesam na vyāharim. 64. 10
12. Tvaṃ ca kho⁷ me mahārāja manasānūvicintito⁸
alam dukkhā pamocetuṃ, tasmā tuyhaṃ pavedayin ti. 65.

Tattha bhikkhamāno ti ete gaṇapattidāyo yocamāno, te me ti satta
nikkhā mama Gaṇapam taramasse naṭṭhā, Gaṇḍiyo⁹ paṭṭi, purisā te ti ma-
hārāja teva rājapurisā manasā¹⁰ anūvicintitā ti nālam ime man¹¹ dukkhā. 12
mocetuṃ ti mayi nāmi, tasmā ti teva rājanā tevaṃ attano dukkhaṃ nā-
nikkhāmi, pavedayin ti kathaṃ.

Rājā tassa dhammakathaṃ¹² sutvā „mā cintayī brāhmaṇa,
ahaṃ te ācariyadhaṇaṃ dassāmi¹³ digupaṃ¹⁴ adāsi.

Tam attham pakāseto S. ośanagūtham āha: 29

12. Tassādāsi paṇaṇatto¹⁵ Kāśinam raṭṭhavaddhanaṃ¹⁶
jātarūpamaye nikkhe savaṇṇassa catuddasā¹⁷ ti. 66.

Tattha jātarūpamaye ti te suttaṃ savaṇṇassa catuddasā nikkhe pi¹⁸ jātarūpa-
māye yeva adāsi, na yaso vā tassa vā suttaṃ savaṇṇaṃ¹⁹ ti attho.

M. rañño ovādam datvā²⁰ ācariyassa dhaṇaṃ datvā dānā- 25
dluṃ puññāni katvā rājāpi²¹ taso²² ovāde ṭṭhito dhammeva rājāṃ
kāretvā abho pi yathākammaṃ gatā.

¹ B² omite rañño. ² B² rāho, vaca-. ³ B² tena. ⁴ B² tuyhaṃ. ⁵ C² -ā
ava-. ⁶ B² tvaṃ jana-. ⁷ C² -ā anu-. B² so mayi anu-. ⁸ B² -yaṃ. ⁹
B² omite ma-. ¹⁰ B² me in the place of me man. ¹¹ B² omite dhamma.
¹² B² digupam. ¹³ B² -paṇaṇatto. ¹⁴ B² -raṭṭhaco. ¹⁵ B² omite pi. ¹⁶
C² āva. ¹⁷ B² omite pi.

S. l. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. upāyakusalo yeva" 'ti vaitvā j. s. i. Tada' rājā Ananda' ahoṣi, āsatiyo Sāriputta, māṃso' aham evā" 'ti. Dṛṣṭa'jātakam.

6. Kālīṅgabodhi'jātaka.

- Rājā Kālīṅge sakkavatti'ti. Idān S. J. v. Anandathherena' katam mahābodhipūjam ā. k. Veneyyasāṃgabatt'hāya hi' T-to' janapaducārikam pakkante Sāvatt'hivāsina' gaudhamāladibhatt'hā Jetavanam gantvā aññam pūjanīyatthānam alabhitvā gaudhakatvāre pāṭetvā gacchanti. Tena' uḷāsapāmojjā' honti. Tam kārānam āstrā
- 10 Anāthapiṇḍiko T-assa Jetavanam āgatakāle Anandathherassa santikam gantvā „bhante ayaṃ vihāro T-to' cārikam pakkante nippameyyo" hoti, manussānaṃ gaudhamāladibhi' pūjanīyatthānam na hoti, sādhu' bhante T-assa imam attham ārocetvā ekaṃsa' pūjanīyatthānassa sakkameyya-bhāvam vā sakkameyyabhāvam vā jānāthā" 'ti. So „sādhū" 'ti sam-
- 15 paṭicchitvā T-am pucchā: „kati' nu kho bhante cetiyānti". „Tl'ol Anandā" 'ti. „Katamāni bhante". „Sāricikam paribhogikam udde-sikam" ti. „Sakkā' pama' bhante tumhesu dharanteṣu yeva cetiyam" katus" ti. „Ananda, sāricikam na sakkā". tam hi Buddhānam pari-nibbutakāle" hoti¹², uddeśikam avatthikam mmanattakena hoti¹³.
- 20 Buddhāni pama' paribhutto Mahābodhi' dharanteṣu pi parinibbuteṣu pi¹⁴ cetiyam evā" 'ti. „Bhante tumhesu cārikam¹⁵ pakkanteṣu Jeta-vanamhāvibhūro appatisarapo hoti, manussā' pūjanīyatthānam na la-bhanti". Mahābodhito bījāni āharitvā Jetavanādvāre ropem' bhante" ti. „Sādhu Ananda, ropeti"¹⁶, evaṃ sante Jetavane mama nibbaddha-
- 25 rāso viya bhavissanti". Therā Anāthapiṇḍikassa ca Viśākhāya ca rañño ca ārocetvā¹⁷ Jetavanadvāre bodhiropanatt'hāne āvājam bodhā-petrā¹⁸ Mahāmaggallānatheram āha: „bhante ahaṃ Jetavanadvāre bodhim ropessāmi"¹⁹, Mahābodhito me²⁰ pakkam āharathā" ti. Therā „sādhū" 'ti sampatiucchitvā ākāseṇa Bodhimaggaṃ gantvā vappato²¹

¹ l. d. brāhmaṇa' mā. ² C² l. d. -datho-. ³ l. d. omis li. ⁴ C² -ro. ⁵ l. d. te.

⁶ l. d. apa-. ⁷ l. d. assa. ⁸ l. d. addo upi. ⁹ l. d. team. ¹⁰ l. d. addo katus.

¹¹ l. d. parinibbāna-. ¹² l. d. sakkā' karam. ¹³ so C²; C³ manussānaṃ hoti, l. d. uddeśikam paribhogikāseṇa sakkā' hoti. ¹⁴ l. d. omis pama. ¹⁵ l. d. addo rakkho bodhiteṣu. ¹⁶ l. d. omis pari- pi. ¹⁷ l. d. omis ca-. ¹⁸ l. d. mahajana. ¹⁹ l. d. lakkam.

²⁰ l. d. ropessāmi. ²¹ l. d. -hū. ²² l. d. -ceṣi. ²³ l. d. khaṇḍipavā. ²⁴ l. d. -mā ti. ²⁵ l. d. addo bodhi. ²⁶ l. d. appā.

parigalantam¹ pakkaṇ² lūhūmhi appattam³ eva cīvarena paṇecheṭṭvā⁴
 āharitvā adāsi⁵. Anandathero „Ajja bodhiṃ ropessāmhi“ Kosalā-
 rājānaṃ āroceti. Itāhā āyasaḥasamayaṃ mahantaṃ parivāreṇa sabbū-
 pakaraṇāni⁶ gāhāpetvā āgāmi⁷, tathā Anāthapiṇḍiko Visākhā⁸ sa añño
 ca saddho jano⁹. Thero mahābodhiropapaṭṭhāna¹⁰ mahantaṃ savaṇṇa-
 katāhaṃ ṭhapetvā heṭṭhā¹¹ chiddam karetvā gandhakulāssa purā-
 petvā¹² „idam“¹³ bodhipakkaṇ¹⁴ ropehi mahārājā¹⁵ „ti raṇṇo adāsi. So
 cintesi: „rajjam¹⁶ uṇṇa su sabbakālaṃ ambhakaṃ hattho tiṭṭhati, idam
 mayā Anāthapiṇḍikena¹⁷ ropāpetum“¹⁸ vaṭṭatīti¹⁹ so taṃ pakkaṇ²⁰ mahā-
 roṭṭhassa hattho ṭhapeti. Atha naṃ Anāthapiṇḍiko gandhakulālaṃ²¹
 riyūhūtvā tathā pāṇeṃ, tasmān²² tassa²³ hatthato muttamatte²⁴ sabbe-
 vaṃ passantānaṃ²⁵ ñeva saṃgalaṃsappamaṇo bodhikakke²⁶ paṇḍa-
 hatthabbehi²⁷ utṭhehi, cutṭeṃ diṇṇe uddhaṃ cā²⁸ ti paṇeṃ mahāsaṅkhā
 paṇḍasahatthā²⁹ vā³⁰ uḍḍhamāna, iti so taṃ khaṇaṃ ñeva vanopati-
 jeṭṭhako³¹ hatvā utṭhāsi; mahantaṃ pāṇihāriyaṃ ahoṃ³². Itāhā utṭha-
 santamatte³³ savaṇṇarajasaḥaḥe gandhakapūre³⁴ uluppahatthakādi-
 pathamaṇḍe³⁵ mahābodhiṃ parikkhipitvā paṇḍapāṇantīṃ³⁶ nāma
 tṭhapāpeti³⁷; sattaratanamayaṃ³⁸ vālikāṃ kāresi, savaṇṇamāsaikāṃ³⁹
 vālikāṃ okiri, pākāraparikkhepaṃ⁴⁰ kāresi, sattaratanamayaṃ dvāra-
 koṭṭhakaṃ⁴¹ kāresi. Sukkāro mahā⁴² ahoṃ. Thero T-vaṃ upasam-
 kamitvā „Bhaṇte timbehi Mahābodhiṃule samāpannaṃ samāpattim⁴³ mayā
 ropitabodhiṃule“⁴⁴ nāsiditvā mahājānaṃsa bhāṭṭhāya samāpajjathā⁴⁵ „ti.
 „Ananda, kiṃ kathesi, mayi Mahābodhiṃaṇḍe“⁴⁶ samāpannaṃ samāpattim⁴⁷
 samāpajjitvā⁴⁸ nāsidante⁴⁹ añño padaso dhāretum⁵⁰ na sakkoṭṭīti⁵¹. „Bhaṇte
 mahājānaṃsa bhāṭṭhāya“⁵² imassa bhūmippadesassa⁵³ rāḥaṇṇiyāmena⁵⁴
 samāpattisakkheṇa⁵⁵ taṃ bodhiṃulāṃ paribhuṇjathā⁵⁶ „ti. S. oḥarattim⁵⁷
 samāpattisakkheṇa⁵⁸ taṃ paribhuṇji. Thero Kosalarājāṇaṃ kathetvā
 bodhimahāṃ⁵⁹ nāma kāresi. So pi kho Anandatherena ropitattā
 „Anandabodhi“⁶⁰ yevā⁶¹ „ti paṇḍayittha“⁶². Tadaḥ dh. k. a: „āvuso
 āyamaṃ Anando dharante yeva T-vaṃ bodhiṃ ropāpetvā“⁶³ mahāpājāṃ⁶⁴

¹ C² parigalantam, B² galanta. ² C² eḍḍa phalaṃ. ³ B² samāpattam. ⁴
 B² gahetvā itāya Anandatherassa adāsi. ⁵ B² -ārinhi. ⁶ B² āgacchati. ⁷ B²
 appo mahājāno jātī. ⁸ C² -dhiṃ. ⁹ B² omiṭṭa he-. ¹⁰ B² purāpetvā. ¹¹ C²
 tatha. ¹² B² -kaṇa. ¹³ B² ropetum. ¹⁴ C² utṭheṇa. B² omiṭṭa tassa. ¹⁵ B²
 eḍḍa yeva. ¹⁶ B² bodhikakkeṇa. ¹⁷ C² ca. ¹⁸ B² vanappati-. ¹⁹ B² omiṭṭa
 mahantaṃ -. ²⁰ B² āharaṇṇamāsa. ²¹ so C²; B² -kaṇa purāpetvā. ²² B²
 -peti-. ²³ B² -khaṇe paṇḍayitvā ṭhapeti. ²⁴ B² -asa-. ²⁵ B² mahāsaṅkhā,
²⁶ B² ropita. ²⁷ B² -mūle. ²⁸ B² nāsidanta. ²⁹ B² bhāṭṭhāya. ³⁰ so C²;
 B² cāṇḍiyāmena. ³¹ B² paṇḍayitvā. ³² B² ropāpetvā.

kāresi, aho mahāgano therō¹ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhāre a. k. a.“² ti pucchitvā „imāya mīmā³ 'ti vutte „sa bhikkhāve idān⁴ eva pubba pi ānando suparivāraṇa⁵ catūsa mahādīpasa manasse gahetvā bahugandhamālān āharāpetvā⁶ Mahābodhimandā bodhimānān⁷ kāresi yevā⁸ 'ti vatrā a. ā.“

Attito Kālīngaratthe⁹ Dantapuranagare Kālīngo rajjan¹⁰ kāresi. Taasa Mahākālīngo Collakālīngo ti dva puttā abhesu. Tesu¹¹ nemittā jetthaputtam¹² „pitu accayena rajjan¹³ kāressa-titi“¹⁴ vyākariṃsu, kanitttham¹⁵ pana „ayaṃ isipabbajjan¹⁶ pabbajitvā bhikkham¹⁷ carissanti, putto pan¹⁸ assa cakkavatti bhavissanti“¹⁹ vyākariṃsu. Aparabhāge jetthaputto pitu accayena rājā ahoṣi, kanitttho²⁰ uparājā. So „putto kira me“²¹ cakkavatti bhavissanti²² puttam²³ nissāya mānam²⁴ akāsi. Rājā ahaṇto²⁵ „Collakālīngam²⁶ ganbā“²⁷ ti ekam²⁸ atthacarakam²⁹ āpāpesi. So gantvā „kumāra, rājā taṃ gahāpetukāmo, tava jīvitam³⁰ rakkhā“³¹ ti āha. So attano laṅghacamuddikaṃ ca sukhuma-kambalaṃ ca khaggaṃ ca³² 'ti imāni tīni atthacarakaamaccassa³³ dassetvā „imāya saññāya mama puttassa rajjan³⁴ dadeyyāthā“³⁵ 'ti vatrā araññam³⁶ pavisitvā ramāṇīye bhūmibhāge assamam³⁷ katvā isipabbajjan³⁸ pabbajitvā nadittre vāsam³⁹ kappeṣi. Maddaratthe⁴⁰ pi Sāgalanagare Maddarañño dhītā jāyī⁴¹, taṃ pi nemittikā „ayaṃ bhikkham⁴² caritvā jīvissanti“⁴³, putto pan⁴⁴ assa cakkavatti bhavissanti⁴⁵ vyākariṃsu. Sakala-Jambudīpe⁴⁶ rājāo taṃ pavattim⁴⁷ sotvā ekappabhāren⁴⁸ eva āgantvā nagarath⁴⁹ rūpधिंसu. Maddarājā cintesi: „xao⁵⁰ āham⁵¹ imam⁵² ekassa dassāmi sesarājāno kujjhissanti, mama dhītaram⁵³ rakkhissāmīti“⁵⁴ dhītaraṃ ca bhariyaṃ ca gahetvā aññatakavesena⁵⁵ palāyitvā araññam⁵⁶ pavisitvā Kālīngakumārassa⁵⁷ assamato⁵⁸ Uparigaṇge⁵⁹

¹ C¹ -re. ² B¹ āharī. ³ B¹ ka - throughout. ⁴ B¹ omits eva. ⁵ B¹ -putto.

⁶ B¹ vti. ⁷ B¹ -ntiko. ⁸ C¹ -bhikkhā. B¹ -bhikkhāya. ⁹ B¹ adda pana. ¹⁰ B¹ omits me.

¹¹ B¹ pana talaham. ¹² B¹ apessidato. ¹³ B¹ -āhi. ¹⁴ B¹ -tikāma.

¹⁵ B¹ -ko aggamahesi dhītaram¹⁶ vijjīti. ¹⁷ B¹ titam¹⁸ kappeṣu.

¹⁹ B¹ omits sakala. ²⁰ B¹ āgahena. ²¹ C¹ -aññatara. ²² B¹ -cōlaka. ²³ B¹ -mapadato.

²⁴ B¹ uparibhāge.

aśamam katvā pahhajitvā uñchācarīyāya jīvikaṃ kuppeno
 tattha paṭivasi'. Mātāpitaro „dhītaraṃ rakkhissāma" 'ti taṃ
 aśamapada katvā phalāphalatthāya gacchanti. Sā tesam gatakalā
 uñāpupphāni gahetvā pupphacumbhātakāni katvā - Gaṇḍātire'
 tṭhapitasopānapanti viya jāto' supupphito ambarukkho atthi -
 taṃ abhūrāhitvā' kilītvā pupphacumbhātakāni udake khīpati. Taṃ
 ekadivasaṃ gantvā Gaṇḍāya nahāyato Kāṭhākaumārassa' eise
 laggi. So taṃ oloketvā „idaṃ ekāya' itthiyā kataṃ, no ca
 kho mahallikāya' taruṇakumārīkāya katakammaṃ', taṃ vīmaṇ-
 sissāmi tvaṃ naṃ" 'ti kilesavasena Uparigāgadhā gantvā tassā 10
 ambarukkho nisīditvā madhureṇa sareṇa gāyantiyā saddaṃ
 eva rakkhamūlaṃ gantvā taṃ diāvā „bhadda tvaṃ kā nāma"
 'ti āha. „Mānuṣi ahaṃ' aami sāmīti". „Teṇa hi otarāhīti".
 „Na aakka sāmī, ahaṃ khattiyā" 'ti. „Bhadda, ahaṃ pi
 khattiyō", otarāhīti". „Na sakkā sāmī, na vacanamatten' 15
 eva" khattiyō hoti", yadi aī" khattiyō khattiyamāyāni kathethā"
 'ti". Te ubbo pi aññamaññaṃ khattiyamāyāni kathayimāsi".
 Rājadhīta otarati". Te aññamaññaṃ ajjhācarimāsi". Sā
 mātāpītuṃ āgatesu taṃsa Kāṭhāgarājaputtabhāvaṃ c' eva ara-
 ṇhāsi 20 pavittahakāraṇaṃ ca viṭṭhāreṇa tesāni kathesi. Te „sā-
 dhā" 'ti sampatichitvā taṃ tassa aḍaṃsu. Tesāni piyasaṃ-
 vāsena vasantānaṃ rājadhīta gabbhaṃ labhītvā dasamaśacca-
 yena dhaññapaṇḍitaḥkhaṇaṃ 25 puttāni vijāyi, Kāṭhāgo ti 'ssa
 oāmam akāmau. So veyyapatto pītu c' eva ayyakassa ca
 santike sabbasippe nipphattimā pāpuṃi. Ath' assa pītā nak- 30
 khattayogavasena bhātu matabhāvaṃ ātvā „tāta mā tvaṃ
 araṇhā vasa", peteyyo te 31 Mahākāṭhāgo kulakato, tvaṃ
 Dantapuram gantvā kulasantakāni rajjasi 32 gaṇhā 33 'ti eva

1. It paṭivassati. 2. C² omīti xatigāṭire. 3. C² jāto, B² so. 4. It rūyhi. 5.
 It eva gaṇḍāyāni ubhāyantaṃ eḷaka-. 6. It adda taruṇiyā kumārīkāya. 7.
 B² adda kataḥ. 8. It kataḥ. 9. It manussī haṃ. 10. It adda yeva. 11. C²
 vacanamā mattenava. 12. It ahaṃ. 13. It omīti aī. 14. C² pavittahīti. 15. C²
 kathayimāsi. 16. C² It māt. 17. B² ajjhācarimā carimā. 18. B² -a. 19. C² -pa,
 B² -nassapannam. 20. B² vati. 21. B² mottayo sāya. 22. It sakāra-. 23. It sakkāhi.

attanā ānitañ moddikañ ca kambalañ ca kbaggañ ca datevā
 „tāta, Dantapurāṇagare asukavithiyañ amhākañ atthacarako
 amacco atthi, tassa gehe sayanamajjhe otaritvā maññi tīpi'
 tassa dassetvā mama puttabhāvañ ācikkha, so tam rājje
 5 patitthāpessatīti" uyyojesi. So mātāpitare ca ayyaka' ca van-
 ditvā puñḍamayiddhiyā ākāseṇa' gantvā amaccaṣaṇa sayana-
 piṭṭhe yeva otaritvā „ko si' tvaṇ" ti puttḥo „Cullakālīṅgassa
 putto 'mhitī" ācikkhitvā tāni ratanāni dassesi. Amacco rāja-
 pariśāya āroceā, amaccā nagaraṃ alaṇkārapetvā tassa chat-
 10 taṃ' usāpavimsu. Ath' assa Kālīṅgabhāradvājo' nāma puro-
 hito dāsa' cakkavattivattāni ācikkhi, so tam vattāni pūresi.
 Ath' assa paṇḍarāsaṇpoṇṭhadivase Cakkadabato cakkaratanaṃ
 Uposathakulato' hatthiratanam Valāhasarājakulato' asarata-
 nam Vepullato' maniratanam āgami¹, itthigahapatiparināya-
 15 karatanāni pātubhaviṃsu². So³ sakalacakkavālagabbhe rājjaṃ
 gantvā ekadivasaṃ chattiṃsavyojanāyāmapariśāya parivuto
 sabbaśetam Kelāsakkūṭa-paṭibhāgarū hatthiṃ abhīruya⁴ mu-
 hantena sirivīlāsena mātāpitunnam santikaṃ payāsi. Ath' assa
 sabbaḥuddhānaṃ jayapullāṅkaṇa puthavinābhībhūtaṇa⁵ Mahā-
 20 bodhimangalaṇa upatibhāgena gantuṃ nāgo nāsakkhi⁶, rāja
 punappuna codesi⁷, so nāsakkhi⁸ yeva.

Tam uttham pakāseṇa S. puthanum gātham āha:

1. Rāja Kālīṅgo cakkavattī

dhamaṇṇa paṭhaviṃ ammaṇṇaṃ⁹

25 agamā¹⁰ Bodhimānipun

nāgeṇa mahānubhāveṇā¹¹ ti. 67.

Atha¹² rañño purohito rañṇā saddhiṃ gacchanto „Ākāse
 āvarapadi nāma n' atthi, kin nu kho rāja hatthiṃ pesatuṃ na

¹ B¹ adda ratanāni. ² B² ayyāyāyakaṇ. ³ B³ -nā. ⁴ B⁴ sateccha-. ⁵ B⁵
 -gama bhā-. B⁶ kālībhāra-. ⁶ B⁶ tassa. ⁷ B⁷ -bhakusaṇa. ⁸ B⁸ mahālakulato.

⁹ B⁹ vepūla pappatato. ¹⁰ B¹⁰ adda uttarakurmo. ¹¹ B¹¹ -vanti. ¹² B¹² adda ca

¹³ B¹³ āyaya. ¹⁴ C¹⁴ jayamangalaṇa-. B¹⁵ jayapullāṅkaṇa ca paṭhavi-. ¹⁶ B¹⁶
 -bhāse nāgo gantuṃ na sakkhi. ¹⁷ B¹⁷ -ti. ¹⁸ B¹⁸ na-. ¹⁹ C¹⁹ -siyāṇa, B²⁰ pa-
 ṭhaviṃ manussāni, B²¹ putha-jamānusaṇi. ²² C²² āgama, B²³ āgamaṇi, B²⁴ āgamaṇi.
²⁵ B²⁵ āhaseṇa.

sakkent, vimadhesāmīti“ ākāsā* oruṇa sabbabuddhānaṃ*
jayapallāṅkaṃ puthavinābhīm* Mahāboddhimandam* paasi.
Tadā kira tattha* rājakaṇṭhamattatthāne* sasakamassumattam*
pi tinam nāma o* atthi, rajatapattavaggaṇukā vipākinnā va
hoti, samantā tipalāṅkaṇṭhiyo* Bodhimandam padakkhiṇam
katvā āvattiṭṭvā bodhimandabbimukhā va sṭhāman. Brāhmaṇo
tadā bhūmibhāgam oloketvā „idam* sabbabuddhānaṃ sabbā-
kilesavidhānaṇṇatthānaṃ, imassa uparibhāgeṇa“ Sakkādhi pi
na sakkā gantvā“ ti cintetvā Kāḷṅgarasāṇṇo santikam gantvā
Bodhimandassa vaggam kathetvā rājānaṃ „etaraṃ“ ti āha.

Tam nitham pakāśanto S. jñā gāthā āha :

7. Kālīnagabdhādvājo¹¹ rājānam Kālīngam¹² samapaholaśānam
cakkam vattuyato¹³ puripetrā¹⁴ paññati idam avoca¹⁵ 68.
8. Paccoroha mahārāja, bhūmibhāgo yathā samanugito;
idha asadhikarā Buddhā abhihambodhiā virocanti. 69.
9. Padakkhipato āvattā¹⁶ tthalatā aminā bhūmibhāgasaminā.
puthaviyāyam maṇḍo¹⁷, iti ne sotam¹⁸ mahārāja. 70.
10. Sāgarapariyaciḍāya medoniyā sabbahhūtaḍḍatapiyā
puthaviyāyam¹⁹ maṇḍo²⁰, orohitā namo karohā. 71.
11. Ye te bhavanti nāgā²¹ abhiññātā mātito ca²² pitto ca
ettāvata padessam te nāgā n' eva-m-opayanti. 72.
12. Abhiññato te²³ nūgo, kāmanā peschi kuñjaram dantiā²⁴
ettāvata padesso sakkā nāgema-m-upagantum²⁵, 73.
13. Tam sutvā rājā Kālīngo reyyaññamīyavato nāśāmetvā
sampepeti nāgam, āśāmaṇṇaṇṇamāyā²⁶ yathā khaṇ²⁷ vacanān. 74.
14. Satuppesito va²⁸ nāma āgo koḍḍo va ānāḍitvā²⁹
petivakkhivā³⁰ nāsiḍi gurubhāraṇaṇṇaṇṇamāno ti. 75.

¹ Bā-yato ² Bā-adda yera. ³ Bā-pathavinābhūhūta. ⁴ Bā-maydala bhūtan
 vādhūbhāgān. ⁵ Bā-ātha. ⁶ Bā-maia thana. ⁷ Bā-lesamara-. ⁸ Bā-
 nappa-. ⁹ Bā-adda-ki. ¹⁰ Bā-ga. ¹¹ Cā-kallūhā-. ¹² Bā-kalliga bhāradāca va.
 Bā-alinga bhāradāca va. ¹³ Bā-kalliga. ¹⁴ Bā-kalliga. ¹⁵ Bā-yatto. ¹⁶ cakkā-
 cālayato. ¹⁷ Bā-parigahetvā. ¹⁸ Cā-asaṭṭi. ¹⁹ Cā-pūthavijānoma-. ²⁰ Cā-mācca.
 Bā-pathariyā nibbhiyā manā, Bā-paṇḍo. ²¹ Bā-adda manā. ²² Bā-ja-. ²³ Cā-
 manā. ²⁴ Bā-adda ca. ²⁵ Bā-omita ca. ²⁶ Bā-omita te. ²⁷ Cā-āṇāsaṭṭi. ²⁸ Bā-
 pūthakūcceranti. ²⁹ Bā-māvaṭṭa va padama ca. ³⁰ Cā-kallā cādana mupagantūh.
³¹ Cā-māyama. ³² Bā-yathidāh. ³³ Cā-ca. ³⁴ Cā-ānāsaṭṭi. ³⁵ Bā-abhināṭṭana.
 Bā-abhināṭṭana. ³⁶ Bā-potikhamitā.

Tatha samasakolaṃ¹ dham u tīpasānaṃ puttān, cakkaṃ vattayato
 u cakkaṃ vattayamāsi, cakkaṃ u aṭṭho, parivāṇa² u bhomābhāgān
 vinnamāsa, anugāro³ u sabbabuddhehi vanuṭṭo, atthāḍḍivā⁴ u aṇḍa appa-
 meyya, vīraṇanti⁵ vīraṇasabbakilesasandhakā⁶ tarumāsuriyo viya jhā aṇḍā
 vīraṇanti, vīraṇatā u tīhāni ce laṇḍa ca, maṇḍo u ammaṇḍāḍḍibhāṇaṇḍa-
 vasaṇasāraṇabhaḍḍā⁷ paṇḍaviyā⁸ maṇḍo⁹ sara nābhāḍḍito aṇḍāḍḍānā, kappo
 aṇḍāḍḍānto paṭṭamaṇḍaḍḍānto vīraṇasānto paṭṭā aṇḍānti, ¹⁰ti na sutā u
 vāṇa aṇḍāḍḍi lakkhaṇamantavāṇa aṇḍā¹¹, oṇḍāḍḍi u āṇḍā oṇḍāḍḍi, imāsa
 sabbabuddhānāḍḍi kilesapaṭṭaravīḍḍānāḍḍi¹² kilesa¹³ namakkāṭam¹⁴ karohi, pūjā-
 10 sakkāram aṇḍāḍḍā¹⁵, ya te u ya te vakkavattirāṇḍi hatthiratanasāḍḍāḍḍi
 uposathakulo nibbāṇā nāga, atthāḍḍi u sabbā pīṭaṇḍāṇaḍḍi padāṇa u vā-
 appayanti, koṭṭhiyamaṇḍā¹⁶ u upagāṇḍānti jaya, sabbāḍḍi u garayāḍḍi
 vīraṇāḍḍi¹⁷ aḍḍi¹⁸ aḍḍi¹⁹ aḍḍi²⁰ aḍḍi²¹ aḍḍi²² aḍḍi²³ aḍḍi²⁴ aḍḍi²⁵ aḍḍi²⁶ aḍḍi²⁷ aḍḍi²⁸ aḍḍi²⁹ aḍḍi³⁰ aḍḍi³¹ aḍḍi³² aḍḍi³³ aḍḍi³⁴ aḍḍi³⁵ aḍḍi³⁶ aḍḍi³⁷ aḍḍi³⁸ aḍḍi³⁹ aḍḍi⁴⁰ aḍḍi⁴¹ aḍḍi⁴² aḍḍi⁴³ aḍḍi⁴⁴ aḍḍi⁴⁵ aḍḍi⁴⁶ aḍḍi⁴⁷ aḍḍi⁴⁸ aḍḍi⁴⁹ aḍḍi⁵⁰ aḍḍi⁵¹ aḍḍi⁵² aḍḍi⁵³ aḍḍi⁵⁴ aḍḍi⁵⁵ aḍḍi⁵⁶ aḍḍi⁵⁷ aḍḍi⁵⁸ aḍḍi⁵⁹ aḍḍi⁶⁰ aḍḍi⁶¹ aḍḍi⁶² aḍḍi⁶³ aḍḍi⁶⁴ aḍḍi⁶⁵ aḍḍi⁶⁶ aḍḍi⁶⁷ aḍḍi⁶⁸ aḍḍi⁶⁹ aḍḍi⁷⁰ aḍḍi⁷¹ aḍḍi⁷² aḍḍi⁷³ aḍḍi⁷⁴ aḍḍi⁷⁵ aḍḍi⁷⁶ aḍḍi⁷⁷ aḍḍi⁷⁸ aḍḍi⁷⁹ aḍḍi⁸⁰ aḍḍi⁸¹ aḍḍi⁸² aḍḍi⁸³ aḍḍi⁸⁴ aḍḍi⁸⁵ aḍḍi⁸⁶ aḍḍi⁸⁷ aḍḍi⁸⁸ aḍḍi⁸⁹ aḍḍi⁹⁰ aḍḍi⁹¹ aḍḍi⁹² aḍḍi⁹³ aḍḍi⁹⁴ aḍḍi⁹⁵ aḍḍi⁹⁶ aḍḍi⁹⁷ aḍḍi⁹⁸ aḍḍi⁹⁹ aḍḍi¹⁰⁰ aḍḍi¹⁰¹ aḍḍi¹⁰² aḍḍi¹⁰³ aḍḍi¹⁰⁴ aḍḍi¹⁰⁵ aḍḍi¹⁰⁶ aḍḍi¹⁰⁷ aḍḍi¹⁰⁸ aḍḍi¹⁰⁹ aḍḍi¹¹⁰ aḍḍi¹¹¹ aḍḍi¹¹² aḍḍi¹¹³ aḍḍi¹¹⁴ aḍḍi¹¹⁵ aḍḍi¹¹⁶ aḍḍi¹¹⁷ aḍḍi¹¹⁸ aḍḍi¹¹⁹ aḍḍi¹²⁰ aḍḍi¹²¹ aḍḍi¹²² aḍḍi¹²³ aḍḍi¹²⁴ aḍḍi¹²⁵ aḍḍi¹²⁶ aḍḍi¹²⁷ aḍḍi¹²⁸ aḍḍi¹²⁹ aḍḍi¹³⁰ aḍḍi¹³¹ aḍḍi¹³² aḍḍi¹³³ aḍḍi¹³⁴ aḍḍi¹³⁵ aḍḍi¹³⁶ aḍḍi¹³⁷ aḍḍi¹³⁸ aḍḍi¹³⁹ aḍḍi¹⁴⁰ aḍḍi¹⁴¹ aḍḍi¹⁴² aḍḍi¹⁴³ aḍḍi¹⁴⁴ aḍḍi¹⁴⁵ aḍḍi¹⁴⁶ aḍḍi¹⁴⁷ aḍḍi¹⁴⁸ aḍḍi¹⁴⁹ aḍḍi¹⁵⁰ aḍḍi¹⁵¹ aḍḍi¹⁵² aḍḍi¹⁵³ aḍḍi¹⁵⁴ aḍḍi¹⁵⁵ aḍḍi¹⁵⁶ aḍḍi¹⁵⁷ aḍḍi¹⁵⁸ aḍḍi¹⁵⁹ aḍḍi¹⁶⁰ aḍḍi¹⁶¹ aḍḍi¹⁶² aḍḍi¹⁶³ aḍḍi¹⁶⁴ aḍḍi¹⁶⁵ aḍḍi¹⁶⁶ aḍḍi¹⁶⁷ aḍḍi¹⁶⁸ aḍḍi¹⁶⁹ aḍḍi¹⁷⁰ aḍḍi¹⁷¹ aḍḍi¹⁷² aḍḍi¹⁷³ aḍḍi¹⁷⁴ aḍḍi¹⁷⁵ aḍḍi¹⁷⁶ aḍḍi¹⁷⁷ aḍḍi¹⁷⁸ aḍḍi¹⁷⁹ aḍḍi¹⁸⁰ aḍḍi¹⁸¹ aḍḍi¹⁸² aḍḍi¹⁸³ aḍḍi¹⁸⁴ aḍḍi¹⁸⁵ aḍḍi¹⁸⁶ aḍḍi¹⁸⁷ aḍḍi¹⁸⁸ aḍḍi¹⁸⁹ aḍḍi¹⁹⁰ aḍḍi¹⁹¹ aḍḍi¹⁹² aḍḍi¹⁹³ aḍḍi¹⁹⁴ aḍḍi¹⁹⁵ aḍḍi¹⁹⁶ aḍḍi¹⁹⁷ aḍḍi¹⁹⁸ aḍḍi¹⁹⁹ aḍḍi²⁰⁰ aḍḍi²⁰¹ aḍḍi²⁰² aḍḍi²⁰³ aḍḍi²⁰⁴ aḍḍi²⁰⁵ aḍḍi²⁰⁶ aḍḍi²⁰⁷ aḍḍi²⁰⁸ aḍḍi²⁰⁹ aḍḍi²¹⁰ aḍḍi²¹¹ aḍḍi²¹² aḍḍi²¹³ aḍḍi²¹⁴ aḍḍi²¹⁵ aḍḍi²¹⁶ aḍḍi²¹⁷ aḍḍi²¹⁸ aḍḍi²¹⁹ aḍḍi²²⁰ aḍḍi²²¹ aḍḍi²²² aḍḍi²²³ aḍḍi²²⁴ aḍḍi²²⁵ aḍḍi²²⁶ aḍḍi²²⁷ aḍḍi²²⁸ aḍḍi²²⁹ aḍḍi²³⁰ aḍḍi²³¹ aḍḍi²³² aḍḍi²³³ aḍḍi²³⁴ aḍḍi²³⁵ aḍḍi²³⁶ aḍḍi²³⁷ aḍḍi²³⁸ aḍḍi²³⁹ aḍḍi²⁴⁰ aḍḍi²⁴¹ aḍḍi²⁴² aḍḍi²⁴³ aḍḍi²⁴⁴ aḍḍi²⁴⁵ aḍḍi²⁴⁶ aḍḍi²⁴⁷ aḍḍi²⁴⁸ aḍḍi²⁴⁹ aḍḍi²⁵⁰ aḍḍi²⁵¹ aḍḍi²⁵² aḍḍi²⁵³ aḍḍi²⁵⁴ aḍḍi²⁵⁵ aḍḍi²⁵⁶ aḍḍi²⁵⁷ aḍḍi²⁵⁸ aḍḍi²⁵⁹ aḍḍi²⁶⁰ aḍḍi²⁶¹ aḍḍi²⁶² aḍḍi²⁶³ aḍḍi²⁶⁴ aḍḍi²⁶⁵ aḍḍi²⁶⁶ aḍḍi²⁶⁷ aḍḍi²⁶⁸ aḍḍi²⁶⁹ aḍḍi²⁷⁰ aḍḍi²⁷¹ aḍḍi²⁷² aḍḍi²⁷³ aḍḍi²⁷⁴ aḍḍi²⁷⁵ aḍḍi²⁷⁶ aḍḍi²⁷⁷ aḍḍi²⁷⁸ aḍḍi²⁷⁹ aḍḍi²⁸⁰ aḍḍi²⁸¹ aḍḍi²⁸² aḍḍi²⁸³ aḍḍi²⁸⁴ aḍḍi²⁸⁵ aḍḍi²⁸⁶ aḍḍi²⁸⁷ aḍḍi²⁸⁸ aḍḍi²⁸⁹ aḍḍi²⁹⁰ aḍḍi²⁹¹ aḍḍi²⁹² aḍḍi²⁹³ aḍḍi²⁹⁴ aḍḍi²⁹⁵ aḍḍi²⁹⁶ aḍḍi²⁹⁷ aḍḍi²⁹⁸ aḍḍi²⁹⁹ aḍḍi³⁰⁰ aḍḍi³⁰¹ aḍḍi³⁰² aḍḍi³⁰³ aḍḍi³⁰⁴ aḍḍi³⁰⁵ aḍḍi³⁰⁶ aḍḍi³⁰⁷ aḍḍi³⁰⁸ aḍḍi³⁰⁹ aḍḍi³¹⁰ aḍḍi³¹¹ aḍḍi³¹² aḍḍi³¹³ aḍḍi³¹⁴ aḍḍi³¹⁵ aḍḍi³¹⁶ aḍḍi³¹⁷ aḍḍi³¹⁸ aḍḍi³¹⁹ aḍḍi³²⁰ aḍḍi³²¹ aḍḍi³²² aḍḍi³²³ aḍḍi³²⁴ aḍḍi³²⁵ aḍḍi³²⁶ aḍḍi³²⁷ aḍḍi³²⁸ aḍḍi³²⁹ aḍḍi³³⁰ aḍḍi³³¹ aḍḍi³³² aḍḍi³³³ aḍḍi³³⁴ aḍḍi³³⁵ aḍḍi³³⁶ aḍḍi³³⁷ aḍḍi³³⁸ aḍḍi³³⁹ aḍḍi³⁴⁰ aḍḍi³⁴¹ aḍḍi³⁴² aḍḍi³⁴³ aḍḍi³⁴⁴ aḍḍi³⁴⁵ aḍḍi³⁴⁶ aḍḍi³⁴⁷ aḍḍi³⁴⁸ aḍḍi³⁴⁹ aḍḍi³⁵⁰ aḍḍi³⁵¹ aḍḍi³⁵² aḍḍi³⁵³ aḍḍi³⁵⁴ aḍḍi³⁵⁵ aḍḍi³⁵⁶ aḍḍi³⁵⁷ aḍḍi³⁵⁸ aḍḍi³⁵⁹ aḍḍi³⁶⁰ aḍḍi³⁶¹ aḍḍi³⁶² aḍḍi³⁶³ aḍḍi³⁶⁴ aḍḍi³⁶⁵ aḍḍi³⁶⁶ aḍḍi³⁶⁷ aḍḍi³⁶⁸ aḍḍi³⁶⁹ aḍḍi³⁷⁰ aḍḍi³⁷¹ aḍḍi³⁷² aḍḍi³⁷³ aḍḍi³⁷⁴ aḍḍi³⁷⁵ aḍḍi³⁷⁶ aḍḍi³⁷⁷ aḍḍi³⁷⁸ aḍḍi³⁷⁹ aḍḍi³⁸⁰ aḍḍi³⁸¹ aḍḍi³⁸² aḍḍi³⁸³ aḍḍi³⁸⁴ aḍḍi³⁸⁵ aḍḍi³⁸⁶ aḍḍi³⁸⁷ aḍḍi³⁸⁸ aḍḍi³⁸⁹ aḍḍi³⁹⁰ aḍḍi³⁹¹ aḍḍi³⁹² aḍḍi³⁹³ aḍḍi³⁹⁴ aḍḍi³⁹⁵ aḍḍi³⁹⁶ aḍḍi³⁹⁷ aḍḍi³⁹⁸ aḍḍi³⁹⁹ aḍḍi⁴⁰⁰ aḍḍi⁴⁰¹ aḍḍi⁴⁰² aḍḍi⁴⁰³ aḍḍi⁴⁰⁴ aḍḍi⁴⁰⁵ aḍḍi⁴⁰⁶ aḍḍi⁴⁰⁷ aḍḍi⁴⁰⁸ aḍḍi⁴⁰⁹ aḍḍi⁴¹⁰ aḍḍi⁴¹¹ aḍḍi⁴¹² aḍḍi⁴¹³ aḍḍi⁴¹⁴ aḍḍi⁴¹⁵ aḍḍi⁴¹⁶ aḍḍi⁴¹⁷ aḍḍi⁴¹⁸ aḍḍi⁴¹⁹ aḍḍi⁴²⁰ aḍḍi⁴²¹ aḍḍi⁴²² aḍḍi⁴²³ aḍḍi⁴²⁴ aḍḍi⁴²⁵ aḍḍi⁴²⁶ aḍḍi⁴²⁷ aḍḍi⁴²⁸ aḍḍi⁴²⁹ aḍḍi⁴³⁰ aḍḍi⁴³¹ aḍḍi⁴³² aḍḍi⁴³³ aḍḍi⁴³⁴ aḍḍi⁴³⁵ aḍḍi⁴³⁶ aḍḍi⁴³⁷ aḍḍi⁴³⁸ aḍḍi⁴³⁹ aḍḍi⁴⁴⁰ aḍḍi⁴⁴¹ aḍḍi⁴⁴² aḍḍi⁴⁴³ aḍḍi⁴⁴⁴ aḍḍi⁴⁴⁵ aḍḍi⁴⁴⁶ aḍḍi⁴⁴⁷ aḍḍi⁴⁴⁸ aḍḍi⁴⁴⁹ aḍḍi⁴⁵⁰ aḍḍi⁴⁵¹ aḍḍi⁴⁵² aḍḍi⁴⁵³ aḍḍi⁴⁵⁴ aḍḍi⁴⁵⁵ aḍḍi⁴⁵⁶ aḍḍi⁴⁵⁷ aḍḍi⁴⁵⁸ aḍḍi⁴⁵⁹ aḍḍi⁴⁶⁰ aḍḍi⁴⁶¹ aḍḍi⁴⁶² aḍḍi⁴⁶³ aḍḍi⁴⁶⁴ aḍḍi⁴⁶⁵ aḍḍi⁴⁶⁶ aḍḍi⁴⁶⁷ aḍḍi⁴⁶⁸ aḍḍi⁴⁶⁹ aḍḍi⁴⁷⁰ aḍḍi⁴⁷¹ aḍḍi⁴⁷² aḍḍi⁴⁷³ aḍḍi⁴⁷⁴ aḍḍi⁴⁷⁵ aḍḍi⁴⁷⁶ aḍḍi⁴⁷⁷ aḍḍi⁴⁷⁸ aḍḍi⁴⁷⁹ aḍḍi⁴⁸⁰ aḍḍi⁴⁸¹ aḍḍi⁴⁸² aḍḍi⁴⁸³ aḍḍi⁴⁸⁴ aḍḍi⁴⁸⁵ aḍḍi⁴⁸⁶ aḍḍi⁴⁸⁷ aḍḍi⁴⁸⁸ aḍḍi⁴⁸⁹ aḍḍi⁴⁹⁰ aḍḍi⁴⁹¹ aḍḍi⁴⁹² aḍḍi⁴⁹³ aḍḍi⁴⁹⁴ aḍḍi⁴⁹⁵ aḍḍi⁴⁹⁶ aḍḍi⁴⁹⁷ aḍḍi⁴⁹⁸ aḍḍi⁴⁹⁹ aḍḍi⁵⁰⁰ aḍḍi⁵⁰¹ aḍḍi⁵⁰² aḍḍi⁵⁰³ aḍḍi⁵⁰⁴ aḍḍi⁵⁰⁵ aḍḍi⁵⁰⁶ aḍḍi⁵⁰⁷ aḍḍi⁵⁰⁸ aḍḍi⁵⁰⁹ aḍḍi⁵¹⁰ aḍḍi⁵¹¹ aḍḍi⁵¹² aḍḍi⁵¹³ aḍḍi⁵¹⁴ aḍḍi⁵¹⁵ aḍḍi⁵¹⁶ aḍḍi⁵¹⁷ aḍḍi⁵¹⁸ aḍḍi⁵¹⁹ aḍḍi⁵²⁰ aḍḍi⁵²¹ aḍḍi⁵²² aḍḍi⁵²³ aḍḍi⁵²⁴ aḍḍi⁵²⁵ aḍḍi⁵²⁶ aḍḍi⁵²⁷ aḍḍi⁵²⁸ aḍḍi⁵²⁹ aḍḍi⁵³⁰ aḍḍi⁵³¹ aḍḍi⁵³² aḍḍi⁵³³ aḍḍi⁵³⁴ aḍḍi⁵³⁵ aḍḍi⁵³⁶ aḍḍi⁵³⁷ aḍḍi⁵³⁸ aḍḍi⁵³⁹ aḍḍi⁵⁴⁰ aḍḍi⁵⁴¹ aḍḍi⁵⁴² aḍḍi⁵⁴³ aḍḍi⁵⁴⁴ aḍḍi⁵⁴⁵ aḍḍi⁵⁴⁶ aḍḍi⁵⁴⁷ aḍḍi⁵⁴⁸ aḍḍi⁵⁴⁹ aḍḍi⁵⁵⁰ aḍḍi⁵⁵¹ aḍḍi⁵⁵² aḍḍi⁵⁵³ aḍḍi⁵⁵⁴ aḍḍi⁵⁵⁵ aḍḍi⁵⁵⁶ aḍḍi⁵⁵⁷ aḍḍi⁵⁵⁸ aḍḍi⁵⁵⁹ aḍḍi⁵⁶⁰ aḍḍi⁵⁶¹ aḍḍi⁵⁶² aḍḍi⁵⁶³ aḍḍi⁵⁶⁴ aḍḍi⁵⁶⁵ aḍḍi⁵⁶⁶ aḍḍi⁵⁶⁷ aḍḍi⁵⁶⁸ aḍḍi⁵⁶⁹ aḍḍi⁵⁷⁰ aḍḍi⁵⁷¹ aḍḍi⁵⁷² aḍḍi⁵⁷³ aḍḍi⁵⁷⁴ aḍḍi⁵⁷⁵ aḍḍi⁵⁷⁶ aḍḍi⁵⁷⁷ aḍḍi⁵⁷⁸ aḍḍi⁵⁷⁹ aḍḍi⁵⁸⁰ aḍḍi⁵⁸¹ aḍḍi⁵⁸² aḍḍi⁵⁸³ aḍḍi⁵⁸⁴ aḍḍi⁵⁸⁵ aḍḍi⁵⁸⁶ aḍḍi⁵⁸⁷ aḍḍi⁵⁸⁸ aḍḍi⁵⁸⁹ aḍḍi⁵⁹⁰ aḍḍi⁵⁹¹ aḍḍi⁵⁹² aḍḍi⁵⁹³ aḍḍi⁵⁹⁴ aḍḍi⁵⁹⁵ aḍḍi⁵⁹⁶ aḍḍi⁵⁹⁷ aḍḍi⁵⁹⁸ aḍḍi⁵⁹⁹ aḍḍi⁶⁰⁰ aḍḍi⁶⁰¹ aḍḍi⁶⁰² aḍḍi⁶⁰³ aḍḍi⁶⁰⁴ aḍḍi⁶⁰⁵ aḍḍi⁶⁰⁶ aḍḍi⁶⁰⁷ aḍḍi⁶⁰⁸ aḍḍi⁶⁰⁹ aḍḍi⁶¹⁰ aḍḍi⁶¹¹ aḍḍi⁶¹² aḍḍi⁶¹³ aḍḍi⁶¹⁴ aḍḍi⁶¹⁵ aḍḍi⁶¹⁶ aḍḍi⁶¹⁷ aḍḍi⁶¹⁸ aḍḍi⁶¹⁹ aḍḍi⁶²⁰ aḍḍi⁶²¹ aḍḍi⁶²² aḍḍi⁶²³ aḍḍi⁶²⁴ aḍḍi⁶²⁵ aḍḍi⁶²⁶ aḍḍi⁶²⁷ aḍḍi⁶²⁸ aḍḍi⁶²⁹ aḍḍi⁶³⁰ aḍḍi⁶³¹ aḍḍi⁶³² aḍḍi⁶³³ aḍḍi⁶³⁴ aḍḍi⁶³⁵ aḍḍi⁶³⁶ aḍḍi⁶³⁷ aḍḍi⁶³⁸ aḍḍi⁶³⁹ aḍḍi⁶⁴⁰ aḍḍi⁶⁴¹ aḍḍi⁶⁴² aḍḍi⁶⁴³ aḍḍi⁶⁴⁴ aḍḍi⁶⁴⁵ aḍḍi⁶⁴⁶ aḍḍi⁶⁴⁷ aḍḍi⁶⁴⁸ aḍḍi⁶⁴⁹ aḍḍi⁶⁵⁰ aḍḍi⁶⁵¹ aḍḍi⁶⁵² aḍḍi⁶⁵³ aḍḍi⁶⁵⁴ aḍḍi⁶⁵⁵ aḍḍi⁶⁵⁶ aḍḍi⁶⁵⁷ aḍḍi⁶⁵⁸ aḍḍi⁶⁵⁹ aḍḍi⁶⁶⁰ aḍḍi⁶⁶¹ aḍḍi⁶⁶² aḍḍi⁶⁶³ aḍḍi⁶⁶⁴ aḍḍi⁶⁶⁵ aḍḍi⁶⁶⁶ aḍḍi⁶⁶⁷ aḍḍi⁶⁶⁸ aḍḍi⁶⁶⁹ aḍḍi⁶⁷⁰ aḍḍi⁶⁷¹ aḍḍi⁶⁷² aḍḍi⁶⁷³ aḍḍi⁶⁷⁴ aḍḍi⁶⁷⁵ aḍḍi⁶⁷⁶ aḍḍi⁶⁷⁷ aḍḍi⁶⁷⁸ aḍḍi⁶⁷⁹ aḍḍi⁶⁸⁰ aḍḍi⁶⁸¹ aḍḍi⁶⁸² aḍḍi⁶⁸³ aḍḍi⁶⁸⁴ aḍḍi⁶⁸⁵ aḍḍi⁶⁸⁶ aḍḍi⁶⁸⁷ aḍḍi⁶⁸⁸ aḍḍi⁶⁸⁹ aḍḍi⁶⁹⁰ aḍ

Tattha nāgo khināyuko ti nāgo ta piṭṭakkhayaṃ patto, yaṃ kiṇci karontena pi 'nā sakka' karhiṇipittho nisinneva bodhimaṇḍamettakena gantum, aññāso nāgam sambhāsi¹ ti.

Raṇṇo puṇṇidulhīhalena añño nāgo uposathakulato āgantvā piṭṭhiṃ upanāmesi. Rājā tassa piṭṭhiyaṃ nisīdi. Taṃhiṃ² khane matabhatthi bhūmiyaṃ pati.

Tam attham pakāseṃto S. itarūṃ gātham āha:

11. Tam sūtvā Kālīṅgo tarmāṇo

sambhāsi³ nāgam, sambhante ca⁴ raṇṇo

nāgo tatth⁵ eva pati bhūmyā⁶.

10

veyyāñjanīyavaco yathā tatthā ahu nāgo ti. 77.

Atha rājā akāsa⁷ oruḥa Bodhimaṇḍaṃ⁸ oloketvā pāṭihariyaṃ disvā Bhāradvājaṃ tūṭim karonto

12. Kālīṅgabhāradvājaṃ⁹ Kālīṅgo brāhmaṇaṃ idam avoca:

tvam evāsi sambuddho sabbāññū sabbadassāvītī. 78.

13

Brāhmaṇo taṃ anudhivāseṃto attānaṃ nicattāṇo ṭhapetvā buddhe yeva ukkhipitvā vāgesi.

Tam attham pakāseṃto S. imā gāthā āha:

13. Tam vacanaṃ¹⁰ anudhivāseṃto Kālīṅgabrahmaṇo idam avoca:

veyyāñjanīyā¹¹ mayam, buddhā sabbāññū¹² va mahārāja. 79.

10

14. Sabbāññū sabbaviddū ca buddhā takkhaṇe na jānanti.

āgamaṃpurisā¹³ mayam, buddhā sabbam pajānanti¹⁴. 80.

Tattha veyyāñjanikī ti mahārāja mayam veyyāṇaṃ sūtvā vyāharasamattā sūtabuddhā nāma¹⁵, buddhā paṇe sabbāññū sabbaviddū, buddhā hi attānābhūteṇ sabbam jānanti¹⁶ c' eva vānti¹⁷ va, sabbāññūdassāveṇ¹⁸ etc¹⁹ sabbam jānanti. na takkhaṇe, mayam paṇe āgamaṃpurisā²⁰ attāno vippakāḥ²¹ eva jānanti, tam²² akāseṃto eva, buddhā paṇe sabbam pajānanti²³.

25

Rājā Buddhagūṇe sūtvā soṃmanassaṃpattō hutvā sakala-cakkavāḷavāsikehi bahum gandhamālāṃ āharūpetvā Mahābodhimaṇḍe sattāhaṃ bodhipūjaṃ²⁴ kāresi.

30

¹ B¹ karonto pi, nā sakka, B² karonto pi na-, C³ karonto na hi-, C⁴ karonto na hi-

² C⁵ sambhāsi, B⁶ sambhante ti. ³ B⁷ sambhante. ⁴ B⁸ sambhante na, B⁹ sambhante va. ⁵ B¹⁰ bhūmyā, B¹¹ patthi bhūmyā. ⁶ B¹² -anto. ⁷ C¹³ -manḍale.

⁸ C¹⁴ kalikāra-, C¹⁵ kālī-, B¹⁶ kālīṅgo- ⁹ B¹⁷ abhāsi. ¹⁰ B¹⁸ omīta va-. ¹¹ B¹⁹ veyyāñjanikī hi. B²⁰ veyyāñjanikī ti. ¹² B²¹ omīta va. ¹³ B²² āgamaṃpurisā.

¹⁴ B²³ sabbapajānanti. ¹⁵ B²⁴ adda mahārāja. ¹⁶ B²⁵ pavanti. ¹⁷ B²⁶ -na ti.

¹⁸ B²⁷ āgamaṃpurisā ti. ¹⁹ B²⁸ raṇṇo. ²⁰ B²⁹ -ti. ²¹ B³⁰ -pūjā.

pabbajitakālato patthāya bahugāmanigamarājadhāvāsino pi
 pabbajimsu, mahāparivāro zhesi, mahālābhasakkāro nibhatti.
 Buddhuppādo viya pavatti'. Atha M. „ayam mahālābhasakkāro,
 atimahāparivāro pi mahanto¹, mayā ekaken' eva² viharitum
 5 vattasiti" cintetvā avelāya antamaso bhaginim pi ajānāpetvā
 ekako va nikkhamitvā anupubbena Damilarattham patvā Kā-
 vīrapattanasamīpe uyyāno viharanto jhānābhūṭam nib-
 batesi, tatāpi 'ssa mahālābhasakkāro uppajji. So tam
 jigocchanto' chuddetvā ākāsena gantvā Nāgadīpasamīpe Kāra-
 10 dīpe³ otari. Tada Kāradīpe Abhidīpe nāma hoti'. So tattha
 mahantaṃ kārarukkham upanissāya pappasālāni māpetvā vāsāni
 kappeal. Tassa tattha vasanabhāvaṃ⁴ na koci jānāti. Ath'
 assa bhaginī bhātaram gavesamānā anupubbena Dami-
 larattham patvā tam adivā tana vasitattāne yeva vasi.
 15 jhānaṃ paṇa⁵ nibbattetum nāsakkhi'. M. appicchatāya kat-
 thaci⁶ agantvā⁷ tassa rukkhassa phalākāle phalāni khādati
 pattakāle pattāni odakasittāni⁸ khādati. Tassa allatejasa Sak-
 kassa Paṇḍukambhalasīlāsanaṃ uphākūram dassesi. Sakko „ko
 nu kho maṃ jhānā cāvetukāmo" ti āvajjanto paṇḍitaṃ⁹ diṇvā
 20 „kimatthaṃ nu kho esa tāpaso sīlam" rakkhati, Sakkattaṃ
 nu kho pattheti udāho aññaṃ¹⁰, vimaṃsasiṇi natthi, ayam hi
 dukkhena jīvikaṃ kappeti, odakasittāni¹¹ kārapattāni khādati,
 sace Sakkattaṃ pattheti attano sittāni¹² pattāni¹³ mayhaṃ
 dassati no eva na dassati¹⁴ brāhmaṇavarappena tassa santikathā
 25 āgami¹⁵. B. pi kārapattāni¹⁶ acetvā otāretvā „sītalabhūṭāni
 khādisāmiti" pappasāladvāre nisīdi. Ath' assa purato Sakko
 bhikkhatthāya atthasi. M. tam diṇvā somanassappatto hetvā
 „lābhā vata me, yācakaṃ¹⁷ passāmi, ajja mama manoratham

¹ Bā - māt. ² Bā lābhasakkāro mahāparivāro pi mahanto. ³ Bā ekako va
⁴ Bā jigajjhiva. ⁵ Cā kīra. ⁶ Bā abho. ⁷ Bā tattha tassa pappasa-
 lāvaṇa. ⁸ Bā omīta paṇa. ⁹ Bā na. ¹⁰ Cā kaccati. ¹¹ Cā - āg. ¹²
 Cā - sīlāni. Bā - sikkhā. ¹³ Bā akatti paṇḍi. ¹⁴ Bā sīlāni. ¹⁵ Bā añ-
 ñanti. ¹⁶ Cā sīlāni. Bā sikkhā. ¹⁷ Bā omīta pa. ¹⁸ Bā āgami. ¹⁹ Bā
 - pappanti. ²⁰ Bā me ya kām yācaka.

matthakam' pāpetvā dānaṃ dāsaṃti¹ pakkaḍḍhājanen' evā-
 dāya' gantvā „idaṃ me dānaṃ, sambhappūtānānassa paccayo
 hoti²“ ti attano asasetvā va tassa bhikkhāya³ bhājane pakkhipi.
 Brāhmaṇo dānaṃ⁴ gahetvā thokaṃ gantvā antaradhāyi. M. pi
 tassa datvā puna apacitvā pītisukhen' eva vitināmetvā puna-
 divase pi pacitvā tatth' eva⁵ pappasāladvāre nisīdi. Sakko
 puna brāhmaṇavaseṇa āgami⁶, puna pi tassa⁷ datvā M. tatth'
 eva vitināmesi. Tatiyadivase pi tatth' eva datvā „aho⁸ me
 lābhā, kārapattāni⁹“ nissāya mahantaṃ puṇṇaṃ pasavāmi¹⁰“
 somanāssappatto tayo divase anāhārātāya dubbalo pi samāno¹¹
 majjhantikasamaye pappasālato nikkaṃhitvā dānaṃ āvajjanto¹²
 pappasāladvāre nisīdi. Sakko pi cintesi: „ayaṃ brāhmaṇo
 tayo divase nirāhāro hotvā evaṃ dubbalo pi dānaṃ deṇṭo
 tuṭṭhacitto va deṭṭi, cittassa aḷḷathattamattaṃ¹³“ o¹⁴ atthi, ahaṃ
 imaṃ¹⁵“ idam' nāma patthetvā dānaṃ deṭṭi¹⁶ na jānāmi,¹⁷
 pucchitvā aññhāsayam' assa antvā dānakārapaṇaṃ jānissāmi¹⁸“ so
 majjhantike vītivattento mahanteṇa sīrisobhaggena¹⁹ taruṇa-
 suriyo viya jalamāno āgantvā M-assa purato ghatvā „ambho
 tāpasa evaṃ²⁰“ oṇhāvāte paharanto evarūpe²¹ loṇajalaparikkhitte²²
 araḍḍhe²³ kimatthasā tapokammaṃ karoti²⁴“ pucchi.²⁵

Tam' atthiṇaṃ pakāseto S. paṭhamam' gātham' āha:

1. Akittim' diṇaṃ²⁶ sammantaṃ²⁷ Sakko bhūtapatī bravi:

Kimatthiyan²⁸ mahābrahṃe eko sammavā²⁹ ghaṇṇamūti. 83.

Tuṭṭha kimatthiyan³⁰ ti kiṃ manassasampattiṃ patthento³¹ udāha-
 rekkesampattiṃdīpaṇe aññāsena ti.

M. tam' antvā Sakko bhāvaṃ e' assa datvā „nāhaṃ etā
 sampattiyo patthemi, sabbaññūtaṃ pana patthento tapokammaṃ
 karomi³²“ pakāsetuṃ duttiyaṃ gātham' āha:

¹ Bā bhājanen'eva ājāya, omittim' pakkā. ² O' bhikkhā, Bā omittim' bhikkhā. ³ Bā
 tathā. ⁴ Cā' tathā. ⁵ Bā agamāsi. ⁶ Bā aya. ⁷ Bā adda vada. ⁸ Bā -pa-
 nānti. ⁹ Bā pasavāmi. ¹⁰ Cā' -deṇṭo. ¹¹ Cā' amānatattha matthasamānaṃ, Bā
 aññāseṇa. ¹² Bā omittim' loṇaṃ. ¹³ Bā adda saṅgataṇa. ¹⁴ Bā evarūpe. ¹⁵
 Bā omittim' evarūpe. ¹⁶ Bā kīraṇākkhe pari-. ¹⁷ so Cā; Cā' Bā' araḍḍhe. ¹⁸ Cā'
 add. na, Bā' hāsi dīpaṇa. ¹⁹ Cā' sammantaṃ, Bā' sampatti. ²⁰ Cā' kimatthiyan,
 Bā' kīpaṭṭhayan. ²¹ Bā' sampatti. ²² Cā' kimatthiyan, Bā' kimatthiyan, Bā' kiṃ
 paṭṭhayan. ²³ Bā' patthento.

2. Dukkha-puṇabbhavo Sakka sarirassa ca bhedanam,
sammohamaragāni dukkhaṃ, tasmā sammāmi Vāseva¹ ti. 85.

Taṃha tasmā ti yasmā puṇappuna jāni puṇappuna khandhānaṃ bhedanam
sammohamaragāni ca dukkhaṃ tasmā yathā² etatā³ h' etatā⁴ tādā nibbānaṃ pa-
3 thoṃto idha sammāmitū evaṃ attano nibbānaññāpataṃ⁵ dīpeti⁶.

Taṃ aṇṭvā Sakko tuṭṭhamāsaṃ „sabbabhaveṣu kirāyaṃ
akkhaṇḍhito nibbānatthāya araṇṇe viharati, varam aṣaṃ daṣṣā-
mīti⁷ varena taṃ nimantento tatīyaṃ gātham āha:

1. Etasmiṃ te aulapite patirūpe subhāsīte (. p. 10. & etc.)
10 varam Kassapa te dāmmi yaṃ kiñci manas' icchasi. 86.

Taṃha manas'icchasi⁸ti yaṃ kiñci manas' icchasi taṃ dāmmi⁹, varam
gacchāhi.

M. varam gaṇhanto catuttham gātham āha:

2. Varam ce me adō¹ Sakka sabbabhūtānaṃ issara
13 yena putte ca dāre ca dhanadhaññaṃ piyāni ca
laddhā narā na tappanti² so lobho na mayi vase ti. 86.

Taṃha varam ce me adō³ ti aṣa maghaṃ varam dehi. piyāni ca⁴ ti
aññāni ca. yaṃ piyabhaññāni na tappanti⁵ puṇappana puttāre paṭheṇi
yena, na tīma upagacchanti⁶, na mayi vase ti mayi aṣa vasaṃ mā upajjāta.

- 16 Ath' aṣa Sakko tassitvā uttarim pi varam dento Mahā-
satto ca gaṇhanto imā gāthā abhāsēnaṃ:

1. Etasmiṃ te aulapite patirūpe subhāsīte
varam Kassapa te dāmmi yaṃ kiñci manas' icchasi. 87.

2. Varam ce me adō¹ Sakka sabbabhūtānaṃ issara
23 khettaṃ vatthum biraññaṃ ca garāsaṃ dāsaṇḍhaṃ
yena jātena jīyanti² so doṣo na mayi vase ti. 88.

3. Etasmiṃ te aulapite -pe-. 89.

4. Varam ce me adō¹ Sakka sabbabhūtānaṃ issara
bālaṃ na passe na aṇṇaṃ na ca bāleṇa saṃvase,
bāleṇ' allāpasallāpaṃ³ na kare na ca rocaye. 90.

¹ C^o -yanaṃ, B^o -jñānaṃ. ² B^o -ti. ³ B^o adāsa taṃ. ⁴ C^o aññā. ⁵ B^o
laddhā aññāni na tappanti, B^o laddhā ānantaṃ tappanti. ⁶ B^o tappē-. ⁷ B^o omitta
upa. ⁸ B^o kīyanti. ⁹ C^o bāleṇa allāpa-.

9. Kīo nu te akarañ¹ bālo², vada Kassapa kāraṇaṃ³
kena Kassapa bālaṇaṃ dassanaṃ nābhikaṃkhaṇi. 91.
10. Anayaṃ nayati dhammedho adhurāyaṃ niyuñjati.
dannaṃ seyyaso hoti, sammā vutto pakoppaṭi⁴,
vinayaṃ so na jānāti, sādhu tassa adassanaṃ. 92. 1
11. Etasmiñ te anapite -pe-. 93.
12. Varaṃ ce me aḍo Sakka sabbabbaḥṭṭānaṃ issara
dhīraṃ passe suṇe dhīraṃ dhīrena sāha samvase,
dhīreñ⁵ allāpaṇaḥ⁶ tam kare tañ ca rocaya. 94.
13. Kīn nu te akaraṃ¹ dhīro, vada Kassapa kāraṇaṃ³
kena Kassapa dhīraṇaṃ dassanaṃ abhikaṃkhaṇi. 95. 10
14. Nayaṃ nayati medhāvi adhurāyaṃ na yuñjati,
sunayo seyyaso hoti, sammā vutto na kuppati,
vinayaṃ so pajānāti, sādhu tena samāgamo. 96.
15. Etasmiñ te anapite -pe-. 97. 15
16. Varaṃ ce me aḍo Sakka sabbabbaḥṭṭānaṃ issara
tato ratiyā vivasaṇa sūriyassa⁷ uggamanam pati
dibbā⁸ bhakkhā pātubhaveyyuṃ⁹ sīlavanto ca yācaka. 98.
17. Dadato ca¹⁰ me na khīyetha, datvā nānutaṭṭe¹¹ ahaṃ,
dadaṃ cittaṃ paśādeyyaṃ, etaṃ Sakka varaṃ vare. 99. 20
18. Etasmiñ te anapite patirūpe subhāsita
varaṃ Kassapa te damma yaṃ kiñci manas¹² icchasi. 100.
19. Varaṃ ce me aḍo Sakka sabbabbaḥṭṭānaṃ issara
na maṃ puna upeyyāsi¹³, etaṃ Sakka varaṃ vare. 101.
20. Bahūhi vatacariyāhi¹⁴ oarā ca aṭṭha māriyo¹⁵
dassanaṃ m¹⁶ abhikaṃkhaṇi, kīn nu me dassanaṃ bhayaṃ. 102. 25
21. Taṃ tādīsaṃ devavannaṃ¹⁷ sabbakāmasamiddhinaṃ¹⁸
disvā tapo pamañjeyyaṃ¹⁹, etaṃ te dassanaṃ bhayaṃ ti. 103.

Tattha yena jātena²⁰ 'ti yena cittaṃ jātena kuddhā²¹ mātā piṇavadhā-
dīnaṃ vā kaṇṭhā rājadaṇḍavasaṇa²² vāsaṃ khādaṇḍāhi²³ vā attano²⁴ mārāna- 30

¹ so all four MSS. ² B² tato. ³ B² sūro. ⁴ C² dhīrena sīlā. ⁵ B² -a.

⁶ B² omits ca. ⁷ B² manava ujjhāyasi. ⁸ B² vatta, B² bahu vatta-. ⁹ B² -vannaṃ. ¹⁰ C² -haṃ. ¹¹ all four MSS. -jya. ¹² C² attānaṃ.

tam nissāya amhākaṃ amhe ca ulāsāya tav' eva' phāsuvihāre sati'
 imam temāsam idha vassēyyānā' ti. „Ko paṇāvuso nam nissāya
 tumhākaṃ phāsuvihāro" ti'. „Sace tam āvuso 'dya aggasāvaka
 idha viharanti" kassaci na ārocēyyāsi mayam sukhaṃ vihareyyāma,
 ayaṃ tam nissāya amhākaṃ phāsuvihāro" ti. „Atha tumba nissāya
 mayham kō phāsuvihāro" ti. „Mayam tuyham antotenūso' dham-
 maṃ vācessāma dhammakatham kathamāma, eva tuyham amhe ni-
 ssāya phāsuvihāro" ti. „Vasatha āvuso' yuthājjhāmyeṇā' ti so tesam
 paṇḍasenāsaṇaṃ' adāsi. Te phalaṇamāpattisukheṇa sukhaṃ vasiṃsu,
 na koci tesam tattha vasaṇabhāvaṃ jānāti'. Te vuttharāso parāro-
 tvā „āvuso, tam nissāya yuth' amha, S-ram vanditum gacchāma" ti
 tam āpucchimsu. So „ādhū" ti sampālochitvā te ādāya dhura-
 gāmaṃ' phūḍāya curi'. Therā katabbuttakiccā gāmato nikkhamsiṃsu.
 Kokāliko te uyyojetvā nivattitvā manussānaṃ ārocesi: „upāsakā,
 tumhe hracchāsaṇḍisā, dya aggasāvaka temām dhammavihāre vasaṇte
 na jānittha¹⁰, idāni te gatā¹¹" ti. Manussā „kasmā pana bhante
 amhākaṃ na ārocayitthā¹²" ti ratvā bahum appitelādibhesajjaṃ¹³ o'
 eva vatthacchādānaṃ na gabetvā there upasamkamutvā vanditvā „kha-
 matha no bhante, mayam tumhākaṃ aggasāvakabhāvaṃ na jānāma,
 ayaṃ nō Kokālikabbhadantassa vacanena ātā, amhākaṃ anukampāya
 imāni¹⁴ bhesajjavatthacchādānaṃ gaṇhathā" ti. Kokāliko „therā
 appicchā santutthā, imāni vatthāni attanā¹⁵ agahetvā mayham dāsaṇ-
 titi¹⁶ cintetvā upāsakehi saddhiṃ yeva therānaṃ santikaṃ gato, Therā
 bhikkhuparipācitatā¹⁷ tate kiṃci n' eva attanā gaṇhiṃsu na Kokāli-
 kassa dāpesuṃ. Upāsakā „bhante idāni agaṇhanti¹⁸" puna amhākaṃ
 anuggaṇhatthāya¹⁹ idhāgaccheyyāthā²⁰" ti yācimsu. Therā adhiyā-
 setvā²¹ Satthu santikaṃ agamimsu²², Kokāliko „imā therā attanā²³
 ma²⁴ gaṇhanti mayham pi na dāpesuṃ" ti āghātaṃ bandhi. Therāpi
 Satthu santike thokaṃ vasetvā attano parivāro pañcasate bhikkhū
 ādāya bhikkhusaṇḍasena saddhiṃ cārikaṃ cāramānā Kokālikaraṇṇham
 puttā. Te upāsakā paccuggamaṇaṃ katvā there ādāya tam eva
 vihāraṃ netvā devasaṃkama mahāsakkāraṃ karimsu. Pūhūtabhesajja-

¹ Bā lava, Cā tatheva. ² Bā -ro dharissati. ³ Cā omi ti. ⁴ Bā -sajja. ⁵
 Bā -thāraṇaṃ. ⁶ Bā paṇḍāpa-. ⁷ Bā koci nassā. -- na jānāti. ⁸ Bā -ma.
⁹ Bā -stevā. ¹⁰ Cā -utvā. ¹¹ Bā āga-. ¹² Bā nāroceti. ¹³ Bā -je. ¹⁴
 Bā -amha 3-. ¹⁵ Bā -no. ¹⁶ Bā imam bhikkhūni paṭicca dinnatā. ¹⁷ Bā
 gacchantā, O ga- corr. to aga-. ¹⁸ Bā anukampāya. ¹⁹ Bā idha āp-. ²⁰ Bā
 anadhi-. ²¹ Cā āg- corr. to ag-, Bā āgamsiṃsu. ²² Bā -no. ²³ Bā n-.

- ratthacechādānaṃ¹ uppaṇṇaṃ². Therehi saddhiṃ gaṇabhiṃkāḥ³ cīvarāni
 vācāntā saddhiṃ āgaṇabhiṃkāḥ⁴ ſeva denti Kokālikaṃ na denti,
 theropi taṃ na⁵ dāpenti. Kokālika cīvarāni na⁶ labhitrā „pāpicchā
 Sāriputta-Moggallānā, pubbe diyyamānābhaṃ agahetrā idāni gaṇhanti.
 5 pūretuṃ na sakkā, aññasi⁷ na aloketi⁸“ there akkasaṃ parihāseti.
 Therā „ayaṃ ambe nissāya akusalaṃ paṇavatitī“ saṇḍivārā nikkha-
 mitrā „ānāsaṃ bhante kaṭipāsaṃ vasaṭhā“⁹ ti manassehi yāciyamāṇopi
 nirattitūṃ na iechaṃsu. Ath¹⁰ eko dahurabhiṃkar¹¹ āha: „apāvaka,
 kathaṃ therā vasaṃsanti, tumhākaṃ kuḷupakatharo¹² imesaṃ vasaṃ na
 10 saṇḍitī“. Te taṃsaṃ saṇḍikāṃ gaṇṭvā „bhante, tumhe kira therānaṃ
 idha vasaṃ¹³ na saṇḍatha, gaṇḍatha, na khamūpetvā vā¹⁴ nirattetha
 pulāyitvā vā aññattha vasaṭhā“¹⁵ ti. So apāvakaṃ bhayaṃ gaṇṭvā
 there yāci. Therā „gaṇḍāseṃ, na tvaṃ nirattāma¹⁶“ ti pakka-
 mēsu. So¹⁷ nirattitūṃ asakkeṃ vāḥaraṃ eva paṇḍagato. Atha
 15 naṃ¹⁸ apāvakaṃ paṇḍimā; „nirattitā te bhante therā“ ti. „Niratte-
 tuṃ na sakkhiṃ“, „Kim āvuso“ ti. Atha naṃ „imasmīṃ pāpaḍaṃsaṃ
 idha vasaṃte¹⁹ pesalā bhikkhū na vasaṃsanti, nikkāḍḍhāma naṃ“ ti
 cintetrā „bhante, mā tvaṃ idha vasi, ambe nissāya tvaṃ hiṃsi²⁰
 atthitī“ āhāseṃ. So²¹ tehi abhahumānakaṭo²² puttacīvarāni ādāya
 20 Jetavanāni gaṇṭvā S-rāni upasaṇṭhāmitrā „pāpicchā bhante Sāriputta-
 Moggallānā pāpakānaṃ iechaṃsaṃ vasaṃ gaṇṭvā“ ti²³ āha, Atha naṃ
 S. „mā h’ evaṃ Kokālika²⁴, paṇḍehi Kokālika²⁵ Sāriputta-
 Moggallānāni cittaṃ, ‘pesalā, bhikkhū’ ti dhārehi²⁶“. Kokālika „tumhe
 bhante tumhākaṃ aggaśāvakaṇāni eḍḍhatha, ahaṃ paṇḍakkhūṃ
 25 addasaṃ, pāpicchā eto paṇḍeḥamānānāntā dussilā“ ti vutvā yāva-
 tatīyaṃ S-rā vācīti pi tath²⁷ eva vutvā uṭṭhāyāseṃ pakkāmi. Taṃ
 pakkantamāse²⁸ eva²⁹ sakāsaṃ³⁰ cānupācintā piṇḍā uṭṭhahitvā
 anupubbena vadḍhitvā bahuvapakkamattā hutvā bhijjītvā pubbalehitā³¹
 paggharimā. So utthananto³² vedanāmatto³³ Jetavanadvārakoṭṭhako
 30 upajji. „Kokālikena dā aggaśāvakaṃ akkuṭṭhā³⁴“ ti yāva Brahma-
 lokā cākalāhāsaṃ abosi. Ath³⁵ naṃ upajjhāyo Tudu³⁶ naṃ

¹ Ce pāhūtiḥ, Bā bahūtiḥ. ² Bā -ji. ³ Bā ag-. ⁴ Bā na taṃsa. ⁵ Bā a.
⁶ Bā -a. ⁷ Bā robbi-. ⁸ Bā -kothe-, and eḍḍa idha. ⁹ Bā vasaṇaḥ. ¹⁰ Bā
 eḍḍa vā. ¹¹ Bā eḍḍa there. ¹² Bā omīti naṃ. ¹³ Bā vasaṃte idha. ¹⁴ Bā
 omīti so. ¹⁵ Bā nikkāḍḍhīti. ¹⁶ Bā eḍḍa ex. ¹⁷ Bā -lika and eḍḍa avuso.
¹⁸ Cā -liya. ¹⁹ Bā vācīti vācīti pi. ²⁰ Bā pakkantamāse. ²¹ Bā omīti sakāsa.
²² Bā -lokkāni. ²³ Bā utthā-. ²⁴ Bā -patta. ²⁵ Bā ānupācīti. ²⁶ Bā utthā.
²⁷ Bā tathā.

Brahmā tam kāraṇam āsavā gantvā¹ „there khamāposāmiti“ āgacchvā
 ākkoṇṭhā² „Kokālika, pharusan te kammaṃ kantaṃ, aggaśāvake
 paṇādehiti“ āha. „Ko paṇa tvaṃ āvuso“ ti. „Todu“ Brahmā nāṃ³
 ahaṇ⁴ ti. „Nanu itvaṃ⁵ āvuso Bhagaratā anāgāmiti“ vyākato, anā-
 gāmi⁶ anāvattidhammo tasmā⁷ lokā ti vattam⁸, tvaṃ samkāraṃbhāso
 yakkho bhavissasīti⁹ Mahābrahmānam¹⁰ apaśādeṇi. So¹¹ tam attano
 vacanam gāhāpetum asakkonto „tava vācāya tvaṃ eva paccasīdhi“ ti¹²
 sandhāvāsam eva guto. Kokāliko pi kālāṃ katvā Padumaniraye
 oppajji. Tassa utiṭṭha nibhattabbhāvaṃ āutvā Sahampati Mahābrahmā¹³
 Tūthāgatasā āroceti¹⁴. S. bhikkhūnam āroceti. Bhikkhū tassa
 agunam kathaṃtā dh. k. s.: „Āvuso Kokālika: kira Sāriputta-
 Mogallāno akkositvā attano mukham nissāya Padmaniraye uppanno“
 ti. S. āgacchvā „kāya nu ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā
 „nissāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave Kokālika idāṃ eva vasaṇena
 kuto attano mukham nissāya dukkham anubhoti, pubbe pi esa¹⁵
 mukham nissāya dukkham anubhavi¹⁶ yevā“ ti vatrā a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa purohito Piṅgalo nikkhantadūtho
 ahaṇi. Tassa brāhmaṇi aññena brāhmaṇena saddhīm aticari.
 So pi tādiso va purohito brāhmaṇiṃ¹⁷ paṇappona vārento pi
 vāretum asakkonto cintesi: „imam mama verim sahatthā mā-
 retum na sakkā, upāyena naṃ māressāmiti“ so rājānam upa-
 sanukamitvā āha: „mahārāja, tava nagaram sakala-Jambudīpe
 agganagaram, tvaṃ aggarāja, evaṃ aggarāñño nāma tava
 dakkhīṇadvāram dhyantam amaṅgalaṃ¹⁸ ti. „Ācariya idāni
 kiṃ kātābbaṃ“ ti. „Maṅgalaṃ“ katvā yojetabbaṃ“ ti. „Kiṃ
 lauddham vattatīti“. „Purāṇadvāram bhāretvā¹⁹ maṅgalayattāni
 dārūni²⁰ gahetvā nagarapariggāhakānaṃ²¹ bhūtānaṃ balim
 datvā maṅgalanakkhattena patirūpāpetum²² vattatīti“. „Tena
 hi evaṃ karoṭhā“ ti. Tada B. Pakkariyo nāma mānavo

¹ B⁴ omits ga-. ² B⁴ turtas. ³ B⁴ nāmāha. ⁴ C² uakkhāram, C³ uakkhāri.
 B⁴ nāma ca. ⁵ C² -ul, B⁴ -mitt. ⁶ all three MSS. -mi, B⁴ aḍḍa ca. ⁷ B⁴
 aṇṇa. ⁸ B⁴ -a-. ⁹ all three MSS. -mi. ¹⁰ B⁴ -hman-. ¹¹ B⁴ omits so. ¹²
 B⁴ tvaṃvāso paṇāpāssasīti vatrā. ¹³ B⁴ omits mahā. ¹⁴ B⁴ -tassāro-. ¹⁵ B⁴
 -mitt attano. ¹⁶ B⁴ -bhool. ¹⁷ C² -ul, B⁴ -ul. ¹⁸ B⁴ duruṇaṃ avama-. ¹⁹
 C² -ja. ²⁰ B⁴ nibhāretvā. ²¹ C² -rum, B⁴ -rūni. ²² B⁴ pati-. ²³ B⁴ peri-

batvā tassa santike sippam uggaḥḥatī¹. Parohito purāṇa-
 dvāraṃ hāretvā² navam piṭṭhāpetvā rājānam āha: „piṭṭhitam
 deva dvāraṃ, sva bhaddanakkhattam³, tam suatikkamitvā⁴
 balim katvā dvāraṃ piṭṭhāpetom vaṭṭatīti⁵. „Ācariya bali-
 5 kammattihāya kim laddhum vaṭṭatīti⁶. „Deva mahesakkhāṃ
 dvāraṃ mahesakkhadevatāhi⁷ adhiggaḥḥitam⁸, ekaṃ piṇḍalam
 nikkhantadāṭham obhato viuddham brāhmaṇam māretvā tassa
 maṃsalohitena balim⁹ katvā sariram heṭṭhā khipitvā dvāraṃ
 piṭṭhāpetabbam, evaṃ tumbhākaṃ ca nagarassa ca sotthim¹⁰
 10 bhavissatīti¹¹. „Sādhū ācariya, evarūpaṃ brāhmaṇam māretvā
 dvāraṃ piṭṭhāpehīti¹². So tuṭṭhamānaso „sve paṇḍa-
 mittassa piṭṭhim paṇḍissāmiti¹³ usāhajāto attano gehaṃ gantvā
 mukhaṃ rakkhitum asakkonto turitaturite bhariyam āha:
 „pāpacandālī¹⁴, ito piṭṭhāya kena saddhim abhiramissaasi, sva
 15 te jaram māretvā balikammam karissāmiti¹⁵. „Niraparādham
 kimkāraṇaṃ māressasīti¹⁶. „Rājā kalārapīṇḍalassa brāhma-
 nassa maṃsalohitena balim¹⁷ katvā¹⁸ nagaradvāraṃ piṭṭhā-
 pehīti¹⁹ āha, jāre te kalārapīṇḍalo, tam māretvā balim²⁰
 karissāmiti²¹. Sā jārassa santikaṃ²² pāhesi: „rājā kira kalāra-
 20 piṇḍalam brāhmaṇam māretvā balim kātukāmo, sace jivita-
 kāmo aññe pi tayā sadisa brāhmaṇe gaḥetvā sva²³ kālass²⁴ eva
 palāyassū²⁵ ti. So tuthā akāsi. Tam nagare pakaṭṭam ahoṣi.
 Sakalanagarato sabbe kalārapīṇḍalā palāyissu²⁶. Parohito
 amittassa²⁷ palātabhāvaṃ ajānitvā pāto va rājānam upasaṃ-
 25 kamitvā „deva sukaṭṭhāne kalārapīṇḍalo brāhmaṇo atthi,
 tam gaṇhāpetthā²⁸ ti āha. Rājā manusse²⁹ posesi, te apasāntā
 āgaṇtvā „palāto kira³⁰ ti ārocesum. „Aññattha upadhārethā³¹

¹ B⁴ santes ug. ² B⁴ nihā-. ³ B⁴ -iddakam na-. ⁴ C⁴ -akamemivā, C⁴
 -kametvā, B⁴ -akkamitvā. ⁵ B⁴ adda āha. ⁶ B⁴ -kakkhi C⁴-. ⁷ B⁴ pari-.

⁸ B⁴ balikammam. ⁹ C⁴ -l. ¹⁰ katva - - pehīti wanting in B⁴. ¹¹ B⁴ pāpe-.

¹² B⁴ adda sariram heṭṭhā khipitvā dvāraṃ piṭṭhāpetabbam evaṃ tumbhākaṃ
 nagarassa vuddhi bhavissatīti so sādhū ācariya evarūpaṃ brāhmaṇam māretvā
 nagaradvāraṃ piṭṭhāpehīti. ¹³ B⁴ -ko. ¹⁴ B⁴ na. ¹⁵ B⁴ palāyantaṃ. ¹⁶ B⁴
 paṇḍim. ¹⁷ B⁴ amacca.

'ti. Sakalanagare upadhārentāpi na passimsa'. Tato „saṇ-
kaṇḍ upadhārethā" 'ti vutte „deva tṛapetvā purohitān aṇṇo
avarūpo n' atthi" vadiṃsu. Purohitān na sakkā māretu"
ti. „Deva kiṃ vadetha", purohitassa kāraṇā aṇṇa dvāre apa-
tiṭṭhāpite¹ nagaraṃ aguttamā bhavissati, ācariyo kathento 'aṇṇa'
atikkametvā² ito saṃvacecharaccayena nakkhattamā labhissatīti³
kathesi, saṃvacecharaṃ⁴ nagare advārake⁵ paccatthikānaṃ okāso
bhavissati⁶, yaṃ kaṇḍo⁷ māretvā aṇṇena vyattena brāhmaṇena
balikammaṃ⁸ kāretvā dvāraṃ patiṭṭhāpessāmā" ti. „Atthi
pāna aṇṇo" ācariyaadiso paṇḍito brāhmaṇo" ti⁹. „Atthi
deva tass' eva" antevāsi Takkāriyamāṇavo nāma, tassa puro-
hitatṭṭhānaṃ datvā dvāre¹⁰ maṇigalaṃ karothā" ti. Rājā taṃ
pakkosāpetvā sammānaṃ kāretvā purohitatṭṭhānaṃ datvā tathā
kātuṃ āpāpesi. So mahantena parivārena nāgaradvāraṃ aga-
māsi. Purohitān rājānubhāvena bandhitvā ānayiṃsu. M.
dvāraṃ patiṭṭhāpanatṭhāne¹¹ āvātaṃ khaṇāpetvā sāpiṇ¹² puri-
khipāpetvā¹³ ācariyena saddhimaṃ antosāniyaṃ atṭhāsi. Ācariyo
āvātaṃ oloketvā attano patiṭṭham alabhanto „attho tāva me
nippādito" ahosi, bālatāya pana mukhaṃ rakkhituṃ asakkonto
vegena pāpithiyā kathesiṃ ti attanā va me¹⁴ attano vadho
abhato" ti M-am ālapanto paṭhamam gātham āha:

1. Aham eva dubbhāsitaṃ bhāsi¹⁵ bālo
bheko¹⁶ v' araṇṇe ahim avhayāno¹⁷,
Takkāriye¹⁸ sobbham imam patāmi¹⁹,
na kiṃ eva sādhu²⁰ ativelabbhāṇīti. 104.

35

¹ Bā adda sādhu. ² Bā omits n. ³ Bā kathetha. ⁴ Bā -thite. ⁵ Bā omits
aṇṇa. ⁶ Bā -nda. ⁷ Cā -ra. ⁸ Cā dvārake, Bā dvārake anibhās. ⁹ Bā -titi.
¹⁰ Cā yaṃ kiṇḍo, Bā taṃ in the place of yaṃ kiṇḍo. ¹¹ Cā kamma. ¹² Cā
raṇḍo. ¹³ Bā omits ti. ¹⁴ Bā tassa. ¹⁵ Bā omits dvāra. ¹⁶ Bā dvāratha-
pataṭṭhāne. ¹⁷ Bā āpiya. ¹⁸ Bā adda āvāta. ¹⁹ Bā attano atthāya nityātyāditto
in the place of attho -. ²⁰ Bā omits va me. ²¹ Cā āha. Bā āga-. ²² Cā
-siṃ. ²³ Bā tālabhāso. ²⁴ Bā āhijamāno. ²⁵ Cā -yo. ²⁶ Bā takkāriyo
sobbhamhi aham patāmi. ²⁷ Bā -diti ti.

Tattha dubbhāsitaṃ bhaṣati dubbhāsitaṃ bhāṣamī¹, bhāṣo vā 'ti paṭi arāḍhe maṇḍaṇe vasantā eṭṭaṃ bhāṣakam ahiṃ² akhayanāno dubbhāsitaṃ bhāṣati³ nāma evaṃ ahaṃ eva dubbhāsitaṃ bhāṣamī⁴, Takkīriya⁵ u tassa Takkīriya ti itthiṅgaṃ nāma.

3 Ten' etam⁶ ālapanto gātham āha:

1. Pappotī macco ativelabbhānī

evaṃ vadhaṃ⁷ sokapariddavaṃ⁸ ca,

attānaṃ yeva garahāsi ettha⁹

ācero yaṃ taṃ¹⁰ nikhaṇanti¹¹ sobbha ti. 105.

10 Tattha ativelabbhānī velāṭṭikkantaṃ¹² pamāṇāṭṭikkantaṃ¹³ kaṭṭa kaṭṭaṃ nāma ca vadhaṃ kira¹⁴, ativelabbhānī purisa na sūṇhā¹⁵ 'ti pi¹⁶ aṭṭho, sokapariddavaṃ¹⁷ ca 'ti ācariya evaṃ eva¹⁸ ativelabbhānī purisa vadha-bandhanaṃ¹⁹ ca sokāḥ ca mahantaṃ siddhantaṃ paridevaṃ ca pappotī, garahāsi²⁰ paṭeṇa aparāhitaṃ attānaṃ yeva garahayāsi²¹, ettha²² 'ti etasmiṃ ācāraṇa, ācero yaṃ taṃ ti ācariya²³ yaṃ ācāraṇa taṃ nikhaṇanti sobbha²⁴ taṃ ācāraṇa va taṃ²⁵, taṃ attānaṃ eva garahayāsi²⁶ vadhaṃ.

Evaṃ ca²⁷ naṃ vattvā „ācariya vācam arakkhivā na kevalaṃ tvam eva dukkhappatto aḍḍhe pi pattā yeva²⁸ 'ti vattvā attitaṃ āharitvā dasasāsi.

20 Pobbhe kira Bārānasiyaṃ Kālī nāma ganikā ahoṣi, tassa Tuṇḍilo nāma bhātā. Kālī²⁹ ekadivasam sahassam gaṇhāti. Tuṇḍilo pana itthidhutto surādhutto akkhadhutto va³⁰, aḍḍ tassa dhanam deti, so laddham laddham vināseti. Sā taṃ vārenti³¹ vārentum nāsakkhi. So ekadivasam dūtapaṇḍito³² nivatthavattbhānī datvā kaṭṭasātakakkaṇḍam³³ nivāsetvā tassa gohaṃ āgami. Tāya va³⁴ dāsiyo āgattā³⁵ hoṭti: „Tuṇḍilassa āgata-

¹ Bā bhāṣet. ² C² add aṭṭho viya so taṃ. ³ Bā -at. ⁴ Bā bhāṣet. ⁵ C⁵ -yo. Bā -yena. ⁶ Bā itthiṅgaṇḍam parivappasam. ⁷ C⁷ evaṃ dhaṃ, Bā bandhaṃ taṃ.

⁸ Bā sukam. ⁹ C⁹ -etā. ¹⁰ Bā ācariyaṃ. ¹¹ C¹¹ nikhaṇ-, Bā nikhaṇ-

¹² C¹² -ta, Bā -tūti bhāṇanto ti velāṭṭaṭṭikkantaṃ, C¹³ -ṭikkantaṃ. ¹³ C¹³ has added pa-. Bā omitti ti. ¹⁴ Bā omitti kira. ¹⁵ Bā omitti pi. ¹⁶ Bā sokāḥ, C¹⁶ -vā, omitti aḍḍ. ¹⁷ C¹⁷ -etā. ¹⁸ Bā vadhaṃ. ¹⁹ C¹⁹ -yyāsi. C²⁰ -yā

²⁰ C²⁰ -etā. ²¹ C²¹ -ācari. ²² Bā aḍḍe ti. ²³ Bā taṃ taṃ katam va. ²⁴ Bā adda pana. ²⁵ Bā aḍḍ. ²⁶ Bā omitti va. ²⁷ C²⁷ -at. Bā omitti vā-. ²⁸ Bā jato paṭe-. ²⁹ C²⁹ -ācāraṇam, C³⁰ -ācāraṇam, Bā -ācāraṇam. ³⁰ Bā ācāraṇam

in the place of tāya va. ³¹ C³¹ ānati, Bā ānati.

kāla kiñci' adatvā givāya mañ gahetvā nīhareyyāthā¹ 'ti.
 Tā² tathā karimā. So dvāramāle roḍanto atthāsi. Ath' eko
 setthiputto niccakālaṃ Kāliyā sahaṣṣaṃ āharaṇto³ tañ diva-
 saṃ tañ diśvā „kāmaṃ Tuṇḍila rodasīti“ pucchī. „Sāmi,
 jūte⁴ parājito mama bhaginīyā santikaṃ āgato 'mhi, tañ⁵ mañ⁶
 dāsiyo givāya gahetvā nīharimāsu“ 'ti. „Tena hi⁷ tūṭha, bha-
 giniyā te kathessāmīti“ so ganvā⁸ „bhātā te kaṭṭasātakakhaṇ-
 ḍaṇ⁹ nivāsetvā tūṭho, vatthāni 'ssa¹⁰ kimatthaṃ na deṣīti“ āha.
 „Ahaṃ tāva¹¹ na demi, sace¹² pana te sineho atthi tvaṃ de-
 hīti¹³. Tasmīṃ pana gaṇikāghare¹⁴ idaṃ¹⁵ cārittaṃ: ābhataṃ¹⁶
 sahaṣṣanto, pañca satāni gaṇikāya honti¹⁷, pañca satāni vattha-
 gandhamālāmūlaṃ¹⁸ honti, āgataporisā¹⁹ tasmīṃ ghare laddha-
 vatthāni nivāsetvā rattim vasitvā punadivase gacchantā²⁰
 nivāsetvā²¹ ābhatavatthān' eva²² nivāsetvā gacchanti²³. Tasmā
 so setthiputto tāya dionāṃ vatthān²⁴ nivāsetvā attano sāṭake²⁵
 Tuṇḍilassa dāpesi. So nivāsetvā mudanto gaṇtvā surāgehaṃ
 pāvisi. Kālī pi dāsiyo āpāpesi: „eva etassa gamanakāle
 vatthāni acchindeyyāthā“ 'ti. Tā tassa nikkhamanakāle ito c'
 ito ca upadhāvitvā vilumpamānā viy' assa²⁶ sāṭake gahetvā
 „idāni yāhi kumārā“ 'ti naggam katvā viśasajjesuṃ. So naggo²⁷
 va nikkhami, jano parihāsaṃ karoti, so lājjitvā „mayā v'
 etaṃ²⁸ kataṃ, ahaṃ eva attano mokkhaṃ rakkhituṃ nāsakkhiṃ²⁹
 ti paridevi. Idaṃ tāva dassetuṃ tatiyaṃ gātham āha:

a. Kim ev' ahaṃ³⁰ Tuṇḍilam ānupuccheyyāṃ³¹

Kareyya³² sam³³ bhūtaram Kālikā yaṃ³⁴,

naggo v' ahaṃ³⁵ vatthayugaṇ ca jīno³⁶,

ayam pi attho bāhu tādiso vā 'ti. 100.

¹ Cā ka-. ² Cā jū ta. ³ Bā -rāpanto. ⁴ Cā dāre. Bā jūte. ⁵ Bā -a. ⁶ Bā so pi
 in the place of tenā hi. ⁷ Bā -ge-. ⁸ Cā -sarakayjan, Bā -sarakakāṇḍaṇ. ⁹
 Cā -yasa. ¹⁰ Cā va, Bā omi ta. ¹¹ Bā vi' va, omitting pana. ¹² Bā -āsiyaghe-.
¹³ Bā mañ. ¹⁴ Cā boṭṭi, Cā honti. ¹⁵ Bā rattamālamūlaṃ. ¹⁶ Bā -a. ¹⁷ Bā
 Cā; Bā tañ thapetvā in the place of nā. ¹⁸ Cā -gata-. ¹⁹ Bā -at. ²⁰ Bā
 dionavattāni. ²¹ Bā omi viyasa. ²² Cā setam. ²³ all three MSS. evāhaṃ.
²⁴ Bā ānupuccham. ²⁵ Cā Kareyyam. ²⁶ Bā ta. ²⁷ Bā Kālikāya, Cā Kālikāya,
 Cā Kālikāliya. ²⁸ Bā vāhaṃ. ²⁹ Cā jīno, Bā vatthayuggaṇaṃ jano.

Tattha bahu tādiso vā 'ti vetthiputta pi¹ hī attanā katen' eva² dukkham³ patto, tam pi⁴ tasmā ayam pi tiyhadā dukkhuṇṇanti⁵ attho bahūhi kāranehi tādiso vā⁶.

Aparo pi: Bārāṇasīyaṃ ajapālānaṃ pamādeṇa gocarā-
 5 bhūmīyaṃ dvīsu mendesu yujjhanteṇa eko kulīṅgasakko⁷ „ime
 idāni bhinnehi sīsehi marissaṃti, vāressāmi vata no"⁸ ti⁹ „mātala
 mā yujjhathā"¹⁰ 'ti vāretvā teṇa¹¹ kaṭhaṃ agahetvā yujjhantānaṃ
 yeva piṭṭhiyaṃ¹² pi sīse pi nisīditvā yācivā vāretuṃ asakkento
 „tena hi maṃ māretvā yujjhathā"¹³ 'ti abhinnaṃ¹⁴ sisamantaraṃ¹⁵
 10 pāvīsi. Te aññamaññaṃ pahariṃsu yeva. So saṇhakarapiyaṃ¹⁶
 piṇḍito¹⁷ viya attanā katen' eva vināsaṃ patto. Idam¹⁸ aparaṃ
 kāraṇaṃ dassento¹⁹ cattuthaṃ gāthaṃ āha:

4. Yo yujjhamāṇaṃ ayyujjhamāno
 mendantaraṃ accupati kulīṅko
 15 so piṇḍito maṇḍasirehi tattha,
 ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 107.

Tattha mendantaraṃ ti mendānaṃ antaraṃ, accupati²⁰ atigantvā
 uppati, ākāsā sīseṇaṃ vemaṇṇhe atthāsehi attho, piṇḍito ti pīṭho.

Aparo pi: Bārāṇasīvāsino vā²¹ gopālakapālitaṃ²² tāla-
 20 rukkhaṃ dīsvā ekaṃ phalattāya²³ rukkhaṃ āropesaṃ, tasmim
 phalāni pātente eko kaṇhasappo vammikā sikkhamitvā tālaṃ
 abhirūhi²⁴, heṭṭhā²⁵ ṭhītā daṇḍādīhi paharantāpi tam vāretuṃ
 nāsaakkhiṃsu. Te „sappo tālaṃ abhirūhatīti"²⁶ itarassa āek-
 khiṃsu, so²⁷ bhūto mahāvīravaṃ viraviḷ, heṭṭhā²⁸ ṭhītā ekaṃ
 25 thīrasāṭakaṃ catṭesu kanhesu gahetvā „imaṃsīm sāṭake patā"²⁹
 'ti tam āhaṃsu. So parigalītā³⁰ catṭuṇaṃ pi sotara sāṭaka-
 majjhe patī, tassa vātavegeṇa sandhāretuṃ asakkentā añña-

¹ Bā omiṭṭe pi. ² Bā katenā. ³ Bā dukkha. ⁴ Bā adda hi. ⁵ C² -ppatitū. Bā
 dukkhuṇṇanto ti. ⁶ C¹ ex. ⁷ Bā adda nāma. ⁸ Bā vāressāmihi, omiṭṭing vata
 na. ⁹ Bā adda taṃ. ¹⁰ Bā piṭṭha. ¹¹ Bā adda pi. ¹² Bā sīseṇa. ¹³ C²
 -nyam. Bā saṇhakarapiyaṃ. ¹⁴ Bā piṇḍito. C² piṇḍito. ¹⁵ Bā idampi. ¹⁶
 Bā dassento. ¹⁷ C¹ adda accupatiṭṭi, C² accupatiṭṭi accupatiṭṭi. ¹⁸ Bā
 omiṭṭe vā. ¹⁹ C² gopālakapālitaṃ, C¹ gopāllam, Bā gopālakāphallanaṃ. ²⁰
 Bā tāla pha-. ²¹ Bā āruya. ²² C¹ -hīti, Bā -hīti. ²³ Bā pariso. ²⁴ C²
 -gīlitvā, C¹ -gīlitvā, Bā patanto.

maññāmi sīsehi paharitvā bhinnehi sīsehi jīvitaṅkhaṇaṃ pattā.
Idaṃ kāraṇaṃ dassento pañcamam gātham āha:

1. Caturo janā potthakaṃ aggahesuṃ,
ekaṃ ca pesaṃ anurakkhamānā
sabbhe va te bhinnasirā sayāseu,
ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 108.

Tatthe potthakam ti ghaṇasāitakam¹, sabbheva te ti te pi satthāro janā
attanā katen' eva bhinnasirā sayāseu.

Apara: Bāraṇasivāsino elakacorā rattiṃ ekam ajaṃ thena-
tvā² „arañhe khādissāma“³ 'ti tassā avassanattāya mukhaṃ 10
bandhivā veḷugumbe ṭhapesuṃ. Ponadivase taṃ khāditaṃ
gacchantā āvudhaṃ paṃpassitvā⁴ agamaññu. Te „ajaṃ māretvā
maṃsaṃ pacitvā khādissāma, bharaṇiāvudhaṃ“⁵ ti ekassāpi hatthe
āvudhaṃ adiyaṃ „vinā āvudhena etaṃ māretvāpi maṃsaṃ ga-
hetuṃ na sakkā“⁶ ti⁷ „vissajjetha naṃ“, puññaṃ⁸ asā 15
atthitī“⁹ vissajjesuṃ. Tada eko veḷukāro¹⁰ veḷuṃ gahetvā „puna
pi āgantvā gahessāmi“¹¹ nalakārasatthiṃ veḷupattantare ṭha-
petvā pakkāmi. Ajā „mutt' amhiti“¹² tussitvā veḷumūle kīḷa-
mānā¹³ pacchimapādehi paharitvā taṃ satthiṃ pātesi. Corā
satthiṃsaddam eutvā upadhāretvā taṃ diṣvā tuṭṭhamānasā ajaṃ 20
māretvā maṃsaṃ khādissu¹⁴. Iti sāpi ajā¹⁵ attanā katen' eva
matā ti idaṃ dassetuṃ chaṭṭhamam gātham āha:

2. Ajā yathā veḷugumbhaṃmū baddhā
avekkhipanti asik' ajjhagañchi¹⁶
ten' eva tassā galak' āvakantaṃ¹⁷,
ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 109.

Tattha avekkhipanti¹⁸ āṭṭhamāṇa pacchimapāde khipanti.

¹ C² sapasā-, C¹ ghaṇa-, B² amha ghaṇa. ² B² adda divā. ³ B² paṃpassitvā.
⁴ B² amha ti. ⁵ C² adda āṭṭhamāṇassa. ⁶ C² puññaṃ. ⁷ B² nalakāro. ⁸
B² -e muttomhiti. ⁹ B² -no. ¹⁰ B² khādantaṃ bhūjanti kira. ¹¹ C² -L. ¹² C²
-gañhi, B² -pentī asmasche gacchi, B² asmasajjhagacchi. ¹³ C² -kāvantaṃ, B²
-kāvantaṃ, B² -kāyavantaṃ, B² galyāyavantaṃ. ¹⁴ B² -pentī.

Evuā ca pana vatvā „attaṃ vacanāṃ rakkhivā mitabbhā-
nino nāma maranadekkhā muccanīti“ dasaetvā kinnaravattitum
āhari:

- Bārāṇasivāsi kir' eko luddaputto¹ Himavantaṃ gantvā eken'
8 upāyena jayampatike² dve kinnura gahetvā ānetvā rañño adāsī.
Rājā aditṭhapabbhe kinnare dievā³ „ludda imesaṃ ko guṇo“ ti
pucchī. „Deva, ete madhurena sarena⁴ gāyanti, manussānaṃ
naccanti, manussa evaṃ gāyituṃ ca naccituṃ ca na jānanti“.
Rājā luddassa kaḥuṃ dhanāṃ datvā kinnare „gāyatha naccathā“
10 'ti āha. „Sace⁵ mayāṃ gāyantaṃ vyañjanaṃ pariponṇaṃ kātum
na sakkissāma dugghitaṃ hoti“, ambe garahissanti vadhissanti,
baluṃ kathentānaṃ ca pana jṃusāvādo hotīti“ musāvāda-
bhayena rañño punappuna vattāpi na bhāsiṃsu na naccisṃsu.
Rājā kuṃjhitvā „ime māretvā māsaṃ pacitvā āharathā“ ti
12 āpāpento sattamaṃ gātham āha:

7. Na-y-ime⁶ devā na pi gandhabbaputtā,
mīgā ime atthavasābhata⁷ ime,
ekaṃ ca natthi āyamaṃse pacantu
ekaṃ ca naṃ⁸ pātarāse pacantu 'ti. 110.

- 70 Tatha mīgā ime ti sace devā vā gandhabbā vā bhavayitvā naccayitum
v' eva gāyeyyuh ca, ime pana mīgā atthacchanegatā, atthavasābhata⁹ ime ti
atthakā. paccalukhasuttesa laddhānīti¹⁰ atthavasāse nama khattā¹¹, sattu
ekaṃ āyamaṃse ekaṃ pātarāse pacantu ti.

- Kinnarā cintesi: „rājā kuddho, nissamsayāṃ māressati,
20 idāni kathetum kālo“ ti anantaraṃ gātham āha:

8. Sataṃ sahasaṃ¹² dubbhāsitaṇaṃ
kaḥuṃ pi nāgghanti¹³ subhāsitassa,
dubbhāsitaṃ saṃkamāṇo kilesaṃ,
tasmā toḥhi kimpuriṣā, na balyā¹⁴ ti. 111.

¹ Bā luddako. ² Bā adde mottā. ³ Bā addeva. ⁴ Cā gāya - sarena. ⁵ Bā
tinnarā sace. ⁶ Cā kint, Bā dugghitake ti, Bā dugghitake ti. ⁷ Bā/ na ti. ⁸ Bā
-vassatā, Bā vassatā. ⁹ Cā omitt natthi; all three MSS. add pana. ¹⁰ Cā
-vassatā, Bā -vassatā. ¹¹ Bā -na suttanta ca. ¹² Cā sataṃ. Bā kaḥuṃ gathā.
¹³ Bā sahasaṃ, Bā sataṃ maddatā. ¹⁴ Bā naggā. ¹⁵ Cā kimpuriṣe balyā, Cā
kimpuriṣe na balyā. Bā kimpuriṣā balyā.

Tantha sammamāna kilēso u kadāsi ahañ bhāsamāno dubbhāsitā
bhāgeyya u¹ ahañ dubbhāsitā sammamāno² kilēso³ khamam, taṃvā u
tena khāṇena tumhākam nāgāyā u⁴ balakkhāṇa⁵ u.

Rājā kinnariyā tussitvā anantaram gātham āha:

9. Yā meṣā vyāhāsi¹ pamuñcath² etam³,
giriñ ca nañ⁴ Himavantañ nuyanta,
imañ ca kbo dentu mahānasāya
pāto ca nañ pātārāse pacanā⁵ ti. 112.

Tantha yā meṣā u yā me eṣā, dentu⁶ u mahānasatthāya dentu:

Kinnaro rañño vacanañ sutvā „ayañ mañ akathentam⁷
avassan māsasanti, idāni kathetun vaṭṭatini⁸ itaram gātham āha:

10. Pajjunanāthā pasavo, pasunāthā ayañ pajā,
ivamānātho⁹ aṃi¹⁰ mahārāja, nātho hañ bhariyāya ca¹¹,
dvinnam aūñātaram ātvā mutto gaccheyya pabbatan ti. 113.

Tantha pajjunanātho u tīpabbakkhū pasavo meghanāthā¹² aṃa,
pasunātho u ayañ pana muttosappaṇā paccaggaṃaṃ appajjanti¹³ pasunāthā
pasunāthā, ivamānātho¹⁴ aṃi¹⁵ ahañ pana ivamānātho, ivamānātho
pajā¹⁶, nātho hañ u¹⁷ mama pana bhariyāya¹⁸ ahañ¹⁹ nātho²⁰, ahañ aṃi
pabbatā²¹, dvinnamaūñātaram ātvā mutto gaccheyya pabbatan u
anbhākam dvinnam antare eko²² ekañ mātṛāṃ ātṛāṃ sayam²³ marasavo mutto
paccā²⁴ Himavantañ gaccheyya, pāmānā pana mayam aṭṭhamasāṇāṃ na jāhāna,
taṃvā aṃe ti²⁵ imañ Himavantañ pūsetukāṃ pūṭhamāñ mañ pāreṭvā
paccā pūsethi.

Evañ ca pana vatvā „mahārāja, na mayam tava vacanañ
akātukāmatāya tūphī ahoṣimha²⁶, kathāya pana doṣam diṇvā²⁷
na kathayimhā²⁸ ti dipento imañ gāthadvayañ āha:

11. Na vo nindā suparivajjaya²⁹ ce³⁰

nānā janā sevitaḍḍhā janinda,

¹ Bā-yyam, smittāṃ u. ² Bā- bhāsamāna. ³ Cā- kilē-. ⁴ Cā- nāgāyāṇa, Bā-
bhāsi na anbhākam in the place of nā-. ⁵ Bā- byikkāsi. ⁶ Bā- pamuñcethetu. ⁷
Cā- aṃti aṃa. Bā- randa giriñ ravam. Bā- giriñ varam. ⁸ Cā- taṃvā. ⁹ Bā- at. ¹⁰ Cā-
mama nāthā mama bhariyā mama nāthā in the place of nābhākam --. ¹¹ Cā- only
mama bhariyā. ¹² Bā- meḥā-. Bā- meḥā-. ¹³ Cā- -u. Bā- appajjanta. ¹⁴
Cā- mm-. ¹⁵ Bā- aṃ. ¹⁶ Bā- nātho. ¹⁷ Cā- mama nāthā ti. ¹⁸ Cā- bhariyā.
Bā- Cā- mama. ¹⁹ Cā- nāthā. ²⁰ Cā- -cha. Bā- ivamānā pabbatā aṃ nātho hañ
mama bhariyāya ahañ nātho aṭṭhamāṇā pabbatā in the place of ahañ pana --.
Bā- aṃti eko. ²¹ Bā- aṃti. ²² Bā- aṃti. ²³ Bā- pi. ²⁴ Cā- aṃ-
simha, Bā- aṃimha. ²⁵ so Cā-, Bā- -jaretha.

yeṇ' eva eko labhate paṇāsam
ten' eva añño labhate ninditārāṇaṃ, 114.

12. Sabbo loko paracitto¹ acitto²,
sabbo loko cittavasamhi³ citto⁴,

5 paccakacittā puthu sabbasatta,
kass' idha cittaassa vāse na vatte ti⁵. 115.

Tattha uparivajjaya⁶ ca⁷ ti mahārāja nāda nāma sukkena parivaj-
jetub na satti, nāda jānā ti nāda chandaṇa, yena⁸ vā ti yena allāḍḍiguen'
eko paṇāsam labhati ten' eva añño ninditārāṇaṃ labhati, ambhaka⁹ kinnarānaṃ
10 antare akathanena paṇāsamāsi labhati, manussānaṃ antare nindati, ti nāda
nāma uparivajjaya, avāham katham tava sandāsi paṇāsam labhasāmi¹⁰,
sabbo loko paracitto¹¹ acitto¹² ti mahārāja saṃpuriso¹³ hi pāpātipitādi-
cittena saṃpurisaṃ pāpātipitā vasaṃcādiccittena acitto ti¹⁴, evaṃ sabbo loko
paracittena acitto¹⁵ ti attho, cittavasamhi citto¹⁶ ti sabbo paṇa¹⁷ attano
15 kinnara vā paṇitena vā cittaṇa cittaṇi jīnāti¹⁸, evaṃ paccakacittā ti¹⁹ pāpi-
yokacittā puthupahhedā sabbe satti, kass' idha cittaassa vāse²⁰ na vatte²¹ vā
citta na²² mūllo vā añño vā vattieyya, tamāi syaṃ²³ mama cittaassa na
vattati²⁴ mā ussahāsi kuffhi, sabbasatta hi attano cittaassa na gacchanti derā
ti kimpuriso vāso sāmāsam dasseti.

20 Rājā „sahāvam eva katheti, paṇḍito kinnaro²⁵ ti soma-
nassappatto butvā osānagātham āha:

13. Tuphā ahū kimpuriso sabbariyo²⁶,
yo dāni vyāhāsi²⁷ bhayaṇa bhito
20 dāni mutto sukhito arogo,

25 vācā kir' ev' atthavati narāṇaṃ ti. 116.

Tattha vācā kīretatthavati narāṇaṃ ti vācā kir' eva līnassa citta-
naṃ atthavati bhāṣakā bodhi attho.

Rājā kinnaro²⁸ suvaṇṇapaṇḍjara nisidāpetvā tam eva luddaṃ
pakkosivā²⁹ „gacch' ime³⁰ gahitattāṇo yeva viassajjehi³¹
30 viassajjāpesi.

¹ C¹ -citta, C² -citta esar. to -a, B² paricitta. ² C¹ acitto, B² acittito. ³ C¹ -vā. ⁴ C¹ citto, C² citte? B² patto. ⁵ B² kariyā dha cittaṇaṇa vattiti. ⁶ C¹ amha ca; B² -yethā. ⁷ B² adda hi. ⁸ B² -mūllo. ⁹ B² pari-. ¹⁰ B² amha. ¹¹ B² adda nāma. ¹² B² va. ¹³ B² paracitto attiti-. ¹⁴ C¹ citto, B² patto. ¹⁵ B² adda loko. ¹⁶ so B². C¹ cittaṇa vā nāma in the place of cittaṇi jīnāti. ¹⁷ C¹ -citta, omitting ti. ¹⁸ B² kīreva in the place of kass-. ¹⁹ B² adda vā kinnarā vā. ²⁰ B² aham. ²¹ B² -vase na vattisācāmi. ²² B² aḍ-
gāhiti. ²³ B² byakkati. ²⁴ C¹ rājākinnaro. C² rājākinnaro. ²⁵ B² -sippetvā.
²⁶ B² gaccha bhaye.

M. pi „passēcariya¹, evaṃ kināra² vācam rakkhivā
pattakāle kathitena sabhāsiten³ eva muttā⁴, tvaṃ pana
dukkathitena mahādakkhaṃ patto⁵ ti idaṃ odāharagaṃ das-
setvā „ācariya, mā bhāyi, jīvitā te daṣṣāmiti“ assāsesi, „api⁶
kho pana tumhe maṃ rakkheyyāthā“⁷ ti vutte „na lāva⁸
nakkhattayogo labbhatiti“⁹ divasaṃ vitiṇāmetvā majjhima-
yāmasamānantaro metaṃ elakaṃ āharāpetvā „brāhmaṇa yattha
kathāci gantvā jivāhiti“¹⁰ kiñci ajānāpento¹¹ uyyojetvā elaka-
māhasena balin katvā dvāraṃ patiṭṭhāpesi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ¹² eva pubbe pi Kokāliko vācā-
hato yeva“¹³ ti vuttvā j. s.: „Tadā kaṭṭhāpūṅgalo Kokāliko abhosi,
Takkāriyapagūṭho¹⁴ ahaṃ evā“¹⁵ ti. Takkāriyajātakam.

9. Rurujātaka.

Kassa¹⁶ gāmaṇṇaṃ dammiti. Idaṃ S. Veluvase v. 13
Devadattoṃ ā. k. So kira bhikkhu „bahūpakāro te āvase Deva-
datta S., tvaṃ Tathāgataṃ nissāya pabbajjāṃ labhi, tiṇi piṭakāni
uggaṇṇu, lābhasakkhāraṃ pāpuṇti“¹⁷ vutto¹⁸ „āvase S-rā mama ugga-
matto pi upakāro na kato, ahaṃ sayāṃ eva pabbajjāṃ sayāṃ tiṇi
piṭakāni uggaṇṇhiṃ sayāṃ lābhasakkhāraṃ pāpuṇi“¹⁹ ti kathesi. Bhik-
khū dh. k. s.: „akataṃnū āvase Devadatto akatavedhī“²⁰. S. āguttvā
„kāyaṃ na 'ttha bhikkhave s. k. s.“²¹ ti pucchitvā „imāya nāma“²² ti
vutte „na bhikkhave Devadatto idāṃ²³ eva akataṃnū pubbe pi aka-
taṃnū yeva, pubbe p' eva mayā jīvite diṇne pi mama guṇamattaṃ
na jīnāti“²⁴ vuttvā a. ā. 25

A. B. Br. r. k. eko usitikoṭṭivihhavo seṭṭhi puttāṃ labhitvā
Mahādhanako ti²⁵ ssa nāmaṃ katvā „sippaṃ uggaṇṇanto maṃ patto
kilamissatīti“²⁶ kiñci sippaṃ na uggaṇṇāpesi²⁷. So gītanaocakkhā-
danabhōjanato uddhaṃ na kiñci aṇṇāsi, Taṃ veyyapattāṃ
paṭirūpeṇa dāreṇa saṃyojetvā mātāpitaro kālaṃ akārasu. So²⁸
tesaṃ accayena itthidhuttasorādhuttaakkhadhuttādīhi²⁹ parivuto

¹ Bā omā para. ² Bā -o. ³ Bā adda ca. ⁴ Cā -yyāthi. ⁵ Bā adda taṃ. ⁶ Bā -petā. ⁷ Cā -katevā, Bā vācārahato yeva. ⁸ Bā adda pana. ⁹ Cfr. Morris, B. & C. p. 87. ¹⁰ Bā tassa. ¹¹ Bā -o. ¹² Bā adda tassaeva aggaṇṇattham katha-
soma. ¹³ Bā uggaṇṇā. ¹⁴ Cā -suradhattāhi.

- nānāvyaśanamukhehi sabbam dhanam viddhamsetvā imam ādāya
 tam dātum asakkonto iṇḍiyikāhi codiyumāno cintesi: „klm
 mayham jīviteva, ten' ev' amhi¹ attabhāvenā añño viya jāto,
 matam seyyo“ ti so iṇḍiyike āha: „tumbhākam iṇapannāni gahetvā
 8 āgacchatha, Gaṅgātīre me nihitam kulasantakam dhanam atthi,
 tam vo dassāmi“². Te tena saddhiṃ agamāheva. So „idha
 dhanam idha dhanam“ ti viddhiṭṭhānam ācikkhanto viya „Gaṅ-
 gāya patitvā mariesāmi“³ palāyitva Gaṅgāya pati. So caṇḍa-
 sotena vuyhanto kāruṇṇaravam viravi. Tada M. rurumiga-
 10 yoniyam nibbattitvā parivāram chaḍḍetvā ekako va Gaṅgani-
 vattane ramaṇiye sālānisaake supupphitamāvane vasati⁴, tassa
 variracchavi sumajjitakañcanapattāvappo⁵ abesi, hatthapadalākhā
 parikammakata viya⁶, naḷḷuṭṭham camarinaḷḷuṭṭham⁷ viya,
 siṅgāni rajatadāmavaṇṇāni⁸, akkhini sumajjitamanigulikā viya,
 15 mukham odahitvā ṭhapitarattakambalabheṇḍukā⁹ viya¹⁰. So
 adḍharattasamaye tassa karuṇasaddam sotvā „manussasaddo
 sūyati, mā mayi dharanto maratu, jīvitaṃ aasa dassāmi“¹¹
 cintetvā sayanagumbā utthāya naditīram gantvā „ambho purisa,
 mā bhāyi, jivitaṃ te dassāmi“¹² assāsetvā sotam chindanto¹³
 20 gantvā tam piṭṭhiyam āropetvā tiram pāpetvā attano vasaṇaṭ-
 ṭhānam netvā¹⁴ palāphulāni datvā dvīhatthaccayena „bho purisa,
 aham tam ito araṇṇā“¹⁵ niharitvā Bārāṇasimagge ṭhapessāmi,
 tvaṃ sotthimā gamissasi, api kho pana 'asukaṭṭhāne nāma
 kañcanamigo vasatīti¹⁶ dhanakāraṇā maṃ raṇṇo vā rājanahā-
 25 mattassa vā mā ācikkhā“¹⁷ ti āha. So „sādhū sāmi“¹⁸ sam-
 paṭicchi. M. tassa paṭiñṇam gahetvā tam attano piṭṭhe āro-
 petvā Bārāṇasimagge otāretvā nivatti. Tassa Bārāṇasim pavi-
 sanadivase yeva Khemā nāma raṇṇo aggamāhesi paṇḍasakāle
 supṇantena savanṇavannam migam attano dhammam desentaṃ

¹ B4 etenamhi. ² B4 adde upexātham upavutthāya. ³ B4 sumajjitakāñca-
 nāphulakavāṇo. ⁴ B4 rura-parikammagatāpt. ⁵ B4 cū-. ⁶ B4 -dāmasaddāni.
⁷ B4 -lākaṇa. ⁸ B4 adde etarūpaṇi tassa rūpaṇi abhesi. ⁹ B4 adde viya. ¹⁰
 B4 adde assāsetvā. ¹¹ B4 -ato. ¹² B4 -amhi. ¹³ B4 -jāto.

distā cintesi: „sace evarūpo migo na¹ bhaveyya nāham so-
 pinena passosyām. addhā bhavissati², rañño ārocassaṃti³“ sā
 rājasaṃ upasamkamitvā „mahārāja, aham suvaṇṇavannassa
 migassa dhammā sotukāma, labhissāmi ce jīvissāmi, no ce
 n⁴ atthi me jīvitā⁵“ ti āha. Rājā nam assāsetvā „sace ma-
 nussaloke atthi labhissasīti⁶“ vutvā brāhmaṇa⁷ pakkosāpetvā
 „suvaṇṇavannamigā nāma hoti⁸“ pucchitvā „āma deva hoti⁹“
 evā alaṃkutaśatthikkhandhe suvaṇṇapaṇḍitake saha-
 satthāvikaṃ thapetvā yo suvaṇṇamigam ācikkhissati tassa sad-
 dhim sahaśsatthavikasuvannapaṇḍitakehi¹⁰ taṃ ca hatthim tato
 va uttarim dātukāmo hutvā suvaṇṇapattē gātham likhāpetvā ekaṃ
 amaccaṃ pakkosivā¹¹ „ehi tvaṃ tāta, mama vacanena imam
 gātham nagaravāsīnam kathelīti¹²“ imasmim jātake paṭhamam
 gātham āha:

1. Kassa¹ gāṇavaram dammi nāriyo ca alaṃkatā, 12

ko me taṃ migam akkhāti migānam migam uttaman ti. 117.
 Amacco suvaṇṇapattān gahetvā sakalanagare vācāpesi. Atha
 so setthiputto Bārānasim pavasanto va taṃ katham sutvā
 amaccassa santikaṃ gantvā „aham rañño evarūpam migam
 ācikkhissāmi, maṃ rañño dasselīti¹³“ āha. Amacco hatthito
 otaritvā taṃ rañño santikaṃ petvā „ayam kira deva taṃ migam
 ācikkhissatīti¹⁴“ dassesi. Rājā „saccaṃ bho purisā¹⁵“ ti pucch.
 So „saccaṃ mahārāja, tvaṃ etaṃ yasam mayham dassasīti¹⁶“
 vadanto dutiyam gātham āha:

2. Mayham gāṇavaram dehi nāriyo ca alaṃkatā, 21

aham te migam akkhissam migānam migam uttaman ti. 118.
 Taṃ sutvā rājā tassa mittadūbbhissa tussitvā „ambho kuhim
 so migo vasatīti¹⁷“ pucchitvā „asukatthāna nāma devā¹⁸“ ti
 vutte taṃ eva maggadesakam katvā mahantena parivārena
 taṃ thānam agamāsi. Atha nam so mittadūbbhi „senam deva¹⁹“
 20

¹ C² omis na, C³ evarūpo na. ² B² -itthi. ³ C² -etkama-, B² -amasa. ⁴ B² -āpeta. ⁵ B² -tassa-. ⁶ C² -āti, B² -dehi.

saṁnāḍāpēhī¹ vatvā² saṁnāḍāyā³ soṇāyā „eso⁴ so deva
 suvappamigo etaṇṇi⁵ thāne⁶ vasatīti⁷“ hattham pasāreṭṭā
 ācikkhanto tatiyam gātham āha:

5. Eṭasmiṁ vanaṣaṇḍasmiṁ ambā sālā ca pupphitā
 8 indagopakasaṇḍhena⁸, etth⁹ eso¹⁰ tiṭṭhati¹¹ migo ti. 119.

Tatha indagopakasaṇḍhena⁸ ti etaṇṇa vanaṣaṇḍassa bhūmā indago-
 pakavapaṇāya tatīya saṁnāḍapāṇāya tīraṭṭhāya saṇḍhena⁸ vanaṭṭhāsaṇḍha⁸
 kaccā rīya maddā, ettha eva⁹ remaṇṇiye vanaṣaṇḍe so tiṭṭhati¹¹ dhammā.

- Rājā tassa vacanam sutvā amuce ānāpesi: „tassa pul-
 10 gassa palāyitum adentā khīppam avudhahattho¹² purisehi sad-
 dhiṁ vanaṣaṇḍam parivārethā¹³“ ti. Te tathā katvā unna-
 diṁhen. Rājā katthi¹⁴ pi jañchi¹⁵ saḍḍhiṁ ekamante atthāsi.
 So pi 'ssa¹⁶ puriso avidūre atthāsi. M. taṁ saddam sutvā
 cintesi: „mahato balakāyassa saddo, tathā me¹⁷ purisā bha-
 12 yena uppannena bhavitabban¹⁸“ ti so utthāya sakalaparisam
 oloketvā raṇṇo thitattāṇam diṅvā „raṇṇo thitattāṇo yeva me
 soṭṭhiṁ bhaviesati, etth⁹ eva mayā gantum vaṭṭatīti¹⁹“ chintevā
 rājābhimukho pāyāsi. Rājā taṁ āgacchantam diṅvā „māga-
 16 hālo migo arattharanto²⁰“ āgaccheyya²¹, saram saṁnāhitvā
 imam migam saṁtāsevā sace palāyati vijjhivā²² dubbhaṁ
 katvā gaṇhissāmīti²³ dhanum āropetvā bodhisattābhimukho
 va ahoi:

Tam uttham dasseto S. gāthadrayam āha:

4. Dhanum adejjham²⁴ katvāha²⁵ uṇṇu maddāy²⁶ apāgami²⁷, (III 27*)
 13 migo ca diṅvā rājānam dūrato ajjhaḍḍasatha: 120.
 5. Agamehi mahārāja, mā me vijjhi²⁸ ratthesabha,
 ko nu te idham²⁹ akkhāsī: etth⁹ eva tiṭṭhati migo ti. 121.

¹ Bā saṁnāḍāpēhī. ² Bā omits va. ³ Bā adds ca. ⁴ Bā omits so in the
 place of eso. ⁵ Bā vane. ⁶ C² Bā etthāso. ⁷ Bā vasmī. ⁸ Bā only asa.
⁹ Bā etaṇṇi. ¹⁰ C² katthi. ¹¹ Bā katthayehi. ¹² Bā omits so. ¹³ Bā
 omits me. ¹⁴ Bā adds tiya. ¹⁵ Bā -yyā ti. ¹⁶ Bā vijjhivā. ¹⁷ Bā
 saṁnāḍa. ¹⁸ Bā saṁnāy. ¹⁹ so all three MSS.

Tattha eḍḍjhaṇ¹ ti jiyāya ca ezzena ca saddhīm ekam eva katvā,
 sandhāyā² ti sandahitvā³, āgamaḥitvā tīṭṭha mahārāja ssa maṃ vījhi jīva-
 gāham eva maṃ gaṇhā⁴ ti madhuraṭṭa manussavācīya āhāsā.

Rājā taṃsa madhurakathāya bajjhivā⁵ dhannuṃ otāretvā
 gāravena aṭṭhāsī. M. pi rājānaṃ upasamkamitvā madhura-
 patisaṃthāraṃ katvā ekamantaṃ aṭṭhāsī. Mahājano pi sabbhā-
 vudhāni chaddetvā āgantvā rājānaṃ parivāresi. Tasmīn
 khane M. suvaṇṇakimkinkaṃ cālento viya madhurasareṇa
 rājānaṃ pucchī: „ko nu te idhaṃ akkhāsī: etth⁶ eso tīṭṭhati
 migo⁷ ti. Tasmīn khane so pāpapurisa thokaṃ paṭikkamitvā⁸
 sotapathe aṭṭhāsī. Rājā „iminā me tvam dassito⁹ ti kathento
 chaṭṭhaṃ gātham āha:

a. Esa pāpacaro¹⁰ poṣo samuṃ tīṭṭhati ārakā,
 so hi me idhaṃ akkhāsī: etth¹¹ eso tīṭṭhate migo ti. 122.

Tattha pāpacaro¹² ti viṣaṭṭhāro¹³.

13

Taṃ sutvā M. taṃ mittadūbbhīṃ garahitvā raṇṇā saddhīm
 sallapanto sattamaṃ gātham āha:

a. Saccasā kir¹⁴ evaṃ āhaṃso: narā ekaecciya idha, (L. 123)
 kaṭṭhaṃ vipplāvitam¹⁵ seyyo na tv-ev¹⁶ ekaecciyo naro ti. 123.

Tattha vipplāvitam¹⁷ ti uttāritam¹⁸, ekaecciyo ti shacco pana mitta-
 dūbbhī pāpapuggalo udake patanto¹⁹ pi uttārito²⁰ na tv-eva seyyo, kaṭṭhaṃ hi
 aḍḍhappakāreṇa upakāreya samvettati, uttāradūbbhī pana vīṇāsāya, taṃso taṃ²¹
 kaṭṭhaṃ eva varatanam²² ti porāyakaṇḍiṇā kaṭṭhayitvaṃ, mayā pana na taṃsaṃ
 varatanāṃ kaṭṭhaṃ ti.

Taṃ sutvā rājā itaraṃ gātham āha:

14

a. Kin nu²³ ruru²⁴ garahasi²⁵ migānaṃ
 kīṃ paṅkkinam²⁶ kīṃ pana mānusaṃsaṃ,

¹ Bā strejha katvā. ² Cā sandhāyā, Bā omīta sandhāya ti. ³ Bā sandahitvā.
⁴ Bā sandhāyā. ⁵ so Bā; Cā pāpacaro, Cā pāpacaro. ⁶ Bā viṣaṭṭhāro. ⁷ Cā
 vipālā, Bā nippeḍḍharitāṃ. ⁸ Bā vipāpato. ⁹ Cā vipālā, Cā vipālā, Bā vi-
 plavī, Bā vipāpato. ¹⁰ Bā uddāri. ¹¹ Cā maraṇā. ¹² Bā itaṃ. ¹³ Bā
 varā. ¹⁴ Bā sīḍa tam. ¹⁵ Cā ruru, Cā ruru, Bā naru. ¹⁶ Cā -ti, Bā garaṇa.
¹⁷ Cā paṅkkinam, Bā paṅkkinā.

bhayaṃ¹ hi mañ vindaṭi napparūpaṃ
suttvā² tañ māṇṣiṇ³ bhāsamānaṃ. 124.

Taṃ⁴ mīgānaṃ⁵ ṭi mīgānaṃ⁶ sūhātaraṃ⁷ garahaṭi⁸ odāha⁹ pakkhinaṃ¹⁰ ādu¹¹
marasaṇaṃ¹² ṭi pucch¹³ bhayaṃ¹⁴ mañ vindaṭi¹⁵ bhayaṃ¹⁶ mañ paṭṭabhaṭi.
3 ahaṃ¹⁷ ātani¹⁸ aḍḍasaṃ¹⁹ bhayaṃ²⁰antaḥ²¹ vija²² honti. napparūpaṃ²³ ṭi mahaṃ²⁴.

Tato M. „mahārāja, na mīgaṃ²⁵ na pakkhinaṃ²⁶ garahāmi,
manussaṃ²⁷ pana garahāpīti²⁸“ dasseṇṭa²⁹ navamaṃ³⁰ gātham āha:

9. Yaṃ³¹ uddharin³² vaḥaṇe³³ vuyhaṃ³⁴ānaṃ³⁵
mahodake³⁶ saḷḷe³⁷ aḷḷasote³⁸.
10 tatonidānaṃ³⁹ bhayaṃ⁴⁰ āgataṃ⁴¹ mama,
dukkho⁴² have⁴³ rāja⁴⁴ asahhi⁴⁵ saṅgamo⁴⁶ ti. 125.

Taṃ⁴⁷ vaḥaṇe⁴⁸ ṭi paṇṭapattin⁴⁹ sahitaṃ⁵⁰ samatthe⁵¹ Gaṅgavaha⁵², maha-
dake⁵³ saḷḷe⁵⁴ ṭi mahodake⁵⁵ mahāsaḷḷe⁵⁶ ṭi anthe⁵⁷, ubbhayaṇḍip⁵⁸ Gaṅgavahaṃ⁵⁹
eva⁶⁰ bahūdakatāṃ⁶¹ dasseṭi, tatonidānaṃ⁶² ṭi mahārāja⁶³ ye⁶⁴ mayhaṃ⁶⁵ taya⁶⁶ da-
12 aṭṭo⁶⁷ purisa⁶⁸ mayi⁶⁹ Gaṅgāya⁷⁰ vuyhaṃ⁷¹ānaṃ⁷² aḷḷasattasamye⁷³ karuṇaṃ⁷⁴ vira-
vanto⁷⁵ uttārito⁷⁶ tatonidānaṃ⁷⁷ me⁷⁸ va⁷⁹ idam⁸⁰ aḷḷa⁸¹ bhayaṃ⁸² āgataṃ⁸³, nappuri-
saḷḷi⁸⁴ samagamo⁸⁵ nāma⁸⁶ dukkho⁸⁷ mahārāja⁸⁸ ti.

Taṃ⁸⁹ suttvā⁹⁰ rāja⁹¹ tassa⁹² kujjhivā⁹³ „evaṃ⁹⁴ bahūpakārassa⁹⁵
nāma⁹⁶ gomaṃ⁹⁷ na⁹⁸ jāni⁹⁹“, vijjhivā¹⁰⁰ naṃ¹⁰¹ jīvitaḷḷhayaṃ¹⁰² pāpeṣā-
20 mīti¹⁰³ dasamaṃ¹⁰⁴ gātham āha:

10. So¹⁰⁵ haṃ¹⁰⁶ catuppattam¹⁰⁷ idam¹⁰⁸ vihaṅgamaṃ¹⁰⁹
tanuḷḷhidam¹¹⁰ hadaye¹¹¹ ossajjāmi,
hanāmi¹¹² mittaddum¹¹³ akkaccakārīṃ¹¹⁴
ye¹¹⁵ tādissaṃ¹¹⁶ kammakataṃ¹¹⁷ na¹¹⁸ jānāti. 126.

15 Taṃ¹¹⁹ catuppattam¹²⁰ ṭi¹²¹ catūbi¹²² vijaṇetthi¹²³ samannagataṃ¹²⁴, vihaṅ-
gamaṃ¹²⁵ ṭi akkaccakārīṃ¹²⁶, tanuḷḷhidam¹²⁷ ṭi¹²⁸ aḷḷasajjānaṃ¹²⁹, ossajjāmi¹³⁰ maha
hadaye¹³¹ vissaḷḷenti.

Tato M. „mā¹³² esa¹³³ mañ¹³⁴ nissāya¹³⁵ nassatū¹³⁶“ ti¹³⁷ cintetvā¹³⁸
ekādasamaṃ¹³⁹ gātham āha:

1 C² „yā. 2 C² āhu, B² ca. 3 C² omi bhayaṃ. 4 B² attano. 5 B² omi
patta. 6 C² Gaṅgavaha. 7 C² omi saḷḷe ṭi mahāduke. 8 C² saḷḷe va
omittin¹ Gaṅgā, B² Gaṅgavahaṃ va. 9 B² aḷḷa¹ esa. 10 B² mahā. 11 B² kī-
raṇḍhara. 12 B² uddharito. 13 C² omi va. 14 B² omi idamāḷḷa. 15 B²
jāni. 16 C² māhama, B² jama. 17 B² tam¹ mittaddumhi. 18 B² omi vija.

11. Dhi-r-assa bālassa have jūinda,
santo vadham na-ppasamsanti-jātu',
kāmaṃ gharaṃ gacchato pāpadhammo,
yaṃ c' assa bhaṭṭhaṃ tad' etassa dehi,
ahaṃ ca te kāmakaro bhavāmiti. 127.

5

Tatha kāmaṃ ṇ kāmena yathāruṭṭhā kīṭano gharaṃ gacchato yathassa
bhaṭṭhaṃ¹ tadetassa dehi² yaṃ c' assa idam nāma te dassanti³ taye
kathitam⁴ tassa dehi, kāmakaro⁵ ṇ lechhikaro, yaṃ lechasi⁶ tath karohi⁷ maṇ-
sam⁸ cā me khīḍa⁹ kīḷanigam¹⁰ cā karohi, abhaṭṭha¹¹ (c' antu) Gavettanī bhavassa-
miti¹² anto.

10

Taṃ sutvā rājā ruṭṭhamānaso M-assa thutim karonto
anantaram gātham āha:

12. Addhā rurū aññataro satam so¹
yo dūbhato' mānussaṃ na² dubbhi,
kāmaṃ gharaṃ gacchato pāpadhammo,
yaṃ c' assa bhaṭṭhaṃ tad' etassa dammi,
ahaṃ ca te kāmaccāram³ dadāmiti. 128.

15

Tatha satam so¹ ṇ addhā² tīm satam paṇḍitānam aññataro, kām-
cāram³ ṇ ahaṃ tava dhammakathāya⁴ paṇḍitvā⁵ tuyham⁶ kāmaccāram⁷
abhuvaṃ⁸ dadāmi, ito paṭṭhāya⁹ timsa nibbhaya¹⁰ yathāruṭṭhā¹¹ vīharasi¹² ṇ M-assa¹³
varam¹⁴ adhi.

20

Atha naṃ M. „mahārāja, manussā nāma aññaṃ mukheṃ
bhānanti¹⁵ aññaṃ karonti¹⁶ parigaṇhanto¹⁷ dve gāthā abhāsī:

13. Surijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ¹⁸ ca vassitaṃ, (supra¹⁹ 21)
maṇussaṃvassitaṃ rājā dubbijānatarāṃ tato. 129.

25

14. Api ce muṇḍati peso 'bātimitto²⁰ 'sakka²¹ ṇ vā (supra²² 21)
yo pubbe supano hutvā pacceti²³ sampajjate diso ti. 130.

Taṃ sutvā rājā „migarāja, mā maṃ evaṃ maññi, ahaṃ
hi rājam jahanto pi tuyhaṃ dinnavarāṃ na vijahissam, saddaha²⁴

¹ Bā kām. ² Bā bhattā. ³ Cā kāmā. ⁴ Cā to, Bā teta. ⁵ Cā sey. ⁶
Bā dubbho. ⁷ Bā manussa; read: manussa dūbhato? ⁸ Bā onṭa na. ⁹
Cā Bā dā. ¹⁰ Bā gāmaṃ. ¹¹ Cā satam, O' satam so. ¹² Bā gāmaṃ. ¹³
Bā dhamma. ¹⁴ Bā tamhā. ¹⁵ Bā gāmaṃ. ¹⁶ Bā bhānanti. ¹⁷
Bā parigaṇh. ¹⁸ Bā sakuntāna. ¹⁹ Cā -124, Bā -125. ²⁰ Bā saddha.

mayham¹ ti varam² adāsi. M. tassa santikā varam³ gāhanto
 attānam⁴ ādīm⁵ katvā sabbasattānam⁶ abhayadānam⁷ varam⁸ gāhi.
 Rājāpi tam⁹ varam¹⁰ datvā B-añ¹¹ nagaram¹² netvā nagaram¹³ ca
 M-añ¹⁴ ca alamkārapetvā deviyā dhammam¹⁵ desāpesi. M. devīm¹⁶
 5 ādīm¹⁷ katvā rañño¹⁸ ca rājaparisāya¹⁹ ca madhurāya manussan-
 bhūḍāya dhammam²⁰ desetvā rājānam²¹ dasahi rājadharmasohi
 ovaditvā mahājānam²² anusāsenvā araññañ²³ pavasiyā migā-
 gānaparivato vāsam²⁴ kappesi. Rājā „sabhasattānam²⁵“ abhayañ²⁶
 dhammūti²⁷ nagare bheriñ²⁸ carapesi. Tato paṭṭhāya migapakkhi-
 10 nam²⁹ koci hattham³⁰ pasāretum³¹ samattiho nāma na hosi. Migā-
 gāno manussānam³² aassāni khādati, koci vāretum³³ na sakkoti³⁴.
 Mahājāno rājagāgañ³⁵ gantvā upakkosi³⁶.

Tam³⁷ attaham³⁸ pakāseto S.³⁹ imam⁴⁰ gātham⁴¹ āha:

15. Samāgatā jānapadā⁴² begamā⁴³ ca samāgatā:

12 migā dhaññāni⁴⁴ khādanti, tam⁴⁵ devo⁴⁶ parisaedhati⁴⁷ ti. 131.

Tattha tam⁴⁸ devo⁴⁹ ti tam⁵⁰ migāgañ⁵¹ devo⁵² paṭṭhedhati⁵³.

Tam⁵⁴ sutvā rājā gāthādvayam⁵⁵ āha:

16. Kāmañ⁵⁶ janapado⁵⁷ māsī, ratṭhañ⁵⁸ cāpi⁵⁹ vinassatu,

na⁶⁰ iv⁶¹-evāhañ⁶² ruzum⁶³ dabbhe⁶⁴ datvā⁶⁵ abhayañ⁶⁶akkhijam⁶⁷. 132.

17. Mā me⁶⁸ janapado⁶⁹ āsi, ratṭhañ⁷⁰ cāpi⁷¹ vinassatu,

na⁷² iv⁷³-evāhañ⁷⁴ migarājassa⁷⁵ varam⁷⁶ datvā⁷⁷ nussā bhāne⁷⁸ ti. 133.

Tattha māsīti⁷⁹ kāmañ⁸⁰ mayham⁸¹ janapado⁸² māsī⁸³ mā⁸⁴ heto⁸⁵, ruzum⁸⁶ ti⁸⁷ na⁸⁸
 iv⁸⁹-eva⁹⁰ āhañ⁹¹ sutvannavassāsa⁹² ruzumigarājassa⁹³ abhayañ⁹⁴ datvā⁹⁵ dabbhissami.

Mahājāno rañño⁹⁶ vacanam⁹⁷ sutvā⁹⁸ kiñci⁹⁹ vattum¹⁰⁰ avisañanto¹⁰¹
 25 patikkamī¹⁰². Sā¹⁰³ kathā¹⁰⁴ viṭṭhārikā¹⁰⁵ ahoṣi. Tam¹⁰⁶ sutvā¹⁰⁷ M.
 migagāgañ¹⁰⁸ sannipātetvā¹⁰⁹ „ito¹¹⁰ paṭṭhāya¹¹¹ manussānam¹¹² aassam¹¹³“
 mā¹¹⁴ khaditthā¹¹⁵ ti¹¹⁶ ovaditvā¹¹⁷ „attano¹¹⁸ khettesu¹¹⁹ paṇṇasāḍḍam¹²⁰

¹ B¹ omite : v. ² B² sabhasam³ sa- ³ B³ khādanto⁴ keneci⁵ nistrenam⁶ na⁷
 sakkhissamī. ⁴ B⁴ -oa. ⁵ B⁵ -sten. ⁶ B⁶ omite⁷ ratihī. ⁷ B⁷ ja-. ⁸ C⁸ v⁹ mū
 mam¹⁰ janapado¹¹ ahom¹² in the place of mā¹³ nam¹⁴ - - ⁹ C⁹ -va, B¹⁰ omite¹¹ eve¹² mā,
¹⁰ B¹¹ besī. ¹¹ B¹² paṭṭapakkhi. ¹² C¹³ viṭṭhārikas, C¹⁴ -kathā, B¹⁵ viṭṭhāri. ¹³
¹³ B¹⁶ -pāṭipetvā. ¹⁴ B¹⁷ aassamī. ¹⁵ B¹⁸ -dathā.

bandhantū¹ 'ti manussānaṃ pesesi. Manussā tathā karimhe².
Tāya saññāya migā yāvaṃ ajjakālā³ sassaṃ na khādanti.

S. i. d. ā. „na bhikkhāre idāṃ⁴ eva⁵ Devadatto akataṇṇo yevā⁶
'ti vatrā j. v.: „Tadā seṭṭhipatto Devadatto ahesi, rājā ānando, ruru-
migo⁷ aham evā⁸ 'ti. Rurumigajātakaṃ.

10. Sarabhamigajātaka.

Atisaṃsāreya purisa ti. Idāṃ S. J. v. attanā¹ saṅkhitteṃ
pucchamaṃ pañhaṃ dhammasaṃvāpatino² viṭṭhārena vyā-
karaṇaṃ ā k. Tathā paṇa S. theṇaṃ saṅkhitteṃ pañhaṃ pucchā.
Devorahaṃ tairiyyaṃ saṅkhepato anupubbikathā: Rājagaho seṭṭhāno 10
hi samiko sandhamppato³ āyamaṃ Piṇḍa-⁴ bhāradvājaṃ iddhīyā
galite S. bhikkhūnaṃ iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ paṭikkhipi. Tadā tū-
thiṃ „paṭikkhitteṃ samaggaṃ Gotamaṃ iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ, idāṃ
mayā pi na karissatī⁵“ evisseva manikubhūteṃ attano sāvakheṃ
„kiṃ bhante iddhīyā pattaṃ na gacchitthā⁶“ ti vuccamānā „o⁷ etan⁸ 15
āruo amhākaṃ lokkārāṃ, evarasā puna dāruppattasā⁹ attāya¹⁰
attanā saṃhasakkhamaggaṃ¹¹ ka gāhāṃ paṭikkhevatī¹² na gac-
chissā¹³“, samaggaṃ paṇa Sakya-pattiya¹⁴ kulahālutīya¹⁵ iddhim dassetva
gacchissā, mā amhākaṃ iddhikāraṇaṃ bhāro¹⁶ ti dāṭayittha. mayā
hi, tūṭhanta samaggaṃ Gotamaṃ sāvakā, ākammhamāṃ paṇa 20
samaggaṃ Gotamaṃ eva saṃdhiṃ iddhim pi dassetvāṃsa, saccā
hi¹⁷ samaggaṃ Ū. ekaṃ pāṭihāriyaṃ karissatī mayā¹⁸ dīgugaṃ¹⁹
karissāmi²⁰ 'ti kathayissāṃ. Tūṃ sutvā²¹ lokkheṃ Bhagavato ārocesuṃ:
„bhante tūthiṃ kiṃ pāṭihāriyaṃ karissāmiti²².“ Saṭṭhā²³ „bhik-
khāre²⁴“, karosā, aham pi karissāmi²⁵“. Tūṃ sutvā Bhikkhūro 25
āgantvā Bhagavatānaṃ pucchā: „bhante pāṭihāriyaṃ²⁶ karissāthā²⁷“ ti.
„Āna mahārāja²⁸“ ti. „Nāna bhante sikkhāpalaṃ pañhanta²⁹“ ti. „Mahā-
rāja, tūṃ mayā sāvakānaṃ pañhantaṃ, Buddhānaṃ puna sikkhāpalaṃ

¹ Bā pāṇasāṃsāṃsāṃ bandhanteva manussānaṃ ghesāpese ti vatrā bandhānaṃ.

² Bā jīvissāṃsāṃsā. ³ Bā adda pubbe pi. ⁴ Bā -vāraṇa. ⁵ Bā -vāraṇa attanā.

⁶ Cā -na. ⁷ Bā -o. Cā -itena pucchitvā. ⁸ Bā gacchitthā. ⁹ Bā natanā. ¹⁰

Bā dāruppattasā. ¹¹ Bā -ā. ¹² Bā paṭikkhevatī. ¹³ Cā gacchissā. Bā gac-

chissā. ¹⁴ Bā -vāraṇa. ¹⁵ Bā pi. ¹⁶ Cā adda deva karissāmi tairiyyaṃ sa-

maggaṃ Ū. karissatī. ¹⁷ Bā dīgugaṃ. ¹⁸ Cā -vāraṇa. ¹⁹ Cā -vāraṇa. ²⁰ Cā -vāraṇa.

²¹ Bā saccā karosā. ²² Bā adda ita. ²³ Bā adda ita.

nāma n' atthi, yathā hi mahārāja tava uyyāne paṇḍapālāso aññe-
 ssa¹ cārūtaṃ² na tava evaṃ sampadaṃ idaṃ dattābhaṃ³ ti. „Ka-
 haṃ⁴ pana bhante pāṭhāriyaṃ karissathā⁵“ ti. „Sāvatthīnagare gaṇ-
 ḍamharukkhaṇṇūle⁶“ ti. „Ambehi⁷ tattha kim kattābhaṃ⁸“ ti. „Na
 5 kiñci mahārājā⁹“ ti. Punnadivase¹⁰ S. karābhuttakiceo cārūkaṃ paṭṭhānā.
 Maṇḍeṣā „kuhiṃ bhante S. gacchatū¹¹“ pucchanti. „Sāvatthīnāgare-
 dvāre gaṇḍamharukkhaṇṇūle utthiyamaddānaṃ¹² yamakapāṭhāriyaṃ
 kātun¹³“ ti tevaṃ bhikkhū kathayanti¹⁴. Mahājano „acchariyarūpaṃ¹⁵
 kira¹⁶ pāṭhāriyaṃ bhavissati¹⁷, passissāma ssa¹⁸“ ti gharadvārāni chad-
 10 detvā Suttāhāra¹⁹ saddhīm āvra agamāsi. Aññatthiya²⁰ „mayam pi
 samapassa G-ssa pāṭhāriyakammaṇṇāṭṭhāne pāṭhāriyaṃ karissāma²¹“ ti
 opatthākehi saddhīm S-ssa eva anubandhimāsu. S. anupabbosa pana
 Sāvatthiṃ gantvā tuṇḍā²² „pāṭhāriyaṃ kira bhante karissathā²³“ ti
 pucchito „karissāmiti²⁴“ eva²⁵ „kadā bhante²⁶“ ti vutta „ito attame
 15 divase, āvāhipuṇṇamāsiyaṃ²⁷“ ti āha²⁸. „Maṇḍapam karonti bhante²⁹
 ti. „Alaṃ mahārāja, mama pāṭhāriyakaraṇatthāne Sakke³⁰ dvāda-
 sayojanikaṃ tatasaṃmaṇḍapam karissatthi³¹. „Etaṃ kārāṇam nagare
 ugghosāpeṇi bhante³²“ ti. „Ugghosāpehi mahārājā³³“ ti. Rājā dhamma-
 ghoṣakaṃ alaṃkatalatthipāṭṭhūm āropetvā „S.³⁴ kira Sāvatthīdvāre
 20 gaṇḍamharukkhaṇṇūle utthiyamaddānaṃ pāṭhāriyaṃ karissati ito att-
 ame³⁵“ divase³⁶ ti devasaṃsaṃ ghoṣamaṃ karoti³⁷. Tūthiya³⁸ „gaṇḍa-
 harukkhaṇṇūle kira karissatthi³⁹“ ānākaṇaṃ dhammā dattvā⁴⁰ Sāvatthi-
 āmante ambharukkhe chindāpayissu, Ibhaṃmaghoṣako puṇṇamdivase⁴¹
 „pāto va aṭṭha⁴²“ pāṭhāriyaṃ bhavissatthi⁴³ ugghosāsi⁴⁴. Deraṭāna-
 25 bhāveṇa sakāyaśambhudiya dvāre phatvā ugghositaṃ vīra ahoṃ, ya⁴⁵ ya
 gantam cittaṃ appādenā⁴⁶ te te Sāvatthiṃ patissa⁴⁷ eva attānaṃ pa-
 ssaṃ, dvādaśayojanikā parisa ahoṃ. S. pāto va Sāvatthiṃ piṇḍāva
 parissutaṃ nikkhami. Gaṇḍo nāma⁴⁸ rājyuyānpālo pindipakkam eva
 kumbhappamāṇaṃ mabantaṃ ambapakkam tuṇḍo haranto S-ssa nagara-
 30 dvāre dāva „idaṃ T-ssa⁴⁹ eva anaccharikaṃ⁵⁰“ ti⁵¹ adāsi. S. paṭigga-
 hetvā⁵² tatth⁵³ eva ekamante⁵⁴ nāmaṃ paribhūṇājivā⁵⁵. „Ananda, imam
 atthiṃ⁵⁶“ uyyānpālāso imasmiṃ phāse ropatattāya dehi, eva gaṇ-

¹ B¹ aññe. ² C² B² cārū. ³ B³ karā. ⁴ B⁴ ambe. ⁵ B⁵ -sa. ⁶ B⁶
 thessā bhikkhūnaṃ kathāya eva. ⁷ B⁷ ambechariyaṃ eva rūpaṃ. ⁸ B⁸ ambe kiñci.
⁹ B⁹ -ti. ¹⁰ C¹⁰ aññe, B¹⁰ ānāka. ¹¹ B¹¹ aho. ¹² B¹² aññe devatā. ¹³ B¹³
 āhaya. ¹⁴ B¹⁴ -sa. ¹⁵ B¹⁵ -at. ¹⁶ B¹⁶ aññe ānāka. ¹⁷ B¹⁷ puṇḍam. ¹⁸
 B¹⁸ āhaya. ¹⁹ B¹⁹ -ti. ²⁰ C²⁰ parissa, B²⁰ eva parissuta. ²¹ B²¹ pana. ²²
 B²² aññe. ²³ C²³ -gahāpetvā. ²⁴ B²⁴ -sa. ²⁵ B²⁵ -jāna. ²⁶ B²⁶ sampatthi.

paṇḍo nāma bhavissatīti¹ āha. Thero tatthū akāsi. Uyyānapālo
 paṇḍo viyūhitrā ropesi. Tath' khaṇṇā ūsa aññhiṃ bhijjivā mūlāni
 otarāsiṃ, mahājanassa olo-
 kentassa² eva pappāsabattinakkhuddha pappāsabattisāsikkhā³ ubbedhena
 ca hatthasatiko amhrukko sampajji⁴, tāvad ev' assa pappāni ca
 phalāni ca utthahāsi. so madhukaraparivato⁵ savaṇṇavayuppaphala-
 bharito⁶ uddham pūretvā utthāsi. vāṭappaharaṇakāle madhukara-
 pakkhāni⁷ patimsu, pucchā āgucchamā bhikkhū paṭibhūjitrā va āga-
 miṃsu⁸. Sāyaphasamaye devatājā āvajjanto „sattaratanaṇḍapākara-
 ṇaṃ⁹ ambhāsaṃ bhūro¹⁰ karo¹¹ ti¹² nātvā Viśakammaṃ pesetvā dvāda- 10
 sajanikaṃ ulūppalaṇḍhaṇṇaṃ sattaratanaṇḍapaṇḍuṃ kāresi. Ekaṃ
 āśaśasāsiṇakkaṇḍadevatā sammipatimsu. S' iṭṭhiyamaḍḍhaṇṇaṃ asā-
 dhiḍḍhaṇṇaṃ āśakāsi yamakupātibhāriyaṃ katvā bahuna¹³ janaṃsa paṇaṇṇa-
 bhāraṃ nātvā oruyha Buddhāya uddama dhammaṃ devesi. Viṇṇi- 15
 pākotiyo amataṇṇaṃ pimsu. Tato „purimabuddhā pana pāji-
 bhāriyaṃ katvā kuttha gacchanthi¹⁴. āvajjanto „Tāvatiṃsalihavanāni¹⁵ ti
 āstvē Buddhāsaṃ utthāya ḍakkhiṇapāṇaṃ Yagandharanuddhāsi¹⁶ tha-
 petvā vāṇapāḍeṇa Sinerumattakam akkamātvā Pāṇicattakamūlo
 Paṇḍakambhalādhāya eassaṃ upagaṇtvā antotemāsaṃ devānaṃ Abhi- 20
 dhammakāṭhaṃ¹⁷ katheti¹⁸. Parisaṃ Sattim' gutatthānaṃ ajjānti¹⁹
 āstvē²⁰ va „gamissāma²¹ ti²² tatth' eva temāsaṃ yaṃ. Upakattāya
 govārāpāya Mahāmoggallāsaṭṭhero gantvā Bhagavato ārocesi. Atha
 naṃ S. pucchi: „kāhaṃ pana etarahi Sāriputta²³ ti. „Esa bhaṇṇa
 pūtibhāriya paṇḍitvā palabujetha pañcahi bhikkhusatthi sadbhīṃ Sam- 25
 kassanagare²⁴ vasatthi²⁵. „Moggallāsa, ahaṃ so sattamo divase Sam-
 kassanagaravāso etarissāmi. Tasm' dajjhukāmaṃ Samkassanagare samu-
 patantā²⁶ ti. Thero „ādhā²⁷ ti²⁸ patissuṇṇitvā āgamtā²⁹ paribāya āro-
 cetvā³⁰ ukhalaparisaṃ Sāvattitho timsanyojanaṃ Samkassanagamāni eka-
 mūhatten³¹ eva pāposi. S. vuttihavaṃ³² pavāretvā „mahārāja manussa-
 lokam gamissāmiti³³ Sakkaṃ ārocesi. Sakko Viśakammaṃ āmantetvā 30
 „Dasabhalassa manussa-lokaganamutthāya seṇānaṃ³⁴ karohitī³⁵ āha. So
 Sinerumattakam seṇānaṇḍaṃ Samkassanagaravāso dhammapāṇaṃ katvā
 majjhe amānanyam ekamūhaṃ pāso rajatananyam ekamūhaṃ pāso su-

¹ C² Rā. i. ² C² utthāsi. ³ so all three MSS. ⁴ C² sampajjisi.
⁵ Rā madhukarapatta-ariyaṇḍo. ⁶ Rā -bhā-. ⁷ Rā madhukar-. ⁸ C² suttāsa-
 manāpāṇa-. ⁹ C² suttāsaṇḍapaṇḍa-. ¹⁰ Rā suttaratanaṇḍapaṇḍa-. ¹¹ C² karo.
¹² Rā karo. ¹³ Rā karo. ¹⁴ Rā -mayhākam. ¹⁵ Rā -si. ¹⁶ C² -B. Rā -si.
¹⁷ Rā -si. ¹⁸ Rā -si. ¹⁹ so all three MSS. ²⁰ Rā -si. ²¹ Rā -si.
²² C² om. ²³ Rā -si. ²⁴ Rā -si. ²⁵ Rā -si. ²⁶ Rā -si. ²⁷ Rā -si. ²⁸ Rā -si.
²⁹ Rā -si. ³⁰ Rā -si. ³¹ Rā -si. ³² Rā -si. ³³ Rā -si. ³⁴ Rā -si. ³⁵ Rā -si.

vaṇṇanayam ti tīṇi sopānāni nāpasi. tattarānānamyā redikāpaṭṭikkhepā
 1¹ ti. S. lokācivaraṇaṃ paṭṭhāriyāṃ katvā majjhe maṇḍanayena sopā-
 nena utari. Sakko pattaivaraṇaṃ aggahasi. Soyāso vilāvijānāsi. Sā-
 khaṇapati Brahmā² chuttamā dhāreṇi, dhammasamakkharāladarataṃ dīḍha-
 3 gandhamālādīhi pūjeymasu. S-rāṃ dhuraṇopāne paṭṭhāritam³ puthhamam
 eva Sāriputtanthero vandi. pucchā ceṇapariṇā. Tasmiṃ samāgamaṃ S.
 entesi: „Maggallāno biddhissā ti pākatō. Lipāli vinayadhara ti. Sāri-
 puttassa pama mahāpaṭṭhāgamo na pākatō. thupetrā⁴ maṇḍ⁵ aṭṭho vama
 10 aṭṭho samapāṭṭho⁶ nāma a⁷ utthi, paṭṭhāgamaṃ naṃ pākatam karissā-
 mihi⁸ puthhamam tāra puthujjanapaṭṭhaṃ⁹ pucchā. tam puthujjama va
 kathayissam¹⁰. Tāto sotāpanānānam vīriyaṃ paṭṭham pucchā. tam pi
 sotāpanam va kathayamam. puthujjama na jānāmi. Evaṃ¹¹ sakadā-
 gamavīriyaṃ anāgāmivīriyaṃ khipāsavavīriyaṃ mahāsāvakaṃvīriyaṃ na paṭ-
 15 thāmi pucchā. tam jā jhāmaṃ bhoṭṭama¹² na jānāmi. uparimā upari-
 mi¹³ kathayimam¹⁴. aggaṇvakaṃvīriyaṃ paṭṭhapaṭṭhaṃ pi aggaṇvukaṃ
 va kathayimam¹⁵. aṭṭho na jānāmi. Tāto Sāriputtantherassa vīriyaṃ
 paṭṭham pucchā. tam therō va kathesi. aṭṭho na jānāmi. Maṃvassā
 „ko nāma eva therō S-rā. vaddhimaṃ kathesi¹⁶“ pucchātvā „dhamma-
 20 senāpati Sāriputte nāma¹⁷“ ti suttā „aho mahāpaṭṭho“ ti vadāmi.
 Tāto paṭṭhāya dhammasamādhānaṃ antaro therassa mahāpaṭṭhāgamo pā-
 kato jāto. Attha naṃ S.

Ye ca saṃkhataḍḍhanāme ye ca sekhā puthā idha

tesam na nīpaka triyam puthhe jambhūti vāṭṭi¹⁸ ti

tiḍḍhānīyaṃ paṭṭham pucchātvā „dhammaṃ na kho Sāriputta saṃkhitteṇa
 15 bhāṇāmaṃ katham viṭṭhāreṇa aṭṭho dappalabbo“ ti kho. Therō paṭ-
 thāmi¹⁹ „soketā²⁰ „S. maṃ sekhāsekhānam“ bhikkhūnaṃ āgamanapaṭi-
 padam pucchāmi²¹“ paṭṭhe nīkkamāmi²² kutvā „āgamanapaṭipadam²³
 nāma khandhādiyaṃvāna bāhūhi makkhihi sakkā kathetum, kataṃkātāna²⁴
 20 na kho kathetum Sattbo ajjhāsayam gaphitum sakkhissāmi²⁵“ ajjhāsaye
 kamāmi²⁶. S. „Sāriputte paṭṭhe nīkkamāmi, ajjhāsaye paṇaṃ na katha-
 khati, mayā aṃye aḍḍhe kathetum na sakkhissati, anyam naṃ

¹ B⁴ parikkema, oṇṇṇṇa ti. ² B⁴ mahābra. ³ B⁴ paṭṭhāritam. ⁴ B⁴ aṭṭho

āra. ⁵ B⁴ aṭṭho. ⁶ B⁴ aṭṭho. ⁷ B⁴ aṭṭho. ⁸ B⁴ aṭṭho. ⁹ B⁴ aṭṭho. ¹⁰ B⁴ aṭṭho. ¹¹ B⁴ aṭṭho. ¹² B⁴ aṭṭho. ¹³ B⁴ aṭṭho. ¹⁴ B⁴ aṭṭho. ¹⁵ B⁴ aṭṭho. ¹⁶ B⁴ aṭṭho. ¹⁷ B⁴ aṭṭho. ¹⁸ B⁴ aṭṭho. ¹⁹ B⁴ aṭṭho. ²⁰ B⁴ aṭṭho. ²¹ B⁴ aṭṭho. ²² B⁴ aṭṭho. ²³ B⁴ aṭṭho. ²⁴ B⁴ aṭṭho. ²⁵ B⁴ aṭṭho. ²⁶ B⁴ aṭṭho.

¹ B⁴ parikkema, oṇṇṇṇa ti. ² B⁴ mahābra. ³ B⁴ paṭṭhāritam. ⁴ B⁴ aṭṭho

āra. ⁵ B⁴ aṭṭho. ⁶ B⁴ aṭṭho. ⁷ B⁴ aṭṭho. ⁸ B⁴ aṭṭho. ⁹ B⁴ aṭṭho. ¹⁰ B⁴ aṭṭho. ¹¹ B⁴ aṭṭho. ¹² B⁴ aṭṭho. ¹³ B⁴ aṭṭho. ¹⁴ B⁴ aṭṭho. ¹⁵ B⁴ aṭṭho. ¹⁶ B⁴ aṭṭho. ¹⁷ B⁴ aṭṭho. ¹⁸ B⁴ aṭṭho. ¹⁹ B⁴ aṭṭho. ²⁰ B⁴ aṭṭho. ²¹ B⁴ aṭṭho. ²² B⁴ aṭṭho. ²³ B⁴ aṭṭho. ²⁴ B⁴ aṭṭho. ²⁵ B⁴ aṭṭho. ²⁶ B⁴ aṭṭho.

¹ B⁴ parikkema, oṇṇṇṇa ti. ² B⁴ mahābra. ³ B⁴ paṭṭhāritam. ⁴ B⁴ aṭṭho

āra. ⁵ B⁴ aṭṭho. ⁶ B⁴ aṭṭho. ⁷ B⁴ aṭṭho. ⁸ B⁴ aṭṭho. ⁹ B⁴ aṭṭho. ¹⁰ B⁴ aṭṭho. ¹¹ B⁴ aṭṭho. ¹² B⁴ aṭṭho. ¹³ B⁴ aṭṭho. ¹⁴ B⁴ aṭṭho. ¹⁵ B⁴ aṭṭho. ¹⁶ B⁴ aṭṭho. ¹⁷ B⁴ aṭṭho. ¹⁸ B⁴ aṭṭho. ¹⁹ B⁴ aṭṭho. ²⁰ B⁴ aṭṭho. ²¹ B⁴ aṭṭho. ²² B⁴ aṭṭho. ²³ B⁴ aṭṭho. ²⁴ B⁴ aṭṭho. ²⁵ B⁴ aṭṭho. ²⁶ B⁴ aṭṭho.

¹ B⁴ parikkema, oṇṇṇṇa ti. ² B⁴ mahābra. ³ B⁴ paṭṭhāritam. ⁴ B⁴ aṭṭho

āra. ⁵ B⁴ aṭṭho. ⁶ B⁴ aṭṭho. ⁷ B⁴ aṭṭho. ⁸ B⁴ aṭṭho. ⁹ B⁴ aṭṭho. ¹⁰ B⁴ aṭṭho. ¹¹ B⁴ aṭṭho. ¹² B⁴ aṭṭho. ¹³ B⁴ aṭṭho. ¹⁴ B⁴ aṭṭho. ¹⁵ B⁴ aṭṭho. ¹⁶ B⁴ aṭṭho. ¹⁷ B⁴ aṭṭho. ¹⁸ B⁴ aṭṭho. ¹⁹ B⁴ aṭṭho. ²⁰ B⁴ aṭṭho. ²¹ B⁴ aṭṭho. ²² B⁴ aṭṭho. ²³ B⁴ aṭṭho. ²⁴ B⁴ aṭṭho. ²⁵ B⁴ aṭṭho. ²⁶ B⁴ aṭṭho.

dāsaṃsīr' uyyam' dāsaṃsīr' ¹ bhūtam' idam' ti ², Sāriputta samāsa-
 paṇā ³, 'ti āha. Evaṃ kir' uyya āhosi. „Sāriputta mam' ajjhāsayam
 gahetvā kathento khuddhāvaseṇa kathesatthi" ⁴ therassa sala naya-
 dūmā ⁵ so puṭh'o nayasatama nayasahassena upatthūsi ⁶, so 8-rā dinn-
 naye ⁷ thitvā Bodāhaviṣaye puṭham' kathesi. 8. dvādaśayamukāya ⁸
 pariṣāya dhammanā ⁹ devesi. timsapāpakeṭṭiya amatajānāṃ pīrimsa.
 8.⁴ paṇsam uyyojetvā cārikam' caranto anupubbena Sāvattihim' gantvā
 paṇḍivase Sāvattihīyam' paṇḍiya caritvā piṇḍapātāpātikkanta bhikkhūhi
 vatte dāsete gandhakūṭṭhaṃ pūrehi. Sāyaphasamaye bhikkhū therassa
 gupakāntam' kathetvā dhamma-abhāyāṃ nīdānesi: „muhāpaṇṇo āvuso ¹⁰
 Sāriputta puthupaṇṇo javanapaṇṇo tikkipapaṇṇo obbedhikapaṇṇo.
 Dasabalena sammāhiteṇa pucchitupaṇṇam' vāthārena kathesi" ¹¹. 8.
 āgacchvā „kāyaṃ na 'tiha bhikkhave" ¹² k. ¹³ ti pucchitvā „imāya
 nūmā" ¹⁴ ti vatte „am' bhikkhave idam' eva pūbhe p' ¹⁵ esa sammāhiteṇa
 khāstāssa vāthāren' ¹⁶ uttham' kathesi" ¹⁷ yevā ¹⁸ ti vatrā a. ā. ¹⁹

A. B. Br. r. k. Bo. sarabhinuṃigayoniyaṃ utthattitvā ²⁰
 araṇṇe pavasasi ²¹. Rājā migavittako āhosi thāmasaṃpanno.
 aññam' manussaṃ manusso ti pi ²² na ganeti ²³. So ekadivasaṃ
 migavaṇṇe gantvā amāce āha: „yassa paṇṇena migo palāyati
 ten' ²⁴ eva so dādo ²⁵ dātabbo" ²⁶ ti. Te cintayimāsu: „kadāci ²⁷
 gehamajjhe thitāpi koṭṭhakaṃ vitarjjanthi" ²⁸. utthitamigam' ²⁹ yena
 kenaci upāyena raṭṭho thitatthānam' eva āropesaṃsā ³⁰ 'ti cin-
 tetvā ³¹ ca pana katikam' ³² katvā raṭṭho dharumaggam' adāmesa.
 Te mahantaṃ gumbhaṃ parikkhipitvā muggarūḍhi bhūmim' haṅ-
 pesom' ³³. Paṭhamam' eva sarabhanmigo utthiṭṭya tikkhattum' gum-
 bhaṃ anuparigantvā ³⁴ palāyannokāsam' olokeno sesadisāsu ma-
 nusse bāhiya bāham' dhamunā dhammā āhacca niraṇṭara ³⁵ thite
 diāvā raṭṭho thitatthāne yeva okāsaṃ addasa. So ummāḍitva ³⁶

¹ Bā dāsaṃsīr. ² Bā idam, omitting ti. ³ Cā -passasi, Cc passasi. ⁴ Bā upa-
 thapeti. ⁵ Bā -yena, Cc -yena cert. iv -ya. ⁶ Bā davalokato oteritvā sū-
 kassanagavādāre thito sūthā. ⁷ Cc -lyam. ⁸ Bā -reva kathesi. ⁹ Cc Bā -aya.
¹⁰ Bā amāsa pari. ¹¹ Bā aññe manussa, omitting manusso ti pi. ¹² Cc bhāsi.
¹³ Cc amāsa dāyo. ¹⁴ so Cc; Cc vitarjjanthi. Bā -vamaṃhe thitatthānaṃ vitar-
 jjanthi. Bā vamaṃhe thitatthānaṃ vitarjjanthi. ¹⁵ Bā -gandhitaṃ pi. ¹⁶ Bā -vata.
¹⁷ Bā katham. ¹⁸ Bā pavasasi. ¹⁹ Bā amāsaṃsā, Bā anuparigantvā. ²⁰
 Bā niraṇṭara. ²¹ Bā ummāḍitvā tesam.

akkhise vālukam khīpamāno viya rājānaṃ abhinukho agamāsi.
 Rājā taṃ lobhasampattiṃ¹ diṣvā saraṃ khīpityā virajjhi. Sara-
 bhamigā nāma saraṃ vañcetum chekā honti: euro abhinukhaṃ
 āgacchante vegaṃ gāhāpetvā² tiṭṭhanti, pacchato āgacchante
 5 vegaṃ purato va³ javanti⁴, oparibhāgenāgacchante⁵ piṭṭhīm
 nāmenti, passaenāgacchante thokaṃ apagacchanti, kucchimajjham⁶
 sandhāyāgacchante⁷ parivattitvā patanti, euro atikkante vāta-
 chinnavatālabakavegaṃ palāyanti. So pi rājā tasmim parivattitvā
 patite „sarabho me viddho“ ti nādaṃ muñci. Sarabho utthāya
 10 vātavegaṃ palāyi balamandalaṃ bhijjityā, abhesa passesa thitā⁸
 omaccā sarabhaṃ palāyamānaṃ diṣvā ekato hotvā pacchimaṃ
 „miga kaṣa“ thitattthānaṃ abhirūhīti⁹ „Raṇṇo thitattthā-
 naṃ“ ti „Rājā viddho me“ ti vadati, ko nena¹⁰ viddho ti,
 nibbiraṇṇho¹¹ bho amhākaṃ rājā, bhūmi oṇa¹² viddho¹³ ti ti tenā-
 15 nappakārena raṇṇā saddhīm kelim karimha. Rājā cintesi:
 „Ime maṃ parihāsanti“, mama pamānaṃ na jānanti“ gāḥhaṃ
 nivāsetvā patṭiko va khaggaṃ ādāya „sarabhaṃ gahissāmi“
 vegaṃ pakkhandi. Atha naṃ diṣvā tīṇi yojanāni anubandhi.
 Sarabho araṇṇaṃ pāvisi, rājāpi pāvisi yeva. Tattha¹⁴ sara-
 20 bhamigassa gamānamagge satthihattamatto¹⁵ mahāpātīpāda-
 narakāvāto¹⁶ aṭṭhi, so timāhatthamatto¹⁷ udakena punno
 tīnehi¹⁸ paticchanno. Sarabho udakagandhaṃ ghāyitvā va
 āvatalhavaṃ¹⁹ āutvā thokaṃ osakkivā gato²⁰. Rājā para
 ujūkaṃ eva āgacchanto tasmim papatī. Sarabho taṃśa pada-
 25 saddaṃ anuanto nivattitvā taṃ apassanto „narakāvāto patito
 bhavissati“ gatvā āgantvā²¹ olokento naṃ gambhīraudake
 appatittham kilāmantam diṣvā tena kataṃ aparādhāṃ hadaye

¹ B¹ phala-sampanna. ² B² āhāpetvā vijjhi. ³ B³ āhāpetvā. ⁴ B⁴ omitta pataveva.

⁵ B⁵ jāhanti. ⁶ B⁶ -gena. ⁷ C⁷ kucchima ajjham, B⁷ only kucchhi. ⁸ B⁸ sa-
 nuyagacchante. ⁹ B⁹ -ta. ¹⁰ B¹⁰ adda passā. ¹¹ B¹¹ -cuyhiti. ¹² B¹² tena.

¹³ B¹³ nibbiraṇṇho. ¹⁴ B¹⁴ adda. C¹⁴ vijjho. ¹⁵ no all these MSS. ¹⁶ B¹⁶ so
 tattha. ¹⁷ B¹⁷ sandhāyāthittho. ¹⁸ C¹⁸ -kāvāto, B¹⁸ -pātīpāto. ¹⁹ B¹⁹ -hatta-
 patto. ²⁰ B²⁰ adda sa. ²¹ B²¹ adda. ²² B²² adda in the place of a s.

²³ B²³ omitta a.

akātvā saṅjātakūruṇṇo „mā mayi paṇṇato va rājā“¹ nassato,
 imambhā naṁ dukkhā mocessāmiti“² āvāṭṭhite tīhito „mā bhāyi
 mahārāja, ahaṁ tam dukkhā mocessāmiti“³ vatvā uttaro piya-
 puttam uddharitum assāham karonto viya (ass⁴ uddharanattihāya
 silāya yoggaṁ⁵ kaivā va „vijjhissāmiti“⁶ āyatam⁷ rājānam satthi-
 hatthā narakā uddharitvā assāsetvā piṭṭhiṁ āropetvā araṇṇā
 oharitvā senāya avidūre otāretvā evādam assa datvā pañcasu
 silesu paṭṭihāpeti. Rājā M-am viḥāya gantum⁸ asakkento
 āhu: „sāmi sarabharāja“, mayā saddhiṁ Bārānasin ehi, dvālu-
 sayojanikāya te⁹ Barāpasīyā¹⁰ rajjam dammi, tam karohi¹¹.
 „Mahārāja, mayam tiracchānagatā, na me rajjen“¹² attho, sace te mayi
 sineho atthi mayā diṇṇāni silāni rakkhanto ratthavāsino pi silāni¹³
 rakkhāpehiti“¹⁴ tam evaditvā araṇṇam eva pāvīsi. So assa-
 punnehi nettehi tassa guṇa śaranto va senam sampāpavitvā
 senuṅgaparivato nagaram gantvā „ito paṭṭhāya sakalaratthavāsino
 pañcasilāni rakkhanto“¹⁵ ti dhammabheriṇ carāpeti. M-ena paṇa
 attano katagunam kassaci akathetvā sāyam nānaggarasabhojanam
 bhuñjitvā ālamkatasayana¹⁶ sayitvā paccāsakāle M-assa guṇam
 saritvā utthāya sayanapitthe pallamkena nisiditvā piṭṭipuggena
 hadayena ehaḥi gāthāhi udānati udānesi:

1. Āsimseth¹ eva² puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J.I.p.101.)
 passāmi vo 'haṁ attānam, yathā icchāmi tathā āhu. 134.
2. Āsimseth¹ eva² puriso, na nibbindeyya paṇḍito,
 passāmi vo 'haṁ attānam udakā thalam abbhataṁ. 135.
3. Vāyameth¹ eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J.I.p.101.)
 passāmi vo 'haṁ attānam, yathā icchāmi tathā āhu. 136.
4. Vāyameth¹ eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J.I.p.101.)
 passāmi vo 'haṁ attānam udakā thalam abbhataṁ. 137.
5. Dukkūpanito pi naro sapaṇṇo
 āsam na chindeyya sukhāgamāya.

¹ Cā add. ko. ² Bā silayogam. ³ Bā āsimsatvā. ⁴ Bā ekaṁ vasiṭṭam. ⁵ Bā
 -bhamigārāja. ⁶ Bā tam. ⁷ Cā -siyam. ⁸ Bā karohi. ⁹ Cā paccāsakāle.
¹⁰ Bā -gama. ¹¹ Bā āsimsatvā.

bahū hi phassa abhita hitā ca,

avitakkitā maccam upabbajanti. 136.

6. Acintitāṃ pi bhavati, cintitāṃ pi vinassati,

na hi cintāmayā bhogā itthiyā parisassa vā ti. 139.

- 5 Kālasāthasak¹ 'ti ācārādalakammanā alāra etāva kamma āsāḥ ka-
roth' eva, na ukkagbhayya, jathā tejjhā ti abhā hi saṅghāthā narakā
vithānā tejjhā. 6 'māhi tarh' eva jato, tato vithānā yevā 'ti dipeti, akirā
hitā 6 'ti dukkaphassā ca suttaphassā ca marasaphassā ca jivitasaphassā vā
'ti pā artho², sattānam hi marasaphassā ahiṭo jivitasaphassā hito, tassa avitakkito
10 acintito pi³ marasaphassā⁴ vā ācārādalā dasseti, acintitāṃ pi⁵ mājā kāmā
pāssānāhi na cintitā, sarabham māssānāhi cintitā, idānā pana mē cintitā
nāstham, acintitā eva jānā, bhoga ti yasaparivāra, mē cintāmayā na bhoti,
tassa ānāyā vithānā eva kālabham, vithānā hi acintitāṃ pi hoti yeva.

- Tass' evaṃ odānentass' eva arunam utthahi. Parohito
15 pāto ca sukhasaṃyapucchānattham āgantvā dvāre⁶ thito taseṇ
odānagghasaddam antvā cintesi: „rājā hiya mīgavaṇṇa agamāsi,
tatha sarabhamigam viraddho bhavissati, tato amacceli nva-
hasāyamāno „māreivā tam ānassaṃmūti“⁷ khattiyamāneṇ' eva
tam anubandhanto saṅghāthatthe narako patito bhavissati, da-
20 yālenā sarabharājena rañño dhamā aciatetvā rājā' oddharo⁸
bhavissati, tena maññe udānam odānesitī⁹. Evaṃ brāh-
manassa rañño paripuṇṇavyaṇṇanam udānam antvā sumajjite
ādhāse mukham olokentassa ekkāyā viya raññā ca sarabham ca
kātakāraṇa¹⁰ pākatam āhesi. So nakkhagga dvāraṃ koṭ-
25 thesi¹¹. Rājā „ko eso“ ti pucchi. „Ahaṃ deva parohito“ ti.
Ath' assa dvāraṃ vitaritvā „ito eh' ācariyā“¹² ti āha. So
pavāsītva rājānam jayāpetvā ekamantam thito „ahaṃ mahārāja
tayā arañño kātakāraṇam jānāmi, tvaṃ ekam sarabhamigam
anubandhanto narako patito, ahaṃ nam so sarabho ekkāya yoggaṃ“¹³

¹ Bā ācārāthasak. ² Bā pi pāto artho. ³ Bā upanācārasaphassā ahiṭo jivita-
marasāna hitā tassa avitakkito pi cintito in the place of sattānam ---. ⁴ Bā
-assā. ⁵ Bā rājadvāra. ⁶ Bā ācārādalā. ⁷ C¹² rājānam. ⁸ Bā oddharittho.
⁹ Bā maññi. ¹⁰ Bā kātakāraṇam. ¹¹ Bā C¹² ākopaḥ. ¹² Bā ito evaṃ 4-. ¹³
Bā ekkāyāyoggaṃ.

katvā narakato uddhari, so tvaṃ tassā gāṇaṃ caritvā¹ udāmaṃ
uddhesitū² vatvā dve guthā abhāsī:

9. Sarabham giriduggasmim³ yaṃ tvaṃ anasari para
alinacittassa tvaṃ⁴ vikkantaṃ anajivasi⁵. 140.

10. Yo tam viduggā narakā samuddhari⁶
sikkā yoggam⁷ sarabho karitvā
dukkhāpanitam maccumakkhā pamocayī
alinacittam ta migam vadesitū⁸. 141.

Tattha anasari¹ sambhūti, vikkantaṃ u² udgharapattikā³ kata-
pattikamāsi, anajivasi⁴ upajivasi⁵, tassāduddhāvoma tva⁶ jivitaṃ uddham 10
u⁷ sikkā, samuddharitū⁸ uddhari⁹, ta migam vadesitū¹⁰ tam sarabha-
sarabhamigam ttha alitayāsi alitāsi vapasi.

Tam sutvā rājā „ayam mayā uddhim na¹¹ migavaṃ
danto¹² sabham pavattim jānāti, katham nu kho jānāti¹³, puc-
chissāmi na¹⁴ ti cintetvā navamaṃ gātham āha:

9. Tvaṃ nu¹⁵ tatth¹⁶ eva¹⁷ tadā ahoṣī
udāho te koci naṃ¹⁸ etad akkhā¹⁹,
vivattaecchaddo²⁰ nu si sabhadasā,
bhāṇam nu te brāhmaṇa bhīmasarūpaṃ ti. 142.

Tattho bhīmasarūpaṃ u¹ kha nu te² bhāṇam balavajjīkhaṃ³, ten⁴ 20
etan⁵ jānāti.

Brāhmaṇo „nāhaṃ sabbaññū Buddhho, vyaḍḍjanam amakkhe-
tvā⁶ tayā kathitagāthānaṃ para mayhaṃ attho upatthānti⁷”
dipento dasamaṃ gātham āha:

10. Na c⁸ ev⁹ aham tattha tadā ahoṣim,
na cāpi me koci naṃ etad akkhā.

¹ B¹ anasasitvā. ² C² tvaṃ. B² tva. ³ B³ -tam jivitaṃ labhi. ⁴ C⁴ ya.
uddhari. C⁵ uddharitū only. ⁵ B⁵ yoggam. ⁶ B⁶ tam-uddham in the place
of ta- . . . ⁷ B⁷ anasasitvā. ⁸ B⁸ uttara. ⁹ B⁹ jivita labhi-saddhi. ¹⁰
B¹⁰ omite u-. ¹¹ B¹¹ tva. ¹² B¹² -rūpa. C¹² uddharitū. ¹³ B¹³ upārent.
¹⁴ C¹⁴ add ca. ¹⁵ B¹⁵ gath. ¹⁶ B¹⁶ omite katham- . . . ¹⁷ B¹⁷ kha tva. ¹⁸
C¹⁸ talava? B¹⁸ talava. ¹⁹ B¹⁹ ta. ²⁰ C²⁰ akkha. ²¹ B²¹ vivattaecchaddo, C²¹ vi-
vattaecchaddā. ²² B²² Bhīmasarūpaṃ tva in the place of jānāti. ²³ C²³ -jāni-
tam. ²⁴ B²⁴ kenetam. ²⁵ B²⁵ samakkhāṇā. ²⁶ B²⁶ -bhi.

gāthāpadānañ ca subhāsaitānañ

attham tad ānenti janinda dhīrā ti. 14.

Tathā subhāsītānañ ti vyākṛjanam anukṛpetvā¹ sarthe bhāṣaṇam,
attham tadānenti ti se teṣaṃ attho, tam ānenti² apadhāreṇāti.

- 5 Rājā tassa tussitvā bahun dhanam adāsi. Tato patthāya
ca dānādipuññābhirato ahoṣi, manussāpi³ puññābhiratā hutvā
matamataṃ saggapadam eva pūrayimsu. Ath⁴ ekadivasañ rājā
„lakkhañ vijjhissāmiti“ purohitun⁵ ādāya uyyānañ gato. Tada
Sakko devarājā bahū⁶ nave deve ca⁷ devakuñḍāya ca⁸ diṣvā
10 „kiñ ne kāraṇaṃ“ ti āvaḍḍanto sarabhamigena varakā uddha-
ritvā rañño slesu patitthāpitabhāvaṃ⁹ ūtvā „rañño ānubbāveṇa
mahājano puññāni karoti, teṇa deva-loke paripūriti, idāñ kho
pana rājā lakkhañ vijjhitañ uyyānañ gato“ ti¹⁰ vimalasitvā
„sihanādañ padāpetvā sarabhamigassa gūṇaṃ kathāpetvā attano
15 ca Sakkabhāvañ jānāpetvā ākāse gṛhito dhammañ desetvā
mettāya c¹¹ eva paṇḍanañ ca sīlānañ guṇaṃ kathāpetvā¹² āga-
miṣṣāmiti“ cintetvā uyyānañ agamāsi. Rājāpi „lakkhañ vijjhissā-
miti“ dhanuñ āropetvā saram¹³ sandahī¹⁴. Tasmīñ khape Sakko
rañño ca lakkheṣsa ca antare attano ānubbāveṇa sarabham
20 dassesi. Rājā tam diṣvā saram¹⁵ na muñci. Atha natth Sakko
purohitaṣsa sarire adhimuccitvā¹⁶ gāthāya ajjhaḍḍasi¹⁷:

ti. ādāya patthi¹⁸ paraviriyaghātīn¹⁹

cāpe saram²⁰ kiñ vicikicchase tvaṃ,

nunno²¹ sare sarabhañ hañtu khippaṃ,

- 25 annaṃ hi etaṃ varapañña rañño ti. 144.

Tathā patthi¹⁸ ti vājapathī¹⁷ samanvāsatañ, paraviriyaghātīn¹⁹ ti
paresaṃ viriyaghātakaṃ, cāpe saram²⁰ ti etaṃ patthasakkhātañ¹⁸ saram²⁰ cāpe
ādāya anukṛtvā¹⁶ idāñ tvaṃ vicikicchasi, hañtu²¹ ti tvaṃ vijesstho hutvā ese

¹ Nd apokkhitvā. ² Nd teṣaṃ attham jinañti in the place of so teṣaṃ -- ³ C² -andhi, B² omāsi puñña -- ⁴ C² -n ⁵ C² na vedo ca va, Nd pañu pūhunaṃ
deva ⁶ B² omāsi deva-. ⁷ Nd paritthita- ⁸ Nd pi, C² tam. ⁹ Nd kachetvā
¹⁰ Nd anubhavi, ¹¹ Nd -mahajitvā. ¹² Nd garhā abhāsi. ¹³ Nd pattham. ¹⁴ Nd
ghāti. ¹⁵ C² muṇḍo, C² munno, B² muṇḍo, B² teṇa. ¹⁶ Nd patthi. ¹⁷ Nd
vācā. ¹⁸ Nd patthasakkhātaṃ. ¹⁹ C² anuvijitvā, Nd anubhavitvā.

eso kūtippam' imam' sarabham' hanta¹, amama² ki eta³ ti vata⁴paṇḍa ma-
hārāja sarabho nama rañño āre⁵ bhakkho ti ettha

Tato rāja gātham āha:

- iv. Addhā pajānāmi aham pi eta⁶h:
anama⁷ migo brāhmaṇa khattiyassa,
pubbe kata⁸ ca apacāyamāno,
tasmā migam' sarabham' no hanāmīti. 145.

Tattha pubbekata⁸re⁹ 'ti brāhmaṇa aham eta⁶h' etamena jānāmi jathā
migo khattiyassa anam, pubbe pana tattha mayham' atagubham' puṇa¹⁰, tasmā
na hanāmīti.

Tato Sakko gāthadvayam āha:

- i. N' eso¹¹ migo mahārāja, asur' eso¹² disampati,
eta¹³m hantvā manuseinda bhavassu amarādhipo. 146
ii. Sace ca¹⁴ rāja¹⁵ vicikicchase tuva¹⁶m
hantum migam' sarabham' 'sahāyaka¹⁷m me'
saputtadāre nara viriyase¹⁸ṭṭha
gantā tuva¹⁹m' Vetaraṇi²⁰m Yamassa²¹ 'ti. 147.

Tattha asur' eso¹² ti asuro eso¹² asura²²se²³ṭṭhako Sakko¹⁶ eso ti adhippa-
yassa vadati, amarādhipo ti tva¹⁶m nam Sakko¹⁶ mārava²⁴ sayam Sakko dera-
rāja khatti²⁵ vadati, Vetaraṇi²⁰m Yamassa²¹ ti sace eta¹³m sahāyo me ti cūṭṭero
na hantassā²⁶ saputtadāre²⁷ Yamassa Vetaraṇi²⁰m nira²⁸ya²⁹m³⁰ gato³¹ bhavissa-
sīti³² tam³³ tasmā³⁴.

Tato rāja dve gāthā abhāvi:

- iii. Kāma³⁵m aham jānupadā³⁶ ca sabbe
puttā³⁷ ca dārā³⁸ ca sahāyasa³⁹ṅghā
gacchemu tam' Vetaraṇi²⁰m Yamassa
na tv-eva ha⁴⁰ñño⁴¹ yo mama pāpad' assa⁴². 148.

¹ Bā hanati. ² Bā petam. ³ Bā nava. ⁴ C² -rova. ⁵ C² ra. ⁶ Bā -jā. ⁷
Bā gantvā, C² gantvā tvāh. ⁸ C² -rova. ⁹ Bā eso. ¹⁰ Bā omi³⁵ sakko ¹¹
Bā māressasi. ¹² Bā -rena. ¹³ C² -ti nira²⁸ya²⁹m, C² -ti, Bā -ra²⁸ya²⁹m. ¹⁴ Bā
gantvā. ¹⁵ al³ three MSS. -iti. ¹⁶ Bā nam. ¹⁷ Bā haññi. ¹⁸ Bā pāpadāda.

16. Ayam migo kicchagatassa¹ mayham
ekassa kattā vivanasmiñ² ghorā³,
tañ tādissāṃ pubbakiccaṃ saranto
jānam mahābrahme⁴ katham haneyyan⁵ ti. 149.

17. Tattha yo mama pānadaṃ⁶ ti brūhana yo mama pānada⁷ aha
yena me piya⁸ jīvitam dīnam narakam pavasantūpi mayā so⁹ na tv-eva
haññā¹⁰ na hantabbo¹¹, evajjho aha ti vadasi, ekassa kattā vivanasmiñ¹²
ghora ti dāruṇe araṇṇe paccatthikaṃ¹³ eṇa ekassa vevhāyassa¹⁴ mama kattā
tārako jīvitassa dāyako, ev-āham tañ iminā katvā¹⁵ tādissāṃ pubbakiccaṃ
18 saranto tañ guṇaṃ jānanto yeva katham haneyyeh¹⁶.

Atha Sakko purohitassa sarirato apaganvā¹⁷ Sakkatta-
bhāvaṃ māpetvā ākāse thatvā rañño guṇaṃ pakāseto

19. Mittābhitrādhi¹⁸ eiram eva¹⁹ jiva,
rajjam imam²⁰ dhammaguṇa²¹ paṇḍa²²,
nārigapehi paricārayanto
modassa ratṭhe tidiva Vāsavo. 150.

20. Akkodhano piccapavannacitto
sabbātithiyācayogo [ca] bhavitvā²³
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
21 anindito saggam upehi thānaṃ ti. 151.
gāthadvayam āha.

Tattha mittābhitrādhi²⁴ mitte ārahanto toseto teva sabbābhāvaṃ,
sabbātithi²⁵ rabbe dhammaguṇaṃ mahābrahme²⁶ sūthipāhunaṃ yeva kutvā
pariharanto²⁷ yathābhayunako²⁸ kutvā, anindito ti dīnādīna paṇḍā²⁹ ka-
22 rapena pamudha devalekena³⁰ abhinandito³¹ kutvā saggathānaṃ upeti³².

¹ C¹ kicchā-, B² kicchakataṃ. ² B² vivanasmiñ. ³ C³ -gā. ⁴ C⁴ -ma. ⁵ C⁵ bhane-, C⁶ bhane-. ⁶ B⁶ -dadā. ⁷ B⁷ piya. ⁸ C⁸ yo. ⁹ C⁹ haññā, B¹⁰ tattha. ¹⁰ B¹⁰ hant, omittit na. ¹¹ B¹¹ piya-. ¹² B¹² paricāsa. ¹³ B¹³ -yakeṇa. ¹⁴ C¹⁴ aha tañ. ¹⁵ C¹⁵ haneyyāṃ, C¹⁶ haneyya, B¹⁶ pāhaneyyāṃ. ¹⁶ B¹⁶ -gato. ¹⁷ C¹⁷ -dhi. C¹⁸ mittābhitrādhi, B¹⁸ mittābhitrādi. ¹⁸ B¹⁸ dhama. ¹⁹ B¹⁹ rajjāvaṃsa, C¹⁹ rajjāvaṃsaṃ. ²⁰ B²⁰ imasagayā? ²¹ B²¹ paṇḍā. ²² B²² -diti, B²³ -kamaṃ katvā. ²³ B²³ mittābhitrā. ²⁴ B²⁴ -diti. ²⁵ B²⁵ -na, C²⁵ -na. ²⁶ B²⁶ paricārayanto. ²⁷ B²⁷ ānanditabbe-. ²⁸ C²⁸ paṇḍā-. ²⁹ C²⁹ mave-
lūkena, C³⁰ caḍeva-, B³⁰ parato ceva loka ca. ³⁰ B³⁰ anindito. ³¹ B³¹ upeti.

Evam vatvā Sakko devarājā „aham mahārāja tam pari-
gaṇhitum āgato, tvaṃ attānam parigaṇhitum¹ nādhāsi, appamatto
hohiti²“ tam ovaditvā sakatthānam eva gato.

S. L. d. ā. „na bhikkhave idāṃ³ eva pubbe pi Sāriputto saṃ-
khittena bhāsitaṃ viṭṭhāreṇa uttham jānāsi yevā⁴“ ti vatvā j. s. : 5
„Tatā rājā ānando abosi, purohito Sāriputto, sarabho⁵ aham evā⁶“ ti.
Sarabhamigajōtakam⁷. Terasanipāṭavaggaṇā niṭṭhitā⁸.

¹ C⁺ pariggahī-, B² pariggahetabbam. ² B²-bhāsiyo pana. ³ B² adda dassa-
maṃ yattha yattha bhāve jato puriso hosi parojito abhitrāpe mahāpāṇiṇo dhāremi
pitakatāyāni labhivāna metteyo karamaṃ bhavayyāmi. ⁴ B² evaṃ terasa - -.

XIV. PAKIṆṆAKANIPĀTA.

1. Sālikedārajātaka.

Sampasunam sālikedāraṇaṃ n. Idam S. J. v. mātīposaku-
bhikkhū¹ ā. k. Vatthū² Sāmajātaka āvāhaṃvissati. S. pana
tam bhikkhūṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kiṃ tvaṃ bhikkhū gihī“ pose-
cchi³ pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti rutte „kin te hoti⁴“ „māṣa-
pīṭaro“ bhante⁵ ti rutte „sāhu bhikkhū porāṇakapanditā timsaḥāṇā
huvā“ evaṃvāṇiyam⁶ nibbhattivāpi⁷ jṇṇako⁸ mātāpīṭaro kuḍḍako si-
pajjāpetvā mukhataṇḍakena goṇaraṃ⁹ āharitvā pussesu¹⁰ ti
10 vatvā n. ā.

A. Rājagaha Magadharāja nāma rājjam kareti¹¹. Tada
nagarato pubbattarāya¹² disāya Sālinīdiyo¹³ nāma brāhmaṇa-
gāmo shosi. Tassa pubbattaradisāya Magadhakhettaṃ¹⁴.
Tattha Kosiyagotto nāma Sālinīyavāsi¹⁵ brāhmaṇo sahasa-
15 karisamattaṃ khettaṃ gaheṭvā sāliniṃ vapāpasi¹⁶. Uṭṭhite¹⁷
sasse¹⁸ vatim¹⁹ thiraṃ kareṭvā kassaci paṇḍasaakarisaṃmattaṃ
kassaci saṭṭhikarisamattaṃ ti evaṃ paṇḍakarisasamattaṃ²⁰
kattikkhettaṃ²¹ attano purisaṇaṃ jēva āraḁkhatthāya datvā

¹ Bā mān. ² Bā paccuppannaṃ vatthū. ³ Bā gihī. ⁴ Cā hoti. ⁵ Bā
adda ma. ⁶ Bā hutvāpi. ⁷ Bā sarakāya. ⁸ Cā nibbhattivāpi. Bā ujjāpattitvā.
⁹ Bā jṇṇa. ¹⁰ Bā adda āharāṇ. ¹¹ Bā posu. ¹² Bā -si. ¹³ Bā -ra. ¹⁴
Bā sālinīdi. ¹⁵ Bā adda arāhi. ¹⁶ Cā -si. Bā sālinīyavāsi. ¹⁷ Bā vapāpasi.
¹⁸ Bā adda ca pana. ¹⁹ Cā vasse. ²⁰ Bā paḍosatakarisaṃmattaṃ. ²¹ Cā
katti. Bā omā katti.

sossā pañcakaṭṭhasatamattani¹ bhāṭiṇ katvā² ekassa bhāṭa-
 kassa adāsi, so tattha kuṭṭhi katvā rattimdivaṃ vasati. Khet-
 tassa pana pubbattarabhāge³ ekasmiṃ sāsupabbato mahantam
 simbalivanaṃ⁴, tattha⁵ anekāni suvasatāni vasaṃti. Tada B.
 tasmim suvasaṃghe suvaraṇṇe putte hotvā nibbatti, so va-
 yuppatto abhirūpe thāmava⁶, sakataṇābhippamaṇe sarire ahoṣi.
 Ath⁷ assa pitā mahāṭṭhakakāle „aham idāni dūraṃ gantum na
 sakkomi, tvaṃ imaṃ gaṇaṃ pariharā⁸“ ti rajjam⁹ nyyādesi.
 So punadivasato paṭṭhāya mātāpitunnāṃ gocarathāya gantum
 nāddāsi, suvagaṇaparivuto¹⁰ Himavantaṃ gantvā sayanajuta-
 sālivanesu¹¹ yāvadattthaṃ sālini khādītvā āgamanakāle mātā-
 pitunnāṃ pahonakam gocarāṃ ādāya gantvā¹² mātāpitare
 poṇṇi¹³. Ath¹⁴ assa ekadivasam suvā ārocesum: „pubbe
 imaṃni kāle Magadhakkhette sāli paccati¹⁵“, idāni kin nu kho
 jātaṃ ti¹⁶ tena hi jānātha¹⁷“ ti dve suve pahinimesu. Suvā¹⁸
 gantvā Magadhakkhette otarantā tassa bhāṭiyā rakkhana-
 parissaesa khette otarītvā¹⁹ sālini khādītvā ekam sālisāsaṃ
 ādāya simbalivanaṃ gantvā²⁰ sālisāsaṃ M-assa pādamaṇḍe pā-
 tetvā²¹ „evārūpā tattha²²“ sāli²³ti vadīman. So punadivase
 suvagaṇaparivuto tattha gantvā tasmim khette otari. So²⁴
 puriso suve sālini khādante²⁵ ito e²⁶ ito ca dhāvītvā vārento pi
 vārentum na sakkoti. Sesa suvā²⁷ sālini khādītvā tucchamukhā
 va gaṇchanti²⁸, suvarājā pana bahūni sālisāsaṇi ekato katvā
 harītvā²⁹ mātāpitunnāṃ deti. Suvā punadivasato paṭṭhāya
 tatth³⁰ ova sālini khādīman. Atha so puriso³¹ „paccatime³²

¹ C² tasmā - . C³ sossā - adakāṭṭhasatamattani. B⁴ sossapabbasatākamattani.
 khentam attana pūṭṭhasam. ² C² dāsi. ³ B² -pubbā bhāge. ⁴ C² sūba-
 B² appa- and adda sūbi. ⁵ B² anta. ⁶ B² thāmasampanno. ⁷ B² amā
 rajjam. ⁸ B² -gaṇaṃ pariharanto. ⁹ C² jānāsaṃvadiṇi, B² sayanajutāṭṭhasamā.
¹⁰ B² itariva in the place of a p. ¹¹ B² -si. ¹² B² paccanti. ¹³ C² khatanti.
¹⁴ B² te. ¹⁵ B² otarāṇa. ¹⁶ B² ig. ¹⁷ B² thapetvā. ¹⁸ B² tattha evārūpā.
¹⁹ B² adda pana. ²⁰ B² adda dīva. ²¹ B² adda yāvadattthaṃ. ²² B² pacc-
 āhāṇa. ²³ B² sūbi parivataṃ hiraṇṇaṃ itariva. ²⁴ B² adda suve sāli khādante
 iteva ito eto ca dhāvītvā vārento pi vārentum na sakkoti.

aññaṃ katipāhaṃ evaṃ khādiseanti kiñci na bhavissati,
brāhmaṇo sālīṃ agghāpetvā mayhaṃ iṇaṃ karissati, gantvā
tassa ārocemiti"¹ so sālīmaṭṭhinā saddhiṃ tathārūpaṃ paṇṇa-
kāraṃ gahetvā² brāhmaṇaṃ passitva vanditvā³ ekamantaṃ
3 iṭṭho „kiṃ bho purisa sampannaṃ sālīkhettaṃ" ti puttḥo „āma
brāhmaṇa sampannaṃ" ti vatvā dve gāthā abhāsi:

1. Sampannaṃ sālīkedāraṃ, suvā bhūḍjanti Kosiya,
paṭivedemi⁴ te brahme: na naṃ⁵ vārotum assabe. 1.
2. Eko va⁶ tattha sakuno, so⁷ tesāṃ sabbaśundaro
10 bhutvā sālīṃ yathākāmaṃ tundeṇādāya gacchatīti. 2.

Tattha sampannaṃ ti paṭipunnāḥ vitakkaṃ⁸, kedāraṃ ti khettaṃ,
sabbaśundaro ti sabbehi koṭṭhākehi sundaro samuṇḍo jhāṇasammi-
bhakkhī samapalo⁹ tṭhi rājhi parikkhittagāro mahāmayūrapamāno so yāva-
dantaṃ sālīṃ khādītva aññaṃ¹⁰ tundeṇa gahetvā gacchatī¹¹.

- 3 Brāhmaṇo tassa kathaṃ sutvā suvarāja sinehaṃ uppādetvā
khettapālaṃ pucchī: „ambho purisa pāsāṃ oḍḍetuṃ jānāsīti"¹².
„Āma jānāmīti". Atha naṃ gāthāya ajjhabhāsi:
a. Oḍḍenta¹³ vālapāsāni yathā bajjheṭṭha¹⁴ so dījo,
jīvaṃ ca naṃ gahetvāna ānayeṭṭha¹⁵ mam' antike ti. 3.

10 Tattha oḍḍenta¹⁶ ti oḍḍayaṇaṃ, vālapāsāni āsavaḷāḍḍiraḷḷumaya
pāsa, jīvaṃ ca naṃ ti jīvaṇaṃ heva ca¹⁷.

Taṃ sutvā khettapālo sālīṃ agghāpetvā iṇassa akata-
bhāvena tuṭṭho gantvā assavāle¹⁸ vaṭṭetvā „ajja imasmiṃ thāne
otarissasīti"¹⁹ sutvā suvaraṇṇo otarapaṭṭhānaṃ sallakkhetvā
20 punadivase pāto va cātippamānaṃ pañjaraṃ²⁰ katvā pāsāṃ²¹
oḍḍetvā suvānaṃ āgamanāṃ olokento kuṭiyāṃ nisīdi. Suvarā-
jāpi suvagaṇaparivato āgantvā aloluppacārātāya hiyyo²²

¹ Bā -cessāmīti. ² Bā adda sālīdhiyagāmaṃ gantvā. ³ Bā paṇṇakāraṃ dātvā.

⁴ Bā -va. ⁵ Bā tam. ⁶ Bā ca. ⁷ Bā ye. ⁸ Bā avekallam. ⁹ C² -samm-
bhakkhī, Bā -sammābho bhakkhī. ¹⁰ Bā añña. ¹¹ Bā -tīti. ¹² Bā ajjanta. ¹³
Bā bajjheyya. ¹⁴ Bā -yehi. ¹⁵ Bā ajjanta. ¹⁶ Bā ajjā ānayeṭṭi ānehi. ¹⁷
Bā -tam. ¹⁸ C² -te vāṭappahāraṃ tesāṃ vāṭappahāraṃ. ¹⁹ Bā -saṭṭa. ²⁰ Bā vā-
hiyyo, C² hiyyo, C³ hiyyo.

khāditaṭṭhāna oḍḍitaṭṭhāna¹ pādaṃ² pavasento va oṭari. So
attano baddhabhāvaṃ³ ñatvā cintesi: „sac⁴ āhaṃ⁵ idāṃ⁶ eva
baddharāvaṃ ravissāmi⁷ ñātakā⁸ bhayatajjitā⁹ gocaraṃ¹⁰ agahetvā¹¹
va palāyissanti, yāva¹² etesaṃ¹³ gocaragahaṇaṃ¹⁴ adhivāsesaṃ¹⁵ mīti¹⁶“
so tesāṃ¹⁷ suhitabhāvaṃ¹⁸ ñatvā¹⁹ maraṇabhayatajjito²⁰ hutvā²¹ tik-
khattum²² baddharāvaṃ²³ ravi. Sabbe²⁴ palāyinsu. Suvarājā²⁵
„ettakeṃ²⁶ me²⁷ ānāsu²⁸ nivattitvā²⁹ olokento³⁰ pi³¹ n³² ahi, kin³³ nu
kho mayā³⁴ pāpaṃ³⁵“ katan³⁶ ti vilapanto

„Ete bhutvā³⁷ ca³⁸ pītvā³⁹ ca⁴⁰ pakkamanti⁴¹ vihaṅgama⁴²,

eko baddho⁴³ smi⁴⁴ pāsena, kin⁴⁵ pāpaṃ⁴⁶ pakatam⁴⁷ mayā⁴⁸ ti 4. 10
gātham āha. Khettapālo suvarājassa baddharāvaṃ⁴⁹ suvānaṃ⁵⁰
ca⁵¹ ākāse⁵² pakkhandanasaddam⁵³ sutvā⁵⁴ „kin⁵⁵ nu⁵⁶ kho⁵⁷“ ti kuṭṭito⁵⁸
oruyha⁵⁹ pāsattṭhānaṃ⁶⁰ gantvā⁶¹ suvarājānaṃ⁶² diṣvā⁶³ „yass⁶⁴ eva⁶⁵
me⁶⁶“ pāso⁶⁷ oḍḍito⁶⁸ so eva⁶⁹ baddho⁷⁰ ti⁷¹ tatthamānaso⁷² suvarā-
jānaṃ⁷³ pāsato⁷⁴ mocetvā⁷⁵ dve⁷⁶ pāde⁷⁷ ekato⁷⁸ bandhitvā⁷⁹. Sāṇḍiya-
gāmaṃ⁸⁰ gantvā⁸¹ suvapotaṃ⁸² brāhmaṇassa⁸³ adāsi. Brāhmaṇo⁸⁴
balavasinehena⁸⁵ M-aṇ⁸⁶ abhoḥi⁸⁷ hatthehi⁸⁸ dālhaṃ⁸⁹ gahetvā⁹⁰ aṇke⁹¹
nisidāpetvā⁹² tena⁹³ saddhiṃ⁹⁴ sallapanto⁹⁵ dve⁹⁶ gāthā⁹⁷ ābhāsai:

„Udaraṃ⁹⁸ nūna⁹⁹ aññesaṃ¹⁰⁰ suva¹⁰¹ accodaraṃ¹⁰² tava,

bhutvā¹⁰³ sāḷhi¹⁰⁴ yathākāmaṃ¹⁰⁵ tundenādāya¹⁰⁶ gacchasi¹⁰⁷. 5. 20

„Koṭṭhaṃ¹⁰⁸ nu¹⁰⁹ tattha¹¹⁰ pūresi¹¹¹, suva¹¹² veruṇ¹¹³ nu¹¹⁴ te¹¹⁵ mayā,

putṭho¹¹⁶ me¹¹⁷ samma¹¹⁸ akkhāhi¹¹⁹: kuhim¹²⁰ sāḷhiṃ¹²¹ nidhiyasīti¹²². 6.

Tattha¹²³ udaraṃ¹²⁴ nūna¹²⁵ ti¹²⁶ aññesaṃ¹²⁷ udaraṃ¹²⁸ udaraṃ¹²⁹ eva¹³⁰ maññe¹³¹ tava
udaraṃ¹³² pana¹³³ vutṭharaṃ¹³⁴, tatthā¹³⁵ ti¹³⁶ tasmā¹³⁷ alambhavaṃ¹³⁸, pūresi¹³⁹ tvaṃ
sattatthāya¹⁴⁰ pūresi¹⁴¹, nidhiyasīti¹⁴² abhāsai.

Tam¹⁴³ sutvā¹⁴⁴ suvarājā¹⁴⁵ madhurāya¹⁴⁶ manussabhāsāya¹⁴⁷ sattamaṃ¹⁴⁸
gātham āha:

¹ Bā oḍḍiyam. ² Bā pāsena pāse. ³ Bā sacce haṃ. ⁴ Bā adda me. ⁵ Bā -nā
tāva. ⁶ Bā aha sabbe te suva. ⁷ Bā omiṇa me. ⁸ Bā ñātakam. ⁹ Bā me,
¹⁰ Bā pāsamapā. ¹¹ Bā pi. ¹² Bā -piyā. ¹³ Cā -jā. ¹⁴ Bā omiṇa me. ¹⁵
Bā aveva. ¹⁶ Bā adda katvā. ¹⁷ Bā adda dālhaṃ ādāya. ¹⁸ Bā adda tam
dāva. ¹⁹ Cā -ti. ²⁰ Bā utthayasīti. ²¹ Cā -dū.

7. Na me veram' taya' saddhīm, koṭṭho mayhaṃ na vijjati,
 iyaṃ muḍḍā¹ iyaṃ² dhammi sampatto koṭṭisambalā³,
 niddhīm pi tattha niddhāmi, evaṃ jānāhi Kosiya' ti. 7.

Tattha iyaṃ muḍḍāmiṇaṃ dhammā⁴ tava eḷḷaṃ hatvā iyaṃ muḍḍā⁵ nāmi C' eva⁶ daddā⁷ ca ti vedhā⁸. niddhimpitā ekaṃ tattha sabbalīyānaṃ saṃgāhikaniddhīm pi niddhāmi.

Atha naṃ brāhmaṇo pacchi:

8. Kiddisaṃ te inadānaṃ, iṇamokkho te kiddiso,
 niddhīm niddhānaṃ akkhāhi, atha pāsā pamokkhasīti. 8.

10 Tattha inadānaṃ ti inassa dānaṃ, niddhīm niddhānaṃ ti niddhānaṃ niddhānaṃ.

Evaṃ brāhmaṇena puṭṭho savaṇājā tassa vyākaraṇto catasso gāthā abhāsī:

9. Ajātapakkhā tarajā puttakā mayha Kosiya,
 14 te maṃ tathā¹ bharissanti, taṃmā tesāṃ iyaṃ dade. 9.
 10. Mātāpita ca me vuddhā² jipakā gatayobbanā,
 tesāṃ tuddena³ hātāna muḍḍe⁴ pubbakataṃ⁵ iyaṃ. 10.
 11. Aññe pi tattha sakunā khūṇapakkhā sudubbalā,
 tesāṃ puññatthiko dhammi, taṃ niddhīm aha paṇḍita. 11.
 12 12. Edisaṃ⁶ me inadānaṃ, inamokkho me ediso⁷,
 niddhīm niddhānaṃ akkhātaṃ⁸, evaṃ jānāhi Kosiya' ti. 12.

Tattha kārūṇā⁹ ti hatvā, tava niddhīm ti tvaṃ puññakammānaṃ paṇḍitā saṃgāhikaniddhīm nāma kareṇa, niddhīm niddhānaṃ ti niddhānaṃ niddhānaṃ, niddhānaṃ niddhīm¹⁰ ti pi pātho, ayaṃ eva kṛto.

15 Brāhmaṇo M-assa dhammakathaṃ sutvā paṇṇacitto dve gāthā abhāsī:

13. Bhaddako vat' ayaṃ¹¹ pakkhi¹² diḷo paramadhammiko,
 ekaṃcesu manussesu ayaṃ dhammo na vijjati. 13.

¹ C' -mānaṃ, B¹ muḍḍāmiṇaṃ. ² C' -mā nāmi. B² muḍḍāmiṇaṃ. ³ B³ adda
 Badda. ⁴ B⁴ amita va-. ⁵ C' te me hātā. C' te maṃ hātā. ⁶ B⁵ enḍhā.
⁷ C' muṭṭhena. ⁸ C' pūṭṭha va. B⁶ paṭṭha. ⁹ B⁷ pūṭṭha-. ¹⁰ B⁸ Edisaṃ. ¹¹
 B⁸ ca Idiso. ¹² B⁹ akkhāmi. ¹³ so B⁹. C' niddhīm niddhānaṃ for niddhīm-
¹⁴ B¹⁰ vaṇḍa. ¹⁵ all three MSS. -l

11. Bhuṇṇja sālīṇa yathākāmaṇa saha sabbehi ātībhī',
puna pi suva passemu, pīyaṃ me tava dassanaṇa ti. 14.

Tatra bhuṇṇja sālīṇa ti so paṭṭhāya uḷlabbhāya ātāva bhuṇṇja¹ 'ti karissasāhassaṇa pi tava² eva niyyādetta³ etim āha, passemu⁴ 'ti attano tucchiḷa āgataṇa aññesu divasasu tam passayimā⁵ ti.

Evam⁶ M-km yācivā piyaputtaṃ viya muducittena olo-
kento pādato bandhanaṇa mocetvā satapākātēlena pāde mak-
khetvā bhaddapīṭha nisīdāpetvā kaṇṇanātuttako madhulāje
khādāpetvā saṅkharodakani⁷ pāyesi. Ath⁸ aasa suvarāḷā
„appamatto hohi brāhmaṇā“⁹ 'ti vatvā ovaḍanto

12. Bhuttaṇ ca pītaṇ ca tav¹⁰ aasamamhi
rati¹¹ ca no Kosiya te sakāse,
nikkhattadāḍesa dadāhi dānaṇa,
jijṇe ca mātāpitāro bharassu¹² 'ti gātham āha. 15.

Taṃha tava aasamamhi¹³ tava divasasu, rati¹⁴ ti abhītaṇa

Taṃ sutvā brāhmaṇo tuṭṭhamāḍayo¹⁵ udānaṇa udāneto

13. Lakkhi vata me udapādi aija
yo¹⁶ addasāsāṇa pavaraṇa dijānaṇa,
suvaṇṇa sutvāna subbāsītāni
kāhāni puñṇāni anappakānīti gātham āha. 16.

Taṃha lakkhi¹⁷ aji¹⁸ pi puñṇaṇa pi pañḍāpi.

M. brāhmaṇena attano dīnaṇa karissasahassaṇa paṭikkhi-
pitvā aṭṭhakarissamattam eva gaṇhi. Brāhmaṇo thambhe
nikkhatvā tassa taṇa khettaṇa niyyādetvā añjalim paggayha
„gaccha sāmi, aasumukhe mātāpitāro assāsehi¹⁹“ vatvā²⁰ taṇa
uyyajesi. So tuṭṭhamāḍaso sālīsisaṇa ādāya gantvā mātā-
pitunnaṇa purato nikkhūpitvā „amma tāta uṭṭhethā“²¹ 'ti āha.
Te aasumukhā va bhāsamānā²² uṭṭhalūna. Tavad eva suva-

¹ C² āhi. ² B² ajihi. ³ B² adda brāhmaṇo. ⁴ B² saṅkharo. ⁵ C² rati. B² rati. ⁶ B² tuṭṭhamāḍaso. ⁷ C² so. ⁸ C² aasapetvā. ⁹ B² niyyādetvā gundhamāḍāhi pūjetevā khamāpetvā paccāhīni suvarāḷā ti aasumukhe rodanāṇa mātāpitāro assāsehi. ¹⁰ C² āsammā, B² rodanāṇa.

gaṇā saucipatīvā „katham mutto si devā“¹ 'ti pucchimā². So
nessam³ sabbam vitthārato kathesi. Kosiyo pi suvaraṇṇo
ovādam datvā tato paṭṭhāya dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ
mahādānaṃ paṭṭhapesi.

- 5 Tam attham pakāseto S. osāmagātham āha:
11. So Kosiyo attamano udaggo
annaṃ ce pānaṃ ce bhisaṃ karitvā
annena pānena paṇannaṃditto
santappayī samāno⁴ brāhmaṇo cā 'ti. 17.

- 10 Tassa santappeyitū gaṇhāni bhāṇāni pārento santappesi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhu mātāpitiposamā⁵ nāma paṇḍitānaṃ
vaṃso“⁶ 'ti vatvā saccāni pakāsetvā j. a. (Saccapariyosāne vo bhikkhu
votāpattiphale paṭṭhahā): „Tadā suragago⁷ Buddhapariṇāṃ ahoṃ⁸.
mātāpitare mahārājakulāni, khettapālo Channo, brāhmaṇo Anando, suva-
15 rājā aham evā“⁹ 'ti. Sālikedārajātakaṃ¹⁰.

2. Candakinnarajātaka.

- Upaniyatidaṃ maṇḍo ti. Idam S. Kapilaparām¹¹ nissāya
nigrodhārāme viharanto rājaniyessane Rāhulamātaraṃ ā. k. Ithub
pana jātakaṃ Dūrenadānato paṭṭhāya kathetabbāno. Sā pan¹² esā Nāḷāna-
10 kathā yāva¹³ Latṭhiraṇe Uruvelakaseppassa cihnaṃ¹⁴ Apaggaṇajātako
kathitā, tatoparaṃ yāva Kapilaratthbugaṇaṃ Vasaṇtarajātako āvi-
bhavissanti. S. pana pīṭa nivesane nisīditvā antarabhaddasamāyo Mahā-
dhammapārajātakaṃ kuthetvā katabhattakiccō „Rāhulamātu vasanaṭ-
thāno“¹⁵ nisīditvā tassa¹⁶ gūṇaṃ vaṇṇento¹⁷ Candakinnarajātakaṃ¹⁸ ka-
25 thessāmiti¹⁹ rājānaṃ pattaṃ gāhāpetvā dvilī āggaśrakeli saddhisi
Rāhulamātu vasanaṭṭhānaṃ pāyāsi. Tadā tassa paṇukho²⁰ cūṭṭhāsa-
hassa²¹ nājakittūyo vasaṇti, tassa²² khattiyakāṇḍūṇaṃ ōva mavitindhi-
kasahassaṃ. Sā Tassa āgamanam ōtvā „sabbā“²³ kāsāvā²⁴ eva²⁵
nivāsaṇtū²⁶ 'ti tassaṃ ārocāpesi, tā tathā karissu. S. āgantvā puṇṇattā-

¹ B⁴ -tan, C¹² -ti. ² B⁴ te-, ³ C¹² -pa. ⁴ C¹² -apo-, B⁴ -tūnaṃ po-. ⁵ B⁴ -nā.

⁶ B⁴ abhassā. ⁷ B⁴ kodāra-. ⁸ B⁴ -lavatthuppo-. ⁹ C¹² omīti yāva. ¹⁰ B⁴ -dam.

¹¹ B⁴ nivesana. ¹² B⁴ omīti tassa. ¹³ B⁴ gūṇe kassento. ¹⁴ B⁴ -ti-. ¹⁵ B⁴

-khā. ¹⁶ B⁴ -ssa. ¹⁷ B⁴ tūnaṃ. ¹⁸ B⁴ sabbā. ¹⁹ C¹² -vassā, B⁴ -sāva.

suno nisīdi. Atha tā¹ sabbāpi ekappahāren² eva viravimsu, mahā
 paridevavaddo ahoṣi. Rāhulamūtā³ paridevītvā sokaṃ vinodevā S-rām
 vunditvā rājagatena⁴ bahumāseṇa sagūravena nisīdi. Rājā tassā⁵
 guṇakathaṃ ārahhi: „bhanto mama suṇhā ‘tunhehi kāsāvāni nivatthā-
 uti’⁶ sutvā kāsāvān⁷ eva nivāseṣi, ‘mālādini pariccattānti’⁸ sutvā⁹ mālā- 5
 dīni paricajjītvā bhūmisayanaṃ va jāta¹⁰ tunhākam pahbojjitakāle vidhava
 hutvā anāhehi rājūhi positaṃ pappākāraṃ uṇ gaṇhi, evaṃ tunhesu
 asambhīracittā¹¹ esā¹² ti nānappakārehi tassā guṇakathaṃ kathaṃ. S.
 „anacchariyaṃ mahārāja yaṃ esā idāni mama pacchime attabhāve
 mayi saanehā¹³ asambhīracittā ananūsaṇeyyā¹⁴ bhareyya¹⁵, sā¹⁶ tīraochā- 10
 nayoniyam nibbattāpi mayi asambhīracittā ananūsaṇeyyā¹⁷ ahaṃti¹⁸ vatvā
 tena yācīto n. ā.:

A. B. Br. r. k. M. Himavantapadeṣe kinnara yoniyam
 nibhatti. Candā nām¹ aṣṣa bhariyā. Te ubho pi Candanā-
 make² rajatapabbate vasimsu. Tada Bārāṇasirajā anaccānam 15
 rajjam niyyādetvā dve kāsāyāni nivāsetvā sannuddhapañcā-
 vudho ekako va Himavantaṃ pāvīsi. So migamaṃsam khā-
 danto ekaṃ khuddakamadim anussaranto³ uddham abhīrdhi⁴.
 Candapabbatavāsino kinnarā vassārattasamaye⁵ anotaritvā
 pabbate yeva vasantī⁶ uddāghe⁷ otaranti. Tada⁸ so Canda- 20
 kinnaro attano bhariyāya saddhim otaritvā tesu tesu thānesu
 gandhe vilimpanto⁹ pupphareṇub khādanto¹⁰ pupphapate¹¹
 nivāseto pārupanto latādolūhi¹² kiṇanto madhurassareṇa
 gāyanto taṃ khuddakamadim patvā ekasmim¹³ nivattaṭṭhāne¹⁴
 otaritvā udake pupphāni vikiritvā udakakīlaṃ kiṇitvā puppha- 25
 pate¹⁵ nivāsetvā pārupitvā rajatapattāvaggaṇāya vāṇakāya puppha-
 sayanaṃ¹⁶ paññāpetvā ekaṃ vegudaṇḍam¹⁷ gahetvā sayanaṃ

¹ C¹ Bā ek. ² Bā -rāpi. ³ Bā rājāghe, B² rājāgeho. ⁴ C¹ Bā tassā. ⁵ C¹
 omāsa mālādini. ⁶ so C²; Bā pariccajjī bhūmisayam sapatti sutvā bhūmi-
 sayanānāvajjāni. ⁷ C² -ho, Bā anehā. ⁸ C² ananūsaṇeyyā, C¹ ananūsaṇeyyā, Bā
 ananūsaṇeyyā, B² ananūsaṇeyyā. ⁹ C¹ omāsa bhareyya. ¹⁰ C¹ esā, Bā omāsa esā.
¹¹ C¹ ān-. ¹² C¹ candānāmā, C² candānāmāya. ¹³ Bā anussāharanto. ¹⁴ Bā
 -mayhi. ¹⁵ C¹ tassā, Bā tassāvāntānā. ¹⁶ Bā -ghassamaye. ¹⁷ Bā adda ra.
¹⁸ Bā adda tesu tesu thānesu. ¹⁹ C¹ omāsa pakkā. ²⁰ Bā -pajakena. ²¹ C¹
 -lābhā, Bā -lābhā. ²² C¹ eta-. ²³ Bā nivattanāthāne. ²⁴ Bā pupphasanaṃ. ²⁵

niadimū¹. Tato Candakinnaro venuṃ² vādentō madhura-
saddena³ gāyi, Candakinnaro muduke hatthe⁴ nāmetvā tassā-
vidūre thita nacc⁵ eva⁶ gāyi ca. So rājā tesam saddam sutvā
padasaddam asāvento sapikam āgantvā⁷ paṭicchaṇṇa⁸ thavā te
3 kinnaro dīva kinnariyā⁹ paṭibaddhacitto hutvā „taṃ kinna-
raṃ vijjhivā jīvitakkhayaṃ pāpetvā imāya saddhim sūhvasam
kappasāṃutī¹⁰ cintetvā¹¹ Candakinnaraṃ vijjhi. So vedanā-
matto¹² paridevamāno catasso gāthā āha¹³:

1. Upaniyatidam¹⁴ maññe, Cande lobitamadeva¹⁵ majjāmi¹⁶,
10 vijahāmi¹⁷ jīvitam, pāgā me Cande¹⁸ nirojjhanti. 18.
2. Osadhī¹⁹ me, dukkhaṃ me²⁰, badayaṃ me dayhate, nitammāmi
tava Candiya socantiyā na naṃ aññehi sokehi. 19.
3. Tīham iva vanam iva miyyāmi²¹ nadi²² aparipunnīyā va suasāmi
tava Candiya socantiyā na naṃ aññehi sokehi. 20.
- 15 4. Vassam va sare²³ pabbatapāde²⁴ imāni assūni vattare mayham
tava Candiya socantiyā na naṃ aññehi sokehi. 21.

Tatha upanīyatī²⁵ santatī²⁶ chedam upanīyatī²⁷ idam ti jīvitam,
pāgā me ti bhaddo Cande manas jīvitapāpā²⁸ nirojjhanti, osadhī²⁹ me ti
jīvitam me vaddeti, nitammāmi³⁰ ti sikkhamāmi, tava Candiya ti māhi manas
20 dukkham, na naṃ aññehi sokehi³¹ aha āhe tava Candiya socantiyā
sokeham, yasma yasm manas viyogena socassati³² tasmi ti aha, sūhvasā
vanamiva³³ ti tatha pāsā³⁴ khittatamam iva mūle chittatamam iva ca mūlā-
yāmi³⁵ vadati, sare pabbatapāde³⁶ ti yathā nama pabbatapāde paṭham
assāsa sarīre sikkhamāmi³⁷ vadati.

- 25 M. imāhi catūhi gāthāhi paridevitvā pupphasayane³⁸ ni-
paṇno³⁹ va satim vissanjjetvā parivattitvā sayi⁴⁰, rājā paṭiṭṭhito⁴¹
va, itarā Mahāsatto paridevante pi attano ratiyā mattā hutvā

¹ Bā nāditvā. ² Bā veḷu. ³ Bā manūḍha. ⁴ Bā mudūhatthema. ⁵ Bā naccā
cava. ⁶ Bā gantvā. ⁷ Cā -riyaya. ⁸ Bā thavā. ⁹ Bā -putta. ¹⁰ Bā aññā.
¹¹ Cā Bā -tīdam. ¹² Bā -vaddana. ¹³ Bā pāṇḍāmi. ¹⁴ Bā jahāmi. ¹⁵ Cā
-āhe. ¹⁶ so Cā; Bā osadhī. ¹⁷ Bā omīte me. ¹⁸ Bā miyyāmi. ¹⁹ Cā
nāditvā. Bā nadi. ²⁰ Bā vassam va, omīting sare. ²¹ Bā pabbata-, Cā omī
pabbata. ²² Cā -yanti. ²³ Bā upanīyati. Cā miyyāmi. ²⁴ Bā -te. ²⁵ Bā
-hi, Cā -hi. ²⁶ Cā -ti. ²⁷ Bā pabbatapāde, Cā omī pabbata. ²⁸ Bā
pabbāsa. ²⁹ Bā nāditvā. ³⁰ Bā omīte sayi. ³¹ Bā paṭiṭṭhito; Cā pi thīne.

tassa viddhabhāvaṃ na jānāti, visaṇṇaṃ pana naṃ¹ parivatti-
tvā nipaṇṇaṃ diṅvā „kin u kha me sāmikaesa“² dukkhaṃ³ ti
upadhārenti⁴ pahāramukhato⁵ paggharantaṃ lohitaṃ diṅvā
piyasāmike uppannaṃ⁶ balavasokaṃ sandhāretuṃ asakkonti
mahāsaddena paridevi. Rājā „kimmāro maṭṭo bhavissatīti“⁷
nikkhamitvā attānaṃ dassesi. Candā taṃ⁸ diṅvā „iminā me
corena piyasāmiko viddho bhavissatīti“⁹ kampamānā palā-
yitvā pabbatamatthake¹⁰ thitvā rājānaṃ aribhārenti¹¹ pañca
gāthā āha¹²:

1. Pāpo kho¹³ rājaputto yo me icchitapatiṃ varākiyā¹⁴ 10
vijjhi¹⁵ vanamūlasamūh¹⁶, so 'yaṃ¹⁷ viddho chaṃṇā seti¹⁸. 22.
2. Imam mayhaṃ hadayasokaṃ paṭimūṇeato rājaputta tava mātā¹⁹
yo mayhaṃ hadayasoko²⁰ kimpurisaṃ apekkhamānāya²¹. 23.
3. Imam mayhaṃ hadayasokaṃ paṭimūṇeato²² rājaputta tava jāyā²³
yo mayhaṃ hadayasoko kimpurisaṃ apekkhamānāya²⁴. 24. 10
4. Mā ca putte mā ca patiṃ addakki rājaputta tava mātā²⁵
yo kimpurisaṃ avadhī adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhi²⁶. 25.
5. Mā ca putte²⁷ mā ca patiṃ²⁸ addakki²⁹ rājaputta tava jāyā³⁰
yo kimpurisaṃ avadhī adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhi³¹. 26.

Taṃha varākiyā ti kapaṇiṇa, paṭimūṇeato³² ti paribhāṇa phassa-
pāpocāto, mayhaṃ-kāmāhi³³ mayhaṃ kāmena.

Rājā naṃ³⁴ pañcahi gāthāhi paridevitvā³⁵ pabbatamat-
thake thitaṃ yeva assāsento

10. Mā tovaṃ³⁶ Candā rodi³⁷, mā soci vanatimūramattakki,
mama tvaṃ hohisi bhariyā rājakule pājita nārīti 27. 20
- gātharū āha.

¹ C² paṇṇaṃ. ² B² piya aṃ-. ³ A¹ there MSS. -ti. ⁴ B² mahāstrāsaṃ duk-
khaṃ. ⁵ C² -ssa. ⁶ C² naṃ. ⁷ B² abhiṇ. ⁸ B² adda aṃ. ⁹ B² vijjhi.
¹⁰ C² cāṇṇā-, B² thāṇṇā-. ¹¹ B² jāha in the place of so yam. ¹² B²
aṇṇ. ¹³ C² -kha. ¹⁴ C² aṇṇ. ¹⁵ C² aṇṇ. ¹⁶ C² -mūṇeato, B² -mūṇeato. ¹⁷ this verse
is wanting in B². ¹⁸ B² -aṃ. ¹⁹ B² putti. ²⁰ B² kāmāhi. ²¹ C² -mūṇeato,
B² mūṇeato. ²² B² tam. ²³ B² paribhāṇeato. ²⁴ B² tvaṃ. ²⁵ C² roci,
B² roci.

16. Acchā¹ savanti giricaranadiyo² kusumābhikinnasotāyo,
tatttha -pe-³. 33.
17. Nīlāni Himavato pabbatassa kūtāni dassaneyyāni⁴,
tatttha -pe-⁵. 34.
18. Pītāni Himavato pabbatassa kūtāni dassaneyyāni⁶,
tatttha -pe-⁷. 35.
19. Tambāni Himavato pabbatassa kūtāni dassaneyyāni⁸ -pe-. 36.
20. Tuṅgāni Himavato pabbatassa kūtāni dassaneyyāni⁹ -pe-. 37.
21. Setāni Himavato pabbatassa kūtāni dassaneyyāni¹⁰ -pe-,
tatttha -pe-. 38.
22. Citrāni Himavato -pe-. 39.
23. Yakkhaganasevite Gandhamādane osadhehi sañchhanne,
tatttha tam apassanti kimpurisa katham aham kāsam. 40.
24. Kimpurisa-sevite Gandhamādane osadhehi sañchhanne,
tatttha tam apassanti kimpurisa katham aham kāsam ti. 41. 45

Tatttha te pabbatā ti yam mayam ekato¹ abhitarāma² imo te pabbatā
tā ex kaudarā ti ex giricarakā, tattth' eva³ Nīlā tam aham tēni tam apassanti⁴,
katham kāsam ti⁵ kīn karāsam, tam pupphaphalopallavādānabbhā tam⁶
apassanti⁷ katham adbhūtasam akkhāsamti parideram, paṇḍasantharā⁸
ti Nīlā; attadīgandha; annessantharā⁹, acchā ti passannodā¹⁰, Nīlāni¹¹
manimayāni, Pītāni¹² savanamayāni, Tambāni¹³ manovallīmayāni, Tuṅgā-
ni¹⁴ uccāni, Kāṭhāni¹⁵, Setāni¹⁶ rajatamayāni, Citrāni¹⁷ sattrakana-
māsaṭṭhāni, yakkhaganasevite ti bhūmādevatāsevite¹⁸.

Iti sā dvādasahi gāthāni paridevītvā M-assa ure kattham
ṭhapetvā santāpabbhāvaṃ ātvā „Cando jīvati yeva, tāvad¹⁹
eva²⁰ ojjanakammam²¹ katvā jīvitam nava dassāmi²²“ cintetvā
„kin nu kho lokapālā nāma n' atthi, udāho vippavutthā ān

¹ B² accā. ² B² giricaranadiyo. ³ E² tatheva tam etc. ⁴ B² -nīlāni. ⁵ B²
tatttheva tam etc. ⁶ B² adds va. ⁷ B² -rubhāni. ⁸ C² anthera. ⁹ B² ta-
theva. ¹⁰ all three MSS. -ti. ¹¹ C² katham kāsam. ¹² C² -bhāni, omitting
tam. ¹³ B² -bhāni tam. ¹⁴ C² passanti. ¹⁵ B² apassanti. ¹⁶ B² -santharā. ¹⁷
B² -gandharasantharā. ¹⁸ B² vippassannodā. ¹⁹ C² vici-. ²⁰ C²
bhūmā -- tā. ²¹ B² -rāhi sevite. ²² B² devatāni in the place of āvadesa, B²
devatā. ²³ B² gāthā-

matā me¹ piyasāmikaṃ na rakkhantīti² devujjhānakammun³
akāsi. Tassa sokavegena Sakkasādanuṃ⁴ nabaṃ abosi. So⁵
āvajanto taṃ kārapaṃ ōatvā brāhmaṇavapunnasāntvā⁶ kuḍi-
kato⁷ udakaṃ gahetvā M-aṃ siñci⁸. Tāvad⁹ eva viṣaṃ¹⁰ an-
taradhāyi, vappo rūhi, „imasmim¹¹ thāne viddhe“ ti pi¹² na
paññāyi¹³. M. saḅhito utthāsi¹⁴. Candā arogaṃ piyasāmikaṃ
disvā somanassappattā Sakkassa pāde vandanti anantaram¹⁵
gātham āha:

25. Vande te ayyabrahme¹⁶ yo me icchitapatitū¹⁷ varākiya
amatena abhisinhi samāgatasmim¹⁸ piyatamena¹⁹ ti. 42.

Tattha amatena²⁰ ti udakaṃ smetam²¹ maññamāna²² evam āha, piya-
tameṇa²³ ti piyatareṇa, ayaṃ eva so pātho.

Sakko tesam²⁴ ovādam adāsi: „ito paṭṭhāya Candapabba-
tato²⁵ oreyyha maṇussapathaṃ mā gamittha, idh²⁶ eva vasathā“
ti evaḍ²⁷ ca pana evaḍitvā sakatthānam²⁸ eva gato. Candāpi
„kin no sāmi iminā paripanthatthānena²⁹“, ehi Candapabba-
tam³⁰ eva gacchāmā³¹“ ti vatvā osānagātham āha:

26. Vicārāma³² dāni girivaranadiyo³³ kuaṃmābhikkinnasotāyo³⁴
nānādhmasevānāyo³⁵ piyamvadā sūṇamaññassā³⁶ ti. 43.

27. S. i. d. ā. „na idāṃ³⁷ eva pubbe p³⁸ esā mayi asamhiraṇitā
amaññaneyyā yevā³⁹“ ti vatvā j. v. „Tadā rājā Anuruddho abosi“⁴⁰.
Candā Bāhulāmātā, kinnaro aham evā⁴¹ ti. Candakinnara-
jātakam⁴².

3. Mahānukkaṣajātaka.

28. Ukkā milāsa⁴³ bandhantīti. Idam⁴⁴ S. J. v. Mitta-
gandhakaupāsakam⁴⁵ ā. k. So kira Sāvathiyam⁴⁶ parijjina-

¹ C¹ tammā. ² B¹ devaṃ nekkhā. ³ B¹ eva ā. ⁴ B¹ sakko. ⁵ B¹ na
āg. ⁶ B¹ tūhigato. ⁷ B¹ āsāci. ⁸ B¹ āsāci uttaretvā. ⁹ B¹ āsāci pl. ¹⁰
B¹ -paṭi. ¹¹ B¹ āsāci pl. ¹² B¹ ayyare. ¹³ B¹ -taṇṇa. ¹⁴ C¹ candā. ¹⁵
C¹ imāsa, C¹ paripatta-, C¹ parināsa. B¹ paripantā. ¹⁶ C¹ gacchā. ¹⁷
C¹ B¹ vicārāma. ¹⁸ C¹ -āya, B¹ girivaranadiyo. ¹⁹ B¹ -sotāyo, C¹ -sotāyo.
²⁰ B¹ -dumvassanāyo. ²¹ B¹ evā. ²² B¹ rājā devadatto abosi sakko anuruddho.
²³ B¹ -ri. ²⁴ C¹ vi-, B¹ ei-. ²⁵ B¹ milābandha.

kulassa putte sahāyam pesetrā sūnataram kuladhātunam vārāpetvā
 „attā paṇ’ asā oppannakiccāṃ’ mutharagūsamattā mitta vā sahāyo
 vā” ti an’ attheti¹ „tena hi mitta tāva ganthetā” ti vutte tasmān
 ovāde phatrā paṭhamamā tāva catūhi dovārikehi saddhīm mettīm akāset.
 Athāsupubbena nugaraguttikagapakamahāmattādihi² saddhīm mettīm
 katvā senāpatināpi uparājena³pi saddhīm⁴, tehi paṇa saddhīm ekato
 hutvā raṇṇā saddhīm akāset, tato asūtiyā mahātherehi⁵ Anandathereṇa⁶
 saddhīm ekato hutvā T-ena saddhīm mettīm⁷ akāset. Atha eam S.
 sarameṇa ca sīlen ca paṭiṭṭhāpesi, rājāpi⁸ asā isariyam⁹ adāsi, so
 Mithagandhako¹⁰ yevā¹¹ ti pākato jāto. Ath’ asā rājā mahantam
 geham datvā āvāhanaṅgalam kāresi, rājānam ādām katvā mahājano
 paṇṇākāre¹² pahila, Ath’ asā bhariyā raṇṇā pahitam ponnākāram
 uparājaseṇa uparājaseṇa pahitam senāpatinā¹³ ti eten’ upāyena sakala-
 nugaravāsino ābandhitrā¹⁴ gaṇhi, Suttame divase mahāakkhāram
 katvā¹⁵ Dasabalam nimantetvā paṇṇasataramkhātara¹⁶ Buddha-
 paṇṇukhasa saṅghassa¹⁷ mahātāpam datvā bhattakiccārasāne S-rā
 katānūmodanaṃ¹⁸ katvā ulho pi jāyampatikā sotāpattiphale paṭiṭṭha-
 līnaṃ. Dh. k. s.: „āraso Mithagandhakaupāsako”¹⁹ attano bhariyam
 asāyā tassā vacanāṃ sutvā²⁰ sabbehi mettīm²¹ katvā raṇṇo santikā
 mahāakkhāram lahi, S-rā²² saddhīm paṇa mettīm katvā ulho pi
 jāyampatikā sotāpattiphale paṭiṭṭhā²³ ti. S. āgantvā „kāyā su’ ttha
 bhikkhave e. k. s.” ti pucchitvā „amāya nāmā” ti vutte „ca bhik-
 khave idāṃ ev’ esa etam”²⁴ mātugāmanam mīssāya mahantam yasaṃ
 patto, pubbe²⁵ tiracchānyonyāyā nibbatto pi paṇ’ esa etasā vaca-
 neṇa bahūhi saddhīm²⁶ mettīm²⁷ katvā puttasaṅkato mutto” ti 25
 vatrā²⁸ u. ā.:

A. B. Br. r. k. eke²⁹ paccantavāsino yattha yattha³⁰
 bahum mamsam labhanti tattha tattha gāmanam nivesetvā³¹
 araṇṇe vicaritvā³² migādayo māretvā mamsam āharitvā

¹ C¹ B¹ anam. ² B² natthi. ³ B³ bandhetā. ⁴ B⁴ amittapāka. ⁵ B⁵ adda
 mitta, B⁶ mett. ⁶ B⁶ adda saddhīm. ⁷ B⁷ adda pt. ⁸ B⁸ mitta. ⁹ B⁹ mīd-
 dhabho. ¹⁰ B¹⁰ ram. ¹¹ B¹¹ ābandhitrā bho jāyampattā sotāpattiphale paṭi-
 thitvā in the place of ābandhitrā gaṇhi. . . . katvā. ¹² B¹² paṇṇa satara. ¹³
 B¹³ paṇṇukha bhikkhusaṅghassa. ¹⁴ B¹⁴ kattham anu. ¹⁵ B¹⁵ bandhaka. ¹⁶
 B¹⁶ katvā. ¹⁷ B¹⁷ mittam. ¹⁸ B¹⁸ tathāgata. ¹⁹ B¹⁹ ekam. ²⁰ B²⁰ adda pt.
²¹ C²¹ amitt. s. . . . ²² B²² mitta. ²³ B²³ zahi yādi. ²⁴ B²⁴ akacce. ²⁵ B²⁵
 siva. ²⁶ B²⁶ amitt. ²⁷ B²⁷ amitt. ²⁸ B²⁸ amitt. ²⁹ B²⁹ amitt. ³⁰ B³⁰ amitt. ³¹ B³¹ amitt. ³² B³² amitt.

puttadāraṃ¹ posenti. Tesam gāmato avidūre mahājātassaro²,
 tassa dakkhiṇapasse eko senasakuno pacchimapasse ekā sena-
 sakuno uttarapasse sīho migarājā pācūnapasse ukkusa-
 sakunā rājā vasati, jātassaramajjhe pana uonataṭṭhāne kacchapo vasati.
 5 Tada so seno senim „bhariyā me kohitī“ vāresi³. Atha naṃ
 ā āha: „atthi pana te koci mitto“ ti. „N’ atthi bhadde“ ti.
 „Amhākaṃ uppannabbhayaṃ vā dukkhaṃ vā harapaṇamattham⁴
 sahāyakam⁵ laddhim vattati, mitto tāva gāhāhīti“. „Kena⁶
 saddhim mettīm⁷ karomi bhadde“ ti. „Pācūnapasse vasa-
 10 tēna ukkusaarājena uttarapasse sīhena jātassaramajjhe kaccha-
 penā saddhim⁸ karohitī“. So tassā vacanāṃ sampatichchitvā
 tathā akāsi. Tada te ubho saṃvāsāṃ kappetvā - tasmim yeva
 sare ekaṃsīm dipake kalambaruḅḅho⁹ atthi samantā udakena
 parikkhitto tasmim - kulāvakaṃ katvā paṭivasāmsu. Tesam
 15 aparabbhāge dve potakā jāyimsu, tesam pakkheṇ asarājātesu
 yeva ekadivasāṃ te jānapadā divasam¹⁰ araṇṇe carantā¹¹
 kiñci alabhītva „na sakkā tucchahatthehi gharaṃ gantum, mac-
 che vā kacchape vā gāhissāmā¹² ti“ saraṃ otaritvā tam dipakaṃ
 gantvā tassa kalambassa¹³ mūle nipajjitvā makasādhi khajja-
 20 mānā tesam palāpanatthāya¹⁴ arunim manhetvā¹⁵ aggim nib-
 battetvā¹⁶ dhūman karimsu. Dhūmo uggantvā¹⁷ sakuno pa-
 hari¹⁸, sakunapotakā viravimsu. Jānapadā tam sutvā
 „umbho sakunapotakānaṃ saddo, nñhetha ukkā bandhatha,
 chātā sayitum na sakkoma, sakunamaṃsaṃ khādītva va sa-
 25 yiṣṣāmā¹⁹ ti vatvā aggim jāletvā²⁰ ukkā bandhimsu. Sakunika
 tesam saddam sutvā „ime ambākaṃ potake khādītukāmā,
 mayam evarūpaṃ bhayassa harapatthāya mitte gāhimsa,
 sāmikaṃ ukkusaarājassa santikaṃ paṇessāmīti“ cintetvā „gaccha

¹ Bā - ra. ² Bā adda atthi. ³ Bā vāresi. ⁴ Bā nīṭharaṇa-. ⁵ Bā mitum vā
 sahāyāṃ vā. ⁶ Bā kēhi. ⁷ Bā mettīm. ⁸ Bā adda mitti. ⁹ Bā kaḍappa-.
¹⁰ Bā tham. ¹¹ Bā caritvā. ¹² Bā kaḍappaṃ. ¹³ C¹² paligaha-, Bā pala-
 panatthā. ¹⁴ C¹² manes-, Bā bandhitvā. ¹⁵ Bā adda na sakkā tuccha. ¹⁶
 Bā dhūmo uggāse. ¹⁷ Bā omīa s. p. ¹⁸ C¹² jallitvā.

sāmi, puttānaṃ no appannabhayaṃ ukkusarājassa ārocehīti^{1a}
paṭhamam gātham āha:

1. Ukkā milācā² bandhanti dīpe³,
paṇā mamaṃ⁴ khāditum paṭṭhayanā,
mittam saḥāyaṃ ca vadehi⁵ senaka⁶,
ācikkha ṇāṭivyaṇaṃ diḷḍhanaṃ ti. 44.

Tatha milācā⁷ ti jānapadā, dīpe ti dīpakambhī, paṇā mamaṃ ti
mama puttaka, senakā⁸ ti senakasakunadhānānālapathī, ṇāṭivyaṇaṃ ti
puttasā vyasaṇaṃ, diḷḍhanaṃ ti amhākeṇ ḍāṇeṇ diḷḍhanaṃ, idaṃ⁹ vyasaṇaṃ
ukkusarājassa suttākeṇ gantvā ācikkhāhīti vadati. 10

So vegena tassa vasaṇatṭhānaṃ gantvā vassitvā¹⁰ attano
āgatabhāvaṃ jānapetvā katokāso upasamhāmitvā vanditvā
„kimkāraṇaṃ āgato sīti“¹¹ puttā¹² dutiyaṃ gātham āha:

2. Dijo diḷḍhanaṃ pavaro si pakkhī¹³,
ukkusarāja saraṇaṃ taṃ upemi,
paṇā mamaṃ khāditum paṭṭhayanā
luddā milācā¹⁴, bhava me sukhāyā¹⁵ ti. 45.

Tatha dīpe ti tvaṃ dīpe¹⁶ eva dīpe¹⁷ pavaro ca

Ukkusarājā senakam „mā bhāyīti“¹⁸ assāsetvā tatiyaṃ
gātham āha: 20

3. Mittam saḥāyaṃ ca karonti paṇḍitā¹⁹
kāle akāle sukham āsayānā²⁰,
karomi te senaka etam atthaṃ,
ariyo hi ariyassa karoti kiccaṃ ti. 46.

Tatha kāle akāle ti dīpe ca rattāṇe ca, ariyo ti idha ācāriyaṃ ca
adhīppero, ācāriyasaṃpanno hi ācāriyasampannassa ācāriyo karoti-eva, kim ettha
ācāriyaṃ²¹ ti vadati.

¹ Bā adda vatvā. ² Bā cālāha, Bā ci-. ³ Bā rathādīpe. ⁴ Bā mama. ⁵
Cā parohi. ⁶ Bā -kaṇ. ⁷ Bā tilācā, Bā ci-. ⁸ Bā mama. ⁹ Bā imadh. ¹⁰
Bā vassetti. ¹¹ Bā āgatakaranaṃ dassento. ¹² Cā pakkhira, Bā pakkhima.
¹³ Bā cālā. ¹⁴ Cā dīpe, Bā diḷḍhanaṃ. ¹⁵ Bā sammānaṃ. ¹⁶ Bā karapiyaṃ.

Atha nam pucchī: „kiṃ sammā rukkhāṃ ārāḥhā¹ milācā² ti. „Na tāva abhirūhanti³, ukkā yeva bandhanti⁴. „Tena hi tvaṃ sīghaṃ gantvā⁵ mama sahāyikaṃ asesaṃsetvā⁶ mama āgamaṇa-bhāvaṃ ācikkhā⁷“ ti. So tathā akāsi. Ukkusarājāpi gantvā⁸ kalambassāvidūre⁹ milācānaṃ¹⁰ abhirūhaṇaṃ olokeno ekasmiṃ rukkhagge nisīditvā¹¹ ekassa milācassa¹² abhirūhanakāle tasmīṃ kulāvakussa avidūraṃ¹³ abhirūhe sare nimoj्jitvā¹⁴ pakkhehi ca mukhehi ca ulakaṃ āharitvā¹⁵ ukkāya upari āsiñci, sā nibbāyi. Milācā „imaṃ ca senakasakunaṃ¹⁶ potake c' assa¹⁷ khādisāma¹⁸“
 10 'ti otaritvā¹⁹ puṇa ukkaṃ jalāpetvā²⁰ abhirūhissa²¹, puṇa ukkaso vijjhāpesi²². Eten²³ upāyena baddhabaddhaṃ²⁴ vijjhāpentaṃ²⁵ ev' assa²⁶ addharatto jāto. So ativiya kīlami²⁷, beṭṭhā odare kilomakaṃ tanuttagataṃ²⁸, akkhini ratāni jātāni. Tam diāvā sakunikā sāmikaṃ āha: „sāmi atikkhanto²⁹ ukkusarājā, etassa
 15 thokaṃ vissamanattikāya gantvā³⁰ kacchaparājassa kathehīti³¹. So tassa vacanaṃ sutvā³² ukkusaṃ upasaṃkamitvā³³ gāthāya ajjhahhāsi:

1. Yaṃ hoti kiccaṃ anukampakena
 ariyassa ariyena kataṃ tava-y-idaṃ³⁴,
 20 attānurakkhi bhava mā aḍayha,
 lacchāma putte tvaṃ jīvamāno ti. 47.

Tattha kataṃ tava-y-idaṃ³⁵ ti tvaṃ idaṃ, ayaṃ eva vā pāṇo.

So tassa vacanaṃ sutvā³⁶ sīhanādaṃ nadanto pañcamaṃ gātham āha:

25 2. Tav' eva³⁷ rakkhāvaraṇaṃ karonto
 sarīrabheddāpi na santasāmi,
 karonti h' ete³⁸ sakkhiṇaṃ³⁹ sakkhāro:
 pāṇaṃ cajanti, satān' esa⁴⁰ dhammo ti. 48.

¹ Ed abhirūh. ² C² Ed ci. ³ Ed -rukā. ⁴ Ed katvā. ⁵ Ed āg-. ⁶ Ed kad-.
⁷ Ed -re. ⁸ B² senaka sakuna, C² kīraṇasakuna. ⁹ Ed ca. ¹⁰ Ed jā-. ¹¹
 Ed abhirūhi, C² abhirūhissa. ¹² C² vijjhā-, Ed vijjā-. ¹³ C² baddhabaddha,
 Ed bandhabaddha. ¹⁴ Ed -matī. ¹⁵ Ed anukampataṃ. ¹⁶ Ed ativiya kīlanto.
¹⁷ 10 C² for tīrādaṃ, B² tīyidaṃ. ¹⁸ Ed tīyidaṃ. ¹⁹ Ed tamena. ²⁰ 20 C²
 for -ataṃ? B² heka. ²¹ C² Ed -nam. ²² C² astadāna.

Uṭṭham pana S. abhiesambuddho hutvā tassa guṇaṃ vaṇṇento āha :

a. Sudokkaraṇā kammam' akā. anḍaj' āyaṃ vihaṅgumo
nithāya kuraro¹ putte² aḍḍharutte anāgate ti. 49.

Tassa kuraro³ ti ukkaraṇā⁴, putte⁵ ti sasuṇṇa putte⁶ rekkaṇṭo
tesaṃ atthāya aḍḍharutte anāgate⁷ yāva diyaḍḍhayaṃ vāyamaṃ karonto⁸
okkaraṇaṃ akāsi.

Seno pi „ukkusa¹ thekaṃ vissamāhi sammā² 'ti vatvā
kaecchapassa santikaṃ gantvā taṃ uṭṭhāpetvā „kiṃ samma
āgato sīti³ vutte „evārūpaṃ nāma bhayaṃ oppannaṃ, ukkusa-
rājā paṭhamayāmato paṭṭhāya vāyamanto kilami, ten' amhi⁴
tava santikaṃ āgato⁵ ti vatvā sattamaṃ gātham āha :

r. Uṭṭāpi eke⁶ khalita-asakammunā
mittānukampāya paṭiṭṭhahanti,
puttā mam' aṭṭā⁷, gatim āgato 'smi,
atthaṃ caretha⁸ mama vārichanū⁹ 'ti. 50. 15

Tassa' aṭṭha: sīmi ekaccehi yeṇto vā dhanato yā uṭṭāpi sakammunā¹⁰
khalitāpi¹¹ mittānāṃ anukampāya paṭiṭṭhahanti, mamaṃ ca puttā aṭṭā¹² ātura,
tenūham¹³ taṃ gatim paṭisarapaṃ¹⁴ karevā āgato¹⁵, puttānāṃ jīvitadānaṃ
dadaṇto aṭṭhaṃ me carekkhī¹⁶.

Taṃ sutvā kaecchapo itaraṃ gātham āha: 20

s. Dhaṇena dhaṇīṇena ca attanā va
mittaṃ sahāyaṃ ca karontī paṇḍitā,
karomi te senaka vtaṃ atthaṃ,
ariyo hi ariyassa karoti kiccaṃ ti. 51.

Ath' assa putto avidūre nipaṇno pītu vacanaṃ sutvā „mā¹⁷
me pitā kilamato, ahaṃ pītu kiccaṃ karissāmīti¹⁸ cinteivā
navamaṃ gātham āha :

u. Appossukko tāta tuvaṃ nisīda,
putto pītu carati¹⁹ atthacariyaṃ²⁰.

¹ B² gurura. ² C² putto. ³ B² gururo, C² kuraro. ⁴ C² -ja. ⁵ C² putto.

⁶ B² adda ti. ⁷ B² -saṃ. ⁸ C² -te, B² heke. ⁹ B² mapetā. C² mamaṃja.

¹⁰ B² caretha. ¹¹ C² -jananā, B² -carati. ¹² B² -munnā. ¹³ B² call. ¹⁴

C² aṭṭa. ¹⁵ B² jananeva. ¹⁶ B² omitta pati. ¹⁷ B² adda smiṃ. ¹⁸ B² caretha

carekkhī. ¹⁹ C² carati. ²⁰ B² unda carati attha.

ahaṃ carissāmi tav' etam' atthaṃ
senassa putte paritāyamāno ti. 52.

Atha naṃ pitā gāthāya ajjhaghāsi:

10. Addhā hi tāta satān' esa dhammo
putto pītu yaṃ¹ caretha atthacariyaṃ,
app-eva maṃ diṣvā pavaddhakāyaṃ²
senassa puttā na vihetthayeyyū³ ti. 53.

Tatha satānassa dhammo ti paṇḍitānaṃ esa dhammo, puttā nā 'ti'
senassa putte miḥṣā⁴ na hetthayeyyū⁵.

16. Evaṃ vatvā mahākaccapō „samma mā bhāyi, tvaṃ purato
gaccha, idān' ahaṃ āgamiṣṣāmi⁶” taṃ uyyojetvā udake pa-
titvā⁷ kalalaṃ ca saṃkaḍḍhitvā⁸ ādāya dipakaṃ gantvā aggiṃ
pajjhāpetvā⁹ nipajji. Milacā¹⁰ „kiṃ no senapotsi¹¹”, imaṃ
kāṇakaccapaṃ¹² parivattetvā māreṣṣāma, ayaṃ no saḥṣesaṃ
18 pahossatīti¹³ valliyo uddharitvā jīyā¹⁴ gahetvā nivatthaploti-
kāpi¹⁵ mocetvā tesu thāneṣu bandhitvā kaccapaṃ parivatte-
teṃ na sakkonti. Kaccapō te ākaḍḍhanto gantvā¹⁶ gam-
bhīratthāne udake pati. Te pi kaccapalobhena tena¹⁷ saddhiṃ
yeva patitvā udakapunnāya kucchīyā kīṭantā¹⁸ nikkhamitvā
20 „bho ekena¹⁹ no ukkusena yāva adḍharattā ukkā vijjhāpiṇā,
idāni iminā kaccapena udake pātetvā²⁰ udakaṃ pāyetvā
mahodarā kat' amhā²¹, puna aggiṃ karitvā arune uggate pi
ime senapotaḥ khāḍḍasāmi²² 'ti aggiṃ kātunī ārabhiṃsu,
Sakupikā tesam saddam²³ sutvā „sāmi, ime yāya²⁴ kāyaci
22 velāya²⁵ amhākaṃ puttāke khāḍitvā gamissanti, sakhāyassa no
sṭhasaṃ santikaṃ²⁶ gacchā²⁷ 'ti āha. So taṃ khaṇaṃ ōeva

¹ C¹ amasam, B¹ tathava. ² B¹ ham. ³ C¹ pavaddha-, B¹ vavaddha-.
so C²; B¹ puttāni na hetthayeyyū. ⁴ ab' three MSS. puttānti. ⁵ C¹ B¹ ei-
' B¹ nabodāyo-. ⁶ C¹ nāgami-, B¹ idānāḥgami-. ⁷ B¹ pavattetvā. ⁸ B¹
valliyo uddharitvā. ⁹ vallikālaṃ laṅkaevā/haḍa sahitvā to the place of kaka,
leḍa- -. ¹⁰ B¹ vijjhā-. ¹¹ B¹ -takhi. ¹² B¹ kalla-. ¹³ so C¹; C¹ piya,
B¹ valliṭṭiya. ¹⁴ B¹ -khi, ¹⁵ B¹ omite pa-. ¹⁶ B¹ omite tena. ¹⁷ C¹
-to, B¹ kīṭamantā. ¹⁸ C¹ esena. ¹⁹ B¹ paritā. ²⁰ B¹ gahetvāhamā. ²¹
B¹ katihi. ²² B¹ āya. ²³ B¹ -yaṃ. ²⁴ B¹ -he

tassa santikaṃ gantvā „kiṃ avelāya āgato sīti“ vutto¹ ādito
paṭṭhāya taṃ pavattiṃ ārocetvā ekādasamaṃ gātham āha:

11. Pasū-manussā migaviriya²seṭṭha

bhaya³additā seṭṭham upabbajanti⁴,

puttā mam' aṭṭā⁵, gatim āgato 'smi.

ivān no si rājā, bhava me sukhāyā 'ti. 54.

Taṃha pasū ti sabbhettracchāno āha, idam vuttam hoti: sīmi migesu
viriyeṇa seṭṭha². Ikaṃamānā hi sabbhettracchānāpi manussāpi bhayatajjitā³
bhavā seṭṭham upagacchanti⁴, mama ca puttā aṭṭā⁵, avāhaṃ taṃ va gatim⁶ karvā
āgato 'smi⁷, tvaṃ ambhakaṃ rājā, sukhāya me bhavā 'ti⁸.

Taṃ sutvā sīho gātham āha:

12. Karami te senaka etam attham,

āyama te taṃ diṣṭaṃ⁹ vadhāya,

kathaṃ hi vijñāṃ bahu sampajāno

na vāyame attajanassa gattiya¹⁰ ti. 55.

Taṃha taṃ diṣṭaṃ⁹ ti taṃ diṣṭasamūhena¹¹, taṃ tava paccatthikam
gaccha¹² ti attho, bahu ti amūha¹³ bahuṃ samattho, sampajāno ti mi-
ttasā bhayappattinā¹⁴ jāhento¹⁵, attajanassa¹⁶ ti attasamassa¹⁷ āhāsamassa¹⁸
mittasā¹⁹ ti attho.

Evaṃ ca pana vatvā „gaccha tvaṃ, putte samassāsehiti“²⁰
taṃ uyyojetvā maghavanṇaṃ udakaṃ maddamāno pāyāsi. Milacā
taṃ²¹ āgacchantāṃ diṣvā „kuraṇa“²² tāva ambhakaṃ ukkā
vijjhāpitā²³, kacchapena ambhakaṃ²⁴ nivatthapilotikānaṃ pi
assāmikā katā, idāni pana naṭṭh' amhā, sīho no jīvita²⁵kkhayaṃ
eva pāpessatīti²⁶ maraṇabhaya²⁷atajjitā yena vā tena vā²⁸ pāla-
yimsu. Sīho āgantvā rukkhamaṇḍe na kiñci addasa. Atha nam

¹ B¹ o. ² B² -gacchanti. ³ C¹ mamajja. ⁴ B⁴ -o. ⁵ C⁵ -tvā, B⁵ apatthi-
cā. ⁶ B⁶ upajjanti. ⁷ B⁷ aṭṭi aṭṭā, C⁷ eḍḍhā. ⁸ B⁸ gatim, omittam va,
C⁸ ca hatim. ⁹ C⁹ omisā mhi. ¹⁰ C¹⁰ sukhāyamevā, B¹⁰ sukhāyamebhavā-
hiti; taṃha pasūti --- waiting for C¹⁰. ¹¹ B¹¹ āpakaṃ. ¹² B¹² va-. ¹³ B¹³
āpakaṃ. ¹⁴ B¹⁴ verasamassam. ¹⁵ C¹⁵ gaccha. ¹⁶ B¹⁶ samitā. ¹⁷ B¹⁷ bhayap-
patti. ¹⁸ B¹⁸ aṭṭi. ¹⁹ C¹⁹ attham samatthassa, B¹⁹ atthasamassa. ²⁰ B²⁰ adda
jāhento. ²¹ C²¹ mūlānaṃ, C²² mūlānaṃ, B²² cūlānaṃ. ²³ B²³ kuraṇa. ²⁴
B²⁴ adda taṃhā. ²⁵ C²⁵ -pamāhā. ²⁶ C²⁶ amhi vā.

auraro¹ ca kacchapo ca seno ca upasamkamitvā vandimau.
So tesāṃ mittānisamsaṃ kathetvā „ito paṭṭhāya mittadhammaṃ
abhiññitvā appanattā boṭhā“² ti ovaditvā pakkāmi. Te pi sa-
kaṭṭhānāni³ gatā. Senasakunika attano putte oloketvā „mitte
3 nissāya amhehi dāraṃ laddhā“⁴ ti sukhasamaye⁵ senena saddhimi
sallapanti mittadhammaṃ pakkasamānā cha gāthā abhāsī:

11. Mittaṃ ca kayirātha sakhāghoraṃ ca⁶,
ayiraṃ ca kayirātha sukhehi ayiro⁷,
nivatthakojo va sare⁸ bhīhantvā⁹
12. modāma puttehi samaṅgibhūtā. 56.
13. Sakamittassa kammena sahāyasaāpalāyino¹⁰
kūjantaṃ upakūjanti lomaṣā¹¹ hadayaṅgamaṃ. 57.
14. Mittaṃ sahāyaṃ adhigamṃ paṇḍito
so bhūṇjati puttapaṇḍitaṃ dhanāni vā,
15. ahaṃ ca puttā ca paṭi ca mayhaṃ
mittānukampāya samaṅgibhūtā. 58.
16. Rājavatā sūravatā ca attā¹²,
sampaṇṇasakkhissa bhavanti h¹³ etc,
yo¹⁴ mittavā yasavā uggaṭatto¹⁵
17. asmiṃ ca loke modati¹⁶ kāmakāmi¹⁷. 59.
18. Karanīyāni mittāni daliddenaṃ pi senaka,
passa mittānukampāya samugg¹⁸ amhā sa ṇātake¹⁹. 60.
19. Sūrena balavantena yo mettā²⁰ kurute diḍḍa
evaṃ so sukhiṭo hoti yathāham tvaṃ ca senakā²¹ ti. 61.

22. Tatha mittāne²² ti yam baḍe²³ attano mittāṃ ca suhijjāṃ ca suhadeya-
sahāyaṃ ca sāmījjiṇikāṃ²⁴ ayiraṃ ca karoti²⁵ eva²⁶, nivatthakojo va sare bhī-
hantvā²⁷ ti ettha kojo ti karacā²⁸, yathā nāma paṭimukkaṃ²⁹ karacāṃ sare
abhihanti³⁰ nivāreti evaṃ mayā³¹ mittabalena paccatthika abhihanti³² puttehi

¹ B¹ kakkuro. ² B² yathāthā-. ³ B³ sakhāghorassamaye. ⁴ so C¹; C²-
geraṭṭha, B⁴ suhādayaṭṭha. ⁵ B⁵ sukhaṅgamaṃ. ⁶ C⁶ hī-. ⁷ C⁷ yasam-
palāyino. ⁸ B⁸ lomahāṭṭha. ⁹ C⁹ attā, C¹⁰ attā. ¹⁰ B¹⁰ so. ¹¹ B¹¹ upaga-
¹² so C¹² for lokam; cā modati? B¹² asmiṃ cha loke dātī. ¹³ B¹³ -khi. ¹⁴ C¹⁴ at hā-. ¹⁵ C¹⁵ mittāni, B¹⁵ mittāni. ¹⁶ all three MSS. kiṇṇi. ¹⁷ B¹⁷ sūpa-
kāmānukampā. ¹⁸ B¹⁸ karoteva. ¹⁹ C¹⁹ B¹⁹ sarakhihantvā. ²⁰ B²⁰ rajo. ²¹ B²¹
paṭimutta. ²² C²² B²² -hanāti. ²³ B²³ add pi.

saddhūhi modamā 'ti vadati. vakasvittasāsa kammonā 'ti sakasā mittasāsa
 parakkamvāsa, sahāyassāpalāyino¹ ti sahāyassā apalāyino migarāyasa,
 lomassā² ti pakkhino; amhākaṃ puttakā mañ ca³ tañ va kōjantam⁴ heḷa-
 yaggaṃaṃ madhurassorāṃ nīcchāreva upakūḷenti, samāṅgibhūti⁵ ti ekasūhiṇe
 (hiṇā, rājāvatā sūravatā va artho 'ti yassa sūhasadisa rāji akkhaṇḍapā-
 sādī⁶ ca sūri mittā ca⁷ kumit tena rājavatā sūravatā ca⁸ artho sakkā pāpuni-
 cca, bhavanti heṭi ti⁹ so¹⁰ ca sampannasakkā¹¹; paripunnasamittadhamma tassa
 te¹² sahāji bhavanti¹³, uggatatto ti sūrisobhaggaṃ uggatābhava, samīheṇa
 toke ti lūhalakassadakkhāte samā ca toke modati, kāmākāṃ iti sāmikāṃ ā-
 pati, so hi kīno kamarato¹⁴ kāmakāṃ nāma, samaggamhā¹⁵ ti samaggā¹⁶
 jai amhā, saḍḍitake ti¹⁷ āsakehi puttakehi¹⁸ saddhūhi.

Evam sā chahi gāthāhi mittadhammassa guṇaṃ kathesi.
 Te sabbe pi sahāyakā mittadhammaṃ abhinditvā va yāvata-
 yukaṃ thatvā yathākammaṃ gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ' eva sa¹⁹ bhariyaṃ nissāya sa-
 klappatto pubbe pi saṅklappatto yevā²⁰ 'ti vatvā j. s.: „Tudā seno ca
 senā ca jayampatikā abesum²¹“, puttaknechapo Rāhulo, piṭṭa Mog-
 gallāno, akkuso Sāriputto²², sūho pana aham evā²³ 'ti. Mahā-
 ukkusanjātakam.

4. Uddālakajātaka.

30

Kharājina²⁴ jaṭilā paṇḍakadantā ti. Idam S. J. v. ekaṃ
 kuṇḍakam²⁵ ā. k. So hi niyyānikavāsane pabbajitvāpi catupacca-
 yuttham²⁶ tīridham kuṇḍakavuttham²⁷ pūresi. Ath' aasa uguṇaṃ
 pakāsentā bhikkhū ā. k. s.: „āvuso asuko nāma bhikkho ovaṇḍe
 niyyānike Buddhasāsane²⁸ pabbajitvā kuṇḍam²⁹ nissāya jīvikam kappe-
 tti³⁰“. S. āgavivā „kāya na 'ttha bhikkhave s. k. s.“ ti pucchitvā
 „amāya nāmā³¹“ 'ti vutte „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe p³² eva
 kuṇḍo yevā³³ 'ti vatvā s. ā.:

¹ O^a -samapal-. ² B^a lomassā. ³ B^a puttakāmaṇa. ⁴ O^a kuḷj-. ⁵ O^a omi
 ca. ⁶ O^a B^a omi ca. ⁷ O^a so. ⁸ O^a -sakkhi, O^a -sakkhi, B^a -sakkhi. ⁹ B^a
 tassāte. ¹⁰ B^a saṅkha-. ¹¹ B^a rato. ¹² O^a -mhiṇi. ¹³ O^a samaggamhā. ¹⁴
 O^a omi saḍḍitake ti. ¹⁵ O^a omi pa-. B^a vada puttahi. ¹⁶ B^a so. ¹⁷ O^a
 ahoṇi. ¹⁸ O^a adda ahoṇi. ¹⁹ O^a -dina. ²⁰ B^a adda bhikkho. ²¹ O^a B^a -tiṇṇya.
²² O^a kuṇḍa-. B^a kuṇḍa-. ²³ B^a -ukkasāse, amittāṇa buddha. ²⁴ O^a B^a
 kuṇḍam. ²⁵ B^a -ādi.

- A. B. Br. r. k. Bo. tassa purohito ahosi paṇḍito vyatto.
 So ekadivasam uyyānakīḷaṃ gato ekam abhirūpaṃ gaṇikaṃ
 diṣṣā paṭibaddhaṇṇaṃ tēva saddhīm saṃvāsam kappesi. Sā
 taṃ paṭicca gaḇbhaṃ paṭilabhi, paṭiladdhabhāvaṃ¹ natvā
 5 taṃ āha: „sāmi gaḇbho me paṭiṭṭhito, jātakāle nāmaṃ karonti
 ayyakassa² nāmaṃ karomīti“. So „vaṇṇadāsiyā kucchisminhi
 nibhattassa na sakkā kulānāmaṃ kātun“³ ti cintetvā „bhaddo,
 nayaṃ vātaghātarukkho⁴ Uddālo nāma, idha paṭiladdhattā
 'Uddālako' ti 'ssa nāmaṃ karēyyāsi⁵“⁶ vatvā aṅgulimuddikaṃ
 10 adāsi: „sace dhītā hotu⁷ imāya naṃ poseyyāsi, sace puttō
 atha naṃ veyappattam mayhaṃ daṣseyyāsi⁸“. Sā aparabhāge
 puttam vijāyitvā Uddālako ti 'ssa nāmaṃ akāsi. So veyap-
 patta mātaraṃ pucchi: „amma ko me pitā“ ti. „Purohito
 tāsi“⁹ ti. „Yadi evaṃ vede uggaḇhissāmi¹⁰“¹¹ mātu katthato
 15 moddikaṃ ca ācariyabhūgaṃ ca gaḇetvā Takkaṣilaṃ gantvā
 diṣāpāṃmokkhaṣṣā ācariyassa¹² santiko sippaṃ uggaḇhanto ekam
 tāpasagaṇaṃ diṣṣā „imesaṃ santiko varasippaṃ bhavissanti,
 taṃ uggaḇhissāmi¹³“¹⁴ alppalobhena pabbajitvā tesaṃ vattapaṭi-
 vattam katvā „ācariyā maṃ tumbākaṃ jānānissippaṃ¹⁵“¹⁶ sikkhā-
 20 pethā¹⁷ ti āha. Te attano jānānaniyāmena taṃ sikkhāpesuṃ.
 Pañcannaṃ tāpasasatācaṃ eko pi etena¹⁸ atirekapaṇḍo oḥosi,
 so yeva¹⁹ tesaṃ paṇḍāya oggo, ath' assa te saṇṇipatitvā ācari-
 yatṭhānaṃ adāmaṃ. Atha ne so āha: „mārisā tumhe nīcaṃ
 vanamūlaphalākhārū araṇṇe yeva vasatha, maṇussapaṭhaṃ
 25 kasmā na gaccharha“²⁰ ti. „Mārisa, maṇussa nāma dānaṃ²¹
 datvā anuṃodasaṃ kārāpentī²² dhammakathaṃ²³“²⁴ kathāpenti
 paṇḍhaṃ pucchanti, mayam teṇa bhayena tattha na gacchāma²⁵,
 „Mārisā sace pi cakkavattirājā bhavissanti maṃ²⁶“²⁷ gaḇetvā
 kathaṃ nāma mayhaṃ bhāro, tumhe mā bhāyatha²⁸“ ti vatvā
 30 tehi saddhīm cārikaṃ caramāno anupubbena Bārāpaṇṇiyaṃ²⁹

¹ Bā gaḇbhassa paṭilabhiyāsi. ² Bā assa kim hi the place of ayyakassa. ³ Bā -ghāta-. ⁴ Bā -ti. ⁵ Bā -makkhissāsiyāsa. ⁶ Cā jānāsi. ⁷ Bā tena. ⁸ Bā eva. ⁹ Bā mahādā-. ¹⁰ Cā karomī. ¹¹ Cā dhamma, Bā dhammakathāya. ¹² Cā maṇassa, Cā nāma. ¹³ Bā -si.

patvā rājyāne vasitvā punadivase sabbehi saddhīm dvāra-
gāme bhikkhāya carī. Manussā mahādānaṃ adāmesu. Tāpasā
punadivase nagaraṃ pavisimsu. Manussā mahādānaṃ adāmesu.
Uddālakatāpaso anumodanaṃ¹ karoti maṅgalaṃ vadati pañhaṃ
vissajjati. Manussā pasiditvā babupaccaye adāmesu. Sakala-
nagaraṃ „paṇḍito gānasatthā dhammikataṭṭhāso āgato“ ti sa-
kkaṃbhi. Taṃ raṇṇo pi kathayimsu. Rājā „kuhiṃ vasantitī“
pucchitvā „uyyāne“ ti sutvā „sādhū ajja nesam“ dassanāya
gamissāmīti² āha. Eko³ gantvā „rājā kira vo passatun
āgacchatīti“ Uddālakassa kathesi. So⁴ isigapaṃ āmantetvā⁵
„mārisā, rājā āgamissanti, issare“ ca nāma ekadivasam āra-
dhetvā yāvajīvaṃ⁶ alaṃ hotitī. „Kiṃ pana kātābham āca-
riyā“ ti. So evam āha: „tumesa ekacce vaggulivataṃ⁷
carantu ekacce ukkuṭṭikappadhānam anuyūjanto ekacce ka-
ṭakaprasayikā⁸ bhavantu ekacce pañcatapaṃ⁹ tapantu ekacce¹⁰
udakoroḥanakkammāṇaṃ¹¹ karantu ekacce tattha tattha mante-
sajjhāyanti“ ti. Te tatthā karisv. Sayam pana aṭṭha
vā dasa vā paṇḍito vāline¹² gahetvā manohare¹³ ādhārake ra-
manīyaṃ potthakaṃ ṭhapetvā antevāsikaparivuto paññatta
sāpassaye¹⁴ āsane nisīdi. Tasmīṃ khaṇe rājā purohitaṃ ādāya¹⁵
mahantena parivāreṇa uyyānaṃ āgantvā¹⁶ te micchātapaṃ ca-
rante disvā „apāyabhayehi“ muntā¹⁷ ti pasiditvā Uddālakassa
santikaṃ gantvā patisanthārān katvā ekamsante¹⁸ nisīno tuṭṭha-
mānaso purohiteṇa saddhīm¹⁹ sallapanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kharājinaṃ jaṭṭhā padikkadantā (Jāṭ, III, p. 234-35.)

dammakharāpā²⁰ ye²¹ me²² jāpanti

kaccim²³ na te mānasaḥ payoge

idaṃ vidā parimuttā apāyā ti. 62.

¹ Bā dāṇḍan-. ² Bā so-. ³ Bā gamissāmīti ateva gamissāmīti ti. ⁴ Bā adda
parivo. ⁵ Bā adda pi. ⁶ Bā -ra-. ⁷ Bā adda jivitaṃ. ⁸ Bā -vattaṃ. ⁹ Bā
kappakapayikā. ¹⁰ Bā paṇḍita-. ¹¹ Bā udāra-. ¹² Bā paṇḍitaṭṭhāso. ¹³ Bā
manorama. ¹⁴ Bā omite sū-. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ Bā -yuntā. ¹⁷ Bā muntā, C
muntā. ¹⁸ Bā -am. ¹⁹ C sammakharāpā, C rūpā. ²⁰ Bā mantā. ²¹ C
kaccā, Bā kiccā.

Tattha kharājīnā¹ ti kharajī² ajjasmammehi samannāgatā, paṇḍa-
dantā³ ti dantakaḥḥassa akhādanena mahaggaḥḥādanā⁴, dummakkharāpā⁵
ti anarājīnakkhā⁶ amanditarūpā⁷ lakkhaṇāḥḥārdhara⁸, minussale payoge ti
munnasehi kaitabbakīriye, idam viddi ti idam apakarasaṇḍa⁹ va mantajjīkkaṇa¹⁰
3 eṣa jānenta¹¹, apāyā ti kacci ācariya¹² ima¹³ evaṇṇi apāyehi mutā ti puccheti.

Tam sutva purohito „ayaṃ rājā atthāne pasanno, tuṇhi
bhavitum na vaṭṭatīti“ cintetvā dutiyam gātham āha:

2. Pāpāni kammāni kurotha rāja

bahussento ce na careyya dhammam,

10 saḥassavedo pi na taṃ paṭicca

dukkhā pamañce caranam apatvā ti. 63.

Tattha bahussento eṣa ti sace mahārāja¹⁴ bahussento¹⁵ paguṇātivado¹⁶
dassanulakkhammā¹⁷ na careyya tīhi divrehi pāpāni¹⁸ eva kareyya, utthantu tayo
veda saḥassavedo¹⁹ pi samāno²⁰ tam²¹ biluṇṇam paṭicca atthasamāpatti-
15 sammāḥḥāni caranam apatvā apāyadukkāto na muñceyyā²² ti.

Tassa vacanam sutvā Uddālako cintesi: „rājā yathā vā
tathā vā leigaṇassa pasādi, ayaṃ pana brāhmano aticarantam²³
gonam tonde²⁴ paharati²⁵, vaḍḍhitabhatte²⁶ kacavarum nipatati²⁷,
kathessāmi tens saddhiṃ²⁸ ti so²⁹ tena saddhiṃ³⁰ kathento
20 tatīyam gātham āha:

1. Saḥassavedo pi na taṃ paṭicca

dukkhā pamañce caranam apatvā,

maññāmi: vedā aphaḷā bhavanti,

sasamīyamam³¹ caranam³² āeva saṁceti ti. 64.

25 Tattha aphaḷā³³ ti āeva vedā eṣa saṁsippāni eṣa aphaḷāni āpajanti, tīni
kammā āgananti, āśāśīyamena saddhiṃ caranam³⁴ āeva ekehi saṁceti
āpajanti.

¹ Bā pakhurehi. ² kharājīnā - - - dantā wanting in C². ³ C² rumakkharāpā.

⁴ Bā -tamakkhā. ⁵ Bā lakkhaṇavarassaggaḥḥāni. ⁶ Bā imam paṇḍatapakarasaṇḍā.

⁷ Bā mantasāḥḥāyasaṇḍi paṇḍapariṇamāni apāyānanta. ⁸ C² -yach. ⁹ C² Bā tasehi.

¹⁰ Bā adda akam. ¹¹ Bā adda mūti. ¹² Bā paguṇāmanā pi. ¹³ Bā -kamma-

paṇḍakammam. ¹⁴ Bā -hodapi. ¹⁵ Bā -mā. ¹⁶ Bā adda beḥḥāna. ¹⁷ Bā

carantā in the place of atī - - . ¹⁸ Bā dāpāna. ¹⁹ Bā -anto viya. ²⁰ Bā

viddita. ²¹ so C²; C² nipati, Bā khipanta viya in the place of nipatati. ²²

C² omite so. ²³ Bā na in the place of so - - . ²⁴ C² saṁāḥḥā. ²⁵ C² -mā.

²⁶ C² -līyi

Tato purohito catuttham¹ gātham āha:

1. Na h' eva vedā aphalā bhavanti,
sasaṃyamam² caraṇam³ āeva⁴ saccam,
kittim⁵ hi⁶ pappoti adhicca vede,
santim⁷ pan' eti⁸ caranena danto ti. 65.

Tatto na h' eva¹ ti nāham vedā aphalā ti saddam, api² kho pana sasaṃ-
yamam³ caraṇam⁴ saccam eva⁵ abhāvabhūtiṃ uttamam, tena hi sakkā dakkhā
mureti⁶, santim⁷ puneti⁸ samāpattisamkhātena caranena danto bodaya-
santikaram⁹ nibbānaṃ pāpuṇāti¹⁰.

Tam sutvā Uddālako „na sakkā iminā saddhim paṭi- 10
pakkhavasena thātuṃ“, 'putto tavā' ti vutte sineham ākaronto
nāma n' atthi, puttabhāvam assa kathessāmiti¹¹ cintetvā pañca-
maṃ gātham āha:

2. Bhaccā mātāpitā bandhū,
yena jāto sa¹² yeva so,
Uddālako aham bhoto
sotthiyākulavamsako ti. 66.

Tattha bhaccā ti mātāpitā ca sabbabandhū¹³ ca bharitabbā nāma, yena
pana jāto so yeva¹⁴ so hoti, attā yena hi attano jāyati, ahaṃ ca tayā va
Uddālarokkhamāsi jāto¹⁵, tayā vuttam eva nāman¹⁶ ātath, Uddālako aham¹⁷
bho ti¹⁸.

So „ekamsena tvaṃ¹⁹ Uddālako“ ti vutte²⁰ „āmā“ ti
vatvā „mayā te mātu saṃññāam²¹ diṇṇam, tatā kuhin²² ti „idaṃ
brāhmaṇā“ ti muddikam²³ tassa hatthe thapesi. Brāhmaṇo
muddikam sañjānitvā „olucchayena tvaṃ²⁴ brāhmaṇo²⁵, brāh- 25
maṇadhamme²⁶ pana²⁷ jānāsi²⁸ vatvā brāhmaṇadhamme²⁹
pucchanto chaṭṭham³⁰ gātham āha:

¹ Cā omitti catuttham. ² Cā -sam. ³ Cā -jijā. ⁴ Bā yeva. ⁵ Bā kittiṃsa.
⁶ Bā puneti. ⁷ Bā adde ca. ⁸ Bā omitti. ⁹ Bā puneti. ¹⁰ Bā -diti. ¹¹ Bā
vāreṇa. ¹² Bā adde tavā. ¹³ Bā eva. ¹⁴ Bā -dhamo. ¹⁵ Cā eva. ¹⁶ Bā
jāto. ¹⁷ Cā hoti. Bā khamiti. ¹⁸ Cā omitti tvaṃ. ¹⁹ Bā vutto. ²⁰ Bā
saṃññam. ²¹ Cā -am. ²² Bā omitti brā-. ²³ Bā -am. ²⁴ Bā omitti pana.

6. Kathaṃ bho brāhmaṇo hoti, kathaṃ bhavati kevaḷi,
kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭhe kin ti vuccatīti. 67.
Uddālako pi tassa ācikkhanto sattamaṃ gātham āha:
1. Nīraṃkatvā aggim ādāya brāhmaṇo
2. āpo sijaṃ yajam usseti¹ yūpaṃ,
evaṃkaro brāhmaṇo hoti khemi,
dhamme ṭhitam tena amāpayāsu² 'ti. 68.

Tattha nīraṃkatvā aggimādāya ti nīraṃkaraṃ katvā aggim³ gahetvā
parisatati, āpo sijaṃ yajam usseti⁴ yūpaṃ ti abhisecanakammassā⁵
10 karuṇa sammāpāsaṃ vajrapayāsu⁶ vā nīraggalāsu vā yajanto savaṇṇayūpaṃ
ussāpeti, khemi ti khemoppatto, amāpayāsu⁷ 'ti ten' eva ca naṃ⁸ kāraṇena
dhamme ṭhitam kathaṃti⁹.

Tam sutvā purohito tena kathitaṃ brāhmaṇapādhammaṃ
garahanto aṭṭhamaṃ gātham āha:

- 11 2. Na suddhi¹⁰ secanena¹¹ attīti¹² na pi¹³ kevaḷi¹⁴ brāhmaṇo
na¹⁵ khaṇṭi na pi¹⁶ soraccaṃ, na pi¹⁷ so parinibbuto ti. 69.

Tattha secanena¹⁸ 'ti tena vuttessu brāhmaṇapādhammesu ekam dāsaṃ
sabbam paṭikkhipati, idam vuttam hoti: aggipariccaruṇa¹⁹ vā udakasecaneṇa
vā paṇḍitayānāṇena vā²⁰ suddhi²¹ nāma n' attīti, na pi²² attatena brāhmaṇo
20 kevaḷaparipuṇṇo hoti, na abhisecanakhaṇṭi²³ na sīlasecaneṇa na pi²⁴ kilesa-
parinibbūtena²⁵ parinibbuto nāma heṭṭi.

Tato naṃ Uddālako „yadi evaṃ brāhmaṇo²⁶ na hoti atha
kathaṃ hotīti“ pucchanto navamaṃ gātham āha:

3. Kathaṃ so brāhmaṇo hoti, kathaṃ bhavati kevaḷi,
27 kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭhe kin ti vuccatīti. 70.

¹ C² dasseti, C³ dasseti, B⁴ āpo sijaṃ yajam usseti. ² B⁴ amāpayāsu. ³ B⁴ jotiṭṭhi. ⁴ B⁴ abhisecana. ⁵ B⁴ vāca. ⁶ B⁴ amāpayāsu. ⁷ B⁴ nava
ca in the place of savaṇṇam. ⁸ B⁴ kathaṃti. ⁹ C² suddhiṃ, C³ B⁴
suddhi. ¹⁰ B⁴ evaṃ nāṃ attīti. ¹¹ C² omits na pi; B⁴ has nāpi. ¹² C²
-ti. ¹³ B⁴ vāca. ¹⁴ B⁴ omits nāpi. ¹⁵ B⁴ nāpi. ¹⁶ B⁴ secanena sūhi. ¹⁷
B⁴ aggaṇa pa. ¹⁸ B⁴ -ghāta-, C² omits pa --. ¹⁹ C² suddhiṃ, B⁴ -ti. ²⁰
B⁴ -ti, C² -thi. ²¹ B⁴ omits pati --. ²² B⁴ adds kevaḷiparipuṇṇo.

Purohito tassa¹ kathento itarāṃ gāthāṃ āha:

10. Akhettabandhū amamo nirāso
nillobhapāpo bhavalobhakhiṇo
evaṃkaro brāhmaṇo hoti² ikhemi,
dhamme tītarāṃ tena amāpayimsū³ 'ti. 71.

Tattha akhettabandhū ti akheto abandhū⁴ khetvatthugāmanigama-
pariggahena⁵ c⁶ eva kūtibandhavegattabandhavumittabandhavaśāhāyabandhava-
sippabandhatapariggahena va rakho, amamo ti sattasādhakāresu mabaddhi-
mamāyanirakho, nirāso ti līhadhanaputtajittāśvtrakho, nillobhapāpo ti
pāpalekhena viśama-lobhena rakho, bhavalobhakhiṇo ti⁷ ākinabbhavarigo. 10

Tato Uddālako gāthāṃ āha:

11. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā¹ caṇḍālapukkusā
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ atthi² seyyo va pāpiyo ti. 72.

Tattha atthi seyyo va pāpiyo ti ete khattiyādayo sabbe pi hi sorasā- 15
dhi samannigatā bontā, evamabhūtānaṃ pana tesāṃ ayaṃ seyyo ayaṃ pāpiyo
ti evaṃ hinukkatthatā atthi n³ atthhi pucchati.

Ath' asāṃ „arahattapatiṇṇo paṭṭhāya hinukkatthatā nāma
n⁴ atthhi” dasasetum brāhmaṇo gāthāṃ āha:

12. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā¹ caṇḍālapukkusā
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n² atthi seyyo va pāpiyo ti. 73.
Attha naṃ garahanto Uddālako gāthadvayam āha:
13. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā¹ caṇḍālapukkusā
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n² atthi seyyo va³ pāpiyo,
pannā⁴ṭhaṃ⁵ carasi brāhmaṇāṇaṃ sotthiyākulavarasatāṃ
ti⁶. 74.

¹ Bā pissa. ² Bā sammāpayisa. ³ Bā akhettabandhukena. ⁴ C⁶ add to ⁵
C⁶ Bā suddhā. ⁶ Bā a. ⁷ C⁶ vana-. Bā parajña. ⁸ C⁶ sotthiyākulavaras-
santā; pana -- sataṇṇi wanting in C⁶.

Tass' attho: yadi aghi guphehi sammavagatānaṃ vāso n' atthi ako va
vāso hoti, evaṃ sante tūh¹ nibbatoṇḍiabbhāvaṃ nāsoṇḍo paṇṇiḥaṇ² carasi
brāhmaṇiḥaṇ³ caṇḍiḥaṇṇo hoṇi sūthiḥaṇḍiḥaṇṇaṇ⁴ nāsoṇḍi⁵.

Atha naṃ purohito upamāya saṇḍāpento gāthadvayam āha:

14. Nānārattehi vatthehi vimānaṃ bhavati chāditaṃ,
na tesam chāyā vatthānaṃ, so rāgo anupajjatha. 75.
15. Evamevaṃ⁶ manussesu andā sūjjhanti mānavā⁷,
na tesam jātīm pucchanti dhammaṃ aññāya subbatā ti. 76.

Tattha vimānaṃ ā gāthā vā manappaṇḍi vā, chāyā ti tesam vatthanaṃ
10 chāyā, so nānāratteho⁸ rāgo na hoti⁹, saḍḍakāyā ekavagga vā hoti. „Evame-
vaṃ¹⁰ ti manussesu pi evamevaṃ¹¹ ekacco aññāṇā brāhmaṇo akāraṇo¹² eva
cāraṇaṇ¹³ sūthiḥiḥ paṇḍiḥaṇḍi, eva atthi mi jathā, yadā pana sūthamaggaṇ
mānavā¹⁴ sūjjhanti tadā tehi paṇḍiḥaṇḍi¹⁵ nibbatoṇḍiḥaṇḍiḥaṇḍi jātivā subbatā
allavanto paṇḍiḥaṇḍiḥaṇḍi tesam jātīm na pucchanti¹⁶, nibbatoṇḍiḥaṇḍiḥaṇḍi paṇḍiḥaṇḍi
15 jātī nāso nāsoṇḍiḥaṇḍi ti.

Uddālako pana¹⁷ paccāharitum na¹⁸ sakkonto appaṇḍiḥaṇḍi
nāso¹⁹. Atha brāhmaṇo rājānaṃ āha: „sattho ete mahārāja
kuhakaṃ, sakala-Jambudīpaṃ kohaṇḍiḥaṇḍi²⁰ eva nāsoṇḍiḥaṇḍi. Uddā-
lakaṃ uppabbajjāpetvā upapurohitaṃ²¹ karotha, seso uppabbhā-
20 jetvā phalākāvūthiḥaṇḍi datvā sevake karothā²² ti. „Sādhu
ācariyā²³ ti rājā tathā kāresi²⁴. Te rājānaṃ upaṇḍiḥaṇḍiḥaṇḍi
va²⁵ gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhavo idāṃ²⁶ eva pubbe p' eva kuhako yevā²⁷
ti j. ā.: „Tadā Uddālako kuhakabhikkhu ahoṇi, rājā ānando, purohito
25 aham evā²⁸ ti. Uddālaka-jātakaṃ²⁹.

5. Bhisajātakaṃ.

Assaṃ gavaṃ rajataṃ jātārūpan ti. Idāṃ S. J. v. n. k.
kaṇḍiḥaṇḍiḥaṇḍi ā. k. Vāthiḥaṇḍi Kosa-jātaka āvibharissati.

¹ Bā vā. ² Bā vā. ³ Cā pāṇḍiḥaṇḍi. ⁴ at three MS. brab. ⁵ Bā vā. ⁶ Bā vā. ⁷ Cā vā. ⁸ Cā vā. ⁹ Bā vā. ¹⁰ Bā vā. ¹¹ Cā vā. ¹² Cā vā. ¹³ Cā vā. ¹⁴ Bā vā. ¹⁵ Bā vā. ¹⁶ Bā vā. ¹⁷ Bā vā. ¹⁸ Bā vā. ¹⁹ Bā vā. ²⁰ Bā vā. ²¹ Bā vā. ²² Bā vā. ²³ Bā vā. ²⁴ Bā vā. ²⁵ Bā vā. ²⁶ Bā vā. ²⁷ Bā vā. ²⁸ Bā vā. ²⁹ Bā vā.

Tathā pana S. „saccam kira tenā bhikkho ukkanthito“¹ ti pucchitvā „saccam bhante“² ti rutte „kiṃ paṭicca“³ ti „kilesam bhante“⁴ ti rutte „bhikkho evaṃrope nityānukāsānāṃ pabbajitvā kaṃmā kilesam paṭicca ukkanthasi“⁵, porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhā bāhirapabbajjān pabbajitvā vatthukāmakilesakāme ārabhha appajjanakasaṇḍhān sa-
pāhami katvā hariṇsū“⁶ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asitikoṭṭivibhavassa brāhmanamahāsālussa⁷
putto hutvā nibharti, Mahākaṇḍanakumāro ti ‘ssa nāman ka-
rimsu. Ath’ assa padasāpi⁸ caranukāle aparo pi putto jāyi⁹.
Upakaṇḍanakumāro ti ‘ssa nāman akāmsu. Evaṃ paṭipāṭiyā¹⁰
satta puttā ahesuṃ. Sabbakaniṭṭhā pan’ ekā dhitā, tassā
kaṇḍanadevīti nāman karimsu. Mahākaṇḍanakumāro vāyap-
putto Takkaṣilato sabbasippāni uggahetvā¹¹ āgaṇhi¹². Atha
naṃ mātāpitaro gharāvāsena bandhitukāma „attanā“ samāna-
jāṭiyakulato te dārikaṃ ānema¹³, gharāvāsam saṅṭhapehīti¹⁴
vadimsu. „Amma tāta na mayhaṃ gharāvāsen“ attho, mayhaṃ
hi tayo bhavā ādittā viya sappatibhayā bandhanāgāraṃ viya
palibuddhā¹⁵ akkārabhūmi viya jegucchā hutvā upatṭhahanti,
mayā supīnena pi methunadhammo na diṭṭhapubbo, aññe¹⁶ vo
puttā atthi, te gharāvāsena nimantethā“¹⁷ ti vatvā punappuna¹⁸
yācito pi¹⁹ sahāya pesetvā tethi yācito pi na icchi. Atha
naṃ sahāya „samma kiṃ pana tvaṃ patthento kāme pari-
bhūjītum na icchasīti“²⁰ pucchimsu. So tesaṃ nekkhammajjhā-
sāyataṃ²¹ ārocesi²². Taṃ sutvāssa²³ mātāpitaro sesaputte
nimantesuṃ, te pi na icchimsu. Kaṇḍanadevī pi na icchi²⁴
yeva. Aparabhūge mātāpitaro kālam akāmsu. Mahākaṇḍana-
paṇḍito mātāpitunnaṃ kattabbakilesaṃ katvā asitikoṭṭidhanena
kapaṇḍiddhikānaṃ mahādānaṃ datvā cha bhātaro bhaginīnī ekam
dāsaṃ ekam dāsīnī ekam sahāyaṃ ca ādāya mahābhinnikkha-

¹ Bā adda al. ² Cā -thasī. Bā -thito. ³ Bā -sātakasāsa. ⁴ Cā -sāhi.

⁵ Bā vijāyi. ⁶ Bā uggahetvā. ⁷ Bā āgaṇhi. ⁸ Bā adda ca. ⁹ Bā ānantaṃ.

¹⁰ Bā palibandhanā. ¹¹ Cā aññam. ¹² yācito pi na icchi. ¹³ Bā nikkhamsa-

¹⁴ Bā adda aññam samma sahāya bodhicattassa kabbhānena kabbhēti. ¹⁵ Bā

putta sa.

manam nikkhamitvā Himavantaṃ pāvisā. Te tattha paduma-
 saruṃ nissāya ramanīye bhūmibhāge assaman katvā pabba-
 jitvā vacanūlaphalābhārehi¹ yāpayiṃsu. Te araṇṇiṃ gac-
 chantā ekato va gantvā yatth² eko phalaṃ vā pattam vā
 5 passaṃti tattha itare pi pakkosivā ditthasutāṃ kathentā ucci-
 nanti, gāmassa kammantatthānaṃ viya hoti. Athācariyo
 Mahākāścanatāpaso ciñtesī: „ambhākaṃ asittikoṭṭhānaṃ chaḍ-
 detvā pabbajitānaṃ evaṃ loluppavaṣeṇa³ phalāphalaṃ⁴ atthāya
 vicaraṇaṃ nāma appatirūpaṃ, ito patthāya ahaṃ eva phalā-
 10 phalaṃ āharissāmi⁵“ so assaman patvā sabbe pi te sā-
 yaṇhasamaye sannipādetvā taṃ atthāṃ ārocetvā „tumhe idh⁶
 eva samapadhammaṃ karontā acchatha, ahaṃ phalāphalaṃ
 āharissāmi⁷“ āha. Atha naṃ Upakāścanādāyo „mayam
 ācariya tumhe nissāya pabbajitā, tumhe idh⁸ eva samapa-
 15 dhammaṃ karotha, bhaginī pi no idh⁹ eva hoti, dāsi pi tassa
 santike acchatu, mayam attha janā vāreṇa phalāphalaṃ āha-
 rissāma, tumhe paṇa tayo vāramuttakā¹⁰ hotā“¹¹ ‘ti vatvā
 paṭiṇṇaṃ gacchiṃsu. Tato patthāya atthāso janeso ekeko
 vāreṇa phalāphalaṃ āharati, sesā attano attano pāpuṇa-
 20 koṭṭhāsaṃ ādāya vasaṇatthānaṃ gantvā attano paṇṇasālayam
 eva honti, akāraṇeṇa ekato bhavitum na labhanti. Vārappatto
 phalāphalaṃ āharitvā - eko mālako atthitatta¹² - pāsānaphalaṃ
 ekādasakoṭṭhāse katvā gaṇḍisaṇṇaṃ datvā attano koṭṭhāsaṃ
 ādāya vasaṇatthānaṃ pavisati¹³, sesā gaṇḍisaṇṇāya nikka-
 25 mitvā ullolaṃ¹⁴ akatvā gāravaparihāreṇa gantvā attano attano
 pāpuṇaṇakoṭṭhāsaṃ ādāya vasaṇatthānaṃ gantvā paribhujitvā
 samapadhammaṃ karonti. Te aparabbāge bhisāni āharitvā
 khādantā¹⁵ tattatapa ghoratapa parimāritindriyā kasinapari-
 kammaṃ karontā viharisṃsu. Atha tesaṃ sīlatejasa Sakka-
 30 bhavanaṃ kampi. Sakko pi¹⁶ „kāmā¹⁷ vimuttā“¹⁸ no kho ime

¹ Cā - rāya. ² Bā loluppacāraṇeṇa. ³ Bā - muttāva. ⁴ Bā tassa. ⁵ Bā
 - thānaṃ gantvā bhujjhitvā pavisati. ⁶ Bā loluppaṇi. ⁷ Bā adanta. ⁸ Bā
 adda arajanto taṃ kāraṇaṃ ātva. ⁹ Cā kāmā. ¹⁰ Bā ābhanta.

isayo no¹ ti saññam² karoti yava, so „ime tāva isayo pa-
 rigganhiessāmiti“ cintetvā attano ānubhāvena M-assa koṭṭhāsam
 tayo divase antaradhāpesi. So paṭhamadivase koṭṭhāsam
 adivā „mama koṭṭhāso³ pammuttho⁴ bhavissatīti“ cintesi⁵,
 dutiyadivase „mama dosena⁶ bhavitabbam, paṇāmanavasena“⁷
 mama koṭṭhāsam na paṭṭhapesi, maññe⁸ ti cintesi, tatiyadivase
 „kena na kho kāraṇena mayham koṭṭhāsam na paṭṭhapenti“,
 sace me doso bhavissati⁹ khamāpessāmiti“ sāyanhasamaye
 gandikasaññam¹⁰ adāsi. Sabbe¹¹ sannipatitvā „kena ganḍi-
 saññā“¹² dinnā¹³ ti āhamsu. „Mayā itā¹⁴“ ti. „Kena kāra-
 ñena ācariyā“ ti¹⁵. „Tātā tatiyadivase kena phalāphalam
 ābhatan“ ti. Eko utthāya „mayā ācariyā“ ti vanditvā
 utthāsi. „Koṭṭhāse karontena te“ mayham koṭṭhāso kato¹⁶
 ti. „Āma ācariya, jeṭṭhakotthāso me¹⁷ kato“ ti. „Hiyyo
 kenābhatan“ ti. Aparo utthāya „mayā“ ti vanditvā utthāsi.
 „Maññi“¹⁸ anussarīti. „Tumhākam me jeṭṭhakotthāso ṭhapito“
 ti¹⁹. „Ājja kenābhatan“ ti. Aparo utthāya vanditvā utthāsi.
 „Koṭṭhāsam karonto mam anussarīti“. „Tumhākam“²⁰ jeṭṭha-
 koṭṭhāso kato²¹ ti. „Tātā, ājja mayham koṭṭhāsam ābhan-
 tassā tatiyo divaso“, paṭhamadivase²² koṭṭhāsam adivā²³
 koṭṭhāsam karonto mam pammuttho²⁴ bhavissatīti²⁵ cintesiñ,
 dutiyadivase²⁶ mama koci doso bhavissatīti²⁷ cintesiñ, ājja pana
 sace me doso atthi khamāpessāmiti²⁸ cintetvā gandikasaññāya²⁹
 tumhe sannipātesim³⁰, ete bhisakotthāse³¹ tumhe karimbā³² ti
 vadatha, aham na labhāmi, etesam thenetvā khādakam nātam³³
 vattati³⁴, kāme pahāya pabbajitānam bhisamattam thenam³⁵
 oāma appatirupan³⁶ ti. Te tassa katham sntvā „aho sāha-

¹ B4 isāko. ² C4= sam. ³ B4 pamuttho. ⁴ B4= jettvā. ⁵ C4 dāssu, B4
 dosena. ⁶ B4= tena. ⁷ C4= tthā. ⁸ C4 bhavitabbessati, B4 atthi te. ⁹
 B4 gandissā. ¹⁰ B4= adda te. ¹¹ C4= sah. ¹² B4 itā kati. ¹³ B4 adda
 vanditvā ābhatan. ¹⁴ B4= te, C4 B4 omi te. ¹⁵ B4 mayā. ¹⁶ B4 karonto
 mam. ¹⁷ C4= pi. ¹⁸ B4 adda me. ¹⁹ B4 tayo divaso, C4= tatiyadivase. ²⁰ C4
 omi te pa. ²¹ B4 omi te ad. ²² B4 pamuttho. ²³ B4 gandissā. ²⁴ B4
 tend. ²⁵ C4= k. ²⁶ C4= tthi. ²⁷ B4 themanam.

vikakamman¹ ti sabbe va abhagappattā² ahesun. Tasmiṃ³
 assamapade vanajettbhakarokkhe nibbattadevatāpi⁴ otaritvā
 āgantvā tesaṃ ñeva santike nisīdi. Ānañjakāraṇaṃ⁵ kari-
 yamāno⁶ dukkhaṃ adhivāsetun⁷ asakkonto ālānaṃ⁸ bhinditvā
 2 palāyitvā araṇṇaṃ pavitt⁹ eko vāraṇo kālena kālam isiganaṃ
 vandati, so pi āgantvā ekamantaṃ utthāsi. Sappakāḍḍāpanako¹⁰
 eko vāraṇo ahikupḍḍikassa¹¹ hatthato mañcitvā araṇṇaṃ pavi-
 sitvā tatth¹² eva assame vasati, so pi taṃ divasaṃ isiganaṃ
 vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Sakko „isiganaṃ parigaṇhissā-
 10 miti“ tesaṃ santike adissamānakāyo¹³ utthāsi. Tasmā¹⁴ khaṇe
 B-assa kaṇittho Upakañcanaatāpaso utthāyāsanaṃ B-am vanditvā
 sesānaṃ apacitūṃ dassetvā „Acariya ahaṃ sūñe apatthapetvā“
 attānaṃ ñeva soḍhetun¹⁵ labbhāmiti¹⁶ pucchi. „Āma labhasīti“.
 So isiganamaññhe thātvā „sace te mayā bhīṣāni khādītāni eva-
 13 rūpo nāma homūti“ sapathaṃ karonto paṭhamam¹⁷ gātham āha:

1. Assaṃ gavaṃ rajataṃ jātarūpaṃ
 bhariyaṃ ca so idha labhataṃ manāpaṃ
 putteli dārehi samañgi¹⁸ hotu
 bhīṣāni te brāhmaṇa yo ahāsīti. 77.

14 Taṃta assaṃ gavaṃ ti idam so yattakāro¹⁹ piyevantūṃ huoti tahi
 vippeyyo²⁰ tattakāro sakkadukkhāni appaḍḍanti²¹ vuttukāmo garahanto tūh²²
 ti vuttibhaṇ²³.

Taṃ sutvā isigano „mārisa“ nā-evaṃ kathetha²⁴, atibhā-
 riyo te sapatho²⁵ ti kaṇe pidāhi. So, pi naṃ „tāta, atī-
 15 bhāriyo te sapatho, na tvaṃ khādasi, tava paṭṭāsane nisīdā“
 ti āha. Tasmiṃ²⁶ sapathaṃ katvā nisinne dutiyo pi bhāta²⁷
 utthāya M-am vanditvā sapathena attānaṃ soḍhento dutiyaṃ
 gātham āha:

¹ B⁴ ubbatta-. ² B⁴ ahesun. ³ B⁴ āp-. ⁴ B⁴ ān-. ⁵ C⁴ ālānaṃ. C⁴ ālānaṃ,
 B⁴ ālānaṃ, B⁴ ālānaṃ. ⁶ B⁴ sabbakāḍḍā-. ⁷ C⁴ -guttāhi-. B⁴ -kūṇḍa-. ⁸
 B⁴ -kārena-. ⁹ B⁴ sūñeṃ apatthapetvā. ¹⁰ C⁴ samaggi. ¹¹ C⁴ utthā-. C⁴ attā-.
¹² B⁴ -gahi. ¹³ B⁴ abhāsīti. ¹⁴ C⁴ -hāp-. ¹⁵ C⁴ -sā. ¹⁶ C⁴ mī kathaya ti.
¹⁷ B⁴ adda kata. ¹⁸ B⁴ adda paṭhamam. ¹⁹ C⁴ bhāṇ, B⁴ adda sabbam

2. Mālañ ca so kāsīyañ¹ candanañ ca
dhāretu putt' assa bahū bhavanti²
kāmesu tibbāñ kurutañ apekkhañ
bhissāñi te brāhmaṇa ye ahāsi. 78.

Tattha rikhañ ti vatthukāmakilesakāmesu bahulañ apekkhañ karoti 'ti 3
idañ so yasa' steṇu tibba apekkhā hoti³ so tēhi vippayoge⁴ mahantañ dukkhañ
pāpuṇāti dukkhaṇaṇikkhepavaseñ⁵ aṇaṇ iha.

Taamih nisinnu sesāpi attano attano ajjhāsayaṇurūpena
tañ tañ gāthañ abhāsīnesu:

3. Pahūtadhañño kasimā yasassī 10
putte gihī dhanimā sabbakāme
vayañ upassañ gharāñ āvasātu
bhissāñi te brāhmaṇa ye ahāsi. 79.
4. So khattiyo hotu⁶ pasayhakāri 15
rājābhīrāja⁷ balavā yasassī
so cāturañtañ mahim āvasātu
bhissāñi te brāhmaṇa ye ahāsi. 80.
5. So brāhmaṇo hotu avītarāgo 20
muhuttanakkhattapathesu yutto
pūjeto nañi rāṭṭhapati yasassī
bhissāñi te brāhmaṇa ye ahāsi. 81.
6. Ajjhāyakañ⁸ sabbasamattavedanañ⁹
tapassināñ¹⁰ maññatu sabbaloko
pūjeto nañi jānapadā samecca¹¹
bhissāñi te brāhmaṇa ye ahāsi. 82. 25
7. Catussadañ gāṇavarañ samiddhañ
dinnañ hi so bhūjatu Vāsavena
avītarāgo maraṇaṇ opetu
bhissāñi te brāhmaṇa ye ahāsi. 83.

¹ B¹ -sīka. ² so all three MSS. for -to? ³ B¹ karoti. ⁴ B¹ -gehi. ⁵ C¹ so.
bati. ⁶ B¹ rājādhī. ⁷ B¹ -yī. ⁸ B¹ -samanta-. ⁹ C¹ tapassinā, B¹
tapassinā, C² tapassināñi. ¹⁰ B¹ samañña.

8. So gāmagi hotu sahāyamajjhe
 nacehī gitehī pamodamāno
 mā¹ rājato vyasanam aluttha kiñci
 bhāsāni te brāhmaṇa yo² ahāsi. 84.
9. Yaṁ ekarājā pathaviṃ vijetvā³
 itthisahassaṁsa⁴ thapetu aggam
 sīmantinīnaṃ pavarā bhavātu
 bhāsāni te brāhmaṇa yo⁵ ahāsi. 85.
10. Dāsīnaṃ hi sā⁶ sabba-samāgatānaṃ
 bhūñjeyya sādum avikampamānā
 carātu lābhena vikatthamānā
 bhāsāni te brāhmaṇa yo⁷ ahāsi. 86.
11. Āvāsiko⁸ hotu mahāvihāre
 navakanmiko hotu Kajaṅgalāyaṃ
 āloka-sundhīm divasā⁹ karotu
 bhāsāni te brāhmaṇa yo¹⁰ ahāsi. 87.
12. So bajjhatū¹¹ pāsū-satehī chambhī¹²
 rammā vanā niyyatu rājadhāniṃ
 tuttehi so haññato pācauehi
 bhāsāni te brāhmaṇa yo¹³ ahāsi. 88.
13. Alakkamāli tipukannaviddho¹⁴
 latthihato sappamukhaṃ upeṇ
 sakkacca baddho visikkhaṃ carātu
 bhāsāni te brāhmaṇa yo¹⁵ ahāsiti. 89.
14. Tettha tettheva sutagathaya kasimā ti sampannasakikammo, pūṭṭi-
 gihi dhanimā saḍḍakāme ti pūṭṭi labhati gihi hotu sutaviddhena sutana-
 dhanena dhanimā hotu rūpāṇḍhede saḍḍakāme labhati, veyya apasāsa ti
 mahāśakāle pabbajjānurūpam pi attano veyya apasāsa pāṇḍakāmaguṇam¹⁶
 samiddhagathan; eva āvassū ti, idam so pāṇḍakāmaguṇaviddho¹⁷ samagga-
 10 vippayogena mahāvīrasam pāpūnantū¹⁸ dāsa-sūti katehi, catutthena vutta-
- ¹ H² so. ² H² vijetvā. ³ H² -sāsaṃ. ⁴ so all three MSS. ⁵ H² dāsīnaṃ
 bhi, C² -saham bhi. ⁶ H² yā? ⁷ C² -sa-. ⁸ H² -santidhāni. ⁹
 C² bajjhatu, C² -tati, H² -ti. ¹⁰ C² jambhi, H² sambhi. ¹¹ C² -napiṭṭha.
¹² H² -kāmā. ¹³ C² -gūṇaviddhā, H² -gūṇaviddho, C² omits gūṇaviddhā.
¹⁴ H² -gāṇi.

rājāya rājābhīraja¹ ti rājānam antare asti² ti, idam so mahārāṇaṁ nama
 jantya³ parigalite mahāntam dūkkhaṁ appajjalitī rājā duṣṣam dāsaṁso kathaṁ,
 paṭsamama vuttagāthīya avitaraṇo ti parohitathānāroṇhaya samsāho⁴, idam
 so parohitassa parohitathāna parikalito⁵ mahāntam domanassam appajjalitī
 dāsaṁso kathaṁ, chaṭṭhena vuttagāthīya uparāṇaṁ ti uparāṇasampama ti
 nam mahārāṇa, idam so lābhasakkārapagame⁶ mahāntam domanassam appajjalitī
 lābhasakkāragarabhāsaena karṇeṁ, saṁhāyāpaṇeṁ⁷ vuttagāthīya sūtasāṇaṁ ti
 ākinnamannasāṭṭhīya manusshehi pakinnadhānāṭṭhīya ākinnena sūlabhādāntīya⁸
 āntīhi sampannadhātīya udakena ti carūhi manussam catumassakammānūgātan
 ti aṭṭho, Vāseveṇā⁹ ti Vāseveṇa dinnam vīja sālām Vāsevatō laddhaveru-
 khīveṇ¹⁰ ekam rājānam āradhettā tena dinnam ti pi aṭṭho, avitaraṇo ti kad-
 dāma sūkarā vīja kāmāpāṇhe nīluggo va hūreṁ, ti so pi kāmānam sūlāvaṇam
 ara kathaṁso evam āha, dīseṇa vuttagāthīya gāmanānti gāmajarīhako, ayam pi
 kāmā garahanto yeva evam āha, Kāṭṭanadeviyā vūttakāṭṭhīya yau ti yam iṭṭhīm ti¹¹
 aṭṭho, ekarājā ti apparājā, iṭṭhīlābhāseveṇā¹² ti vassanānāṭṭhīya vūttam, sūla-
 manussam iṭṭhīlābhāsaṇam āgāṭṭhīya thapetū ti aṭṭho, sīmantānīlānaṁ ti sī-
 mantādhānānam iṭṭhīnaṁ ti aṭṭho, ti so iṭṭhībhāve jātāpi duggamābhāde gūṭha-
 cāṇam vīja kāmā garahanto yeva evam āha, dāsiya vuttagāthīya sabbasamāga-
 tānaṁ ti sabbasamā samnipattānaṁ majjhe nīlānti ākappamānaṁ amāṭṭha-
 māntā sūduṇṇam khaṇḍjaraṁ ti aṭṭho, dāsiyam kīra sūlākaṇṇaṁ sātīhe nīlānti
 khaṇḍjaraṁ nama appiyam, ti sū sūṇaṁ appiyatī va evam āha¹³, carato lā-
 bhena vīkathāmanā¹⁴ ti lābhābato khaṇḍakinnamāṇaṁ karonti lābhassakkāram
 appajjalanti carato ti aṭṭho, imāsa sū dāsiyā¹⁵ chitāpi kilesavattum ara¹⁶ garahanti,
 devatīya vuttagāthīya āvāṭṭe¹⁷ ti āvāṭṭajaggaṇaho, Kajāṅgalāyan ti evam-
 nāmaṇṇaṁ nagare, tattha kīra dabbasambhārā sūlābhā, āvāṭṭasānāṇim dīvaṇā¹⁸
 ti āvāṭṭasānā¹⁹ ekam eva vīrapāṇam karonti, so kīra devaputto Kāṇṇasabuddha-
 ṭṭhā Kajāṅgalanagarāni nīlāṭṭhīya yojanāṭṭhī jīṇṇasāvaṭṭhīre āvāṭṭasānāṇam
 khaṇḍ jīṇṇasāvaṭṭhīre navakammamāṇaṁ karonti va mahāśāṭṭham amāṭṭheṇi, tamā tad
 ara dūkkhaṁ āvāṭṭhe evam āha, hatthim vuttagāthīya pāṇāṇāṭṭhīti bahūhi
 jāsāhi, chaṭṭhīti²⁰ catum paḍam gīvāya kaṭṭhāṇe sū ti chaṭṭhīti
 tuttāhi²¹ dvīkappakāṇi dīghalāṭṭhīti, pāṇāṇāṭṭhīti dāsaṇāṇāṇi²² amāṭṭheṇi
 sū, so kīra sūṇaṁ amāṭṭheṇi dūkkhaṁ sūva āvāṭṭhe evam āha, vāṇareṇa vutto-
 gāthīya āvāṭṭamāṇi²³ āvāṭṭhīti kathaṁ parikkhīpivā thapitīya āvāṭṭamāṇi
 amāṭṭheṇi, āvāṭṭamāṇi²⁴ āvāṭṭhe ti āvāṭṭamāṇamāṇaṁ pāṇāṇāṇi²⁵, āvāṭṭhe-
 kato ti āvāṭṭamāṇi āvāṭṭheṇi²⁶ āvāṭṭheṇi²⁷ kato kuraṇā so pi āvā-
 ṇāṇāṇi²⁸ āvāṭṭheṇi²⁹ āvāṭṭheṇi³⁰ āvāṭṭheṇi³¹ evam āha:

¹ Rā rājāhi. ² Rā adda hi. ³ Rā sūntasāhāhi. ⁴ Rā parohitathāna ti pari-
 galite, C¹ parohite galite. ⁵ Rā -mema. ⁶ Rā saṁhāyākena paṇa. ⁷ Rā so-
 bhādā. ⁸ Rā yantīyam iṭṭhīm C¹ sūntasāhāhi iṭṭhīm. ⁹ C¹ adda catuṇi, C² haṁ
 vassanāṇāṇāṇi. ¹⁰ C¹ -bhāga. ¹¹ Rā kilesakāṇamavattumāṇaṁ. ¹² C¹ jāsāhi.
¹³ C¹ -raṇa. ¹⁴ C¹ āvāṭṭasānāṇi ti āvāṭṭasānāṇamāṇaṁ pāṇāṇāṇi. ¹⁵
 C¹ sūppam kīlām āvāṭṭhe. ¹⁶ C¹ -aṭṭho.

Evam tēhi terasahi janehi sapathe kate M. cintesi: „kaddaci ime 'ayaṃ anattāhaṃ eva natthān ti katheti" mayi āsamkāṃ karoyyūṃ, ahaṃ pi sapatthāṃ karomīti". Atha naṃ karonto cuddasamaṃ gātham āha:

- 5 11. Yo ve anattāhaṃ natthān ti cāha
 kāme va so labhataṃ bhuñjatan ca
 agāramajjhe marapaṇo upetu
 yo vā¹ bhonto saṅkati kañcid evā² ti. 90.

Taṭṭha bhonto ti āpamanā, idam vuttaṃ hoti: bhonto yo anattāha-
10 kotthāsāṃ natthāṃ me ti vadati yo vā tumbheṣu kañci āsamkāṃ so pañcakkāma-
 gūṇe labhatu e' eva bhuñjatu va ramāṇiyaṃ pabbajjāṃ alabbhāvā agāramajjhe
 yeva³ maratū ti.

Isiṃ pana sapathe kate Sakko „mā bhāyictha, ahaṃ ime
vīmaṃsaṃto bhisāṇi antaradhāpesiṃ, ime ca chaḍḍitakhela-
15 piṇḍaṃ viya kāme garahantā⁴ sapatthāṃ karonti, kāmagara-
 hanakāraṇaṃ te pucchissānti" cintetvā dissamānarūpo B-aṇ
 vanditvā pucchamāno anantaragātham āha:

12. Yā esaṃānā⁵ vīcaranti loke
 ittāṇ ca kantaṇ ca bahunnaṃ etaṃ
20 piyaṃ manuññaṃ idha jīvaleke,
 kaṃmā isayo na-ppasamsanti kāme ti. 91.

Taṭṭha yadesaṃānā⁶ ti yaṃ vatthukāmaṃ kilesakāmaṃ ca kaṇḍigorakkhi-
dhi samavisesamāsamāhi pariyaṃānā⁷ satta loke vīcaranti etaṃ bahunnaṃ
devamanussināṃ itthāṇ ca kantaṇ ca piyaṃ ca manuññaṃ ca, kaṃmā isayo na-
25 ppasamsanti attho, kāme ti tvaṃ taṃ vatthuaṃ sarūpato daseti.

Ath' assa paṇhaṃ viṣajjento M. dve gāthā abhāsi:

13. Kāmesu ve haññare bañjhare ca,
 kāmesu dukkhaṇ ca bhayaṇ ca jātaṃ,
 kāmesu bhūttādbhipati paṇattā
30 pāpāni kaṃmāni karonti mohā. 92.
 14. Te pāpadhammā pasavetva⁸ pāpaṇ
 kāyassa bhedā nirayaṇ vajanti,

¹ C² -enti. ² C¹ vo, B² yaṃ. ³ C¹ -jheveva. ⁴ C² -tiya. ⁵ C¹ -nā.

⁶ C¹ -nāya. ⁷ C¹ B² -vā.

Ādinavaṃ kāmagaṇesu diṣṭā (Suttanipāta v. 30.)

saṃmā isayo na-ppasamsanti kāme ti. 93.

Tattha kāmese 'ti kāmaseṭṭhi kāmaseṭṭhi kāmaseṭṭhi kāmaseṭṭhi kāmaseṭṭhi
attho, haṇḍare ti dandaṭṭhi haṇḍanti, haṇḍare ti rajjhaṇḍhi haṇḍanti.
dukkhaṇ ti kāmaseṭṭhi kāmaseṭṭhi kāmaseṭṭhi kāmaseṭṭhi kāmaseṭṭhi
bhayaṇ, bhūṭādhīpatīti Sakkaṃ ālapi, ādinavaṇ ti evarūpaṇ dōsaṇ, so
paṇ' esa ādinavaṇ Dukkhaṇḍhi haṇḍanti dipetabbo

Sakko M-assa kathaṃ sutvā saṅviggamānaso anantaram
gātham āha:

10. Vimamsamāno isino bhāsāni 10
tīre gaheṭvāna thale nidhesim,
suddhā apāpā isayo vasaṇti,
etiāni te brahmacāri bhāsānti. 94.

Tattha vimamsamāno ti bhante aham ime isayo kāmādhimuttā vā so
vā ti vimamsanto, isino ti tava mahesino santakāni bhāsāni, tīre gaheṭvāna ti
'ti tīre nikkhittāni gaheṭvā thale ekamanse nidhesim, suddhā ti idāni mayā
tumhākaṇ apathakiriyāya gātham: ime isayo suddhā apāpā hute vasaṇtīti.

Tam sutvā So. gātham āha:

10. Na te natā no pana kilaneyyā 10
na bandhavā no pana te sahāyā,
kismim paratthambha sahasanetta
isīhi tvam' kīlasi devarājā 'ti. 95.

Tattha na te natā ti devarāja mayam tava natā vā kilātabhayuttakā vā¹
kenaci na homo na pi tava ātakaṇ na sahāyā, aha tvam' kismim² parattham-
bham kīhi upatthambham katvā kīhi nīsiya isīhi suddhikā kilānti attho. 10

Atha naṃ Sakko khāmapento visatimani gātham āha:

10. Ācariyo me si pitā va mayham, 10
esā patitthā khalitassa brahme,
ekāparāḍham khama bhūripaṇṇa,
na paṇḍitā kodhabalā bhavanṭi. 96.

Tattha esa patitthā ti esa tava paticeṇā³ aha nāma khalitassa aparī-
dhassa patitthā hom, kodhabalā ti paṇḍitā nāma khaṇḍibala bhavanā na
kodhabalā ti.

¹ C² B² tuvaṇ. ² C² -hamyuttakā. ³ C² tam. ⁴ B² kīlā. ⁵ so C²; B² pādaseṇāyā.

M. ca Sakkassa devarañño khamitvā sayam isigamāṇā
khamāpento itarāṇi gāthāni āha:

11. Suvasitaṇi teṇaṇi ekarattāni

yaṃ Vāṇavaṇi bhūtapar' addasāma,

sabbe va bhonto sumanā bhavanto

yaṃ brāhmanā paccapādī' bhāsanti. 97.

Tathā suvasitaṇi teṇaṇi ekarattāni ti byasamantanaṇa teṇaṇi ekarattāni pi tasmānān aśāśā caṣṭhaṇi suvasitaṇi aṇa, khikkatanaṇi yaṃ Vāṇavaṇi bhūtaparāni addasāma, aṇa hi mayāṇi jagare aṇaśāśāni na teṇaṇi addasāma.
10 bhonto ti bhavanto sabbe pi sumanā bhavanto tasmānā Sakkassa devarañño khamanta, khikkatanaṇi: yaṃ brāhmanā paccapādī' bhāsanti ti¹ pamaṇaṇaṇaṇi khamā deṇṇiyo bhāṇāni pattiṇṇāni.

Sakko isigamāṇi vanditvā devalokam eva gato. Isigamāṇo
pi jhānābhūṇiṇāṇi nibbattitvā Brahmaḷokapago ahoṣi.

15 S. i. d. ā. 'evam' bhikkhū porāṇakapaṇḍitā sapathaṇi katvā kilese
jāhimaṇi² ti varāṇi accāmi pakāseṇi. Saoccapariyosāṇa ukkhaṇṭhita-
bhikkhū sotāpattiṇṇale putiṇṇāhi. Jātakaṇi samodhāṇenta' tassa
gāthā abbāsi:

16. Ahaṇ ca Sāriputto ca Meggallāṇo ca Kassapo

74 Anuruddho Puṇṇo Anando tadāṇaṇi satta bhātaro. 98.

17 Bhaginī Uppalavṇasā³, dācī Khujjattarā tadā,

Cūto gahapati dūso, yakkho Sātāgiri tadā. 99.

18 Pārileyyo⁴ tadā nāgo, Maṇḍuvāsetthavānaro⁵,

Kāṇḍāyo tolā Sakko, evaṇi dhāretha Jātakaṇi ti 100.

19 Bhīṇajātakaṇi.

6. Suraciṇḍātaka.

Maheṣi Ruziṇo bhāriyā ti. Idam S. Sūratthim⁶ apu-
niṇḍāya Migāraṇātu pāsāde viharanta Viśākhāya mahānpāṇikāya
ladḍhe añña vaṇe ā, k. Sā hi ekadivasaṇi Jetavane dhammakathuṇi
10 sutvā Bhagavantaṇi saddhimi bhikkhusaṇḍheṇa svātanāya nimādetvā
pakkāmi. Tassa paṇa rattiyā accayena cātuddīpako mahāṇegho

¹ hā paccapādī. ² C² -yāni. ³ C² omīṭ aṇaṇi. ⁴ B² paṇa. ⁵ B² adda
paṇa vatthā. ⁶ B² adda ca. ⁷ B² pāṇiṇa. ⁸ so C²; B² pottapāṇi ca anayo.
⁹ B² -tiyā.

vassā. Bhagavā bhikkhū āmantetvā „yathā idhikkhave Jetavanē va-
santi evam caṭṭesa dīpesu vassanti. evaṃāpetha¹ bhikkhave kāyath.
ayam pucchimako me² cāraddhipako mahāmegho“ ti vuttvā evaṃāpā-
kāyethi³ bhikkhūna addhim⁴iddhibalena Jetavanē antarahito Visākhāya
koṭṭhako pātur ahesi. Upāsikā „acchariyam vata bho, abbhutam
vata bho, Tassa mahiddhikāṭā mahānubbhāratā yatra hi nāma janyaka-
mattakera⁵ pi oghesa vattamānesu kaṭimattesu pi oghesa vattamānesu
na hi nāma ekabhiikkhusa⁶ pi pādā vā civarāna vā alāni bhavissu-
nti“ kaṭṭhā udagvā Boddha-pumukham bhikkhusaṅgham parivāsitvā
katabhattakalecanā Bhagavantaṃ etaṃ avoca: „addhāna bhante Bhaga- 10
vantaṃ varāḥ yācānti“. „Atikkantavara⁷ kho Visāke⁸ Tathā-
gata⁹“ ti „Yāni ca bhante kappanti yāni ca anavajjānti“. „Vadehi
Visāke“ ti „Iccāma¹⁰ ahaṃ bhante bhikkhusaṅghassa yāvajjivam
vassasāṃsikaṃ dātum āgantukabbattam dātum gāṇakabbattam dātum¹¹
gilānabbattam dātum gilānupatthikabbattam dātum gilānabbhesajjāna¹² 15
dātum dharavajjaggaṃ dātum bhikkhusaṅghassa yāvajjivam udaka-
sāṃsikaṃ dātum“ ti. S. „kam paṇa tvaṃ Visāke aithavaṃsaṃ¹³
sampaṇṇamānā T-āṃ aṭṭha varāni yācānti“ pucchitvā tāya varāni-
samsa¹⁴ kaṭṭhe „ādu ādu Visāke, ādu kho tvaṃ Visāke
mama āṇasaṃsaṃ sampaṇṇamānā T-āṃ aṭṭha varāni yācānti“¹⁵ vuttvā 20
„amujjānaṃ“¹⁶ Visāke aṭṭha varānti¹⁷ aṭṭha varā dattvā am-
mānassaṃ kaṭṭvā pakkāmi. Ath¹⁸ ekadivasaṃ Sattāhari pubbārāme
„sihamante“¹⁹ dh.k.s. „āvuso Visākhā mahāupāsikā mātagāmahāve²⁰
thavā“²¹ Dasabalassa sutikā aṭṭha vare labhi, aho mahāggaṇa²² ti. S.
āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave s.k.s.“ ti pucchitvā „māya 25
nāma“ ti vutto „na bhikkhave Visākhā idān²³ eva mama santikā
vare labhi, pubbe pi²⁴ labhi yevā“ ti vuttvā s.k.s.:

Aṭṭe Mithilāyam Saruci nāma rājā rajjam kārento
puttaṃ patilābhitaṃ tassa Sarucikumāro t-eva²⁵ nāmaṃ akāsi.
So yayappatto „Takkasāḷāya“²⁶ cippaṃ uggahissāmi²⁷ gantvā 30
nagaradvāre sālāyaṃ nisīdi. Bārāṇasirāṇiṇo pi²⁸ putto Brah-

¹ B¹ evaṃāpetha. ² B² omits me. ³ C³ evaṃāpetha. ⁴ B⁴ janakamattakera. ⁵ B⁵ -si. ⁶ C⁶ -kha, C⁷ -kha² corr. to -kha. ⁷ B⁷ omits s.k.s. ⁸ B⁸ addakabbattam.
⁹ B⁹ addhavarāṇasamāna. ¹⁰ C¹⁰ -saṅgha. ¹¹ pucchitvā - - yācānti wanted
in C¹¹. ¹² B¹² adds ca. ¹³ B¹³ adds makkhā. ¹⁴ B¹⁴ adds bhikkhu. ¹⁵ B¹⁵
-gimattabhave. ¹⁶ B¹⁶ adds pi. ¹⁷ B¹⁷ psā. ¹⁸ C¹⁸ B¹⁸ vata. ¹⁹ B¹⁹ -yam.
²⁰ B²⁰ omits ag. ²¹ B²¹ omits pi.

madattakumāro nāma tath' eva gantvā Surucikumārassa si-
 sīnaphalake yeva nisīdi. Te aññamaññaṃ pucchitvā vissā-
 sikkā hutvā ekato va ācariyassa santikaṃ gantvā ācariyabhāgaṃ
 datvā sippaṃ paṭṭhapetvā naciruss' eva niṭṭhāpitasippa' ācari-
 5 yam āpucchitvā thokaṃ maggaṃ ekato va gantvā dvedhā-
 pathe' thitā aññamaññaṃ ālīngitvā mittadhammānurakkha-
 nattham katikam ākaṃsu¹: „sace mama putto jāyati tava dhītā
 tava putto' mama dhītā tesam āvāhaviṇṇam karissāma“² ti.
 Tesu rajjam kārentesu' Surucimahārājassa putto jāyi', Suruci-
 10 kumāro t' ev' assa' nāmaṃ karissu. Brahmaddattassa dhītā
 jāyi', Sumedhā ti 'ssa' nāmaṃ karissu. Surucikumāro va-
 yappatto Takkaṣilaṃ gantvā sippaṃ aggahetvā' āgañchi³.
 Atha naṃ pitā rajje abhisinācitokāmo⁴ „sahāyassa kira me
 Bārāpasirañño dhītā atthi, tam ev' assa aggamahesiṃ karissā-
 15 mīti“⁵ tassā atthāya bahum paṇṇākāraṃ datvā amacco pesesi.
 Tesam anāgatakāle yeva Bārāpasirājā devim pucchi: „bhadde
 mātugāmassa nāma kiṃ atirekadukkhān“⁶ ti. „Sapattirosa-
 dukkhān“⁷ devā⁸ ti. „Tena hi bhadde amhākam ekadhitaraṃ
 Sumedhādevim“⁹ tamhā dukkhā mocetvā yo etaṃ ekikaṃ eva
 20 gaṇhissati tassa dassāmā¹⁰“¹¹ ti āha. So tehi amaccehi āgan-
 tvā tassā nāme gaṇhite¹² „tāṭā kāmaṃ mayā pubbe va mayham
 sahāyassa patiññātā“¹³ dārikā, imaṃ pana mayam na itthiḥhatāya¹⁴
 antare khīpitukāmā, yo etaṃ¹⁵ ekikaṃ eva gaṇhāti tassa
 dātukam' amhā¹⁶ ti āha. Te rañño santikaṃ pahosiṃsu.
 25 Rājā¹⁷ „amhākaṃ mahantaṃ rajjam sattayojanikaṃ Mithilana-
 garāṃ tñhi yojanasatāni rajjaparicchedo“¹⁸, heṭṭhimantena soḷasa
 itthiessaṃsāni laddhum vaṭṭatīti¹⁹ vatvā na rocesi. Suruci-
 kumāro pana Sumedhāya rūpasampadam sutvā savanasam-

¹ Bā' nīhita-. Cā' -sippa-. ² Cā' amāsa pathe. ³ Bā' karissu. ⁴ Bā' adda' eva.
⁵ Bā' karon-. ⁶ Bā' vī-⁷ Bā' teva. ⁸ Cā' rissa. ⁹ Bā' aggahitvā. ¹⁰ Bā'
 āgañchi. ¹¹ Bā' add' hura. ¹² Bā' sampattirosaṃ-. ¹³ Bā' -dhamdevi. ¹⁴
 Bā' .mā. ¹⁵ Cā' nāmagahito, Cā' nāmehito. ¹⁶ Bā' patiññātā, omittān
 dārikā. ¹⁷ Bā' -gatiya. ¹⁸ Bā' ekam. ¹⁹ Bā' add' pana. ²⁰ Bā' rajtha-

saggena bajjhivā „āhan tañ ekikam eva gahissāmi, na
mayham itthighatāya' attho, tañ yeva' āneti"¹ ti mātāpi-
tunnā pesesi. Te tassa manāñ abhūditvā bahum dhanam
pesetvā mahantena parivārena tañ ānāpetvā² kumārassa agga-
mahesiñ katvā ekato va abhisinēsiṃsu. So Surucimahārāja
nāma hutvā dhammena rajjam kārento tāya saddhiṃ piyasam-
vāsam vasi. Sā pana dasavassasahassāni tassa ghe vasantī
n' eva puttān na dhitarān alattā³. Atha⁴ nāgarā sannip-
atitvā rājāṅgaṃ apakkosivā⁵ „kiñ etan"⁶ ti vutte „aṇṇo"
doso n' atthi vassānopālako vo⁷ putto n' atthi"⁸, tumhākañ
ekā va⁹ devī, rājakulam¹⁰ nāma heṭṭhimantena solasahi itthi-
sahasseehi bhavitabbam, itthighatān gaḇha deva, ekā¹¹ puñña-
vatī puttān labhissatīti¹² vatvā „tātā, kiñ kathetha, 'āham
aṇṇān na gahissāmi' patiṇṇān datvā mayā esā āntā," na
sakka musāvādam katum, na mayham itthighatāya attho¹³ ti
rañṇā paṭikkhitta pakkamiṃsu. Samedhā tañ katham sotvā
„rājā tāva saccavādirāya aṇṇā itthiyo na āneti"¹⁴, āham eva
pan' assa ānessāmi¹⁵ rañṇo mātā samabharīyā¹⁶ thāne
thātvā attano ruciya¹⁷ khattiyakaṇṇānañ sahasam amacca-
kaṇṇānañ sahasam gahapatikaṇṇānañ sahasam sabbasama-
yanātakitthānañ¹⁸ sahasam ti cattāri itthisahasāni āgesi. Tāpi
dasavassasahassāni rājakule vasitvā n' eva puttān na dhitarān
labhiṃsu. Eten' ev' upāyena aparāni tikkhattum cattāri cattāri
sahasāni āgesi. Tāpi n' eva puttān na dhitarān labhiṃsu.
Ettāvatā solasa itthisahasāni ānesum. Cattālisa vassahassāni
atikkamiṃsu, tāni tāya¹⁹ ekikāya vuttchehi²⁰ dasahi saddhiṃ
puññaṃ vassasahassāni honti. Atha nāgarā sannipatitvā puṇa
apakkosivā „kiñ nāṃ etan"²¹ ti vutte „deva tumhākañ

¹ Cā - gatiya. ² Bā - amava. ³ Bā - āneti. ⁴ Bā - āneti. ⁵ Bā - labhi. ⁶ Bā - add mah. ⁷ Bā - aṇṇa. ⁸ Bā - aṇṇo. ⁹ Bā - nāma pana te in the place of vo. ¹⁰ Bā - na vijjati. ¹¹ Bā - omīti va. ¹² Bā - ja va. ¹³ Bā - devā ti addhā tān. ¹⁴ Bā - hañca. ¹⁵ Bā - ai. ¹⁶ Bā - riyā. ¹⁷ Bā - add va. ¹⁸ Bā - saha-
ssasānāni, Bā - sahasasānāni, Bā - sahasasānāni. ¹⁹ Bā - add aṇṇāya. ²⁰
all three MSS. vuttchehi. ²¹ Bā - kimetam.

itthiya¹ puttāṃ patthetāṃ ānāpethā² 'ti vadiṃsu. Rājā
 „addhū³ 'ti sampaticchitvā „bhadde⁴ puttāṃ patthethā⁵ 'ti
 āha. Tā tato patthāya puttāṃ patthayamānā⁶ nānā devatā
 namassanti nānā vatāni curanti⁷, putto u⁸ uppajjat⁹ eva. Atha
 5 rāja Sumedham āha: „bhadde puttāṃ patthethīti¹⁰. Sā „addhū¹¹
 'ti¹² pannarasuposathe atthaṅgasamānāgataṃ uposatham samā-
 dāya sirigābbhe silāni āvajjamānā kappiyamañeake nisīdi. Sesā
 ajavatagovatā horvā¹³ uyyāvaṃ agamaṃsu¹⁴. Sumedhāya silāte-
 jena Sakka bhavanam kampi. Sakko āvajjivā¹⁵ „Sumedhā put-
 10 tāṃ pattheti, puttāṃ assā dassāma¹⁶, na kbo pana sakka yathā
 vā taṃ vā dātum, amcechavikam assā puttāṃ upadhāressāmīti¹⁷
 upadhārento Nalākāradevaputtāṃ paasi. So hi puññasam-
 panno satto purimattabhāve Bārāpasīyam vasanto vappakāre¹⁸
 khettaṃ gacchanto ekam paccakabuddhaṃ diṣvā dāsakamma-
 15 kara¹⁹ „vapatthā²⁰ 'ti pahigivā soyaṃ nivattitvā paccaka-
 buddhaṃ gehaṃ gtvā bhojetvā puna Gaṅgātīraṃ²¹ netvā
 puttana saddhīm ekato hutvā udumbarabhittipādāṃ²² palabbhiti-
 kam pannaśīlāṃ katvā dvāraṃ yojetvā caṃkamaṃ katvā
 paccakabuddhaṃ tattha²³ temāsāṃ vasāpetvā vutthavassam dve
 20 pi pitāputtā tieivareṇa acchādetvā uyyojayidhu²⁴. Eten²⁵ eva
 uyyāmena satta²⁶ paccakabuddhā tāya pannaśīlāya vasāpetvā
 tieivaraṇi adamsu. Dve pi pitāputtā nakkāra²⁷ hutvā Gaṅgātīre
 veḷuṇ upadhārentā paccakabuddhaṃ diṣvā evaṃ akamsu 'ti pi
 vadanti yeva. Te kalam katvā Tāvatisabbhavane nibbattitvā²⁸
 25 chasu kāmāggesu²⁹ anulemapaṭilomena³⁰ mahantaṃ devissa-
 riyaṃ³¹ anobhavanti³² vicaranti. Te tadā³³ covitvā upatideva-
 loka nibbattitukāmā³⁴. Sakko Tatthagatābhāvaṃ ōtvā tesu

¹ B⁴ deviyā. ² B⁴ umbe. ³ C⁴ patthi-. ⁴ B⁴ vatāni paricassanti. ⁵ B⁴
 add sampaticchi. ⁶ B⁴ add puttāṃ alabbhivā. ⁷ C⁴ ig-. ⁸ B⁴ -janto. ⁹
 C⁴ -mi, B⁴ -mīti. ¹⁰ C⁴ -uyyapattikāle. ¹¹ C⁴ -karo, C⁴ -kammāro. ¹²
 B⁴ gacchathā. ¹³ B⁴ -ra. ¹⁴ B⁴ -pāraṃ. ¹⁵ B⁴ tattheva. ¹⁶ B⁴ -jessu. ¹⁷
 C⁴ -a. B⁴ taṃsu. B⁴ kettethā. ¹⁸ all three MSS. nibbatti-? ¹⁹ B⁴ kāmā-
 varāsa-. ²⁰ B⁴ anulemena. ²¹ B⁴ omitt dev. ²² B⁴ -ti. ²³ B⁴ tato. ²⁴
 B⁴ add honti.

ekassa vināyadvāraṃ gantvā tam āgantvā vanditvā thitāṃ
 āha: „māreṣa tayaṃ manussalokaṃ gantum vaṭṭatīti“. „Mahā-
 rāja, manussaloko nāma jegucche paṭikkālo, tathā thitā dāna-
 dāni puṭṭhāni katvā devalokaṃ puttenti, tatra gantvā kiṃ
 karissāmiti“. „Māreṣa devaloke paribhūṇijitabbhaṃ sampattim¹
 manussaloke paribhūṇijissasi² pañcarisatiyojanabbhedho³ ratana-
 pāsāde⁴ vasiesasi⁵, adhivāsehitu“. So adhivāsesi. Sakko tassa
 paṭiṇṇāṇaṃ gahetvā isivresoma⁶ rājyūyānaṃ gantvā tasmaṃ itthinaṃ
 upari ākāse camkamanto attānaṃ dassetvā „kassā⁷ puttavarāṃ
 demū, kā puttavarāṃ ganhatīti“ āha. „Bhante, mayham dehi,⁸
 mayham dehīti“ hatthasahasāni ukkhipiṃso. Tato⁹ āha:
 „ahaṃ sīlavatīnaṃ¹⁰ puttāṃ damu, tumhākaṃ kiṃ silaṃ ko
 ācāro“ ti. Tā ukkhittahatthe ammiṃhetvā „sace sīlavatīyā
 dātukāmo Sumedhūya santikaṃ gacchā“ ti vadimso. So ākāse
 yeva gantvā tassa vāsūgāre¹¹ sīhapañjare atthāsī. Ath¹² assā¹³
 ārocayimso: „etha devī, eko devarāja tumhākaṃ puttavarāṃ
 dassāmiti“ ākāsenāgantvā sīhapañjare thito¹⁴ ti. Sā garuparī-
 hārenāgantvā sīhapañjaram ugghātetvā „saccaṃ kira bhante
 tumhe sīlavatīyā puttavarāṃ dethā“ ti āha. „Aha demitū“.
 „Tena hi mayham dethā“ ti. „Kiṃ pana te silaṃ, kathehi“¹⁵
 sace me rucisvati¹⁶ dassāmi te varā“ ti. Sā tassa vacanāṃ
 sutvā „tena hi sunāhīti“ vatvā attano sīlaguṇaṃ¹⁷ kathenti
 pannarasa gāthā abhāsī:

1. Mahesi Rocina bhariyā doṭṭā paṭhamam aham,
 dasavassasahasāni yam mama Suruci-m-ānaya. 101.
2. Sāham brāhmaṇa rājānaṃ Vedeham Mithilaggaham
 nābhijānāmi kāyena vācāya oda cetasā,
 Surucim atunaññittha¹⁸ āvuhā vā yadi vā raho. 102.

¹ B¹ -am, B² -m. ² B¹ add arthayojanavutthā. ³ C¹ -ti. ⁴ B¹ -pa. ⁵
 B¹ -kassākaṃ. ⁶ B¹ ganhatīti. ⁷ B¹ add sakko. ⁸ B¹ -vattānaṃ. ⁹
 B¹ pāsādadvāre. ¹⁰ B¹ add tā jukiyā. ¹¹ C¹ -ti, B¹ -hiti. ¹² B¹ rucasi.
¹³ B¹ omīti sūa. ¹⁴ so B¹ = atunaññi itā. ¹⁵ B¹ -maññittha. C¹ -maññittha.

1. Etena saccavajjena putto uppajjatanā¹ iṣe,
musā me² bhaṇamānāya mudḍhā phalato sattadhā. 103.
2. Bhatta manāpassa³ pitā mātā cāpi suvāmīno⁴
te mahā brahma⁵ vinetāro yāva aṭṭhamas jivite. 104.
3. 3. Sāham ahimsāratinī kāmāsā dhammacāriṇī
sakkaccasā te upatthāsīm rattindivam atanditā. 105.
4. Etena saccavajjena -pe-. 106.
5. Soḷasatthisahassāni sahaḥbharīyāni⁶ brāhmaṇa
tāsu issā vā kodho vā māho mayham kodācanam. 107.
- 10 6. Hitenā tāsāṃ nandāmi, na ca me kāci⁷ appiyā,
atīṇaṃ vānukampāmi⁸ sadā sabbā sapattiya. 108.
7. Etena saccavajjena -pe-. 109.
8. Dāse kammakare pesse⁹ ye c¹⁰ aññe anujyīno
posemi sāha dhammena sadā pamuditindriyā. 110.
- 15 9. Etena saccavajjena -pe-. 111.
10. Samage brāhmaṇe cāpi aññe cāpi vaṇibbake
tappemi annapānena sadā payatapāṇinī. 112.
11. Etena saccavajjena -pe-. 113.
12. Cātuddasīm¹¹ paṇṇarasīm¹² yāva pakkhassa aṭṭhamīm¹³
10 pātihāriyapakkhañ ca aṭṭhaḍḍasuzamāhitān
uposathan upavasāmi¹⁴ sadā silesu samvutā. 114.
13. Etena saccavajjena putto uppajjatanā iṣe,
musā me bhaṇamānāya mudḍhā phalato sattadhā ti. 115.

Tattha mahesitī aggasahesi. Rucīno u Surucīrañño, pathaman u
83 soḷasannam iṭṭhisahassānaṃ saḍḍapathaman, yaṃ man ti yasmiṃ kile man¹⁵
Suruci āsuyi tato paṭṭhāyāham¹⁶ deavassasahassāni ekāḷā va imasmiṃ gehe
vasīm, uttamañ ḍiṭṭhā¹⁷ ti mubuttam pi sammakkhā vā paramakkhā vā atimadūḷḷā
ti¹⁸ itam sikkamitvā maññamānaṃ¹⁹ na jānāmi na āsāmi, iṣe ti tam ālepati,
te man ti saṃro va saṃro vā ti te ubho mahā, vinetāro u tehi vinī²⁰ amhi.

¹ C¹ -nān. ² C² -ce. ³ C³ manussa, B⁴ bhatta manam saṃsu. ⁴ B⁵ cāpi
va saṃsūtā. ⁵ C⁶ B⁷ -me. ⁶ C⁸ -yāti. ⁷ C⁹ kañhi. ⁸ C¹⁰ attanan va anu-
ṭṭhānān vāsamāmi? ⁹ B¹¹ pose. ¹⁰ C¹² B¹³ -i. ¹¹ (Min., Gram. Pāṇi
XXIV, v. 34, Morris Thesig, p. 126, Dhj. p. 404). ¹² B¹⁴ -vaat. ¹³ B¹⁵ aṭṭ
sukhasahavāsiya. ¹⁴ B¹⁶ paṭṭhiya sāham. ¹⁵ C¹⁷ -ittho. ¹⁶ B¹⁸ -maññati. ¹⁷
C¹⁹ maññanān.

te me yeva jīvanā tava evādaṃ adāmaṃ, aññamāraṇiṇiṇi abhikkhaṇṇābhāṭṭiya
 iṭṭiya sammānigataṃ, mayaṃ hi kumhāpīṭṭiko¹ pi na bhikkhāpabbha, kīmasa² ti
 ekante³ etc. dhammavāsiṇiṇiṇi dasakusalakammāpathe pūreṃ⁴, upatthāsiṇi
 ti paṇḍarīkammādiṇi bhikkhū karonti upatthāhiṇi⁵, saṅkhāriyāṇiṇi maya
 sabba bhikkhūkassa bhariyābhūṭṭoni, nāhū⁶ ti kīlāsaṃ nīrāya teṇḍhammo⁷ vā
 kodhadhammo vā mayheṃ na bhikkhāpabbha, kītenā⁸ ti yaṃ tassa kītaṃ ten⁹ eva
 naṇḍiṇi, nī¹⁰ vutthi¹¹ dhiṭṭaro siya ti divaṃ tassaṃ, kīriti¹² tām ekāpi
 mayheṃ appiṭṭa nāma n¹³ atthi, sabba piyavādīti¹⁴ etc¹⁵ anukampāmiṇi
 mudutṭeṇa sabba saṃsaṇṇāsaṃpi tā¹⁶ attinaṃ, itya anukampāmi, sabba
 dhammanā¹⁷ ti sayona¹⁸ kīraṇa, ye yaṃ kīlāsaṃ sakkoṭi ten teṇḍhaṃ kamma
 yojamā¹⁹ ti attha, pamuddiṇḍriyā²⁰ ti²¹ pesenti vā nīraṇaṃ pamuddiṇḍriyā
 vā kūtā²² jesaṃ, aṇe dutthāssa idāṃ nāma karohiṇi evaṃ kuṇḍhīvā na me
 koṭi kīṭṭhaci preṭṭapabbha, paṇḍapāṇiṇiṇi dhaṭṭabhiṇi paṇḍitabhiṇi vā
 bhūta, piṭṭhārikapakkhaṇa²³ ti²⁴ aṭṭhamāraṇāḍḍasammarasāṇa²⁵ pa-
 ruggamaṇāḍḍasammarasāṇaṃ sattho divasa²⁶, eṇḍi ti nīcāhā²⁷ paṇḍaṇa
 alīna saṇṇatā tehi²⁸ piṭṭagopīṭṭabhiṇi vā kāmā

Evam tassā gāthāntena pi saṅgassena pi vanniyaṃānānaṃ
 guṇānaṃ pamāṇaṃ nāma n¹ atthi, tāya jana paṇḍarasāhi
 gāthāhi attano guṇānaṃ vanniṭakāle yeva Sakko attano
 balukarāṇiyatāya tassā katham avicchinditvā „pahūtā abbhutā
 yeva te guṇā² ti taṃ pasamsanto gāthadvayaṃ āha:

10. Sabbe va te dhammaguṇā rājaṇatī yaṇassini
 saṃvijjanti taya bhadda ye tvaṃ kīṭṭesi attani. 116.
11. Khattiyō jātisampanno abhijāto yaṇassimā
 dhammarājā Videhānaṃ putto appajjate tavaṇ ti. 117.

Tattha dhammaguṇā ti seṭṭhāvagūṇā bhūtaguṇā, saṃvijjanti³
 taya vutṭa te sabbe va taya upalabbhanti, abhijāto ti atijāto⁴, yaṇassimi
 ti yaṇassampannaṃ parivāsaṃ sammānigataṃ, appajjati⁵ evaṇṇo tava putto
 appajjissati, mā sūṭṭajjati.

Sā tassā vacanāṇāṃ sūtvā somanassajātā taṃ pucchanti
 dve gāthā abhāsi:

¹ C¹ kuma. B² -kūḍiko pi. ² C² sūreṇ. ³ B³ upatthēṇi. ⁴ C⁴ vutṭa. ⁵
 B⁵ vutṭa. ⁶ C⁶ kāmādi. ⁷ B⁷ piyavādīya. ⁸ B⁸ -saṅgassini pi. B⁹ sabbe
 saṅgassini pi. ⁹ B⁹ yaṇa. ¹⁰ B¹⁰ yaṇa. ¹¹ C¹¹ aṇṇi ti. ¹² B¹² add paṇ-
 ḍaṇi. ¹³ C¹³ -dasapaṇḍarāsāṇa. ¹⁴ C¹⁴ -sā. B¹⁵ divasaṇṇaṇi. ¹⁵ B¹⁵
 -lāṇi. ¹⁶ C¹⁶ -ti. ¹⁷ C¹⁷ abhijāto, B¹⁸ atijāto anubhijāto.

18. Rummi¹ rajojalladhara agbe vehāsayya² t̥hito
manuññam bhāsa³ vācam yaṁ mayham kadayaṁgamam. 118.
19. Devatā nu sī saggamhā sī vāsi⁴ mahiddhiko,
ko vāsi traṁ anupatto, attānam me pavedayā⁵ t̥i. 119.

Tattha rummi¹ aneññimānānto, Sakko āgacchanto rummiyena ta-
pakkavesenāgato, pubbaññavesenāgatatā pana sī evam āha, agbe tī appaṭṭha-
dhāne, yaṁ mayham tī yaṁ etah² mayham manuññarācam bhāsa³ tam
bhāsamāno traṁ devatā nu sī saggamhā t̥hāgato sī vāsi mahiddhiko tī
yakkhūhūso ko vā traṁ sī lōhānupatto attānam me pavedayā⁵ yathābhūtaṁ
19 tathāhūti vadatī.

So tassā kaṭhento cha gāthā āha:

20. Yaṁ devasaṁghā vadanti Sādhammāyaṁ samāgatā
so 'ham Sakko sahasasakkho āgato 'smi tav' antike'. 120.
21. Itthi yā⁶ jīvalokasmiṁ yā hoti⁷ samacāriṇī
22 medhāvini allavati saasudevūpatibbatā⁸. 121.
22. Tādisāya sumedhāya sucikammāya nāriyā
devā dassanam āyanti mānusiya⁹ amānusa. 122.
23. Tvaṁ bhadde¹⁰ sūciṇṇena pabbesnearitena ca
idha rājakule jātā saḍḍakāmasamiddhina. 123.
24. Ayaṁ ca te rājaputti ubhayattha kaṭaggaho
devalokūpapatti ca kitti¹¹ ca idha jivite. 124.
25. Ūraṁ sumedho sukkhinī dhammam attani pālaya,
esāham Uddivaṁ yāmi, piyam me tava dassanam tī. 125.

Tattha sahasasakkho tī atthasahasassa¹² tam mahuttamā dassanavāso
25 sahasasakkho, itthi yā¹³ tī itthi, samacāriṇī tī bhārehi samacāriyā
samannāgatā, tādisāyā¹⁴ tī yathārūpa, sumedhāyā¹⁵ tī sūpaññāya, ubha-
yatthakaṭaggaho tī ayaṁ tava¹⁶ imasmiṁ ca uttāhāre anūgate ca jayaggaho,
24 anūgata¹⁷ devalokūpapatti¹⁸ idha jivite parattamā¹⁹ kitti²⁰ cā²¹ tī
ayaṁ ubhayattha kaṭaggaho nāma, dhammam tī evam saḍḍavegūnam ūraṁ
attani pālaya, esāham tī esā āham, piyam me tī mayham tava dassanam,
25 piyam.

¹ B¹ dummi. ² B² -so. ³ B³ cāpi. ⁴ B⁴ dummi. ⁵ B⁵ evam. ⁶ B⁶ bha-
vanti. ⁷ B⁷ atthiyo, B⁸ itthiyo. ⁸ B⁸ henti. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ C¹⁰
bhante, B¹⁰ traṁ ca bhadde. ¹¹ C¹¹ atthasahasā, B¹¹ atthāhi sahasassa cintitaṁ.
12 B¹² ya. ¹³ C¹³ tādisāyā. ¹⁴ B¹⁴ āha. ¹⁵ B¹⁵ adda idhalokapatalasena. ¹⁶
B¹⁶ -so. ¹⁷ B¹⁷ add ca. ¹⁸ C¹⁸ pamāsa. ¹⁹ C¹⁹ mī.

„Devaloke pana me kiccakuraṇṇyaṃ attīhi, tasmā gacchāmi,
 zvaṃ appamattā hohitī“ tassā evādaṃ dutvā pakkāmi. Naḷa-
 kāradevo¹ paccūsakāle cavitvā tassā kucchimhi paṭisandhīm
 gaṇhi. Sā² ñatvā raṇṇo ārocesi. Rājā gabbhaparihāraṃ
 adāsi. Sā dasamāsaccayena puttāṃ vijāyi, Mahāpanādo ti³
 'ssa nāmaṃ karimāsu. Ubhayaṛaṭṭhavāsino „sāmi puttassa me
 khīramūlao“ ti ekekaṃ kahāpanaṃ rājaṅgaṇe khipimāsu,
 mahārāsi ahoṣi. Raṇṇā paṭikkhittāpi ca „sāmi puttassa
 vaddhitakāle paribbayo bhavissatīti“ agahetvā va pakkamimāsu,
 Kumāro mahāparivārena vaddhivā vayappatto soḷasavaassa-⁴
 kāle yeva sabbasippe nipphattim pāpuṇi. Rājā puttassa
 vayanṃ oloketvā devinṃ āha: „bbadda puttassa me rājā-
 bhisekakāle ramaṇṇyaṃ assa pāsādaṃ kāretvā abhisekam
 kāressāmā“ ti. Sā „sādhu deva“ ti sampaticchi. Rājā
 vatthuvijjācariye pakkasāpetvā „tātā vaddhakim gahetvā am-⁵
 hākam nivesanato avidūra puttassa me pāsādaṃ māpettha,
 rājona naṃ abhisīcissāmā“ ti āha. Te „sādhu“ ti bhū-
 miḷḷpadesaṃ vīmaṇṣanti. Tasmim khape Sakkassāsaṇaṃ
 uḷhākāraṃ dāsesi. So taṃ kāraṇaṃ ñatvā Vissakammata
 āmantetvā „gaccha tātā Mahāpanādakumārassa āyāmaṭṭhā-⁶
 rato“⁷ adḍhayaḷojanikaṃ⁸ ubbōdhena paṭicavisatiyojanaṃ⁹ ratana-
 pāsādaṃ māpeldūti¹⁰ pesesi. So vaddhakivesena vaddhakinaṃ
 santikaṃ āgantvā „tumba pātarāsaṃ bhūñjītvā ethā“ ti te
 pesetvā dandakena bhūmiyaṃ pahari, tāvad eva vuttappakāro
 sattabhūmiko pāsādo aṭṭhahi. Mahāpanādasassa pāsādamaṅ-¹¹
 galaṃ¹² cchattamaṅgalaṃ āvāhamaṅgalaṃ ti tīpi maṅgalāni¹³
 ekato va ahesuṃ. Maṅgalatṭhāne ubhayaṛaṭṭhavāsino saṇṇi-
 pativā maṅgalacchanena sattavassāni vītiṇāmesuṃ, n¹⁴ eva
 ne rājā uyyojeti¹⁵, tesam vatthālatakkārahādaniyabhojani-

¹ E² -devaputto pana. ² B² adda gabbhaparihārahāraṃ, B³ pariṭṭhārahāraṃ.

³ E² E² āyāmaṇṇa yojanaṃ vītiṇāro. ⁴ B² aṭṭhaya-. ⁵ B² -janikaṃ. ⁶ C² B² -dāro-. ⁷ C² amī maṅgalāni. ⁸ B² -si, B² -amī.

- yādih¹ sabbaññā rājakulasantakāññā heva abosi. Te satta-sam-
 vaccharaccayena upakkosittvā Surucimahārājena „kim etan“ ti
 puttā „mahārāja amhākaṃ maṅgalaṃ bhūñjantānaṃ satta-
 vassāni gatāni“, kadā maṅgalaṃ osānaṃ bbeviassatīti²
- 3 āhaṃsu. Tato rājā³ „tātā puttā me ettakāññā kālāññā na
 hasitapubbaññā, yadā me hasiasatī taddā gamissatīti“ ti.
 Atha⁴ mahājāno bheriṇṇā carāpetvā naṭe sannipātesī, Naṭasa-
 hasaṇṇi⁵ sannipatittvā satta koṭṭhāsā hutvā naccantā rājānaññā
 hasāpetum nāsakkhiṃsu. Tassa hi diḍḍhanāṭakānaṃ diṭṭhata⁶
- 10 tesāññā naccāññā amānūṇāññā abosi. Taddā Bhaṇḍukaṇṇo-
 Paṇḍukaṇṇā⁷ nāma dve nāṭakā chekā⁸ „mayāññā rājānaññā hasā-
 ppassāma“ ti. Bhaṇḍukaṇṇo⁹ nāma¹⁰ rājadvāre mahāntāññā
 Atulāññā nāma ambaññā māpetvā suttagulāññā khipittvā tassa
 sakkhiyā laggāpetvā suttāna Atulāmbaññā¹¹ abhirūhi. Atulāmba
- 15 pi¹² kira¹³ Vessavanāambo¹⁴. Atha¹⁵ tam pi¹⁶ Vessavanassa
 dāsā gahetvā sūgapaccaṅgāññā chindittvā pātesuññā. Sesanāṭā¹⁷
 tāni¹⁸ samodhānetvā udakena siñcimā¹⁹. So²⁰ pupphapaṭaṇṇāññā
 nivāsetvā ca pārupittvā ca naccanto va utṭhahi. Mahāpanādo
 tam pi diavā n²¹ eva hasi. Paṇḍukaṇṇanāṭo²² rājāññā dāru-
 citakāññā kāretvā attāno parisāyā saddhiññā aggicā pāvīsī.
- 20 Tasmiññā nibbute citakāññā udakena siñcimā²³. So sapariṣo
 pupphapaṭaṇṇāññā nivāsetvā ca pārupittvā na naccanto va utṭhahi.
 Tam pi diavā rājā n²⁴ eva hasi. Iti taññā hasāpetum asakkhontā²⁵
 manussā upaddutā ahesuññā. Sakko taññā kātapaññā ṇatvā
- 25 „gaccha tāta, Mahāpanādaññā hasāpetvā ebhīti“ devanāṭakāññā
 pesesi. So āgantvā rājāññā akāse thattvā upaddharaṇṇāññā²⁶

¹ C² Bd -di. ² C² gatā ti. C² -vassāni dvitvānāmaññā nevaññā gati ti. ³ C² omīti tato rājā. ⁴ Bd² aṭṭhāsa. ⁵ C² panāṭhapa- corr. to panāṭa-, C² janāṭa-
⁶ Be -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca. Bd² -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca. ⁷ C² nāṭakajekā, Bd²
 -kaṭṭhahā. ⁸ Be -kaṇḍo, Bd² -kaṇḍo. ⁹ Bd² tāva. ¹⁰ hi diḍḍha - - - atulāmbaṇṇā
 waiting in C². ¹¹ C² ti. ¹² C² K1. ¹³ Be -aa- ambo? ¹⁴ Bd² tam hi.
¹⁵ C² tati. Be -nāṭakāññā, Bd² sesanāṭakāññā. ¹⁶ Bd² abhīti. ¹⁷ C² adda sapariṣā.
¹⁸ Be -kaṇḍo nāṭo, Bd² -kaṇḍo nāṭo. ¹⁹ C² Bd² -to, C² -to, Be -tā? ²⁰ Be
 upaddha āram.

nāma dassesi, eko va hattho eko va pādo ekam akkhiṃ ekā
dāṭhā¹ naccati² calati³ phandati, sesam niccalam ahoṣi. Tam
disvā Mahāpanādo thokaṃ sītaṃ akāsi. Mahājano pana
hasanto hasanto hassam dhāretum satim⁴ paccupatthāpetum⁵
asakkonto añṅāni vissajjētvā rājaṅgaṇe yeva papati⁶. Tasmīṃ
kāle maṅgalaṃ nīṭṭhitam. Sesam ettha

Panādo nāma so rājā

yassa yūpe savyaggaṇo⁷ (H. 101. Therag. p. 11)

ti Mahāpanādaḍḍitakena⁸ vanṇetabbam. Rājā Mahāpanādo
dānādāni pañṇāni katvā āyupariyosāne devalokaṃ eva gato. 12

S. i. d. ā. „eraṃ bhikkhava Virākhā pubbe pi mama samīhā
vassāni labhi yevā“ ti evaṃ j. s.: „Tadā Mahāpanādo thaddaḍḍi
ahoṣi. Sumedhā devī Virākhā, Visakkhanno Anando, Sakko⁹ aham
evā“ ti. Suruciḍḍitakam.

7. Pañcūposathajātaka.

13

Apposathko dāni tvaṃ kappetā¹ ti. Idam S. j. v. upo-
sathiko pañcūpate upāsake i. k. Tadā hi S. dhammasabbhāyāni
catupariśamaṃjhe alankatābuddhānaṃ nīditvā mudurittena parisaṃ
aloketvā „ajja upāsakūnaṃ kattham paṭicca desanā samutṭhahissathi“
ānāṃ upāsake āmantetvā „uposathik² añṭho upāsakā“ ti pucchitvā so
„āma bhaṇe“ ti vutte „sādhu vo kattham. uposatho nāṃ“ esa porūpa-
kappaḍḍitānaṃ vāsaṃ, porūpakappaḍḍitā hi rāgādikkheṇa niggaḥattham
uposathavāsaṃ vāsaṃ“ ti evaṃ jehi yāceto s. ā.

Aste Magadharatthādīnaṃ tinnam ratthānaṃ antare
aṭṭavi ahoṣi. So Magadharatthe brāhmapamahāsālakole
nibhattitvā vayappatto kāme pahāya nikkhamitvā tuṃ aṭṭaviṃ
pavasiṭvā assammiṃ katvā vāsam kappesi. Tassa pana assa-
massa aviddhīre ekasmiṃ venugahane attano bhariyāya saddhim

¹ C¹ thāsi, C² dāṭhāsi, B¹ dāṭha? B² dāḍhi. ² C¹ naccati. ³ B¹ add napa-
dham. ⁴ C¹ dāṭhāsi, B¹ patim? B² satī. ⁵ B¹ paccupatthetum. ⁶ B¹
patati. ⁷ B¹ savyaggaṇo. ⁸ B¹ add -ka. ⁹ B¹ add pana.

- kapoṭasakupo vasati, ekasmiñ vammike ahi¹, ekasmiñ vana-
gumbe sigālo, ekasmiñ vanagumbe accho. To cattāro pi
kālena kālañ isin² upasāṅkamitvā dhammañ suṇanti. Atha³
ekadivasañ kapoṭo bhariyāya saddhiṃ kulāvaka nikkhamitvā
gocarāya pakkāmi. Tassa pacchato gacchantiṃ kapoṭiṃ eko
seno gahetvā palāyi. Tassā viravasaddaṃ sutvā kapoṭo
nivattitvā olokento taṃ tena hariyamamānaṃ passi. Seno pi
taṃ viravantiṃ yeva māretvā khādi. Kapoṭo tāya viyogena
rāgapariḷāhena pariḍayhamāno cintesi: „āyaṃ rāgo maṃ at-
1° viya kilameti, na dāni imaṃ aniggahetvā gocarāya pakka-
missāmi“ so gocarapathaṃ pacchinditvā tāpasassa santikaṃ
gantvā rāganiggahāya⁴ oposathaṃ samādiyitvā ekamante ni-
pajji. Sappo pi „gocaraṃ pariyesissāmi“ vasaṇatthāna
nikkhamitvā paccantagāme gāvīnaṃ caraṇatthāne gocaraṃ
15° pariyesati. Tada gāmahojakaassa saḅbaseto maḷgalaṇsaḅbo
gocaraṃ gahetvā ekasmiñ vammikapāde jaṇuṇā patiṭṭhāya
siṅgehi matikaṃ gaḇhanto kīḷati. Sappo gāvīnaṃ pada-
saddena bhūto taṃ vammikaṃ pavasiṃ pakkhanto. Atha
naṃ usabho pādēna akkanti, so taṃ kujjhivā dāsi, usabho
20° tatth⁵ eva jīvitaḷḷhayam patto. Gāmaṇṇāso „usabho kira
mato“ ti sutvā sabbe ekato va āgantvā kaṇḍitvā taṃ gandha-
mālādīhi pūjetvā āvāṇe nikhaṇitvā pakkamīna. Sappo
tesaṃ gatakāle nikkhamitvā „ahaṃ kodhaṃ nissāya imaṃ
jīvitaṃ voropetvā mahājanassa hadaye sokaṃ pavasesiṃ, na
25° dāni imaṃ kodhaṃ aniggahetvā gocarāya pakkamissāmi“
nivattitvā assamaṃ gantvā kodhaniggahāya oposathaṃ sam-
ādiyitvā ekamante nipajji. Sigālo pi gocaraṃ pariyesanto
ekoṃ matahatthiṃ disvā „mahā me gocarō laddho“ ti tutṭho
gantvā soṇḍāya dāsi, thambho⁶ dattakālo viya ahoṣi, tattha
30° assādaṃ alabbhitvā dante dāsi, pāsūṇo⁷ dattakālo viya ahoṣi,
kucchiyaṃ dāsi, kuṣūlo⁸ dattakālo viya ahoṣi, naṅgutṭhe dāsi.

¹ B¹ -hiṇṇo. ² B² -rāgādiṇi. ³ B³ -āho. ⁴ C⁴ -sāno. ⁵ cfr. J. I. 202;
B⁵ -kapāḷa.

ayathāle¹ datṭhakāle viya abhosi, vaccamagge dāsi, ghatapāve²
 datṭhakāle viya abhosi. So lobhavasena khādanto antokucchi-
 yam pāvisi, tattha chātakāle³ mahsam khādanti pīpāsita-
 kāle lobham pivati nipajjanakāle antāni ca papphāsañ ca avattha-
 riva nipajjati. So „idh⁴ eva me annapānañ ca sayanañ ca
 nipphannañ, aññattha kiñ karissāmi⁵“ cintetvā tatthi⁶ eva
 abhirato bahi anikkhamitvā antokucchiyam yeva vasi. Aparā-
 bhāge vātātapena hatthikūpape sukkhante karisamaggo pihiṭṭo.
 Sigālo antokucchiyam upapacciya māno⁷ appamāṇsalobhito
 paṇḍusarīro hutvā nikkhamanāmaggañ na passi. Ath⁸ eka-
 divasañ akālamaggo vassi, karisamaggo teniyamāno mudu⁹
 hutvā vivarañ dassesi. Sigālo chiddaṃ diavā „attecirañ ki-
 lanto iminā chiddena palāyissāmi¹⁰“ karisamaggañ sīsena
 pahari. Tassā¹¹ sambādhatthānena¹² varena nikkhantassa¹³
 sūppasārissa¹⁴ sabbāni lomāni karisamagge laggāni, tālak-
 khandho¹⁵ viya nīlomasarīro hutvā nikkhami. So „lobham
 nissāya mayā idam dukkham anubhūtam, idāni imam anigga-
 hetvā gocharaṃ na gaṇhissāmi¹⁶“ cintetvā tañ assamañ gantvā
 lobhaniggahāya uposathaṅgañ samādiyitvā ekamante nipajji.
 Aeḥho pi araṇṇā nikkhamitvā atricchābhībhūto Malarattho¹⁷
 paccanṭagāmañ gato. Gāmaṇṇasīno „aeḥho kirāgato“¹⁸ ti
 dhanudāḍḍācchitthā nikkhamitvā tena pavittāṃ gumhā
 parivāresuṃ. So mahājasaena parivāritabbhāvañ ūtvā nikkha-
 mitvā palāyi, palāyantaṃ eva ca nañ dhanūhi e¹⁹ eva dā-
 ḍḍena²⁰ ca pothesuṃ. So bhinnena sīsena lobhena galantena²¹
 attano vasaṇatthānañ gantvā „idam dukkham mama atricchā-
 lobhavasena uppannañ, na dāni na²² aniggahetvā gocharaṃ
 gaṇhissāmi²³“ tañ assamañ gantvā atricchāniggahāya uposathaṃ

¹ B¹ ayakapāle. ² B² ghana-. B³ ghana-. ⁴ C⁴ jita-. C⁵ natthachinakāle. ⁶
 B⁶ upajjananta-. ⁷ C⁷ mudu-. ⁸ B⁸ tassa. B⁹ tassa pa. ¹⁰ C¹⁰ sambhā-
 C¹¹ sambhādhānena. B¹² -tthāna? B¹³ sambādhatthāna. ¹⁴ B¹⁴ nikkhamanta-.
¹⁵ C¹⁵ dāna-. B¹⁶ bhinnā-. B¹⁷ bhinnā-. ¹⁸ B¹⁸ kila-. B¹⁹ kilakanto. ²⁰ B²⁰
 mallakaraṃbo. B²¹ malaya-. ²² B²² dāḍḍācchitthā. ²³ C²³ gal-. ²⁴ C²⁴ nā --. B²⁵
 na idāni lomāni.

samādiyitvā ekamante nipajji. Tāpaso pi attano jātīm nissāya
 mānavaśiko hutvā jhānaṃ uppādetuṃ na sakkoti. Atha¹ eko
 paccekabuddho taassa mānanissitabhāvaṃ ñatvā „ayaṃ na
 lāmakasatto“, Buddhamkuro esā, imasmiṃ yeva kappe sati-
 10 baññūtaṃ pāpūnissati, imassa mānaniggahāṃ katvā samā-
 pattinibhattanākāraṃ karissāmīti“² tasmiṃ pannaśālaya nisīno
 yeva Uttarahimavantato āgacchvā taassa pāsānaphalake nisīdi.
 So nikkhamitvā taṃ attano kaṇe nisīnaṃ diyaṃ mānanissita-
 bhāvena anattamano³ hutvā⁴ taṃ upasamkamitvā accharaṃ
 20 paharitvā „nassa“⁵ vasala kālakaṇṇi muḍa samanaka, kim-
 atthaṃ mama nisīdanaphalake nisīno sīti“⁶ āha. Atha oṃ
 so⁷ „sappurisa kaṃmā mānanissito si, ahaṃ paṭividdhapacceka-
 bodhiñāṇo, (vaṃ imasmiṃ yeva kappe sabbaññuboddho bha-
 vissasi, Buddhamkuro si, pāramitā“⁸ pūretvā āgato aññāṃ⁹
 30 ettakaṃ nāma kalam atikkamitvā Buddho bhavissasi. Buddhat-
 tabhāva¹⁰ Siddhattho nāma bhavissasi“¹¹ nāmañ ca gottañ ca
 kulañ ca aggasāvakaḍḍayo ca sabbe ālokkhitvā „kīmatthaṃ
 mānanissito hutvā pharuso hozi, na-y-idaṃ tavānucchavikaṃ“¹²
 ti utādam adāsi. So teṃ evaṃ votte pi n’ eva naṃ vandi
 40 n’ eva „kadā ahaṃ Buddho bhavissāmīti“¹³ ādīva pucchī. Atha
 caṇṇ paccekabuddho „tava jātīyā“¹⁴ mama guṇānaṃ¹⁵ mahanta-
 bhāvaṃ jāna“¹⁶, sace sakkosi ahaṃ viya ākāso vicarāmi“¹⁷ vatvā
 ākāso uppathivā attano pādapaṇṇaṃ taassa jatāmaṇḍale viki-
 50 ranato Uttarahimavantam eva gato. Tāpaso triassa gatakkāle
 15 samvegappatto hutvā „ayaṃ samāgo evamgarusarīro vāta-
 mukhe khittatūlapico viya ākāso pakkhanto, ahaṃ jātīmāneṇa
 evarūpassa paccekabuddhasa n’ eva pāde vandidi n’ eva
 kadā“¹⁸ Buddho bhavissāmīti“¹⁹ pucchidi, jātī nāṃ²⁰ esā kiṃ
 karissati, imasmiṃ loke sīlacaraṇaṃ eva mahantaṃ, ayaṃ kīṇ

¹ C¹ -karasmo. ² C² anattā. ³ C³ sutvā. ⁴ C⁴ tassa. ⁵ Idā add āha.

⁶ B⁶ pāramitā, B⁷ pāramitā. ⁷ C⁷ aññā. ⁸ B⁸ adda thito. ⁹ C⁹ -ñā. ¹⁰

C¹⁰ add vā. ¹¹ B¹¹ adda nava. ¹² B¹² jānati. ¹³ B¹³ kadāham.

pana me māno vadāhanto nīrayaṃ upanessati, na dāni imaṃ
mānaṃ aniggahetvā phalāphalattikāya gamissāmīti" pañcasālaṃ
pavasiṭvā mānaniggahāya uposatham samādāya kaṭṭhattharikkāya
nisīdano mahāāṇo kulaputto mānaṃ niggahetvā kaṣiṇaṃ bhā-
vetvā¹ abhiññāsamāpattiyo nibbattetvā nikkhamitvā caṃkamana-
kotṭiyam pāsānaphalake nisīdi. Atha naṃ kapotādāyo upa-
saṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdimhu. M. kapotaṃ
pucchī² „tvaṃ aṇṇesu divasesu na imāya velāya āgacchasi,
gocaraṃ pariyessasi, kin nu ajja uposathiko jāto sīti". „Āma
bhanto" ti. Atha naṃ „kena kāraṇena" ti pucchanto³ pa-
ṭhamath gātham āha:

1. Apposukko dāni tvaṃ⁴ kapota,
vihaṅgama⁵ na tava bhojanattho,
khuddaṃ pipāsaṃ adhirāsayaṃto
kaṣṇā bhavaṃ posathiko kapoto ti. 126.

Tattha apposukko ti nīraya⁶, bhojanattho ti⁷ kin⁸ ajja ima
bhojanaṃ attho n⁹ sīti.

Taṃ sutva kapoto dve gāthā abhāsi:

1. Ahaṃ pure giddhigato kapotiyā
asmiṃ padasaṃmūḥo nāho ramāma,
ath' aggahi sākuniko kapotīṇi,
akāmaṃ tēya viṇā ssoṃm. 127.
2. Nānābhava¹⁰ viṇṇapayogena tassā
tranomayaṃ vedanaṃ vediyāmi,
tasmā ahaṃ posathadi pālayāmi,
rāgo mamaṃ mā puṇa āgamāsīti. 128.

Tattha ramāma¹¹ ti imasmiṃ phūmābhāge kāmataṭṭhā samima, sākuniko
ti posathakūpo

¹ Pañcūṣasthā. ² C² pucchitvā. ³ D² -naṃ. ⁴ C² tvaṃ. ⁵ su all three MSS. ⁶ Pañcūṣasthā. ⁷ C² nattho ti. Pañcūṣasthā. ⁸ C² kin. ⁹ D² kin. ¹⁰ Pañcūṣasthā. ¹¹ Pañcūṣasthā.

Kuṇḍena attano uposathakamme¹ vannaṭṭe M. sappādisu
ekamekaṃ pucchī. Te pi yathābhūtaṃ vyākariṃen:

4. Anujjagāmi² uraga-ddujjiva³
dāthāvudho⁴ ghoraviṣo si sappā⁵,
khudam pipāsam adhivāsayaṇto
kasmā bhavaṃ posathiko na dīgho⁶. 129.
5. Usabho ahū balavā gāṃikasam
calakkakū vannaḥalūpapanno,
[so] mañ akkami, tañ kupito adassim⁷,
dukkhābhūtonno⁸ maraṇam upagami. 130.
6. Tato jaṇā nikkhamivāna gāṃā
kanditva roditva upakkamiṃsā,
tasmiṃ ahaṃ posatham pālayāmi,
kodho mamaṃ mā punar āgamāsi. 131.
7. Matāna⁹ māṃsāni bahū susāne,
mannūñharūpaṃ tava bhojan' etaṃ,
khudam pipāsam adhivāsayaṇto
kasmā bhavaṃ posathiko sigālo. 132.
8. Pavissam¹⁰ kucchim mahato gajassa
kūṇape rato hatthimaṃse pagiddho¹¹,
mho ca vāto tikhiṇā ca¹² rasmīyo
te asayam tassa karissamaggam. 133.
9. Kiso ca paṇḍū ca ahaṃ bhadante,
na me ahaṃ nikkhamāyā¹³ maggo,
mahā ca meghe sahasā pavassī,
so temayī tassa karissamaggam. 134.
10. Tato ahaṃ nikkhamissam bhadante
Cando yathā Rāhumukhā pamutto,

¹ C² B²-ana. ² C² -i. B² anujjagāmi. ³ C² -gido-. B² uridugiva. ⁴ C² -dā, B² dādhāvudho. ⁵ B² samva. ⁶ B² dīgha. ⁷ C² B² -i. ⁸ C² adajjilo. B² ajjasi, B² adasi. ⁹ B² dukkhābhūtonno. ¹⁰ C² B² -nañ. ¹¹ so si three MSS. ¹² C² paṇḍito, B² sugiddho. C² pagiddho. ¹³ C² va. ¹⁴ B² -manassa.

- tasmā ahañ posathañ pālayāmi,
lobho mamañ mā punar āgamāsi. 135.
14. Vammikathēpaamāñ kipiḷḷikāñ
nippothayanto tuvañ puro carāsi,
khudañ pipāsāñ adhiwāsayañto
kasmā bhavañ posathiko na accho¹. 136.
15. Sakañ niketañ atihīlayāno²
atricchatāya Malatā³ agañchīm⁴,
tato jañā nikkhamitvāna gāmā
kodandakena paripothayimāsa mañ. 137.
16. So bhinnasāso rahirakkhitaṅgo⁵
paccegamāseñ sakam⁶ niketañ,
tasmā ahañ posathañ pālayāmi,
atricchatā mā punar āgamāsi. 138.

Tatha anujjagāseti adhi tam ālapath. salakkakū ti salakkaka-
kudho, dukkhābhūtuno ti so naabho dukkhena sabbānne ānuro hotvā,
baddh ti baddh, parissañ ti pāṭibh, vasmāyo ti suriyasamāyo, nikkha-
māsañ ti nikkhamā, kipiḷḷikāñ⁷ apacchāyo⁸, nippothayanto ti
khaḍamāno, atihīlayāno⁹ ti atimañḍanto¹⁰ garahanto, kodandakena¹¹ ti
dhanadanjehi¹² c' eva unggarahi ca.

Evam te cattāro pi attano¹³ uposathakammañ vaṇṇetvā
utthāya M-añ vanditvā „bhante tumhe añḍesu divasesu imāyo
velāya phalāphaiatthāya gacchatha, aḷḷa agantvā kasmā uposa-
thik¹⁴ attā¹⁵ ti pucchanta¹⁶ gātham āhanta:

17. Yas no¹⁷ apucchittha tuvañ bhādante¹⁸
sabbe va vyākariṃhā yathāpajānañ¹⁹,
mayam pi pucchāma²⁰ tuvañ bhādante²¹;
kasmā bhavañ posathiko va²² brahme ti. 139.

¹ B' accho, B' aḷḷa. ² B' atipolayāno. ³ C' malatā, B' mallayanañ, B' mahalla xam tam. ⁴ B' agacchi. ⁵ so C' for - añḍaṅgo? B' rukhamañḍa-
ṅgo. ⁶ so all three MSS. for mamakañ? ⁷ C' - pañti. ⁸ B' - khāyo. ⁹
B' atipolayāno. ¹⁰ B' addo niddanto, B' niddanto. ¹¹ B' kida. ¹² B',
repeat attano. ¹³ C' B' - to. ¹⁴ C' to, C' te. ¹⁵ B' bhādante. ¹⁶ C'
- jānañ. ¹⁷ C' pucchāma. ¹⁸ C' ca, B' nu.

So pi nesuṃ vyākāsi:

15. Anūpalitto māna assamambh

paccekabuddho muhuttarā nisīdi,

so maṃ aveđi gatim āgatiṃ ca¹

nāmaṃ ca gottaṃ caruṇaṃ ca sabbam. 140.

16. Evaṃ p' ahaṃ na-ggahe² tassa pāde.

na cāpi naṃ mānagatena pucchāmi,

taṃ ahaṃ posatham pālayāmi,

māno manāsi mā punar āgaređsi. 141.

- 10 Taṭṭha yanno¹ ti paṃ attānaṃ traṃ amho pucchā, yathāpajānaṃ² ti
attāno pajānaṃhiyāmena³ taṃ maṃ vyākāsi, anūpalitto ti sabbakille-
sāhi sīlito⁴, so maṃ aveđi ti so mānaṃ idhaṃ gataṃbhaṃbhaṃ⁵ ya gataṃbhaṃbhaṃ⁶
ca⁷ anāgato traṃ avasānaṃ nāma⁸ Buddho bhavissasi evaṃgato carūpam ta
āhāraṇam⁹ bhavissasi¹⁰ evaṃ nāmaṃ ca gottaṃ ca caruṇaṃ ca sabbam maṃ
11 aveđi jānāsi kathasā me ti attāno, evaṃ pahaṃ¹¹ na-ggahe¹² ti¹³ evaṃ
kathānāsaṃpi tassaṃham¹⁴ attāno mānaṃ nāmaṃ pāde so vandim.

- Evaṃ M. attāno uposathakarapaṃ¹⁵ kathetvā ta avanīṭvā
uyyojetvā paṇṇasālam pāvīsi, itare pi yathāthānāni gāmiṃsa¹⁶,
M. aparikkhaṃjāhāno Brahmaṇḍakaparāyano ahoṣi, itare ca¹⁷ tassa¹⁸
20 ovāde thātvā saggaparāyanaṃ ahesum.

S. j. d. ā. „evaṃ upāsekā uposathe nāma¹ esa porāṇakapaggaṭṭānaṃ
raṃsa, vāsiṭṭhaṃ posathavāso“ ti² j. ā.: „Tadā kapoto Anuruddho
ahua, accho Kassapa, sigālo Moggallāno, sappo Sāriputta, tāpaṇa³
ahua eva“ ti. Pañcūpasaṭṭhaṃjātukaro.

8. Mahāmoraṃjāṭaka.

Saco hi tyāham dhānabhetu gahito ti. Idam S. J. v. ekam
akkhaṇṇitabhikkhaṃ ā. k. Tam¹ hi² bhikkhaṃ S. „saccaṃ kira

¹ Id gatiṃ māgatiṃca. ² So navaṇḍi. ³ C² paṇḍo. ⁴ P² -jānaṃ. ⁵ C²
paṇḍanaṃ, B² paṇḍanaṃ. ⁶ P² anūpalitto. ⁷ C² aṇḍi gataṃbhaṃbhaṃ ca. ⁸ P²
āhāraṇaṃ. ⁹ P² āhāraṇaṃ ca caruṇaṃ, C² āhāraṇaṃ. ¹⁰ C²
-attā. ¹¹ P² avasānaṃ. ¹² P² naṃ gāmiṃsa. ¹³ P² tassa ahaṃ, C² kathā-
nāsaṃ. ¹⁴ P² -kā. ¹⁵ P² -ggahe. ¹⁶ C² itare, omitting ca. ¹⁷ P²
āhā ca vāsi. ¹⁸ P² āhā paṇḍo. S. Cfr. A. Paṇḍoṇaṃ Ten Jātaka p. 111.
¹⁹ C² na. ²⁰ B² omittit bh.

trām ukkaṇṭhite" ti pucchitvā „sarvāṃ bhante" ti vutte Abhikkhū;
 ayam nandirāgo tādisaṃ kim āmaṃ nālaṃsati¹, na hi Sineru-uppā-
 ṭṭanakaṃṭho sāmante² purāṇapuggaṇṇo laṇṇati, pubbe sattarāsaṇatāṃ
 antukilesasammācāraṃ vāretvā³ viharante⁴ visaddhasatte⁵ p⁶ eva⁷
 ālokesi⁸ yevā⁹ 'ti vuttvā n. ā.:

A. B. Br. r. k. Ho. paecantapadāse mora sakuniyā kucchila-
 mitā paṭisaṇḍhiṃ aggaheṣi. Gabbhe paripākagato mātā go-
 carabbhūmiyaṃ aṇḍaṃ pātetvā pakkāmi, aṇḍaṃ ca¹ nāma mātu
 ārogabbhāve sati aṇṇasmiṃ dīghajātikādiparipantho avijjamāṇo
 na naṣṣati², tasmā taṃ aṇḍaṃ kaṇṭhāramakulāṃ viya savanna-
 vannaṃ hutvā pariṇatākāle attano dhammatāya bhijji, savanna-
 vannaṃ moracchāpo nikkhami, tassa dve akkhini jīṇṇukaphala-
 sadisāni, tundaṃ pavājavannaṃ, tisso rattarājiyo gīvaṃ
 parikkhipitvā piṭṭhimajjhena agamamaṃ. So veyyapatto bhanda-
 sakaṇṭamattasarīro abhīrūpo ahoṃ, taṃ sabbe nīlamorā saṇṇi-
 puttevā rājānaṃ katvā parivārayimaṃ. So ekadivasatā udaka-
 sṇḍiyaṃ pāṇiyaṃ pīvanto attano rūpasampattim dīvā cintesi:
 „ahaṃ sabbamarehi atīrekarūpasobho³, sac⁴ āhaṃ imehi sād-
 dhiṃ manussapatho vasissāmi paripantho me uppojjissati⁵,
 Himavantaṃ gantvā eka⁶ va phāṇukatthāne vasissāmi⁷“ ko⁸ 10
 rattibhāge moreṇa patisaṇṇiṇeṇ⁹ kaṇṇi nījānāpetvā¹⁰ Hima-
 vantaṃ pavisitvā tisso pabbatarājiyo atikkamma caturthāya¹¹
 -ekasmiṃ araṇṇiṇe padumasaṇṇichanno mahājāteṣṣaro, tassa vidūre¹²
 ekaṃ pabbataṃ nīseyya ṭhito mahānigrodharakkho atthi, tassa
 sakkhāya - nīlyi. Tassa pana pabbataṃ vemaṇṇiṇo manāpā
 guhā¹³ atthi, so tathā vasitukāmo hutvā tassa¹⁴ pamukhe
 pabbatatale nīlyi. Taṃ pana ṭhānaṃ n¹⁵ eva heṭṭhābhāgena
 alihirūhituṃ na uparibhāgena oṭarituṃ sakkā, pakkhibhijjāla-

¹ so Q¹; Ca nālaṃsati, Bā nālaṃsati. ² Idā mahanto. ³ Idā adda ācaritvā, Bā ācaritvā. ⁴ Idā -to. ⁵ Idā -atto. ⁶ Idā pi. ⁷ Ca ālokesi, Bā lokeṣi. ⁸ Idā anāṇḍi, Bā anāṇḍi. ⁹ Idā -ni. ¹⁰ Idā -sabbagga. ¹¹ Idā -tto. ¹² Idā adda kīra. ¹³ Idā pati. ¹⁴ Bā adda uppatthi. ¹⁵ Idā adda pabbatarājiyā. ¹⁶ Idā tassāpi aṇḍi. ¹⁷ Idā -pa guhā. ¹⁸ Bā tassa.

- diḡhajātikamaññasabbhayehi vinuttam¹. So „idaṃ me pbāsu-
 katthānan“ ti tam² divasaṃ tatth³ eva vasitvā punadivase
 pabbataguhaṭṭe uṭṭhāya pabbatamatthake puratthābhīmukho ni-
 sinno udentam⁴ suriyamaṇḍalaṃ divā attano divārakkhā-
 varaṇatthāya⁵ „udet⁶ ayaṃ cakkhumā ekarājā“ ti parittam
 katvā gocaraḥbhūmiṃ ocaritvā gocaraṃ gahetvā sāyaṃ āgantvā
 pabbatamatthake pacchābhīmukho nisino atthamentam⁷ suriya-
 maṇḍalaṃ divā rattirakkhāvaraṇatthāya⁸ „ape⁹ ayaṃ cak-
 khumā ekarājā“ ti parittam katvā eten¹⁰ upāyena vasati. Atha
 10 nam ekadivasaṃ eko luddaputto araṇṇe vicaranto pabbata-
 matthake nisinnam¹¹ divā attano nivesanam āgantvā marapa-
 kāle¹² puttam āha: „tāta catutthāya pabbatarājāyā araṇṇe su-
 vannaṇaṃ moro atthi, sace rājā pucchati ācikkheyyāsīti“. Ath¹³
 ekasmiṃ divase Bārāpasiraṇṇe Khemā nāma aggamaheśi
 15 paccekakāle supinaṃ passi, evarūpo supino ahesi: suvanna-
 vaṇṇo moro dhammam desesi, sā sādhuakāraṃ datvā dhammam
 sunāti, moro dhammam desetvā uṭṭhāya pakkāmi, sā „mora-
 rājā gacchati“, gaṇhatha naṃ“ ti vadanti¹⁴ yeva pabujjhi,
 pabujjhitvā¹⁵ pana supinabhāvaṃ nātvā „supino ti vutte rājā
 20 na ādaraṃ“ karissati, dohaḷo me ti vutte karissati¹⁶ cintetvā
 dohaḷiṇi viya¹⁷ hutvā nipajji. Atha paṇi rājā upasamkamitvā
 pucchī: „bhaddo kin te aphāsokaṃ“ ti. „Dohaḷo me uppaṇno“
 ti. „Kim icchasi bhaddo“ ti. „Suvannaṇassa morassa
 dhammam soteṃ devā“ ti. „Bhaddo kuto tādisaṃ“ moram
 25 lacchāmā¹⁸“ ti. „Deva sace na labhāmi jīvitaṃ me o¹⁹ atthiṭi“.
 „Bhaddo, mā cintayi, sace katthaci atthi labhissasīti“ rājā²⁰
 nam²¹ assāsetvā gantvā²² rājāsane nisino amacece pucchī:
 „ambho, devī suvannaṇassa morassa dhammam sotakāma,

¹ Bā vinutu-. ² Cā omitt tam. ³ Bā ndayanta. ⁴ Bā divārakkhaṇatthāya.
⁵ Bā attham gamānaṃ. ⁶ Bā rattirakkhaṇatthāya. ⁷ Bā adda moram. ⁸ Bā
 -ndannakāle. ⁹ Bā morarajam gacchantam divā. ¹⁰ all three MSS. -ti. ¹¹
 Bā add ca. ¹² Bā rājā anāka-. ¹³ Bā dohaḷiyam, Cā omitt viya. ¹⁴ Bā viya-
 rāpan. ¹⁵ Bā -mi. ¹⁶ Bā omitt rājā. ¹⁷ Bā tadā. ¹⁸ Bā omitt ca-.

morā nāma suvaṇṇavanna¹ hontitī². „Brāhmaṇā jānissanti devā“³ ti. Rājā brāhmaṇe⁴ pucchī. Brāhmaṇā evam āhaṃsu: „mahārāja, ‘jalajesu macehā kacchapā kakkatākā, thalajesu migā haṃsā morā tittirā, ete tiracehānagatā mānussa ca suvaṇṇavanna⁵ hontitī’ ambakaṃ lokkhanamanteso āgatan“⁶ ti. Rājā attano vijite luddaputto sannipātāpetvā „suvaṇṇavanno moro vo dīṭṭhapubbo“⁷ ti pucchī. Sesā „na dīṭṭhapubbo“⁸ ti āhaṃsu. Yassa pana pitarā ācikkhitāṃ so āha: „mayāpi na dīṭṭhapubbo, pitā ca pana me ‘asukattāhāne nāma suvaṇṇavanno moro atthitī’ kathesi“⁹. Atha nam rājā „samma mayhaṃ ca deviyā ca jīvitaṃ dinnam bhavissati, gantvā taṃ bandhitvā anelitī“¹⁰ bahov¹¹ dhanam datvā uyyojesi. So pattadārassa dhanam datvā tattha gantvā M-am diavā pāse odhetvā „ajja“¹² bajjhissati, ajja bajjhissatitī¹³ abandhitvā¹⁴ va mato. Devī patthanam alaḥhanti matā. Rājā „taṃ me moram nissāya piyabharīyā¹⁵ matā“¹⁶ ti kajjhivā veravasiko¹⁷ hutvā „Himavanto catutthāya pabbatarājiyā suvaṇṇavanno moro carati, tassa maṃsam khāditvā ajarāmarā hontitī“¹⁸ suvaṇṇapatte likhāpetvā paṭṭam sārasmāñjāsāyaṃ¹⁹ thāpetvā kalam akāsi. Ath²⁰ aṇṇo rājā ahosi, so patte akkharāni diavā „ajarāmaro bhavissamitī“²¹ tassa gahanaṭṭhāya ekam luddam²² pesesi, so pi tatth²³ eva mato. Evam cha rājaparivattā²⁴ gatā, cha luddaputtā Himavanto eva²⁵ matā. Sattamena²⁶ pana raṇṇā pesito sattamo luddo „ajja ajj“ evā²⁷ ti satta samvaccarāni bandhituṃ²⁸ asakkonto ciotesi: „kin nu kho imassa morarājassa pāde pāsassa asaṇṇerapakkāraṇaṃ“²⁹ ti. Atha nam parigrahananto sāyaṃpātāṃ³⁰ parittam karontam diavā „imamehi thāne aṇṇo moro n’ atthi, iminā brahmacāriṇā“³¹ bhavitabham, brahma-

¹ B² adda pakkosīpetvā. ² B² -n. ³ C² a. ⁴ B² abajjhivā. ⁵ B² omis ma. ⁶ B² adda me. ⁷ B² kodha va. ⁸ B² sārasmāñjāsāya. ⁹ B² luddakaputtāṃ. B² luddaputtāṃ. ¹⁰ B² -vattam katvā himavantaṃ. ¹¹ B² yeva. ¹² B² -ma. ¹³ B² bajhi-. ¹⁴ B² abajjhataṃ. ¹⁵ C² -pānam, C² -pānam. ¹⁶ B² -carīyena.

cariyāpūbhāvena c' eva parittānūbhāvena c' assa pādo pāse'
 na hajjhatīti" nayato pariggahetvā paṇḍitajanapadān gantvā
 ekam morim bandhitvā yathā sā² accharāya pabāṭāya³ vassati
 pāpimihi pabaṭe naccati evam sikkhāpetvā ādāya gantvā B-assa
 5 parittakarupato puretaram eva pāsāṃ odḍetvā accharaṃ pa-
 haritvā morim vassaṃpesi. Moro tassā saddam suni, tāvad ev'
 assa' satta vassasatāni sannisiṇṇakilesa⁴ phaṇaṃ katvā pa-
 haṭṭhāsvāso viya utthahī, so kilesāturo hutvā parittānū kātum
 asakkumitvā vegenā tassā santikān gantvā pādo pāsāṃ⁵ pava-
 10 sento yeva ākāsa ōtari, satta vassasatāni asaṇḍarānapāso⁶ tam
 khaṇaṃ yeva saṇḍaritvā pādaṃ bandhi. Atha naṃ luddaputto
 latthiagga⁷ olambantaṃ dīsvā cintesi: „imaṃ morarājānaṃ cha
 luddā bandhitaṃ na sakkhimā, ahaṃ pi sattavaassāni nā-
 sakkhim, eja paṇ' esa imaṃ morim nissāya kilesāturo hutvā
 15 parittānū kātum asakkumitvā āgannaṃ pāse baddho heṭṭhāsaṅko
 olambati, evarūpo me sīlavā kilaṇṇito, evarūpaṃ aññasaṃ-
 pannaṃ kārattthāya netum ayuttam, kio me raṇṇā dīnema sakkā-
 rena, vīsaṃjjesāmi naṃ" ti. Pona cintesi: „ayaṃ nāgabalo
 thāmasampanno, mayi upasāṃkamanto⁸ 'essa maṃ māretum
 20 āgacchatīti' maraṇabhayaṃ ajjiṇu hutvā⁹ phandamāṇo¹⁰ pādaṃ
 vā pakkaṇaṃ vā bhindeyya, anupagantvā va naṃ¹¹ paṭicchanho
 thātvā khurappeo¹² assa pāsāṃ chindīsaṃ¹³, tato sayam eva
 yathārocīyā gumīsaṭṭi¹⁴ so paṭicchanho¹⁵ thātvā dhaṇaṃ āro-
 petvā khurappaṃ sandahitvā¹⁶ kaḍḍhi¹⁷. Moro pi „ayaṃ
 25 luddo maṃ kilesāturaṃ katvā baddhabhāvaṃ me ūtvā na
 nirussakko¹⁸ acchissati¹⁹, kahaṃ²⁰ nu kho so" ti cintetvā ito
 c' ito ca aloketvā²¹ dhaṇaṃ āropetvā thitaṃ dīsvā „ayaṃ

¹ Bā pādena pāse, Bā pādo pāse? ² Bā omi sa. ³ Bā -tiya. ⁴ Bā sūnanto
 tīvadeva. ⁵ Bā -sūnāno. ⁶ Bā -sūnā pādāni. ⁷ Bā -sakkāpa. ⁸ Bā paṭhi-
 ti. Bā sūnāno. ⁹ Cā -to. ¹⁰ Bā omi hutvā. ¹¹ Bā bandha. ¹² Bā pa va
¹³ Bā omi. ¹⁴ Bā -a. Bā -am. ¹⁵ Bā sūnāy hitvā. ¹⁶ Bā kaḍḍhi. ¹⁷
 Bā nīsaṅko. ¹⁸ Bā āgacchissati. ¹⁹ Bā kathaṃ. ²⁰ Bā vīno.

māretvā ādāya gantukāmo bhavissatīti¹ maññamāno maraṇa-
bhayaṭajjito hutvā jīvitam yācanto paṭhumam gātham āha:

1. Sace hi ty-āham dhanaketu gahito¹
mā mam vadhi, jīvagāham gahetvā
rañño va² mañ samma upanti³ nehi⁴,
mañño dhanam lacchasi napparūpan ti. 142.

Tatha sace hi tyāham ti sace hi te aham, upantinehi⁵ upantikam
vahi, lacchasi napparūpan ti lacchasi nappardūpan.

Tam sutvā luddaputto cintesi: „morarājā ayaṁ ‘mañ
vijjhutukāmatāya khurappam sandabhi⁶’ maññeti⁷, assāsesāmi⁸
nañ⁹ ti so assāsento dutiyam gātham āha:

2. Na me ayaṁ tuyha⁷ vadhāya ajja
samāhito cāpavare khurappe,
pāsasā ca ty-āham adhipātayissam.
yathasukham gacchatu morarājā ‘ti. 143.

Tatha adhipātayissam ti chintayissam.

Tato moro dve gāthā abhāsi:

3. Yam¹ sattavassāni mam ānubandhi²
rattimdivam khuppipāsam sahanto
atha kiesa mañ pāsavas³ upantam
pamuttave⁴ icchasi bandhanaasmā. 144.
4. Pāpatipātā virato nu a⁵ ajja,
abhayan nu te sabbabhūtesu dinnam,
yam mañ tuyam pāsavas⁶ upantam
pamuttave⁷ icchasi bandhanaasmā ti. 145.

Tatha yam ti yamā mañ ettakam kāmam from ānubandhi teasmā vasmā
pamuttam: atha kiesa mañ pāsavasam⁸ upantam bandhanaasmā pamuttam
icchasi atha. virato no sajjā ti virato nu a ajja, sabbabhūtesu⁹ ti
sabbasattānaṁ.

¹ B¹ gahito, C¹ gahito, C² gahito. ² C¹ B² ca. ³ B¹ upantikam nehi. ⁴
B² upantikam ne-. ⁵ B¹ sammajhiti. ⁶ B¹ maññati. ⁷ B¹ -am. ⁸ C¹
sam. ⁹ C¹ -jñ. ¹⁰ C¹ pamuttam, B¹ pamuttare. ¹¹ C¹ pamuttam va, B¹
pamuttare. ¹² B¹ -vase. ¹³ C¹ an, quitting ti.

Tatthe imāssa 'ti āha na te imāssa lokassa sandakā¹ udāho parālekassa²
'ti bhummatthe vā³ cāmyacassa, katham na te ti teṇḍimāssa sandasuriya-
devaputta⁴ katham na katham, kiṃ suttā⁵ udāho n⁶ suttā⁷ kiṃ vā devā d⁸
udāho manussā n⁹ vā

Luddaputto gāthadhī āha:

9. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā
gacchanti obhāsayam antalikkhe,
parassa lokassa na te imāssa,
devā ti te āha mannesaloke. 150.

Atha nam¹⁰ M. āha:

10. Etth¹¹ eva te nihatā¹² bhīnavādā
ahetukā ye na vadanti kammaṃ
tathā phalaṃ sukataḍḍakkatānaṃ
dattapaññattānaṃ¹³ ye ca vadanti dānaṃ ti. 151.

Tatthe ettheva te nihatā ti teṇḍimāssa sandasuriya devaloke gāthā ca ma-
nnesaloke aha ca te devā na manussā etth¹⁴ eva¹⁵ etthake vyākaraṇe te tava¹⁶
luddaputā bhīnavādā nihatā kammā, ahetukā ti viuddhāya vā sadikkhassa vā
laddhābhikkhūnaṃ¹⁷ n¹⁸ etthā eva¹⁹ vadāsi, dattapaññattānaṃ²⁰ ti ye ca²¹
dānaṃ bhikkhū²² paññattānaṃ ti vadāsi.

So M-tte kathente sallakkhetvā gāthadvayam āha:

11. Addhā hi saccam vacanaṃ tav' etaṃ,
katham hi dānaṃ aphaḷam vadāssya.
tathā phalaṃ sukataḍḍakkatānaṃ,
dattapaññattānaṃ²³ ca katham bhavēyya. 152.

12. Kathaṃkaro kintikaro kiṃ ācarasī²⁴
kiṃ sevamāno kena tapogunena.
akkhāhi me morarāja²⁵ tam aṭṭhaṃ
yathā ahaṃ no nīrayaṃ pateyyaṃ ti. 153.

¹ Itā sandakā. ² Itā adda etaṃ. ³ Itā ti eteva sandasuriya devaputtānaṃ. ⁴
Itā adda katham. ⁵ Itā omīti ti. ⁶ Itā ahaṃ. ⁷ Cā-ah. ⁸ Itā datta-
ti dattaṃ. ⁹ Itā ettho. ¹⁰ Itā omīti tava. ¹¹ Itā -tathā. ¹² Itā datta-
¹³ Itā ca ca. Itā yam ca. ¹⁴ Cā itā. Itā jama. ¹⁵ Itā bhikkhūnaṃ. ¹⁶
Cā-ja. Itā-ja.

Tattha dattupāṭṭhantaṃ¹ 'u dānaṃ ca dattupāṭṭhantaṃ² vimsa katham
bhavayyā³ 'u attho, kathamkaro⁴ 'u kataraṃ kammaṃ karonti⁵ ahaṃ niraṃ
na gaccheyyaṃ, tattha⁶ na⁷ esa vevacanti!

Tam sutvā M. „sac' āhaṃ⁸ imaṃ paṭhaṃ kathessāmi
manussaloka tuccho viya kaṭo⁹ bhaviṣṣati, tatth' ev' dhammi-
kānaṃ samanabrāhmaṇānaṃ atthibhāvaṃ kathessāmi!” cintetvā
dve gūrhā abhāsi:

12. Ye keci atthi samaṇā pathavyā
kāṣāvavattā¹⁰ anagāriyā te,
13. pāto va piṇḍāya caranti kālū,
vikālacariyāvīratā hi santo. 154.
14. Te tattha kālen' upasamkamitvā
pucchehi¹¹ sante¹² manaso pi yam siyā,
te te¹³ pavakkhanti yathāpajānaṃ¹⁴
15. imassa lokassa parassa c' atthan ti. 155.

Tattha sante 'u santapāpā paṇḍitā paccekabuddhā, yathāpajānaṃ ti
te torkam anaso jānanaṃyāmaṇa¹⁵ pavakkhanti, kamkhaṇa te chinditvā kathessanti
parassa santeṃ 'u imāṃ nama kammaṃ manussaloka nibbattenti¹⁶ tatra
devaleke imāṃ niraṃdāṇā¹⁷ 'u eṃaṃ imassa te parassa ca lokassa atthan
20. kakkhassanti, te pucchā 'u.

Evaṃ ca pana vatvā niraṃbhayena tajjesi. So pana
paritapāramipaccekabodhisatto suriyarāmaṇasamphassaṃ¹⁸ ola-
ketvā thitāṃ parinātapadumāṃ viya paripākagataṇṇaṃ vicarati.
So tassa dhammakatham supanto thūtapadeu' eva thito sam-
25. khāre parigaṇhitvā tilakkhaṇaṃ sammāsanto paccekabodhiṇā-
naṃ paṭivijjhi. Tassa paṭivedho ca M-assa pāsato mokkha
ca ekakkhaṇe yeva ahoṣi. Paccekabuddho sabbakileṣe padā-
letvā bhavapariyanto thito udānaṃ udānento

¹ Bā dattu-. ² Bā sū dānaṃkaro ti kama kārāṇa karonti. ³ Cā avāhanti.
⁴ Bā jayo. ⁵ Bā kārāṇa. ⁶ Cā pucchehi sante, Bā pucchāhi yam te. ⁷ Bā
tad. ⁸ Cā jānanti-, Bā pajānanti-. ⁹ Bā adda parassa ca.

12. Tacañ va jippaṇi uraḡo purāṇaṇ
 paṇḍūpalāsaṇ haṛito duma va
 esa-ppakhaṇo mama luddakabhāvo,
 pajahām' ahaṇ' luddakabhāvaṃ ajjā 'ti 156.

gātham āha.

2

Taca ahaṇ: yathā jippaṇi purāṇaṇ¹ tacaṇ uraḡo jahatī yathā va haṛito
 paṇḍūpalāsaṇaṇ oḷḷapatto duma haṭṭhaḷ haṭṭhaḷ² (yathā paṇḍūpalāsaṇaṇ jahatī'
 evaṇ ahaṇ pi ajjā luddakabhāvaṇaṇ dāruṇabhāvaṇaṇ pajahitvā³ thito⁴, so⁵ dāni esa
 pakhaṇo mama luddakabhāvo, eiddh' evaṇ pajahām' ahaṇ luddakabhāvaṃ ajjā 'ti⁶,
 pajahāmaṇaṇ ti pajahām ahaṇ ti ahaṇ⁷. 16

So⁸ imaṇ udānaṃ udānetvā „ahaṇ tava sabbakilesa-
 bandhanaṇhi mutto, nivesaṇe paṇa' bandhitvā me⁹“ (hapitā
 bahū sakunā atthi, te kathaṃ mocessāmiti¹⁰ cintetvā M-aṇ
 pucchī: „morarāja, nivesaṇe me bahū sakunā baddhā atthi, te
 kathaṃ mocessāmi¹¹“ ti¹². Paccakamoddhato pi¹³ sabbāññā- 14
 Bodhisattānaṇ āeva upāyapariggahaññāṇaṇ mahantataram hoti,
 tena taṃ¹⁴ āha: „yaṃ vo maggena¹⁵“ kileso khaṇḍetvā paccaka-
 bodhiññāṇaṇ paṭividdhaṃ taṃ ārabhā saccakiriyaṇ karoṭha,
 sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma¹⁶ na bhavissatitī¹⁷.
 So B-tteṇa dinnanayaadvāre¹⁸ thitvā saccakiriyaṇ karonto 16

16. Ye cāpi me sakunā atthi baddhā
 saṇāni nekāni nivesanassamīhi
 tesam p' ahaṇ jīvitaṃ ajjā dammi
 mokkhaṇ ca, te pattā¹⁹ sakam niketan ti 157.

gātham āha.

23

Tattha mokkhaṇaṇe no parito ti evaṇ²⁰ mokkhaṇi parito paccaka-
 bodhiññāṇaṇ paṭividdhā²¹ thito te satte jīvitadāneṇa anukampitū, etena saccena
 sakam niketan ti sabbhe pi te attā attāno²² evaṇa(jhānaṇaṇ) paccakhaṇo²³ ti vadati

¹ B² ja-. ² C² -na. ³ B² only one ka-. ⁴ all three MSS. jahatī. ⁵ B²
 oḷḷithato. ⁶ B² omits vo. ⁷ B² ajjā evaṇ luddakabhāvaṇaṇ pajahitvā ahaṇ ti
 ahaṇ is the place of pajahāmaṇaṇ. ⁸ B² evaṇ vo. ⁹ B² add me. ¹⁰
 B² omit me. ¹¹ C² -miti. ¹² B² hi. ¹³ B² uadi. ¹⁴ B² yaṃ yaṇa bodhi-
 magge, B² the yaṇa bodhimaggena. ¹⁵ B² paṇa. ¹⁶ B² -naya(jhāna. ¹⁷ so
 B², C² -na parito, B² te parito. ¹⁸ B² saccāna. ¹⁹ B² repeats attāno

Ati' aṣṣa saccakiriyāya akālam eva sabbe' bandhanā
 mucceṭṭvā' tattharāvaṃ' ravenā sakatthānaṃ eva gamiṃṇa.
 Tasmim paṇa khano teṣṇa teṣṇa gehesu tiṭṭhe adin katvā
 sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma nāhoṃ. Pacceka-
 5. buddho hattham ukkhipitvā stāṇḍa parāmasi, tāvaṇ eva gāhi-
 lāgeṇa sutaradhāyi, pabbajitaliṅgaṃ pātur ahoṃ. So satthi-
 vassathero' viya ākappasampanno atthaparikkhārārohero hutvā
 „tvam me mahati' patitthā ahuṃsi" morarājassa añjalim pag-
 gayha padakkhiṇaṃ katvā ākāse appatitvā Nandamūlaka-
 10. pabbhāraṃ 'agamāsi. Morarājāpi tatthiaggato' appatitvā go-
 cārāṇaṃ paṭheṭvā attapo vassatthānaṃ eva gato.

Idāni laddhena sutaravassāni pāṇatthānaṃ caritvāpi' morarājassa
 nāyāya dukkhā muttalbhāraṃ pakāseṇto S. vāṇagāhiṇaṃ Bm:

11. Luḍḍo carī pāṇattho arāhṇo
 15. bhāṇatoṃ' morādhīpatin yasmāda,
 bandhītra morādhīpatin yasmāda
 dukkhā paṇuṇci yathābhūta' paṇuṇti ti. 168.

Tasma bhāṇatoṃ ti haṇṇam¹⁰, ayaṃ eva ti yathā, paṇuṇti¹¹ ti
 tassa ārambhakāraṇaṃ aṭṭha pāṇatthānaṃ¹² ayaṃ haṇṇa ti, yathābhūta¹³ ti
 20. yathā ahaṃ sayambhūṭheṇaṃ satto evaṃ eva eva pi manā ti.

S. ti. ā. ā. saccāpi pakāseṭṭvā | a. (Saccapariyosāne ukkhipi-
 thākkha arāhanam pāpan): „Tadā morarājā ahaṃ eva ahuṃsi" ti.
 Mahāmoraajātakam.

D. Tacchaśokaśajātaka.

25. Yadesamūnā¹⁴ vicarimā 'ti. Idāni S. J. y. āraṇa-
 baṭṭakatthero ā. k. Mahākosaḍḍa kha¹⁵ Bimbodānassa dhitāraṇa
 deṇto dhitv mahāniyammūlathāya¹⁶ Kāṇḍimam adda. Paṇḍarājā¹⁷

¹ C¹ saccakiriyayamāṇānāra sabbā, C² yāsamāṇānānāra sabbā, B¹ yāpa saccakiriyānāra, B² yāpa saccakiriyā, C³ yāpa saccakiriyā, C⁴ yāpa saccakiriyā, C⁵ yāpa saccakiriyā, C⁶ yāpa saccakiriyā, C⁷ yāpa saccakiriyā, C⁸ yāpa saccakiriyā, C⁹ yāpa saccakiriyā, C¹⁰ yāpa saccakiriyā, C¹¹ yāpa saccakiriyā, C¹² yāpa saccakiriyā, C¹³ yāpa saccakiriyā, C¹⁴ yāpa saccakiriyā, C¹⁵ yāpa saccakiriyā, C¹⁶ yāpa saccakiriyā, C¹⁷ yāpa saccakiriyā.

Ajātasattunā piṭari mārte¹ tati gūṇaṁ sūchitā. Teco teco² aṭṭhāya
 suḍḍhantaṁ paṭṭhamaṁ Ajātasattunaṁ jayo nāma. Kosalārājā paṭi-
 jayaputto amāco pucchā: „Kemo na kho apāyasa Ajātasattunā gu-
 ṇeyyānā³“ it. „Mahārāja. bhikkhū nāma tenakamāṇā hanti. vasa-
 paraso pucchā vāhā⁴ bhikkhūnaṁ kathāṁ pariggaḥitaṁ vaṭṭatī⁵.
 Rājā „ādhū⁶“ ti paṭhamavā „etha, tamhe vāhānaṁ gacchā paṭi-
 chinnā hntvā bhaddantaṁ kathāṁ pariggaḥitā⁷“ ti pucchā⁸ paryeja.
 Jeterāna pi hantā rājayuppiā⁹ paṭṭhātā hanti. teco dve mahallakatharā
 vāhārapucchānti paṭṭhamaṁ vāhānti. kho Dhammaggahatāntthero hūna,
 kho Maṇḍatāntthero nāma. Te vāhāntināṁ apurā pucchānakkāḥ pa-
 ṭṭhāyāsu. Teco Dhammaggahatāntthero aggaṁ jhētā¹⁰ āha: „bhāṇe
 Dānttherā¹¹“ ti. „Kim bhāṇe“ ti. „Siddhānta tamhe“ ti. „Na¹²
 siddhāntā¹³, kim kātābhā¹⁴“ ti. „Bhāṇe āloko¹⁵“ evāyaṁ Kosalārājā,
 cāṭṭhantaṁ bhojanāṁ eva bhojānaṁ jhātā¹⁶. „Atthā¹⁷ kim¹⁸ bhāṇe“
 ti. „Attānaṁ kucchānā¹⁹ pācakaṁantaṁ Ajātasattunā²⁰ parajū²¹“ ti²².
 „Kim²³“ pama bhāṇe kātāṁ vaṭṭatī²⁴. „Bhāṇe Dāntthero“
 yuddhānā nāma sakutebyūhānakkahyūhapaṇṇasāyūhānānaṁ vā-
 dhāna, teco²⁵ Ajātasattunā gacchantaṁ sakutebyūhānā katvā paṭṭhānaṁ
 vaṭṭatī. anukāmaṇā nāma pabbatakkhūṇānā²⁶ dīvaṁ pāsaṇa vā-
 paraso pāyavā²⁷ purāḍa talāṇa dāsa²⁸ vā antopariṭṭhāhāvaṇa²⁹ katvā
 maditvā vaggavā³⁰ kumāre paritthāmaṇṇaṁ viya antamuttayā³¹ katvā
 va naṁ gāhantaṁ makkā³² ti³³. Pāyāṭṭapuriā³⁴ tathā kathāṁ sutvā
 rūḍḍa āvassāna. Rājā mahātīyā³⁵ vāya gacchā³⁶ talāḥ katvā Ajā-
 tassantaṁ gahavā³⁷ vaggāḥakkahatānttheraṁ haṇḍhāvā³⁸ katvāpāṇaṁ nimmā-
 dā³⁹ katvā „pama evaṇupamaṁ mā karhi⁴⁰“ madāntvā⁴¹ pucchā⁴² dhiṭṭarā⁴³
 Vajirekkaṇḍāṇko⁴⁴ nāma. teco⁴⁵ dātvā mahānaṁ parivāraṁ vāsaṭṭā⁴⁶.
 „Kosalārājā⁴⁷ Dhammaggahatānttheraṁ amāvikkāsaṁ Ajātasatta gu-
 ṇā⁴⁸“ ti bhikkhūnaṁ amāre⁴⁹ kathā⁵⁰ vāsaṭṭhā⁵¹, dhammasambhāyaṁ pi
 tatvā⁵² eva kathāṁ vāsaṭṭhāpetaṁ. 8. āgacchā⁵³ „kāyaṁ na ttha bhik-
 khā⁵⁴“ evāha⁵⁵ kathāya vāsaṭṭhā⁵⁶ ti. pucchā⁵⁷ „kāyaṁ nāma⁵⁸“ ti⁵⁹
 vāsa⁶⁰ „na bhikkhā⁶¹“ itā⁶² eva pucchā⁶³ pi Dhammaggahatānaṁ yuddha-
 māvikkāsa⁶⁴ vāgā⁶⁵ ti⁶⁶ vāsa⁶⁷ ti. 8.

¹ C¹ na. It¹ piṭari mārte. It² piṭari mārte. ² It² vāsaṭṭa pu. ³ It³ mahābhāṇa.

⁴ C⁴ It⁴ vāsaṭṭa vāgāṇāṁ amāre d⁴ na. ⁵ It⁵ vāsaṭṭa. ⁶ C⁶ It⁶ vāsaṭṭa. ⁷ It⁷ vāsaṭṭa. ⁸ C⁸ vāsaṭṭa. ⁹ C⁹ vāsaṭṭa. ¹⁰ C¹⁰ vāsaṭṭa. ¹¹ C¹¹ vāsaṭṭa. ¹² C¹² vāsaṭṭa. ¹³ C¹³ vāsaṭṭa. ¹⁴ C¹⁴ vāsaṭṭa. ¹⁵ C¹⁵ vāsaṭṭa. ¹⁶ C¹⁶ vāsaṭṭa. ¹⁷ C¹⁷ vāsaṭṭa. ¹⁸ C¹⁸ vāsaṭṭa. ¹⁹ C¹⁹ vāsaṭṭa. ²⁰ C²⁰ vāsaṭṭa. ²¹ C²¹ vāsaṭṭa. ²² C²² vāsaṭṭa. ²³ C²³ vāsaṭṭa. ²⁴ C²⁴ vāsaṭṭa. ²⁵ C²⁵ vāsaṭṭa. ²⁶ C²⁶ vāsaṭṭa. ²⁷ C²⁷ vāsaṭṭa. ²⁸ C²⁸ vāsaṭṭa. ²⁹ C²⁹ vāsaṭṭa. ³⁰ C³⁰ vāsaṭṭa. ³¹ C³¹ vāsaṭṭa. ³² C³² vāsaṭṭa. ³³ C³³ vāsaṭṭa. ³⁴ C³⁴ vāsaṭṭa. ³⁵ C³⁵ vāsaṭṭa. ³⁶ C³⁶ vāsaṭṭa. ³⁷ C³⁷ vāsaṭṭa. ³⁸ C³⁸ vāsaṭṭa. ³⁹ C³⁹ vāsaṭṭa. ⁴⁰ C⁴⁰ vāsaṭṭa. ⁴¹ C⁴¹ vāsaṭṭa. ⁴² C⁴² vāsaṭṭa. ⁴³ C⁴³ vāsaṭṭa. ⁴⁴ C⁴⁴ vāsaṭṭa. ⁴⁵ C⁴⁵ vāsaṭṭa. ⁴⁶ C⁴⁶ vāsaṭṭa. ⁴⁷ C⁴⁷ vāsaṭṭa. ⁴⁸ C⁴⁸ vāsaṭṭa. ⁴⁹ C⁴⁹ vāsaṭṭa. ⁵⁰ C⁵⁰ vāsaṭṭa. ⁵¹ C⁵¹ vāsaṭṭa. ⁵² C⁵² vāsaṭṭa. ⁵³ C⁵³ vāsaṭṭa. ⁵⁴ C⁵⁴ vāsaṭṭa. ⁵⁵ C⁵⁵ vāsaṭṭa. ⁵⁶ C⁵⁶ vāsaṭṭa. ⁵⁷ C⁵⁷ vāsaṭṭa. ⁵⁸ C⁵⁸ vāsaṭṭa. ⁵⁹ C⁵⁹ vāsaṭṭa. ⁶⁰ C⁶⁰ vāsaṭṭa. ⁶¹ C⁶¹ vāsaṭṭa. ⁶² C⁶² vāsaṭṭa. ⁶³ C⁶³ vāsaṭṭa. ⁶⁴ C⁶⁴ vāsaṭṭa. ⁶⁵ C⁶⁵ vāsaṭṭa. ⁶⁶ C⁶⁶ vāsaṭṭa. ⁶⁷ C⁶⁷ vāsaṭṭa.

Attite Bārāpasīyam nagarassa dvāragāmarāsi' eko
 vaddhaki dāruatthāya araṇṇiṃ gantvā āvāte putitum ekam
 sūkarapotakam diāvā anetvā tacchasūkaro' ti 'ssa nāman katvā
 posesi. So tassa upakārako abhoi: tuḍḍeco rokke parivatte-
 5 tvā deti, dāthāya veṭhetvā kālasuttam kaḍḍhati, mukkena
 dasitvā vāsinikhādunamuggare āharati. So vuddhippatto'
 mahābalo mahāsariro abhoi. Vaddhaki' tasmim puttapemam
 paesupatthāpetvā „imam idha vaasantam kocid eva hīmaeyyā“
 'ti araṇṇe vissajjesi. So cintesi: „aham imasmim araṇṇe ekako
 10 vaositum na akkhiṣṣāmi, nātako pariyesitvā tehi parivuto
 vasissāmiti“ so vanaghatāya sūkare pariyesanto bahusūkare
 diāvā tussitvā tisso gāthā abhāsi:

1. Yā esaṃānā' vicarimha pabbatāni vanāni ca
 anvesam vicarim' nāti te 'me adhigatā mayā. 159.
2. Bahum idam' mūlaphalaṃ, bhakkho cāyam anappako,
 15 rammā e' imā girinadiyo, phāsu vāso bhavissati. 160.
3. Idh' evāham vasissāmi saha sabbhehi nātibhi
 apposakkko nirāsanki' asoko akutobhayo ti. 161. (= p. 44).

Tattha yadesaṃānā ti yam nāligāsam pariyesanto mayam vicarimha,
 20 anvesam ti cūḍi vata anvesanto vicarim, te me ti te hū, bhakkho ti ev-eva
 mūlaphalamāhāro' bhakkho, apposakkko ti apposakkho karvā.

Sūkaro tassa katham' entvā catuttham gātham āharas:

4. Aññam hi' lenam' pariyesa, sattu no idha vijjati,
 so taceha sūkare hanti idhagantvā varam varam ti. 162.
5. Tattha tacche' ti tam nāmenāpan, varam varam ti' lenanto ca'
 25 idhamānāṃ varam varam heva hanti', icoparam uttārasambandhagāthā
 Pāliyaṃ eva vedittabba.
6. Ko n' amhākam' idha sattu, ko nāti susamāgate
 appadhamse' padhamseti, ram me akkhātha' pucchitā'. 163.

¹ all three MSS. -ci. ² B¹ sochakasa. ³ B² vadhi. ⁴ B³ sūka vaddhaki
 pl. ⁵ C¹ yāndesa. ⁶ B² vipulam, B³ vipule. ⁷ C¹ bahūchidam, B² bahū-
 cidam. ⁸ B³ -ka. ⁹ C¹ evatamā. C² evvatamā. ¹⁰ B² varam. ¹¹ B³
 aññāhi. ¹² C¹ -ham. ¹³ B² add sūkare. ¹⁴ B³ omite ca. ¹⁵ B³ hanti.
¹⁶ B² numhā. ¹⁷ C¹ appadhamse. B² appadhamse, B³ appadhamse, C² omite
 appadhamse. ¹⁸ C¹ -ca. B² -hi. ¹⁹ B³ -to.

- « Uddhaggarāji migarājā hall dāthāvudhe migo,
so taccha sūkaratth¹ hanti iddhagantvā varas² varas³. 164.
7. Na na dāthā na vijjanti, halam kāyo samūhata⁴,
« abbe samaggā hutvāna vasam kāhāma ekakam⁵. 165.
« Hadayamgamam kapasasukham vācam bhāsu⁶ tacchaka,
yo pi yuddhe palāyetha⁷ tam pi pacchā haumase ti. 166.

Tattha ke amhāken⁸ ti akam⁹ tunka dera¹⁰ va ima sūkarā appa-
mahalohitā bhayena sam¹¹ bhārapātem ti bhāseim, tasmā na¹² kikkhatta;
ke na¹³ amhāken mha sam, uddhaggarājīn uddhaggāhi asvārājīn sa-
mamagga¹⁴; vyaggham sambhā¹⁵ sam bhāseim, ya pi¹⁶ ye amhāken imāra eke
pi palāyenti tam pi mara¹⁷ pacchā haumase¹⁸ ti.

Tacchasūkaro sabbe sūkare ekacitte katvā pucchī: „kāya
velāya vyaggho āgamissatthi¹⁹. „Aja pāto va ekam gahetvā
gato, ave pāto va āgamissatthi²⁰. So yuddhakasalo „Imasmim
thāne thitena²¹ sakkā Jetu²²“ ti bhāmisāsam jānāti²³. Tasmā
ekam padesam sallakkhetvā rattim eva sūkare gocharim gāhā-
petvā balavapaccānto²⁴ patthāya „yuddham nāma sakata-
vyuhādivasena tividham hoti²⁵“ vatvā padumavyūham samvi-
dahi²⁶; majjhantthāne khīrapāke²⁷ sūkarapotake thāpesi²⁸, te
parivāretvā tesam māturo, tā parivāretvā samjhasūkariyo²⁹.
tāsam anantarā sūkarapotake, tesam anantarā makuladāthe
tarūnasūkare, tesam anantarā mahādāthe³⁰, tesam anantarā jarā-
sūkare³¹. Tatō tattha tattha³² dasavagga³³ vīsativagga³⁴ tim-
savagga³⁵ ca³⁶ katvā balagumbham thāpesi. Attano atthāya ekam
āvātam vyagghassa patanattthāya ekam suppasantthānam pati-
bhāram katvā khāpāpesi, dvinnam āvātanam antare attano
thānatthāya³⁷ piṭṭhakam kāresi. So thāmasampanno³⁸ yodha-
sūkare gahetvā tasmim tasmim thāne sūkare nesaento vicari.

¹ B¹ -re. ² B² samo-, B³ satham. ³ B⁴ -agga. ⁴ B⁵ nam-. ⁵ B⁶ agam.

⁶ B⁷ na-. ⁷ B⁸ na. ⁸ B⁹ pāto. ⁹ B¹⁰ māturo. ¹⁰ B¹¹ -to. ¹¹ B¹² paṭi.

¹² C¹ -balam, B² phalera. ¹³ B³ -dahan. ¹⁴ B⁴ khīrapivake, B⁵ bhāpake. ¹⁵

B⁶ vāpāpesi. ¹⁶ B⁷ valāhā-, etc. 2 11*5. ¹⁷ C¹ amhe maha, B² tesam -
dāthe. ¹⁸ B³ -ghana. ¹⁹ B⁴ only one 12. ²⁰ B⁵ -vassam -savagga-

²¹ B⁶ samantthāya. ²² C¹ B² -c.

Tass' evaṃ karontass' eva sariyo uggaññhi'. Atha vyagghe-
rājā kūtajajñāṣaṃ aśamapadā¹ nikkhamitvā pāṭhatatale atthāsi.
Taṇi diṡvā sūkarā „āgato no bhante varitī" vadimāsu. „Mā
bhāyatha, yaṃ ssa karoti taṃ sabbam paṭipakkhami" hutvā
1 karothā" 11. Vyaggho sariraṃ vidhūmitvā osakkanto' viya passā-
vam' akāsi; sūkarāpi tath' eva karimāsu, vyaggho sūkare olo-
kento' mahācāḍaṃ vadī, te pi tath' eva karimāsu. So tesam
kiriyaṃ diṡvā vintesi: „na ime pubbasadiṡā", aṃja mayham'
paṭissituno hutvā vaggavaggā thitā, aṃjaviddhako tesam' senā-
10 cāyako pi atthi, aṃja mayā etesam santikam gantam na vatta-
titī" maraṇabhayābhūto va nivattitvā kūtajajñāṣaṃ santikam
gato. Atha naṃ so tucchaharitam diṡvā navamaṃ gā-
tham āha:

1. Pāṇāpātā virato na aṃja,
11 abhayaṃ na te sabbabhūtesu dinnam,
dāthā na te miga viriyam¹² na santi
yo¹¹ saṃghapatto kupano va¹³ jhāyassīhi. 167.

Tathā saṃghapatto 11 yo evaṃ sikkhāsamagham panno¹² hutvā tīho
gamanā sikkhāte kupano vya jhāyati

12 Atha vyaggho tisso gāthā abhāsi:
10. Na me dāthā na vījḥanti, balaṃ kāye saṃvhatam¹⁴,
dāti ca diṡvāna samāññi¹⁵ ekato
tasamā¹⁶ jhāyāmi vaṇamhi ekako. 168.
11. Im' aśandam yacoti disodāsam pure. 11 11 ¹² 12
13 bhuyadditā lenagavesina¹⁷ puthu,
te dāni saṃgamuṃ rasanti¹⁸ ekato,
yatthatthitā duppasah' aṃja¹⁹ te mayā. 169.

1 B¹ uggaññhi. 2 C¹ -dāni. 3 B² saṃghapattābhī. 4 C¹ B¹ osakkanto. 5
C¹ passāvam. 6 B¹ -hetvā. 7 B² pubbe-. 8 B² mayham. 9 B¹ he- 10
10 C¹ for nūgaviniyā? B¹ vābhaya. B² vādhaya. 11 C¹ sa. 12 B¹ -vā va.
C¹ kupano va? 13 B¹ -saṃghapatto. 14 B¹ samo-. 15 B¹ samagga. 16 add
va? 17 B¹ lenam-. 18 C¹ saṃgamā. B² saṃga vaṇam. 19 B¹ -sahacca.

12. Parigāyakasampannā sahita ekavādino¹

te mañ samaggā hīmesyyuh, tasmā nesah apatthave² ti. 170.

Tattha ariyāṅgi³ ekato ti sahito⁴ burā eho hitte⁵, imasāndeo ti
ima ehoḥ mayā⁶ akkhānā amūḥeso aśāsamānā va pubbe ālā⁷ gacchanti.
pūthū⁸ ti ehoḥ ehoḥ, yathasatthā ti yasmiñ bhāṇabhāṇe tīhi, parigā-
yakasampannā ti eśāṇāyaka sampannā, tasmā nesah apatthave⁹
ti tona kīṇama eśāṇa na paṭthemi¹⁰.

Tasmā autva kūtajatilo

13. Eko va Indo asuro jhātī,

eko va sene hanti diḥa paṇḍha,

eko va vyaggho migasaṅghapatto

varāṇ varāṇ hanti, balam hi tādīṇa ti. 171.

gātham āha.

Tasmā migasaṅghapatto ti migasaṅgho pāṇo kuita vāṇaḥ varāṇ aś
migaḥ hanti, balam hi tādīṇa ti tādīṇa hi¹¹ asura balam.

Atha vyaggho

14. Na h' eva Indo na¹² sene na pi vyaggho migādhipo

samaggo sahita ālā vyaggho ca¹³ kurute vasa ti. 172.

gātham āha.

Tattha vyaggho ca¹⁴ ti vyagghasādhio¹⁵ kurva sarvavidhānāndīṇi kura-
chite vasa na kurute, ālāṇa sene¹⁶ antipetum na sakkoti eho.

Puna jātilo tam ośāhento dve gāthā abhūt:

15. Kumbhilakā sakuṇakā saṅghino ganeśārino

sammodamānā ekajjham uppatanti dayanti¹⁷ ca. 173.

16. Tesaṇ ca dayamānānaṃ¹⁸ ek' ettha apavattati¹⁹,

tam sene nīḍeti²⁰, vavyagghī yeva aś gātī²¹. 174.

¹ B² -cīrino. ² so 134; B² apatthave, B² apatthapeti. ³ B² āmaggī. ⁴
C² B² -to. ⁵ B² -to. ⁶ C² -maṇi, B² māhā. ⁷ B² āśāṇam. ⁸ B² varāṇ
eśāṇaḥ hantūṇi eśāṇaḥ na paṭthemi. B² varāṇ varāṇ hantiṇā na paṭthemi. ⁹
C² -amit -to. ¹⁰ C² -na pi. ¹¹ B² na vyaggho. ¹² C² vyaggho aś, B² vyaggho.
¹³ B² vasa. ¹⁴ so C² loḥ dayanti; B² dayanti. B² upasanti. ¹⁵ C² dayamā-
nā. B² dayamā-. ¹⁶ B² apasakkati, B² ekattha apasakkati. ¹⁷ C² māḍeti, C² mā-
ḍeti. ¹⁸ C² -hanti.

Tattha kumbhilaṃ¹ n evaṃnāma² khuddakakkamā, apparatitū
 zṃare³ catanti⁴ uppatanti, dayanti⁵ cā n gocarān⁶ gahetvā ākāsaṃ ga-
 cchanti, eketiha⁷ aparattasiṃ⁸ eko⁹ steṇ¹⁰ asakkanti¹¹ ekapiṇṇaṃ¹² vimaṃ
 gacchati, nīlā¹³ eti¹⁴ pakarīva¹⁵ gacchati, vyagggha¹⁶ yeva nī gatiṃ vyag-
 ghinaṃ¹⁷ aṃ n vyaggghā, sammaggāhaṃ gacchantānaṃ pi aṃ, evarūpā gati
 vyaggghinaṃ¹⁸ gati yeva nāma hoti, na hi¹⁹ sakā²⁰ sabbhā²¹ ekato gantum, tamā
 yo evaṃ tattha eko gacchati tam gacchati²².

Evāṃ ca pana vatvā „vyagggharūja, tvaṃ attano balaṃ na
 jānāsi, mā bhayaṃ, kevalaṃ tvaṃ aditvā pakkhanda²³“, dve-
 ekato gacchantā nāma na bhavissanti²⁴ assāhesi. So²⁵
 tatthā akāsi.

Tam attānaṃ pakkāseṇa S.²⁶

17. Ussāhito jaṇṇa²⁷ tuddanāmisacakkhūṃ

dāghī dāghīa pakkhandaṃ muṇḍamāno yathā pure ti 173.

18 gātham āha,

Tattha dāghīṃ sayas dāgharūho hatas dāgharūhena pakkhandaṃ yathā
 pure ti yathā pakke muḍḍeti²⁸ tat²⁹ aṃ³⁰ muḍḍamāno.

So kirāgantvā³¹ pabbatatale tāva aṭṭhāsi. Sūkarā „pūṇi-
 gato sāmi eoro“ ti tacchakassa ārocasutti. So „mā bhayitthā“
 ti te assāsetvā aṭṭhāya dvinnam āvāṇam antare pīṭhikāya
 aṭṭhāsi. Vyagggho vegam janetvā tacchasaṅkaraṃ sandhāya
 pakkhandaṃ. Tacchasaṅkaro parivattitvā pacchānukho purima-
 āvāṇe pati. Vyagggho³² vegam sandhāretum asakkanto gantvā
 appapabbhāre āvāṇe patitvā puṇjakito³³ aṭṭhāsi. Tacchasaṅkaro
 vegen³⁴ aṭṭhāya³⁵ tassā antarasatthimhi dāgham otāretvā yāva
 hadayaṃ phārento³⁶ gantvā³⁷ māṃsam khādītva mukhena dasitvā
 bahiāvāṇe pāteva „ganbath³⁸ imam dāghaṃ³⁹ ti āha. Paṭhamā-

¹ B¹ - rati. ² so C². B³ dīyanti. ⁴ B⁴ ekatte apasakkati. ⁵ B⁵ teva. ⁶ C⁶ B⁷ idā va. ⁷ B⁸ - de-. ⁸ B⁹ - tassa pa-. ⁹ C¹⁰ - ha. ¹⁰ B¹¹ gati vyaggghā-
 sam sammaggāhaṃ gacchantānaṃ pi aṃ evarūpā gati vyaggghāna. ¹¹ B¹²
 sabbhā. ¹² B¹³ - kkhī. ¹³ B¹⁴ - diti. ¹⁴ B¹⁵ aṃ pi. ¹⁵ B¹⁶ omiṣa suttā
 and adda āha. ¹⁶ C¹⁷ - lakka. ¹⁷ C¹⁸ pakke aṃ muḍḍeti tamā. ¹⁸ B¹⁹ kirā-
 gantva. ¹⁹ B²⁰ aṭṭha ca. ²⁰ C²¹ pūṇichakko. B²¹ pūṇethko. B²² pūṇichakko. ²¹
 B²² vegenā aṭṭhā aṭṭhāya. ²² C²³ phārento. C²⁴ phārento. B²⁴ phārento. ²³ B²⁵
 muḍḍa ga.

gataṁ akavāsam eva tundotāraṇamattam eva labhissu, pacchā
 āgataṁ „vyagghamaṁsam nāma kīdisaṁ“ ti vadissu. Taccha-
 sākaro āvāṭā uttaritvā sākare oloketvā „kin nu kho na sutthu
 tussathā“ ti āha. „Sāmi, eko tāva vyaggho gahito, añño'
 pan' eko dasavyagghamaṇyako' atthisi“. „Ko nāmi' eso“
 ti. „Vyagghena abhatābhatamaṁsakhādako kīṇsjaṭṭho“ ti.
 „Tena hi etha, gahissāma na“ ti tehi saddhim vegena
 pakkhandi. Jaṭṭho „vyaggho cīrāyatiti“ tassa āgamanamaggam
 olokenā sākare' āgacchante diavā „Ima vyagghaṁ māretvā
 maṁ mēraṇatthāya āgacchanti maññe“ ti palāyitvā ekaṁ
 udumbaram abhirūhi'. Sūkara „ekaṁ' rukkham arūḷho“ ti
 vadissu. „Kin rukkham“ ti'. „Udumbararukkhā“ ti'. „Tena
 hi mā cintayittu, idāni naṁ gahessāma“ ti taruṇasūkaro
 pakkosivā' rukkhamūlato paṇṇuṁ apabyāhāpesi, sūkarihi
 mukhapūraṁ udakaṁ āharāpesi, ekaṁ ujukam¹⁶ otiggaṁulam¹⁷
 eva atthāsi. Tato sesasūkaro „tumhe apethā“ ti ussāretvā
 jaṇṇukehi¹⁸ patitṭhahitvā dāṭhāya mūlam pahari, pharasaṇa
 pahatam viya chinditvā gataṁ, rukkho parivattitvā pati¹⁹,
 kūṭajaṭṭham patantam eva paṭicchinditvā²⁰ maṁsam bhakkha-
 sūhi. Tam acchariyam diavā rukkhadevatā

70

15. Sādhu sambhulā sātī²¹ api rukkhā araṇṇajā,
 sūkarehi samaggehi vyaggho ekāyano hato ti 176.
 gātham āha.

Tathā ekāyano hato ti ekaggaṇṇasamūhi yeva hato.

Ubbhinnam pi paṇo tesuṁ hatabhāvaṁ pakāseto S. itarū 72
 gātham āha:

16. Brāhmanāṇā o' eva vyagghaṁ na ubho hantvāna sūkara
 āraṇṇiṇe paṇḍitā mahānāḍam anādisu²² ti. 177.

¹ C² - 2. ² Bā añño to vyagghamaṇyako, C² vyagghagghasako, etc. ti 172.
³ Bā kassu. ⁴ Bā - vyāhi. ⁵ Bā sam. ⁶ C² omā ti. ⁷ Bā omāti na.
⁸ Bā gahissāmi. ⁹ Bā - nāpessā. ¹⁰ C² ujā. ¹¹ Bā otiggaṁ. ¹² Bā ji-
¹³ C² pati. Bā pati tatth. ¹⁴ Bā sampatticchitvā, C² paṭicchitvā. ¹⁵ alī thero
 MSS. - 41. ¹⁶ Bā anādisu, B² paṇḍitū.

Puna tacchāsūkarā paṇehi: „añño¹ pi vo amitto² atthīti³.
Sūkarā „n⁴ atthi sāmiti⁵“ vatvā „tam abhiññeivā⁶“ rājānam
karissāmā⁷. ‘ti udakam⁸ pariyesantā jaṭiassa pāṇiyasamikkham
disvā tam dakkhiṇāvattasamikkharatanam⁹’ pūretvā udakam
āharitvā¹⁰ tacchakam¹¹ udumbararukkhamūle yeva abhiññeivā.
abhiśekaṇḍakam¹² āsittam, sūkarim¹³ yev¹⁴ assa aggamahesim
karimau. Tato patthāya udumbarabhaḍḍapitthake¹⁵ nissidāpetvā
dakkhiṇāraṭṭasamikkhena abhiśekukarannam pavattam.

Tam pi attham pakāseṇ S. osānagātham āha:

10. Te su udumbaramūlasamim sūkarā anamāgātā
tacchakam abhiññeivau: evaṇ no rājasi¹ saaro ti. 178.

Tam te su udumbaramūlasamim ti te sūkarā sūkarā¹ nipuṇamattam,
udumbaramūlasamim ti udumbarassa mūle.

S. i. j. ā. „na bhikkhave idam¹ eva²“ pubbe pi Dhammagalānissā
yuddhasamvridahanneccheke³ yevā⁴. ‘ti vatvā j. ā. „Tudā kīṭajajṭhe
Devadatto ahoṇi tacchāsūkaro Dhammagalānissā, rukkhadevatā aham
evā⁵“ ti. Tacchāsūkarajāṭakam.

10. Mahāvāṇijajāṭaka.

Vāṇijā samitiṃ kutvā ti. Idam S. J. v. Sāvatthivāsino
10 vāṇijo ā. k. Te kira vehāratthāya gacchantā Satthu mahādāmanā
datvā surapeṇ eva¹ allosu eva² patipitthāya „bhante sace āroḇi³“ āga-
miesāma puna tumhākaṃ pāde vandissāmā⁴. ‘ti vatvā pañcamattasā
sakaṭṭasatthi⁵ nikkhamitvā kantārāṃ patvā muggam⁶ asallakkhetvā
maggamūlā nīrudake nīrūhāre arāṇṇe vicarantā ekaṃ nāgapariggā-
hitaṃ nigrodharukkham⁷ disvā sakaṭṭāni mocetvā rukkhāmūle nissidimau.
20 Te assa udakasiniṇāni viya⁸ siniddhāni pattāni udakapoppāni viya eva
sākhāni disvā cintayimau: „Imasmiṃ rukkhe udakam anācārāntam viya
paṇṇāyati, loḥassa paratthimassākhāṃ chindāma, pāṇiyam no dhamatthi⁹“.

¹ B¹ ā. ² B² add no. ³ B³ -vattam-. ⁴ B⁴ abhikkā-. ⁵ B⁵ -sakkharim-

⁶ C⁶ -sam no-. ⁷ B⁷ -pittho-. ⁸ C⁸ rāḇi ti. ⁹ C⁹ sūkarā. C¹⁰ sūkarā ¹¹
ti three MSS. omit idamāra. ¹² B¹² -no cheko. ¹³ C¹³ ā. ¹⁴ B¹⁴ add nīlanti.

Atth'eko' rakkham abhirūhita' sakkham chinda'.¹ tīrakkhamāhappamānā
 adakkhātārā pavatti'. tam mahāyitrā' ca pivitvā ca dakkhiṇasakkham'²
 chindimā. tato nānuggarasahajjanam sikkhami. tam bhūjitrā pa-
 cchimsakkham chindimā. tato alamketaṭṭhiyo nikkhamimā. eka'
 saddhim abhramitvā uttarasakkham chindimā. tato eutta ratanāni nā-
 khamimā. tam gahetvā pañca sakajassatāni pūretvā. Sāvattihā pucchā-
 gantvā dhanāni mahāgopitvā gnodhamāṭṭhānāthā Jetavanam gantvā
 S-yaṃ vanditvā pūjētvā cchannamā nānam dhanamakuttham sutvā'³
 puṇḍrīyā mahādānā dattvā. bhūtaṃ leśamānā dāra mahāham-dhana-
 dāyikāya rakkhadavatāya puttāni demā'.⁴ T' puttāni adāma. S. ut-
 t'ābhūtaṭṭhācā. „katararakkhadavatāya puttāni dattā" 'ti pucchā.
 Vāṇijā nigrodharnakkhe dhanaṃ siddhākarā'⁵ T-yaṃ āromayimā'.
 S. „tūma tava mātānūtāya tanhāvasikā abhūtā dhanam labhanta'.
 pubbe paṇā amattānāni tanhāvaṃkā dhanāni ca jīvāni ca jiyimā'⁶.
 T' vatrā tthi pācā a. 4.

12

A. Bārāpasīnagarāṃ (add: nissāya?) tam eva' paṇā
 kantāraṃ ev-eva nigrodho. Vāṇijā maggatūṭṭhā hutvā tam
 eva nigrodham paṇimā.

Tam attam S. abhūmambhūtho hutvā kathamā

1. Vāṇijā samitthā hutvā nānārattihāto'⁷ āgatā 20
 dhanabārāya'⁸ pakkamimā ekaṃ katvāna gāmanā. 179.
2. Te'⁹ tam kantāraṃ āgamaṃ appābhakkham anodakam
 mahānigrodham adakkham sīlaccāyāṃ mapamam. 180.
3. Te ca'¹⁰ tattha nissāyitvā tassa rakkhasa chāyiyā'¹¹
 vāṇijā sammāntesum bālā moham pārutā. 181. 25
4. Addāyate'¹² ayam rakkho api vāri ca'¹³ sūdati.
 imh' aṇa purimāni sakkham mayam chindāma vāṇijā. 182.
5. Sā ca chindā'¹⁴ ca pagghari accham vāriṃ anāvaṃ.
 te tattha mahātvā'¹⁵ ca pivitvā ca yāvat' rebhūva'¹⁶ vāṇijā. 183.
6. Dutiyaṃ sammāntesum bālā moham pārutā: 30
 imh' aṇa dakkhiṇam sakkham mayam chindāma vāṇijā. 184.

¹ Bā etha ko. Bā etha kho. ² Bā add tato. ³ Bā -mā. ⁴ ca Cā. Bā te
 tattha nāvē. ⁵ Cā -pāyakkham. ⁶ Bā add amantevā. ⁷ Bā siddhākarānam.
⁸ Bā -nissāyānam. ⁹ Bā at. ¹⁰ Bā vijāhīmā. ¹¹ Bā -vīyaṃ nagaraṃ tadeva.
¹² Cā Bā -aya. ¹³ Bā -va. ¹⁴ Bā addāyate. ¹⁵ Bā pi. ¹⁶ Bā chāyiyā. ¹⁷ Bā
 addāyate. ¹⁸ Bā abhirūhita. Cā api cāpica. ¹⁹ Bā at ca chindā. ²⁰ Bā
 nāvē. ²¹ Bā va.

1. Sā ca chinā¹ va pagghari sālmalasodhaṃ bahū²
appoḍavappe kummāso singhā bhāsaṃpiyo³. 185.
2. Te tattha bhutrā ca piritvā⁴ ca yāvat⁵ lechimaṃ vāṇijā⁶
tatiyaṃ samacintesun⁷ bālā mohaṃ pārutā. 186.
3. 9. Ingh⁸ aṃsa pacchimaṃ sākhaṃ mayam⁹ chināma vāṇijā.
vā ca chinā¹⁰ va pagghari nāriyo samalāṃkatā 187.
10. Vicitravāṇikābharaṇā āmattamaṇiṇaṇḍalā¹¹
apī ca vāṇijā ekā nāriyo paṇṇaviṇḍī¹². 188.
11. Samantā parikariṇaṃ¹³ tassa rukkhassa chāḍiyā¹⁴:
te tāhi parirāretvā¹⁵ yāvat¹⁶ lechimaṃ vāṇijā 189.
12. Catutthiṃ samacintesun¹⁷ bālā mohaṃ pārutā:
Ingh¹⁸ aṃsa uttarāṃ sākhaṃ mayam¹⁹ chināma vāṇijā. 190.
13. Sā ca chinā²⁰ va pagghari mātā vāḍhiyā bahū²¹
rajanam jātarūpaṃ ca kuttiyo paṇṇāni ca 191.
14. Kāṇkāni²² ca vatthāni uddiyāṃ ca²³ kambalo:
te tattha bhāre bandhitrā yāvat²⁴ lechimaṃ vāṇijā 192.
15. Pañcamam²⁵ samacintesun²⁶ bālā mohaṃ pārutā:
Ingh²⁷ aṃsa mūlam²⁸ chināma, apī bhīryo lakkhamaṃ. 193.
16. Ath²⁹ añṇahi³⁰ sattharāho yācamāno kataṇḍalā:
nigrodho kim aparajḍhatī³¹ vāṇijā, bhaddam aṭṭha te. 194.
17. Vāridā purimā sākhaṃ, annapānaṃ ca dakkhiṇā,
nāridā pacchimā sākhaṃ, sabbakāme ca³² uttarā.
nigrodho kim aparajḍhatī³³ vāṇijā, bhaddam aṭṭha te. 195.
18. Yassa rukkhassa chāyāya mūḍeyya ayyeyya vā³⁴
na tassa sākhaṃ bhāḍeyya³⁵, mūḍaḍḍho hi pāpako. 196.
19. Te ca tassa anādiyitrā³⁶ ekasam³⁷ vuccamaṃ bahū³⁸
mūḍāhi koṭṭhārihi mūḍato tam upakkammaṃ ti 197.
- imā gāthā āha³⁹.

Teṭṭha samutthāṇaṃ katvā ti Bāṇasālyeṇa samāgamam⁴⁰ katvā, bahū ekam⁴¹
hutaṃ ti aṭṭho, pakkamimā⁴² ti paṇṇāhi sakaṭṭasārehi Bāṇasālyeṇaṃ bhaṇ-
ḍam⁴³ sūḷiya pakkamimā, gāmanā ti ekam⁴⁴ paṇṇāvantaṇṇaṃ sattharāhehi

¹ C² sācchintā, B² sācchintā. ² B² āḍiyā. ³ B² khāḍiya. ⁴ C² sācchintā, B² sū. va chinā. ⁵ B² pāṇi-. ⁶ B² paricārinam. ⁷ C² chāḍiya, B² chāḍiya, B² chāḍiya. ⁸ ca C² for -cāritā? B² paricāretā. ⁹ C² sācchintā, B² sū. va chinā? B² sū. va chinā. ¹⁰ B² yāvat. ¹¹ B² yāvat ca. ¹² B² ān-
ṇahi, B² aṇṇahi. ¹³ B² mātāhi, C² āvāḍhi. ¹⁴ B² sū. ¹⁵ C² āvā-
ḍhi, C² āvāḍhi, B² āvāḍhi. ¹⁶ B² bhāḍa-. ¹⁷ C² anādiyā, B²
te tassa anādiyitrā. ¹⁸ B² āvā. ¹⁹ B² bāṇasālye sākhaṃbhaṇḍam.

katvā, chaddiṭṭi ti ccheyya, addāyate¹ ti addābhavato² viya addo³ katvā
 paṇḍāyati, chinno⁴ va paṇḍarati⁵ eṇa rukkhārohanakusalo abhigāhīti tam
 chinno, eṇ⁶ chinnaṇanti⁷ va paṇḍarati⁸ dāsaṇi, parate pi eṇ⁹ eva nayo, appo-
 davanā¹⁰ kummaṇa¹¹ ti appodakapāpāsamānā¹² kummaṇa, eḷḷigā¹³ ti eḷḷi-
 veriddikā¹⁴ araribhaṇḍam, biddāsaṇṇiyo¹⁵ ti maggaṇṇiyo, vāṇijā¹⁶ eḷḷi ti
 eḷḷakasa¹⁷ vāṇijakasa, yattaka¹⁸ va tattiṇa¹⁹ viddi²⁰ tesu eḷḷakasa eḷḷi va, eṭṭhavāhaṇa
 pana eṭṭhika paṇḍavanti²¹ tthi ti pi aṭṭho²², parikkāraṇaṇṇi²³ ti parivāraṇaṇṇi, tthi
 puti eḷḷhiti²⁴ heva nāgānubbhavaṇa eṇavittāsaṇṇānāṇi paṇḍarāṇaṇṇi, kattiyo
 ti haṭṭhaṭṭhariddayo, paṭṭiṇāṇi²⁵ upāmayapaccattharāṇi²⁶ eṭṭakamāṇi²⁷ pi
 eḷḷaṇṇi²⁸ yeva, addiṇṇaṇṇa²⁹ kammaṇa³⁰ ti³¹ viddi³² nāma kammāṇi³³ aṭṭhi, te
 tattiṇa³⁴ bhāro³⁵ bandhiti³⁶ ti yatatakaṇi³⁷ tchhiṇa³⁸ tātakaṇi³⁹ gahetvā paṇḍa-
 rakkaṇṇaṇṇi⁴⁰ pūreṇā⁴¹ ti aṭṭho, vāṇijā⁴² bhaddamāṇi⁴³ te ti eḷḷakam⁴⁴ vāṇi-
 jama⁴⁵ āpanto⁴⁶ bhadda⁴⁷ te aṭṭhi ti eḷḷa, aṇṇapāsaṇṇa⁴⁸ ti aṇṇa⁴⁹ va⁵⁰ jinaṇi⁵¹ va
 eḷḷi, eḷḷakāma⁵² eṇ⁵³ ti eḷḷakāma⁵⁴ va eḷḷi, mittaḍḍhā⁵⁵ hiṇi⁵⁶ mittaṇaṇṇi
 dāhhanapuriṇa⁵⁷ ti⁵⁸ pipaka⁵⁹ āṇṇa⁶⁰ nāma, aṇṇiyyiṇi⁶¹ ti⁶² aṇṇetvā, upa-
 kammaṇa⁶³ ti⁶⁴ eḷḷiṇṇa⁶⁵ kṛṣṭhimaṇa⁶⁶

Atha ne chindanattāyā rukkhamaṇam upagate⁶⁷ diṇvā
 nāgarājā cinteti: „aham⁶⁸ etesam⁶⁹ pipāsītānaṇi⁷⁰ pāṇiyam⁷¹ dāpesim,
 tato⁷² dīhbabhojānam⁷³, aṭṭho⁷⁴ sayanāni⁷⁵ e⁷⁶ eva⁷⁷ paricārīkā⁷⁸ ca
 nāriyo, tato⁷⁹ paṇḍasakaṭṭasatapūraṇi⁸⁰ ratanaṇi, idāni⁸¹ pana me
 rukkhamaṇa⁸² mūlato⁸³ chindissāmā⁸⁴ ti vadanti, ativiya⁸⁵ luddhā, thapetrā
 satthavāhaṇi⁸⁶ eṇa⁸⁷ māretum⁸⁸ varṇatiti⁸⁹ so „ettakā⁹⁰ sammaddha-
 yodhā⁹¹ nikkhamantu, ettakā⁹² va⁹³ dhanuggahā, ettakā⁹⁴ vammīno⁹⁵
 ti⁹⁶ aṇṇam⁹⁷ vicāreṇi⁹⁸”.

Tam aṭṭham⁹⁹ pakāṇento¹⁰⁰ S.

20. Tuto¹⁰¹ nāgā¹⁰² nikkhamiṇa¹⁰³ sammaddhā¹⁰⁴ paṇḍarāṇi¹⁰⁵

dhanuggahānaṇi¹⁰⁶ tūṭṭā¹⁰⁷ eṇa¹⁰⁸ aṇṇaṇi¹⁰⁹ va¹¹⁰ vammīno¹¹¹ ti 196.

gāthama¹¹² āha.

Tattha¹¹³ sammaddhā¹¹⁴ ti suranagara¹¹⁵ jātā¹¹⁶ vammakavacā¹¹⁷, dhanugga-
 hānaṇi¹¹⁸ tūṭṭā¹¹⁹ ti mendari¹²⁰ āhadharā¹²¹ dharāṇaṇi¹²² tūṭṭā¹²³ aṭṭhi¹²⁴, vammīno¹²⁵ ti
 karakaphalakakattā¹²⁶ eṭṭhāṇaṇi¹²⁷

¹ B¹ eḷḷi. ² B² eḷḷi. ³ C³ eḷḷi. ⁴ B⁴ eḷḷi. ⁵ C⁵ eḷḷi. ⁶ B⁶ eḷḷi. ⁷ B⁷ eḷḷi. ⁸ B⁸ eḷḷi. ⁹ B⁹ eḷḷi. ¹⁰ B¹⁰ eḷḷi. ¹¹ B¹¹ eḷḷi. ¹² B¹² eḷḷi. ¹³ B¹³ eḷḷi. ¹⁴ B¹⁴ eḷḷi. ¹⁵ B¹⁵ eḷḷi. ¹⁶ B¹⁶ eḷḷi. ¹⁷ B¹⁷ eḷḷi. ¹⁸ B¹⁸ eḷḷi. ¹⁹ B¹⁹ eḷḷi. ²⁰ B²⁰ eḷḷi. ²¹ B²¹ eḷḷi. ²² B²² eḷḷi. ²³ B²³ eḷḷi. ²⁴ B²⁴ eḷḷi. ²⁵ B²⁵ eḷḷi. ²⁶ B²⁶ eḷḷi. ²⁷ B²⁷ eḷḷi. ²⁸ B²⁸ eḷḷi. ²⁹ B²⁹ eḷḷi. ³⁰ B³⁰ eḷḷi. ³¹ B³¹ eḷḷi. ³² B³² eḷḷi. ³³ B³³ eḷḷi. ³⁴ B³⁴ eḷḷi. ³⁵ B³⁵ eḷḷi. ³⁶ B³⁶ eḷḷi. ³⁷ B³⁷ eḷḷi. ³⁸ B³⁸ eḷḷi. ³⁹ B³⁹ eḷḷi. ⁴⁰ B⁴⁰ eḷḷi. ⁴¹ B⁴¹ eḷḷi. ⁴² B⁴² eḷḷi. ⁴³ B⁴³ eḷḷi. ⁴⁴ B⁴⁴ eḷḷi. ⁴⁵ B⁴⁵ eḷḷi. ⁴⁶ B⁴⁶ eḷḷi. ⁴⁷ B⁴⁷ eḷḷi. ⁴⁸ B⁴⁸ eḷḷi. ⁴⁹ B⁴⁹ eḷḷi. ⁵⁰ B⁵⁰ eḷḷi. ⁵¹ B⁵¹ eḷḷi. ⁵² B⁵² eḷḷi. ⁵³ B⁵³ eḷḷi. ⁵⁴ B⁵⁴ eḷḷi. ⁵⁵ B⁵⁵ eḷḷi. ⁵⁶ B⁵⁶ eḷḷi. ⁵⁷ B⁵⁷ eḷḷi. ⁵⁸ B⁵⁸ eḷḷi. ⁵⁹ B⁵⁹ eḷḷi. ⁶⁰ B⁶⁰ eḷḷi. ⁶¹ B⁶¹ eḷḷi. ⁶² B⁶² eḷḷi. ⁶³ B⁶³ eḷḷi. ⁶⁴ B⁶⁴ eḷḷi. ⁶⁵ B⁶⁵ eḷḷi. ⁶⁶ B⁶⁶ eḷḷi. ⁶⁷ B⁶⁷ eḷḷi. ⁶⁸ B⁶⁸ eḷḷi. ⁶⁹ B⁶⁹ eḷḷi. ⁷⁰ B⁷⁰ eḷḷi. ⁷¹ B⁷¹ eḷḷi. ⁷² B⁷² eḷḷi. ⁷³ B⁷³ eḷḷi. ⁷⁴ B⁷⁴ eḷḷi. ⁷⁵ B⁷⁵ eḷḷi. ⁷⁶ B⁷⁶ eḷḷi. ⁷⁷ B⁷⁷ eḷḷi. ⁷⁸ B⁷⁸ eḷḷi. ⁷⁹ B⁷⁹ eḷḷi. ⁸⁰ B⁸⁰ eḷḷi. ⁸¹ B⁸¹ eḷḷi. ⁸² B⁸² eḷḷi. ⁸³ B⁸³ eḷḷi. ⁸⁴ B⁸⁴ eḷḷi. ⁸⁵ B⁸⁵ eḷḷi. ⁸⁶ B⁸⁶ eḷḷi. ⁸⁷ B⁸⁷ eḷḷi. ⁸⁸ B⁸⁸ eḷḷi. ⁸⁹ B⁸⁹ eḷḷi. ⁹⁰ B⁹⁰ eḷḷi. ⁹¹ B⁹¹ eḷḷi. ⁹² B⁹² eḷḷi. ⁹³ B⁹³ eḷḷi. ⁹⁴ B⁹⁴ eḷḷi. ⁹⁵ B⁹⁵ eḷḷi. ⁹⁶ B⁹⁶ eḷḷi. ⁹⁷ B⁹⁷ eḷḷi. ⁹⁸ B⁹⁸ eḷḷi. ⁹⁹ B⁹⁹ eḷḷi. ¹⁰⁰ B¹⁰⁰ eḷḷi. ¹⁰¹ B¹⁰¹ eḷḷi. ¹⁰² B¹⁰² eḷḷi. ¹⁰³ B¹⁰³ eḷḷi. ¹⁰⁴ B¹⁰⁴ eḷḷi. ¹⁰⁵ B¹⁰⁵ eḷḷi. ¹⁰⁶ B¹⁰⁶ eḷḷi. ¹⁰⁷ B¹⁰⁷ eḷḷi. ¹⁰⁸ B¹⁰⁸ eḷḷi. ¹⁰⁹ B¹⁰⁹ eḷḷi. ¹¹⁰ B¹¹⁰ eḷḷi. ¹¹¹ B¹¹¹ eḷḷi. ¹¹² B¹¹² eḷḷi. ¹¹³ B¹¹³ eḷḷi. ¹¹⁴ B¹¹⁴ eḷḷi. ¹¹⁵ B¹¹⁵ eḷḷi. ¹¹⁶ B¹¹⁶ eḷḷi. ¹¹⁷ B¹¹⁷ eḷḷi. ¹¹⁸ B¹¹⁸ eḷḷi. ¹¹⁹ B¹¹⁹ eḷḷi. ¹²⁰ B¹²⁰ eḷḷi. ¹²¹ B¹²¹ eḷḷi. ¹²² B¹²² eḷḷi. ¹²³ B¹²³ eḷḷi. ¹²⁴ B¹²⁴ eḷḷi. ¹²⁵ B¹²⁵ eḷḷi. ¹²⁶ B¹²⁶ eḷḷi. ¹²⁷ B¹²⁷ eḷḷi.

21. Ete hanatha bandhatha, mā vo mucceiṭṭha¹ jīvitaṃ,
 tṭhapetvā satthavāhaṃ² sabbe bhasmanā³ karoṭṭha ne ti 199.
 ayaṃ nāgarājena vuttagāthā.

Tattha mā vo⁴ mucceiṭṭha⁵ jīvitaṃ ti kassaci ekaṃ pi jīvitaṃ mā
 2 mucceiṭṭha⁶.

Nāgā tathā kaivā uttaratthasapāḍhī pañcasu sakaṭasatesu
 āropetvā satthavāhaṃ gahetvā sayam tāni sakaṭāni pāpentā
 Bārāṇasīṃ gantvā sabbadhanaṃ tassa gehe paṭisaṃmetvā tam
 āpucchitvā attano nāgabhavaṃ eva gatā.

- 19 Tam aṭṭhaṃ viditvā S. avātarasena gāḷindrayam āha:
 20. Tamā hi paṇḍito poṇe sampassam aṭṭhaṃ attano
 lobhassa na vasaṃ gacche haneyyārāsaṃ¹ manam. 200.
 21. Ekaṃ² ādicarāṃ pātvā taphā dukkhasa sambhavaṃ
 vitatapho anādhāno³ aṭṭo bhikkhu paribbaje. 201.
 22. Tattha tasmā ti yasmā lobhassa⁴ mahāvīriyassa⁵ pattā satthavāho
 uttamasopattitvā tasmā haneyyārāsaṃ⁶ manam ti aṭṭo⁷ appajjame-
 nānaṃ nāpāvidhānaṃ lobhasattānaṃ⁸ satthakaṃ manam lobhasampayuttattham⁹
 haneyya¹⁰ ti aṭṭo, etasmādinavaṃ¹¹ ti evam lobhe ādicarāṃ jñatvā, tathā
 dukkhasa sambhavaṃ ti jātadukkhasa ca tathā¹² sambhavaṃ tasmā etadā
 20 dukkhasa nibhattati evam tathā¹³ vā¹⁴ dukkhasa sambhavaṃ pātvā vātaṭṭo
 21 anādhāno anādhāno¹⁵ maggaṃ āgacchya satthā¹⁶ aṭṭo buṭṭa bhikkhu paribbaje.¹⁷
 22 itiyatha vuttetvā¹⁸ ti āraṭṭena kṛtāṃ gaṇhā.

Innā ca paṇa dhammasaṃsaṃ āharitvā „evaṃ opūsakā pubbe
 lobhavaṇikā vāpijā mahāvīriyassa¹ pattā, tasmā lobhavaṇikena na āharit-
 22 tukkhaṃ“ ti ratvā anādhāno pakāsetvā j. v. (Saccaparīyosāḍo te vāpijā
 sotāpatti-phale patipphīṭhā): „Tadā nāgarājā Sāriputte ahoṃ, satthavāhaṃ
 ahaṃ eva“ ti. Mahāvānījaṭṭakam.

¹ E² te mahāvīriya. ² E² add va. ³ E² bhasmā, E² tasmā. ⁴ E² ja. ⁵ E² mukhāvīriya. ⁶ C² haneyya ādicarāṃ, C² haneyya ādicarāṃ, E² haneyyārāsaṃ. ⁷ E² evam. ⁸ E² -vasika. ⁹ C² -yyasāsaṃ. ¹⁰ E² attano. ¹¹ E² -satthā-
 nam. ¹² C² -etiā. E² -yuttam manam. ¹³ E² evamā. ¹⁴ E² bhavataṭṭā. ¹⁵ E² add va. ¹⁶ E² anādhāno ti tathāanādhāno in the place of anādhāno. ¹⁷ C² sat, E² omite satiyā. ¹⁸ E² add ti.

II. Sādhinajātaka.

Abbhuto vata lokasmin ti. Idam S. J. v. uposathike upāsake ā. k. Tada hi S. „upāsakā porāṇakapaṇḍitā attāno uposathakammaṃ nissāya manussasāriren’ eva devalokam gantvā ciraṃ vasimsū” ti vata tēhi yācito a. ā.

5

A. Mithilāyaṃ Sādhino pāma rājā dhammena r. kāresi. So catūsu dvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
sālā¹ kāretvā sakala-Jambudīpaṃ unnaṅgalaṃ katvā mahā-
dānaṃ pavatteṣi. Devasikaṃ cha satasahasāni vayakaraṇaṃ²
gacchanti, pañca silāni rakkhati uposathaṃ upavasati³, ratṭha- 10
vāsino pi tassa ovāde tṭhatvā dānādini paññāsi katvā mata-
matā va devanagare yeva nibbattanti⁴. Sudhammadevasabhaṃ
pūretvā nisīnaṃ devarañño silācārādigunam eva vannayanti.
Tam surā sesadevāpi rājānaṃ datṭhukāma ahesuṃ. Sakko
devarājā tesam manam viditvā āha: „Sādhinarājānaṃ datṭha- 12
kam’ atthā” ti. „Āma devā” ti. So Mātaliṃ ānāpesi:
„gaccha’ Vajayantaṃ rathaṃ yojetvā Sādhinaṃ ānehīti”. So
„sādhū” ti paṭsonitvā⁵ rathaṃ yojetvā Videharatṭhaṃ aga-
māsi. Tada punnemaḍivaso⁶ hoti⁷. Mātali manussānaṃ
āyamaṣaṃ bhūṇjitvā dvāresu sokhakathāya nisinnakāle canda- 16
maṇḍalena saddhiṃ rathaṃ pesesi. Manussā „dve candā
uṭṭhita” ti vadantā candamaṇḍalaṃ pabhāya⁸ rathaṃ āga-
chantāṃ dievā „nāyaṃ cando, ratho esa⁹, devaputto¹⁰” paññā-
yati, kaas’ etaṃ¹¹ manomayasindhavayuttaṃ dibbarathaṃ āneti,
na aññassa amhākaṃ rañño bhavissati, rājā hi no dhammiko 21
dhammarājā” ti somanassajātā hutvā añjaliṃ paggayha tṭhitā
paṭhamam gātham āhaṃsu:

4. Abbhuto vata lokasmiṃ uppaṇṇi lomahaṃsano:

dibbo ratho pāturi ahu Vedehassa yasassino ti. 202.

¹ B⁴ -lāyo. ² B⁴ veyyākaraṇam. ³ B⁴ -diti. ⁴ B⁴ -līna. ⁵ B⁴ adda ivam.
⁶ B⁴ sampatṭhechivā. ⁷ B⁴ -mi-. ⁸ B⁴ ahesi. ⁹ B⁴ oḍḍha. ¹⁰ B⁴ eta. ¹¹
B⁴ adda pi. ¹² Oḍḍha etaṃ, B⁴ kaasa etaṃ.

Tass' aṭṭho' abbhūto vasaṃ soṇṇaṃ aṭṭhāro jama¹ lokasmiṃ lomaśāśāso
appajji² jama³ ābho⁴ rāho⁵ pāto⁶ aṭṭho⁷ Vedhassa⁸ jassasmo⁹ ti.

Mātali pi¹ ratham² ānetvā³ mannaṣeṇa⁴ gandhamālādīhi⁵
pājentesu⁶ tikkhattuṃ⁷ nagaram⁸ padakkhiṇam⁹ katvā¹⁰ rañño¹¹ nive-
2 sanadvāraṃ¹² gantvā¹³ ratham¹⁴ nivattitvā¹⁵ pacchābhāge¹⁶ sihapāṇi-
jannunāre¹⁷ iḥapetvā¹⁸ ārohasasajjam¹⁹ katvā²⁰ aṭṭhāsi²¹. Tasmā²²
divasaṃ²³ rājāpi²⁴ dānasālā²⁵ oluketvā²⁶ „Imiṃ²⁷ piyāmena²⁸ dānaṃ
dethā²⁹“ ti āpāpetvā³⁰ upasatham³¹ samādhāya³² divasaṃ³³ vṛtinā-
metvā³⁴ amaccaggaṇaparivanto³⁵ aluṃkatamahātale³⁶ pācīnaṃ³⁷ sihapāṇi-
10 jarābhinnokhu³⁸ dhammayuttakaṃ³⁹ kathento⁴⁰ nisīno⁴¹ hoti. Atha⁴²
naṃ⁴³ Mātali⁴⁴ rathābhiraṇanūtham⁴⁵ nimantesi⁴⁶, nimantetvā⁴⁷ ādhāya⁴⁸
agantvā⁴⁹.

Tass' aṭṭho' abbhūto S. imā gāthā āha:

- a. Devaputto mahābhikkho Mātali devasārathī
cā nimantayissittha¹ rājānaṃ² Vedham³ Mithilaggahaṃ⁴. 203.
1. Eṭṭ' imam⁵ ratham⁶ āruya⁷ ti⁸ rājaseṭṭha⁹ ānampati,
devā¹⁰ dāsaṇṇakāya¹¹ te¹² tāvattasmi¹³ samdakkā,
sammānā¹⁴ hi¹⁵ te¹⁶ devā¹⁷ Suddhammāyasa¹⁸ samasachare. 204.
1. Tatu¹⁹ ca²⁰ rājā²¹ Suddhino²² paṇṇukhe²³ ratham²⁴ āruhi.
10 saḥsesayuttam²⁵ āruya²⁶ ti²⁷ agā²⁸ devāna²⁹ santiko. 205.
2. Tatu³⁰ devā³¹ paṭisaṇḍitṭhe³² devā³³ rājānaṃ³⁴ āgataṃ³⁵
avāgataṃ³⁶ te³⁷ anuṭṭarāja³⁸ aṭṭho³⁹ te⁴⁰ adurāgataṃ.
cinda⁴¹ dāna⁴² rājā⁴³ ti⁴⁴ devasārathassa⁴⁵ santiko. 206.
3. Sakko⁴⁶ pi⁴⁷ paṭisaṇḍitṭha⁴⁸ Vedham⁴⁹ Mithilaggahaṃ,
nimantayā⁵⁰ ca⁵¹ kāmāṇi⁵² āsāseṇa⁵³ ca⁵⁴ Vāsavo. 207.
1. Sāḍhu⁵⁵ khe⁵⁶ ti⁵⁷ ā⁵⁸ anuppatto⁵⁹ āvāsaṃ⁶⁰ vāsavattham.
vassa⁶¹ devasa⁶² ti⁶³ rājā⁶⁴ saḥsakāmarumiddhānaṃ,
tāvattasmiṃ⁶⁵ devasa⁶⁶ bhūṇāja⁶⁷ kāyo⁶⁸ amānuso⁶⁹ ti. 208.

Tattha¹ samasachare² ti³ aracham⁴, agā⁵ devāna⁶ santiko⁷ ti⁸ devānaṃ⁹
10 santikam¹⁰ agantvā¹¹. Tasmā¹² hi¹³ ratham¹⁴ abbhūditvā¹⁵ pāto¹⁶ rāho¹⁷ ābho¹⁸ pā-
tānaṃ¹⁹, so²⁰ mahābhikkhu²¹ ābho²² rāho²³ pāto²⁴ aṭṭho²⁵ Vedhassa²⁶ jassasmo²⁷ ti.

¹ so¹ hi. ² so² vāsavattham² rājo. ³ C³ dāna. ⁴ B⁴ yasa. ⁵ B⁵ paṭisa-
samo. ⁶ B⁶ āya. ⁷ B⁷ āyita. ⁸ B⁸ yuttakāram. ⁹ C⁹ na. ¹⁰ B¹⁰ omi-
ti. ¹¹ B¹¹ ābho. ¹² so¹² al¹² āro¹² Mā. for āroha? ¹³ B¹³ cā¹³ vedhā¹³
mithilaggaha. ¹⁴ C¹⁴ abbhūya. ¹⁵ B¹⁵ rājā. ¹⁶ C¹⁶ na. B¹⁶ caphā. ¹⁷
C¹⁷ ko. ¹⁸ C¹⁸ B¹⁸ devasa. ¹⁹ B¹⁹ abbhūti.

met, tam divi devatā ca Sakko ca kapphatuṭṭha puggammanā katvā pad-
saṁbhāraṁ kammā. Tam aññam dassamā tam devā u dā vuttā. Tattha
paṭṭhānābhāsa¹ u paṇappanaṁ vuttānaṁ, kassena² u³ u⁴ sāgamaṁ alhāretvā
idha nāhi⁵ u aññam Paṇḍakambhāsaṁ⁶ ca kammā ca nimantāsi, upaṇḍa-
rajjam kassā aññamā uttāpessā⁷ aññam.

Tassa Sakkena devaraññā⁸ dassayojanassahassam devana-
garāṁ adibhatiyā⁹ ca secharākotiyā¹⁰ Vejāyantapāśādā¹¹ ca majjhe¹²
bhinditvā¹³ dinnam sampattim anubhavantassa manussagapanaṁ
sattavaṁsaṁsāṁ¹⁴ atikkantāni, ten¹⁵ attabhāvena devalokaṁ va-
sakam¹⁶ poḍḍam¹⁷ khipam, anabhiraṭi¹⁸ appannā, tasmā Sakkena
saddhim¹⁹ sallapanto.

- a. Aham pure saggagato ramāmi
naceshi ghehi²⁰ ca vādhehi,
eo dāni²¹ ajja na ramāmi saggē,
āyū²² nu khipo²³, maraṇaṁ nu santike
udāhu²⁴ mūlho²⁵ 'emi janindasethā²⁶ u²⁷ gātham āha. 209.

Tamā āyūṇa khipo u khipo²⁸ ca māmā²⁹ sarasamā³⁰ jhāṇiditvā³¹ khipam
udāhu upasambhāṭakammarasamā³² mātāṁ³³ santike³⁴ jhāṇ u pucchati, janinda-
sethā³⁵ u³⁶ janindasam³⁷ devāṇaṁ sethā³⁸ u³⁹.

Attha⁴⁰ nadi Sakko āha:

- a. Na cāyū⁴¹ khipam⁴², maraṇaṁ te dāre,
na cāpā⁴³ mūlho⁴⁴ naraviriya⁴⁵sethā,
tasmā⁴⁶ ca⁴⁷ poḍḍāni⁴⁸ parittakāni⁴⁹
sakam⁵⁰ vipākam⁵¹ idha⁵² vedayato⁵³. 210.
aa. Vasa⁵⁴ devānābhāveṇa⁵⁵ rājasethā⁵⁶ disampati,
tāvatinasam⁵⁷ āveṇa⁵⁸ bhūṭja⁵⁹ kāma⁶⁰ amānase⁶¹ u. 211.

Tattha⁶² parittakāṇaṁ⁶³ tam⁶⁴ ten⁶⁵ attabhāveṇa⁶⁶ devalokaṁ vipātādayakkāni⁶⁷
poḍḍāni⁶⁸ caṇḍikā⁶⁹ vuttāni, tasmā⁷⁰ pi⁷¹ tasmā⁷² tēḥ⁷³ poḍḍāni⁷⁴ paṇḍavīyaṁ⁷⁵ pamaṇ-
vīya⁷⁶ appamāṇāni, vasa⁷⁷ devānābhāveṇa⁷⁸ u⁷⁹ abhā⁸⁰ u⁸¹ aññam⁸² poḍḍāni⁸³
majjhe⁸⁴ bhinditvā⁸⁵ dassamā⁸⁶ manussakāḍḍāreṇa⁸⁷ vasa⁸⁸ u⁸⁹ tam⁹⁰ sarasamā⁹¹ āha.

¹ Bā mātāsamāhe. ² Bā sarasamā in the place of ca sethā. ³ Bā āyū. ⁴
Cā khipam, Bā khipo. ⁵ Bā janindasam⁶ devāṇaṁ sethā. ⁶ so C⁷; Bā sarasā.
7 gāthamāhe. - - sethā u wanting in B⁸. ⁸ Cā āyū, Cā āyū. ⁹ Bā - - . ¹⁰
Bā sethā. ¹¹ Cā vedayittho, Cā vedayittho. ¹² Bā tena¹³ attā. ¹⁴ Bā pamaṇa.
¹⁵ Cā tena. ¹⁶ Bā tam.

Atha nañ patikkhipanto M. āha:

11. Yathā yācitakam yānam yathā yācitakam dhanam
evaṃsāmpadam ev' etañ yam' parato dānapaccayā. 212.
12. Na cāham etañ icchāmi yam' parato dānapaccayā,
13 sayamkatāni puññāni tam' me āveniyam' dhanam. 213.
14. So 'hañ gantvā manussesu kāhāmi kusalañ bahum
dānena samacariyāya saṃyamena damena ca
yam katvā sukhiṭṭo hoti na ca pacchānuttappati. 214.

Tatha yam parato dānapaccayā ti yam parato dānanti labhāti¹ tam
16 yācitasaṃpadam² eva hoti, yācitakam hi tūṭṭhakāle deṇṇi tūṭṭhakāle³ acchiṇṇitvā
gantvā⁴ vedeti, samacariyāyā⁵ ti kāyādhi pāpessa akaraṇena, saṃya-
mena⁶ ti sāsasamamena, damenā⁷ ti tuddiyadhamenena, yam katvā ti yam
karitvā sukhiṭṭo⁸ e' eva hoti na ca pacchā nuttappati, lathārupam eva kammam
karissāmi⁹.

15. Ath' assa vacanam sutvā Sakko Mātaliṃ ānāpeṇi: „gac-
cha“, Sādhinarājānam Mithilam netvā uyyāne oṭṭarehū¹⁰. So
tathā akāsi. Rājā uyyāne camkamati, uyyānapālo dītvā puc-
chitvā gantvā¹¹ Nāradaṛaṇṇo ārocesi. So¹² raṇṇo āgatabbhāvam
sutvā „tvam purato gantvā¹³ tassa ca mayhañ ca dve āsanāni
16 paññāpehi¹⁴“ uyyānapālam uyyojesi. So tathā akāsi. Atha
nañ rājā pucchi: „kassa dve āsanāni paññāpesi¹⁵“. „Ekam
tumbhākam, ekam ambhākam raṇṇo“ ti. Atha¹⁶ rājā „ko aṇṇo
satto mama santiṇa āsane nisīdissati¹⁷“ vatvā ekasmiṃ nisī-
ditvā ekasmiṃ pāde ṭhapesi. Nāradaṛajā āgantvā tassa pāde
17 vanditvā ekamantam nisīdi, so kir' assa sattamo pana nattā¹⁸,
tadā kira vassasatāyukakālo va hoti¹⁹. M. pana attano
puññabalena ettakam kālam vitināmeti²⁰. So Nāradañ hatthe
gahetvā uyyāne vicaranto tiṣṇo gāthā abhāsi:

14. Imāni tēni kbettāni imam nikkham sukupḍalam

- 16 imā tā haritānopā imā naṇṇo sāvantiyo 215.

¹ Id' yam. ² Id' tam. ³ C¹ āvenim-, C² āveni-, B⁴ āvenitam. ⁴ C² labhanti.

⁵ Id' yūcitakassa-. ⁶ Id' amhākhāle. ⁷ C² gantvāti. ⁸ Id' adda satta. ⁹ Id' āg-

¹⁰ Id' adda rājā. ¹¹ Id' adda uyyānam samajjhavā. ¹² Id' adda nam. ¹³ C²
parāmeti, B⁴ parāmeti. ¹⁴ Id' abosi. ¹⁵ Id' -si.

15. Imā [tā] pakkharaṇiyo ramma cakkavākāpakūjitā
mandālakehi¹ sañchanna padumuppatakehi ca —
y' aṣa' imāni mamāyimsu kin nu te dīsatam gatā'. 216.
16. Tānidha² khettāni so bhūmibhāgo
te āramā te vana 'me pacārā' —
tam eva mayham janataṃ apassato
suññaṃ va³ me Nārada khāyate disā' ti. 217.

Tattha khettāni bhūmibhāgo sandhāyā, imā pakkhāni ti imā
tīdham eva udakamiddhamanā⁴, suttaṃ dāsa ti sañchanna⁵ musalapa-
vassana⁶ kundaḷaṇa⁷ sametāgataṃ, karitānupā⁸ ti udakamiddhamanassa ubbāsa
paccasaṃ karitāpasañchanna⁹ anupabbhūṃyo¹⁰, yassimāni mamāyimsu¹¹ 'ti
tāta Nārada ye sama upatthikā ca urodhū ca imasmiṃ uyyāso mahantaṃ ya-
sena mayā saddhāya vasaṃtā imāni thānāni mamāyimsu piyāyimsu katarā nu
te dīsatam¹² gatā tattha te puthā. tānidha khettāni imasmiṃ uyyāso
tāva¹³ etāni aparopakavīruhaṇṭhūni¹⁴, te vana me pacārā¹⁵ ti imo te
yeva vanapacārā¹⁶, vana vihārabhūṃyo ti attho.

- Attha nam Nārado āha: „deva tunhākam devalokam
gatānam idāni sattavassasatāni, ahaṃ vo sattamo patirā¹⁷,
tunhākam upatthikā¹⁸ sabbe¹⁹ maraṇamukhaṃ pattā, idam
vo attano santakam rajjam, anubhavatha naṃ²⁰ ti. Rājā
„tāta Nārada, nāhaṃ idhāgacchanto rajjatthāya āgato, poñña-
karaṇatthāy' amhi āgato, ahaṃ poññaṃ eva karissāmi²¹ vativā
11. Dīṭṭhā mayā vimānā²² obhāsenta²³ catoddisa
sammukhā devarājassa tīdasānaṃ ca sammukhā. 218.
12. Vuttham²⁴ me bhavanam diḥbam bhuttā kāmā amānusa²⁵
tāvattimāesu devesu sabbakāmasamiddhiṃ. 219.
13. So 'haṃ etādisam diavā poññāy' ambī idhāgato,
dhammam eva carissāmi, nāhaṃ rajjena atthiko. 220.

¹ Ck¹ maddi. ² so D²; C³ kinu te dīsatagā, B⁴ kin nu te tīdham gatā.
³ B⁵ āni ca. ⁴ C⁶ vaniṃsa-, B⁷ te yeva āramā vanaṃ sañcārā, B⁸ te vanaṃ
sañcārā. ⁵ so C⁹ for saññā va? B¹⁰ suññāna. ⁶ B¹¹ me nāya nāyāte diṣṭi.
⁷ C¹² -niddhamam. ⁸ B¹³ -gama. ⁹ B¹⁴ poññāpavassana-, B¹⁵ amhi musalapa-
vassana. ¹⁰ B¹⁶ -nupa. ¹¹ C¹⁷ -tātasasāñchanna. ¹² B¹⁸ anupā. ¹³ B¹⁹ vasaṃ
ye idāni sama dīni sattavassasatāni dīsatā. ¹⁴ B²⁰ tīnva. ¹⁵ C²¹ -kt-. ¹⁶
B²² vasaṃtā. ¹⁷ C²³ vana-, B²⁴ vanañcārā. ¹⁸ B²⁵ paratā. ¹⁹ B²⁶ add ca urodhā
ca. ²⁰ B²⁷ amhi sa-. ²¹ B²⁸ anussā. ²² add va? B²⁹ vimānāni. ²³ C³⁰ B³¹
-tā. ²⁴ C³² vuttham, B³³ vuttham.

10. Adanāvacaraṇaṃ maggaṃ Sammaṣambuddha-desitaṃ
taṃ maggaṃ patipajjiesaṃ yena gacchanti subhataṃ ti āha. 220.

Tatha vuttamā! me bhavaṇaṃ dīḍḍhaṃ ti Vajjyantam āsādhāyāha.
sohaṃ etiājan ti ūta Nārada so ahaṃ Buddhaṃ eva apaticchudantiyaṃ¹
2 avarūpaṃ kimagunasampanṇaṃ paḍāya puṇṇakaraṇatthāya lābhāya. adanāvac-
3 varaṇ ti adanābhī nikkhittadanāvacarābhī² evacchittabbaṃ³ sammādiṭṭhipurekkha-
raṇaṃ aṭṭhaṅgikamaggaṃ, vuttāsaṃ ti yena maggena vuttasā sabbāñña Buddhā
gacchanti ahaṃ pi agatapubbam dāsaṃ gantum bōdhitva uttīḍḍhā tam eva
maggaṃ patipajjissāmi ti.

10. Evaṃ M. imā gāthā⁴ sabbāññataḍāṇena⁵ saṃkhipitvā⁶ ka-
thesi. Atha naṃ Nārado puna pi āha: „rajjen deva annaṃsā⁷
ti. „Tāta na me rajjen⁸ attho, satta vassasatāni⁹ utthito-
dānam¹⁰ pana sattāheṇ¹¹ eva dātukāṃ¹² amhūti¹³. Nārado
„sādhū¹⁴“ ti tassa vacanaṃ sampaṭicchitvā mahādānaṃ paṭi-
15 yādesi. Rājā sattāhaṃ dānaṃ datvā sattame divase kālāṃ
katvā Tāvatinisabbhavane¹⁵ nibbatti.

S. i. dhammaḍḍesumāṃ ā. „evam vasotahayuttakam upasanthi-
kammam nāma“ ti dassotvā saccaṃ pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāṇaṃ
upāsakeṇ keci sotāpattiṃhale keci sakadāgāmīṃhale¹⁶ paṭijjhāhīna) :
20 „Tadā Nāradaṛājā Anando ahoṃ, Sakko Anuruddho, Sāhīmārāja ahaṃ
evā“ ti. Sādhisojātakam.

12. Dasatvāṇaṃ paṭijātakam.

Rājā evaṃ Vidhūraṇ¹⁷ ti. Idam S. J. r. asādhāvadānaṃ
ā. k. Tam Aṭṭhaṇipāṭe Sucirājātake¹⁸ vuttāntam eva. Rājā kira
25 tam dānaṃ dadanto S-rasā Jeṭṭhakaṃ katvā paṇes bhikkhuvataṇaṃ vi-
cinitvā gaṇhitvā mahākkhipāsavānaṃ ūva adāsi. Ath¹⁹ eva gūṇam²⁰
kathontā „āraṇa rājā asādhāvadānaṃ dento²¹“ vicinitvā mahāṇṇatthānaṃ
adāsi²² āh. k. s. S. āgantvā „kāyaṃ nu²³ ttha bhikkhava c. k. s.“ ti
pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „amaccariyaṇaṃ bhikkhava yam

¹ B¹ -vuttamā, C¹ vuttam. ² C² -vuttāntam, C³ -vuttāntam, B⁴ -vuttāntam-
yam. ³ B⁴ -haṭṭhaṇi. ⁴ C⁴ -parittabbaṃ, C⁵ -parittabbaṃ. ⁵ B⁵ -ayo. ⁶ C⁶
-no, C⁷ -no. ⁷ C⁷ -khipitvā. ⁸ C⁸ -sati. ⁹ B⁹ -viggataṃ dānaṃ. ¹⁰ B¹⁰
-mohitū. ¹¹ B¹¹ -māta yeva. ¹² B¹² -dāsa keci anāgāmīṃhale. ¹³ B¹³ -vadu-
¹⁴ so C¹⁴, B¹⁴ vidhūraṇ. ¹⁵ B¹⁵ -gūṇakatham. ¹⁶ C¹⁶ -dento, B¹⁶ -dadanto.

Komalatājā mādhavaṃ Buddhavaṃ upatthāko hutvā vicēyyadānaṃ deti¹,
 porūpakapanditā anuppanne Buddhē pi vicēyyadānaṃ daḍḍamaṃ².³ ti
 vaivā n. ā.:

A. Kururatthe Indapattanagare Yuddhitthilagotto Ko-
 ravyarājā⁴ r. kāresi. Tassa Vidhūro⁵ nāma amacco atthañ
 ca dhammaṃ ca anussāsi. Rājā sakala-Jambudīpaṃ kko-
 bhento⁶ mahādānaṃ deti, tam gahetvā bhuñjantesu eko pi
 pañcasallamattam rakkhanto nāma n⁷ atthi, sabbe dussillā va,
 dānaṃ rājānaṃ na toseti. Rājā „vicēyyadānaṃ⁸ mahapphalaṃ“
 ti silavantānaṃ dātukāmo hutvā cintesi: „Vidhūrapanditena“
 saddhiṃ mantayissāmīti⁹ so tam upatthānaṃ āgataṃ āsane
 piṣṭāpetvā paṭhaṃ paṇchi.

Tam attham pakāseṃto S. upaḍḍhagātham āka. Parito rañño
 ca Vidhūraṃ ca vacanapaṭivacanaṃ¹⁰ hoti.

1. Rājā aṇṇa Vidhūraṃ dhammakāmo Yuddhitthilo: (III, 40.) 12
 brāhmaṇe Vidhūra pariyesa silavante bahussute 223.
2. Virate methunā dhammā ye¹¹ me bhuñjeyyu¹² bhojanam,
 dakkhiṇaṃ samma dassāma¹³
 yattha dīnaṃ mahapphalaṃ. 223.
3. Dullabhā brāhmaṇā deva silavante bahussutā 30
 viratā methunā dhammā ye te bhuñjeyyu¹⁴ bhojanam. 224.
4. Dasa khala¹⁵ mahārāja yā tā¹⁶ brāhmaṇajātīyo,
 tesam viḥhaṇṇaṃ¹⁷ vicayaṃ¹⁸ vitthārena anuohi me. 225.
5. Pasibbake gahetvāna punne mūlassa saṃhute
 osadhikāyo¹⁹ gantheṃti mahāyanti²⁰ japaṃti ca 226. 43
6. Tikicchakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
 akkhātā te mahārāja, tādiṃ nipatāmaṃ. 227.

¹ C² deti. ² B² adamaṃ. ³ B² koravyo nāma rājā. ⁴ B² rājā - throughout.

⁵ B² -eva. ⁶ B² add katanam. ⁷ B² -am: pa-. ⁸ C² ye. ⁹ C² B² -yyam.

¹⁰ B² -mi. ¹¹ C² B² -yyam. ¹² C² add mā. ¹³ B² pathā, C² amā ye tā.

¹⁴ B² viḥhaṇṇaṃ. B² viḥhāvaṇṇa. ¹⁵ B² vācānaṃ. ¹⁶ B² -ye. ¹⁷ B² nāmayanti.

1. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rāja² Koravyo]
na te³ vuccanti brāhmaṇā,
aññe⁴ Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 228.
2. Virate⁵ methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
dakkhipaṃ samma dassāma yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 229.
3. Kīṃkanikāyo gahetvāna ghoṣenti purato pi te,
pesanāni pi gacchanti, rathacariyāsu sikkhare. 230.
4. Paricārakasamā⁶ rāja⁷, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmasse. 231.
5. Apetā te brāhmaṇṇā⁸, [iti rāja⁹ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 232.
6. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
dakkhipaṃ samma dassāma yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 233.
7. Kamaṇḍaluṃ gahetvāna vaṇikadandaṃ ca¹⁰ brāhmaṇā
pacceppessanti rājāno gāmesu nigamesu ca. 234.
8. Nādiṇṇe vuṭṭhabhāsama¹¹ gāmaṃhi ca vanamhi ca¹²,
niggāhakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmasse. 235.
9. Apetā te brāhmaṇṇā¹³, [iti rāja¹⁴ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 236.
10. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
dakkhipaṃ samma dassāma yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 237.
11. Parūḷhakaṇḍhanakhalomā¹⁵ paṇḍakantā rajassirā
okkoti¹⁶ rajareṇūhi¹⁷ yācakā vicaranti te, 238.
12. Khāṇḍhātasaṃ¹⁸ rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmasse. 239.

¹ C² brahmaṇṇā, B² brahmaṇṇā. ² B² ante ca. ³ B² te na. ⁴ C² -o
⁵ B² -ti. ⁶ B² -vassamā. ⁷ C² -rāja, B² carā. ⁸ C² brahmaṇṇā, B²
brahmaṇṇā. ⁹ B² paṇḍakantanaṇḍa. ¹⁰ C² -bassamī, B² vuṭṭhabhāsama. ¹¹
B² gāme vā nigamaṃhi vā. ¹² B² -kacchanaṇḍhi. ¹³ C² -rāja. ¹⁴ B²
khāṇḍhātāja.

19. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rāja² Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 240.
20. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 241.
21. Haritakam³ āmalakam⁴ ambajambuvibhīṭakam⁵
labujam⁶ dantapopāni beluvā padarāni ca 242.
22. Rājāyatanam uccaputaṃ dhūmanettaṃ madhvañjanam
necāvācāni paṇiyāni vipaṇenti⁷ janādhīpa, 243. 10
23. Vāṇijakaṃamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmasse. 244.
24. Apetā te brāhmaṇṇā⁸, [iti rāja⁹ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 245. 12
25. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 246.
26. Kasinā vāṇijjam kārenti, posayanti ajeḷake,
kumāriyo pavucchanti, vivāhantī¹⁰ āvahanti ca, 247. 16
27. Samā Ambaṭṭhavessehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmasse. 248.
28. Apetā te brāhmaṇṇā¹¹, [iti rāja Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 249. 11
29. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 250.

¹ C² brāhmaṇṇā, B² brahmaṇā. ² B² add ca. ³ C² -kī, B² haritakam. ⁴ B² ambajambuvibhīṭakam. ⁵ B² pulapujam. ⁶ C² vipaṇenti, B² tikṇanti, B² kṇanti. ⁷ B² brāhmaṇṇā. ⁸ B² add ca throughout. ⁹ so C² B² for vivāhantī C² sthānta. ¹⁰ C² brāhmaṇṇā, B² brahmaṇṇā.

20. Nikkhaṇṭabbhikkhaṃ¹ bhuñjanti gāmesv-eko purohita,
bahū te paṭipucchanti² apāuccheda³ tilāñchaka⁴. 251.
21. Paṇo pi tattha bhuñanti mahisā sākara⁵ aṇḍa,
goghātakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
2 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmasa. 252.
22. Apetā te brāhmaṇā⁶, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇḍe Vidhūra pariyesa sīlavanto bahussute 253.
23. Virata methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
10 dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 254.
24. Aśvammamā gahetvāna khoggaṃ paṇḍayha brāhmaṇā
vessapathosa⁷ tiṭṭhanti, sattham abbāhayanti⁸ pi, 255.
25. Samā gopaniśādehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,
15 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmasa. 256.
26. Apetā te brāhmaṇā⁹, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇḍe Vidhūra pariyesa sīlavanto bahussute¹⁰ 257.
27. Virata methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
20 dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 258.
28. Araṇḍe kuṭikam katvā kuṭāni kārayanti te,
sasabūjāre¹¹ tādanti ā godhā¹² macchakacchapam, 259.
29. Luddakā te mahārāja¹³, te pi vuccanti brāhmaṇā,
25 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmasa. 260.
30. Apetā te brāhmaṇā¹⁴, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇḍe Vidhūra pariyesa sīlavanto bahussute 261.

¹ so C²; B² nikkhitta-. ² B² bahū jano pari-. ³ B² antascha-. ⁴ C² nil-.
C² nilāñjī-, B² nilāñca-. ⁵ C² brahmanā, B² brahmaṇā. ⁶ C² vasa-, B²
vassa-. ⁷ C² abhā-. ⁸ apeta- = bahussute wanting in C². ⁹ B² sassa-,
B² pīlāsa-. ¹⁰ C² arodhā, B² arodhā. ¹¹ B² te luddakassamā rāja.

1. Virate methunā dhammā ye me bhūṣeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 262.
2. Aññe dhanassa¹ kāmāhi heṭṭhā mañca pasakkhitā²,
rājāno upari nahāyanti somayāge upatthito. 263. 1
3. Malamajjanasamā³ rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādissa nipatāmasa. 264.
4. Apetā te brāhmaṇā⁴, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute. 265. 2
5. Virate methunā dhammā ye me bhūṣeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam ti. 266.

Tathā sīlavante ti maggendāsaṭṭhe, bahussute ti parivedhahussute,
dakkhiṇam ti dānam, ye te ti ye dhammikkā¹ samasubhāṣanā² ita dānam³
bhūṣeyyum te dakkhiṇā, brāhmaṇajātiyo⁴ ti brāhmaṇakulāni, tassa vi-
bhāṣagāṃ vicāyaṃ ti⁵ tassa brāhmaṇānaṃ vibhāgaṃ⁶ nama paññāya vicā-
bhāṣam⁷ vithārena⁸ sunohi, samvute⁹ ti madhamaṭṭhe¹⁰, pasakkhitāyo¹¹
gacchanti ti idam imassa rogassa bhogaṃ¹² (Jam. māsā¹³ 'ti) evam pī-
ṭha¹⁴ bandhina¹⁵ manussānaṃ dāmi, nahāyanti¹⁶ nahāpanam¹⁷ nāma
āroge, jāpanti¹⁸ 'ti bhojāṭṭham parivattenti, tikkachakassamā¹⁹ ti vejja-
saddhā, te pi vuccanti²⁰ te pi brāhmaṇā vā mayā abrahmaṇā vā ti ajjivā
va vellekammā²¹ sīlānaṃ kappenti vāhārena brāhmaṇā ti vuccanti, akkhātā
te ti ita te mayā vejjasādhumāhi nāma akkhātā, nipatāmasa ti vadāhi dāni,
kim idāya brāhmaṇa nipatāma vīmaṇṭasatthāya upasādhikamasa, ahi te sthā
sthā ti pucchati²², brāhmaṇā²³ ti brāhmaṇadhammato²⁴, na ta²⁵ var-
vanti²⁶ te bhāṭṭapapaṭṭiya brāhmaṇā nāma na vuccanti, kīṃhaṇṭikāyo²⁷ ti
mahārāja apara brāhmaṇā attano brāhmaṇadhammānaṃ chaddenti sīlānaṭṭhāya
rājāṭṭhamahāmatṭānaṃ purato kammāṭṭhe gahetvā vārentā gāyanti gacchanti,
pessanāni pi dānammakarā²⁸ iye pessanāni pi gacchanti, ratthacariyya²⁹
ti ratthasippatā³⁰ sikkhanti, paricārakassamā³¹ ti dānammahāressanā, dā-

¹ B² dhammā. ² so C². B² -mañja samakkhitā. ³ B² -majjasaṃ. ⁴ C² -
brāhmaṇā, B² brāhmaṇāṭṭhā. ⁵ B² -na. ⁶ C² -vā jātiyā. ⁷ C² -vibhāga-
B² vibhāga vicimāṭṭhi, B² vicimāṇanti. ⁸ C² -gaṇa, B² vibhāṣagāṃ. ⁹ B² -
vicinīya bhayaṃ. ¹⁰ C² -to, B² -rutto. ¹¹ B² bandhina. ¹² B² ya. ¹³ -
C² -jja. ¹⁴ B² imassa rogassa bhogaṃ. ¹⁵ B² sikkhā. ¹⁶ C² nahāpa-
C² nahāy- corr. to nahāpa-, B² nāpāyanti. ¹⁷ B² nahāpanam. ¹⁸ B² pucchā
¹⁹ C² -brāhmaṇā, B² brāhmaṇāṭṭhā. ²⁰ B² ahi sīlā. ²¹ C² -suttā to. ²²
C² -sikkhā. ²³ all three MSS -tāna.

Indakassamā brāhmaṇo ti vuccanti, aṇṇo dhanassa kāmāhito saro brāhmaṇo dhanam pathenti¹, hejjhamaṇo paṇḍikkhī² ti kaṭṭha parāha-kammam³ kīressamā⁴ 'ti ratananiyam⁵ maḥam karevā tassa hejjhā nipenā accanti, aṭṭha tesam⁶ somayago utthito rajāno upari nahāyanti⁷, te tīra yāso⁸ niṭṭhito āgavā tassam maḥo nivārenti, aṭṭha ne aṇṇo brāhmaṇo kaḷe parā-humamā⁹ 'ti¹⁰ nahāpetti¹¹, ratasamaṇco¹² c' eva¹³ raḍḍho rāḷḷakāro sa sabbo¹⁴ hejjhā nipenāso¹⁵ eva ho¹⁶ti, te pīti te pi maṭṭa¹⁷jaṭṭha¹⁸ nahāpetti¹⁹ aṭṭha brāhmaṇo ti vuccanti.

Evaṇ c' ime vohāramattabrāhmaṇe²⁰ dassetvā idāni para-mattabrāhmaṇe dassento dve gāthā abbāsi;

- „Atthi kho brāhmaṇa deva sīlavanto bahussutā
vīratā methunā dhanumā ye te bhuñjeyyu bhojanaṃ. 267.
„Ekaṇ ca bhartaṃ bhuñjanti na ca majjaṃ pīvanti te,
akkhātā te mahārāja, tāḷḷe nipatāmaso ti. 268.

Tattha sīlavanto ti aṇṇasīlena samsamagā, bahussutā ti paṭivetha-
bāhusseena samsamagā, tāḷḷe ti evaṇ paṭivethāpāso paṭivethāpāso
nīmantanāthāya upasathakamā²¹ ti.

Rājā tassa kaṭṭhaṃ sutvā pucchī: „samma Vidhūra evarūpā
aggadakkhiṇeyyā brāhmaṇā kahaṃ vasaṇti²²“. „Uttara-Hima-
vante Nandanūlakapabbhāre mahārāja“ ti. „Tena hi paṇḍita
tava balena mayhaṃ te brāhmaṇe pariyeso“²³ 'ti tatthamānaso

- „Ete [kho] brāhmaṇā Vidhūra sīlavanto bahussutā,

ete Vidhūra pariyeso, khippaṇ ca te²⁴ nīmantayā²⁵ 'ti 269.
gātham āha. M. „sādhū“²⁶ 'ti tassa vacanaṃ sumpaticchitvā
„tena hi mahārāja 'nagaram ālankārāpetvā kaḷe nagara-
vāsino dānaṃ datvā uposathaṃ adhiṭṭhāya samādinnaṃ
hontū²⁷ 'ti hheriṇ carāpetvā tumhe pi sādhūṃ parījanena
uposathaṃ samādiyathā²⁸ 'ti vatvā sayam pāto va bhuñjitvā
uposathaṃ samādāya sāyaṇhasamaya jātipupphavannaṃ sa-
muggaṃ²⁹ āharāpetvā³⁰ raḍḍhā sādhūṃ pañcapaṭiṭṭhitaṃ³¹

¹ B¹ pathenti. ² B² mavekkhī or mavekkhī. ³ B³ kaṭṭhaṇṇakammam. ⁴ B⁴ ratananiyam. ⁵ B⁵ ratananiyam. ⁶ B⁶ ratananiyam. ⁷ B⁷ ratananiyam. ⁸ B⁸ ratananiyam. ⁹ B⁹ ratananiyam. ¹⁰ B¹⁰ ratananiyam. ¹¹ B¹¹ ratananiyam. ¹² B¹² ratananiyam. ¹³ B¹³ ratananiyam. ¹⁴ B¹⁴ ratananiyam. ¹⁵ B¹⁵ ratananiyam. ¹⁶ B¹⁶ ratananiyam. ¹⁷ B¹⁷ ratananiyam. ¹⁸ B¹⁸ ratananiyam. ¹⁹ B¹⁹ ratananiyam. ²⁰ B²⁰ ratananiyam. ²¹ B²¹ ratananiyam. ²² B²² ratananiyam. ²³ B²³ ratananiyam. ²⁴ B²⁴ ratananiyam. ²⁵ B²⁵ ratananiyam. ²⁶ B²⁶ ratananiyam. ²⁷ B²⁷ ratananiyam. ²⁸ B²⁸ ratananiyam. ²⁹ B²⁹ ratananiyam. ³⁰ B³⁰ ratananiyam. ³¹ B³¹ ratananiyam.

patiṭṭhabhāvā¹ pacceka-buddhānaṃ guṇe anussarivā vandeṭvā
 „Uttara - Himavante Nandamūlakapabbhāre vāsīno paṇḍa
 pacceka-buddhisantāni² sve amhākaṃ bhikkhāṃ gaṇhantū³“⁴ ‘ti
 nimantetvā ākāse atṭha pupphamūṭṭhiyo vissajjesi. Tada
 1 tattha pañcasatā pacceka-buddhā vasantī, pupphāni gantvā
 tesāṃ upari patiṃsu, ta āvajjantā naṃ⁵ kāraṇaṃ āitvā
 „mārieṣ Viddhūrapaṇḍitena nimantit’ amhā, na kho paṇ’ eṣa
 itarasatto, Buddhamkāro eṣa, imamaṃ āneva kappe Buddhō
 bhavissati⁶, kariṣāma aṣṣa saṅgahan⁷“⁸ ‘ti nimantanaṃ adhi-
 10 vāsayaṃsu. M. pupphānaṃ anāgamanasaṃnāya adhivāsita-
 bhāvāṃ āitvā „mahārāja sve pacceka-buddhā āgamiṣṣanti,
 sakkārasammānaṃ karohīti“⁹ āha. Rājā punadivase mahā-
 sakkāraṃ katvā mahātale mahārājāni āsanāni paṭṭhāpesi.
 Pacceka-buddhā Anotattadahe katasarirapatijaggamūvelaṃ sal-
 15 lakketvā ākāse nāgantvā rājāṅgane utariṃsu. Rājā ca B. ca
 pasannamānasaṃ tesāṃ hatthato pattāni gahetvā pāsādaṃ āro-
 petvā nisīdāpetvā dakkhiṇodakaṃ datvā paṇḍitena khādaniya-
 bhojanīyena parivizayaṃsu. Bhattakiṇṇapariyosāne ca puna-
 divasaṭṭhāya ‘ti evaṃ satta¹⁰ divase nimantetvā mahādānaṃ
 20 datvā suttame divase sabbaparikkhāre adāmau. Te¹¹ anumo-
 danaṃ katvā ākāse na tatth’ eva gatā, parikkhārāpi¹² tēhi
 sādhihiṃ yeva gamiṃsu¹³.

S. L. dhammasaṇaṃ ā. „atasechariyāṃ bhikkhāve Kosala-
 mūḍo maṃ upaṭṭhākaṃ eṭṭo vīceyyudānaṃ dātuma, porāṇaku-
 25 paṇḍitā anuppanne pi Buddhē adāmau yevā“¹⁴ ‘ti vatvā j. x. i. „Tadā
 rājā Anando abosi, Viddhūrapaṇḍito ahaṃ evā“¹⁵ ‘ti. Dasabrāh-
 mana-jātakaṃ.

¹ Bh - thepetā. ² Bh pañcasatā pacceka-buddhā. ³ Bh - tani. ⁴ Ck - rāsaṭṭhi.

⁵ Ck suttame. ⁶ Bh tena. ⁷ Ck - rā hi pi. ⁸ Bh parikkhārāpi asparisaṃ mahā-
 dānaṃ datvā āyuhapariyosāne saṅgahāraṃ pūyayimsu.

13. Bhikkhāparamparaḥīṭaka.

Sukhumālarūpam diṣṣā ti. Idam S. J. v. aññatarum kuṭum-
hikam ā. k. So kira suddho ahoṃ paṇṇo. Tassa c' eva sam-
ghassa ca nibbādhani mahāsakkāram karoti. Ath' ekadivasaṃ cintesi:
„aham Buddhavaratanaṃ c' eva saṅgharatanaṃ ca paṇitabbhojanāni¹
c' eva sukhumavattāni ca dento dīḍḍam mahāsakkāram karomi, idāni
dhammaratanasāpī karissāmi, kiṃ nu kho tassa sakkāram karoneṃa
kattabban" ti. So bahum gandhamālādīni² ādāya Jeteranam gacchitvā
S. ram vanditvā pucchī: „aham bhante dhammaratanassa sakkāram
kātukāmo³, kiṃ nu kho tassa sakkāram karoneṃa kattabban" ti. 10
Atha nuṃ S. „sace⁴ dhammaratanassa sakkāram kātukāmo dhamma-
bhaddāgārīkassa Anandassa sakkāram karohi⁵” āhu. So „sādhū” ti
pāṇiputivā theram nimantetvā pūnādivase⁶ theram mahantena sakkā-
raṃ uttaro geham netvā mahārāṣāṇe viśidāpetvā gandhamālādīni
pāṇetvā nūnaggarasābhajanam datvā mahaggh-⁷ ticīvarapabhaṇe aññake 15
adāsi. Thero pi „ayam sakkāro dhammaratanassa kato na mayham
anucchaviko, aggasā⁸ dhammasānāpatissa anucchaviko” ti cūteitvā
piḍḍapātāni ca vattāni ca vilāraṃ hrītvā Sāriputtattherassa adāsi.
So pi „ayam sakkāro dhammaratanassa kato ekanteṃ dhammasānā-
Sammāsinubuddhasa⁹ eva¹⁰ anucchaviko” ti cūteitvā Dasabalassa adāsi. 20
S. uttaro uttaritarum adivā piḍḍapātāni paribhūṇī, cīvarasāññake agga-
hesi. Bhikkhū dh. k. s.: „āvuso aṇṇe nāma kuṭumbhiko dhamma-
tanassa sakkāram karomhi” dhammabhaddāgārīko Anandatttherassa¹¹
dānam adāsi. Thero na mayham anucchaviko” ti dhammasānāpatissa adāsi.
So pi „āyān mayham anucchaviko” ti T. triṇa adāsi. T. aññam uttari- 25
tarasā sapaṇṇato attano dhammasānāpātāya mayham eva¹² eva¹³ anucchā-
viko” ti tam piḍḍapātāni paribhūṇī, cīvarasāññake gāṇhi, evam so
piḍḍapāto yaṭṭhānucchavikatāya¹⁴ sāmino¹⁵ va pādamaṇḍam gato” ti.
S. āgacchitvā „kāya nu ittha bhikkhave s. k. s.” ti pucchitvā „imāya
nāni” ti vutte „na bhikkhave idāni eva piḍḍapāto paramparaṇiyathā- 30
nucchavikam gacchati. pubbe anuppanne Buddhe agamāni yevā” ti
cūteṃ a. ā.

¹ Bh. saṅghasampanna. ² Bh. paṇṇāni khāṇḍiyabhojanāni. ³ Bh. kātukā. ⁴ Bh. saṅghamānāpātāni. ⁵ Bh. adāsi mihi. ⁶ Bh. adāsi āhu. ⁷ Bh. adāsi pi. ⁸ Bh. pūnādivase pūnādivase. ⁹ Bh. aggasā. ¹⁰ Bh. bhaddāgārīkassa. ¹¹ Bh. bhaddāgārīkassa. ¹² Bh. bhaddāgārīkassa. ¹³ Bh. bhaddāgārīkassa. ¹⁴ Bh. bhaddāgārīkassa. ¹⁵ Bh. bhaddāgārīkassa.

A. B. Brahmaddatto¹ agatigamanam pabāya dāsa rājadharmme
 akopento dhammena r. kāresi. Evañ saute pi 'esa viñicchayo'²
 añño viya ahoesi. Rājā attano agunagavesako³ hutvā autonī-
 vesanādinī⁴ parigaṇhanto antoparo ca antonagare ca dvāra-
 gāmesu ca attano agunam kathentam adisvā „jānapade gave-
 sissāmīti“ amaccānañ rājāñ niyyādetvā purohitena saddhim
 aññātakavesena Kāsiratṭhe caranto kañci agunam kathentam
 adisvā paccanto ekañ nigamanā patvā bahidvārasālaya nisīdi.
 Tasmiñ khane nigamavāsi⁵ asttikotivibhavo kuṭumbiko mahan-
 tena parivārena mahānatittham gacchanto sālāya nisinnañ su-
 vāṇavaggañ sukhumāsārtañ rājāñ disvā uppannasineho
 sālāyā pavasiṭvā⁶ „idh' eva hoṭhā“⁷ 'ti ratvā gehaṃ gantvā
 nānaggarasabhojanam sampādāpetvā mahantena parivārena
 bhuttabhājānañ gāhāpetvā agamāsi. Tasmiñ khane Hima-
 vantavāsi⁸ pañcābhīññātapaso⁹ āgantvā tatth' eva nisīdi.
 Nandanulakapabbhārato paccakabuddho pi āgantvā¹⁰ tatth' eva
 nisīdi. Kuṭumbiko rañño hatthadhevanañ¹¹ datvā nānaggarasehi
 sūpavyañjanañ bhattapātīñ sajjetvā rañño upasesi. Rājā tañ¹²
 gahetvā purohitabrāhmaṇassa¹³ adāsi. Brāhmaṇo¹⁴ gahetvā
 tāpasassa adāsi. Tāpaso paccakabuddhassa santikam gantvā¹⁵
 vāmahatthea bhattapātīñ¹⁶ dakkhiṇahattheṇa kumandaluñ ga-
 hetvā dakkhiṇodakaṃ datvā patte bhattañ pakkhipi. So kañci¹⁷
 animantetvā anāpucchitvā¹⁸ paribbhuñji. Taṃ bhattakiccapari-
 yosāne kuṭumbiko ciñtesi: „mayā rañño bhattañ dinnam rañña“¹⁹
 brāhmaṇassa brāhmaṇena tāpasassa tāpasena paccakabuddhassa,
 paccakabuddho kañci²⁰ anāpucchitvā va bhuñji²¹, kin nu kho
 imesañ ettakaṃ²² dānakāraṇaṃ, kim imassa kañci²³ anā-

¹ C² brahmaddatto rājāñ. B² -datta rājāñ kāreñ. ² C² viñchayo. B² amicchayiko na hoti in the place of it. ³ C² rājā guno. C² rājā aguno, both omitting attano. ⁴ O² attano ni. ⁵ all three MSS. -pi. ⁶ B² add pavasanthāram katvā. ⁷ C² -āha. B² -āho-. ⁸ C² gantvā. ⁹ B² -bandakam. ¹⁰ B² natvā. ¹¹ B² -tassa-. ¹² B² add pi. ¹³ B² āg-. ¹⁴ B² add gahetvā. ¹⁵ all three MSS. kīñci. ¹⁶ C² -o. ¹⁷ B² ki-. ¹⁸ B² paribb-. ¹⁹ B² -kāmam.

pucchitvā va bhūñjanakāraṇaṃ, anupubbena¹ pucchissāmhi² so
 ekekam upasaṃkamitvā vanditvā pucchī, te pi 'ssa katthesuṃ:

1. Sakhumālarūpaṃ disvāna raṭṭhā vivanaṃ āgataṃ
 kūḍāgaravarūpetarū mahāsayaṇaṃ upocitaṃ 269.
2. Tassa te³ pemakenāhaṃ adāsini⁴ baddham⁵ odanaṃ
 sālinaṃ vicitraṃ bhattaṃ sūciṃ mahāsūpasecanaṃ⁶, 270.
3. Taṃ tvaṃ bhattaṃ⁷ patiggyha brāhmaṇassa adāpayi⁸
 attana⁹ anasitrāna¹⁰, ko 'yaṃ dhammo, naṃ' atthu te. 271.
4. Ācariyo brāhmaṇo mayhaṃ kiccakiccassa vyāvato
 garu ca āmantagīyo¹¹ ca, dātum arahāsi bhojanaṃ. 272. 10
5. Brāhmaṇaṃ dāni pucchāmi Gotamaṃ rājspājitaṃ:
 rājā te bhattaṃ pādāsi sūciṃ mahāsūpasecanaṃ¹², 273.
6. Taṃ tvaṃ bhattaṃ¹³ patiggyha isiṃsa bhojanaṃ adā,
 akhattaṇṇi¹⁴ si¹⁵ dānaṃ, ko 'yaṃ dhammo, naṃ' atthu te. 274.
7. Bharāmi putte dāre ca ghareṇa gathito ahaṃ,
 bhuñja¹⁶ mānasaṃ kāme anussāsāmi rājino. 275.
8. Ārañṇakassa¹⁷ isiṃo cirarattaṃ¹⁸ tapassino
 vaddhassa¹⁹ bhāvitattassa dātum arahāmi bhojanaṃ. 276.
9. Isiṃ ca dāni pucchāmi kisaṃ dhamanisaṃthatam²⁰
 parūḷhakaacchanakhalomaṃ paṇḍakautam²¹ rajassirataḥ: 277. 10
10. Eko araṇṇe viharasi²², nāvakaṃkhasi²³ jivitaṃ,
 bhikkhu kēna tayā seyyo yassa tvaṃ bhojanaṃ adā. 278.
11. Khasanti²⁴ alukalambāni²⁵ bijālitaṃkajāni²⁶ ca
 dhunuta²⁷ sāmākanivāraṇaṃ saṅghāriyaṃ pasāriyaṃ²⁸ 279.
12. Sākaṃ bhisatṃ madhuraṃ²⁹ marisaṃ badarāmalakāni ca 280.
 tāni ābhatva³⁰ bhuñjāmi, atthi me so pariggaho. 280.

¹ B¹ adda te. ² B² ssa-eva. ³ all three MSS. -at. ⁴ B¹ vaddham. ⁵ C¹ -sevanam. ⁶ B¹ attam. C¹ puttam. ⁷ B¹ adāpayi. ⁸ B¹ attana. ⁹ B¹ anasitrāna, C¹ anasatitrāna. ¹⁰ B¹ āmantagīyo. ¹¹ all three MSS. suat. C¹ -sevanam. ¹² C¹ puttam. ¹³ C¹ -anāsini. ¹⁴ so all three MSS. for bhuñjati? ¹⁵ B¹ araṇṇi. ¹⁶ C¹ -a. ¹⁷ B¹ vaddhassa. ¹⁸ B¹ khesu dhamanisaṃthatam. ¹⁹ B¹ māsā. ²⁰ C¹ nāvaka. ²¹ B¹ khasanti. ²² B¹ bhisat-, C¹ bhisat-. ²³ B¹ samhatiya pasāriyaṃ, C¹ saṅghāriyaṃ pasāriyaṃ. ²⁴ B¹ -a. ²⁵ so C¹; B¹ ābhatvā.

11 pappasas snavaddhassā¹ sāvāsamikkhāsi² sayuḥ dūlābhahajan
 tava vavāpasa bhājanam aññāsa³ bod⁴ kha⁵ sūna jivitaḥ sa samikha
 bhikkhū kesa⁶ 'i aṇu bhikkhū kassena gūreṇa taya vāthare, khaṇa-
 sāvakasambhāsi⁷ khaṇanta sikkhābhini⁸ lāni⁹ a¹⁰ sa sikkhābhini¹¹ sa,
 bhikkhābhāsi¹² a¹³ a¹⁴ 'i bhikkhābhāsi¹⁵ bhāsi¹⁶ sa, dhanaḥ u¹⁷ bhāsi¹⁸
 a¹⁹ bhāsi²⁰ sa dhāsi²¹, bhāsi²² bhāsi²³ bhāsi²⁴ a²⁵ a²⁶ bhāsi²⁷ a²⁸
 dhanaḥ bhāsi²⁹ a³⁰ bhāsi³¹ bhāsi³² a³³ bhāsi³⁴ a³⁵ bhāsi³⁶ a³⁷
 a³⁸ bhāsi³⁹ a⁴⁰ bhāsi⁴¹ a⁴² bhāsi⁴³ a⁴⁴ bhāsi⁴⁵ a⁴⁶ bhāsi⁴⁷ a⁴⁸
 a⁴⁹ bhāsi⁵⁰ a⁵¹ bhāsi⁵² a⁵³ bhāsi⁵⁴ a⁵⁵ bhāsi⁵⁶ a⁵⁷ bhāsi⁵⁸ a⁵⁹
 a⁶⁰ bhāsi⁶¹ a⁶² bhāsi⁶³ a⁶⁴ bhāsi⁶⁵ a⁶⁶ bhāsi⁶⁷ a⁶⁸ bhāsi⁶⁹ a⁷⁰
 a⁷¹ bhāsi⁷² a⁷³ bhāsi⁷⁴ a⁷⁵ bhāsi⁷⁶ a⁷⁷ bhāsi⁷⁸ a⁷⁹ bhāsi⁸⁰ a⁸¹
 a⁸² bhāsi⁸³ a⁸⁴ bhāsi⁸⁵ a⁸⁶ bhāsi⁸⁷ a⁸⁸ bhāsi⁸⁹ a⁹⁰ bhāsi⁹¹ a⁹²
 a⁹³ bhāsi⁹⁴ a⁹⁵ bhāsi⁹⁶ a⁹⁷ bhāsi⁹⁸ a⁹⁹ bhāsi¹⁰⁰ a¹⁰¹ bhāsi¹⁰² a¹⁰³
 a¹⁰⁴ bhāsi¹⁰⁵ a¹⁰⁶ bhāsi¹⁰⁷ a¹⁰⁸ bhāsi¹⁰⁹ a¹¹⁰ bhāsi¹¹¹ a¹¹² bhāsi¹¹³ a¹¹⁴
 a¹¹⁵ bhāsi¹¹⁶ a¹¹⁷ bhāsi¹¹⁸ a¹¹⁹ bhāsi¹²⁰ a¹²¹ bhāsi¹²² a¹²³ bhāsi¹²⁴ a¹²⁵
 a¹²⁶ bhāsi¹²⁷ a¹²⁸ bhāsi¹²⁹ a¹³⁰ bhāsi¹³¹ a¹³² bhāsi¹³³ a¹³⁴ bhāsi¹³⁵ a¹³⁶
 a¹³⁷ bhāsi¹³⁸ a¹³⁹ bhāsi¹⁴⁰ a¹⁴¹ bhāsi¹⁴² a¹⁴³ bhāsi¹⁴⁴ a¹⁴⁵ bhāsi¹⁴⁶ a¹⁴⁷
 a¹⁴⁸ bhāsi¹⁴⁹ a¹⁵⁰ bhāsi¹⁵¹ a¹⁵² bhāsi¹⁵³ a¹⁵⁴ bhāsi¹⁵⁵ a¹⁵⁶ bhāsi¹⁵⁷ a¹⁵⁸
 a¹⁵⁹ bhāsi¹⁶⁰ a¹⁶¹ bhāsi¹⁶² a¹⁶³ bhāsi¹⁶⁴ a¹⁶⁵ bhāsi¹⁶⁶ a¹⁶⁷ bhāsi¹⁶⁸ a¹⁶⁹
 a¹⁷⁰ bhāsi¹⁷¹ a¹⁷² bhāsi¹⁷³ a¹⁷⁴ bhāsi¹⁷⁵ a¹⁷⁶ bhāsi¹⁷⁷ a¹⁷⁸ bhāsi¹⁷⁹ a¹⁸⁰
 a¹⁸¹ bhāsi¹⁸² a¹⁸³ bhāsi¹⁸⁴ a¹⁸⁵ bhāsi¹⁸⁶ a¹⁸⁷ bhāsi¹⁸⁸ a¹⁸⁹ bhāsi¹⁹⁰ a¹⁹¹
 a¹⁹² bhāsi¹⁹³ a¹⁹⁴ bhāsi¹⁹⁵ a¹⁹⁶ bhāsi¹⁹⁷ a¹⁹⁸ bhāsi¹⁹⁹ a²⁰⁰ bhāsi²⁰¹ a²⁰²
 a²⁰³ bhāsi²⁰⁴ a²⁰⁵ bhāsi²⁰⁶ a²⁰⁷ bhāsi²⁰⁸ a²⁰⁹ bhāsi²¹⁰ a²¹¹ bhāsi²¹² a²¹³
 a²¹⁴ bhāsi²¹⁵ a²¹⁶ bhāsi²¹⁷ a²¹⁸ bhāsi²¹⁹ a²²⁰ bhāsi²²¹ a²²² bhāsi²²³ a²²⁴
 a²²⁵ bhāsi²²⁶ a²²⁷ bhāsi²²⁸ a²²⁹ bhāsi²³⁰ a²³¹ bhāsi²³² a²³³ bhāsi²³⁴ a²³⁵
 a²³⁶ bhāsi²³⁷ a²³⁸ bhāsi²³⁹ a²⁴⁰ bhāsi²⁴¹ a²⁴² bhāsi²⁴³ a²⁴⁴ bhāsi²⁴⁵ a²⁴⁶
 a²⁴⁷ bhāsi²⁴⁸ a²⁴⁹ bhāsi²⁵⁰ a²⁵¹ bhāsi²⁵² a²⁵³ bhāsi²⁵⁴ a²⁵⁵ bhāsi²⁵⁶ a²⁵⁷
 a²⁵⁸ bhāsi²⁵⁹ a²⁶⁰ bhāsi²⁶¹ a²⁶² bhāsi²⁶³ a²⁶⁴ bhāsi²⁶⁵ a²⁶⁶ bhāsi²⁶⁷ a²⁶⁸
 a²⁶⁹ bhāsi²⁷⁰ a²⁷¹ bhāsi²⁷² a²⁷³ bhāsi²⁷⁴ a²⁷⁵ bhāsi²⁷⁶ a²⁷⁷ bhāsi²⁷⁸ a²⁷⁹
 a²⁸⁰ bhāsi²⁸¹ a²⁸² bhāsi²⁸³ a²⁸⁴ bhāsi²⁸⁵ a²⁸⁶ bhāsi²⁸⁷ a²⁸⁸ bhāsi²⁸⁹ a²⁹⁰
 a²⁹¹ bhāsi²⁹² a²⁹³ bhāsi²⁹⁴ a²⁹⁵ bhāsi²⁹⁶ a²⁹⁷ bhāsi²⁹⁸ a²⁹⁹ bhāsi³⁰⁰ a³⁰¹
 a³⁰² bhāsi³⁰³ a³⁰⁴ bhāsi³⁰⁵ a³⁰⁶ bhāsi³⁰⁷ a³⁰⁸ bhāsi³⁰⁹ a³¹⁰ bhāsi³¹¹ a³¹²
 a³¹³ bhāsi³¹⁴ a³¹⁵ bhāsi³¹⁶ a³¹⁷ bhāsi³¹⁸ a³¹⁹ bhāsi³²⁰ a³²¹ bhāsi³²² a³²³
 a³²⁴ bhāsi³²⁵ a³²⁶ bhāsi³²⁷ a³²⁸ bhāsi³²⁹ a³³⁰ bhāsi³³¹ a³³² bhāsi³³³ a³³⁴
 a³³⁵ bhāsi³³⁶ a³³⁷ bhāsi³³⁸ a³³⁹ bhāsi³⁴⁰ a³⁴¹ bhāsi³⁴² a³⁴³ bhāsi³⁴⁴ a³⁴⁵
 a³⁴⁶ bhāsi³⁴⁷ a³⁴⁸ bhāsi³⁴⁹ a³⁵⁰ bhāsi³⁵¹ a³⁵² bhāsi³⁵³ a³⁵⁴ bhāsi³⁵⁵ a³⁵⁶
 a³⁵⁷ bhāsi³⁵⁸ a

Tassa²⁹ vacanañ: sntvā kṛtumbhiko mīamano dve osāca-
gāthā abhīdai.

(19) Athāva vata me aṇa idhāgacchi ratheśabho.

ito pubbe na jānāmi²⁰ yuttha diṇnaṃ mahapphalaṃ. 287.

१११. Ratthesu giddhā rājāno, kiccākiцcesu brāhmanā^{११}

(aj²¹ mādaphale giddhā²², vippamuttā ca bhikkhavo ti. 288.

Tattha rakkasabho ti rajagam sandhiyā, vīraśīlaseṇa ti saṁbo 25
 khaṇḍarūpe¹², bhikkhava ti parakkabuddha, bhikkhavo pana sabbabharu¹³
 āppamatta

Paccakabuddho tassa dhamman desetvā sakapphānam eva
gato, tathā āpaso. Rājā pana katipāham tassa santike va-
sievā Bārāṇasim eva gato.

[illegible]

8. I. dhammadesanāṃ ā, „sa bhikkhave idān' eva piṇḍapāṭo
yathānusechavikāṃ gacchati; pubbe pi gata yevā" 'ti vatteṇ j. s. :
„Tadā kṛtumbiko' dhammaratanassa sakkārakṛtumbiko āhuo, rājā
Ānando, porohito Sāriputto, hemavatako⁶ tāpaso aham evā" 'ti.
9. Bhikkhūparamparajātakaṃ. Pakinnaka vaggavaggaṇā
bhūtā⁷.

¹ H¹ dhammapajitaku. ² Om - ki. R² himavanta. ³ pakinnaka - = wanting
in B².

XV. VĪSATINIPATA.

I. Mātāṅgajātaka.

Kato nu āgaccha¹ rumma²vā³ s'it⁴! Idā⁵ S. J. v. Udena-
vama⁶ arūjāna⁷ sandhaya⁸ katha⁹si. Tasmā¹⁰ hi kāle āyasmā¹¹ Piṇḍola-
bhāradvāja¹² Jetavanato ākāse¹³ gantvā¹⁴ yebbhuyyena¹⁵ Kosambhiya¹⁶
Udenassa¹⁷ rañño¹⁸ uyyāna¹⁹ divāvihārāya²⁰ gacchati. Thero²¹ kira pari-
vāra²²ve²³ sajjam²⁴ karonto²⁵ siḍḍham²⁶ addhāna²⁷ tasmā²⁸ uyyāne²⁹ mahāpari-
vāro³⁰ sampattā³¹ ambhata³². So³³ tena³⁴ pubbācippena³⁵ yebbhuyyena³⁶ tatth'³⁷
eva³⁸ divāvihāra³⁹ni⁴⁰ nisiddhā⁴¹ phalasa⁴²mpattienkheva⁴³ vītina⁴⁴meti. Tasmā⁴⁵
ekadivasa⁴⁶ni⁴⁷ tattha⁴⁸ gantvā⁴⁹ supphā⁵⁰ṭṭasā⁵¹lāna⁵²le⁵³ nāna⁵⁴ Udena⁵⁵ vattāha⁵⁶
mahāpāna⁵⁷ni⁵⁸ pūtvā⁵⁹ „uyyānaki⁶⁰ḷam⁶¹ ki⁶²ḷasā⁶³ni⁶⁴“ mahanta⁶⁵na⁶⁶ parivāra⁶⁷na⁶⁸
uyyāna⁶⁹ni⁷⁰ gantvā⁷¹ maṅgala⁷²siḷāpa⁷³ṭṭa⁷⁴ aññatarāya⁷⁵ itthi⁷⁶yā⁷⁷ anke⁷⁸ nāna⁷⁹
sura⁸⁰madama⁸¹ṭṭatāya⁸² nidda⁸³ni⁸⁴ ekha⁸⁵ni. Gāyantū⁸⁶ nicimuttibhi⁸⁷ya⁸⁸ turiyā⁸⁹ni⁹⁰
cha⁹¹ḍḍetvā⁹² uyyāna⁹³ni⁹⁴ parivā⁹⁵ṭṭvā⁹⁶ pupphaphalā⁹⁷di⁹⁸ni⁹⁹ vicimanti¹⁰⁰yo¹⁰¹ therā¹⁰²ni¹⁰³ divā¹⁰⁴
gantvā¹⁰⁵ vanditvā¹⁰⁶ nisiddha¹⁰⁷ni. Thero¹⁰⁸ dhammakatha¹⁰⁹ni¹¹⁰ katha¹¹¹nto¹¹² nisidd¹¹³
hi¹¹⁴ta¹¹⁵pi¹¹⁶ itthi¹¹⁷ amka¹¹⁸ni¹¹⁹ cāle¹²⁰tvā¹²¹ rājāna¹²²ni¹²³ pabodhetvā¹²⁴ „kuhi¹²⁵ni¹²⁶ tā¹²⁷ vasa¹²⁸liyo¹²⁹
ga¹³⁰“ ti¹³¹ ruitto¹³² „eka¹³³ni¹³⁴ sa¹³⁵ma¹³⁶na¹³⁷ni¹³⁸ parivā¹³⁹ṭṭvā¹⁴⁰ ni¹⁴¹si¹⁴²ṇā¹⁴³“ ti¹⁴⁴ āha. So¹⁴⁵
kuddho¹⁴⁶ gantvā¹⁴⁷ therā¹⁴⁸ni¹⁴⁹ akko¹⁵⁰ṣitvā¹⁵¹ paribhā¹⁵²ṣitvā¹⁵³ „ha¹⁵⁴nda¹⁵⁵ ca¹⁵⁶ tā¹⁵⁷ni¹⁵⁸ sa¹⁵⁹ma¹⁶⁰ga¹⁶¹ni¹⁶²
tamha¹⁶³kipillake¹⁶⁴ni¹⁶⁵ khādā¹⁶⁶pe¹⁶⁷sa¹⁶⁸mi¹⁶⁹ti¹⁷⁰“ kodha¹⁷¹va¹⁷²se¹⁷³na¹⁷⁴ therā¹⁷⁵ni¹⁷⁶ sa¹⁷⁷ma¹⁷⁸ni¹⁷⁹ tamha¹⁸⁰-
kipillaka¹⁸¹po¹⁸²ṭṭa¹⁸³ni¹⁸⁴ bhā¹⁸⁵ḷā¹⁸⁶pe¹⁸⁷si. Thero¹⁸⁸ ākāse¹⁸⁹ thatvā¹⁹⁰ tassa¹⁹¹ ovā¹⁹²da¹⁹³ni¹⁹⁴ dā¹⁹⁵vā¹⁹⁶
Jetavana¹⁹⁷ni¹⁹⁸ ga¹⁹⁹ndhaka²⁰⁰po²⁰¹ṭṭa²⁰²ni²⁰³ yeva²⁰⁴ ota²⁰⁵ritvā²⁰⁶ Ta²⁰⁷thā²⁰⁸ga²⁰⁹stena²¹⁰ „kato²¹¹ āgato²¹² s'it²¹³“
pu²¹⁴ṭṭho²¹⁵ tam²¹⁶ uttha²¹⁷ni²¹⁸ āro²¹⁹ce²²⁰si. S. „na²²¹ kha²²²ni²²³ Bhāradvāja²²⁴ Udena²²⁵ idā²²⁶ni²²⁷
eva²²⁸ pabbajito²²⁹ vā²³⁰meti. pubbe²³¹ pi²³² vihe²³³ṭṭha²³⁴“ evā²³⁵ ti²³⁶ sutā²³⁷ tena²³⁸
yācīto²³⁹ a. ā.:

¹ B¹ du. ² B² -yo. ³ B³ add³ vattitvā³ divasa³ni. ⁴ U⁴ -o. ⁵ B⁵ -idā⁵ni.

⁶ B⁶ add⁶ tassa⁶ni. ⁷ B⁷ āgata⁷ni. ⁸ B⁸ pa-. ⁹ B⁹ sampakkam⁹ni. ¹⁰ B¹⁰ add¹⁰
thero¹⁰. ¹¹ B¹¹ vihe¹¹ni¹¹ yeva¹¹, B¹² vihe¹²ṭṭh¹²etvā¹². ¹³ B¹³ add¹³ tūhi¹³ aho¹³si.

A. B. Br. r. k. M. bahinagare caṇḍālayoniyāṃ nibhatti.
 Mātaṅgo ti 'ssa oāmāṃ karimāsu. Aparabhāge viññātāṃ patto
 Mātaṅgapandito ti pākaṇḍo mhosī. Tadā Bārāṇasissetthino dhiṭṭa
 Dīṭṭhamaṅgalikā nāma ekamaṇḍavenūsaavārena mahāparivāra
 5 uyyānakijikāṃ¹ gacchati. Ath' ekadivasaṃ M. kenaci kam-
 mena nagaraṃ pavisanto anuradvāre Dīṭṭhamaṅgalikāṃ diāvā
 ekamantaṃ apagantvā alliyitvā atthāsī. Dīṭṭhamaṅgalikā sūni-
 antarena olokeṇti taṃ diāvā „ko esa“ ti pucchitvā „caṇḍālo
 ayye“ ti vutte „adīṭṭhapubbayuttakāṃ vaca passāmā“² ti gan-
 10 dhodakena akkhinī dvavitvā tato nivatti. Tayā saddhīm nik-
 khantajano „are“³ deṭṭha caṇḍālo, ayya taṃ nissāya amhākaṃ
 amūlakaṃ surābhataṃ natthān“⁴ ti kodhābhikkhāto Mātaṅga-
 paṇḍitāṃ hatthehi ca pādehi ca pothetvā⁵ asaṇṇam⁶ katvā
 pakkāmi. So muhuttam viññāmetvā paṭṭiladdhasaṇṇo cintesi:
 15 „Dīṭṭhamaṅgalikāya pariṇāno maṃ niddosaṃ akāraṇena pothesi.
 Dīṭṭhamaṅgalikāṃ labhitvā va utthahissāmi no' atlabhitvā“⁷ ti
 adhiṭṭhāya gantvā tassā pita nivesanadvārena nipajjī. So
 „kena kāraṇena nipanuo sīti“⁸ vutte „aṇṇam kāraṇaṃ n' atthi:
 Dīṭṭhamaṅgalikāya me uttho“⁹ ti āha. Eko divaso atito, tathā
 20 dutiyo tatiyo caittho pañcama chaṭṭho ca. Bodhisattānaṃ
 adhiṭṭhānaṃ nāma samijjhati¹⁰, tassā suttāme divase Dīṭṭha-
 maṅgalikāṃ niharitvā tassā adamaṃ. Atha naṃ sū „utthebi
 sāmi, tumhākaṃ gohaṃ gacchāma“¹¹ ti āha. „Bhadde tava
 pariṇānen' amhi supothito“, dubbalo, maṃ ukkhāpitvā piṭṭhīm
 25 āropetvā¹² ādāya gacchā“¹³ ti. Sā tathā katvā nagaravāsīnaṃ
 passantānaṃ āya nagarā nikkhamitvā caṇḍālagāmaṃ¹⁴ gatā.
 Atha naṃ M. jāṭisambhedavittikkamaṃ akatvā va katipāhaṃ
 gehe vasāpetvā cintesi: „aham eva taṃ jāṭihaggayasaṃgappat-
 tam“¹⁵ karonto pabbajitvā va kātum sakkhissāmi¹⁶ na itarathā¹⁷

¹ Bā - nam vijjitu. ² Bā here. ³ Eā pothe. ⁴ Bā - na. ⁵ Cā add. re.
⁶ Bā - lechaṇ. ⁷ Cā supoth-, Bā pothito. ⁸ so Bā; Cā āropeta, Cā āropeti
 (so āropeti?) ⁹ Bā gacchāmi. ¹⁰ Bā - makam. ¹¹ Cā - itā. ¹² Cā - mhi. ¹³
 Cā - itā.

ti. Atha nam āmantetvā „bhādde mayi araṇṇato kiñci anā-
 haranto' amhākaṃ jīvikaṃ na-ppavatteti", yāva mamāgamanā
 mā ukkaṇṭhi, ahaṃ araṇṇaṃ gamissāmi¹ vtvā gehavāsino²
 pi „imāṃ mā pamaññitvā" ti ovaḍitvā araṇṇaṃ gantvā sa-
 manakapabbajjāṃ³ pubbaññitvā appamatto sattamo divase aṭṭha
 samāpattiyo pañca abhiññā⁴ uppādetvā „idāni Dīṭṭhamāṅga-
 likāya⁵ avassayo bhavitum sakkhissāmi⁶ iddhiyā gantvā caṇḍāla-
 gāmadvāre otaritvā Dīṭṭhamāṅgalikāya gehadvāraṃ agamāsi.
 Taasāgamanāṃ entvā⁷ nikkhamitvā „sāmi kaṃmā maṃ anāthaṃ
 katvā pabbajito sīti" paridevi. Atha nam „bhādde, mā chu-
 tavi, tava porāṇakayasato idāni mahantataraṃ yasaṃ karissāmi,
 api⁸ kho pana 'na' mayhaṃ Mātango⁹ sāmiko, Mahābrahṇa
 me sāmiko¹⁰ ti ettakaṃ parisamaññhe vuttuṃ sakkhissāmi".
 „Āma sāmī sakkhissāmi". „Tena hi 'idāni te sāmiko kuhī'
 ti puttā 'Brahmalokaṃ gato' ti vtvā 'kada āgamissāmi'¹¹
 vutte 'to sattamo divase pannaṃāya¹² caṇḍaṃ bhinditvā āga-
 missāmi¹³ vadeyyāsi¹⁴ naṃ vtvā¹⁵ Himavantaṃ eva gato.
 Dīṭṭhamāṅgalikāpi Bārāṇasīyaṃ mahājanaṃaṃ¹⁶ teṣu teṣu
 thānesu tathā kathesi. Mahājano „aho" Mahābrahṇa samāno
 Dīṭṭhamāṅgalikaṃ na gacchati, evaṃ etaṃ bhavissāmi¹⁷ sad-
 dahi. B. pi pannaṃadivase caṇḍassa gamanamaññhe thitakāle
 Brahmatthābhāvaṃ māpetvā sakalaṃ Kāśīraṭṭhaṃ dvādasā-
 yojanikaṃ Bārāṇasīnagaraṃ ca ekobhāsaṃ katvā caṇḍaṃ bhin-
 ditvā otaritvā Bārāṇasīya¹⁸ uparupari tikkhattuṃ paribbha-
 mitvā mahājaneṃ gandhamālādhi pūjyamāno¹⁹ caṇḍālagāma-
 bhīmukho ahoṣi. Brahmatthā sannaipatitvā caṇḍālagāmaṃ²⁰
 gantvā Dīṭṭhamāṅgalikāya gehaṃ andhavaṭṭhehi ebhādetvā
 bhūmiṃ ca²¹ catujātyagandhehi opūṇetvā²² popphāni vikṛitvā

¹ C¹ amhākaṃ. ² H¹ - itanti. ³ H¹ - nam. ⁴ H¹ āpasaṃ. ⁵ H¹ - āya.
⁶ C¹ - ā. ⁷ H¹ - add. gehato. ⁸ H¹ - add. va. ⁹ H¹ - amhi na. ¹⁰ H¹ - ppaṇ-
 -āno. ¹¹ H¹ - pām. ¹² C¹ - sīti ti. H¹ - si ti. ¹³ H¹ - add. mahāsaṃ. ¹⁴ H¹
 - janaṃ. ¹⁵ H¹ - amhākaṃ. ¹⁶ C¹ - pām. ¹⁷ C¹ - pūjya. C¹ - pūjyamāno. ¹⁸ C¹
 - itāno. ¹⁹ C¹ - āya. H¹ - āya. ²⁰ C¹ - opūṇetvā. H¹ - opalimptvā.

dhomam datvā celavitānam pasāretvā mahāsayanam paññā-
 petvā gandhataḥlehi dīpaṃ jāletvā dvāra-rajatapāṭṭavaggarālakam¹
 okīrtvā pupphāni vikīrtvā dhaṇe bandhimanu. Evaṃ ulūṅkate
 gehe M. otaritvā anto pavisitvā ibokam sayanapīṭṭhe ulāsīdi.
 5 Tada Dīṭṭhamāṅgalikā utuṇṇ² hoti³, ath⁴ assā⁵ añṇuṭṭhakena
 nābhīm parāmasī, kucchiyam gabbho patīṭṭhāsī. Atha nam M.
 smantetvā „bhaddo gabbho te patīṭṭhito, tvam puttam vija-
 yissasi, tvam pi putto pi te lābhaggayasaggappattā bhavissatha,
 tava pādadhiovanandakam⁶ sakala-Jambudīpe rājūnam abhiseka-
 10 udakam⁷ bhavissati, mahāpodakam⁸ pona te amatasadham bha-
 vīssati, ye nam⁹ aṣe āsīncissanti te saḥhaddā¹⁰ rogehi muccissanti.
 Kāḷakannib¹¹ parivajjissanti, tava pādapiṭṭhe sīsam thapetvā
 vandantā saḥassam dassanti, tathā savaṇatṭhāne thātvā van-
 dantā satan¹² dassanti, ekkhupathe thātvā vandantā ekam
 15 kaḥāpugam datvā vandissanti, appamattā bōhīti¹³ nam ova-
 ditvā gehā-pikkhamitvā mahājānassa passanta¹⁴ eva uppatitvā
 candamapāḍalam pāvisi. Brahmabhattā sannipatitvā thitakā va-
 rattim vīṇāmetvā pāto va Dīṭṭhamāṅgalikam sayanopasivikam
 āropetvā sīsen¹⁵ ukkhīpitvā nagaram pavīsīmanu. Mahābrahma-
 20 bhariyā ti nam upasamkamitvā mahājāne gandhamālādīhi pūjesi.
 pādapiṭṭhe sīsam thapetvā vanditum labhantā saḥassatthavikam
 denti, sotapathe thātvā vanditum labhantā satan¹⁶ denti, ekkhu-
 pathe vanditum labhantā ekam kaḥāpugam denti, evaṃ dvāda-
 dasojanīkam Bārāpasīm gahetvā vicarantā añṇārasakoṭṭidhanam
 25 labhīmanu. Atha nam nagaram pariharitvā ānetvā nagaramajjhe
 mahāmaṇḍapam katvā sānīm¹⁷ parikkhīpitvā¹⁸ mahantena siri-
 sobhaggena tattha vasāpesum. Maṇḍapasantike yeva satta-
 dvārakoṭṭhakam¹⁹ sattabhūmakapāsādan²⁰ kātum ārabhīmanu,
 mahantam navakammam abosi. Dīṭṭhamāṅgalikā maṇḍape yeva
 30 puttam viyāyi. Ath²¹ assa nāmagahapadivase brāhmaṇa

¹ B¹ - sakala. ² B² - utuṇṇ. ³ C³ - B³ - assa. ⁴ C⁴ - B⁴ - nam uta. ⁵ B⁵ -
 -okīrtitvā. ⁶ C⁶ - ye ut. ⁷ B⁷ - ye na. ⁸ B⁸ - sattha. ⁹ C⁹ - ā, B¹⁰ - ā. ¹⁰
 B¹⁰ - āyāy. ¹¹ B¹¹ - edā mahāsayanam paññāpitvā. ¹² B¹² - bhūmīkam.

saunipatiyā mandapo jātutū Maḍḍavyakumāro¹ ti² nāman
karissu. Pāsādo pāna dasahi māsehi nittūto. Tato paṭṭhāya³
mahantena yasena taamūh vasati. Maḍḍavyakumāro pi ma-
hantena parivārena vadḍhati, tassa suttaṭṭhavasakkāle yeva
Jambudīpatale uttamācariyā saunipatiṃsu, te taṃ tayo vede⁴
ugganhāpesuṃ, solasa varassakāle⁵ paṭṭhāya brāhmaṇānaṃ bha-
taṃ⁶ paṭṭhapesi, ubbaddhaṃ solasa brāhmaṇasahasāni ca⁷
bhūṇanti, catutthe dvārakoṭṭhake brāhmaṇānaṃ dānaṃ āyati.
Ath' ekasūlū mahāmahaḍḍivase⁸ gehe bahūṃ pāyāsaṃ paṭiyā-
desuṃ, solasa brāhmaṇasahasāni catutthe dvārakoṭṭhake nist- 10
ḍitvā savannarasavannena⁹ navaappinā pakkamadhukhaṇḍa-
sakkharāhi¹⁰ ca abhisamkhatā pāyāsaṃ paribhūṇanti, kumāro
pi sabhālakārapatimanḍito savannapādoka¹¹ āreyaḥ bhattena
kaṇṇanakaḍḍandam¹² gahetvā „idha seppim deṭha, idha madhū“
ti vicārento esati. Tasmīn khago Mātullapapaḍḍito Himavante 14
sasamāpade ojaṃso „ko¹³ nu kho Dīṭṭhamāṇḍalikāya puttassa
pavattitī“ olokeno taesa uttithena pakkhantabbhāvaṃ disvā
„ojj“ eva gantvā māgavaṃ dāmetvā yattha dinnāṃ mahapphalāṃ
hoti tattha dānaṃ dāpetvā āgamicāmiti¹⁴ cintevā ākāseṇa
Anotattadahaṃ gantvā mukhadhovanādīni katvā manosiḍḍatāle 20
ṭṭhito rattadupaṭṭam¹⁵ nivāsetvā kīyabandhanaṃ bandhitvā paṇ-
sukūlasamghāṭiṃ pārupitvā¹⁶ mattikāpatiaṃ ādāya ākāseṇa
gantvā catutthe dvārakoṭṭhake dānagge yeva oṭarivā eka-
mantāṃ atthāsī. Maṇḍavyo¹⁷ ito c' ito ca olokeno taṃ disvā
„evamvirūpo“ saṃkharayakkhasādhaṃ¹⁸ ayaṃ pabbajito imam¹⁹ 24
thānaṃ āgacchanto kuto²⁰ āgacchasi²¹ tena saddhīm alla-
panto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

¹ B⁴ -dappa-. ² B⁴ adda sa. ³ B⁴ adda si. ⁴ B⁴ an sola-. ⁵ B⁴ adda
dīvase gehe. ⁶ C⁴ B⁴ omī ca. ⁷ B⁴ mahāsamaya-. ⁸ B⁴ savatṭhassakāleṇa.
⁹ B⁴ saṃkharayakkha-. ¹⁰ B⁴ -ānā. ¹¹ C⁴ laṇḍaka-. ¹² C⁴ laṇḍanaka-. ¹³ so si
threṇ MSS. ¹⁴ B⁴ omī taṃ. ¹⁵ B⁴ pārupitvā. ¹⁶ B⁴ adda kumāro. ¹⁷
B⁴ evaṇvirūpo. ¹⁸ C⁴ saṃkharayakkha-. ¹⁹ B⁴ saṃkharayakkha-. ²⁰
B⁴ idam pi. ²¹ B⁴ adda nu.

Tathā aśvatakhāyā n atitāna vaddhetthāyā¹, ayeñi attho n samhā
 (hāna) apasacca, na mādā² n madā³ jāṭamānāpapaṇṇā⁴ sabbekabrahmanānaṃ⁵
 danti na nuyham⁶ capāḍāsa, paṇḍa jāminā⁷ ti

Tato M. gātham āha:

1. Thale ca nuno ca vapanti bñam
 anūpakhotte phalam āsāṇā⁸,
 etāya saddhāya dadāhi dānaṃ,
 app-eva ārādhaye dakkhiṇeyye ti. 4.

Tatt' attho: kumāra assephaleṇ jāṭamānāni itau pi khottesu bñam
 vapanti, tathā attevuttikāle thale āsāṇā sampajjati nuno phalaṃ hoti āsape⁹ 16
 madā ca tālāṇā ca mādāya itau uḍḍhena vuyhati, mandavuttikāle thale khetto
 vupajjati nuno dakkhiṇā sampajjati anūpe¹⁰ sampajjati eva samavuttikāle thale
 khetto¹¹ dakkhiṇā sampajjati itarāṇā sampajjati eva, itau yathā phalaṃ sam-
 mānāni itau pi khottesu vapanti tathā itau pi attho phalaṇḍāyā¹² āsā-
 ṇānaṃ sabbesaṃ itau dānaṃ dethi¹³, app-eva nāma evaṃ dānāni dakkhiṇeyye 18
 ārādheyya¹⁴ labheyya¹⁵ti.

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

2. Khettāni mayham viditāni loke
 yes' āham bñāni patitthapemi,
 ye brāhmaṇā jāṭamānāpapaṇṇā
 tānida¹⁶ khettāni supesalānti. 5.

Tatha yesāṇa n yesu āheṇ, jāṭamānāpapaṇṇa n jāṭyā sa
 mānāni ca papapaṇṇā.

Tato M. dve gāthā abhāsī:

3. Jāṭinādo¹⁷ ca utimanitā ca
 lobho ca doṣo ca mado ca moho
 ete agupā yesu va¹⁸ santi¹⁹ sabbe
 tānidha khettāni apesalāni. 6.
4. Jāṭinādo²⁰ ca utimanitā ca
 lobho ca doṣo ca mado ca moho

¹ Bā vuyhi. ² Cā Bā mādā. ³ Bā atthā āsāṇā. ⁴ Bā mayhanti. ⁵ Bā
 āsāṇānaṃ corā to samāni, Bā āsāṇānaṃ? ⁶ Bā anūpakhotte. ⁷ Bā anū-
 pakhotte. ⁸ Cā an. ⁹ Cā āsāṇāya. ¹⁰ Cā dethi, Bā dethi. ¹¹ Bā paṇi ca
¹² all three MSS. jāṭ. ¹³ Bā ca. ¹⁴ Cā paṇi.

ete agunā yesu na santi sabbhe
tānidha¹ khetāni supesalāniti. 7.

Taṁha jātūnā² ti aham soti jātūnampuno ti evaṁ uppannamā³.
etiṁāniti⁴ ca 'ti' ahaṁ maya vuddhim jātūnā⁵ radheṇ n' atthi⁶ sabbhamma
pavattamāno, aṭṭhādhāya⁷ tūbhānā⁸ samsamajjananuyhanametti⁹ ca, a pe-
salāniti evāpi hi poraṇā¹⁰ āvāsaṭṭharitā¹¹ tiya samuṇhā¹² appiyasikā¹³ hontī, ssa-
māpāna¹⁴ dinnadāna¹⁵ na mahapphalā¹⁶ hoti, tesmā¹⁷ mī¹⁸ atāsaṁ pesalā¹⁹ khetā²⁰ bhāvaṁ
maññittha²¹. na hi jātūnā²² saggadāyikā²³, ye paṇa²⁴ jātūnā²⁵ dāṭṭharitā²⁶ atiya²⁷ tūbhā²⁸
khetāni supesalāni²⁹ tesu dinnatā mahapphalā³⁰ te saggadāyikā³¹ hontī.

16 Iti so M-tte punappena kadhente kujjhivā „ayam ativiya
bahum vippalapari, kuthim gatā ime devārikā, na lnam³² ca-
dālaṁ niharantīti³³“ gātham āha:

„Kaṭṭh³⁴ eva bhattā³⁵ Upajotiya³⁶ ca

Upajjhāyo athavā Bhaṇḍakucchi³⁷,³⁸

18 imassa dandaṁ ca vadhaṁ ca datvā³⁹ (2 supra p. 382.)
gale gabetvā⁴⁰ khalayātha⁴¹ jammaṁ ti. 8.

Taṁha kaṭṭheva⁴² bhattā⁴³ ti imesu tūbhā⁴⁴ dāreṇ⁴⁵ Upajotiya⁴⁶
ca Upajjhāyo ca Bhaṇḍakucchi⁴⁷ ca ti tayo devārikā⁴⁸ kaṭṭhā⁴⁹ ti sabbhe.

Te pi taṁsa vacanāni suttā⁵⁰ vegenāganivā⁵¹ vanditvā „kim
20 karoma devā⁵²“ ti āhamsu. „Ayaṁ vo jammā⁵³ caṇḍalo dāṭṭho⁵⁴
ti. „Na passāma deva, kutoci āgatabhāvaṁ⁵⁵ na jānāma⁵⁶“ ti.
„Ko p⁵⁷ esa⁵⁸“ māyākāro vā vijjādharo vā⁵⁹ bhaviasatīti⁶⁰. „Idāni
kim tiṭṭhathā⁶¹“ ti. „Kim karoma devā⁶²“ ti. „Imassa mukham
eva pothetvā⁶³ bhindontā⁶⁴ dandavajapesikāhi⁶⁵ piṭṭhiṁ⁶⁶“ uppātenta⁶⁷
22 vadhaṁ ca datvā⁶⁸ gale gabetvā⁶⁹ etaṁ jammaṁ khalayātha⁷⁰.
ito niharathā⁷¹ ti. M. tesu attano santikaṁ anāgatev⁷² eva⁷³
uppatitvā⁷⁴ ākāse⁷⁵ philo⁷⁶ gātham āha:

¹ Iti tāni ca. ² C^o appannamāno, B^o appannamādo, C^o appannam māno

³ C^o sabbamāni. ⁴ B^o andha an. ⁵ B^o rūjama, B^o rūrasa in the place of
majjha. ⁶ B^o dinnama. ⁷ C^o suttā mī. ⁸ C^o mī āttho ⁹ B^o pīnana.

¹⁰ C^o kaṭṭhak kaṭṭhā, C^o kaṭṭha kaṭṭhā, B^o kaṭṭhā kaṭṭhā. ¹¹ B^o kaṭṭhā kaṭṭhā. ¹² B^o gale.

¹³ B^o gale. ¹⁴ C^o kaṭṭhā, B^o kaṭṭhā. ¹⁵ C^o kaṭṭhā. B^o gale. ¹⁶ C^o upa-
pajito. ¹⁷ B^o gale. ¹⁸ B^o gale. ¹⁹ B^o gale. ²⁰ B^o gale. ²¹ B^o gale.

²² B^o gale. ²³ B^o gale. ²⁴ B^o gale. ²⁵ B^o gale. ²⁶ B^o gale. ²⁷ B^o gale.

²⁸ B^o gale. ²⁹ B^o gale. ³⁰ B^o gale. ³¹ B^o gale. ³² C^o gale.

Tattha āvāḥitena¹ ti parivattitān.

Ath' assā tasmim thāne thitajano ārocetum gātham āha:

11. Idhāgamā aamaṇo rummavāḥel²

otallako pamsupisācako va³

samkāracolaṃ paṇuneca kaṇṭhe,

so te imam⁴ puttam akāsi evan⁵ ti. 12.

Sā taṃ sutvā cintesi: „aṇḍasa⁶ etam balam n' attīhi, nis-
saṃsayam Mātāṅgapandito bhaviṃsati⁷, sampannaṃmettābhāvano
kho pana dhīro na attakam jamaṃ kilameivā gamāṃsati, kataran
12 na kho diṇam gato bhaviṃsatīti“ tato pucchanti gātham āha:

13. Katamaṃ diṇam āgamā bhūripaṇṇo,

akkhātha me mānavā etam uttham,

gattvāna taṃ paṭikarenu⁸ accayam,

app-eva naṃ puttam labhome jivāna ti. 13.

13 Tattha gattvānti o tassa santikam gattvā, taṃ paṭikarenu⁸ acca-
yān ti⁹ accayam paṭikareṇaṃ dāpeṇaṃ khamāpeṇaṃ naṃ ti. puttam la-
bhoma jivāna ti app-eva naṃ puttam jivāna¹⁰ labheyyama.

Ath' assā tattha thitā mānavā¹¹ evan¹² āhaṃsu:

14. Vebāsayaṃ āgamā bhūripaṇṇo

14 paṭhaddhuno pannaṃsaṃ va cando,

api ekpi so purimam diṇam agaḍḍhi

saccappaṇṇo imi sādhuṇṇo ti. 14.

Tattha paṭhaddhuno¹³ ti ākāṣapathessamkhattassa addhuno majjhe jhito
panuṃsaṃ¹⁴ cando vya, api ekpi so ti api sa kho pana so¹⁵ purattthimam
14 diṇam gato.

Sā tesaṃ vacanaṃ sutvā „mama sāmim¹⁶ upadhāressā-
mūti“ suvaṇṇakalasaṃvaṇṇasaṃsarakāṇi gāhāpetvā dāṣiṇyaaparivuta
tena padavalaijassa¹⁷ adhiṭṭhitaṭṭhānaṃ putvā tenānusaṛeṇa
gacchanti tasmim piṭṭhikāya nisidditvā bhudjamāne tassa¹⁸ santikam

¹ B¹ āvāḥi. ² B² āvā. ³ B³ ca. ⁴ B⁴ āvā. ⁵ C⁵ evan. ⁶ B⁶ āvā. ⁷ C⁷ āvā. ⁸ B⁸ āvā. ⁹ B⁹ āvā. ¹⁰ B¹⁰ āvā. ¹¹ B¹¹ āvā. ¹² B¹² āvā. ¹³ B¹³ āvā. ¹⁴ B¹⁴ āvā. ¹⁵ B¹⁵ āvā. ¹⁶ B¹⁶ āvā. ¹⁷ B¹⁷ āvā. ¹⁸ B¹⁸ āvā.

gañvē vadditvā sṭhāsi. So¹ tañ² diṣvā bhokañ³ odanañ⁴ patta-
thapesi. Dīṭṭhamāṅgalikā suvaṇṇakalasena taṣṣa udakañ⁵ adāsi.
So tathā⁶ eva⁷ hattham⁸ dhovitvā mukhañ⁹ vikkhālesi. Atha
nañ¹⁰ sā¹¹ ,kena me puttassa vo vippakāro kato¹² ti pucchanti
gātham āha:

10. Āveṭṭitañ¹ piṭṭhito² ottamañṇaṁ,
bāham³ paṣāreti⁴ akammaṇeyyañ⁵,
satāñ⁶ akkhini⁷ yathā⁸ matassa,
ko me⁹ imam¹⁰ puttam¹¹ akāsi¹² evaṁ¹³ ti. 15.

Tatoparā¹ tesam² vacanapaṭivacaṇagāthā³ bonti:

16. Yakkhā¹ have² santi mahānubbhāvā³
anvāgarā⁴ isayo⁵ sādharūpā,
te duṭṭhacittañ⁶ kupitañ⁷ viditvā⁸
yakkhā⁹ hī¹⁰ te puttam¹¹ akāsañ¹² evaṁ¹³. 16.

17. Yakkhā¹ ca² me³ puttam⁴ akāsañ⁵ evaṁ⁶,
ivañ⁷ ōeva⁸ me⁹ mā¹⁰ kuddho¹¹ brahmacāri,
cūḷhe¹² va¹³ pāde¹⁴ saraṇaṁ¹⁵ gataṁ¹⁶
anvāgarā¹⁷ puttasaṅkena¹⁸ bhikkhu. 17.

18. Tad¹ eva² hī³ utarasi⁴ ca⁵ mayham⁶
manopadeso⁷ mama⁸ n⁹ atthi¹⁰ koci,
putto¹¹ ca¹² te¹³ vedamaḍena¹⁴ matto¹⁵
attham¹⁶ na¹⁷ jānāmi¹⁸ adhicca¹⁹ vede. 18.

19. Adāhā¹ have² bhikkhu³ muhuttakena⁴
sammuyhañ⁵ eva⁶ purisassa⁷ sañña⁸,
ekāparādham⁹ khama¹⁰ bhūripaṭṭhā,¹¹ (supra p. 382.)
na¹² paṇḍitā¹³ kodhabalā¹⁴ bhavanti. 19.

Tatha¹ yakkhā² ti³ nagarapaṭṭapaṭṭhā⁴ yakkhā, anvāgarā⁵ ti⁶ anugatā⁷
isayo⁸ sādharūpā⁹ suvaṇṇapaṇṇā¹⁰ ti¹¹ evaṁ¹² jānāmi¹³ ti¹⁴ attho, te¹⁵ ti¹⁶ te¹⁷ te¹⁸ te¹⁹
gamañ²⁰ kato²¹ ti²² puttam²³ duṭṭhacittañ²⁴ kupitañ²⁵ diṣvā²⁶, tañ²⁷ ōeva²⁸ me²⁹ ti

¹ C¹ omīti to. ² B¹ taseva. ³ C² vaddhi-, B² vaddhi-. ⁴ B³ -rañ. ⁵ B⁴ sādā nāma. ⁶ C⁵ ca. ⁷ C⁶ adāhā-. ⁸ all three MSS. -i. ⁹ C⁷ na matthi.
¹⁰ B⁸ -to ca. ¹¹ C⁸ -am. ¹² B⁹ -am. ¹³ C⁹ -am. ¹⁴ B¹⁰ -rahaṇa. ¹⁵ C¹⁰ omīti anu-
¹⁶ B¹¹ gataṁ saraṇaṁ. ¹⁷ B¹² -vaddhi.

eva yakkhā kupiā evaṃ āsāsa karanta¹, devatā sāma paṭṭapaṇḍita-
 mātana² saṅgappaṇṇaṃ sakkā, taṃsāheva tevaṃ na bhāyāsa, ā-telaṃ evaṃ āsā-
 me puttassa mū kuppitā, avāgāsi ti itāsi sāsi³, tikkikkū ti M-ak āsāsi
 puttassa jhāṇasāhaṃ⁴ piṇḍi, tadāeva hīti Doriṇṇamaṇipātho⁵ tadā tava puttassa
 2 mām ākasaṇḍāhe ca mayhaṃ uṇṇopadeso n' atthi vatahi ca tūpi⁶ piṇḍiṇāya
 pi mame taṃsāhe uṇṇopadeso n' atthi yeva, vedamaḍḍhā ti tayo me veta
 vṛgahitā ti madana, addhiva ti it' veta uggaheṭṭhāpi⁷ aṭṭhapāthāsi na jhāsi.
 vṛguttakāya⁸ ti yāsi kiṇci uggaheṭṭhā⁹ makkhaṇa eva.

Evam tāya¹⁰ khamāpiyamāno M. „tena hi tevaṃ” yakkhā-
 10 nam palāyannatthāya¹¹ amatosadhamāṃ dassāmiti¹² vatvā yā-
 tham āha:

30. Idaṃ ca mayhaṃ uttiṭṭhapindam¹³
 Maṇḍavyo¹⁴ bhūṇjato¹⁵ appapaṇḍa,
 yakkhā ca te nam¹⁶ na viherhayaṃyāyā,
 15 putto ca te bhohiti so arogo ti. 20.

Tatha uttiṭṭhapindāyo ti uccittikakam¹⁷ phoḍa ti pi. pūṭa.

Sā M-assa vacanāṃ sutvā „detha sāmi amatosadhamā” ti
 savaṇṇasarakāṃ upanāmesi¹⁸. M. uccittikakaṇḍjikam¹⁹ tattha
 āśeṭṭvā „paṭhamam āsā ite upaddham tava puttassa mukhe
 20 opitvā²⁰ sesam cāpiyam udakena mīsaṭvā sesabrāhmanānaṃ
 mukhe npehi²¹, sabbhe pi²² nirogā bhavissanti” vatvā up-
 pativā Hīnavantam eva gato. Sāpi tam sarakāṃ āśeṇāḍḍvā
 „amatosadhamā me laddham²³ ti vadanti” nivesanāṃ gautvā
 paṭhamam puttassa mukhe kaṇḍhā²⁴ opī²⁵. Yakkho palāyi,
 25 itare paṭhaṃ puṇchanto²⁶ utthāya „amama kim etao” ti āha.
 „Tayā katam evam eva jānissasi, ehi tāta” dakkhiṇeyyānam
 te²⁷ vippakāraṃ passa²⁸” ti. So te diṣvā vippatisārī āhoṃ

¹ C¹ -to, C² -tā. ² C¹ paṭṭapaṇḍi-, B¹ -ullāṇṇa-, B² -ullāṇṇa-. ³ B¹ -amā. ⁴ C¹ -nāṭha. ⁵ C¹ add na. ⁶ C¹ -am, B¹ -am. ⁷ B¹ amā ca. ⁸ B¹ -hi-.
⁹ B¹ -tāya. ¹⁰ C¹ -to. ¹¹ so all three MSS. for palāya. ¹² B¹ -amā. ¹³ C¹ tam mām-, C² -ā mām-, B¹ -tā mām-. ¹⁴ C¹ -bhūṇjato. ¹⁵ C¹ -am. ¹⁶ C¹ -amā, B¹ -amā. ¹⁷ C¹ -amā. ¹⁸ C¹ -amā. ¹⁹ C¹ -amā. ²⁰ C¹ -amā. ²¹ C¹ -amā. ²² C¹ -amā. ²³ C¹ -amā. ²⁴ C¹ -amā. ²⁵ C¹ -amā. ²⁶ C¹ -amā. ²⁷ C¹ -amā. ²⁸ C¹ -amā.

Atha nam mātā „tāta Maṇḍavya, ivam¹ bālo, dānassa mahapphalatthānaṃ na jānāsi, dakkhiṇeyyā nāma evarūpā na honti. Mātāṇḍagopapñita-sadiṇā va honti, ito paṭṭhāya mā etesaṃ dussallānaṃ dānam adāsi, silavantānaṃ dāhi²“ vavē³.

11. Maṇḍavya bālo si parittapaṇḍo

yo puṇḍakkhattānaṃ akorido si⁴,

mahakkasāyesu dāṭṭasi⁵ dānam

kūḍḍhakammāsu asaṇḍātesu, 21.

12. Jāṭā ca keṇā ajjānā vattthā

paridappānaṃ va⁶ mukhaṃ parūḷḷhaṃ,

pajam imam passatha rummarūpim⁷,

na jāṭālinam tāyati⁸ appapaṇḍam, 22.

13. Yesam tāgo ca duso ca avijjā ca virājjā

kāṇḍasavā arahaṇto tesa dinnam mahapphalam, 23.

ti āha.

13

Tathā mahakkasāyesu⁹ 'ti mahakkasāyesu¹⁰ mahantaṃ¹¹ rūpakajijjāsi¹² samasāṇagataṃ, jāṭā ca¹³ keṇā¹⁴ ito Maṇḍavya¹⁵ dakkhiṇeyyānaṃ akoridānaṃ keṇā jāṭā¹⁶ tava kadḍhā¹⁷, ajjānā¹⁸ vattthā¹⁹ ti akkhorāsi²⁰ cāmināni vattthāni, paridappānaṃ²¹ va²² ti rummarūpam²³ jhakkāsi²⁴ tva mukhaṃ dighamāsaṇḍāpa²⁵ parūḷḷam²⁶, pajam imam²⁷ ti imam evarūpam²⁸ anāḷḷakammāḷḷam²⁹ jāṭā³⁰ jhakkāsi³¹ rummarūpam³², na jāṭālinam³³ ti eṇam jāṭānaṃ imam appapaṇḍam³⁴ pajam tāyinaṃ na vattthoti, silāṇḍam³⁵ ti rūpakammā³⁶ va imasam³⁷ vatttham³⁸ paritthā³⁹ kanti, yesam⁴⁰ ti duso⁴¹ yesam⁴² va virājjamāsaṇḍam⁴³ kammāsaṇḍam⁴⁴ rūpakasavā⁴⁵ arahaṇto⁴⁶ tesa⁴⁷ dinnam⁴⁸ mahapphalam⁴⁹.

23

„Tasmā ivam¹ tāta ito paṭṭhāya evarūpānaṃ dussallānaṃ adatvā² loke appasamapattilābhīno pañcābhinnā³ dhammika-saṃsārabhāṇḍamā⁴ ca pāceka⁵ budhā⁶ ca (adā: ye?) suṇi⁷ tesaṃ dānam⁸ dāhi, ehi⁹ tāta tava kulapaka¹⁰ amātesadham¹¹ pāyevā¹²

¹ C¹ ivam. ² B¹ adā: imam pāṭhamāha. ³ C¹ akhorāsi, C² akhorāsi. ⁴ C¹ dāhi. ⁵ C¹ B¹ -va. C² chārupadānaṃ -va. ⁶ B¹ B² -va. ⁷ C¹ -va. ⁸ C¹ -va. ⁹ C¹ -va. ¹⁰ B¹ B² -va. ¹¹ C¹ B¹ -va. ¹² C¹ B¹ -va. ¹³ C¹ B¹ -va. ¹⁴ C¹ B¹ -va. ¹⁵ C¹ B¹ -va. ¹⁶ C¹ B¹ -va. ¹⁷ C¹ B¹ -va. ¹⁸ C¹ B¹ -va. ¹⁹ C¹ B¹ -va. ²⁰ C¹ B¹ -va. ²¹ C¹ B¹ -va. ²² C¹ B¹ -va. ²³ C¹ B¹ -va. ²⁴ C¹ B¹ -va. ²⁵ C¹ B¹ -va. ²⁶ C¹ B¹ -va. ²⁷ C¹ B¹ -va. ²⁸ C¹ B¹ -va. ²⁹ C¹ B¹ -va. ³⁰ C¹ B¹ -va. ³¹ C¹ B¹ -va. ³² C¹ B¹ -va. ³³ C¹ B¹ -va. ³⁴ C¹ B¹ -va. ³⁵ C¹ B¹ -va. ³⁶ C¹ B¹ -va. ³⁷ C¹ B¹ -va. ³⁸ C¹ B¹ -va. ³⁹ C¹ B¹ -va. ⁴⁰ C¹ B¹ -va. ⁴¹ C¹ B¹ -va. ⁴² C¹ B¹ -va. ⁴³ C¹ B¹ -va. ⁴⁴ C¹ B¹ -va. ⁴⁵ C¹ B¹ -va. ⁴⁶ C¹ B¹ -va. ⁴⁷ C¹ B¹ -va. ⁴⁸ C¹ B¹ -va. ⁴⁹ C¹ B¹ -va.

aroge karissāmi¹ vacanaṃ vaivā occitṭhakaṇḍjikam² gāhāpetā
 ndakacātiyaṃ³ pakkhipitvā soḷasaṃnaṃ brāhmaṇasahaasānaṃ
 mukhe⁴ asiddhapesi. Ekeko paṇḍit⁵ puñchanta⁶ va utṭhahi⁷.
 Atha te brāhmaṇā „imehi caṇḍālucchitṭhakaṇḍ⁸ pīta⁹“ ti
 4 abrahmaṇe karimā. Te lajjitā Bārānasīto nikkhamitvā Mejjha-
 ratṭham¹⁰ gantvā Mejjharatṭhā¹¹ caṇṭike vasimā. Mandavyo
 paṇa tatṭh¹² eva vaasi. Tada Vettavatīnagarāṃ upanissāya
 Vettavatīnadittre Jātimanta¹³ nāṃ¹⁴ eko brāhmaṇo pabbajito jātū
 nissāya mahantaṃ mānaṃ akāsi. M. „etassa mānaṃ bhindissā-
 10 mi¹⁵“ taṃ tñānaṃ āgantvā tassāsaṃne uparīsote vasaṃ kappesi.
 So ekadivasaṃ dantakatṭham¹⁶ khādītva imaṃ dantakatṭham
 „Jātimantassa jaṭaso laggatā¹⁷“ ti adhiṭṭhāya nadiyaṃ pātesi.
 taṃ¹⁸ tassā udakam ānanta¹⁹ jaṭaso laggi. So taṃ divā
 va „nassa vasala²⁰“ ti vatvā „koto ayaṃ kāḷakappi āgata²¹,
 15 upadhāressāmi na²²“ ti uddhasotaṃ gacchanta M-am divā
 „kimjātiko sīti²³“ pucchī. „Caṇḍālo ‘amīti²⁴. „Tayā nadiyā
 dantakatṭham²⁵ pātita²⁶“ ti. „Āma mayā²⁷“ ti. „Nassa vasala
 caṇḍālo kāḷakanni, mā idha vaasi, heṭṭhāsote²⁸ va²⁹“ ti vatvā
 heṭṭhāsote vasantenāpi tena pātito dantakatṭhe patisotaṃ
 20 āgantvā jaṭaso lagganta³⁰ so³¹ „nassa vasala, sace idha va-
 sissasi sattame divase sattaḍḍhā muddham³² phalissasīti³³“ āha.
 M. „sac³⁴ āham etassa kuffhissāmi etāṃ me arakkhitaṃ bhā-
 vissasi, upāya³⁵ ev³⁶ assa mānaṃ bhindissāmi³⁷“ sattama divase
 suriyoggamanam³⁸ nivāresi. Manussa³⁹ abhāḷhā⁴⁰ Jātimanta⁴¹
 25 tūpaṇaṃ upasāṇkamitvā „bhanta tumhe suriyoggamanam na
 detthā⁴²“ ti pucchāmo. So āha: „nā me taṃ kammaṃ, adittre
 paṇ⁴³ eko caṇḍālo vasati, tasy⁴⁴ etam⁴⁵ kammaṃ bhavissati⁴⁶.
 Manussa⁴⁷ M-am⁴⁸ upasāṇkamitvā „tumhe bhanta suriyasā⁴⁹ ag-

¹ C² aroḥ-, B² gāhāpetā corr. to -kāhāpetā. ² B² mukhe. ³ B² puñch-. C²
 puñch-. ⁴ C² utṭhi. ⁵ C² -lucchitṭhakaṇḍ, B² -lucet-, B² -lucetṭhakaṇḍ corr. to
 -lucchi-. ⁶ B² majhe-. ⁷ B² attā anantaṃ gantvā. ⁸ B² āp-, C² āp-,
 corr. to āpā-. ⁹ all three MSS. -to. ¹⁰ B² -tan. ¹¹ C² and all an. ¹² all
 three MSS. abhā-. ¹³ C² -ti, C² -to.

gantuṃ¹ na deṭṭhā² 'ti pucchimāsu. „Āmāvuso" ti. „Kiṃ-
kāraṇaṃ". „Tumhākaṃ kulāpakantāpasā³ māṃ niraparādhāni
abhihepi, tasmān āgantuṃ khamāpanatthāya mama pādesu patito
suriyaṃ vissajjesāmi"⁴. Te gantuṃ taṃ kaḍḍhantaṃ ānetvā
M-assa pādamūle nipajjāpetvā khamāpetvā āhaṃsu: „suriyaṃ
vissajjetha bhante" ti. „Na sakkā vissajjetuṃ, sac' āhāsi
vissajjesāmi imassa sattadhā muddhā pbalissatī"⁵. Atha⁶
„bhante kiṃ karaṃaṃ" 'ti. So „mattikāpiṇḍaṃ" āharathā⁷ 'ti
āharāpetvā⁸ „imam tāpasasā ete thapetvā tāpasāni otāretvā
udahe thapethā"⁹ 'ti thapāpetvā suriyaṃ vissajjesi. Suriyaṃniṃ
hi pahatamatto mattikāpiṇḍo sattadhā bhijji, tāpaso udahe
nimujji. M. taṃ dametvā „kahaṃ na kho" soḷasa brāhmaṇa-
suhaseṇi vasaṇtī¹⁰ upadhārento „Mejjharaṇḍo santike" ti
ātvā „te damessāmi"¹¹ iddhiyā gantuṃ nagarasāmaṇṭe ataritvā
pattam ādāya nagare piṇḍāya evarī¹². Brāhmaṇā taṃ diṇvā
„āyaṃ idha ekadvēdivasaṃ vasaṇto pi amhe appatitṭhe karissā-
tī"¹³ varena gantuṃ „mahārāja mārākaṃ¹⁴ eko vijjādhara¹⁵ āgato,
gaṇhāpettha naṃ" ti raṇḍo ārocesuṃ. Rājā „ādhū"¹⁶ 'ti sam-
paticehi. M. pi missakabhuttaṃ ādāya aññatarāni kodḍam
niṇḍāya piṭṭhikāya nisīno bhūjati. Atha naṃ¹⁷ aññavahitakaṃ
āhāraṃ paribhūjamaṇam eva raṇḍā pahitapurisā asiṇā¹⁸ pa-
haritvā jivitaḥkhayaṃ pāpesuṃ. So kālaṃ katvā Brahmaḷoke
nibbatti. Imasmiṃ kira jātake B. kodḍamako ahoṣi, so ten'
eva paratantiyuttabhāvena¹⁹ jivitaḥkhayaṃ pāponi. Devatā
kuñjitvā sahalam eva Mejjharaṇḍhaṃ²⁰ uṇhakallavasaṇā²¹ vasaṇ-
petvā²² raṇḍhaṃ aratṭham akaṃsu. Tena vuttam²³:

11. Upahaṇḍamāno²⁴ Mejjhā²⁵ Māraṅgaṇḍhaṃ yaṇassio

vapārisajjo²⁶ uccihāno Mejjharaṇḍhaṃ²⁷ tadā abhū²⁸ ti. 24.

¹ B¹ āgacchissamāsu. ² B² -pato-. ³ B³ adda naṃ. ⁴ B⁴ -ta-. ⁵ C⁵ B⁵.
⁶ B⁶ adda ādā. B⁷ add. ⁷ B⁷ cassa. ⁸ C⁸ -tāso. ⁹ C⁹ -dhāsi, C¹⁰ -dhāsi.
¹⁰ C¹⁰ amhe ahaṃ naṃ. ¹¹ B¹¹ adda gantuṃ. ¹² C¹² -sattabhāṇa, B¹³ matti-
gutta-. ¹³ B¹⁴ mejjharaṇḍha. ¹⁴ B¹⁵ uṇhakukkūlavasaṇam. ¹⁵ B¹⁶ vasiṭvā. ¹⁶ C¹⁷
amhe t. v. ¹⁷ B¹⁸ -so, C¹⁹ upahaṇḍamāno, C²⁰ upahaṇḍavasaṇo. ¹⁸ sp C¹⁸; C¹⁹
-so. B¹⁹ mejjha. ¹⁹ C²⁰ -jje. ²⁰ so C²¹ B²² for -rājā? C²² mejjharaṇḍhaṃ. ²¹ C²³
addhaḥ, B²⁴ tadā abhū.

S. i. d. ä. „un nān“ eva polko pi Udano-pāṭṭhūjite¹ viṇeṭṭhite² yerā³ ti vaitā j. a. i. „Tadā Maṇḍaryo Eteno abosi. Mālaṅgapāṇḍite⁴ ahun evā“ ti. Mālaṅga-jātakam.

2. Citta-Sambhūta-Jātakam.

- 3 Sabbam naranam aaphalam accinnam ti. Ilan S. J. v. āyasmato Mahākaṣapaṇṇa pīṇamāyāse dve sandhivāhāre⁵ z. k. Te kira aññamaññam appapīṭṭhatahoga⁶ paramavissāṭṭhā abesum. pi-
dāya anantāpi skato va gacchanti skato va āgacchanti. viṇabberisum
na rakkeṇti, Dhammasambhāyam bhikkhū tesam yeva vesāsam vapu-
14 yumāṇū⁷ nūḷḷam. S. āgautvā „kāya un ‘tiha bhikkhavo z. k. v.“
ti pucchivā „amāya nāma“ ti vutto „anacchariyam bhikkhavo imesam
ekameva attabhāva viṇeṭṭhittam“, porāṇakapāṇḍitā tial cattāri bha-
vantarāni gacchantāpi nittatthivam⁸ na vijāḍham yerā⁹ ti vaitā n. ā. i.

- A. Avantiratthe Ujjenīyam¹⁰ Avyūṭṭimāhārājā nāma
15 r. kāresi. Tadā Ujjenīyā¹¹ bāhi caṇḍālagāmaḥo hori¹². M.
tattha vābhatti. Aparo pi attā tass¹³ eva mātucchāputte lutvā
nīḷḷanti. Temu eko Citta nāma abosi, eko Sambhūta nāma¹⁴.
Te abho pi vāyappattā caṇḍālarasādhopannam nāma sippam
ngganhivā ekadivāsam „Ujjeninagaradvāre“ sippam dāsa-
16 sāmā¹⁵ ti eko uttaradvāre sippam dāsaṇṇi eko pācūadvāre¹⁶.
Tasmā¹⁷ ca nagare dve dīṭṭhomaṅgalikāyo abesum eka vāthi-
dhitā eka purāḷānāḷhitā. Tā¹⁸ bahukkhāḍavīyabhojanīyamallā-
caṇḍhādini¹⁹ gahāpetvā „uyyānukillikam kīḷṣāṇā“ ti eka
uttaradvārena nikkhami eka pācūadvārena²⁰. Tā te caṇḍāla-
20 putte sippam dāsente diavā „ka ere“ ti pucchivā „caṇḍāla-
puttā“ ti sutvā „apassitabhojuttukam vata paṇḍinā“ ti

¹ C¹ -to. ² C² pīṭṭhake. C³ vīṭṭhake. C⁴ vīṭṭhake corr. to vīṭṭhite. ⁵ C⁵ adda pana. ⁶ C⁶ -the. ⁷ C⁷ vāyappante. ⁸ C⁸ vīṇeṭṭhite. ⁹ C⁹ attā. ¹⁰ C¹⁰ mātā. corr. to mātā. ¹¹ C¹¹ -yūṭṭam. ¹² C¹² nūḷḷam. ¹³ C¹³ adda abosi. ¹⁴ C¹⁴ -na. ¹⁵ C¹⁵ -mi. ¹⁶ C¹⁶ -rena. ¹⁷ C¹⁷ -yeva corr. to eva. ¹⁸ C¹⁸ tasmā. ¹⁹ C¹⁹ tasmā. ²⁰ C²⁰ dāsaṇṇi. ²¹ C²¹ dāsaṇṇi. ²² C²² dāsaṇṇi. ²³ C²³ dāsaṇṇi. ²⁴ C²⁴ dāsaṇṇi. ²⁵ C²⁵ dāsaṇṇi. ²⁶ C²⁶ dāsaṇṇi. ²⁷ C²⁷ dāsaṇṇi. ²⁸ C²⁸ dāsaṇṇi. ²⁹ C²⁹ dāsaṇṇi. ³⁰ C³⁰ dāsaṇṇi. ³¹ C³¹ dāsaṇṇi. ³² C³² dāsaṇṇi. ³³ C³³ dāsaṇṇi. ³⁴ C³⁴ dāsaṇṇi. ³⁵ C³⁵ dāsaṇṇi. ³⁶ C³⁶ dāsaṇṇi. ³⁷ C³⁷ dāsaṇṇi. ³⁸ C³⁸ dāsaṇṇi. ³⁹ C³⁹ dāsaṇṇi. ⁴⁰ C⁴⁰ dāsaṇṇi. ⁴¹ C⁴¹ dāsaṇṇi. ⁴² C⁴² dāsaṇṇi. ⁴³ C⁴³ dāsaṇṇi. ⁴⁴ C⁴⁴ dāsaṇṇi. ⁴⁵ C⁴⁵ dāsaṇṇi. ⁴⁶ C⁴⁶ dāsaṇṇi. ⁴⁷ C⁴⁷ dāsaṇṇi. ⁴⁸ C⁴⁸ dāsaṇṇi. ⁴⁹ C⁴⁹ dāsaṇṇi. ⁵⁰ C⁵⁰ dāsaṇṇi. ⁵¹ C⁵¹ dāsaṇṇi. ⁵² C⁵² dāsaṇṇi. ⁵³ C⁵³ dāsaṇṇi. ⁵⁴ C⁵⁴ dāsaṇṇi. ⁵⁵ C⁵⁵ dāsaṇṇi. ⁵⁶ C⁵⁶ dāsaṇṇi. ⁵⁷ C⁵⁷ dāsaṇṇi. ⁵⁸ C⁵⁸ dāsaṇṇi. ⁵⁹ C⁵⁹ dāsaṇṇi. ⁶⁰ C⁶⁰ dāsaṇṇi. ⁶¹ C⁶¹ dāsaṇṇi. ⁶² C⁶² dāsaṇṇi. ⁶³ C⁶³ dāsaṇṇi. ⁶⁴ C⁶⁴ dāsaṇṇi. ⁶⁵ C⁶⁵ dāsaṇṇi. ⁶⁶ C⁶⁶ dāsaṇṇi. ⁶⁷ C⁶⁷ dāsaṇṇi. ⁶⁸ C⁶⁸ dāsaṇṇi. ⁶⁹ C⁶⁹ dāsaṇṇi. ⁷⁰ C⁷⁰ dāsaṇṇi. ⁷¹ C⁷¹ dāsaṇṇi. ⁷² C⁷² dāsaṇṇi. ⁷³ C⁷³ dāsaṇṇi. ⁷⁴ C⁷⁴ dāsaṇṇi. ⁷⁵ C⁷⁵ dāsaṇṇi. ⁷⁶ C⁷⁶ dāsaṇṇi. ⁷⁷ C⁷⁷ dāsaṇṇi. ⁷⁸ C⁷⁸ dāsaṇṇi. ⁷⁹ C⁷⁹ dāsaṇṇi. ⁸⁰ C⁸⁰ dāsaṇṇi. ⁸¹ C⁸¹ dāsaṇṇi. ⁸² C⁸² dāsaṇṇi. ⁸³ C⁸³ dāsaṇṇi. ⁸⁴ C⁸⁴ dāsaṇṇi. ⁸⁵ C⁸⁵ dāsaṇṇi. ⁸⁶ C⁸⁶ dāsaṇṇi. ⁸⁷ C⁸⁷ dāsaṇṇi. ⁸⁸ C⁸⁸ dāsaṇṇi. ⁸⁹ C⁸⁹ dāsaṇṇi. ⁹⁰ C⁹⁰ dāsaṇṇi. ⁹¹ C⁹¹ dāsaṇṇi. ⁹² C⁹² dāsaṇṇi. ⁹³ C⁹³ dāsaṇṇi. ⁹⁴ C⁹⁴ dāsaṇṇi. ⁹⁵ C⁹⁵ dāsaṇṇi. ⁹⁶ C⁹⁶ dāsaṇṇi. ⁹⁷ C⁹⁷ dāsaṇṇi. ⁹⁸ C⁹⁸ dāsaṇṇi. ⁹⁹ C⁹⁹ dāsaṇṇi. ¹⁰⁰ C¹⁰⁰ dāsaṇṇi.

gandhadakena akkhini dhavitvā¹ nivattimhu. Mahājano² „aro³
 dutthacandāla, tamhe nissāya mayam amālakāni corābhhattādini
 na labhimhā⁴“ ti te ubho pi bhātiko pothetvā anayavyasanani
 pāpesi⁵. Te patiladdhassasānā utthāya aḍḍamāññassa santikam
 gacchantā akāsmiṁ ihānā samāgantvā aḍḍamāññassa tam
 dukkhupputtim ārocetvā roditvā paridevitvā⁶ „kin ti karissāmi⁷
 ‘ti cintetvā⁸ „imam⁹ amhakaṁ jātum nissāya dukkham uppaa-
 sam. candālakammam kātum na sakkhissāmi“, jātum patiecha-
 detvā brāhmanagāmāyavayaggena¹⁰ Takkesham gantvā sippam
 ccaṇṇhissāmi¹¹. ‘ti sanetiṭṭhānam katvā tattha gantvā dham- 16
 mauterāsiḥka dīśāpamokkhācariyassa santiko sippam paṭṭha-
 pesum. Jambudīpatale dya kira candāla jātum patiechadetvā¹²
 sippam uggaṇṇhotiti sūyittha. Teas Cittaṇḍitasas sippam
 niṭṭhātam, Sambhūtasas na tāva niṭṭhāti¹³. Ath¹⁴ ekadivasa-
 eko gāmayasi¹⁵ „brāhmanavācanakam¹⁶ karissāmi¹⁷“ acariyaḥ 12
 nimantat. Tam eva¹⁸ rattim deva vassitvā¹⁹ magge kaṇḍarā-
 diṇi pūreḥ. Acariya pāta va Cittaṇḍitam pakkosetvā
 „tāta ubho gantum na sakkhissāmi, tvaṁ māpavahi siddhim
 gantvā maḍgalam vatvā tamhehi luddham bharjivā amhehi
 luddham āharā²⁰“ ti pesesi. So „ādhā²¹“ ti mānavako²² 20-
 betvā gato. Yāva mānavā nahāyaoti c’ eva mukhāni ca dho-
 vaoti tāva manussā pāyasaṁ vaddhetvā „niḥbāṇi²³“ ti ṭhaṇ-
 sandi. Mānavā taamim anbhūte yeva āgantvā nisidimhu.
 Manussā dukkhiḍodakam datvā tesam parato patiyo ṭhaṇesum.
 Sambhūto muddhādhātuko²⁴ viya kutvā attalo ti saṁhāya pā- 21
 yāsapinḍam akkhipitvā²⁵ mukhe ṭhaṇesi, so tassā ādittasayogale
 viya mukham dahi²⁶, so kappamāno satim anupatthāpetvā
 Cittaṇḍitam oloketvā candālabbhāsatya „avam²⁷ kha²⁸“ ti 22

¹ Hā adda va. ² Hā -aḥ. ³ Hā hāsi. ⁴ Hā -am. ⁵ Hā adda bhāṭika. ⁶ Hā
 anivetvā. ⁷ Cā -lāsi. ⁸ Hā -mā ti. ⁹ Cā -vayaggena. ¹⁰ Hā adda brāhman-
 gāmāyavayaggena takkesam gantvā. ¹¹ Cā -gāṇam. Hā -gāṇam. ¹² Hā -
 MSc. -l. ¹³ Hā -akkam. ¹⁴ Cā -amim. ¹⁵ Cā -vati. ¹⁶ Cā -māsi. ¹⁷ Cā
 maddhāsi. Hā -laddha. ¹⁸ Cā -akkhāsi. ¹⁹ Hā -lāsi. ²⁰ Hā -eva. ²¹ Cā
 khaṇḍa. Hā -khaṇḍa. Cā -khaṇḍa.

āha. So pi tath' eva satim' anupatthapetvā caṇḍalabhāṣāya'
 „niggala' niggala'“ ti āha. Māpavā aññamaññaṃ oloketvā
 „kiṃbhūṣā nām' esā“ ti vadāhanu. Cittapandito maṅgalam
 abhāsī. Māpavā' nikkhamitvā vaggavagga' hutvā tattha tattha'
 5 oisiditvā bhāṣaṃ sodhenta „caṇḍalabhāṣā“ ti satvā „are
 dutthacaṇḍalā, ettakaṃ kalam' 'brāhmaṇā v' amhā" ti vatvā
 vaṇḍayitthā'“ ti ubho pi ne' pothayimha. Ath' eko sapparisa
 „apethā" ti vāretvā „ayam' tumbhakaṃ jātiyā dāso, gacchattha,
 kathaciā eva" pabbajitvā jīvathā' ti te uyyojesi. Māpavā
 10 tesam' caṇḍalabhāvaṃ ācariyaṃ ārocesuṃ. Te pi araññaṃ
 pavasitvā isipabbajjāṃ pabbajitvā nacirass' eva' tato cavitvā
 Neraṇḍarāya tīre migiyā kucchimim' nibhattimha. Te mātā-
 kucchito nikkhantakālato patthāya ekato vicaranti, vinābhavi-
 tuṃ na sakkonti. Te ekadivasam' gocaram' gahetvā ekasmin
 15 rakkhamūle sīṣaṃ sīṣaṃ siṅgaṃ siṅgaṃ tondona tondona
 alliyapetvā romanthayamāna' ihito divā eko luddo' satim'
 khipitvā ekappahāraṃ' eva jīvita' voropeṇi. Tato cavitvā
 Nammodātīre' ukkusaṇiyam' nibhattimha. Tatrāpi te vad-
 dhippatte' gocaram' gahetvā sīṣaṃ sīṣaṃ tondona tondona
 20 alliyapetvā ihito divā eko yaṭṭhifuddako ekappahāraṃ' eva
 baandhitvā vadhi. Tato pana cavitvā Cittapandito' Kosambā-
 yaṃ parohitaṃsa puttā hutvā nibbanti'. Sambhūtapandito
 Uttarapaccālarāṇḍo puttā hutvā nibbatti. Te nāmagahayā-
 divasato patthāya aittano jātīm' aprāhanu. Tesu' Sambhūta-
 25 pandito nirantaram' saritum' sakkonto catuttam' caṇḍalajātīm' eva
 amasaṃsati, Cittapandito paṭipāpiyā catasso pi', (add: so?) soḷasa-
 vassakāle nikkhamitvā Himavantaṃ pavasitvā isipabbajjāṃ

1 pā add: eva, B' even. 2 B' omitt: niggala. 3 C' niggala niggala, B' niggala.
 4 B' add: lakk. 5 C' only: so tattha. 6 B' caṇḍalabhāṣā. 7 C' omitt:
 B' brahmaṇā. 8 C' vāletthi. 9 B' te. 10 B' as. 11 C' chosamāya, C'
 āraṇḍiya. 12 C' romanthā. B' romanthayamāna: corr. to romanthā. B'
 romāyamaṇa. 13 B' luddako. 14 B' rammodāṭīre. 15 B' vadhi. 16 C'
 add: pana riva, C' pana cavitvā cittapandito. 17 C' omitt: nibbanti. 18 B'
 omitt: man. 19 B' teso jātīyo in the place of pi.

pabbajjivā jhānākkhinnā¹ nibhattetvā jhānasukkhena vttinā-
mento² vasi. Sambhūtapāṇḍito pītu accayena chattam ussa-
pettā chattamaṅgaladivase³ yeva mahājānanaṁjhe maṅgala-
gītam katvā udānavasena dve gāthā abhāsi. Tam antvā „am-
bhakāhi rañño maṅgalagītaṁ“ ti orodhāpi gandhabbāpi tam eva
gītāni gāyanti, anukkamena „rañño piyagītaṁ“ ti sabbe pi
magaravāsina tam eva gāyanti. Cittapāṇḍito Himavanta-padese
vsaanto yeva „kin nu kho mama bhātikena Sambhūtena chat-
tam luddham udāhe na tava“ ti upadhārento luddhabhavam
ñatvā „navarajjam⁴ idāni idāni“ bodhetum na⁵ sakkhissāmi⁶,
mahallakakāle naṁ upasamkamitvā dhammam kathetvā pabbā-
jesāmi⁷ cinteivā paṇḍasa vassāni agantvā⁸ rañño putta-
dhitāhi vaṇḍhitakāle luddhiyā gantvā uyyāse otaritvā maṅgala-
silāpatte svanaṇḍapaṭima⁹ xiya niddi. Tasmā khaṇe eko
dārako¹⁰ tam gītāni gāyanto dārāni uddharati. Cittapāṇḍito
tam pakkaṁ. So agantvā vaṇḍitvā¹¹ attihāsi. Attha naṁ kha:
„tvam pāto paṭṭhāya imam eva gītāni gāyasi, kin aññam na
jānāsīti“. „Bhante aññāni pi bahūni jānāmi, imāni pana me“
rañño piyagītaṁ, tasmā imāni¹² eva gāyāmi¹³. „Atthi pana
rañño gītaṁ paṭigītaṁ gāyanto“ ti. „N¹⁴ atthi bhante“ ti.
„Sakkhissasi pana tvam paṭigītaṁ gāyitum“ ti. „Jānāto
sakkhissāmi¹⁵“. „Tena hi tvam rañña¹⁶ dvisu gīteṁ gāyhesu“
idam sayam¹⁷ katvā gāyhesu¹⁸ ti gītāni darvā¹⁹ „gantvā“ rañño
santiko gāyi²⁰, rājā te pasādetvā mahantaṁ āsariyaṁ daṁsa-
ti²¹ uyyjesi. So eḷḷhaṁ maṁu santikaṁ gantvā attānaṁ
ulūṁkārapetvā rājadvāraṁ gantvā „eko kira dārako tumhehi
saddhiṁ paṭigītaṁ gāyissatīti“ rañño ārocāpetvā „āgacchatu“
ti vutta gantvā vaṇḍitvā²² „tvam kira tāta paṭigītaṁ gāyissa-

¹ H² - nā. ² H² - mava. ³ - galika. ⁴ H² - na. ⁵ H² - nua. ⁶ H² - ahi
gāyitvāpi. H² - gantvāpi. ⁷ H² - nā. C² - amhi na. ⁸ C² - mi. ⁹ C² - ag. ¹⁰
H² - ahi. rañña. ¹¹ H² - ag. ¹² C² - rañña. ¹³ C² - amhi gāyissāmi. ¹⁴ C² - na.
yeva. C² - tava. H² - sayam. ¹⁵ C² - gāyissā. C² - gāyissā. H² - gāyissā. ¹⁶ C² -
bhātā. ¹⁷ C² - ahi. ¹⁸ C² - ag. ¹⁹ C² - na. ²⁰ C² - gāyissā. ²¹ C² -
H² - ānantaṁ. ²² H² - ānantaṁ.

[illegible]

Tato dārako pañcamam gāham Aha:

4. Na cāṇaṁ 'Cūto', sutam aññāto me.

101* ca me etam aṭṭham ukaṃsi.

2211250000 000000 000000 000000

And 10 years' experience teaches 'd. 20

10

Tamha etiam est ad hunc modum scriptum: etc. et magis est
etiam etiam.

Tum sūtvā rajā „so mama bhāṭa Citto bhavissati, idāṁ
 eva nam gantvā passissāmīti” purice ānāpento gāthū-
 dvayam āha:

14

a. Yojanito ya rajanthe sukate chitasibbane.

kuccāṇi nāgānaṁ bandhāttha, gireyyaṁ patimubbestha. 30.

• Abhildungen: Heringsköpfe.

«Глаголю и знаю, да собою живу».

ajj' ny' aliam' ussadam tuu zamissam

10

gatt" eva dokkiasal" lial nialnan ti. 31.

Таблица 1. Влияние температуры и влажности на скорость роста и развития личинок *Chironomus tentans* 7-го поколения

So evam vācā vararatham" abhirūḍha śighram gantvā
 nyyāṇdvāre ratham tṛpētvā Cittaṣaṇḍitam upasaṅkhamitvā
 vanhītvā vāmanāntam mīlano tṛṭṭhamānaso nṛtham gā-
 tham āha.

२. *Śatadāśabha*¹² vata me ahoḥ!

զանիւ արքունի քարտայն անյիւր.

[illegible]

diver patito ermano 'ham asmiti. 32

1

¹ H₂O add. to ² all listed H₂S. ³ A₁ add. ⁴ C₁ add. ⁵ C₂ add. ⁶ C₃ add. ⁷ C₄ add.

10 *āpi* *nu* *vā* *dhanaḥ*, *āpi* *nu* *ī* *dhanaḥ* 11 *āpi* *śaśṭākoḥ*, 12 *āpi* *śaśṭākoḥ* 13 *śaśṭākoḥ* 14 *śaśṭākoḥ* 15 *śaśṭākoḥ* 16 *śaśṭākoḥ* 17 *śaśṭākoḥ* 18 *śaśṭākoḥ* 19 *śaśṭākoḥ* 20 *śaśṭākoḥ* 21 *śaśṭākoḥ* 22 *śaśṭākoḥ* 23 *śaśṭākoḥ* 24 *śaśṭākoḥ* 25 *śaśṭākoḥ* 26 *śaśṭākoḥ* 27 *śaśṭākoḥ* 28 *śaśṭākoḥ* 29 *śaśṭākoḥ* 30 *śaśṭākoḥ* 31 *śaśṭākoḥ* 32 *śaśṭākoḥ* 33 *śaśṭākoḥ* 34 *śaśṭākoḥ* 35 *śaśṭākoḥ* 36 *śaśṭākoḥ* 37 *śaśṭākoḥ* 38 *śaśṭākoḥ* 39 *śaśṭākoḥ* 40 *śaśṭākoḥ* 41 *śaśṭākoḥ* 42 *śaśṭākoḥ* 43 *śaśṭākoḥ* 44 *śaśṭākoḥ* 45 *śaśṭākoḥ* 46 *śaśṭākoḥ* 47 *śaśṭākoḥ* 48 *śaśṭākoḥ* 49 *śaśṭākoḥ* 50 *śaśṭākoḥ* 51 *śaśṭākoḥ* 52 *śaśṭākoḥ* 53 *śaśṭākoḥ* 54 *śaśṭākoḥ* 55 *śaśṭākoḥ* 56 *śaśṭākoḥ* 57 *śaśṭākoḥ* 58 *śaśṭākoḥ* 59 *śaśṭākoḥ* 60 *śaśṭākoḥ* 61 *śaśṭākoḥ* 62 *śaśṭākoḥ* 63 *śaśṭākoḥ* 64 *śaśṭākoḥ* 65 *śaśṭākoḥ* 66 *śaśṭākoḥ* 67 *śaśṭākoḥ* 68 *śaśṭākoḥ* 69 *śaśṭākoḥ* 70 *śaśṭākoḥ* 71 *śaśṭākoḥ* 72 *śaśṭākoḥ* 73 *śaśṭākoḥ* 74 *śaśṭākoḥ* 75 *śaśṭākoḥ* 76 *śaśṭākoḥ* 77 *śaśṭākoḥ* 78 *śaśṭākoḥ* 79 *śaśṭākoḥ* 80 *śaśṭākoḥ* 81 *śaśṭākoḥ* 82 *śaśṭākoḥ* 83 *śaśṭākoḥ* 84 *śaśṭākoḥ* 85 *śaśṭākoḥ* 86 *śaśṭākoḥ* 87 *śaśṭākoḥ* 88 *śaśṭākoḥ* 89 *śaśṭākoḥ* 90 *śaśṭākoḥ* 91 *śaśṭākoḥ* 92 *śaśṭākoḥ* 93 *śaśṭākoḥ* 94 *śaśṭākoḥ* 95 *śaśṭākoḥ* 96 *śaśṭākoḥ* 97 *śaśṭākoḥ* 98 *śaśṭākoḥ* 99 *śaśṭākoḥ* 100 *śaśṭākoḥ*

15. Jati naraṇam adhamā janinda
 caṇḍālayōni dipadākanitthā¹,
 sakehi kammehi supāpakehi
 caṇḍālegabbhe avasinha pobbe. 39.
16. Caṇḍālāhumba Avantiṇa² miḍa Nerañjaram pati
 ukkura Naminaddātre, ty-ajja brāhmanakhattiyā. 40.

[illegible]

1 B4 tri- 2 B4-humhū avatū 3 B4 ramme- 4 B4 adds hi. 5 B4 stāhau.
 6 phalanṭ janīd - - - āntarāśāśa wantiṅ hi C4. 7 C4 sūti dāśāh. 8 C4
 parāśāśa- 9 C4 tūmā. 10 so C4; C4 tādāh na āyamaṁ B4 naḥ āyamaṁ
 cori, so na hi- 11 B4 adds etā. 12 B4-dāś cori to dāś. 13 B4-tri- 14
 C4 rūpi-. 15 B4 vīh-. 16 B4 naṁtā. 17 B4-śūdhivāśa. 18 C4 adds mūpā
 19 B4 drī-. 20 so, bōh MSS 21 C4 āhumhū. 22 B4-tri 23 B4-phāṁtā.
 24 B4 adds ākūm. 25 B4 rammedāśa 26 B4 nīhāśāśāh. 27 B4 tādāh.

ti te mayam ajja brahmasakkhantiya¹ jati. uttam Keesambhiyaka brahmasakula
abhaato, tiam idha raja jati ti.

Evam aasa² attira³ himakajatiyo pakasavva⁴ illanti imasapi
jatiya⁵ ayusamkharaparittatam⁶ dassavva⁷ pumhassa⁸ asadham
janento catasse⁹ gatha¹⁰ abhida¹¹:

17. Upaniyati¹² jivitam appamāya,
jarōpanitassa na santi tēna,
karohi Pañcāla mam¹³ eta¹⁴ vākyam,
mā kāsī kamudni dukkhadrayāni¹⁵. 41.

18. Upaniyati¹⁶ jivitam appamāya,
jarōpanitassa na santi tēna,
karohi Pañcāla mam¹⁷ eta¹⁸ vākyam,
mā kāsī kamudni dukkhapphalāni. 42.

19. Upaniyati¹⁹ jivitam appamāya,
jarōpanitassa na santi tēna,
karohi Pañcāla mam²⁰ eta²¹ vākyam,
mā kāsī kamudni rajasaktāni. 43.

20. Upaniyati²² jivitam appamāya,
vannadi jarā hanti narassa jiyato
karohi Pañcāla mam²³ eta²⁴ vākyam,
mā kāsī kamudni²⁵ ubbaya²⁶ papattiya²⁷ ti. 44.

Kattha upanīyati²⁸ mahārāja idam jivita²⁹ mamam upapattiya³⁰, idam
hi imasam apanāsam appamāyam³¹ saṃkharaparittatāya pi (hūlparittatāya pi)³²
parittam³³ uttara³⁴ samāno tēnagge³⁵ nassābhindumiddham, na santi tēna³⁶ ti na hi
25 jarōpanitassam upanīyasse³⁷ pumhassa³⁸ tēna³⁹ citta⁴⁰ bandh⁴¹, mameta⁴² vākyam ti
mama etam vacanam, mā kāsī mā kamudnī⁴³ dukkhadrayāni⁴⁴ bho pumhassa⁴⁵ spāṣṭhivā
vīryāṇi⁴⁶ dukkharapāṇāni⁴⁷ kamudni⁴⁸ kati, dukkhapphalāni⁴⁹ dukkha-
vīryāṇi⁵⁰, rajasaktāni⁵¹ tēnaggena⁵² abhinna⁵³ant, vacanam ti jivita⁵⁴ssa
nassāsa⁵⁵ aritavannadi⁵⁶ jarā hanti, vīryā⁵⁷ papattiya⁵⁸ ti uttara⁵⁹nto⁶⁰ vīrya⁶¹ up-
30 papattiya⁶².

¹ jati evam aasa. ² jati - ca. ³ C¹ - ti, jati - kati. ⁴ jati pumhassa. ⁵ bho M¹SS.
-ti. ⁶ jati eva. ⁷ sa jati. ⁸ jati dukkhadrayāni. ⁹ both M¹SS. eva. ¹⁰ jati - yam.
¹¹ jati - an. ¹² jati uttara¹³ samāno. ¹⁴ C¹ - uttara¹⁵. ¹⁶ C¹ - gacchi. ¹⁷ jati
vīryāṇi¹⁸ papattiya¹⁹ ti uttara²⁰nto²¹ vīrya²² up-
²³ papattiya²⁴. ²⁵ jati eva. ²⁶ jati - ca for uttara²⁷. ²⁸ C¹ - yam.

M-ite kathente rājā tassiteva¹ tiāso gathā abhūvī:

21. Addhā hi saṃcam vaccaṃ tav² etaṃ,
yathā te³ bhāsaṃ evam etaṃ,
kāma ca me santi anapparūpā,
te dūceja⁴ mādisakena bhikkhu. 45.

22. Nāgo yathā paṃkamaṃjhe vyasaṃso⁵
paṃsoṃ thulāṃ nābhisaṃbhavī⁶ paṃtoṃ
evam p⁷ abam⁸ kāmapamka vyasaṃso⁹
na bhikkhuno muggam anubhajāmi. 46.

23. Yathāpi mātā ca¹⁰ pitā ca¹¹ puttāṃ
anusaare kiṃti sukhi bhaveyya¹²
evam pi māṃ itaṃ anusaṃsa bhante
yaṃ ācaram¹³ peccā sukhi bhaveyyan ti. 47.

Tassā anapparūpā ti agatassāpi kāma aparimittā, te dūceja¹⁴ mādisakena¹⁵ ti kāmika teṃ kilesa pahīya itthi, dham paṃkamaṃjhe abhūto, tassā mādisakena¹⁶ te kiṃti dūceja, nāgo yathā ti imasmi añño kāmapamka paṃsoṃbhavassa apamaṃ bhavīti, teṃ vyasaṃso¹⁷ ti -samso¹⁸ anaparivāro¹⁹, aṃso eva ti pithe, muggam ti mukhassa paṃkamaṃsamuggam bhūtibhajanti pekkhanti na vakkanti, ita eva paṃso te kāmika evaṃte dethi ti, anusaṃsa ti anusaṃti.

Atha nam M. āhe:

24. So eva tvaṃ²⁰ assaṃsaso²¹ janinā
kāma ime mānasaṃ paṃsāṃ
dhammaṃ²² balāṃ paṃṭṭhapayassu²³ rāja
adhammakāro ca²⁴ te mā hu paṃṭṭha. 48.

25. Duta viddhāvuta²⁵ diṇṇa catasso
omānarakā²⁶ samāso-rāhmaṇānaṃ,
te anupānena²⁷ opatthabassu
vatthena saṇḍasanapaccayena²⁸ ca. 49.

¹ B¹ bhikkhivī. ² both MSS -ti. ³ C¹ dūceja. ⁴ C² vyasaṃso, B¹ vyasaṃso.
⁵ B¹ saṃbhavā. ⁶ C¹ evam, B¹ evamaham. ⁷ C¹ ca. ⁸ tam odham itthi-
suttā - - - sukhi bhaveyya wanting in C¹. ⁹ B¹ yathā pitaṃ. ¹⁰ C¹ mātā
te dūceja. ¹¹ B¹ -sami. ¹² C¹ vyasaṃso, B¹ vyasaṃso. ¹³ C¹ dūceja, C²
vyasaṃso, B¹ vyasaṃso. ¹⁴ C¹ paṃṭṭha. ¹⁵ C¹ teṃ. ¹⁶ all three MSS, mātā-
¹⁷ B¹ dhammi. ¹⁸ C¹ -paṃso, C² -paṃso, B¹ -paṃso. ¹⁹ C¹ -omti ca.
²⁰ B¹ -ti. ²¹ B¹ -ti. ²² C¹ -sami.

va. Anuena-pāhena passanacitto
 santiappaya samanabrāhmane ca,
 datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
 anindito saggam apeti itānam. 50.

3. 11. Sace ca taññ' rāja mado saheyya
 udāriganehi' paricārayantahi'
 imam eva gātham manussikarohi
 bhūsehi c' enam' parisāya majjhe: 51.

va. Abbhokāssaṃyo jantu vajantya' khirapāyito
 10 parikinnu supānehi av-āṇja' rājā ti vuccentīti. 52.

Tathā' dhammānā' kalla ti dhammāna samena ananirīkhaṇaṃ paṇḍitā
 ti itthā, adhammākaṃyo ti potāṇakarijāhi bhāṇāna vāṇīpāṭhaṃ
 bhāṇitvā pūvato' adhammākaripi, samantata' 10 ti dhammāssaṃyo/abbhokāssaṃyo
 nimmittatā pakkavāhi, yathānubhāvaṃ ti yathābhāvaṃ pakkavāhi, ita-sa-
 15 gātham ti itāni vattabham sandhāyāha, sarāyam udārigane' mahārāja sace
 taññ mado abbhokāssaṃyo sace te mahārājanaparivṛtassa rūpāya vā 20 ānāguro-
 rajjasekham vā kabbha māno appaṇṇeṃyo an' sam' 21 chutṭeṃyo: itthā para-
 raṃ/ālayaniyam abhūto khamassa usakutimanassa 22 ekhāra abbhokāssaṃyo oho-
 ssa, vadi hi me 23 mātā vaggāhi arāham 24 ārupanupādānam anāya 25 gacchanta
 20 mado kukkuraṃassaṃyo majjhe abbhokāssaṃyo vaggāpetaṃ ātama khīraṃ pāyeta
 26 gacchati sa 27 kam kukkuraṃ parivāṇaṃ vadi para vaddhāna amakkhiṃ khīraṃ
 pāyeta vaddhāna, evam ānāguro bhutvā ajja rājā sace jātā ti 28 iti kha tasm' 29
 itthāyaṃ itthā khīraṃ ātamaṃ vaddhāna 30 putṭhe abbhokāssaṃyo jantu
 atāṇṇam 31 vajantya' vaggāyāhi ito c' 32 ito ca annessamāraṇiya' amakkhiṃ 33 ca 34
 25 khīraṃ pāyito supānehi 35 parikinnu 36 vaddhāna sa ajja rājā ti vuccentīti 37 imam
 gātham bhāṇeṃyāsi.

Evam M. tassa' ovāṇaṃ 38 datvā 39 diṇno te mayā ovāṇo,
 itāni tvam pabbajja vā mā vā attanā vo attano kammassa'
 vipākam paṇisevissāmi 40 vatvā ākāse uppatitvā tassa mat-
 30 tike pādaraṇam' 41 pātento Himavantaṃ eva gato. Rājāpi taṃ

1. (2) sace taññ' 2. ita-sa- 3. all. itthā MSB -11-. 4. B4 -cīyantaṃ. 5. C¹
 bhāṇetvā me tam. 6. C² vajantya. C³ vāṇapāyita corr. to cāṇapāyita. 7. B¹
 vaggā. 8. B¹ adda vaggāha ti vaddhāna. 9. B¹ dhammi. 10. C¹ -sa. 11. B¹ -cī-
 12. B¹ vaddhāna vā 13. C¹ arāham. 14. B¹ -vaggā. 15. C¹ am. 16. B¹ -āha-
 17. C¹ -pāṇamākaṇḍānaṃ āyā. C² -makkaṇḍānaṃ āyā. 18. C¹ tam. 19.
 B¹ pado, C¹ vā. 20. B¹ -vaggā. 21. B¹ vaddhāna ca. 22. C¹ -āha, B¹ amakkhiṃ
 23. C¹ vā. 24. B¹ vaggā. 25. B¹ tasmā ca. 26. C¹ kammāna. 27. C¹ -vaggā-
 28. B¹ -vaggā. 29. B¹ pādaraṇam, C¹ vā.

dhavā uppannasahvego Jetthaputtassa rajjān datvā balakāyaṃ
nimantetvā Himavantābhinnakko pāyāsī. M. tassa gamanān'
datvā isiganaparivuta āgantvā taṃ¹ ādāya gantvā pabbājetvā
kasiṇaparikkammaṃ acikkhi. So jhānābhinnān nibbattesi. Iti
te ubbo pi Brahmalekūpagā ahesuṃ. 3

S. i. d. ā. „evam bhikkhave perāṇakapaṇḍitā tīṇi cattārī bhū-
vantārānī gaṇhantāpi² dajharissāsā va ahesuṃ“ ti ratvā j. s.: „Tadā
Sambhūtapapaṇḍito Anando ahesi. Cittapapaṇḍito aham evā“³ ū. Citta-
Sambhūta-jātakam.

3. Sivijātaka.

10

Dāruṇapāṇān therā ti. Idam S. J. v. asandādanān ā. k.
Tam Ajjhamipāte Sevīrajātaka⁴ vithhāritam eva. Tadā paṇa rājā
cattama dīvasa saṅkapaṇikkhāre datvā ammodanān yāci. S. akatvā⁵
va pakkaṇā. Rājā bhuttapātāraso vithāraṃ gantvā „kaṃmā bhante
ammodanān akatthā“⁶ ti āha. S. „asandhā mahārāja pariṇā“ ti 13
ratvā „na vo kaduriyā devalokaṃ vajjanitī“⁷ gāthāya dhamman desesi.
Rājā pasāditvā saṅhasagghanakena⁸ siveyyakena uttarāssāṅghena
T-tam pūjetvā nagaraṃ pāvīsi. Puṇḍitase dh. k. s.: „āvuso Kosala-
rājā asandādanān datvā tādāssaṃpi dānena atitto Dasaḥalena dhamme
desite puna satasahasagghanakān⁹ siveyyakavathān adāsi, yāva 15
atitto ratthāro“ dānena rājā¹⁰ ti. S. āgantvā „kāyaṃ na 'ttha bhik-
khāve v. k. s.“ ti pucchitvā „amāya nāmā“¹¹ ū vutte¹² „bhikkhave
bāhirabhaṇḍān nāma sūdanān“¹³, perāṇakapaṇḍitā sakaia-Jambudīpaṃ
ummaṅgalān hatvā devasikān¹⁴ chasatasahasapariccāgeva dānān
dadamānā bāhiraḍānena atittā¹⁵ „piyaṃ dātā piyaṃ lahaṇitī“¹⁶ am- 15
puttānān¹⁷ yācakānān akkhiṇi oppādetvā adāsu¹⁸ ti ratvā a. ā.:

A. Siviratthe Ariṭṭhapuraṇagare Sivimahārāja r.
kārente M. tassa putto hotvā nibbatti. Sivikumhro ti 'ssa
nāmān karimāu. So veyappatto Takkaṣilaṃ gantvā aggahita-

¹ 1^a taṃsaṃ. ² 2^a nam, B² omiṭa tam. ³ 3^a B² gantvāpi. ⁴ 4^a Off. Certyāpi-
taka p. 77. ⁵ 5^a C², see vol. III, 469; B² sivirajātaka. ⁶ 6^a C² katvā, B² avatā.

⁷ 7^a see C²; B² na karitthā, B² na karitthā. ⁸ 8^a B² satasahasagghanā. ⁹ 9^a C²
atittāro, B² atitto vata ā. ¹⁰ 10^a B² adā na. ¹¹ 11^a C² sūdanā. ¹² 12^a B² repeats de-.

¹³ 13^a C² -atthi. ¹⁴ 14^a B² -atā.

- sippe āgantvā pito sippaṃ dassetvā uparajjati labhivā apara-
bhāgo pito accayena rājā butvā agatigamanam pahāya dāsa-
rājadhānū akopetvā dhammena 1. kārento catūsa dvāresu
nagaramaṃjhe nivesanadvāre¹ ti cha dānasālā² karetvā deva-
sikaṃ chasatasahasaparietāgena mahādānaṃ pavattesi, attha-
micātuddasaapunnarasesu³ niccaṃ dānasālaṃ gantvā dānam
olokesi. So ekadā puṇṇamadiyase pāto va samussatassachattā
rājapallamke nisinnā attanā⁴ dinnadānaṃ āvajjanto bāhira-
vatthuṃ attanā adinnaṃ nāma adisvā „mayā bāhiravatthuṃ
adinnaṃ nāma o⁵ atthi, na meṃ bāhiradānaṃ toseti, aham
ajjhattikadānaṃ dātukāmo, aha va⁶ aṃja mama⁷ dānasālageta-
kāle⁸ koci⁹ eva¹⁰ yācako bāhiravatthuṃ ayācīvā¹¹ ajjhattikassa
nāmaṃ gaṇheyya, sace¹² me koci hadayamaṃhasa nāmaṃ
gaṇheyya kaṇayena¹³ uraṃ paharivā pasannaṇḍakato sanāluṃ
padumaṃ oddharanto viya lohitaḥḥindūni paggharantaṃ¹⁴ hada-
yāṃ niharivā dassāmi, sace sarīramamaṃhasa nāmaṃ gaṇheyya
avalekhaṇasatthena¹⁵ lekheṇa¹⁶ viya sarīramamaṃhasaṃ otāretvā
dassāmi, sace me koci¹⁷ lohitaṃ nāmaṃ gaṇheyy¹⁸ antanukhe
pakkhipivā¹⁹ upaṇṭṭabhājanāṃ pūretvā lohitaṃ dassāmi, sace
vā pana koci²⁰ 'gehe me kammaṃ oa-ppavattati', gehe me
dāsakammaṃ karohi²¹ vadeyya rājavesaṃ apanetvā bahi²² thava²³
attānaṃ²⁴ sāvetvā dāsakammaṃ karissāmi, sace me²⁵ koci ak-
khinaṃ nāmaṃ gaṇheyya tālaniṇṇaṃ²⁶ niharanto viya akkhini
uppāpetvā dassāmi²⁷ cīntesi. Iti so²⁸

- 20 Yāṃ kiñci mānuṣaṃ dānaṃ adinnaṃ me na vijjati
ya pi yācēyya maṃ cakkhuṃ dadeyyaṃ avikampito ti
cīntetvā soḷasaḥi gaṇḍhōḍakaghaṭeḥi paḥātvā sabhātamakāra-
paṭimandito nānaggamaṃsahojanaṃ bhūṇijivā alaṃkatabatthik-

¹ B¹ adā cā. ² B² -lāye. ³ B³ -cattuddasapunnarasesu. ⁴ B⁴ -on. ⁵ C⁵ mayi. ⁶ C⁶ pā -lāye-. ⁷ C⁷ kedera. ⁸ C⁸ āy. ⁹ B⁹ pāda hi. ¹⁰ C¹⁰ kamaṇa, C¹¹ kamaṇa. ¹¹ C¹¹ repata pa-. ¹² B¹² cattakena. ¹³ C¹³ lekheṇa, B¹⁴ lekheṇa lekheṇa. ¹⁴ B¹⁴ omra me koci. ¹⁵ B¹⁵ pakkhipivā. ¹⁶ B¹⁶ -atti. ¹⁷ B¹⁷ bāhiraṃ āvā, C¹⁸ bāhīḥatvā. ¹⁸ C¹⁸ attā-. ¹⁹ B¹⁹ omra me. ²⁰ B²⁰ -lāye. ²¹ B²¹ adā cā.

khandhavaragato dānuggam' agamāsi. Sakko tassa ajjhāsayaṃ
viditvā „Sivirāja' ajja sampattinayācakanāṃ cakkhūni uppātetvā
dassāmīti' cintesī, sakkhasasi nu kho dānub' udāhu' ho" ti
tassa vīmaṃsananāthāya jarāpatto andhabrahmaṇo viya hutvā
rañño dānuggam' gamanakkāle ekasmiṃ: uttatapadeso hattham' a
pasāretvā rājānaṃ jayāpetvā atthāsī. Rājā tadabhimakkham
vāranam' pesetvā „brahmaṇo kiṃ vadesi?" pucchī. Atha nāṃ
Sakko „mahārāja tava dān' ajjhāsayaṃ mesāya samuggagatena
kittighosena sakāhalekaasannivāso nirantero', ahañ' ca andho,
tvaṃ devesakkhū" ti vatvā cakkhum' yācanto paṭhamam' gā- 10
tham' āha:

1. Dāre apassan' therō va' cakkhum' yācāma' āgato,
ekaṃsūā bhavissāma, cakkhum' me dehi yācito ti. 53.

Tassa dāre ti ito dāre vassitā, therō u jarāṭṭho¹, therō², ekaṃsūā
ti ekaṃ sūāmaṃ mayham' dehi, evam' dve pi³ ekasūā: khattissāma⁴. 10

Tam' suriyā M. „Idāñ' evāhañ' pāsāde' nisinno cintetvā
āgato, aho me lābhā', ajja vata me manoratho matthakam'
pāpūnisenti, adinnapūbhaddānaṃ dassāmīti" tuṭṭhamānaso dutti-
yaṃ gātham' āha:

2. Keḍḍunsitt'ho idha-m-āgato si
vanibbaka cakkhopathāni yācituṃ,
euduccajam' yācasi uttamāṅgam'
yaṃ āhu' nettuṃ purisaena duccajan' ti. 54.

Tassa vanibbaka' ti tam' āgato, cakkhopathāni cakkhūnam'⁵
eiam¹⁰ oṃam, yamikkū' ti yaṃ paṇḍito duccajan' ti khattanti. Jōpāram' 20
uttamāṅgam' 11 gāthā Pāṭiṃsapa' eva' vedāpāṭi¹².

3. Yaṃ āhu' devesu' Sūjampatitī
Maghava' ti nañ' āhu' manussaloke,

¹ Dāre varam' pāṭṭo. ² Chā vanti va. ³ Bā vanti jaṇī. ⁴ Bā adda vīya. ⁵
Bā vanti pi. ⁶ Bā vanti, Bā vanti. ⁷ Bā vanti. ⁸ Bā vanti. ⁹ Bā vanti. ¹⁰ Bā vanti.
MSC. vanti. ¹¹ Bā vanti. ¹² Bā vanti. ¹³ Chā vanti. Bā vanti.

teṇaṇḍaṣṭṭhe idha-m-āgato 'ami

vanibbako cakkhupathāni yācituṃ. 55.

1. Vanibbako mayha vaniṃ¹ anottaraṃ:

dadāhi me cakkhupathāni yācito,

2 dadāhi me cakkhupathāṃ anottaraṃ

yam āhu nettam purisena duccayaṃ². 56.

3. Yena atthena³ āgañcāhi⁴ yam attham abhipatthayaṃ

te te ijjhantu saṃkappā: laha cakkhūni brāhmaṇa. 57.

4. Ekaṃ te pācamānassa ubbhayaṇi dadāmi⁵ abhaṃ,

10 sa⁶ cakkhumā gaccha junaṣṣa pakkhaṭṭe,

yad icchāse⁷ tvaṃ taṃ te⁸ samijjhātū⁹ 'ti. 58.

15 Taṃha vanibbako ti yāceti¹⁰ tava vaniṃ ti yācanti, te te¹¹ ti te tava
tasse atthassa¹² saṃkappā, sa cakkhumā ti so tvaṃ mama cakkhūni cakkhumā
hntvā, yadi cchāse¹³ tvaṃ taṃ te¹⁴ samijjhātū¹⁵ 'ti yam tvaṃ mama an-
ti¹⁶ ikā icchāse¹⁷ taṃ te samijjhātū.

Rājā ettakam kathetvā „idh¹⁸ eva mayā akkhini uppāṭetvā
dātuṃ asaruppan¹⁹ ti cintetvā brāhmaṇam ādāya autopuram
gantvā rājāsane²⁰ nisidditvā Sivakaṃ²¹ oṃa vejjam pakkosa-
petvā „akkhim me soddhehi²²“ āha. „Amhākaṃ kira rājā
10 akkhini uppāṭetvā brāhmaṇassa dātukāmo²³ ti sakalanagare
okakolāhalam ahoṣi. Atha senāpatiādāyo rajavallabhā en
nāgarā²⁴ ca orodhā ca sabbe sannipatitvā rājānaṃ vārentā
tisso gāthā avocuh:

1. Mā no deva adā cakkhumā, mā no sabbe parākari²⁵,

25 dhanam dehi mahārāja muttā veluriyā bahū. 59.

2. Yutte deva rathe dehi ājāniye²⁶ alamkāte²⁷,

nāge dehi mahārāja hemakappanavāsase²⁸. 60.

¹ C¹ vani, B¹ vani; read: „vanibbako mayha vaniṃ anottaraṃ? “ B² add. rājā
āha. ² C² anena. ³ C³ -ji, B³ āgañcāhi. ⁴ C⁴ sama. ⁵ B⁵ -at. ⁶
C⁶ dadda te lu the place of taṃ te. ⁷ C⁷ only one te. ⁸ B⁸ andhassa. ⁹
B⁹ -at. ¹⁰ C¹⁰ natidāte is the place of yad - - te, C¹⁰ tadate. ¹¹ B¹¹ rājāniva-
sase. ¹² B¹² stitakā. ¹³ C¹³ B¹³ na. ¹⁴ B¹⁴ parakkā. ¹⁵ B¹⁵ omite v. ¹⁶
C¹⁶ -kappaṇ-, B¹⁶ -kappaṇ-.

9. Yathā tam Sivayo¹ sabbe sayoggā sarathā sadā²
samantā parikareyyum³ evam dehi rathe sabhā⁴ 'ti. 61.

Tathā parākāritā⁵ parimajjī, akkhinā hi dīnassa tam r. na kāressatī,
sūho rājā bhavissatī, evam taya mayam paricattā nāma bhavissatī 'ti adhippā-
yen⁶ evam ādāva, parikareyyum⁷ ti parivāreyyum, evam dehitī yathā tam
evhalacakkhum⁸ Sīvayo⁹ parivāreyyum evam bhikkhūdanam¹⁰ ev' assa dehi na
akkhinā, akkhinā¹¹ dīnassa na tam Sīvayo¹² parivāressantīti.

Atha rājā tisso gāthā abhāsī:

10. Yo ve dassan ti vatvāna adāne kurute mano
bhūmyā¹³ so patitanti pāsam¹⁴ glvāya¹⁵ paṭimuṇcatī. 62. 10
11. Yo ve dassan ti vatvāna adāne kurute mano
pāpā pāpataro hoti sampatto Yamasādanam¹⁶. 63.
12. Yam¹⁷ hi yāce tam¹⁸ hi dade, yam na yāce na tam dade,
ev' āharā tam eva dassāmi yam mam yāceti brāhmanō ti. 64.

Tathā paṭimuṇcatīti pāssatī, pāpā pāpataro ti lāmekāpi lāma- 10
katam nāma hoti, sampatto Yamasādanam¹⁹ ti Yamasā ābhāpessatī (bhā-
nanā, ādānanīrayam esa-patto yeva nāma hoti, yam hi yāce ti yam yācaka
yācayya āharā pi tam eva dadeyya na ayācānā, ayācā eva brāhmano mam
cakkhum²⁰ jessatī na munnādikam²¹ dhanam, tam ev' āharā²² dassantīti vadati.

Atha nam amaccā „kim patthetvā cakkhūni dehitī“ 20
pucchantā

13. Āyura na vagnāna na sukham balau na
kim patthayāna na janinda desi,
katham²³ hi rājā Sivinaṁ²⁴ anuttaro
cakkhūni dajjā paralokahetū²⁵ 'ti gātham āharāna. 65. 20

Tathā paralokahetū ti mahārāja katham nāma tumhāka paroloka-
parito sandiṭṭhikam²⁶ tassayam pahāya paralokahetū cakkhūni dadeyyi²⁷ 'ti.

¹ Cā sivayo, Bā siviya, B² sīghaya. ² Cā saba. ³ Cā -ka. ⁴ Bā pa-
rakka- ⁵ Bā -kaha-. ⁶ Bā sivi-. ⁷ Cā dehittham. ⁸ Bā adda hi. ⁹ Bā
bhūmanā. ¹⁰ Cā pāyā. ¹¹ Bā -yam. ¹² All MSS. -dhanam. ¹³ Bā
yad. ¹⁴ Bā rah, Cā na. ¹⁵ Bā amit kam. ¹⁶ Bā eva āharā. ¹⁷ Bā katham.
¹⁸ Cā -vi-. ¹⁹ Cā -rtha-. ²⁰ Bā -yyatā.

Atha vesam kathento rājā gātham āha:

10. Na v' āham etaṁ yasasā¹ dadāmi,
na puttam icche na dhanam na rattham,
sataṇ ca dhammo carito purāṇo,
10. Icc-eva dāne ramate² mano mameva³ ti. 66.

Tatha na vāhe u na v' āham, yasasā¹ u dānena vā mīnutaṇa vā
yassa dāraṇa². Na puttamāroka u dhanam caikkhānassa³ phassa u
kum puttam icchāmi na dhanam na rattham, api ca etaṁ paṇḍitānam vabbaṇḍi-
boddhātānaṁ eva sīlāya sammelāna⁴ parivāsanagga jaddhaṁ paramipotaṇam
10. nama, na āl pūramāyo pūratvā⁵ bodhikālo⁶ sabbāṇḍānaṁ pāpānāṁ samattho
nama u' atthi⁷, abhū eva pāramāyo pūratvā Buddho bhāvitukāmo, iev-eva
dāne ramate⁸ mano mameva⁹ ti imini¹⁰ kīratena mano mano dāne
yato sata¹¹ ti tatthā.

Sammāsekkhānaṁ pi dhammasaṁgāpā-Sīlappattātherama pāna¹² Cārya-
10. pūkaṁ deventa, mayham dīpā akkhāmi pi sabbāṇḍānaṁ eva piyattā¹³
ti dīpena.

Na me dāsa abbo vakkhā, ātānam me na deventā¹⁴. (Cāryā p 78 a)
sabbāṇḍānaṁ piyā mayham, teva caikkhāmi u'āi āha ti āhe.

Mahāsattassa pana katham autvā amaccesu appatibhānes

20. M. Sivakavejjam¹⁵ gāthāya ajjhabhāsī;

11. Sakkhā ca mitto ca mamāsi Sivaka¹⁶
sussikkhito, sādhu karohi me vaco,
laddhatvaṇ¹⁷ cakkhūni mamam jigimsato¹⁸
hatthesu thapehi¹⁹ vanthabakkasā²⁰ ti. 67.

20. Tassa authe: samma Sivaka itam mayham sabbāya ca mitto eva vajjanippe²¹
cā²² 23. sussikkhito, sādhu me vacanam karohi, mama jigimsato²⁴ upadhāreṇa
akkhāre²⁵ eva tālamājam²⁶ vya me akkhāmi addhatva imama jicakama
hatthesu thapehi.

Atha nam Sivako āha: „cakkāudācam nāma bhāriyam,

30. upadhārehi²⁷ deva²⁸ ti. „Sivaka, upadhāritam mayā, tvam mā

¹ Cā yasa. ² Bā - ti. ³ Bā mama. ⁴ Cā - gāmi. ⁵ Cā - dāna. ⁶ Bā gāmi
va. ⁷ Bā apā. ⁸ Bā bodhikāpallāke. ⁹ Bā atthi. ¹⁰ Cā - ti, Bā - ti. ¹¹
Bā mama. ¹² Cā add ma. ¹³ Bā mitto nā. ¹⁴ Bā mitto pana. ¹⁵ Cā deva,
Bā deva, Bā deva. ¹⁶ Bā sikkhāya. ¹⁷ Bā sikkhāya. ¹⁸ Bā sikkhāya. ¹⁹ Bā sikkhāya.
addhatva. ²⁰ Bā addhatva. ²¹ Cā jicakā. ²² Bā mama jicakā. ²³ Bā sikkhāya.
thapehi. ²⁴ Cā sikkhā. ²⁵ Bā sikkhā. ²⁶ Bā sikkhā. ²⁷ Cā sikkhā. ²⁸ Bā sikkhā.

antosamuggatāya pītiyā¹ nirantaraṃ poṭṭho² hutvā itaram pi
akkhiṃ adāsi. Sakko tam pi attano akkhiṃhi thapetvā rāja-
niveṣanā nikkhamitvā mahājānassa olokontass' eva nagarā
nikkhamitvā devalokam eva gato.

2 Tam attham pakāseto S. diyaḍḍham gātham āha:

10. Codito Sivirājena Sivako³ vacamāṃkaro

raṇṇo cakkhūni uddharā⁴ brāhmaṇass' upanāmaye,

acakkhu brāhmaṇo āsi, andho rājā upāvisiṭṭi. 68.

Raṇṇo nacirass' eva akkhiṃ rūhimā, rūyamānāni⁵ ca
10 āvāṭabhāvaṃ⁶ appatvā kambalagenḍukena⁷ viya uggatena mama-
pindena pāretvā cīttakammārūpakassa viya akkhiṃ ahesuṃ,
vedanā pacchijji. Atha M. katipāham pāsāde vasitvā „kim
andhaassa rajjena⁸ 'ti, amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā uyyānaṃ
gantvā pabbajitvā samanadhammaṃ karissāmiti⁹“ cintetvā amacce
15 pakkosāpetvā tesam tam attham ārocetvā „eko mukhadho-
vanādidāyako kappiyakārako ca mayhaṃ santike bhavissati,
sarfrakicecāṭṭhānesu pi me rajjukam bandhathā¹⁰“ 'ti vatvā sā-
rathīṃ āmantetvā „rathaṃ yojehīti¹¹“ āha. Amaccā paṇ' aso
rathēna gantum adatvā suvannasīvikāya naṃ netvā pokkha-
20 raṇṭīre nīdāpetvā ārakkaṃ saṃvidhāya paṭikkamīmaṃ.
Rājā pallaṃkena¹² nisīno attano dānaṃ āvajjesi¹³. Taamhi
khane Sakkassa āṇaṇṇaṃ upaṇaṃ ahoṣi, so āvajjanto¹⁴ tam
kāraṇaṃ diṣvā „mahārājassa varaṃ datvā cakkhu paṭipāka-
tikaṃ karissāmiti¹⁵“ cintetvā tattha gantvā¹⁶ M-assa avidūre
25 aparāparaṃ carūkami.

Tam attham pakāseto S.¹⁷

11. Tuto so katipāhasaṃ uparūḥhesu rakkhena

sūtaṃ¹⁸ āmantayī rājā Sivinaṃ raṭṭhavaddhanaṃ. 69.

¹ Bā amhi pi-. ² Cā phuttho, Bā phuttho. ³ Bā -ci-. ⁴ Bā uddharitvā. ⁵ Bā ruha-. ⁶ Bā pakasāṭṭhā-. ⁷ Cā -kroḍḍo-, Bā -gaḍḍo-. ⁸ Bā pallaṃkena. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ Cā āvajjento. ¹¹ Cā āg-. ¹² Bā adda āha. ¹³ all three MSS. so.

18. Yojehi sārathī yānaṃ, yuttaṃ ca paṭiredaya,
uyyābhūmim gacchāma pokkharānū¹ evaṃ ca. 70.

19. So ca pokkharagiyā tīre pallamkena upāvisi,
tassa Sakko pātur ahu devarājā Sujampatīti 71.

imā gāthā āha.

3

Sakko pi² M-ttena padasaddam sutvā „ko eso³ ti vutte

20. Sakko 'ham asmi devindo, āgato 'smi tav' antike,
varasā varassu rājasi⁴ yath kiñci manas' icchasīti 72.

gātham āha.

Evam vutte rājā gātham āha:

10

21. Pabūtam⁵ me dhanam Sakka balam⁶ koso e' anappako⁷,
andhaassa me sato dāni maraṇam ūeva⁸ ruccatīti. 73.

Tassa maraṇam ūeva ruccatīti devarāja idāni mayham andhabhāvena
maraṇam eva ruccati⁹, tam me dāhi.

Atha nam Sakko āha: „Sivirāja kiṃ pana tvaṃ maritu- 15
kāmo hatvā maraṇam rocasi adāha andhabhāvenā“¹⁰ 'ti.
„Andhabhāvena devā“¹¹ 'ti. „Mahārāja dānam nāma na keva-
laṃ, sampariyattham eva dīyati¹², dīṭṭhadhammatthāya¹³ pi pac-
cayo hoti, tvaṃ ca ekaṃ¹⁴ cakkhum yacito dve adāsi, tena
saccakiriyaṃ karohīti“ gātham¹⁵ samutthāpetvā 20

22. Yāni saccāni dipadinda¹⁶ tāni bhāssasu khattiya,
saccaṃ te bhāṇamānassa pana cakkhum bhavissatīti āha. 74.

Tam sutvā M. „Sakka, sace si¹⁷ mama cakkhum dātu-
kāmo aññam upāyaṃ mā kari, mama dānaniṣṇanden¹⁸ eva me¹⁹
cakkhum uppajjati²⁰“²¹ 'ti vatvā Sakkena „mahārāja“, aham²² 25
Sakko²³ aham devarājā ti na²⁴ pareṇam cakkhum dātum sak-
komi, tayā dinnassa²⁵ dānassa phalen²⁶ eva te cakkhum
uppajjissatīti²⁷ vutte „tena hi mayā dānaṃ sudinnam“²⁸ ti vatvā
saccakiriyaṃ karonto²⁹

¹ Bā - raniñca. B' - rañca. ² Bā - sakkeṇa, omittim pi. ³ Bā - so. ⁴ Bā - pahu.

⁵ Bā - phalaṃ? ⁶ Bā - omiṇa. ⁷ Bā - gahacca. ⁸ Cā - roccatīti. ⁹ Cā - jiyati,

Cā - jī, Bā - dīyati. ¹⁰ Cā - tāya. ¹¹ Cā - eka. ¹² Bā - kathaṃ. ¹³ Bā - dīti. ¹⁴

Bā - pi. ¹⁵ Bā - omittim. ¹⁶ Bā - upapa. ¹⁷ Cā - ajena. ¹⁸ Cā - nevaṃ. ¹⁹

Cā - omittim. ²⁰ Cā - omittim. ²¹ Bā - dinnam. ²² Bā - adde gāthamāha.

12. Ye maṃ¹ yācituṃ āyanti nānāgottā vaṇṇibbakā
 yo² pi maṃ yācāte tattha so pi me manaso piyo,
 etena saccavajjena cakkhū me upapaṭṭhā³ 'ti 75,
 gātham āha.

13. Tattha so pi me ti⁴ yo⁵ maṃ yācituṃ āyantaṃ yo⁶ pi so pi tesu⁷ āra-
 tesu⁸ mañ⁹ yācāti so pi me manaso piyo, etena¹⁰ 'ti sacc maṃ sahbe pi
 jānā¹¹ piyā saccaṃ ev¹² etam mayā vuttam etena me saccavajjena ekam¹³
 cakkhū upapaṭṭhe¹⁴ upapaṭṭhā¹⁵ 'ti āha.

Ath¹⁶ aṣṣa vacanānantaram eva paṭhamam cakkhū oda-
 14 pādi. Tato dutiyassa uppaṭṭhanatthāya¹⁷

14. Yaṃ maṃ so yācituṃ āgā¹⁸ debi cakkhū ti brāhmaṇo
 taṃsa cakkhūni pādāsū brāhmaṇassa vaṇṇibbica¹⁹. 76.

15. Bhiyyo maṃ āvāsi pṭṭi somanassā²⁰ c' anappakam,
 etena saccavajjena dutiyam me upapaṭṭhā²¹ 'ti 77,
 15 gāthadvayam āha.

Tatthe yaṃ maṃ ti yo maṃ²², so ti so cakkhuvikālabhūma²³ debi
 me cakkhū ti yācituṃ āgā, vaṇṇibbica²⁴ ti yamanassa, bhiyyo maṃ
 āvāsiṃ brāhmaṇassa cakkhūni dāva anubhūta²⁵ tignūṃ audarā²⁶ tattha-
 rūpam²⁷ vedānam āgāmetā aho suttimāsa me dānaṃ ti parivācākkhāntam maṃ
 20 bhiyyo anubhūta²⁸ pṭṭi āvāsi maṃ tadāpam paṭṭhā, somanassā²⁹ ca me³⁰
 anantam āpamanam upaṭṭi³¹, etena³² 'ti sacc maṃ taṃ anappakam³³ [vi-
 somanassam] uppaṭṭhe³⁴ saccam ev³⁵ etam mayā vuttam etena me saccavaj-
 jena dutiyam pi cakkhū upapaṭṭhe³⁶ ti āha.

Tam khaṇam āeva dutiyam pi cakkhū upapādi, tāni pañ³⁷
 25 aṣṣa cakkhūni o' eva pākatikāni na dībhaṇi, Sakkabrāhmaṇassa³⁸
 bhāṇaccakkhū³⁹ puna pākatikam kātūṃ na sakkā, upahata-
 vatthuno⁴⁰ ca dībhaṇaccakkhū nāma na uppaṭṭi⁴¹, tāni pañ⁴²

¹ C² am. C¹ suttimā. ² C² so. ³ B² ye manā. ⁴ C² yo. ⁵ C² ye. ⁶ B²
 so pi yācāte. In the place of yo pi so pi tesu, So te pi yo pi tesu. ⁷ B²
 āraṇṇam. ⁸ B² ye mañ. ⁹ C² cha. ¹⁰ C² uppaṭṭhā. ¹¹ (C²) uppa-
 ṭṭhe. ¹² B² upaṭṭhe. ¹³ C² āgā. B² āgā. ¹⁴ B² vaṇṇibbica. ¹⁵ B² adda
 yācāti. ¹⁶ B² -vikālabhū-. ¹⁷ B² vaṇṇibbica. ¹⁸ C² anandha-. B² add paṭṭhāya.
¹⁹ C² -pi. ²⁰ B² maṃ. ²¹ B² upaṭṭhe. ²² B² anantam. ²³ B² upaṭṭhe. ²⁴
 B² anandha-. ²⁵ B² dībhaṇ-. ²⁶ C² -ute.

assa saccapāramihācakkhūti¹ vuttāni, tesam' uppattissamakālam
eva Sakkānubhāvena sabbā rājaparissā² saṃnipatitā va ahośi³.

Ath' assa Sakko mahājanamajjhe⁴ yeva thutim' karonto

10. Dhammena bhāsītā gāthā Sivinam' ratthavaddhana,

etāni tava nettāni dībhāni patidiyyare⁵. 78.

3

11. Tirokuḍḍam⁶ tiroselam samatiggayha pabbatadi

samantā yojanasatam' dassanam' anubhontu⁷ te ti 79.

gāthodvayam' āha.

Taizha dhammena bhāsītā ti mahārāja imā te gāthā dhammena sa-
bhāva⁸ eva bhāsītā, dībhānīti dībbacakkhūtiyānāni, patidiyyare ti pati- 10
diyyanti⁹, tirokuḍḍam ti mahārāja imāni te cakkhāni dhammanā cakkhūti
eva tirokuḍḍam tiroselam yam' kiñci pabbatam¹⁰ samatiggayha atikkhanti
samantā dassamā yojanasatam' rūpasatamā anubhontu¹¹ sādheṇṇ¹² ti āhu.

Iti so ākāse thatvā mahājanamajjhe imā gāthā bhāsītā¹³
„appamatto bhūti¹⁴“ M-arib' ovaditvā devalekam eva gato. M. 15

pi mahājanaparivato mahantena sakkāreṇa nagaram pavisitvā

Candakam¹⁵ pāsādam' abhirūhi¹⁶. Tena cakkhūnam' patiladdha-

bhāvo sakala-Siviratthe pākato¹⁷ jāto. Ath' assa dassanattam

ratthavāsino¹⁸ bahum' panna-kāram' gabetvā āgamiṃsu¹⁹. M.

„imasmim' mahājanasannipāte mama dānam' vaṇṇessamīti²⁰“

rājadvāre mahāmandapam' kāretvā samussitasetocchatte rāja- 20

paññāke nisinnā nagare bhierū karāpetvā saḅbaseniyo saṃni-

pāte tvā „ambho Siviratthavāsino, imāni me dībbacakkhūti diśvā

ito patighāya²¹ adatvā mā bhūñjitthā²²“ ti varā dhamman

desento catasso gāthā abhāsī:

23. Ko n' idha vittam' na dadeyya²⁴ yācito

22

apī viśiṭṭham' supiyam pi attano,

tad' imha sabbe Sivayo²⁵ samāgatā

dībhāni nettāni mam' ajja passatha. 80.

¹ Bh -ra- corr. to -tānubhāvena. ² Bh -purissā. ³ Bh eva aherūhi. ⁴ Bh
-janasam majjhe. ⁵ Bh -dissare. ⁶ Bh -kotam. ⁷ C¹ -bhontu. ⁸ Bh -dissan.
⁹ Bh adda pi. ¹⁰ Bh -saddh-. ¹¹ C¹ -abbā-. ¹² Bh suc-. ¹³ Bh -rāya. ¹⁴
Bh -to. ¹⁵ Bh sakalāre-. ¹⁶ C¹ -ag-. ¹⁷ Bh adda dānam. ¹⁸ Bh -jāthā. ¹⁹
Bh na dadeyyam. ²⁰ Bh sivi-.

11. Tirokuḍḍam tiroselam samatiggayha pabbatam
samanā yojanasatam dassanam anubhonti¹ me. 81.
12. Na cāgamattā param² atthi kiñci
maccānam³ idha jivite⁴,
3 datvāna mānusaṃ⁵ cakkhuṃ
laddham [me] cakkhuṃ amānusaṃ. 82.
13. Etam pi dievā Sīrayo⁶ detha dānāni bhūñjatha,
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvam
aninditā⁷ saggam upetha⁸ thānam ti. 83.
14. Tatha ke niddhi⁹ 'u ke nu idha, xpi viatthaso ti uttamam pi sa-
minam, cāgamattā ti cāgasamagato sūñham varam nāma n¹⁰ atthi, idha
jivite ti imasmiṃ jivāso idha jivite¹¹ ti pi pātho, imasmiṃ jivāso jivā-
mānam ti attho, amānusaṃ ti dibbacakkhuṃ maye laddham, imasā karama
saddhabbam etim¹² cāgato uttamam nāma n¹³ atthi, etampi dievā ti etam
15 maye laddham dibbacakkhuṃ dievāpi.

Itimahi¹⁴ catthi gāthāhi dhammāṃ desetvā tato paṭṭhāya
anvaḍḍhamāsam punnarasuposathe¹⁵ mahājanam¹⁶ sannipātā-
patvā niccāni imā¹⁷ eva gāthāhi dhammāṃ desesi. Tam sutvā
mahājano dānādāni puññāni katvā devalokaṃ pārento va¹⁸
90 agamāsi¹⁹.

S. i. d. ā. Jevam bhikkhave porāṇekapaggitā bhāradānena anu-
tupphasampatayācakāsam²⁰ ntrano cakkhūni uppāpetvā adabha²¹ 'ti
sutvā²² j. s. Tada Sīrakavejja²³ Anando ahoṃ, Sakko Anuraḍḍho.
sesapariṇā Buddhapariṇā, Sīvirājā pana aham evā²⁴ 'ti. Sīvirājātakam.

95

4. Sīrimandajātaka.

Paññāyupetaṃ sīriyā vihīnaṃ²⁵ ti. Ayaṃ Sīrimandapañño²⁶
Mahāmaṃggo āvibhavissati. Sīrimandajātakaṃ²⁷.

¹ Rd -ca. ² Rd -varam. ³ Cā -mānānam. ⁴ Rd -tam. ⁵ Cā -dava mānusa-
cakkhu. ⁶ Rd -vi. ⁷ Rd anandiko, Rd anandito. ⁸ Rd upethi. ⁹ so all three
MSs. for jivite or jivite. ¹⁰ Rd m. ¹¹ Rd -thaso. ¹² Rd -no. ¹³ Rd
suttā va. ¹⁴ Cā Rd -g. ¹⁵ Cā anantatha, Cā Rd -anantatha. ¹⁶ Rd -add
saccāni. ¹⁷ Rd -saccāni. ¹⁸ Rd -saccāni. ¹⁹ Rd -saccāni.
-mānāni.

5. Rohantamigajātaka.

Ete yūthā¹ patīyanti. Idam S. Vejavane v. āyasmato
 Anandaśa jīvitapariocāgam ā. k. So pan' assa jīvitapariocāgo
 Asitthipāle Cullahamajātake Dhamapāladamano āvibhavissati. Evam
 tenāyasmatā Satthu atthāya jīvite pariccante dh. k. v.: „āvuso āyasmā
 Anando sekhapajambhūdapatto kutvā D-asaatthāya jīvitam paricca-
 jhī". S. āgantvā „kāya na 'ttha bhikkhave n. k. a." ti pucchitvā
 „Imāya nāmā" ti rutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa maṃ'
 atthāya jīvitam pariccehi yevā" ti vavā n. ā.:

A. B. Br. r. k. ² Khemā nām' assa aggamahesi ahosi. Tadā
 B. Himavantapadese migayoniyam nibbutitvā suvaṇṇavanno
 ahosi sobhagrapatto, kanittho pi 'ssa Cūṭamigo nāma su-
 vaṇṇavanno va' ahosi, kanitthabbagini pi Sataṇā nāma su-
 vaṇṇavannā va ahosi. M. pana Rohanto' nāma migarājā ahosi.
 So Himavante dve pabbatarājiyo atikkamitvā tatiyāya antere
 Rohantaṃ nāma suram nissāya asitthimigasaṃsaṃparivāro vāsam
 kappesi. So andhe jūṇe mātāpitāro posesi. Ath' eko Bā-
 rānasito avidūre nesādagāmanavāsi nesādaputto Himavantaṃ pa-
 vittho M-am disvā attano gāmaṃ āgantvā aparabhāge kālam
 karonto puttassa ārocesi: „tāta amhākaṃ kammabhūmiyaṃ
 saukāsmiṃ nāma thāne suvaṇṇavanno migo vasati, sacce rājā
 puccheyya kattheyyāsīti"³. Ath' akadivasam Khemā nāma
 devī paccūsakāle supīnaṃ addasa, evarūpo supīno hoti⁴: su-
 vaṇṇavanno migo⁵ kañcanapīṭhe nisīditvā suvaṇṇakimkinnikāṃ
 koṭṭento⁶ viya madhurena⁷ sarena deviyā dhammaṃ deseti, sā
 sādhu-kāram datvā dhammaṃ supāti, migo⁸ dhammakathāya
 anutthitāya eva utthāya gacchati, sā „migaṃ gaṇhathā" ti
 vadanti⁹ yeva pabujjhi. Paricārikāyo tassā saddaṃ sutvā
 „supihitadvāravātāpānaṃ gehaṃ, vātassa¹⁰ pi okāso n' atthi,
 ayyā imāya velāya migaṃ gaṇhāpeti"¹¹ avahasīṃsu. Sā taṃmiṃ

¹ all three MSS. yūthā. ² C³ kareṣi. ³ B² omits sa. ⁴ B² rohana. ⁵ B²
 add aparabhāge ākikkato ahosi. ⁶ B² ahosi. ⁷ B² adda agareṣa. ⁸ B²
 ākareṣa. ⁹ B² madhura. ¹⁰ B² adda pi. ¹¹ all three MSS. -L. ¹² B²
 janassā. ¹³ B² -petthā

khane „supino ayan“ ti āsavā cintesi: „supino¹ ti vutte² rāḷā
 anādaro bhaviesari, dohaḷo³ ti vutte pama ādarena pariye-
 sāsati⁴“ savaṇṇavaṇṇamigaassa⁵ dhammakatham sūnissāmīti⁶
 sā gilānāsayum katva nipajji. Rājā āgantvā „bhaddo kīo te
 1 aphāsuka“ ti pucchī. „Deva aññam⁷ n⁸“ arthi: dohaḷo pama
 me uppanno⁹ ti. „Kim icchasi¹⁰“ „Savaṇṇavaṇṇassa
 dhammikamigaassa dhammam sotum devā“ ti. „Bhaddo, yaṁ
 n¹¹“ arthi tattha te dohaḷo uppanno, savaṇṇavaṇṇo¹² nāma migo
 yeva n¹³ arthi¹⁴. Sā „sace na labhāmi idh¹⁵“ eva me maraṇo¹⁶ ti
 10 tañño pūthim datvā nipajji. Rājā „sace atthi labhissasi¹⁷“
 parisamajjhe nistātvā Morajātake vuttanayen¹⁸ eva ānacce
 brahmage ca pucchitvā „savaṇṇavaṇṇā migā nāma hoti¹⁹“
 sutvā luddake „annipātāpetvā²⁰“ „ken²¹ evarūpo²²“ migo dītt²³ho,
 kena suto²⁴ ti pucchitvā tena nesādaputtena pītu santikā
 15 sutaniyamena kathite „amma, tassa te migassa āntakāle
 mahantaṁ sakkāraṁ karissāmi, gaeccha ānehi nan²⁵“ ti vatvā
 paribbayaṁ datvā tam pesesi. So pi „sac²⁶ āhaṁ deva tam
 ānetum na sakkhissāmi cammam assa ānessāmi, tam ānetum
 asakkonto lemmāmi pi²⁷ assa ānessāmi, tamho mā cintayitthā²⁸“ ti
 20 vatvā nivesanaṁ gantvā puttadārassa paribbayaṁ datvā tattha
 gantvā tam migarājānaṁ devā „kissim²⁹ nu kho thāne pāsāṁ
 oḍḍetvā imaṁ gaṇḍitum sakkhissāmīti“ vīrasānanto pāpiya-
 titthe okāsaṁ paṇsi, so dāḍhaṁ cammayottaṁ vattetvā M-assa
 pāṇḍyapīvanatthāna yatthiya³⁰ pāsāṁ oḍḍesi. Paṇḍivase M.
 25 asītiyā migasahasseehi saddhīm gocare caritvā „pakatititthe
 yeva pāṇiyam pivissāmīti“ tattha gantvā otaranto yeva pāṇu
 hajji. So „sac³¹ āhaṁ idāṁ“ eva taddharāvaṁ³² ravissāmi
 ātigago³³ pāṇiyam apivētva va bhūto³⁴ palāyissati³⁵“ cintevā

¹ Bā adda me dīḥa. ² Bā saca vakkhāmi in the place of vutte. ³ Bā adda
 me uppanno. ⁴ Ctr--sasi. ⁵ Bā--vaṇṇassa migassa. ⁶ Ctr aññā. ⁷ Bā--at
 deṭṭi. ⁸ Bā adda--iya. ⁹ Bā adda tassa vaṇṇam suta. ¹⁰ Bā--pāpetvā. ¹¹
 Bā kenena eva. ¹² Bā yaṁ. ¹³ Bā bhaddakamavāṇ. ¹⁴ Bā--ā. ¹⁵ Bā--ā.
 oḍḍam vaṇam. ¹⁶ Bā--arūto.

yatthiyam alliyitvā attano vase vattetvā paṇiyam pivanto viya
 ahoṣi. Atha asitiyā migasahassānaṃ paṇiyam pivitvā attarivā
 tthitakāḷe „pāsam chinḍissāmiti“ rikkhatam ākaḍḍhi¹, pathama-
 vāre cammaṃ chāḍḍi, dutiye² maṃsaṃ, tatiye³ nahārūṃ chin-
 ditvā pāso attāhiṃ āhacca attāsi. So chinḍitūṃ asakkento
 baddharāvam⁴ ravi, migagano⁵ bhāyitvā tthi ghaṭāhi palāyi⁶.
 Cittamigo ttenam pi guṇāṇam⁷ antare M-am adisvā „idam
 bhayaṃ uppajjamānaṃ mama bhūto uppannaṃ bhavissatthi“
 cintetvā tassā satthikam gantvā⁸ tam baddham⁹ passi. Atha
 nam M. diavā „bhūtika mā idha tūṭha, sāsamkam idam 10
 thānaṃ“ ti vatvā uyyojento pathamam gātham āha:

1. Ete yūthā¹⁰ patiyanti bhūtā maraṇā¹¹ Uttako,
 gaccha tuvaṃ¹² pi, mā kaṃkhi, jivissanti tayā saha¹³ ti. 84.

Tathā ete ti rakkhapatham atthamāsa dāragā¹⁴ sandhāyāha pati-
 yantīti patigacchanti palāyanti¹⁵ aha. Uttako ti (am āpan), tayā saha 10
 ti vade sāsam mama (idam) chaivā vā bhūti ete tayā sandham jivissanti

Tato ubhinnaṃ pi tisso akantarikagāthā¹⁶ honti:

1. Nāhaṃ Rohanta¹⁷ gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati¹⁸,
 na tam ahaṃ jahissāmi, idha hessāmi¹⁹ jivitaṃ²⁰. 85.
 2. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,
 gaccha tuvaṃ²¹ pi, mā kaṃkhi, jivissanti tayā saha. 86.
 3. Nāhaṃ Rohanta²² gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati²³,
 na tam baddham jahissāmi, idha hessāmi jivitaṃ ti. 87.

Tathā Kokanṭhā²⁴ ti M-am nāmaṇḍipati, avakaḍḍhati²⁵ galati²⁶,
 sokena avakaḍḍhiyati²⁷, 12 hi nūna²⁸ ti te andhānaṃ matāpāra akāraṇa²⁹ 25
 vāra pi andhaṃ idha maraṇa aparināyikā³⁰ bura apajjagāyamaṇi³¹ vadevā ma-
 rissanti, tamā bhūtika³² Citta gaccha³³ traṇ³⁴, tayā saha te jivissanti³⁵ aha,
 idha hessāmi³⁶ itaṃ³⁷ itaṃ³⁸ jivitaṃ jahissāmi³⁹ vatvā

¹ B⁴ -attā. ² B⁴ -yavāra. ³ B⁴ bandharavam. ⁴ B⁴ -ā. ⁵ B⁴ -pāma. ⁶
 B⁴ -tāṇam. ⁷ C⁴ -ā. ⁸ B⁴ -pāṇam. ⁹ C⁴ -yūthā. ¹⁰ C⁴ -vāra. ¹¹ C⁴ -vāra.
¹² C⁴ -vāra. ¹³ B⁴ -vāra. ¹⁴ B⁴ -vāra. ¹⁵ B⁴ -vāra. ¹⁶ B⁴ -vāra. ¹⁷ C⁴ B⁴ -vāra.
¹⁸ B⁴ -vāra. ¹⁹ B⁴ -vāra. ²⁰ B⁴ -vāra. ²¹ B⁴ -vāra. ²² B⁴ -vāra. ²³ B⁴ -vāra.
²⁴ B⁴ -vāra. ²⁵ B⁴ -vāra. ²⁶ B⁴ -vāra. ²⁷ B⁴ -vāra. ²⁸ B⁴ -vāra. ²⁹ B⁴ -vāra.
³⁰ B⁴ -vāra. ³¹ B⁴ -vāra. ³² B⁴ -vāra. ³³ B⁴ -vāra. ³⁴ B⁴ -vāra. ³⁵ B⁴ -vāra.
³⁶ B⁴ -vāra. ³⁷ B⁴ -vāra. ³⁸ B⁴ -vāra. ³⁹ B⁴ -vāra.

B-assa dakkhinapassanā nissāya taṃ sandhāretvā assā-
sento atthāsi. Sutamāpi nāma migapotikā palāyitvā migānaṃ
antare ubho bhātiko apassanti „idaṃ bhayaṃ mama bhātika-
naṃ uppannaṃ bhavissatīti“ nivattitvā tesam santhikam āgatā,
1 nam' āgacchantim disvā M. pañcamam' gātham āha:

1. Gacchā bhīru palāyassu, kūṭe buddho 'smi āyaso,
gaccha tuvaṃ¹ pi, mā kamkhī, jīvissanti tayā sahā² ti. 88.

Taṃha bhīrū 'ti mānugāmo nāma appamattikenaṃpi bhāyati, tēva taṃha evam
āpenti, kūṭe o paṇḍhanapāso, āyaso ti so hi anto nāso ayakkhandham
10 kappesi³ taṃha sāraddhānaṃ yathānaṃ bandhitvā oḍḍito, taṃha evam āha. tayā
sahā 'ti te asāṭṭhassamāpāso tayā sandhijā jīvissanti.

Tatoparā⁴ purimanāyena⁵ eva tisso gāthā honti:

1. Nāhaṃ Rohanta⁶ gacchāmi, hadayam me avakaddhati⁷,
na taṃ ahaṃ jahissāmi, idha hessāmi jivitaṃ. 89.

15 2. Te hi nūna marissantī andhā aparināyikā,
gaccha tuvaṃ⁸ pi, mā kamkhī, jīvissanti tayā sahā. 90.

3. Nāhaṃ Rohanta gacchāmi, hadayam me avakaddhati⁹,
na taṃ buddhaṃ jahissāmi, idha hessāmi¹⁰ jivitaṃ ti. 91.

Taṃha te nūnā 'o idhāpi māpitaro va sandhāyāha.

20 Sāpi taṃ¹¹ eva paṭikkhipitvā M-assa vāṇapassanā nissāya
assāsayamānā¹² atthāsi. Luddo pi te mige palāyante disvā
buddharāvaṇ¹³ ca antvā „buddho bhavissati nūgarājā“ ti gā-
tham kaeccham bandhitvā migamāraṇasattim' ādāya vegenā-
gacchi¹⁴. M. āgacchantam disvā navamam' gātham āha:

15 1. Ayaṃ so luddako eti ruddarūpo¹⁵ sahāvudho,
so¹⁶ no vadhissati oḷḷa usunnā sattiya-m-apīti. 92.

Taṃha ruddarūpo¹⁷ ti niruṇḍhito, sattiyaṃapīti sattiyaṃ m
pāharitvā vadhissati, taṃha yāva so nāgacchati tāva palāyatha 'ti.

¹ Bā tam. ² Cā tuvaṃ. ³ Bā kote-. ⁴ Bā -raṇa. ⁵ Bā rohana. ⁶ Cā jhā -ka-
sati. ⁷ Bā -kassati. ⁸ Bā hi-. ⁹ Bā assāsayamānā. ¹⁰ Bā buddharāvaṇ. ¹¹
Cā vegenāgacchi, Bā vegenāgacchati. ¹² Bā ludda-. ¹³ Bā yo.

Tam diśvāpi Cūṭṭamigo na palāyi. Sutaṇā pana saka-
bhāvaṇa saṅghātaṃ¹ asakkonti maraṇabbhayaabhīta thekaṃ palā-
yitvā „amaṃ dve bhāṭike paḥāya kuhūṃ palāyissāmi”² atzano
jīvitam jahitvā naḥātena maccaṃ ādāya punāgantvā bhāta
vāmapasse aṭṭhāsi.

1

Tam atthaṃ pakāseṃto S. dāsaṃṇaṃ gātham āha
10. Sā muhuttam palāyitrā bhayaṭṭhā³ bhayaṭṭhā⁴
sukkhamaṇa akasā bhūva maraṇā⁵ upanivattatā u. 93.

Tattha maraṇayūpanivattatā⁶ 'ti maraṇabhāya upanivanti

Luddo pi āgantvā te tayo jane ekato thīto diśvā meṭṭa-
cūṭṭam uppādetvā ekakucchiyaṃ nibbattaḥhātaro⁷ viya te
maññamāno cintesi: „migaṛājā tīva pāse baddho, ime pana
dve jaṇā hirottappabandhena baddhā, kin nu kho ime⁸ etaṣa
hontī”⁹ aha ne pucchanto

11. Kin nu te 'me migaṛā honti, mattā baddhaṃ¹⁰ apāsare,
na teṃ cajitum icchanti jīvitassa¹¹ pi kāraṇā ti 94.

Tattha kin nu te 'me ti kin nu te ime¹² apāsare ti upāyanti

Ath¹³ aasa B. āciṅkhī:

12. Bhātaro honti me ludda sandariyā ekamātakā,
na maṃ cajitum icchanti jīvitassa pi kāraṇā ti. 95.

12

So tassa vacanaṃ sutvā bhīyyosomattāya muducitto ahaṃ.
Cūṭṭo¹⁴ migaṛājā tassa muducittam¹⁵ ātvā „amma ludda”, mā
tvaṃ etaṃ migaṛājānaṃ migamatto¹⁶ yevā¹⁷ 'ti maññittha,
ayaṃ hi sātṭiyā migasahassānaṃ rājā silācārasampanno sabba-
sattesa muducitto mahāpaṇṇo andho jippe mātāpitaro poseti,
sace tvaṃ evarūpaṃ dhammikaṃ¹⁸ māresi etaṃ mārento mātā-
pitaro ca no¹⁹ maṃ ca bhagīnū ca me ti amho paṇca pi jane
māresi yeva, mayhaṃ pana bhātu jīvitam deṃto paṇcaṇṇam pi
no²⁰ jīvitadāyako sīti²¹ vatvā

¹ Bā sandāhāraṇa. ² Bā bhāṭikā. ³ Cā nibbattā- ⁴ Cā me. ⁵ Bā bandham.

⁶ Bā -akā. ⁷ Bā -a. ⁸ Bā -utām. ⁹ Bā -aya. ¹⁰ Bā migamatto. ¹¹ Bā pāda

migam. ¹² Bā me. ¹³ Bā jamaṇaṃ.

12. Te hi nūna marissanti andhā aparindāyikā,
pañcannaro jivitaṃ delhi, bhātaraṃ muṇa luddakā 'ti 96.
gātham āha. So tassa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto
„mā bhāyī sāmīti“ vatvā anantaraṃ gātham āha:

13. 14. So vo ahaṃ pamokkhāmi mātāpettibharaṃ¹ migam,
nandanta mātāpitāro muttam diṣvā mahāmigan ti. 97.

Tattā vo ti nīpāṇamattam, muttam² ti baṇḍhena muttam pāṇitvā.

- Evam ca pana vatvā ciutesi: „raṇḍo dinno yaso³ mayham
kiṃ karissati, sac⁴ ahaṃ imaṃ migarājānaṃ vadhisāmi ayaṃ
16 vā⁵ me paṭhavi bhinditvā⁶ vivaraṃ dassati asani vā me mattha-
kam patissati, viśvajjessāmi naṃ“ ti so M-am opasamkamitvā
yatthim pāṭetvā sammayottam chinditvā migarājānaṃ alīṅhitvā
ndakapariyanta nipaṇṇāpetvā mudocittena sanikam pāsā⁷ mo-
cetvā nahārūhi nahārūh mahsena mahsari sammena sammam
18 samodhānetvā ndakena lohitaṃ dhovitvā mettācittena pū-
nappuna parimajji. Tassa mettānubhāvena M-assa ca pāra-
mitānubhāvena sabbāni nahārūmamsacammāni sandhīyissaṃ,
pādo sañchannachavisañchannalomo⁸ ahoṣi, asakattāhane bad-
dho ahoṣti pi na paṇḍāyī, M. sakhappatto hutvā aṭṭhāsi.
20 Tam diṣvā Cūṭamigo sommassajjato luddassa sammodhanā
karonto

15. Evam luddaka nandassu saha sabbhehi sātthhi

yathāham aṭṭa nandāmi muttam diṣvā mahāmigan ti 98.
gātham āha.

21. Aha M. „kiṃ nu kho esa luddo maṃ gahhanto attano
kammaṃ gahhi ndāhu aññassa āpattiya“ ti ciutesvā gahita-
kāraṇaṃ pucchī. Luddaputto āha: „sāmi, na mayham tum-
hehi kammam atthi, raṇḍo pana aggamaheṣi Khemā nāma
tumhākaṃ dhammakathaṃ sotakāma, tadatthāya raṇḍo āpattiya
22 tvam mayā gahito“ ti. „Samma evam sante maṃ viśajjento

¹ 96 -piti. ² 96 muttā. ³ 96 dimayassena. ⁴ 96 vā, 96 ca. ⁵ 96 bhāyīyā.

⁶ 96 -sati. ⁷ 96 tumhāva.

atidukkaram karosi, ehi mama netvā ruṇṇo dassesi, deviya
 dhammanā kuthessāmīti¹. „Sāmi², rājāno nāma kakkhalā, ko
 jānāti kiṃ bhavissati³, mayham ruṇṇo diṇṇena yasena kammam
 a⁴ aṭṭhi, gaccha tvaṃ yathāsukhen“ ti. Poca M. „iminā math
 vissajjentena atidukkaram katam, yasapaṭilābhaupāyam assa
 kariṣṣāmīti“ cinteivā „samma pīthiṃ tava me hatthena pari-
 majjā“⁵ ti āha. So parimajji, hattho suvaṇṇavaṇṇohe lomēhi
 pāri⁶. „Sāmi imehi lomēhi kiṃ karomīti⁷. „Samma imāni
 haritvā⁸ ruṇṇo ca deviya ca dassetvā imāni tassa suvaṇṇa-
 vaṇṇamigassa lomani⁹“ vatvā mama ṭhāne ṭhatvā imāhi gāthāhi
 deviya dhammanā desesi, tam¹⁰ survā yeva hi „ssa¹¹“ doḇaḷo
 paṭippassambhāssatīti¹². „Dhammanā cara mahārāja“¹³ ti dasa-
 dhammacariyagāthā ugganhāpetvā paṭicassāni datvā appa-
 mādena ovaditvā uyyoyesi. Luddaputto M-am ācariyaṭṭhāne
 ṭhapetvā tikkhatam padakkhimam katvā catūsu ṭhānesi vaa-
 ditvā lomāni padaminipattena gaḥetvā pakkāmi. To pi nam¹⁴
 tayo janā thekaṃ anugaṇṭvā mukhena gocaraṃ ca pāṇiyaṃ ca
 gaḥetvā mātāpitaṇṇam santikāni gamimau¹⁵. Mātāpitāro „tāta
 Rohanta¹⁶, tvaṃ kira¹⁷ baddho, katham mutto“ ti pocchantā¹⁸
 va. Katham¹⁹ pamokkha āsi²⁰ upanītasmiṃ jivite.

30

katham putta amocesi kūṭapāsamha²¹ luddako ti 30.

gātham āhaṇṇu.

Ṭaṭṭha upanītasmiṃ ti tava jivite matanantike²² upanīte katham pa-
 mokkha āsi²³.

Tam survā B. tisso gāthā abhūti:

30

1. Bhamanā kappasukham vācam hadayaṅgam hadayanissitam
 sabbhāsītāhi vācāhi Cūṭako man amocayī. 100.
2. Bhamanā kappasukham vācam hadayaṅgam hadayanissitam
 sabbhāsītāhi vācāhi Suttava man amocayī. 101.

¹ C² = karani, omittug ti. nam. ² C² = tti. ³ B² = āhi. ⁴ all three MSS. pūti. ⁵ C² = āhi. ⁶ C² = omīti tam. ⁷ B² = āhi. ⁸ B² = āhi. ⁹ B² = āhi. ¹⁰ C² = āhi. ¹¹ B² = āhi. ¹² B² = āhi. ¹³ C² = āhi. ¹⁴ B² = āhi. ¹⁵ B² = āhi. ¹⁶ B² = āhi. ¹⁷ B² = āhi. ¹⁸ B² = āhi. ¹⁹ B² = āhi. ²⁰ B² = āhi. ²¹ C² = āhi. ²² C² = āhi. ²³ C² = āhi.

18. Suttvā kappasukham vācam hadayaṅgam hadayanissitam
suhāsitaṃ suttvāna luddako man amocayiti. 102.

Tatha bhāsan ti bhāsanā, hadayaṅgam ti hadayaṅgaman, dūṭṭy-
gāthāya bhāsan ti bhāsanāni, suttvā ti sū imesam abhutarā vācāni suttā.

19. Ath' asā mātipitāro anumodantā āhāsu:
20. Evaṃ ānandito' hotu saba dārehi luddako
yathā may' aṇṇa nandāma diavā Rohantam' āgatan ti. 103.
Luddo pi araṇṇā nikkhamitvā rājakulam gantvā rājānaṃ
vanditvā ekamantaṃ atthāsi. Tam diavā rājā'
21. Nanu tvaṃ avacā' ludda: migacammāni āharitī'.
atha keṇa nu tvaṃena migacammāni nāharitī'. 104.

Tatha migacammāni migam yā sammā vā, āharit ti āharitvā,
idam vuttak hoḷi amho ludda, nam tvaṃ etam avacā: migam ānetuṃ anā-
kanto sammāni āharissāmi', tam nakkanto lomāni, so tvaṃ keṇa kāmāna
22 n' eva migam na migacammāni āharitī'.

Tam suttvā luddo

23. Āgamā' c' eva batthatham kūṭapāsā ca so migo,
abajjhi, taṃ ca migarājāṃ taṃ ca muttā upāare. 105.
24. Tassa mu āho¹⁰ sūhvego abhūto lomahaṃsano,
25 imā c' āhaṃ migam haṃhe aṇṇa haṃsāmi'¹¹ jīvitaṃ ti āha. 106.

Tatha āgamā¹² ti mahārāja so migo mama batthatham kūṭapāsā
c' eva¹³ mayi addham kūṭapāsā ca apāsa taṃhi ca kūṭapāsa abajjhi, taṃca
muttā upāare ti taṃ ca baddham apāsa muttā abaddhā ca div miga saṃ-
senti¹⁴ tam oṭṭāya atthāsi, abhūto ti pubba abhūtapūro, lomahaṃsā
25 ti atha me sūhvegassa etad abot: sova āhaṃ imā migam haṃsāmi' aṇṇ
imāmiṃ yeva (hāsa jīvitaṃ jakkhami)¹⁵.

26. Kidiṣā te migā ludda, kidiṣā dhammikkā migā,
kathamāyaṇṇā kathamāsiṣā, bāḥam kho te passamevāsi 107.
idam so rājā vimhayaवासena punappuna pucchati. Tam
27 suttvā luddo

¹ C¹ - amāliṭṭa. ² B¹ - reṭṭam. ³ B² - sū āha. ⁴ B¹ - ca. ⁵ B¹ - ri, C¹ - rāhi.
⁶ B¹ - rāhi. ⁷ B¹ - ānandito. ⁸ B¹ - rāhi. ⁹ C¹ - ma, B¹ - meṃ. ¹⁰ so all
three MSs. ¹¹ B¹ - aṇṇa haṃsāmi. ¹² all three MSs, -ma. ¹³ B¹ - pāsāmi.
¹⁴ C¹ - amāliṭṭa. ¹⁵ B¹ - adda tam suttvā rājā āha.

25. Odātamāgā socivālā jatarūpaacūpamā,

pādā lobhitakā tesam, añjitatikkhā manoranā ti gātham āha, 108.

Tetiha odātasāgā u rajatanamācūpamā, socivālā u samas-
vālasācūpamā¹ suttaṃ vātena samācūpitaṃ, lobhitakā ti rātaromapaṇṇāsanā²,
pādā ti āhutaṇṇāyanaṃ, añjitatikkhā u añjitatikā³ tiya vinuddhapuṇṇappasādeti⁴ 5
akkhāhi samācūpitaṃ.

Iti so kathento va M-assa suvaṇṇavaṇṇāni lomāni rañño
hatthe ṭhapetvā tesam migānaṃ sariravaṇṇaṃ pakāsento

26. Edisā te migā deva, edisā dhammikā mīgā,

mātāpettibharā⁵ devā, na te so abhikārayan⁶ ti 109.

gātham āha.

Tetiha mātāpettibharā u jinaṃ andhe mātāpitara posenti, viddhā
tesam⁷ dhammikaṃ, na te so abhikārayan⁸ ti so migarājā na sakkaṃ kenaci
tara paṇṇikāraṇṭhaya abhikāraṇṭhaṃ ti attho, abhikārayan⁹ ti pi jāsaka, so te
ahan tesā¹⁰ paṇṇikāraṇṭhaya nābhikārayan¹¹, na āharo ti attho. 13

Iti so M-assa ca Uttamigaṇṇa ca Sutanāya ca miga-
potikāya gūṇe kathetvā „mahārāja ahan tena migaraññā attano
lomāni dassetvā ‘mama ṭhāne ṭhatvā dasaḥ dhammacariyā-
gāthāhi¹²’ deviya dhammaṃ kathyeyvāsi¹³’ ānatto¹⁴ ti vatvā

¹ Bā - vinari.

² Bā - rātaromapaṇṇa.

³ Cā - te.

⁴ Bā - puri.

⁵ Cā - pun.

⁶ Cā - id - na.

⁷ Cā - kārāyan.

⁸ Bā - so ahan te ten.

⁹ Bā - pi.

¹⁰ Cā - yaṇ.

¹¹ Bā - rajanā.

* After Karṇapajjati B. reads as follows:

uggādhāpita ānatto¹ ti². Teṃ suttaṃ rājā teṃ rātaratanakācāra rājanāṇāma
nivāṇāpette ayaṃ devijā sabbāni niccaṇa ekamantaṃ niddātvā teṃ añjitaṃ
paṇṇayha yāsi. So dhammaṃ dassento āha:

1. Dhammaṃ vara mahārāja mātāpitaraṃ āharitva,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamhesasi.
2. Dhammaṃ vara mahārāja puttadāreṇa āharitva,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamhesasi.
3. Dhammaṃ vara mahārāja mātāpitaraṃ āharitva,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamhesasi.
4. Dhammaṃ vara mahārāja vāhanetu³ balasa ca,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamhesasi.

¹ Bā - suttaṃ ti.

² Bā - vāhanetu? Bā - vāhanetu.

maññāṇa rūpeṇa ca bhogena ca sodha, oṣṭhāṇaṃ gavaṃ vaten u ha-
 bhūj[et]thekāṃ kaṭṭa gavaṇṭeṇ va te dammi, kīreṣṣaṃ u dāsa[ra]jadhāmmā
 akopeṇa dhammeṇ' eva rājāṃ kīreṣṣāmi, bahukāro' me sīḍa sūvaṇṇa-
 vaṇṇasa migarāṇhe thāṇa thattā dhammasa dāṭṭatā tvaṃ mama bahupakāro,
 migarājena' vuttanīlmeṇ' eva te ahaṃ paṇṇaṃ sīḍaṃ paṭi[ra]hāpito. kaṇṭhā 5
 vaṇṇijjā u samma buddhaka, ahaṃ migarājāṃ' adīvē tassa vaṇṇaṃ eva sutvā
 paṇṇeṇa sīḍaṃ paṭi[ra]hāpito, tvaṃ pi tīḍa paṭṭhāya sīḍavā hehi yāṃ tātā āsī vaṇṇijjā¹
 maññāṇa² uṭṭhāretiyā' u sīḍamukhāni eteṇa samma[ra]jassa tva pūṇadāraṃ
 pūṇaḥ, mā pūṇa pūṇaṃ karitā

Sō rañño kathaṃ sutvā „na me gharāvāseṇ' attho, 10
 pabbajjāṃ anujāna' dayā" 'ti' anujānāpetvā raññā dinnāḥ³
 dhanāḥ puttadārassa datvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ
 pabbajjitvā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā Brahmaloḥa-parāyano
 ahoṣi, Rājāpi M-assa ovāde thavā saggapadaṃ' pūreṣi.
 Ovādo⁴ vasaasahassāṃ⁵ pavatti⁶. 15

S. k. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi mam' atthāya Anandena
 jetaṇṇaṃ pariccattāṃ evā" 'ti sutvā j. s.: „Tadā buddho" Channa ahoṣi,
 rājā Śāriputta, deṇḍa Khemā bhikkhūni, mātāpitaro mahārājakulāni,
 Sutasā-Uppahvaṇṇā, Cittaṃigo Anando, asitthigassahassāni Sākiyagano,
 Rohantamigarājā⁷ ahaṃ evā" 'ti, Rohantamiga[ra]jātakāḥ⁸. 20

6. Hamsajātaka.

Ete hamsā pakkamanāsiṇo. Idāṃ S. Veṇuvane v. Anu-
 dattherassa jīvita-pariccāgaṃ eva ā. k. Tuṭṭāpi hi dhamma-
 bhāyaṃ theṇassa gūḍakathāḥ kathentesu bhikkhūna S. āgataṃ⁹
 pucchitvā¹⁰ „na bhikkhave bāḍa' eva pubbe p' Anandena¹¹ mam'
 atthāya jīvitaṃ pariccattāṃ evā" 'ti sutvā ā. k. 25

A. B. Bahupattako nāma rājā r. kāresi. Khemā¹² nāṃ'
 aṇṇa aggamābeṇa ahoṣi. Tadā M. sūvaṇṇaṃ sūvaṇṇaṃ sūvaṇṇaṃ
 battitvā navutthamāsaṃ saggapārivuto¹³ Cittaḥāte vasi. Tadāpi

¹ C¹ bahupakāro, B¹ bahukāro. ² C² -je. ³ B³ -jāṇaṃ. ⁴ B⁴ -āni. ⁵ C⁵
 ina-. ⁶ B⁶ -nātha. ⁷ C⁷ omme anu -- ti. ⁸ B⁸ -a. ⁹ B⁹ saggapūṇaṃ. ¹⁰
 tīḍa tassa u-. ¹¹ B¹¹ vasaasahassāṇaṃ. ¹² B¹² -tiāni. ¹³ B¹³ -ava. ¹⁴ B¹⁴
 opitā rohaniā. ¹⁵ B¹⁵ rohaniā-. ¹⁶ B¹⁶ adda kassa mūṇa bhikkhave r. k. s. ti.
¹⁷ B¹⁷ adda imāya nāma u vutta. ¹⁸ B¹⁸ pi ā-. ¹⁹ B¹⁹ adda tassa. ²⁰ B²⁰ chana-

devī vuttanāyena¹ eva supīṇatā² disvā³ taññā⁴ suvaṇṇavannamahāsaṇṇa⁵
 dhammadeśanāsavane⁶ dohaḥaṇ⁷ āroceti, Rājāpi⁸ pacchitvā⁹
 „suvaṇṇavannahaṇisā¹⁰ nāma¹¹ Citta-kūṭapabbate¹² vasaṇtīti¹³“ ca
 autrā¹⁴ Khemaṃ¹⁵ nāma¹⁶ saram¹⁷ kāretvā¹⁸ uṇṇappakārāni¹⁹ nivāpa-
 10 dhaññāni²⁰ ropāpetvā²¹ eadisa²² kappesa²³ devanikāṃ²⁴ abhayaḥosa-
 naṃ²⁵ ghesāpesi²⁶ ekaṃ²⁷ ca luddaputtāṃ²⁸ haṇḍānaṃ²⁹ gahaṇatthāya³⁰
 payojesi, Tassa³¹ payojitākāro³² ca tena³³ tathā³⁴ sakaṇṇaṃ³⁵ upa-
 parikkhita³⁶ bhāvo³⁷ ca suvaṇṇamahāsaṇṇaṃ³⁸ āgata³⁹ kāle⁴⁰ taññā⁴¹ āro-
 cetvā⁴² pāsāodḍitanīyāmo⁴³ ca M-assa⁴⁴ pāse⁴⁵ bandhaniyāmo⁴⁶ ca
 15 Sumukha⁴⁷ssa⁴⁸ haṇḍāsaṇāpatino⁴⁹ uṇṇ⁵⁰ haṇḍaghaṭṭasa⁵¹ taṃ⁵² adievā⁵³
 nivattanaṃ⁵⁴ ca⁵⁵ sabbaṃ⁵⁶ Mahāhamsajātako⁵⁷ Avihhaviṇṇaṇṇaṃ⁵⁸, idhāpi⁵⁹
 M. yaṭṭhipāse⁶⁰ bandhitvā⁶¹ pāsayaṭṭhiyaṃ⁶² olambanta⁶³ yeva⁶⁴ givataṃ⁶⁵
 paṇḍretrā⁶⁶ haṇḍānaṃ⁶⁷ gatamaggam⁶⁸ olōkento⁶⁹ Sumukhaṃ⁷⁰ āga-
 chaṇṇaṃ⁷¹ dievā⁷², „āgata⁷³ kāle⁷⁴ naṃ⁷⁵ vīmaṇṇissāmiti⁷⁶“ cintetvā⁷⁷ tas-
 20 miṃ⁷⁸ āgate⁷⁹ tiṣṇe⁸⁰ gāthā⁸¹ abhāsi:

1. Ete⁸² haṇḍā⁸³ pakkamanti⁸⁴ vakkhaṇṇā⁸⁵ bhaya⁸⁶meritā,
 harittava⁸⁷ hemavapṇa⁸⁸ kāmaṃ⁸⁹ Sumukha⁹⁰ pakkama. 113.

2. Ohāya⁹¹ maṃ⁹² tūṭigaṇā⁹³ ekaṃ⁹⁴ pāsavaṇaṃ⁹⁵ gataṃ⁹⁶
 anapekkhamāṇā⁹⁷ gacchanti, kim⁹⁸ eko⁹⁹ avabhiyāsi. 114.

3. Pat¹⁰⁰ eva¹⁰¹ patataṃ¹⁰² seṭṭha¹⁰³, n¹⁰⁴ utthi¹⁰⁵ baddhe¹⁰⁶ saḥāyātā¹⁰⁷,
 mā¹⁰⁸ anighhāya¹⁰⁹ hāpesi, kāmaṃ¹¹⁰ Sumukha¹¹¹ pakkama¹¹² 'ti. 115.

Tatha¹¹³ bhaya¹¹⁴meritā¹¹⁵ ti bhaya¹¹⁶meritā¹¹⁷ bhaya¹¹⁸saṃjāta¹¹⁹ bhaya¹²⁰saṃjāta¹²¹, harittava¹²²
 hemavapṇa¹²³ 'ti¹²⁴ dehi¹²⁵ vasaṇṇa¹²⁶ taṃ¹²⁷ eadāyati, kāmaṃ¹²⁸ ti¹²⁹ vasaṇṇa¹³⁰ vasaṇṇa¹³¹
 25 vasaṇṇa¹³² vasaṇṇa¹³³ vasaṇṇa¹³⁴ vasaṇṇa¹³⁵ vasaṇṇa¹³⁶ vasaṇṇa¹³⁷ vasaṇṇa¹³⁸ vasaṇṇa¹³⁹ vasaṇṇa¹⁴⁰
 vasaṇṇa¹⁴¹ vasaṇṇa¹⁴² vasaṇṇa¹⁴³ vasaṇṇa¹⁴⁴ vasaṇṇa¹⁴⁵ vasaṇṇa¹⁴⁶ vasaṇṇa¹⁴⁷ vasaṇṇa¹⁴⁸
 vasaṇṇa¹⁴⁹ vasaṇṇa¹⁵⁰ vasaṇṇa¹⁵¹ vasaṇṇa¹⁵² vasaṇṇa¹⁵³ vasaṇṇa¹⁵⁴ vasaṇṇa¹⁵⁵ vasaṇṇa¹⁵⁶
 vasaṇṇa¹⁵⁷ vasaṇṇa¹⁵⁸ vasaṇṇa¹⁵⁹ vasaṇṇa¹⁶⁰ vasaṇṇa¹⁶¹ vasaṇṇa¹⁶² vasaṇṇa¹⁶³ vasaṇṇa¹⁶⁴
 vasaṇṇa¹⁶⁵ vasaṇṇa¹⁶⁶ vasaṇṇa¹⁶⁷ vasaṇṇa¹⁶⁸ vasaṇṇa¹⁶⁹ vasaṇṇa¹⁷⁰ vasaṇṇa¹⁷¹ vasaṇṇa¹⁷²
 vasaṇṇa¹⁷³ vasaṇṇa¹⁷⁴ vasaṇṇa¹⁷⁵ vasaṇṇa¹⁷⁶ vasaṇṇa¹⁷⁷ vasaṇṇa¹⁷⁸ vasaṇṇa¹⁷⁹ vasaṇṇa¹⁸⁰
 vasaṇṇa¹⁸¹ vasaṇṇa¹⁸² vasaṇṇa¹⁸³ vasaṇṇa¹⁸⁴ vasaṇṇa¹⁸⁵ vasaṇṇa¹⁸⁶ vasaṇṇa¹⁸⁷ vasaṇṇa¹⁸⁸
 vasaṇṇa¹⁸⁹ vasaṇṇa¹⁹⁰ vasaṇṇa¹⁹¹ vasaṇṇa¹⁹² vasaṇṇa¹⁹³ vasaṇṇa¹⁹⁴ vasaṇṇa¹⁹⁵ vasaṇṇa¹⁹⁶
 vasaṇṇa¹⁹⁷ vasaṇṇa¹⁹⁸ vasaṇṇa¹⁹⁹ vasaṇṇa²⁰⁰ vasaṇṇa²⁰¹ vasaṇṇa²⁰² vasaṇṇa²⁰³ vasaṇṇa²⁰⁴
 vasaṇṇa²⁰⁵ vasaṇṇa²⁰⁶ vasaṇṇa²⁰⁷ vasaṇṇa²⁰⁸ vasaṇṇa²⁰⁹ vasaṇṇa²¹⁰ vasaṇṇa²¹¹ vasaṇṇa²¹²
 vasaṇṇa²¹³ vasaṇṇa²¹⁴ vasaṇṇa²¹⁵ vasaṇṇa²¹⁶ vasaṇṇa²¹⁷ vasaṇṇa²¹⁸ vasaṇṇa²¹⁹ vasaṇṇa²²⁰
 vasaṇṇa²²¹ vasaṇṇa²²² vasaṇṇa²²³ vasaṇṇa²²⁴ vasaṇṇa²²⁵ vasaṇṇa²²⁶ vasaṇṇa²²⁷ vasaṇṇa²²⁸
 vasaṇṇa²²⁹ vasaṇṇa²³⁰ vasaṇṇa²³¹ vasaṇṇa²³² vasaṇṇa²³³ vasaṇṇa²³⁴ vasaṇṇa²³⁵ vasaṇṇa²³⁶
 vasaṇṇa²³⁷ vasaṇṇa²³⁸ vasaṇṇa²³⁹ vasaṇṇa²⁴⁰ vasaṇṇa²⁴¹ vasaṇṇa²⁴² vasaṇṇa²⁴³ vasaṇṇa²⁴⁴
 vasaṇṇa²⁴⁵ vasaṇṇa²⁴⁶ vasaṇṇa²⁴⁷ vasaṇṇa²⁴⁸ vasaṇṇa²⁴⁹ vasaṇṇa²⁵⁰ vasaṇṇa²⁵¹ vasaṇṇa²⁵²
 vasaṇṇa²⁵³ vasaṇṇa²⁵⁴ vasaṇṇa²⁵⁵ vasaṇṇa²⁵⁶ vasaṇṇa²⁵⁷ vasaṇṇa²⁵⁸ vasaṇṇa²⁵⁹ vasaṇṇa²⁶⁰
 vasaṇṇa²⁶¹ vasaṇṇa²⁶² vasaṇṇa²⁶³ vasaṇṇa²⁶⁴ vasaṇṇa²⁶⁵ vasaṇṇa²⁶⁶ vasaṇṇa²⁶⁷ vasaṇṇa²⁶⁸
 vasaṇṇa²⁶⁹ vasaṇṇa²⁷⁰ vasaṇṇa²⁷¹ vasaṇṇa²⁷² vasaṇṇa²⁷³ vasaṇṇa²⁷⁴ vasaṇṇa²⁷⁵ vasaṇṇa²⁷⁶
 vasaṇṇa²⁷⁷ vasaṇṇa²⁷⁸ vasaṇṇa²⁷⁹ vasaṇṇa²⁸⁰ vasaṇṇa²⁸¹ vasaṇṇa²⁸² vasaṇṇa²⁸³ vasaṇṇa²⁸⁴
 vasaṇṇa²⁸⁵ vasaṇṇa²⁸⁶ vasaṇṇa²⁸⁷ vasaṇṇa²⁸⁸ vasaṇṇa²⁸⁹ vasaṇṇa²⁹⁰ vasaṇṇa²⁹¹ vasaṇṇa²⁹²
 vasaṇṇa²⁹³ vasaṇṇa²⁹⁴ vasaṇṇa²⁹⁵ vasaṇṇa²⁹⁶ vasaṇṇa²⁹⁷ vasaṇṇa²⁹⁸ vasaṇṇa²⁹⁹ vasaṇṇa³⁰⁰
 vasaṇṇa³⁰¹ vasaṇṇa³⁰² vasaṇṇa³⁰³ vasaṇṇa³⁰⁴ vasaṇṇa³⁰⁵ vasaṇṇa³⁰⁶ vasaṇṇa³⁰⁷ vasaṇṇa³⁰⁸
 vasaṇṇa³⁰⁹ vasaṇṇa³¹⁰ vasaṇṇa³¹¹ vasaṇṇa³¹² vasaṇṇa³¹³ vasaṇṇa³¹⁴ vasaṇṇa³¹⁵ vasaṇṇa³¹⁶
 vasaṇṇa³¹⁷ vasaṇṇa³¹⁸ vasaṇṇa³¹⁹ vasaṇṇa³²⁰ vasaṇṇa³²¹ vasaṇṇa³²² vasaṇṇa³²³ vasaṇṇa³²⁴
 vasaṇṇa³²⁵ vasaṇṇa³²⁶ vasaṇṇa³²⁷ vasaṇṇa³²⁸ vasaṇṇa³²⁹ vasaṇṇa³³⁰ vasaṇṇa³³¹ vasaṇṇa³³²
 vasaṇṇa³³³ vasaṇṇa³³⁴ vasaṇṇa³³⁵ vasaṇṇa³³⁶ vasaṇṇa³³⁷ vasaṇṇa³³⁸ vasaṇṇa³³⁹ vasaṇṇa³⁴⁰
 vasaṇṇa³⁴¹ vasaṇṇa³⁴² vasaṇṇa³⁴³ vasaṇṇa³⁴⁴ vasaṇṇa³⁴⁵ vasaṇṇa³⁴⁶ vasaṇṇa³⁴⁷ vasaṇṇa³⁴⁸
 vasaṇṇa³⁴⁹ vasaṇṇa³⁵⁰ vasaṇṇa³⁵¹ vasaṇṇa³⁵² vasaṇṇa³⁵³ vasaṇṇa³⁵⁴ vasaṇṇa³⁵⁵ vasaṇṇa³⁵⁶
 vasaṇṇa³⁵⁷ vasaṇṇa³⁵⁸ vasaṇṇa³⁵⁹ vasaṇṇa³⁶⁰ vasaṇṇa³⁶¹ vasaṇṇa³⁶² vasaṇṇa³⁶³ vasaṇṇa³⁶⁴
 vasaṇṇa³⁶⁵ vasaṇṇa³⁶⁶ vasaṇṇa³⁶⁷ vasaṇṇa³⁶⁸ vasaṇṇa³⁶⁹ vasaṇṇa³⁷⁰ vasaṇṇa³⁷¹ vasaṇṇa³⁷²
 vasaṇṇa³⁷³ vasaṇṇa³⁷⁴ vasaṇṇa³⁷⁵ vasaṇṇa³⁷⁶ vasaṇṇa³⁷⁷ vasaṇṇa³⁷⁸ vasaṇṇa³⁷⁹ vasaṇṇa³⁸⁰
 vasaṇṇa³⁸¹ vasaṇṇa³⁸² vasaṇṇa³⁸³ vasaṇṇa³⁸⁴ vasaṇṇa³⁸⁵ vasaṇṇa³⁸⁶ vasaṇṇa³⁸⁷ vasaṇṇa³⁸⁸
 vasaṇṇa³⁸⁹ vasaṇṇa³⁹⁰ vasaṇṇa³⁹¹ vasaṇṇa³⁹² vasaṇṇa³⁹³ vasaṇṇa³⁹⁴ vasaṇṇa³⁹⁵ vasaṇṇa³⁹⁶
 vasaṇṇa³⁹⁷ vasaṇṇa³⁹⁸ vasaṇṇa³⁹⁹ vasaṇṇa⁴⁰⁰ vasaṇṇa⁴⁰¹ vasaṇṇa⁴⁰² vasaṇṇa⁴⁰³ vasaṇṇa⁴⁰⁴
 vasaṇṇa⁴⁰⁵ vasaṇṇa⁴⁰⁶ vasaṇṇa⁴⁰⁷ vasaṇṇa⁴⁰⁸ vasaṇṇa⁴⁰⁹ vasaṇṇa⁴¹⁰ vasaṇṇa⁴¹¹ vasaṇṇa⁴¹²
 vasaṇṇa⁴¹³ vasaṇṇa⁴¹⁴ vasaṇṇa⁴¹⁵ vasaṇṇa⁴¹⁶ vasaṇṇa⁴¹⁷ vasaṇṇa⁴¹⁸ vasaṇṇa⁴¹⁹ vasaṇṇa⁴²⁰
 vasaṇṇa⁴²¹ vasaṇṇa⁴²² vasaṇṇa⁴²³ vasaṇṇa⁴²⁴ vasaṇṇa⁴²⁵ vasaṇṇa⁴²⁶ vasaṇṇa⁴²⁷ vasaṇṇa⁴²⁸
 vasaṇṇa⁴²⁹ vasaṇṇa⁴³⁰ vasaṇṇa⁴³¹ vasaṇṇa⁴³² vasaṇṇa⁴³³ vasaṇṇa⁴³⁴ vasaṇṇa⁴³⁵ vasaṇṇa⁴³⁶
 vasaṇṇa⁴³⁷ vasaṇṇa⁴³⁸ vasaṇṇa⁴³⁹ vasaṇṇa⁴⁴⁰ vasaṇṇa⁴⁴¹ vasaṇṇa⁴⁴² vasaṇṇa⁴⁴³ vasaṇṇa⁴⁴⁴
 vasaṇṇa⁴⁴⁵ vasaṇṇa⁴⁴⁶ vasaṇṇa⁴⁴⁷ vasaṇṇa⁴⁴⁸ vasaṇṇa⁴⁴⁹ vasaṇṇa⁴⁵⁰ vasaṇṇa⁴⁵¹ vasaṇṇa⁴⁵²
 vasaṇṇa⁴⁵³ vasaṇṇa⁴⁵⁴ vasaṇṇa⁴⁵⁵ vasaṇṇa⁴⁵⁶ vasaṇṇa⁴⁵⁷ vasaṇṇa⁴⁵⁸ vasaṇṇa⁴⁵⁹ vasaṇṇa⁴⁶⁰
 vasaṇṇa⁴⁶¹ vasaṇṇa⁴⁶² vasaṇṇa⁴⁶³ vasaṇṇa⁴⁶⁴ vasaṇṇa⁴⁶⁵ vasaṇṇa⁴⁶⁶ vasaṇṇa⁴⁶⁷ vasaṇṇa⁴⁶⁸
 vasaṇṇa⁴⁶⁹ vasaṇṇa⁴⁷⁰ vasaṇṇa⁴⁷¹ vasaṇṇa⁴⁷² vasaṇṇa⁴⁷³ vasaṇṇa⁴⁷⁴ vasaṇṇa⁴⁷⁵ vasaṇṇa⁴⁷⁶
 vasaṇṇa⁴⁷⁷ vasaṇṇa⁴⁷⁸ vasaṇṇa⁴⁷⁹ vasaṇṇa⁴⁸⁰ vasaṇṇa⁴⁸¹ vasaṇṇa⁴⁸² vasaṇṇa⁴⁸³ vasaṇṇa⁴⁸⁴
 vasaṇṇa⁴⁸⁵ vasaṇṇa⁴⁸⁶ vasaṇṇa⁴⁸⁷ vasaṇṇa⁴⁸⁸ vasaṇṇa⁴⁸⁹ vasaṇṇa⁴⁹⁰ vasaṇṇa⁴⁹¹ vasaṇṇa⁴⁹²
 vasaṇṇa⁴⁹³ vasaṇṇa⁴⁹⁴ vasaṇṇa⁴⁹⁵ vasaṇṇa⁴⁹⁶ vasaṇṇa⁴⁹⁷ vasaṇṇa⁴⁹⁸ vasaṇṇa⁴⁹⁹ vasaṇṇa⁵⁰⁰
 vasaṇṇa⁵⁰¹ vasaṇṇa⁵⁰² vasaṇṇa⁵⁰³ vasaṇṇa⁵⁰⁴ vasaṇṇa⁵⁰⁵ vasaṇṇa⁵⁰⁶ vasaṇṇa⁵⁰⁷ vasaṇṇa⁵⁰⁸
 vasaṇṇa⁵⁰⁹ vasaṇṇa⁵¹⁰ vasaṇṇa⁵¹¹ vasaṇṇa⁵¹² vasaṇṇa⁵¹³ vasaṇṇa⁵¹⁴ vasaṇṇa⁵¹⁵ vasaṇṇa⁵¹⁶
 vasaṇṇa⁵¹⁷ vasaṇṇa⁵¹⁸ vasaṇṇa⁵¹⁹ vasaṇṇa⁵²⁰ vasaṇṇa⁵²¹ vasaṇṇa⁵²² vasaṇṇa⁵²³ vasaṇṇa⁵²⁴
 vasaṇṇa⁵²⁵ vasaṇṇa⁵²⁶ vasaṇṇa⁵²⁷ vasaṇṇa⁵²⁸ vasaṇṇa⁵²⁹ vasaṇṇa⁵³⁰ vasaṇṇa⁵³¹ vasaṇṇa⁵³²
 vasaṇṇa⁵³³ vasaṇṇa⁵³⁴ vasaṇṇa⁵³⁵ vasaṇṇa⁵³⁶ vasaṇṇa⁵³⁷ vasaṇṇa⁵³⁸ vasaṇṇa⁵³⁹ vasaṇṇa⁵⁴⁰
 vasaṇṇa⁵⁴¹ vasaṇṇa⁵⁴² vasaṇṇa⁵⁴³ vasaṇṇa⁵⁴⁴ vasaṇṇa⁵⁴⁵ vasaṇṇa⁵⁴⁶ vasaṇṇa⁵⁴⁷ vasaṇṇa⁵⁴⁸
 vasaṇṇa⁵⁴⁹ vasaṇṇa⁵⁵⁰ vasaṇṇa⁵⁵¹ vasaṇṇa⁵⁵² vasaṇṇa⁵⁵³ vasaṇṇa⁵⁵⁴ vasaṇṇa⁵⁵⁵ vasaṇṇa⁵⁵⁶
 vasaṇṇa⁵⁵⁷ vasaṇṇa⁵⁵⁸ vasaṇṇa⁵⁵⁹ vasaṇṇa⁵⁶⁰ vasaṇṇa⁵⁶¹ vasaṇṇa⁵⁶² vasaṇṇa⁵⁶³ vasaṇṇa⁵⁶⁴
 vasaṇṇa⁵⁶⁵ vasaṇṇa⁵⁶⁶ vasaṇṇa⁵⁶⁷ vasaṇṇa⁵⁶⁸ vasaṇṇa⁵⁶⁹ vasaṇṇa⁵⁷⁰ vasaṇṇa⁵⁷¹ vasaṇṇa⁵⁷²
 vasaṇṇa⁵⁷³ vasaṇṇa⁵⁷⁴ vasaṇṇa⁵⁷⁵ vasaṇṇa⁵⁷⁶ vasaṇṇa⁵⁷⁷ vasaṇṇa⁵⁷⁸ vasaṇṇa⁵⁷⁹ vasaṇṇa⁵⁸⁰
 vasaṇṇa⁵⁸¹ vasaṇṇa⁵⁸² vasaṇṇa⁵⁸³ vasaṇṇa⁵⁸⁴ vasaṇṇa⁵⁸⁵ vasaṇṇa⁵⁸⁶ vasaṇṇa⁵⁸⁷ vasaṇṇa⁵⁸⁸
 vasaṇṇa⁵⁸⁹ vasaṇṇa⁵⁹⁰ vasaṇṇa⁵⁹¹ vasaṇṇa⁵⁹² vasaṇṇa⁵⁹³ vasaṇṇa⁵⁹⁴ vasaṇṇa⁵⁹⁵ vasaṇṇa⁵⁹⁶
 vasaṇṇa⁵⁹⁷ vasaṇṇa⁵⁹⁸ vasaṇṇa⁵⁹⁹ vasaṇṇa⁶⁰⁰ vasaṇṇa⁶⁰¹ vasaṇṇa⁶⁰² vasaṇṇa⁶⁰³ vasaṇṇa⁶⁰⁴
 vasaṇṇa⁶⁰⁵ vasaṇṇa⁶⁰⁶ vasaṇṇa⁶⁰⁷ vasaṇṇa⁶⁰⁸ vasaṇṇa⁶⁰⁹ vasaṇṇa⁶¹⁰ vasaṇṇa⁶¹¹ vasaṇṇa⁶¹²
 vasaṇṇa⁶¹³ vasaṇṇa⁶¹⁴ vasaṇṇa⁶¹⁵ vasaṇṇa⁶¹⁶ vasaṇṇa⁶¹⁷ vasaṇṇa⁶¹⁸ vasaṇṇa⁶¹⁹ vasaṇṇa⁶²⁰
 vasaṇṇa⁶²¹ vasaṇṇa⁶²² vasaṇṇa⁶²³ vasaṇṇa⁶²⁴ vasaṇṇa⁶²⁵ vasaṇṇa⁶²⁶ vasaṇṇa⁶²⁷ vasaṇṇa⁶²⁸
 vasaṇṇa⁶²⁹ vasaṇṇa⁶³⁰ vasaṇṇa⁶³¹ vasaṇṇa⁶³² vasaṇṇa⁶³³ vasaṇṇa⁶³⁴ vasaṇṇa⁶³⁵ vasaṇṇa⁶³⁶
 vasaṇṇa⁶³⁷ vasaṇṇa⁶³⁸ vasaṇṇa⁶³⁹ vasaṇṇa⁶⁴⁰ vasaṇṇa⁶⁴¹ vasaṇṇa⁶⁴² vasaṇṇa⁶⁴³ vasaṇṇa⁶⁴⁴
 vasaṇṇa⁶⁴⁵ vasaṇṇa⁶⁴⁶ vasaṇṇa⁶⁴⁷ vasaṇṇa⁶⁴⁸ vasaṇṇa⁶⁴⁹ vasaṇṇa⁶⁵⁰ vasaṇṇa⁶⁵¹ vasaṇṇa⁶⁵²
 vasaṇṇa⁶⁵³ vasaṇṇa⁶⁵⁴ vasaṇṇa⁶⁵⁵ vasaṇṇa⁶⁵⁶ vasaṇṇa⁶⁵⁷ vasaṇṇa⁶⁵⁸ vasaṇṇa⁶⁵⁹ vasaṇṇa⁶⁶⁰
 vasaṇṇa⁶⁶¹ vasaṇṇa⁶⁶² vasaṇṇa⁶⁶³ vasaṇṇa⁶⁶⁴ vasaṇṇa⁶⁶⁵ vasaṇṇa⁶⁶⁶ vasaṇṇa⁶⁶⁷ vasaṇṇa⁶⁶⁸
 vasaṇṇa⁶⁶⁹ vasaṇṇa⁶⁷⁰ vasaṇṇa⁶⁷¹ vasaṇṇa⁶⁷² vasaṇṇa⁶⁷³ vasaṇṇa⁶⁷⁴ vasaṇṇa⁶⁷⁵ vasaṇṇa⁶⁷⁶
 vasaṇṇa⁶⁷⁷ vasaṇṇa⁶⁷⁸ vasaṇṇa

Tato Sumukho paṇkapitthe viśeditvā

1. Nāhañ dukkhapareta ti¹ Dhataratṭha tavañ² jahe.

Jīvitum maraṇaṃ vā me tuyā saddhiṃ bhavissatīti 116.

gātham āha.

Tattha dukkhapareta ti mahārāja tvañ maraṇadukkhapareta ti³ 2
vittaken⁴ eva nāhañ⁵ jāhanti.

Evam Sumukhena sīhanāde kate Dhataratṭho

3. Etad ariyassa kaṭṭhāṇaṃ yañ tvañ Sumukha bhāssasi,

tañ ca vīmaṃsaṃāno⁶ 'hañ pata te tañ⁷ avassajjī ti 117.

gātham āha.

10

Tattha etad ariyassa ti yañ tvañ nāhañ tavañ⁸ jahe ti bhāssasi etam
āśāsaṃpannassa ariyassa kaṭṭhāṇaṃ uttamavacanaṃ, pata te tañ ti etañ na
na tañ vīmaṃsaṃāno evaṃ avassajjīti āha kha tañ vīmaṃsaṃāno pata te⁹ it
etad ariyassa avassajjīti, gacchā¹⁰ ti tañ avoca ti āha.

Evam tesam kathayantānañ¹¹ ñeva luddaputto daḍḍam 12
ādāya vegenāgato. Sumukho Dhataratṭhañ assāsento¹³ tassa-
bhīṃukhe gantvā apacitīñ dassetvā haṃsarañño guṇe katheṣi,
tāvad eva luddo mudacitto abhoṣi, so tassa mudacittatam ātvā
puna gantvā haṃsarājānaṃ eva assāsento aṭṭhāsi. Luddo pi
haṃsarājānañ upasamkamitvā chaṭṭhañ gātham āha: 10

4. Apadena padam yāti antalikkhe caṇo diḷo¹⁴,

ārā pāsāñ na bujjhī tvañ haṃsānañ pavaruttamo ti. 118.

Tattha apadena padam ti mahārāja mudacitto antalikkhe¹⁵ diḷo
apadena¹⁶ āha padam katra pāti, na bujjhīti¹⁷ na tvañ pavarutto dīḷam va
haṃsā¹⁸ pāsāñ na bujjhī¹⁹ nāvañānti²⁰ pucchati. 15

M. āha:

1. Yadā parābhavo hoti poṣo jīvitazamkhaṇe (III²², III²³¹)

atha jāṇā ca pāsāñ ca āsajjāpi²¹ na bujjhatīti. 119.

¹ Bā and. ² Bā tavañ. ³ Cā amīti. ⁴ Bā nāhañ. ⁵ Bā na. ⁶ so
all three MSS. for pati + evam. ⁷ Bā tvañ. ⁸ so Bā. ⁹ paṇḍita, Cā
paṇḍita. ¹⁰ Bā kaṭṭha. ¹¹ Bā avassajjīti. ¹² Bā diḷo. ¹³ Cā -kkhe. ¹⁴ Bā
-do. ¹⁵ Cā na bujjhīti, Bā nāvañānti. ¹⁶ Cā haṃsā, Bā amīti tvañ. ¹⁷ Cā
āha tvañ. ¹⁸ Bā na jāṇānti. ¹⁹ Bā -jāpi, Cā -jjhāpi.

Tatha parābhava ti samma laddaputta yāda parābhava vuttāhi¹ vinnaso
sammatto hoti attha aa² paco jīvitasaṅkhayo janta jālaṃ eā pānaṃ eva parivāpi
ka jīvānti attha-

Luddo³ hamsarañño katham abhinanditvā Sumukkena
saddhim sallapanto tisso gāthā abhāsī:

a. Ere hama⁴ pakkamanti vakkaṅgā bhayameritā,
harittaca hemavanna tvaṃ ca nam⁵ avahīyasi. 120.

a. Ere⁶ bhutvā pivitrā ca pakkamanti vihaṅgamā
anapekkhamānā vakkaṅgā, tvaṃ ñev⁷ eko⁸ upāsasi. 121.

m. Kiṃ nu t⁹ āyam¹⁰ diḥo hoti, mutto baddham upāsasi,
ohāya sakkuṃ yanti¹¹, kiṃ eko avahīyasi. 122.

Tatha tvaṃ ca nam¹² ti tvaṃ eva ohīyanti pucchati, upāsasi
paripūjasi.

Sumukho āha:

13. a. Rājā me so diḥo mitto sakkā pānasama ca me,
n¹³ eva nam vijahissāmi yāva kālāssa pariyāyan¹⁴ ti. 123.

Tatha yāva kālāssa pariyāyan ti laddaputta yāda jīvitakālāssa
paripūjanti aham etam na jahissāmi yeva.

Tam sutvā luddo pasannucitto hutvā „sae¹⁵ āham evaṃ-
90 allasampannessu imassa aparajjhissāmi paṭhavi pi me vivaram
dadeyya, kiṃ me rañño santikā laddhena dhauena, viśasajjes-
sāmi ne¹⁶ ti cintetvā:

17. Ye ca tvaṃ sakhino hotu¹⁷ pānaṃ cajjitum icchasi

so te sahāyaṃ muṇeāmi, hotu rājā tavāngo ti. 124.

20 gātham āha,

Tatha ye ca tvaṃ ti ye nama tvaṃ, so me u so aham, tavāngo ti
eva hamsarāje tava vasaṃ anugato hotu. tvaṃ saddhim ekaḥkama vassu.

Evaṃ ca pana vutvā Dhatarattham yatthipāsato otāretvā
ttram¹⁸ netvā pānaṃ muṇeivā muducittena lobham dhovitrā

¹ Bā vuttāhi. ² Bā omits aa. ³ Bā adds pi. ⁴ Cā tvaṃ ca. Bā tvaṃcaṃ.

⁵ Bā aho. ⁶ Bā tvaṃcevako. ⁷ Bā kiṃ nu tvaṃ. ⁸ Cā hanti. ⁹ Bā tvaṃ-
camaṃ, Cā tvaṃcamaṃ. Cā tvaṃcamaṃ? ¹⁰ so a. l. there MSS. for pariyāyan? ¹¹ so
at there MSS. for hoti? ¹² Bā sarattham.

nahāruddini paṭipādesi. Tassa muducittatāya M-assa pārami-
tānam ānubhāvena ca tāvad eva pādo sacchavi¹ ahoṣi, bandha-
paṭṭhānam² pi na paṇṇāyi. Samukho M-am³ oloketvā tuṭṭha-
citto anamodanam karento⁴.

12. Evaṃ luddaka nandassa saha sabbehi bātubhi (III²⁸¹)

yathāham aṇṇa nandāmi mettāṃ diṇvā dijjādhipan ti. 125.

Tam sutvā luddo „gacchatha sāmīti“ āha. Atha tam M.
„kin paṇa tvaṃ samma maṃ attano atthāya bandhi udāhu
aṇṇassānattiya“ ti pucchitvā⁵ tena tasmiṃ kāraṇe ārocite „kin
no kho me ito va Cittakūṭam gantuṃ seyyo udāhu nagarā“ 10
ti vumhasanto „mayi nagarāṃ gate luddaputto dhanāṃ la-
bhissati deṇḍiā dohaḷe paṭippassambhissati Samukhaṃ mitta-
dhammo pakato bhavissati“, tathā mama āṇābalena⁶ Khemaṃ
va sarāṃ abhayadakkhiṇaṃ katvā labhissāmi⁷, tasmiṃ nagarāṃ
evā gantuṃ seyyo“ ti sanṭṭhānāṃ katvā „ludda, tvaṃ amhe 15
kācānādaya raṇṇo santikaṃ nehi, sacc⁸ no rājā viassaḷḷetukāmo
bhavissati viassaḷḷeṣatīti“ āha. „Rājāno nāma sāmī kakkhaḷā,
gacchatha tumbhe“ ti. „Mayaṃ tādissaṃ luddaṃ pi muduka-
riṇhā“, raṇṇo ārādhane ambhākaṃ ko⁹ bhāro, nehi yeva no
sammā¹⁰ ti. So tathā akāsi. Rājā haṃse diṇvā¹¹ somanassa- 20
jāto hutvā dve pi haṃse kaṭṭhanapīṭhe viśidāpetvā madhulāje
khādāpetvā madhūdakam¹² pāyevā añṇaṃ paggayha dhamma-
kuthaṃ āyāci. Himsarājā tassa sotukāmatāṃ viditvā paṭha-
maṃ tāva paṭisanthāraṃ akāsi. Tair' imā haṃsassa va raṇṇo
ca vacanapativacanagāthā honti:

13. Kaccin nu¹³ bhoto kusalam,
kacci¹⁴ bhoto anāmayāṃ,
kacci¹⁵ rattham idam phīṇaṃ
dhammena-m-anusāsati¹⁶. 126.

¹ C² sacchavi. C¹ sacchavi. ² B¹ bandhaṭṭhānam. ³ B¹ bandhāṭṭhānam. ⁴ B¹
adda gāthamāha. ⁵ B¹ pucchati. ⁶ C² āṇābalā. ⁷ C² -am. ⁸ B¹ gacchissati.
⁹ C² -khaḷā. ¹⁰ B¹ mudukam ko. ¹¹ B¹ omite 20. ¹² B¹ adda 22. ¹³
B¹ madhūrodakam. ¹⁴ B¹ kīṇā in the place of kaccinam. ¹⁵ B¹ kīṇā. ¹⁶
in C² in the place of B¹ -essā.

13. Kusalāṃ e' eva me haṃsa, atha haṃsa anāmayā,
 atha rattham idaṃ phitaṃ dhammena-m-annasāṇa¹. 127.
14. Kacci² bhoto āmaṇṇesu doṣo koci na vijjati,
 kacci³ āra amittā te chāyā dakkhiṇato-r-iva⁴. 128.
15. Atho pi me āmaṇṇesu doṣo koci na vijjati,
 atho āra amittā me chāyā dakkhiṇato-r-iva⁵. 129.
16. Kacci⁶ te sādasi bhariyā assavā piyabhāṇiṇi
 puttārūpayasūpetā tava chandavasāṇugā⁷. 130.
17. Atho me sādasi bhariyā assavā piyabhāṇiṇi
 puttārūpayasūpetā mama chandavasāṇugā. 131.
18. Kacci⁸ te bahavo puttā vujjāta ratthavaddhana
 paññājavena sampannā, sammodanti tato tato. 132.
19. Satāṃ⁹ eko ca me puttā Dhatarattha mayā antā,
 tesam tvaṃ kiccāṃ¹⁰ akkhāhi, āvarajjhanti¹¹ te vaco ti. 133.
20. Tatha kusalāṃ ti ārogyaṃ, haṃsaṃ tathā eva vataṇṇam, phitaṃ ti
 kacci¹² te idaṃ rattham phitaṃ sabbhāṇaṃ dhammena va nam¹³ annasāṇa¹⁴
 pucchāṃ, doṣo ti aparādho, chāyā dakkhiṇatoriva¹⁵ ti yathā mama dak-
 khinadassabhinnakkaṃ¹⁶ chāyā me vijjhati evaṃ kacci¹⁷ te amittā na vājjhanti
 vadati, sādasi¹⁸ te jagatāṇupadesesā¹⁹ samāna, assavā²⁰ ti atthānti na hanti,
 assavā ti vataṇṇaṇṇatthā²¹, puttārūpayasūpetā ti puttā²² ca rūpaṃ
 ca yassa ca uppi, paññājavanta²³ ti paññājavanta, sampannā²⁴ jagāpetā tathā
 tathā kiccāṃ paricchedanti samāna ti pucchāṃ, sammodanti ti yathā tattha
 āyuttā hanti tato tato sammodanti²⁵ eva²⁶ na vājjhanti pucchāti, mayā²⁷ eut²⁸
 ti mayā cānti²⁹, namā³⁰ ti koca lokaputtasā³¹ ti vadati, hi te mama ānāyā
 pākāṇi³² jātā ti mayā antā mama hanti vadati, tesam tvaṃ kiccāṃ akkhā-
 hi³³ tesam mama puttāṇaṃ idaṃ³⁴ mama karmā³⁵ ti tvaṃ ātmaṃ akkhāhi
 na te rūpaṇaṃ āvarajjhanti³⁶, satāṃ³⁷ tesāṃ³⁸ dehi³⁹ sādasi⁴⁰ pāyāṃ evaṃ āha.

Tathā sutvā M. tesam evādaṃ dento pañca gāthā abbhāsi:

1. Upapanno¹ pi ce hoti jātiyā vinayena vā

2. atha pacchā² kurute yogaṃ kicce āpāsu³ atthati. 134.

¹ so (S); jā -māyāṃ corr. so -vāṇāṃ, jā -māyāṃ, another the motto. ² jā
 kiccā. ³ (S) -gāthā. ⁴ (S) -tappa. ⁵ jā -dā. ⁶ jā -am. ⁷ jā -kiccā.
⁸ jā -so. ⁹ jā -amāti ca nam. ¹⁰ (S) -sāyā. ¹¹ so (S); jā -kiccā. ¹² (S)
 so. ¹³ jā -jātibhoga gāthā. ¹⁴ (S) -gāthā. ¹⁵ (S) -ā. ¹⁶ jā -dento. ¹⁷
 jā -kiccā. ¹⁸ jā -kiccā. ¹⁹ (S) -gāthā. ²⁰ (S) -gāthā. ²¹ jā -kiccā. ²² jā -kiccā.
²³ jā -so. ²⁴ (S) -gāthā. ²⁵ jā -kiccā. ²⁶ jā -kiccā. ²⁷ jā -kiccā. ²⁸ jā -kiccā.

11. Tassa samhiraṇaṇṇassa vivaro jāyate mahā,
nattamandho¹ va rūpāni phullāni-m-anupassenti². 135.
12. Asāre sārāyogaṇṇo natim na iv-eva vindati,
sarabho va³ gīriduggaṇṇam anirā yeva sīdati. 136.
13. Hīnājacco pi ce hoti utthātā⁴ dhitimā naro
ācārāṇṇasampanno nise aggiva bhāsati. 137.
14. Etam vo⁵ upamaṃ katvā putte vijjāsa vācaya,
samvīrābheha⁶ medhāvī khettabhijāh⁷ va vutthiya ti. 138.

Tassa vivaroṇa¹ 'ti āsāra, paccāhā kuruṇe yogāni ti so² ce sikkhī-
tabhāsikkhānā³ dāharāṇṇe yogāni⁴ 'līlīyam akatte paccāhā mahālahakāle karoti 10
avarūpe paccāhā tathārūpe sikkhāni vā āpādan vā uppannāni sīdati⁵ ātānāni
vūddharitāni⁶ ce sakkoti, tassa samhiraṇaṇṇassa⁷ 'ti tassa vuttābhīratā⁸
tato bhātibhāṇṇassa⁹ ānācārahuddhine¹⁰, vivaro ti bhāgānāni āhāraṇi
paccāhāni¹¹ aṭṭha, nattamandho¹² ti nāttamandho¹³, idam vuttam hoti yathā
nattamandho¹⁴ natimāni natimāni sandāhāṇṇāni¹⁵ bhātarūpāni paccāhāni sikkhānāni¹⁶
paccāhāni na sikkhāni evam sikkhāni¹⁷ samhiraṇaṇṇaṇi¹⁸ kiṇṇāni¹⁹ vā bhāga
uppanne sikkhānāni²⁰ kiṇṇāni²¹ paccāhāni na sikkhāni vūddharitāni²² vā paccāhāni, tasmā tava
putte dāharāṇṇaṇi yeva sikkhāni²³ vuttam vuttānti, asāre ti niseṇṇa²⁴ lokāya-
vācāsamāya²⁵, sārāyogaṇṇo ti ātāyutto aṇṇa samāyo ti medhāmāno natimā
na iv-eva vindati, bahum sikkhāni²⁶ pi²⁷ paccāhāni na sikkhāni yeva, gīridugga-
ṇṇam ti ce avarūpe yathā nāma sarabho attāne varanāṭṭhānāni āgacchāṇṇe ānāra-
magge vivaroṇam pi samāni ti medhāmāno, gīridugga vāgānāni²⁸ varanāṭṭhāni
paccāhāni²⁹ natimāni vā³⁰ sīdati ātānāni na paccāhāni evam etam³¹ ānāra
lokāya-vācāsamāyāsamānāni³² āgacchāṇṇe³³ āgacchāṇṇe mahāvīrāṇāni paccāhāni, tasmā
tava putte ātānāni³⁴ vuttam vuttānti³⁵ ānāra³⁶ natimāni³⁷ ānāra³⁸ natimāni³⁹ ānāra⁴⁰
gīvā⁴¹ 'ti mahāvīra hīnājāko pi utthātā⁴² ānāra⁴³ natimāni⁴⁴ ānāra⁴⁵ natimāni⁴⁶
viva sikkhāni⁴⁷ etam vā⁴⁸ ti etam⁴⁹ mayi vuttam vuttānti⁵⁰ ce etam⁵¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵², sikkhāni⁵³ ānāra⁵⁴ natimāni⁵⁵ ānāra⁵⁶
viva sikkhāni⁵⁷ etam vā⁵⁸ ti etam⁵⁹ mayi vuttam vuttānti⁶⁰ ce etam⁶¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶², sikkhāni⁶³ ānāra⁶⁴ natimāni⁶⁵ ānāra⁶⁶
viva sikkhāni⁶⁷ etam vā⁶⁸ ti etam⁶⁹ mayi vuttam vuttānti⁷⁰ ce etam⁷¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁷², sikkhāni⁷³ ānāra⁷⁴ natimāni⁷⁵ ānāra⁷⁶
viva sikkhāni⁷⁷ etam vā⁷⁸ ti etam⁷⁹ mayi vuttam vuttānti⁸⁰ ce etam⁸¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁸², sikkhāni⁸³ ānāra⁸⁴ natimāni⁸⁵ ānāra⁸⁶
viva sikkhāni⁸⁷ etam vā⁸⁸ ti etam⁸⁹ mayi vuttam vuttānti⁹⁰ ce etam⁹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁹², sikkhāni⁹³ ānāra⁹⁴ natimāni⁹⁵ ānāra⁹⁶
viva sikkhāni⁹⁷ etam vā⁹⁸ ti etam⁹⁹ mayi vuttam vuttānti¹⁰⁰ ce etam¹⁰¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹⁰², sikkhāni¹⁰³ ānāra¹⁰⁴ natimāni¹⁰⁵ ānāra¹⁰⁶
viva sikkhāni¹⁰⁷ etam vā¹⁰⁸ ti etam¹⁰⁹ mayi vuttam vuttānti¹¹⁰ ce etam¹¹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹¹², sikkhāni¹¹³ ānāra¹¹⁴ natimāni¹¹⁵ ānāra¹¹⁶
viva sikkhāni¹¹⁷ etam vā¹¹⁸ ti etam¹¹⁹ mayi vuttam vuttānti¹²⁰ ce etam¹²¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹²², sikkhāni¹²³ ānāra¹²⁴ natimāni¹²⁵ ānāra¹²⁶
viva sikkhāni¹²⁷ etam vā¹²⁸ ti etam¹²⁹ mayi vuttam vuttānti¹³⁰ ce etam¹³¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹³², sikkhāni¹³³ ānāra¹³⁴ natimāni¹³⁵ ānāra¹³⁶
viva sikkhāni¹³⁷ etam vā¹³⁸ ti etam¹³⁹ mayi vuttam vuttānti¹⁴⁰ ce etam¹⁴¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹⁴², sikkhāni¹⁴³ ānāra¹⁴⁴ natimāni¹⁴⁵ ānāra¹⁴⁶
viva sikkhāni¹⁴⁷ etam vā¹⁴⁸ ti etam¹⁴⁹ mayi vuttam vuttānti¹⁵⁰ ce etam¹⁵¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹⁵², sikkhāni¹⁵³ ānāra¹⁵⁴ natimāni¹⁵⁵ ānāra¹⁵⁶
viva sikkhāni¹⁵⁷ etam vā¹⁵⁸ ti etam¹⁵⁹ mayi vuttam vuttānti¹⁶⁰ ce etam¹⁶¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹⁶², sikkhāni¹⁶³ ānāra¹⁶⁴ natimāni¹⁶⁵ ānāra¹⁶⁶
viva sikkhāni¹⁶⁷ etam vā¹⁶⁸ ti etam¹⁶⁹ mayi vuttam vuttānti¹⁷⁰ ce etam¹⁷¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹⁷², sikkhāni¹⁷³ ānāra¹⁷⁴ natimāni¹⁷⁵ ānāra¹⁷⁶
viva sikkhāni¹⁷⁷ etam vā¹⁷⁸ ti etam¹⁷⁹ mayi vuttam vuttānti¹⁸⁰ ce etam¹⁸¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹⁸², sikkhāni¹⁸³ ānāra¹⁸⁴ natimāni¹⁸⁵ ānāra¹⁸⁶
viva sikkhāni¹⁸⁷ etam vā¹⁸⁸ ti etam¹⁸⁹ mayi vuttam vuttānti¹⁹⁰ ce etam¹⁹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya¹⁹², sikkhāni¹⁹³ ānāra¹⁹⁴ natimāni¹⁹⁵ ānāra¹⁹⁶
viva sikkhāni¹⁹⁷ etam vā¹⁹⁸ ti etam¹⁹⁹ mayi vuttam vuttānti²⁰⁰ ce etam²⁰¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²⁰², sikkhāni²⁰³ ānāra²⁰⁴ natimāni²⁰⁵ ānāra²⁰⁶
viva sikkhāni²⁰⁷ etam vā²⁰⁸ ti etam²⁰⁹ mayi vuttam vuttānti²¹⁰ ce etam²¹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²¹², sikkhāni²¹³ ānāra²¹⁴ natimāni²¹⁵ ānāra²¹⁶
viva sikkhāni²¹⁷ etam vā²¹⁸ ti etam²¹⁹ mayi vuttam vuttānti²²⁰ ce etam²²¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²²², sikkhāni²²³ ānāra²²⁴ natimāni²²⁵ ānāra²²⁶
viva sikkhāni²²⁷ etam vā²²⁸ ti etam²²⁹ mayi vuttam vuttānti²³⁰ ce etam²³¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²³², sikkhāni²³³ ānāra²³⁴ natimāni²³⁵ ānāra²³⁶
viva sikkhāni²³⁷ etam vā²³⁸ ti etam²³⁹ mayi vuttam vuttānti²⁴⁰ ce etam²⁴¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²⁴², sikkhāni²⁴³ ānāra²⁴⁴ natimāni²⁴⁵ ānāra²⁴⁶
viva sikkhāni²⁴⁷ etam vā²⁴⁸ ti etam²⁴⁹ mayi vuttam vuttānti²⁵⁰ ce etam²⁵¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²⁵², sikkhāni²⁵³ ānāra²⁵⁴ natimāni²⁵⁵ ānāra²⁵⁶
viva sikkhāni²⁵⁷ etam vā²⁵⁸ ti etam²⁵⁹ mayi vuttam vuttānti²⁶⁰ ce etam²⁶¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²⁶², sikkhāni²⁶³ ānāra²⁶⁴ natimāni²⁶⁵ ānāra²⁶⁶
viva sikkhāni²⁶⁷ etam vā²⁶⁸ ti etam²⁶⁹ mayi vuttam vuttānti²⁷⁰ ce etam²⁷¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²⁷², sikkhāni²⁷³ ānāra²⁷⁴ natimāni²⁷⁵ ānāra²⁷⁶
viva sikkhāni²⁷⁷ etam vā²⁷⁸ ti etam²⁷⁹ mayi vuttam vuttānti²⁸⁰ ce etam²⁸¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²⁸², sikkhāni²⁸³ ānāra²⁸⁴ natimāni²⁸⁵ ānāra²⁸⁶
viva sikkhāni²⁸⁷ etam vā²⁸⁸ ti etam²⁸⁹ mayi vuttam vuttānti²⁹⁰ ce etam²⁹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya²⁹², sikkhāni²⁹³ ānāra²⁹⁴ natimāni²⁹⁵ ānāra²⁹⁶
viva sikkhāni²⁹⁷ etam vā²⁹⁸ ti etam²⁹⁹ mayi vuttam vuttānti³⁰⁰ ce etam³⁰¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³⁰², sikkhāni³⁰³ ānāra³⁰⁴ natimāni³⁰⁵ ānāra³⁰⁶
viva sikkhāni³⁰⁷ etam vā³⁰⁸ ti etam³⁰⁹ mayi vuttam vuttānti³¹⁰ ce etam³¹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³¹², sikkhāni³¹³ ānāra³¹⁴ natimāni³¹⁵ ānāra³¹⁶
viva sikkhāni³¹⁷ etam vā³¹⁸ ti etam³¹⁹ mayi vuttam vuttānti³²⁰ ce etam³²¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³²², sikkhāni³²³ ānāra³²⁴ natimāni³²⁵ ānāra³²⁶
viva sikkhāni³²⁷ etam vā³²⁸ ti etam³²⁹ mayi vuttam vuttānti³³⁰ ce etam³³¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³³², sikkhāni³³³ ānāra³³⁴ natimāni³³⁵ ānāra³³⁶
viva sikkhāni³³⁷ etam vā³³⁸ ti etam³³⁹ mayi vuttam vuttānti³⁴⁰ ce etam³⁴¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³⁴², sikkhāni³⁴³ ānāra³⁴⁴ natimāni³⁴⁵ ānāra³⁴⁶
viva sikkhāni³⁴⁷ etam vā³⁴⁸ ti etam³⁴⁹ mayi vuttam vuttānti³⁵⁰ ce etam³⁵¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³⁵², sikkhāni³⁵³ ānāra³⁵⁴ natimāni³⁵⁵ ānāra³⁵⁶
viva sikkhāni³⁵⁷ etam vā³⁵⁸ ti etam³⁵⁹ mayi vuttam vuttānti³⁶⁰ ce etam³⁶¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³⁶², sikkhāni³⁶³ ānāra³⁶⁴ natimāni³⁶⁵ ānāra³⁶⁶
viva sikkhāni³⁶⁷ etam vā³⁶⁸ ti etam³⁶⁹ mayi vuttam vuttānti³⁷⁰ ce etam³⁷¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³⁷², sikkhāni³⁷³ ānāra³⁷⁴ natimāni³⁷⁵ ānāra³⁷⁶
viva sikkhāni³⁷⁷ etam vā³⁷⁸ ti etam³⁷⁹ mayi vuttam vuttānti³⁸⁰ ce etam³⁸¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³⁸², sikkhāni³⁸³ ānāra³⁸⁴ natimāni³⁸⁵ ānāra³⁸⁶
viva sikkhāni³⁸⁷ etam vā³⁸⁸ ti etam³⁸⁹ mayi vuttam vuttānti³⁹⁰ ce etam³⁹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya³⁹², sikkhāni³⁹³ ānāra³⁹⁴ natimāni³⁹⁵ ānāra³⁹⁶
viva sikkhāni³⁹⁷ etam vā³⁹⁸ ti etam³⁹⁹ mayi vuttam vuttānti⁴⁰⁰ ce etam⁴⁰¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴⁰², sikkhāni⁴⁰³ ānāra⁴⁰⁴ natimāni⁴⁰⁵ ānāra⁴⁰⁶
viva sikkhāni⁴⁰⁷ etam vā⁴⁰⁸ ti etam⁴⁰⁹ mayi vuttam vuttānti⁴¹⁰ ce etam⁴¹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴¹², sikkhāni⁴¹³ ānāra⁴¹⁴ natimāni⁴¹⁵ ānāra⁴¹⁶
viva sikkhāni⁴¹⁷ etam vā⁴¹⁸ ti etam⁴¹⁹ mayi vuttam vuttānti⁴²⁰ ce etam⁴²¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴²², sikkhāni⁴²³ ānāra⁴²⁴ natimāni⁴²⁵ ānāra⁴²⁶
viva sikkhāni⁴²⁷ etam vā⁴²⁸ ti etam⁴²⁹ mayi vuttam vuttānti⁴³⁰ ce etam⁴³¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴³², sikkhāni⁴³³ ānāra⁴³⁴ natimāni⁴³⁵ ānāra⁴³⁶
viva sikkhāni⁴³⁷ etam vā⁴³⁸ ti etam⁴³⁹ mayi vuttam vuttānti⁴⁴⁰ ce etam⁴⁴¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴⁴², sikkhāni⁴⁴³ ānāra⁴⁴⁴ natimāni⁴⁴⁵ ānāra⁴⁴⁶
viva sikkhāni⁴⁴⁷ etam vā⁴⁴⁸ ti etam⁴⁴⁹ mayi vuttam vuttānti⁴⁵⁰ ce etam⁴⁵¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴⁵², sikkhāni⁴⁵³ ānāra⁴⁵⁴ natimāni⁴⁵⁵ ānāra⁴⁵⁶
viva sikkhāni⁴⁵⁷ etam vā⁴⁵⁸ ti etam⁴⁵⁹ mayi vuttam vuttānti⁴⁶⁰ ce etam⁴⁶¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴⁶², sikkhāni⁴⁶³ ānāra⁴⁶⁴ natimāni⁴⁶⁵ ānāra⁴⁶⁶
viva sikkhāni⁴⁶⁷ etam vā⁴⁶⁸ ti etam⁴⁶⁹ mayi vuttam vuttānti⁴⁷⁰ ce etam⁴⁷¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴⁷², sikkhāni⁴⁷³ ānāra⁴⁷⁴ natimāni⁴⁷⁵ ānāra⁴⁷⁶
viva sikkhāni⁴⁷⁷ etam vā⁴⁷⁸ ti etam⁴⁷⁹ mayi vuttam vuttānti⁴⁸⁰ ce etam⁴⁸¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴⁸², sikkhāni⁴⁸³ ānāra⁴⁸⁴ natimāni⁴⁸⁵ ānāra⁴⁸⁶
viva sikkhāni⁴⁸⁷ etam vā⁴⁸⁸ ti etam⁴⁸⁹ mayi vuttam vuttānti⁴⁹⁰ ce etam⁴⁹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁴⁹², sikkhāni⁴⁹³ ānāra⁴⁹⁴ natimāni⁴⁹⁵ ānāra⁴⁹⁶
viva sikkhāni⁴⁹⁷ etam vā⁴⁹⁸ ti etam⁴⁹⁹ mayi vuttam vuttānti⁵⁰⁰ ce etam⁵⁰¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵⁰², sikkhāni⁵⁰³ ānāra⁵⁰⁴ natimāni⁵⁰⁵ ānāra⁵⁰⁶
viva sikkhāni⁵⁰⁷ etam vā⁵⁰⁸ ti etam⁵⁰⁹ mayi vuttam vuttānti⁵¹⁰ ce etam⁵¹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵¹², sikkhāni⁵¹³ ānāra⁵¹⁴ natimāni⁵¹⁵ ānāra⁵¹⁶
viva sikkhāni⁵¹⁷ etam vā⁵¹⁸ ti etam⁵¹⁹ mayi vuttam vuttānti⁵²⁰ ce etam⁵²¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵²², sikkhāni⁵²³ ānāra⁵²⁴ natimāni⁵²⁵ ānāra⁵²⁶
viva sikkhāni⁵²⁷ etam vā⁵²⁸ ti etam⁵²⁹ mayi vuttam vuttānti⁵³⁰ ce etam⁵³¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵³², sikkhāni⁵³³ ānāra⁵³⁴ natimāni⁵³⁵ ānāra⁵³⁶
viva sikkhāni⁵³⁷ etam vā⁵³⁸ ti etam⁵³⁹ mayi vuttam vuttānti⁵⁴⁰ ce etam⁵⁴¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵⁴², sikkhāni⁵⁴³ ānāra⁵⁴⁴ natimāni⁵⁴⁵ ānāra⁵⁴⁶
viva sikkhāni⁵⁴⁷ etam vā⁵⁴⁸ ti etam⁵⁴⁹ mayi vuttam vuttānti⁵⁵⁰ ce etam⁵⁵¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵⁵², sikkhāni⁵⁵³ ānāra⁵⁵⁴ natimāni⁵⁵⁵ ānāra⁵⁵⁶
viva sikkhāni⁵⁵⁷ etam vā⁵⁵⁸ ti etam⁵⁵⁹ mayi vuttam vuttānti⁵⁶⁰ ce etam⁵⁶¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵⁶², sikkhāni⁵⁶³ ānāra⁵⁶⁴ natimāni⁵⁶⁵ ānāra⁵⁶⁶
viva sikkhāni⁵⁶⁷ etam vā⁵⁶⁸ ti etam⁵⁶⁹ mayi vuttam vuttānti⁵⁷⁰ ce etam⁵⁷¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵⁷², sikkhāni⁵⁷³ ānāra⁵⁷⁴ natimāni⁵⁷⁵ ānāra⁵⁷⁶
viva sikkhāni⁵⁷⁷ etam vā⁵⁷⁸ ti etam⁵⁷⁹ mayi vuttam vuttānti⁵⁸⁰ ce etam⁵⁸¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵⁸², sikkhāni⁵⁸³ ānāra⁵⁸⁴ natimāni⁵⁸⁵ ānāra⁵⁸⁶
viva sikkhāni⁵⁸⁷ etam vā⁵⁸⁸ ti etam⁵⁸⁹ mayi vuttam vuttānti⁵⁹⁰ ce etam⁵⁹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁵⁹², sikkhāni⁵⁹³ ānāra⁵⁹⁴ natimāni⁵⁹⁵ ānāra⁵⁹⁶
viva sikkhāni⁵⁹⁷ etam vā⁵⁹⁸ ti etam⁵⁹⁹ mayi vuttam vuttānti⁶⁰⁰ ce etam⁶⁰¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶⁰², sikkhāni⁶⁰³ ānāra⁶⁰⁴ natimāni⁶⁰⁵ ānāra⁶⁰⁶
viva sikkhāni⁶⁰⁷ etam vā⁶⁰⁸ ti etam⁶⁰⁹ mayi vuttam vuttānti⁶¹⁰ ce etam⁶¹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶¹², sikkhāni⁶¹³ ānāra⁶¹⁴ natimāni⁶¹⁵ ānāra⁶¹⁶
viva sikkhāni⁶¹⁷ etam vā⁶¹⁸ ti etam⁶¹⁹ mayi vuttam vuttānti⁶²⁰ ce etam⁶²¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶²², sikkhāni⁶²³ ānāra⁶²⁴ natimāni⁶²⁵ ānāra⁶²⁶
viva sikkhāni⁶²⁷ etam vā⁶²⁸ ti etam⁶²⁹ mayi vuttam vuttānti⁶³⁰ ce etam⁶³¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶³², sikkhāni⁶³³ ānāra⁶³⁴ natimāni⁶³⁵ ānāra⁶³⁶
viva sikkhāni⁶³⁷ etam vā⁶³⁸ ti etam⁶³⁹ mayi vuttam vuttānti⁶⁴⁰ ce etam⁶⁴¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶⁴², sikkhāni⁶⁴³ ānāra⁶⁴⁴ natimāni⁶⁴⁵ ānāra⁶⁴⁶
viva sikkhāni⁶⁴⁷ etam vā⁶⁴⁸ ti etam⁶⁴⁹ mayi vuttam vuttānti⁶⁵⁰ ce etam⁶⁵¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶⁵², sikkhāni⁶⁵³ ānāra⁶⁵⁴ natimāni⁶⁵⁵ ānāra⁶⁵⁶
viva sikkhāni⁶⁵⁷ etam vā⁶⁵⁸ ti etam⁶⁵⁹ mayi vuttam vuttānti⁶⁶⁰ ce etam⁶⁶¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶⁶², sikkhāni⁶⁶³ ānāra⁶⁶⁴ natimāni⁶⁶⁵ ānāra⁶⁶⁶
viva sikkhāni⁶⁶⁷ etam vā⁶⁶⁸ ti etam⁶⁶⁹ mayi vuttam vuttānti⁶⁷⁰ ce etam⁶⁷¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶⁷², sikkhāni⁶⁷³ ānāra⁶⁷⁴ natimāni⁶⁷⁵ ānāra⁶⁷⁶
viva sikkhāni⁶⁷⁷ etam vā⁶⁷⁸ ti etam⁶⁷⁹ mayi vuttam vuttānti⁶⁸⁰ ce etam⁶⁸¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶⁸², sikkhāni⁶⁸³ ānāra⁶⁸⁴ natimāni⁶⁸⁵ ānāra⁶⁸⁶
viva sikkhāni⁶⁸⁷ etam vā⁶⁸⁸ ti etam⁶⁸⁹ mayi vuttam vuttānti⁶⁹⁰ ce etam⁶⁹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁶⁹², sikkhāni⁶⁹³ ānāra⁶⁹⁴ natimāni⁶⁹⁵ ānāra⁶⁹⁶
viva sikkhāni⁶⁹⁷ etam vā⁶⁹⁸ ti etam⁶⁹⁹ mayi vuttam vuttānti⁷⁰⁰ ce etam⁷⁰¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁷⁰², sikkhāni⁷⁰³ ānāra⁷⁰⁴ natimāni⁷⁰⁵ ānāra⁷⁰⁶
viva sikkhāni⁷⁰⁷ etam vā⁷⁰⁸ ti etam⁷⁰⁹ mayi vuttam vuttānti⁷¹⁰ ce etam⁷¹¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁷¹², sikkhāni⁷¹³ ānāra⁷¹⁴ natimāni⁷¹⁵ ānāra⁷¹⁶
viva sikkhāni⁷¹⁷ etam vā⁷¹⁸ ti etam⁷¹⁹ mayi vuttam vuttānti⁷²⁰ ce etam⁷²¹ ce
upamaṃ katvā tava putte vijjāsa vācaya⁷²², sikkhāni⁷²³ ānāra⁷²⁴ natimāni⁷²⁵ ānāra⁷²⁶
viva sikkhāni<

Evam M. saṁbarattim taṇhā dhammam desesi. Deviyā
dohaḷo patippassambhī. M. aruṇegamanavelāyam eva rājā-
nam¹ sileṇa patitthāpetvā appanādena evadīva saddhīm
Sumukhena cītarasīhapañjareṇa nikkhamitvā Cīttakūṭam
2 eva gacā.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi iminā maṃ² atthāya jīvitam
parivattam evā³“ ti vuttvā j. 2. 1. „Tadā loḍḍa Channo ahoṃ, rājā
Sāriputto, deri Kheṇā bhikkhūmi. haṇḍapavā Sākyagacchā⁴. Sumukhe
Amulo. haṇḍarājā aham evā⁵“ ti. Haṇḍarājātakaṃ.

10

7. Sattigumbhajāṭaka.

Migalindā⁶ mahārājā ti. Idam S. Maddakucchimim
migaḍḍe v. Devadattaṃ ā. k. Devadattaṃ hi ulāya parijjhāya
bhagavato pādo sakallikāya⁷ kluṇḍe⁸ bhāradanā uppaḍḍimā⁹. Tassa
dassanattāya bahū bhikkhū saṇipattimā. Atha Bh. parisam saṇi-
12 patimā evā „bhikkhave, imāṃ saṇḍanāṃ atisaṇḍhāṃ, saṇipātā
mahā bhāradanā, manāṃ ca sīrikāya Maddakucchiṃ nothā¹⁰“ ti āha.
Bhikkhū¹¹ tathā kammā. Jirako Tassa pādāṃ phoṇkam ukāsi.
Bhikkhū Sattāṃ santike nisinnā va. k. 2. 1. „āro, Devadatto sayam
pi pāpo parivāpi¹² eva pūpā, hi so pāpo pāpaparivāro va vīharati¹³“.
14 S. „kim kathaṃ bhikkhave“ ti pucchitvā „idam¹⁴ aṃhā¹⁵ ti vutte
„am bhikkhave idāṃ eva pubbe pi Devadatto pāpo pāpaparivāro
yevā¹⁶“ ti vuttvā a. ā. 1.

A. Uttarapañcālanagare Pañcālo nāma rājā v.
kāresi. M. arañḍāyatane ekasmiṃ sārupabbate simbalivase
16 ekaṃ suvarasīṇo puttō hutvā nibbatti, dve bhātaro ahesuṃ.
Tassa pana pabbatassa uparivāte coragāmako ahoṃ pañ-
cannam coraetaṇṇaṃ nivāso, adhorāte assaṃ pañcannam
isaetaṇṇaṃ nivāso. Tesaṃ suvapotaḥkāsā¹⁷ pakkhanikkha-
maṇḍakāte vātaṇḍalikā udapādi, tāya paharo eko suvapotaḥ¹⁸

¹ Iti sileṇa parivattam. ² Iti mā. ³ Iti ādāna. ⁴ Iti sakallikāyabhikkhūya. Iti
sakallikāya. ⁵ Iti kluṇḍe. ⁶ Iti pā. 11. ⁷ Iti sa. 11. ⁸ Iti ulāya. ⁹ Iti
ukāsi. ¹⁰ Iti pā. 11. ¹¹ Iti pā. 11. ¹² Iti pā. 11. ¹³ Iti pā. 11. ¹⁴ Iti pā. 11. ¹⁵ Iti pā. 11.

coragāmako corānaṃ āvudhantare patito, tassa tattha patitattā
 Sattigumbe 'eva' nāmaṃ karimāu, eko assame vālukathale
 pupphantare pati, tassa tattha patitattā Poppako 'eva'
 nāmaṃ karimāu. Sattigumbe corānaṃ antare vaddhito, Pup-
 phako isīnam. Ath' ekadivasam rājā sabbālamkārapatimandito
 rathavaraṃ abhirūhitvā mahantena parivārena migavattihāya¹
 nagarato aviddhū supupphitaphalitaramaṇyaṃ upavanam² gan-
 tvā „yassa passena migo palāyati tass' eva' gīvā“ ti evtvā
 rathā oruyha paṭicchādetvā dinne³ koṭṭhake dhanam ādāya
 atthāsi. Purisehi migānaṃ utthapanattihāya vanagumbeso poṭhi-
 yamānesu⁴ eko enimigo utthāya gamanamaggam olokeno rañño
 thitattihāness' eva vivittam diśvā tadābhīmukho pakkhanditvā
 palāyi. Amaccā „kassa passena migo palāyito“ ti pucchanta
 „rañño passena“ ti ātvā rañña sadāhim kessim karimāu. Rājā
 asmiṃsāna tesam kessim asahanto „idāni tam migam gallesā-
 mūti“ ratham āruyha „siggham peschhi“ sārathim ānāpetvā
 migena gatamaggaṃ paṭipajji. Katham vegena gacchantam
 parisa⁵ ambandhitam nāsakki⁶. Rājā sārathidutiyo⁷ yāva
 majjhantikā gantvā migam adisvā nivatto⁸ tassa coragāmasa
 santike ramaṇyaṃ kandaram diśvā rathā oruyha pahātvā⁹ ca
 pivitvā ca paccuttari. Ath' assa sārathi rathassa uttarattha-
 ranam oḍāretvā rukkhacchāyāya paññāpesi. So tattha nipajji,
 sārathi pi tassa pāde sambāhanto nisīdi, rājā antarantara
 niddāyati c' eva pabujjhati ca. Coragāmakaवासिने¹⁰ corāpi rañño
 ārakkhattihāya¹¹ araṇṇam eva pavasiṃsu, coragāmako Satti-
 gumbe c' eva bhāttaraṇḍhako Patikolambo¹² nām' eko puriso
 cā 'ti dve va¹³ ohiyimāu. Tasmim' khaṇe Sattigumba gāmaka
 nikkaṃhitvā rājānaṃ diśvā „imaṃ niddāyamānaṃ eva mūretvā
 ābharaṇāni gahessāma“ 'ti cintetvā Patikolambassa¹⁴ santikam
 gantvā tam¹⁵ kāraṇam āroceti.

¹ Bā rathassa. ² Bā -vattihāya. ³ Bā uparambhavānaṃ. ⁴ Cā add so. ⁵ so Cā;
 Bā sīma. ⁶ Cā paṭim-, Bā : ota-. ⁷ Bā : n-. ⁸ Bā -imaṃ. ⁹ Bā -ādhāna-.

¹⁰ Bā nivattanto. ¹¹ Bā bhāṭitvā. ¹² Bā omite ka. ¹³ Bā -vattihāya. ¹⁴ Bā
 -Ja-. ¹⁵ Cā vama, Cā eva. ¹⁶ Bā omite tam.

Tattha aha tvaṃ ti namu vāso, matto ti surinam neṭṭhāsuram¹ lo-
bhito² sāya matto hatvā pubbe'mahāgaṇṭhāro sajjesi, mātariṇi³ coraṇṇiṭṭhakeṣu
bharīyaṃ soddhāyāha, eā taḍa akkabbhaṇṇaṃ niraṇṇa⁴ carasi, viṇṇu⁵nerhaṣa-
ti tasma mātari naggaṃ kiṃ nu tvaṃ idāni corahamam jīgucchasi⁶.

Rājā pabojjhivā tassa soṇa saddhiṃ manussabhāsāya⁷ a
kathentassa vacanam antvā „sappatibhayaṃ idam thānaṃ“ ti
sārathim utthāpento imaṃ gātham āha:

a. Utthehi samma taramāno, ratham yojehi sārathi,
sakko¹ ma na ruccati², aññaṃ gacchāma assaman ti. 146.
So³ sigham utthahitvā ratham yojetvā: 10

b. Yutto rathe mahārāja, yutto ca balavāhano,
adhiṭṭṭha mahārāja, aññaṃ gacchāma assaman ti 147.
gātham āha.

Tattha balavāhano ti balavāhano¹ mahāthāmasasampanno ti attho,
adhiṭṭṭhā ti abhūṭha². 15

Abhirūḍhamatthe yeva tasmim sindhavā vātavegena pak-
khandimaso. Sattigumbo ratham gacchantam disvā sambha-
mappatto³ dve gāthā abhāsi:

iii. Ko nu 'ma va' gatā sabbe ye namin paṇḍārakā¹,
esa gacchati Paṇḍālo nutto tesam adassanā. 148. 20
iv. Kodandakāni ganhatha sattiyo tomarāni ca,
esa gacchati Paṇḍālo, mā vo muṇcittha jīvitān ti. 149.

Tattha ko nu ma ti kubbā nu me¹, asmi ti mamin assamo, paṇ-
ḍārakā² ti paṇḍ adassanā ti soṇam³ coranam adassanena, nutto esa
gacchati⁴ soṇam kathito matto hatva esa adassanam gacchati⁵ pi attho, 25
kodandakānāni dhaṇḍāni⁶, jīvitān ti samhāsaṃ jīvitagāṇaṃ⁷ eā muṇ-
cithā, soddhāyāha⁸ dhāvāva ganhatha esa ti.

Evam tassa viravitvā aparāparam vidhāvantass⁹ eva rājā
isīnaṃ assaman patto. Tasmim khare lāyo phalāphalatthāya

¹ Itt' amhāka. ² all three MSS. -eld. ³ Itt' -et kāmā na lokaṇḍi. ⁴ Itt'
-pi. ⁵ Itt' -and. ⁶ Itt' -eld. pi. ⁷ Itt' -ā. ⁸ Itt' -ayha. ⁹ Itt' samvegappato.

¹⁰ Itt' -et. ¹¹ Itt' -et. ¹² Itt' -et. ¹³ Itt' -et. ¹⁴ Itt' -et. ¹⁵ Itt' -et. ¹⁶ Itt' -et. ¹⁷ Itt' -et. ¹⁸ Itt' -et. ¹⁹ Itt' -et.

gata, eko Pupphasavo¹ ca² assamapade³ hoti, so rājānam disvā
paccuggamanam katvā paṭisanthāram akāsi.

Tam uttham pakāseṇto 8. catasso gāthā abhāsī:

13. Athāpare paṭimandittha suvo lohitatundako:
evāgatan te mahārāja, atha te adarūgarām,
isaro si anuppatto, yaṁ idh⁴ aṭṭhi padeya: 150.
14. Tindukāni piyālāni mudhuko kāmamāriyo
phalāni khuddakappāni, bhūṇja rāja varam varam. 151.
15. Itam pi pāṇiyam⁵ sitam ābhatam girigabbharā,
16 ita pīra mahārāja me trum abhikamikkasi. 152.
17. Arañhe añchāya⁶ gata ye aṇṇi paricārakā⁷,
18 yaṁ aṭṭhāya gaṇharho, hatthā⁸ me o⁹ aṭṭhi dātave ti. 153.

Tattha paṭimandittha¹⁰ ti rājānam disvā va tuss, lohitatundako ti
raṭṭhako soḍḍagappatto, mudhuko ti mudhukaphalāni, kāmamāriyo ti
19 evamāmahini phalāni kārapphalāni¹¹ vā, ita pīra¹² ti ita¹³ pabeta pāṇiyam¹⁴
pīra¹⁵, ye aṇṇi paricārakā¹⁶ ti mahārāja ye āṇamāni aṇṇaṁ tharapala
teyo te araṇṇe añchāya gata, gaṇharho ti phalāni¹⁷ gaṇhathe dātave ti dātave.

Rāja tassa paṭisanthāro pasthivā

19. Bhadrako vat¹⁸ yaṁ¹⁹ pakkhi diḍe paramadhammiko,
20 ath²⁰ so itaro pakkhi suvo luddāni bhākatī. 154.
21. Etam²¹ hanatha bandhattha, na²² vo²³ muṇcittha jivitaṁ,
22 kec-evam vilapanassa sotthim²⁴ patto²⁵ aṇi aṇṇam ti 155.

gāthadvayam āha.

Rūpa itaro ti corakūṭiyam evako, itararo²⁶ ti aṇi pana tassa evam
22 vilapanassa²⁷ eva²⁸ itam aṇṇam sotthim²⁹ patto

Raṇṇo katham sotvā Pupphako dve gāthā abhāsī:

19. Bhātaro³⁰ sma mahārāja sodariyā³¹ ekamātoka
ekarukkhassim³² amivaddhā³³ nānābhottagatā abho. 156.
20. Sattigumbhe ca corānam aha³⁴ ca isinam idha,
21 asatam so satam aha³⁵ tena dhammena no vint³⁶ ti. 157.

¹ Bā -vāto. ² Cā -Bā va. ³ Bā adda dātave. ⁴ Cā -aṭṭi, Bā -aṭṭi. ⁵ Bā araṇṇam
nāchāya. ⁶ Bā -aṭṭi. ⁷ Cā -aṭṭi. ⁸ Cā omi kārapphalāni. ⁹ Bā adda phalāniyo.
¹⁰ Bā piyāyāmahāro, Cā Bā pāṇiyam. ¹¹ Bā pīra. ¹² Bā phalāniyo. ¹³ Bā
pāṇiyam. ¹⁴ Bā evam. ¹⁵ Bā te. ¹⁶ Cā -vā. ¹⁷ Bā -tassa. ¹⁸ Bā suvā.
¹⁹ Bā -raṇṇa.

Tamha bhāratō amā¹ ti mahārāja so cāha² ca³ añño bhātaro homa,
 catānno ti so curānam asattho sāraddho⁴ aha⁵ isīnam samūhe, satān
 so satān aha⁶ ti so vaddhānam dussillānān asattham upagato⁷, aha⁸
 addhūnān silavāntānān, teṇa dhammāna nā vīnā ti mahārāja aha⁹ tattā-
 gumbhān eṇā catāhammāna catākkriyāya vīnānā māhāyo laddhammāna cū-
 pārānā, tamā so pi teṇa catāhammāna so vīnā hoti aha¹⁰ pi laddhammāna
 nā vīnā homi.

Idāni taṇḍa dhammān vibhajaṇṭo

10. Tattha vadho ca bandho ca nīkatī vañcanānī ca

ālopa¹ sahasākārā, tāni so tattha sikkhati. 158.

12

11. Idha saccāṇ ca dhammo ca abhūnā sūñāmo damo,

āsanūḍḍakadāyina² aha³ vaddho 'amī' Bhārata⁴ 'ti 159.

gāthadvayaṃ āhu.

Tamha bhāratīn paṭṭapāṇe¹ vañcanā², vañcanānīn ujukavācanān³
 eva⁴, ālopa⁵ tū divā gūmaghānā, sahasākārā ti cāha⁶ paratthā maraṇāna 12
 rajjete⁷ sikkatākatammakāreṇāpi, saccāṇ ti sabbhāso⁸, dhammo ti saccāra-
 dhammo, abhūnā ti mettācittapūṭṭhābhāve⁹, sadyamo ti vīnā¹⁰, damo ti
 indrapāṇasānānā, āsanūḍḍakadāyina¹¹ ti adhiṭṭhānā¹² ānānā ca vācānā
 ca dānācārinān, Bhārata¹³ ti rājānā ālopa¹⁴.

Idāni rañño dhammān desento imā gāthā abhāsī:

10

12. Yam yam hi rāja bhajati satam¹⁵ vā yadvivā asam

silavāntānā viśīlān vā vasatī¹⁶ tās¹⁷ eva gacchati. 160.

13. Yādisoṃ kurute mittān yādisaṇ c' upasevati¹⁸

so pi tādisoṃ hoti anāvāso hi tādiso. 161.

14. Sevamāno¹⁹ sevamānān samphuttho samphosam²⁰ param

12

saro diddhe²¹ kalāparā va²² ahitam upalimpati²³. 162.

15. Upalepabhayā dhīro n' eva pāpasakkhā siyā,

pūtimacchadā kusaggena yo nayo upanayhati

kusāpi pāti²⁴ vāyanti, evaṃ bhāṭapasevaṇā. 163.

¹ U² B² sa cā-, ² B² -vañho, ³ B² upa-, ⁴ C² -pa, str. supra p. 11, 12.
⁵ C² -dānān, B² -dāyikān, ⁶ B² anācārānā, ⁷ C² -pāna, ⁸ B² -mān.
⁹ C² ujukāna vañ-, B² ujukān vañ-, ¹⁰ B² yadvivā sa-, ¹¹ B² -tānā, ¹²
 B² silavāntānā, ¹³ C² -dānān, B² -dāyikān, ¹⁴ B² abhūnā, ¹⁵ B² sam-
 tān, ¹⁶ C² vāsa, ¹⁷ C² -samvāpa-, B² eva-, ¹⁸ so ahi three MSS. ¹⁹
 C² samphuttho samph-, ²⁰ B² -sa-, C² -dāyikā, ²¹ C² -pāna, ²² C² -lipjati-
²³ all three MSS. -l.

16. Tāgarāṇ ca palāseṇa yo naro upanayhati
pattāpi surabhi¹ vāyanti, evaṃ dhīrūpasevaṇā. 164.

17. Tasmā phalapaṭṭasaṭṭera ṇatvā sampākam attano
asanto o² ūpaseveyya ante seveyya paṇḍito,

asanto nirayaṇṇe³ senti⁴ sante pāpenti saggatin ti. 165.

Tattha satam¹ vā yedivā aso ti sappurisaṃ vā asappurisaṃ vā,
sevaṇāno asvaṇāno ti sevipamino ācariyo sevaṇānaṃ anivesikkam, sam-
phuttho² antevāhena³ jhūṭṭho⁴ acariyo, sampheṇaṇṇa⁵ pāraṇ ti jantam
antevāhiṇ⁶ sampheṇaṇṇa⁷ karoti⁸, alitvan ti nam⁹ antevāhiṇaṃ pāpa-
10 dhammaṃ alitvan so ācariyo vasaḍḍidha¹⁰ aso asam¹¹ sarakalāpuk viya¹² luo-
pati¹³, evam bhūṭūpasevaṇā¹⁴ ti bhūṭūpasevaṇā¹⁵ pōṭṭamāram upanayhanti¹⁶
kūṇḍam viya kōṭṭi, pāpakammaṇṇaṃ akārento p¹⁷ saggam abhinuṇṇaṃ labhati, dhī-
rūpasevaṇā¹⁸ ti dhīrūpaseva¹⁹ hi²⁰ puggalo isarāḍḍigamthajappalivēṇa-
pattam²¹ tiya kōṭṭi, paṇḍito bhāṇitvāṃ saḍḍhanta p²² kalyāṇamittasat²³ gūṇakūṭṭam
15 labhati, phalapaṭṭasaṭṭera²⁴ ti gandhapuṭṭasaṭṭera²⁵ gandhapuṭṭaṃ/ṭṭasaṭṭasaṭṭera²⁶,
sompākamattano²⁷ ti kalyāṇamittasamaggavaseṇa²⁸ attano paṭipākam pōṭṭi-
bhāṇanam²⁹ ṇatvā ti artho, pāpenti saggatin ti sante samasāḍḍiṭṭhikā
attinaṃ abhinuṇṇaṃ sante saggam eva pāpenti³⁰ deṇḍuṇṇaṃ yathābhavaṇṇaṃ eva
pāpenti³¹.

20 Rājā tassā dhammakathāya³² paṇḍi. Isigano pi agato.
Rājā isayo vanditvā „bhante maṃ anukampamānā mama va-
sanaṭṭhāne vasaṭṭhā³³“ ti vātvā tassāṃ paṭiṇṇiṇaṃ gahetvā nā-
garāṇ gantvā anuṇṇaṃ abhayaṃ adāsi. Isayo pi tattha aṇa-
maṇaṃ³⁴. Rājā isiganam uyyāne vasaṭṭeṇa yāvajīvāṇ upaṭṭha-
25 hitvā saggapadam³⁵ pūresi. Ath³⁶ aesa putto pi chattaṃ usā-
petvā isiganam paṭijaggi yevā³⁷ ti tassim kulaparivaṭṭe satta-
rājāno³⁸ dānaṃ pavattayimāso. M. araṇṇe vasaṇto yeva yathā-
kammaṇṇaṃ gato.

S. i. d. 2. „evam bhikkhāro pubbe pi Devadatta³⁹ pāpapaṭṭavāro
30 yevā⁴⁰“ ti vātvā j. 1. „Tadā Sattigumbo Devadatta ahoṇi, corā

¹ all three MSS. -ā. ² bh. yanti. ³ bh. samam. ⁴ C¹ sampu. ⁵ C² -ānti-
kāva. ⁶ C³ pu. ⁷ bh. ācariyam. ⁸ bh. antevāhiṇ. ⁹ bh. iale. ¹⁰ bh. -dūttho.
¹¹ C⁴ yaso. ¹² C⁵ -jantam. ¹³ all three MSS. lippati. ¹⁴ bh. -sevaṇā. C⁶
-sevaṇa. ¹⁵ C⁷ upanayha. ¹⁶ C⁸ karonto. ¹⁷ so C⁹ for p¹⁷. ¹⁸ bh. omī hi.
¹⁹ C¹⁰ -jāntipati. ²⁰ bh. isarāḍḍigamthajappi. ²¹ C¹¹ -tassa. ²² bh. -pattasaṭṭera.
²³ C¹² -asa. ²⁴ bh. pāpābhāṇaṇṇa. ²⁵ bh. -ati. ²⁶ bh. paṇḍita dhamma. ²⁷
bh. āg. ²⁸ bh. saggapadam. ²⁹ bh. adda isiganassa. ³⁰ bh. adda papo.

Devadatta-parisā, rājā Anando, isigga Buddhaparisa. Puppakasavo
aham evā¹ 'ti. Sattigumbhajātaka.

8. Bhallāṭṭiyajātaka.

Bhallāṭṭiyo nāma abhosi rājā ti. Itam S. J. v. Mallikā-
devim¹ ā. k. Tassa kira ekadivassam rañhā sadhūhi² sayannam³ abhāya
kalaho abosi. Itāpi kuḍḍhitvā tam na alokesi. Sā cātesa: „uṇṇa⁴
T. rañhā⁵ mayi kuḍḍhabhāvam⁶ na jānāti⁷“. S. tam kāraṇam⁸ satvā
punadivase bhikkhusaṃghaparivuto Sāvuttim⁹ poṇḍāya parivāsa¹⁰ rañhā
gohadvāram gāto. Itāpi paccuggantvā pattam gaheva S-rām pāsā-
dam āropetvā paṭipāṭiṭṭvā bhikkhusaṃgham mūlāpetvā dakkhiṇodakam
dātva paṇḍuvāhāraṇa parivāsa¹¹ bhaddhalekkaṇasāne ekamantaṃ upeṇḍi.
S. „kīṃ nu kīṃ mahārāja Mallikā na pañāyati¹²“ pucchitvā „mittaṃ
cukhamadammāṭṭiṭṭvā¹³“ ti vutte „nāma mahārāja tvaṃ pubbe kimmara-
yomyam nibbattitvā ekaruttim¹⁴ kimmariyā vasa hutvā sutavassasatāni
parivaramāṇa vicarīti¹⁵“ yatrā tena yācīte a. ā. 18

Attito B. Bhallāṭṭiyo nāma rājā r. kārento „aṅgāra-
pakkam¹⁶ migamamsam khādissamiti¹⁷“ rājjan amaccānam piyyā-
detvā sannadūhapaṇḍāvudho assikkhitakoleyyakasamakhagana-
parivuto¹⁸ nagarā nikkhamitvā Himavantaṃ parivāsa¹⁹ nu
Gaṅgam gantvā upari abhirūhitaṃ asakkanto ekaṃ Gaṅgarā
otinaṇṇam²⁰ uddim²¹ disvā tadassasāreṇa gacchanto mīgasākarā-
dayo vudhita²² aṅgārapakkamamsam khādanto nectatthānaṃ
abhirūhi. Tatha ramaṇiyāya naḍikāya paripunnakāle tha-
nāppamāṇodikā²³ hutvā sandeti, aṇṇadā jannappamāṇodikā²⁴
hoti. Tatha nānappakāramacchakacchapā²⁵ vicaranti, udaka-
pariyante rajatapattavassā²⁶ vālukā, abhosa tīrasu nānā-
puppaphalabharitavinamitā rukkhā pupphaphalārasamattēhi
nānāvihāṇḍaghamaragaṇehi²⁷ samparikiṇṇā vividhamūgasamgha-
nisevitacchāyā²⁸. Evam ramaṇiyāya hemavatakanandiya²⁹ tīre

¹ B² - ādā. ² C² rañhā. omitting sadhūhi. ³ C² - abh. ⁴ B² - uṇṇa. ⁵ C² - a.

⁶ C² - kuḍḍha. ⁷ C² - ka. ⁸ B² - rañhā. ⁹ C² - kāreyyam. ¹⁰ B² - a. ¹¹ B²
thanam. ¹² B² jannakam pa. ¹³ B² - raka. ¹⁴ C² - a. ¹⁵ C² - vithaga.
B² - vithagana. ¹⁶ B² - nisevitā āsacchāya. ¹⁷ B² - hemavatakanandiya.

dvo kiṇṇarā aññamaññaṃ āhūzīvā paricumbitvā nānappa-
kārehi paridevantā rodanti, Rājā tassā nadiyā tīreṇa Gandha-
mādanam abhirūhanto¹ te kiṇṇare diśvā „kin nu te“ etc kiṇ-
narā evam paridevanti, pucchissāmi ne² ti ciotvā suṇakhe
o loketvā accharaṃ pahari, susikkhitaṃ koleyyakā³ suṇakha tāya
saññaya gumbam pavasiṭvā udareṇa nipajjimsu. So tesaṃ
paṭisaṅkhamāvaṇa⁴ ūtvā dhanukalāpaṃ c⁵ eva savaṇḍhāni ca
thitarukkhami nissāya thapetvā padasaddam akaronto saṇi-
kam⁶ tesaṃ santikam gantvā „kiṃkāraṇā tunhe rodathā“⁷ ti
10 kiṇṇare pucchi.

Tam attham dassento⁸ S. Heco gāthā abhāsī:

1. Bhullāpiyo nāma abosi rājā,
rajjasā pahāya nigaraha acāri so⁹,
agamā girivaram¹⁰ Gandhamādanam
15 amupphitam kiṃpurisaṇṇuṇam. 166.

2. Sālūrasaṇṇhaṃ ca nissedhayitvā¹¹
dhanukalāpaṃ ca so nikkipitvā¹²
upāgami vacanam vattukāmo
yathābhūtaṃ kiṃpurisaṇṇuṇaṃ, 167.

3. Himaccāye Hemavatāya tīre
kim idhathitā¹³ mantayavho abhinham,
pucchāmi te mānasadeharaggaṃ;
20 katham so jānanti manussaloke ti. 168.

Tathā saṭṭessamgān ti suṇakkhagānā, himaccāye ti uttaram¹⁴
25 hemantamāśān¹⁵ alikkāmo, Hemavatāya¹⁶ ti imasā Hemavatānadiyā¹⁷ tīre

Raṇṇo vacanāni sutvā kiṇṇaro tughā ahoṣi. Kiṇṇarā pana
raṇṇā saddhim sallapi:

4. Mallamgiriṇ¹⁸ Paṇḍarakam Tikōṭam
sitodiyā¹⁹ anuvicārama²⁰ najjo,

¹ Bā - ruyhanto. ² Bā - amhe te. ³ C¹ koleyya, C² koleyya. ⁴ Bā - sallinam,
sallitlag bhāvan. ⁵ Bā - ni-. ⁶ Bā - pakka-. ⁷ C¹ acari ye, C² vari so, 166
-vam so 167et so. ⁸ read: girivaram agamā? ⁹ Bā - nissedha- for nissida-? ¹⁰
C¹ - nikkipitvā. ¹¹ C¹ kiṃsiddhathitā, C² kiṃsiddha-. ¹² C¹ - saba. ¹³ C¹ -
hamaṇṭamāśān. Bā - hemavatānā - nissānā. ¹⁴ Bā - vatāya-. ¹⁵ Bā - mallagiri.

¹⁶ Bā - daka. ¹⁷ C¹ - so su-.

miḡa manussā va' nibbāsavannā
jānanti no kimpurissā ca' luddā 'ti. 169.

Tatha Mallāḡgiriṇ¹ u sammā luddaka mayam imam Mallāḡgiriṇ ca
Paṇḍarakū ca Tikusē ca imā nayo anussarāma. Mallāḡgiri² u pi pātho, ni-
bbāsavannā u nibbāsamānavannā³ dīrēmānāsavannā⁴ u.

Tato rājā tisso gāthā abhāsi:

- a. Sukiecharūpaṃ paridevayavho,
ālīḡgito⁵ cāsi piyo piyāya,
pucchāmi vo mānussadehavanne:
kim idha⁶ vane rodatha appatitā. 170. 16
- e. Sukiecharūpaṃ paridevayavho,
ālīḡgito⁵ cāsi⁷ piyo piyāya,
pucchāmi vo mānussadehavanne:
kim idha⁶ vane vilapatha appatitā. 171. 17
- i. Sukiecharūpaṃ paridevayavho, 18
ālīḡgito⁵ cāsi piyo piyāya,
pucchāmi vo mānussadehavanne:
kim idha⁶ vane socatha appatitā ti. 172.

Tatha sukiecharūpaṃ u anttho dukkhappaṃ vāḡ hutvā, ālīḡgito⁵
cāsi piyo piyāya⁸ u tayā⁹ piyāya tava piyo ālīḡgito ca aśi¹⁰, ālīḡgito māsini¹¹ 20
pi pātho, aṃa ev' anttho. kim idha⁶ vane u kimpurissā idha vane anussarāma
ālīḡgito⁵ paricumbitvā piyaṃ¹² katham kathetvā puna appatitā rodathā¹³ u.

Tatoparā ubbhinnam pi allāpasallāpagāthā honti:

- x. May' ekarattim¹⁴ [vip]pavasimha ludda
akāmaḡa aññamaññam saruntū,
tam ekarattim¹⁵ anutappamāṇā
socāma, sā ratti punam ca hessati. 173. 23
- y. Yam ekarattim anutappamāṇ' etad¹⁶
dhanam va nattham pitarāṃ va¹⁷ petam —

¹ ex. all three MSS. ² B¹ ti. ³ C¹ malle. ⁴ B¹ mallāḡgiri. ⁵ B¹ mālīgiri.

⁶ B¹ nibbāsavannā. ⁷ C¹ -giyo. ⁸ so all three MSS. for idha? ⁹ B¹ ian.

¹⁰ Jala tava. ¹¹ C¹ lal. ¹² C¹ ālīḡgimassam. ¹³ B¹ piya. ¹⁴ C¹ mayameka.

B¹ mayekarattam. ¹⁵ B¹ am. ¹⁶ C¹ B¹ -ppatitam. ¹⁷ C¹ -raḡ ca.

- pucchāmi vo mānussadubbavanne:
 katham' vināvāsam akappayittha. 174.
 10. Yam' imasm' nadiṃ passasi s'ghasotam'
 nānādomacchadanam' s'lakūtam'
 5 tam me piyo uttari vaesakāle
 mamañ ca maññam' anubandhatīti'. 175.
 11. Ahañ ca amkolakam' ocināmi
 atimuttakam' sattaliyothikañ' ca,
 piyo ca me bohiti' mālabhāri
 10 ahañ ca nam' mālini' ajjhupessam. 176.
 12. Ahañ c' idam' koravakam' ocināmi
 uddālaka' pātālisinduvāritā',
 piyo ca me bohiti' mālabhāri
 ahañ ca nam' mālini' ajjhupessam. 177.
 13. Ahañ ca sālissa' supupphissa
 oceyya pupphāni karomi mālarū',
 piyo ca me bohiti' mālabhāri
 15 ahañ ca nam' mālini' ajjhupessam. 178.
 14. Ahañ ca sālissa' supupphissa
 oceyya pupphāni karomi bhāraṇh,
 20 idaṃ ca vo bohiti' saantharattiham'
 yatth' ajja' mañ' viharissāma' rattim. 179.
 15. Ahañ ca kho' akalam' candanañ ca
 silāya' pūṇesāmi pamtattarūpa,
 25 piyo ca me bohiti' rositaḍḍo
 ahañ ca nam' rosita' ajjhupessam. 180.
 16. Athāgamā' sullam' s'ghasotam'
 nudaṃ sālā' sālāje' kaṇṇikāre;

* O = yajman. * O = mānussadubbam. * O = mānussadubbam. * R = akalā. * R =
 māññam. * O = -bandhatīti. * R = attho. * R = -liyodhi. * R = ka. * O = R =
 -nt. * O = -nt. * R = ahañca tam. * O = kho. corr. to 10. R = kussam. *
 at thāse Māñ -12. * R = amāhu. * O = -ma. R = -nt. * R = -issa. *
 O = -th. * O = -th. R = bohiti. * O = kanta. R = viharattam. * R =
 kottajimam. * R = -ma. * O = vo. * R = aggalam. * R = -yam.

- apūratha' tena mahuttakena,
 sāyān nadi' āsī mayā suduttarā. 181.
17. Ubbhossā rīressa mayān tadā thitā
 sampassantā ubbhayo aññamaññam,
 sakiñ pi rodāma sakiñ hasāma, 18.
- kicchena vo agamā samvare sā. 182.
18. Pāto ca kko eḅgate sūriyamhi'
 catukkam nadiñ uttariyāna ludda
 āllāgiyā aññamaññam mayān ubbo
 sakiñ pi rodāma sakiñ hasāma. 183.
19. Tib' ūcakkam eatta satānī ludda
 yam idha' mayān rippavasimha pabbe,
 vās' ek' imān jīvitān lūhūm'pāla,
 kō o' idha kantāya viñā vuseyya. 184.
20. Ayūā ca vo' kīvatāko nu samma,
 eace pi jānātha vadetha āyūm,
 amussavā' vaddhato' āgamā vā
 akkūthā me tadā avikampamāna. 185.
21. Ayūā ca vo vassasabassā' ludda,
 nā e' antarā pāpako aithi rogo,
 appaā ca dukkham sakkham eva bhūyyo,
 avitarāgā vijahāma jīvitān ti. 186.

Tatha mayekarattin¹ ti mayam ekarattin², rippavasimha³ ti rippa-
 yamā hantā vasmā⁴ ti⁵, amussavāna⁶ ti amussamānāna⁷ āma⁸ no eka-
 ratta⁹ aithi¹⁰ ti tam ekarattin¹¹ amussavāna¹², pāpa¹³ na kicchenti¹⁴ pāpa¹⁵ na
 kicchanta¹⁶ idāmadāsa¹⁷ āma¹⁸, dhāma¹⁹ va satthā²⁰ pitarā²¹ va pitarā²²
 ti²³ dhāma²⁴ va satthā²⁵ pitarā²⁶ va pitarā²⁷ ti²⁸ pitarā²⁹ kicchanta³⁰ kic³¹ na ālo-
 ma³² vintayamāhi³³ kara³⁴ kīraṇa³⁵ tam ekarattin³⁶ ti³⁷ vintāsa³⁸ akappajitha³⁹.
 Idam⁴⁰ na⁴¹ sikkhā⁴² ti⁴³ pucchā⁴⁴, yamā⁴⁵ ti⁴⁶ yam⁴⁷ lūhū⁴⁸, sālā⁴⁹ ti⁵⁰ ti⁵¹ ti⁵²
 āma⁵³ sālā⁵⁴ antā⁵⁵ amā⁵⁶ amā⁵⁷, vā⁵⁸ vā⁵⁹ ti⁶⁰ ti⁶¹ ti⁶² ti⁶³ ti⁶⁴ ti⁶⁵ ti⁶⁶ ti⁶⁷ ti⁶⁸ ti⁶⁹ ti⁷⁰ ti⁷¹ ti⁷² ti⁷³ ti⁷⁴ ti⁷⁵ ti⁷⁶ ti⁷⁷ ti⁷⁸ ti⁷⁹ ti⁸⁰ ti⁸¹ ti⁸² ti⁸³ ti⁸⁴ ti⁸⁵ ti⁸⁶ ti⁸⁷ ti⁸⁸ ti⁸⁹ ti⁹⁰ ti⁹¹ ti⁹² ti⁹³ ti⁹⁴ ti⁹⁵ ti⁹⁶ ti⁹⁷ ti⁹⁸ ti⁹⁹ ti¹⁰⁰

¹ C¹ apo-, B¹ am-, ² C² apo-, ³ vo C³ B³, C⁴ kha for aithi? ⁴ C⁵ yock,
 B⁵ ka. ⁵ B⁶ ay-, ⁶ C⁶ vaddhana? B⁷ vaddhana, ⁷ B⁸ am-, ⁸ C⁸ amāma⁸,
 B⁹ -ratta-. ⁹ C⁹ rattihi, omittit⁹ aka, B¹⁰ ekarattin. ¹⁰ B¹⁰ omis ti. ¹¹
 B¹¹ omis aithi. ¹¹ C¹¹ B¹¹ amit dhāma va---. ¹² B¹² am-, ¹³ C¹³ pama,
 C¹⁴ yamāna. ¹⁴ B¹⁴ -āna. ¹⁵ C¹⁵ etasa.

- vassasakāle, ambhākaṃ hi hīmaṃsā vanaṃsaṃ tatiṃsaṃ vicaratiṃsaṃ eko megho
 aṭṭhaṃ, aṭṭha me piyaṃsūko hīmaṃsaṃ maṃ paṇḍitaṃ apucchati mahāsamāno
 etam nadiṃ uttaritvā kha, akhaṇṇā 'd' akhaṇṇaṃ' itassa paratitaraṃ gataṃbhūvaṃ
 ajānanti suppuṃbhāni cūkolakāṇiṃ puṃbhāni oṇḍhāmi, tathā sattaliyothī-
 5 kaṇṇā¹ 'd' kaṇḍalapuṃbhāṇi ca suvaṇṇayodhūkaṇi ca oṇḍanti paṇa piya ca me
 mūḷakhaṇi bhavissati akhaṇi ca maṃ mālini hūva ajjhupessaṃ d' imiṃ kha-
 rissa oṇḍhāmi, uddālakā pātallācānuvārītā² d' me kī³ mayā oṇḍa yevā
 'd' vadati, vevāyā 'd' oṇḍitvā jākāṇaṃ⁴ candaṇaṇṇā⁵ 'd' kākāṇaṃ ca⁶
 ratiṃcandaṇaṇi ca, roṇḍaṇṇu d' vīṭṭasaṇṇi, roṇḍi d' vīṭṭi⁷ hantā
 10 ajjhupessaṃ d' sayama upāgamaṇiṃ⁸, muddaṃ eṇi vāṇaṃ kaṇṇikāya
 d' aṇiṃ mayā oṇḍitvā tīre thapitā⁹ puṃbhāni sudantaṃ harantaṃ, su-
 dattarā d' itasā hi oṇḍitvā¹⁰ thitakāle yeva nadiya udakaṃ āpatam, tathā
 khaṇṇam yeva suriya aṭṭhaṃ¹¹, vijjantī¹² viccharanti, khaṇṇā nāma udaka-
 bhūṇiṃ hontī, d' sū oṇḍitvā na viṇhi, tathā aṭṭhaṃ nadi mayā duruttarā¹³
 15 d' sampassanti d' vijjanti¹⁴ viccharanti¹⁵ pāsanti, roṇḍitvā¹⁶ d' aṇḍakāṇi
 upasanti roṇḍi vijjanti¹⁷ viccharanti¹⁸ pāsanti haṇṇa, samasati¹⁹ tathā,
 cāṇḍitvā d' tuccham, uttariyāṇā²⁰ d' uttaritvā, tīṭṭhantaṃ d' tīṭṭhaṇṇi
 sattavaṇṇatāni, yamāḍha mayā d' yam khaṇṇaṃ iḍha mayāṃ vippavasiṇa
 so ito tīṭṭhaṇṇi sattavaṇṇatāni hontī vadati, vāṇakhaṇṇaṃ d' vāṇaṃ²¹
 20 akhaṇṇaṃ tumbhākaṃ vā vassatāṃ imasā jittā d' vadati, ko nīṭṭhā²² d'
 vāṇaṃ paritāka jittā ko vā iḍha kaṇṇiṃ vīṇa bhavēyya, aṇṇanti tava piya-
 hariyāya vīṇa bhavimā d' dīpaṇi, kīṇatāko vā d' rājā khaṇṇiṃ vassamā
 eṇiṃ imasā āyappamāṇam puṇḍhāṇiṃ vīṇitvā tumbhākaṃ āṇatā āyū d'
 puṇḍhāni, anussavā²³ vā vāṇaṃ vādanti vā vāṇaṃ vādanti vā vāṇaṃ
 25 vādanti²⁴ mahākhāṇiṃ vāṇikā āgama²⁵ aṭṭha aṭṭha me tato anussavā
 vādita²⁶ āgama²⁷ vā etam aṇḍapamāṇaṃ akkhāṇa, na cāntarā d' ambhākaṃ
 vassasakāṇaṃ āyū²⁸ aṇṇā vā vā vāṇaṃ jittāntarāyākaro rogo pā d' aṭṭha
 vīṇarājā d' vīṇamaṇṇiṃ avigatipemā hūva

- Tam autvā rājā „ime hi nāma tiricchānagatā hutvā eka-
 30 rattim²⁹ vippayogena sattavaṇṇatāni roḍanti vicaranti, ahaṃ
 paṇa tiyojaṇṇatāke rājje mahāsampattim pahāya araṇṇe vi-
 carāmi, aho akiccekāri 'mhitū' tato ca nivatto³⁰ Bārāṇasim
 gantvā „kīṇ te mahārāja Himavante acchariyam dīṭṭhaṃ³¹ ti

¹ Bā - yodhikaṇi cā. ² C² - pātallācānuvārītā, C³ - pātallācānuvārītā, Bā - pātallācānuvārītā. ³ Bā pi. ⁴ Bā āṇa. ⁵ Bā kākāṇa. ⁶ C⁶ omitt d'. ⁷ C⁷ vīṭṭitā. ⁸ Bā upa-. ⁹ C⁹ thitāni, Bā thapitāni, ¹⁰ Bā āṇanti. ¹¹ C¹¹ aṭṭhaṃ, Bā aṭṭhaṃ. ¹² Bā vijjanti. ¹³ Bā duruttarā. ¹⁴ C¹⁴ pāsanti. ¹⁵ Bā vijjanti. ¹⁶ Bā vāṇaṇṇi. ¹⁷ Bā vāṇaṇṇi. ¹⁸ Bā vāṇaṇṇi. ¹⁹ Bā vāṇaṇṇi. ²⁰ Bā vāṇaṇṇi. ²¹ Bā vāṇaṇṇi. ²² Bā vāṇaṇṇi. ²³ Bā vāṇaṇṇi. ²⁴ Bā vāṇaṇṇi. ²⁵ Bā vāṇaṇṇi. ²⁶ Bā vāṇaṇṇi. ²⁷ Bā vāṇaṇṇi. ²⁸ Bā vāṇaṇṇi. ²⁹ Bā vāṇaṇṇi. ³⁰ Bā vāṇaṇṇi. ³¹ Bā vāṇaṇṇi.

samaṇassakāhāraṇa jīva me citraṃ ti bhante buddhassamaya dībbamānasa-
lakkhaṇakattasakkāhāraṇa jīva me citraṃ mama ānā dhammarāja citraṃ jīvā 'ti.

Kosalarājā tato paṭṭhāya tāya saddhīm samaggaṇāsam vasi.

S. l. d. ā. j. s.: „Tadā kinanto Kosalarājā ahuṃ, kinasi Mallikā
4 devī ahoṃ, Bhallāpyarājā¹ aham² vā³“ 'ti. Bhallāpya⁴ jātakaṃ⁵.

9. Somanassaajātakā.

Ko tam himsati heṭhetitī. Idam S. J. v. Devadattassa
vadhāya parisaṅkamanā ā. k. Tadā hi S. „am bhikkhave idāṃ¹ eva
pubbe p'² aha mama vadhāya parisaṅkatī yevā³“ 'ti vatrā ā. ā.:

- 10 Asite Kururatthe Uttārapaṇḍālanagare Reno nāma
rājā r. kāreṇa. Tadā Mahārakkhito nāma tāpaso paṇḍakata-
tāpasaparivāro Himavante⁴ vasitvā loṇambīlasevanatthāya
carikam caranto Uttārapaṇḍālanagaraṃ patvā rājyūyāne⁵ va-
sitvā asarise⁶ pindāya caranto rājadvāraṃ pāpapi. Rājā isi-
11 ganam dievā iriyāpathe⁷ pāsāne alāṃkatāmāhāthale nisīdā-
petvā papitona āhāreṇa parivisitvā „bhante imam vasaṇṇattham
mama uyyāne vasathā⁸“ 'ti vatrā tahi saddhīm uyyānam gavtvā
vasaṇṇatthānāni karetvā pabbajjītaparikkhāre datvā vanditvā
nikkhami. Tato paṭṭhāya sabbe pi te rājanivesane bhuñjanti.
12 Rājā pana aputtako putte⁹ pattheti, puttā n' uppajjanti.
Vasaṇṇatthaccayena Mahārakkhito „idāni Himavanto ramagāyo,
tutth' eva gamissāmā¹⁰“ 'ti rājānaṃ āpucchitvā raṭṭhā kata-
sakkārasammāno nikkhamitvā antarāmaggo majjhantīkasamayo
maggā okkaṃma okassa sandacchāyassa¹¹ rakkhassa heṭṭhā
13 taronṇṭinapīṭhe asarise¹² nisīdi. Tāpaso katham samutthā-
pesam: „rājagehe vaṃsānarakkhako putto n' utthi, sādhu va'¹³
assa aho rājā puttāṃ labhaya pavam ghaṭṭiyethā¹⁴“ 'ti.
Mahārakkhito pi tesam katham autvā „bhavissati no kha

¹ C¹ Bhallāpyarājā. B² Bhallāpya. ² C² vā. B² vā. ³ C³ vā. B³ vā. ⁴ C⁴ vā. B⁴ vā. ⁵ C⁵ vā. B⁵ vā. ⁶ C⁶ vā. B⁶ vā. ⁷ C⁷ vā. B⁷ vā. ⁸ C⁸ vā. B⁸ vā. ⁹ C⁹ vā. B⁹ vā. ¹⁰ C¹⁰ vā. B¹⁰ vā. ¹¹ C¹¹ vā. B¹¹ vā. ¹² C¹² vā. B¹² vā. ¹³ C¹³ vā. B¹³ vā. ¹⁴ C¹⁴ vā. B¹⁴ vā.

rañño putto udāhu no¹ ti upadhārento „bhavissatīti“² natvā
 evam āha: „mā bhento cintayittha, aṭṭha paccūsakāle eko deva-
 putto cavitvā rañño aggamaheṣiṃ kucchimhi paṭisandhim gan-
 hiṣsatīti“³. Tam sutvā eko kūṭajatiḥ „idāni rājakulapako
 bhaviṣṣāmīti“⁴ cintevā tāpasānaṃ gamanakāle gilānālayam⁵
 katvā upajjivā „ohi gacchāma“⁶ ti vutte „na sakkomīti“⁷
 āha. Mahārakkhito tassa nipaṇṇakāraṇam natvā „yadā sak-
 koṣi tadā āgaccheyyāsīti“⁸ isiganam ādāya Himavantaṃ eva
 gato. Kuḥako pi nivattitvā vegena ganivā rājadvāro
 ghatvā „Mahārakkhitassa upatthānakatāpaso' āgato“⁹ ti rañño¹⁰
 ārocāpetvā raññā vegena pakkosāpito pāsādam abhiruḍha
 paṇṇattāsaṃ nisīdi. Rājā kuḥakam vanditvā ekamantaṃ ni-
 siṃso isinaṃ ārogyam pucchitvā „bhante otikkappaṃ ni-
 vattittha“, vegena ken' atthena āgat' atthā“¹¹ ti āha. „Āma
 mahārāja, isiguno sakkam nisiṃso 'āddhu vat' assa sace rañño¹²
 pavēnipālako putto uppajjeyyā“¹³ ti katham samutthāpesi, ahaṃ
 taṃ katham natvā 'bhavissati nu kho rañño putto“¹⁴ ti dibba-
 cakkhaṇā lokento mahiddhikam¹⁵ devaputtam 'cavitvā agga-
 mahesiyā Sadhamaṃyā kucchimim¹⁶ nibbattissatīti¹⁷ diṣvā 'ajā-
 nantā gabbhaṃ nāseyyuṃ, ācikkhiṣṣāmi nesaṃ“¹⁸ ti tumhākaṃ¹⁹
 kathanatthāya āgato, kathitaṃ te mayā, gacchāma' ahaṃ ma-
 hārāja“²⁰ ti. Rājā „bhante na sakkā gantun“²¹ ti tūṭṭho pa-
 sannaṣitto²² kuḥakam tāpasam uyyānam natvā vasaṇatthānam
 samvidahitvā adāsi. So tato paṭṭhāya rājakule bhūṇanto
 vasaṃ, Dibbacakkhuko t' ev' assa²³ nāmaṃ ahoṣi²⁴. Tadā B.²⁵
 Tāvatisambhavanā²⁶ cavitvā tattha paṭisandhim gaṇhi, jātassa
 e' assa nāmagabhanadvāso Samanassakumāro t' eva
 nānam karimso, so kumārāparihāro²⁷ eva vaddhati. Kuḥaka-
 tāpaso uyyānass' ev' ekamim²⁸ passas nānappakāraṃ ad-
 peyyasakāṃ ca²⁹ valliphalāni ca ropetvā paṇṇikānaṃ hatthe³⁰
 vikiṇanto dhanam saṇṭhapesi. B-assa sattavaṣṭikakāle rañño

¹ Bā upatthāka. ² Cā bhavissati. ³ Bā add. nābhino. ⁴ Cā Bā - na. ⁵ Bā - tula. ⁶ Bā - cchāma. ⁷ Bā kullika. ⁸ Bā - cchāma. ⁹ Bā - ken. ¹⁰ Bā - nāto. ¹¹ Bā - nāto. ¹² Cā - nāto. ¹³ Cā - nāto. ¹⁴ Cā - nāto. ¹⁵ Cā - nāto. ¹⁶ Cā - nāto. ¹⁷ Cā - nāto. ¹⁸ Cā - nāto. ¹⁹ Cā - nāto. ²⁰ Cā - nāto. ²¹ Cā - nāto. ²² Cā - nāto. ²³ Cā - nāto. ²⁴ Cā - nāto. ²⁵ Cā - nāto. ²⁶ Cā - nāto. ²⁷ Cā - nāto. ²⁸ Cā - nāto. ²⁹ Cā - nāto. ³⁰ Cā - nāto.

paccanto kuppi. So „Dibbacakkhutāpasam mā pamajjiti“
 kumārāṃ paṭicchāpetvā „paccantaṃ vūpasamesseṃmiti“ gato.
 Ath¹ ekadivasaṃ kumāro „jaṭilaṃ passeṃseṃmiti“ uyyānaṃ gantvā
 kūṭajajilaṃ ekaṃ gaṇṭhikakāsāvaṃ² nivāsetvā ekaṃ pārupitvā
 ubbohi hatthehi dve udakaghato gahetvā sāvakatthusemaṃ³
 udakam āsiḍcantam diṣvā „ayam kūṭajajilo attano samana-
 dhammaṃ akatvā paṇṇikakammaṃ karotīti“⁴ ātvā „kim karo-
 paṇṇika gaṇapatikā“⁵ ‘ti taṃ lajjāpetvā avanditvā va nik-
 khami’. Kūṭajajilo „ayam idāṃ eva ovarūpo paccēṃmitto“, ko
 jānati kiṃ karissati, idāṃ eva naṃ nāsetum vajjatīti“⁶ cintetvā
 raṇṇo āgamanakāle pāsānaphalakaṃ ekamantaṃ khāpītvā
 pāṇiyaghaṭam bhinditvā paṇṇasālāya tiṇāni vikīritvā sarīraṃ
 telena makkhetvā paṇṇasālāni pavisitvā saṅgasaṃ pārupitvā
 mahādukkhappatto vīya⁷ mañce⁸ nipajji. Itāṃ āgantvā na-
 garaṃ padakkhipaṃ katvā nivesanaṃ apavisitvā⁹ „manu-
 sāmikaṃ Dibbacakkhukaṃ passeṃsāṃmiti“ paṇṇasāladvārāṃ
 gantvā taṃ vippakāraṃ diṣvā „kin nu kho etan“¹⁰ ‘ti onto
 pavisitvā taṃ nipannaṃ diṣvā pāde parimaṃjanto paṭhamam
 gātham āha:

1. Ko taṃ himsati heṭheti¹¹,
 kin nu¹² dummāno socasi¹³ [appatito],
 kass¹⁴ ajja mātāpitāro rodanta¹⁵,
 kv-ajja seta¹⁶ nibato paṭhavā¹⁷ ti. 191.

Taṃ himsati¹¹ paharati, heṭheti¹² ahhasti, kass¹⁴ soca¹³ ‘ti ko
 ajja socati.

Taṃ sutvā kūṭajajilo nūttaraṃto¹⁸ nūttāya dutiyam
 gātham āha:

2. Tuttlo ‘ami deva tava dāsaṇeṇa,
 ciraṃ¹⁹ apasāmi taṃ bhūmipāla,

¹ Ko gaṇṭhika- ² C² akāsa, C³ sārāsa. ³ B² nikkhamitvā napaṇṇaṃ gato. ⁴ C² paṇṇika. ⁵ C² piya. ⁶ B² mañjaka. ⁷ B² pavisitvā. ⁸ B² heṭheti. B² heṭheti. ⁹ C² ekaṃ nu. ¹⁰ so all three MSS. for socasi dummāno? ¹¹ B² socati, B² dāsaṇa. ¹² C² soca, C² soc. soca: ko ajja soca. ¹³ C² soca, B² heṭheti. ¹⁴ B² nūttara.

- ahimsako Renu-m-anuppavissa'
 puttana ta hethayito⁴ 'smi devā⁵ 'ti. 192.
 Itoparā uttānasamāudhagāthā Pālinayen⁶ eva veditabbā.
 1. Āyanta dovārika khaggabuddhā⁷,
 kāsāviyā yanta⁸ antepurān tañ,
 hantvāna⁹ tañ Sumanassam kumāram
 ehetvāna sisam varādi āharantu. 193.
 1. Pesitā rājino dūtā kumāram etiā abravuñ:
 issarena vitipoo si, vadhappatto si¹⁰ khattiya. 194.
 1. Sa rājaputto paridevayanto
 dasaṅguṇim añjalim puggahetvā:
 aham pi icchāmi janiuda dāttham,
 jivāṃ paneivā¹¹ paṭidaṣṣeyethā¹². 195.
 1. Tassa tañ vacanāṃ sutvā rañño puttāṃ adassayum,
 putto va pitaraṃ dievā dūrato v¹³ ajjhahhāsatha¹⁴: 196.
 1. Āgacchu¹⁵ dovārika khaggabuddhā¹⁶
 kāsāviyā hanto mamañ janinda,
 akkhāhi me pucchito etam uttham:
 aparādho ko n¹⁷ idha mun¹⁸ ajja atthūti. 197.

Yatha ahimsako ti ahimā kassāhi ahimsako allichārasampanna. Renu-
 manupavissā¹⁹ 'ti maharāja Renu aham tañ puttana²⁰ mahāparivārena anu-
 parivattitvā eva kūtāpasa kāmā evam idha vatti varā pādāpaphalāham bhigittvā
 ghaṭeṇ bhūdditvā haṭṭhāhi eva pādehi eva tottentena²¹ vithagāho 'smi evam so
 abhūtam eva bhūtam viya kettvā rājino adbhakāpeti, āyanti²² 'ti gacchanto,
 mama sīmāmihi vippajjapannakāto paṭṭhāya mayi pi so na lājjasatthi kuggireva
 tañ rañham kappento evam iha kāsāviyā ti²³ coragāthaka, so pi pharasa-
 hatthā etāno siddhimeva gacchātū ti vadañ, varā n²⁴ varasamā chinditvā
 āharanto, rājino ti bhikkhave rañño sanna²⁵ dūtā raññā peṭṭi²⁶ vega-
 gantā muttā alambhantvā etāno sanna sandipitā²⁷ kumāram parivāretvā eva
 avocū, issareva²⁸ ti raññā, vitipoo²⁹ ti parivanto si, 194³⁰ rājaputto ti³¹
 bhikkhave issaṃ varasamā sutvā sumanasajitajjile muḍu amko utthāya eva

¹ It anupavissā. ² C^o -yittho, B^o puthayittho. ³ All three MSS -bandhā. ⁴ C^o
 kāsāviyāyanta, C^o kāsāviyā, B^o -viyāhanta. ⁵ C^o -gan-. ⁶ It vadham pāsāho.
⁷ It mahānā. ⁸ C^o -yatha. ⁹ It omits v. ¹⁰ C^o -gāho, C^o -shāho, B^o
 āpucchito. ¹¹ C^o -putto. ¹² It kote-. ¹³ C^o -kāsāviyā, omittitvā ti. ¹⁴ It
 -ā. ¹⁵ C^o addo ti, B^o omits v. p. ¹⁶ C^o -mun. ¹⁷ C^o -an. ¹⁸ C^o -p.

teḥputto, patidassayethi¹ ti dassetha, tassa² ti bhikkhava te dāṭṭa tassa
kumārassa tam tasmānā evā māreṇaṃ sikkhanti gosaṃ tve nāṃ tallepi pari-
kaḍḍhanta netaṃ raṇṇo dassayam³, kumāre paṇa nīyamāno dāḍḍapagariṇo⁴
saddhitaṃ upekkhāti sikkhantāpi devī nāpārāpi mayhaṃ niraparādhānā kumāraṃ
8 māreṇaṃ na dassamā ti tesaṃ saddhitaṃ yeva agamāhaṃ⁵, āgacchān ti⁶ tum-
hākaṃ āyā mama saddhitaṃ āgamaṃ⁷, kantiṃ mama ti mama māreṇaṃ,
ko nīkha ti ko na, idha mama aparādhā yeva mama tvaṃ māreṇa⁸ pucchā-

Rāja „bhavaggaṃ atinīcam, tava dōso atimahā⁹ ti tassa
dosaṃ kathenta

- 10 8. Sāyaṇi ca pāto udakam sajjāti¹⁰
aggūṇṇaṃ sadā paricaranappamatto¹¹,
taṃ tādīsam saṃyutam brahmacārīṃ
kaṃmā tuvaṇ¹² ti hrīsi gahapatitī¹³ gātham āha. 198.

Tatto udakam sajjāti¹⁴ udakatoḥaṃkammam karoti¹⁵, taṃ¹⁶
10 tādīsam ti taṃ¹⁷ tādīrūpaṃ mama sūciṇṇaṃ Ubbasakkhotīpasaṃ kaṃmā tvaṃ¹⁸
gahapatīvāḍḍaṃ samudhāraṇaṃ vadati.

Tato kumāro „deva mayhaṃ gahapatitī deva gahapatin ti
vadantaṇṇa ko dōso¹⁹ ti vatvā

9. Tāla ca mūlā ca phalā ca deva
20 pariggahā vividhā santi-m-assa,
te rakkhanti gopayat²⁰ appamatto²¹,
brāhmaṇo gahapati²² tesaṃ hoti gātham āha. 199.

Tatto mūlā ti mūlāśāntimā²³, phalā ti²⁴ nāpārādhāṃ vālliphalāni,
te rakkhanti gopayatappamatto²⁵ ti te sa tava kūtūpakatīpasaṃ paṇṇika-
20 kaṃmāni karontā nīkhitvā rakkhanti vatvā²⁶ kesaṃ gopayat appamatto, tesaṃ
kumārassa so²⁷ tava brāhmaṇo gahapati ākama hoti.

„Iti naṃ ahaṃ pi gahapatitī²⁸ kathesiṃ²⁹, sace na sadda-
hasi catthā dvāreṇa paṇṇike pucchāpehīti³⁰. Rāja pucchāpasi.

¹ C¹ - dassayethi, B² - dassayethi. ² B² ada-. ³ B² omite paṇa. ⁴ B² āg.,
C² agamāhaṃ. ⁵ B² āgacchān. ⁶ C² agamāhaṃ. ⁷ B² māreṇaṃ. ⁸ C²
saddhitaṃ, C² sajjāti. ⁹ an C²; C² -vata-, B² -vati-. ¹⁰ C² tvaṃ. ¹¹ an all
three MSS. for gahapatitī. ¹² C² sajjāti. ¹³ C² karoti. C² karoti, B² karoti.
14 C² omite taṃ. ¹⁵ B² omite taṃ. ¹⁶ B² taṃ. ¹⁷ B² gopāyappamatto.
18 an all three MSS. for gahapatī brāhmaṇo? ¹⁹ C² -ā. ²⁰ C² phala
ni, B² phalaṇi. ²¹ B² -tyappa-. ²² C² catthā, B² ti. ²³ C² tvaṃ, C² tvaṃ.
24 B² gahapā. ²⁵ B² kathenti. ²⁶ B² pi.

Te 'nāma' mayam imassa batthato paṇṇam* ca phalāphalāni¹
 ea vikiṇāma² 'ti' āhamā. Pannavutthum pi upadharāpetvā
 paccakkham akāsi. Pannasālam pi 'ssa pavisitvā kumārassa
 parisa³ pannaṭṭhāyāsaladdham kahāpanamāsakabhaṇḍikam ni-
 haritvā raṇṇo dāsesi⁴. Rājā M-assa niddosabhāvaṃ ātivā: 8

10. Saṅgāhā kho etaṃ vadasī⁵ kumāra,
 pariggahā vividhā santi-m-assa,
 te rakkhathī gopayat⁶ appamatto⁷,
 brāhmaṇo gaḥapati⁸ tena hotīti gātham āha. 200.

Tato M. cintesi: „evārūpassa bālassa raṇṇo santike 19
 vāsato Himavantaṃ pavisitvā pabbajitum varam¹⁰, parisa-
 mujje yev¹¹ assa dosāni āvikatvā āpocchitvā aji¹² eva nikkha-
 mitvā pabbajissāmīti¹³ so parisāya namakkāraṃ katvā

11. Sunantu mayham parisaṃ samāgatā
 saṅgamā¹⁴ jānapadā ca sabbe: 18
 hā! āyam, bālassa vāco nissamā¹⁵
 ahetunā ghātayato¹⁶ janīdo ti. 201.

Tatha bālayam bālassa 'ti ayam rājā vayan-bālo imassa bālassa vāco-
 jallassa vācānam uttvā āhetuno va¹⁷ meṃ ghātaya¹⁸ ti.

Īvaṃ ca pana vatvā¹⁹ attānaṃ²⁰ anujānāpento itarāni 20
 gātham āha:

12. Daḍḍasamī mūle visate²¹ virūḷhe
 dunnikkhaya voḷo posākkhājito,
 vandāmi pādāni tavam²² janinda,
 anujāna²³ mam, patibhajissāmi devā²⁴ ti. 202. 21

Tatha visate ti virūḷhe mahante jāte, dunnikkhaya ti dunnikkha-
 ghāto²⁵.

* Bā pi. ¹ Cā jama. ² Bā mūlāpha. ³ Bā -mū. ⁴ Bā pa. ⁵ Cā
 -and. ⁶ All three MSS. -ti. ⁷ Bā -yatimappa. ⁸ Cā -nā. Cā -nā. Bā as
 brāhmaṇo-gaḥapati. read: gaḥapati brāhmaṇo? ⁹ Bā varam. ¹⁰ Cā omīti sa
¹¹ Bā and. ¹² Bā ghātaya mam. ¹³ Cā -sa ram. Bā -sa ma ¹⁴ Cā ghāye,
 Bā ghātayato ¹⁵ Bā adda parisaṃ vanditvā. ¹⁶ Bā adda pabbajāya. ¹⁷ Bā -te
¹⁸ Bā -sa. ¹⁹ Cā -nā. ²⁰ Bā -nikāpato.

Tatoparā rañño ca puttasa vacanapaṭivacanagāthā honti:

11. Bhañjassu bhoge vipule¹ kamāra,
sabbān ca te issariyam dadāmi,
ajj² eva tvaṃ Kurumaṃ³ bho rājā,
mā pabbajj⁴, pabbajjā hi dukkhā. 203.
12. Kīṃ nū 'dha'⁵ deva tavaṃ⁶ atthi bhogā,
pubbe v⁷ ahaṃ⁸ devaloke ramissaṃ
rūpehi saddhehi atho rasehi
gandhehi passehi manoramehi. 204.
13. Bhuttā⁹ me bhogā tīdivasmi¹⁰ deva
parivāritā¹¹ uccarāsaṃ gaṇeṇa,
tavaṃ¹² ca bālaṃ parameyyaṃ¹³ viditvā
na tādise rājakule vaseyyaṃ¹⁴. 205.
14. Sacc¹⁵ āhaṃ¹⁶ bālo parameyy¹⁷ āhaṃ¹⁸ asmi,
ekāparāddhaṃ khaṃa potta mayhaṃ,
puna pi te edisaṃ bhaveyya
yathāmatin¹⁹ somanassaṃ karohīti. 206.

- Tattha dukkhā ti ita pabbajjā nāma parapaṭibaddhā²⁰ jīvitikā²¹
dukkhā mā pabbajj rājā hoti taṃ²² yāci, kiṃ nū dha deva²³ 'nū' deva ye
teva bhogā²⁴ teva kīṃ nāma bhañjissasvāṃ atthi, parivāritā²⁵ ti parivāritā²⁶
ayan eva vā paṭhe, tassa kira jātissarāññāsaṃ uppaṭṭi, tassa evaṃ dha, para-
meyyaṃ ti ahaṃ rīya yathā²⁷ parameyyaṃ²⁸ parameyyaṃ²⁹, tādise ti³⁰ tādise
rañño vanti na paṭijeta vassāhaṃ, mayā attano āpākalena ajjā jīvitā
saddhehi, rāṇaṃ teva pāṭhe vassāhaṃ³¹ pāṭheṇa evaṃ dha, yathāmatin³² ti
sacc³³ puna mayhaṃ vassāhaṃ deva hont³⁴ ita teva yathāmatin³⁵ somanassaṃ
puttāṃ khamāpeti.

M. rājānaṃ ovadanto³⁶ atthā gāthā abhāsi:

¹ Cā -tapha. ² Cā -ra. ³ ajj three MSS. -i. ⁴ Cā omi dha, all three MSS. m. ⁵ nū all three MSS. for tavaṃ. ⁶ Bā rājā. ⁷ Bā ahaṃ ca. ⁸ all three MSS. -asmi. ⁹ Cā -ka, Bā -cārikā. ¹⁰ Bā m. ¹¹ Cā -pi, Cā -pi. ¹² Cā -ya. ¹³ Bā uccarāsaṃ. ¹⁴ so Cā; Cā Bā -nagayhaṃ; read: -nagay¹⁵ ah¹⁶. ¹⁵ Bā -bandha. ¹⁶ Cā -kanta, Bā -tatha -cora te -kanti. ¹⁷ Bā nan. ¹⁸ Cā khaṃ ca ti, Bā kīṃ na. ¹⁹ Cā -ge, Bā -ge. ²⁰ Bā -cārikā, Bā -cārikā. ²¹ Cā parivāritā. ²² Cā yathā, Bā parivāritā. ²³ Cā -bha. ²⁴ Cā hi. ²⁵ Bā ovadanto.

17. Anisamma kataṁ kammanā anavatthāya cīntitaṁ —
bhesajjassēva rebhaṅgo vipāko hoti pāpako. 207.
18. Nisamma ca kataṁ kammanā sammāvatthāya¹ cīntitaṁ —
bhesajjassēva sampatti vipāko hoti bhadrako. 208.
19. Alaso gīhī kāmabhogī² na sādhu, (M $\frac{1+1}{22}$)
asaññato pabbajito na sādhu,
rāja na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano taṁ na sādhu. 209.
20. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja yaso kitti³ ca vaddhati. 210.
21. Nisamma dandaṁ paṇayeyya⁴ issaro,
vegā⁵ kataṁ tapate bhūmipālā⁶,
sammāpanidhi ca⁷ narassa attā
anānuraṭṭhā te bhavanti pacchā. 211.
22. Anānuraṭṭhāni hi ye karonti
vibhajja kammāyatanāni loke
vīḍhāpasattāni⁸ sukkhudrayāni⁹
bhavanti vaddhānumatāni¹⁰ tāni. 212.
23. Aḅbhehu¹¹ devārikā khaggabaddhā¹²
kāśāvīyā hantu¹³ mamaṁ janinda,
mānuc-ca¹⁴ sukkaṁsi¹⁵ ahaṁ visimo
ākāḍḍhito sāsasā¹⁶ tehi deva. 213.
24. Kaṇṭakā¹⁷ hi saṁvādhāṁ sukkecha¹⁸ patto,
madhuraṁ piyaṁ āvitaṁ luddha¹⁹ rāja
kicchen' ahaṁ²⁰ Ajja vadhā paṇutto²¹,
pabbajjāṁ evābhimāno²² haṁ asoṭi. 214.

¹ B² -satthya. ² C² -gi, B² -go. ³ B² -i. C² -iḥ. ⁴ C² -pāṇā. B² -pāṇā. ⁵ C² -vega, C² -vehi, B² -vegāṇā, B² -vegāṇā. ⁶ C² -lana. ⁷ so B² for sammāpani-
dhi? C² -panidhi, C² -sammāpaniya. C² -pāṇā. ⁸ C² -satthāni, B² -satthāni? ⁹ B² -sukkhudrayāni. ¹⁰ B² -baddhā. ¹¹ C² -am, C² -kṛtā, B² -agattham.
¹² B² -baddhā. ¹³ B² -hantu. ¹⁴ B² -mānuc. ¹⁵ C² -sukkaṁsi, C² -sukkaṁsi,
B² -sukkaṁsi. ¹⁶ so all three MSS. for sāsasā? ¹⁷ C² -kaṇṭ. ¹⁸ C² -sukkecha
etc. so all three MSS. for luddha? ¹⁹ so all three
MSS. -sukkaṁ. ²⁰ C² -sukkaṁ, B² -sukkaṁ.

- Tattha nissammā 'ti anāpānena anupadhāretvā, anavattihāya vinnissan
 4^a na ca avasthāpetvā¹ na² tūhita na³ tiṃsaṃ chullānā, vipāko hanti pā-
 pako ti tassa ki pathā noma līhetajjassa vohāṇigo⁴ vipatti evam eva⁵ ti-
 pako hont' papako, avasthāna ti kāyādhi anāpānato dussilo, tath' na vādhū
 5 ti tad' tassa kodhanattham⁶ na vādhū, nissammā 'ti anāpānena ādhe kam-
 madi na kareyya, paṇayeyyā⁷ ti paṇihapeyya parattheyya, vega ti vegenā
 sakhā, sammāpāṇidhi ca 'ti sammāpāṇidhina yoniso thāpissā cittaṇa kati
 naraṇa atthi pucchā anānutaṇṇa bhavanti sūho, viṇṇajjā 'ti imāni ātman
 yuttāni imāni ātman ayuttāni evam añhāya⁸ viṇṇajjā, sammāpāṇanāni
 10 kammāni, vādhūkammāni ti paṇidhehi kammāni anavajjā⁹ hont' katu-
 kka ti deva katuksambhāvan' sūlācchāsa marambhayyā patta 'mhi, laddhū¹⁰
 'ti attano ānābhāsa lābhittā, pabbajjamevābhīmanāo ti pabbajjābhi-
 mukhacitto ya¹¹ anu.

Evam M-ena dhamme desite rājā devīm āmantetvā

- 15 13. Putto vatāyān¹² taruno¹³ Sudhamme
 anukampako Somanasso¹⁴ kamāro
 tad' yācamāno na labhāmi s' ajja¹⁵,
 arahāsi na¹⁶ yācitave tuvaṃ pīti gātham āha. 215.

Tattha yācitave ti yācituṃ.

- 20 Sā pabbajjāyam eva oyyojenti
 16. Rānassu bhikkhācariyāya putta,
 nissamma dhammesu paribhajassa,
 sabbesu bhūtesu nidhāya dandāsa
 anindito Brahman' upeti thānaṃ ti gātham āha. 216.

- 25 Tattha nissammā 'ti pabbajento¹⁷ ca nissamvā mīlānāti thānaṃ pab-
 hajjāni pabhāya sammāpāṇiyuttam' nīyyamāna pabbajjāni pabbajā

Atha rājā gātham āha:

17. Acchariyarūpaṃ vata yādissaṃ ca,
 dukkhinān¹⁸ mām¹⁹ dukkhāpayasā²⁰ Sudhamme,

¹ C^a adhi -antā. ² C^a -atthajāra, B^a anavattānā, B^a anavattāpētā. ³ B^a s.
⁴ C^a vohāṇigo, B^a -jassera vohāṇā. ⁵ B^a eva. ⁶ B^a kodhanamānā. ⁷ C^a
 paṇayeyyā, B^a paṇayeyyā. ⁸ B^a evaṃ paṇāyā. ⁹ C^a anva. ¹⁰ B^a laddhā
¹¹ B^a tadāyān. ¹² C^a -na. ¹³ B^a -eva. ¹⁴ B^a sājja. ¹⁵ C^a an. ¹⁶ ad
 sassa MSS pabbajj-. ¹⁷ C^a -ti. ¹⁸ C^a -ti. ¹⁹ C^a -ti. ²⁰ C^a -ti. ²¹ B^a for
 dukkhāyasa, C^a dukkhāhayaṃ, C^a dukkhābhaya.

yācassu puttān iti voccamānā
bhīyyo va nesāhayaso kumāraṇ ti. 217.

Tattha yācassu¹ 'ti yācassu idam trade vadasi tam amhariparūpaṇ
'ti², dukkhitaṇ ti pakatūpī mama dukkhitaṇ bhīyyo dukkhāpaya³.

Puna devī gātham āha:

ye. Ye vippamuttā anavajjabhojino⁴
parinibbutā lokam imān caranti
tam⁵ ariyamaggaṇ paṭipajjamānaṇ
na ussahe vārayitum kumāraṇ ti. 218.

Tattha vippamuttā u sāgādhī vippamuttā, parinibbutā u kilesa-
parinibbanena nibbutā, tamariyamaggaṇ⁶ ti tam tesān Buddhidānaṇ ari-
yānaṇ sattaṇaṇ maggaṇ paṭipajjamānaṇ mama puttān vārayitum na ussa-
hānā⁷ devī u

Tassa vacanān sutvā rājā osānagātham āha:

ye. Addhā have sevitaṇṇā sapaññā (III^{8 9 10})
bahussutā ye bahutthānacintino
yes⁹ āyān sutvānā solāsātānī
apposukkā¹⁰ vītasokā Sudhammā ti. 219.

Tattha bahutthānacintino ti bahutthānacintino¹¹, yesāyan u yesān
ayaṇ Samanassakumārassāya hi¹² sukhiṇṇaṇ sutvā apposukkā jātā, rājāpi tad
eva samāhayaṇ.

M. mātāpitaro vanditvā¹³ „sace mayhaṇ doko atthi kha-
mathā¹⁴“ 'ti āha, mahājanassa añjalāṇ katvā Himavavantābhi-
mukhe gantvā manussesu nivattesu manussavappenāgantvā
devatāhi sattapabbatarājiyo atikkamitvā Himavantaṇ nīto,¹⁵
Viseakammaṇa nimmitāya paṇṇasālāya isipabbajjān pabbaji,
tam¹⁶ tattha yāva solāsavassakālā rājakulaparicārīkavesena¹⁷
devatā yeva upatthahimsu. Kūṭajaṭilam pi mahājano pothetvā
jivānakkhayaṇ pāpesi. M. jhānābhiññān nibbattetvā Brahma-
lokapago¹⁸ ahoṇi.

¹ Rd omits va. ² C¹ dukkhajasi, Rd dukkhapayasi. ³ Rd bhogi-. ⁴ C¹ nam?

⁵ C¹ nam-? ⁶ C¹ Rd ne-. ⁷ so all three MSS. ⁸ C¹ -kīraṇa-, B¹ -karaṇa-

⁹ Rd addly si. ¹⁰ C¹ -ti. ¹¹ C¹ vā. ¹² C¹ -vāraṇa-, C¹ -cāraṇa-. ¹³

C¹ -opagato.

S. i. d. ā: „evam bhikkhave puthe p' esa mayham mahāya
parisaṅkati yevā" 'ti vtvā J. v.: „Tadā kabhako Devadatto ahoṣi.
mātā Mahāmāyā. Rakkhito" Sāriputto, Somaṇassakumāro aham evā"
'ti. Somaṇassajātakaṃ.

10. Campeyyajātaka.

Kā na vijjurivābhāṣitu. Idam S. J. v. upasathakummaṃ
ā. k. Tathā hi S. „nādin ro kutum" upāsakā upasathasāṭṭhaṃ tassa-
tehi, poruṇakapanditā nāgasampattiṃ paḍāya upasathasāṭṭhaṃ tasmā
yevā" 'ti vtvā tehi yācito u. ā.:

- 10 A. Aṅgarattho Aṅge ca Magadharaṭṭho Magadhe ca r.
kārena Aṅga-Magadha-ṛatthānaṃ antare Caṃpā nāma oadī,
tathā nāgabhavaṇaṃ ahoṣi, Campeyyo nāma nāgarājā r.
kāreṣi. Kadāci Magadharaṇā Aṅgarattham gaḥṭhāti, kadāci
Aṅgarājā Magadharaṭṭham, Ath' ekadivasaṃ Magadharaṇā
15 Aṅgena saddhīm yujjhivā yuddhaparājito assaṇḍe āruya palā-
yante Aṅgarāṇṇo yodhehi anubaddhe puṇṇaṃ Caṃpānadin
paivā „parahatthe maraṇato nadin pavasiṭvā mataṃ evyā" 'ti
assaṇ' eva saddhīm nadin otari. Tadā Campeyyo nāgarājā
anto udake ratanaṃandapaṃ nimminivā mahāparisāro mahā-
20 pānaṃ pivati. Aso raṭṭhā saddhīm udake nimujjivā nāga-
raṭṭho porato otari. Nāgarājā alamkatapatiyattāṃ rājānaṃ
dissā sinehaṃ uppādetvā āsacā uṭṭhāya „mā bhāyi mahārājā"
'ti rājānaṃ attano pallāṃke nisīdāpetvā udake nimuggakāraṇaṃ
pucchī. Rājā yathābhūtaṃ katheṣi. Atha naṃ „mā bhāyi
25 mahārājā, ahaṃ taṃ dvīpaṃ ratthānaṃ sāmikaṃ karissāmi"
assaṇḍetvā sattāhaṃ mahantaṃ yasaṃ anubhaṇṭvā sattāsa-
divase Magadharaṇena saddhīm nāgabhavaṇā nikkhāmi¹. Ma-
gadharājā nāgarājassa anubhāveṇa Aṅgarājānaṃ gaḥetvā jivā
voropetvā dvīpa ratthesu r. kāreṣi. Tato paṭṭhāya raṭṭho ca
30 nāgarājassa ca viṣāko thiro ahoṣi, rājā anusaṃvacchavaṃ

10 Cfr. Caṃpā, P. p. 86. ¹ Cfr. B4 kathāṃ, B4e pāḍi kammaṇ. ² Cfr. -345a.

Campānādittira ratanamandapaṃ kāretvā mahantena pariccā-
 gena nāgarāṇṇo balikkammāṃ karoti', so mahantena pari-
 vārena nāgabhavevaṇā nikkhamitvā balikkammāṃ paticchati,
 mahājano nāgarāṇṇo sampattim oloketi. Tada B, dalidda-
 kulo nibbatto rājapariśāya saddhimi nadittiraṃ gantvā taṃ
 nāgarājassa sampattim diyaṃ lobham uppādetvā taṃ opattha-
 yamāno' dānaṃ datvā sīlāṃ rakkhित्वा Campeyyanāgarājassa
 kālakariyato sattaṃ divase cavitvā tassa vasanapāsāde' sīla-
 yamaṃ patthe nibbatti. sariraṃ sumanadāmanam mahantam
 ahoṣi. So taṃ diyaṃ vippatisāri hotvā „mayā katakusala-
 nissandena chasu kāmaggessu' issariyaṃ kotthe' patisaṃmitam
 dhaṇṇaṃ viya ahoṣi, ay-āhaṃ imissā tiracehānayoṇiyaṃ'
 patisaṃdhiṃ gantvā, kim me jīvitena' 'ti maraṇacittam'
 uppādesi. Atha taṃ Sumaṇā nāma nāgamāṇavikā diyaṃ „ma-
 hānubbhāvo Sakko nibbatto bhavissatthi" aśanāgamāṇavikā-
 nūn' saṇṇaṃ adāsi, sabba nānāturiyabhatthā āgantvā tassa
 upahāraṃ karissu. Tassa taṃ nāgabhavevaṇaṃ Saklabhavevaṇaṃ
 viya ahoṣi, maraṇacittam patippusambhi, appasariraṃ vija-
 hitvā sabbalāmaṃkārapaṭimandito sayanapitthe nisīdi. Ath' aśsa
 tato paṭṭhāya yaso mahā ahoṣi, so tattha nāgarajjaṃ kārento
 aparabhāge vippatisāri hotvā „kim me imāya tiracehānayoṇiyā,
 uposathavāsāṃ vasitvā ito manentvā manussupathaṃ gantvā
 aśeṇāni paṭivijjhūvā dukkhass' antaṃ karissāmi" cintetvā
 tato paṭṭhāya tasmiṃ yeva pāsāde uposathakammam karoti,
 alambanānāgamāṇavikā tassa caṇṭikāṃ gacchanti, yebhuyyena
 sīlāṃ bhijjati. So tato paṭṭhāya pāsādā nikkhamitvā uyyā-
 naṃ gacchati, tā' tatrāpi gacchanti, uposatho' bhijjat' eva',
 so' cintesī: „mayā ito nāgabhavevaṇā nikkhamitvā manussa-
 lokam gantvā uposathavāsāṃ vasitvā vattatthi" so tato

1. Hā karmā. 2. Cā pethayamāno. 3. Cā pajasatā-; Adā addā strigabbhā.
 Hā karmāggaṇa. 4. Hā -an. 5. Hā -ya. 6. Hā maraṇaṇa. 7. Cā -mit -āga.
 8. Cā mullā tā. 9. Hā -thakammā. 10. Cā bhijjāta tā. Cā bhajjanteva. Bā
 bhijjāta. 11. Hā tāto.

paṭṭhāya uposathadīvasesu nāgabhayaṇā nikkhamitvā ekassa
 paccantagāmaṇassa avidūre mahāmaggaṇaamipe vammikamatthake
 „mama sammādihi atthikā sammādiṇi gaṇhaotu, maṁ kiṇ-
 saappaṁ vā¹ kātukāṇā kiṇsaappaṁ karontū“² 'ti sarīraṇi dāna-
 5 mukhe³ viassaṇṇetvā bhoge ābhaññitvā nīpanno uposathavāsanaṁ
 vasati. Mahāmaggaṇa⁴ gacchantā ca āgacchantā ca taṁ diṇvā
 gaṇḍhādīhi pūjetvā pakkamanti, paccantagāmaṇāsino⁵ „ma-
 hānubhāvo nāgarājā“⁶ ti tassa upari maṇḍapaṇi karitvā sa-
 mantā vālukāṇi okiritvā gaṇḍhādīhi pūjayiṇasu. Tato paṭṭhāya
 10 manussa M-ṭṭa pasāditvā pūjaṁ katvā puttāṇi paṭṭhenti⁷. M.
 pi uposathakammam karonto cātuddasipannarasesu vammika-
 matthake nīpaṇṇitvā pātipade⁸ nāgabhavanam gacchati. tasy⁹
 evaṁ uposatham¹⁰ karontassa addhā¹¹ vīṭivatto. Ekadivasaṁ
 Sumanā aggamaheṣi āha: „deva tvaṁ manussalokaṁ gantvā
 15 uposathāṇi upavasasi, manussaloko ca sāsāṁko sappatibhayo,
 sace te bhayaṇi uppajjeyya aṭṭha mayā yena nimittena jā-
 neyyāma taṁ no ācikkhā“¹² 'ti. Aṭṭha taṁ M. maṇḍala-
 pokkharaniyā tīraṁ netvā „sace maṁ bhadda koci paharitvā
 kilameṣṣati imiṣṣā pokkharaniyā udakam āvīlam bhavissati,
 20 sace supaṇṇā gaheṣṣanti“¹³ udakam pakkamissati¹⁴, sace ahi-
 guṇṭiko¹⁵ gaṇhiṣṣati udakam lohitavaṇṇaṁ bhavissanti¹⁶ evaṁ
 tassa tīṇi nimittāni ācikkhitvā cātuddasauposatham¹⁷ adhittthāya
 so¹⁸ nāgabhayaṇā nikkhamitvā tathā gantvā vammikamatthake
 nīpaṇṇi sarīrasobhāya vammikaṇi sobhayamāno, sarīraṇi hi¹⁹ ssa
 25 rajatadāmaṇi viya setaṁ ahoṣi, matthako rattakambalabbheṇḍuko²⁰
 viya, imasmiṁ pana jātake B-assa sarīraṇi maṇḍalaṇi sa-
 māmāṇā²¹ viya ahoṣi, Bhūridatta-jātake āruppamāṇaṁ, Saṁkha-
 pāla-jātake ekadonikanāvappamāṇaṁ. Tada eko Bārāṇasivāsi-
 māṇavo Takkaṣilaṁ gantvā diṣṭpāmokkhaṇaṇīyassa santeke

¹ B⁴ omits vā. ² B⁴ -tho. ³ B⁴ -gga. ⁴ B⁴ add gantvā. ⁵ B⁴ add āvīlāraṇa-
 paṭṭhanti. ⁶ C⁴ -pati. ⁷ B⁴ -thakammam. ⁸ B⁴ karonto addhamam. ⁹ B⁴ -ahi.

¹⁰ B⁴ -u gaheṣṣati. ¹¹ C⁴ pakkāṇḍhiṇaṁ. ¹² C⁴ pakkāṇḍhiṇaṁ. ¹³ B⁴ pakkāṇḍhiṇaṁ.

¹⁴ B⁴ -kandiko. ¹⁵ B⁴ cātuddasi. ¹⁶ B⁴ omits so. ¹⁷ B⁴ -legenduko. ¹⁸ C⁴ -
 uṇḍuko.

ālambhanamantaṃ¹ 'uggahitvā² tena maggena attano³ gehaṃ
 gucchanto M-aṃ⁴ disvā „śīsaṃ sappan⁵ gahetvā pāmanigama-
 rājadhānīsu⁶ kīḷāpento⁷ dhanam oppādessāmiti⁸“ cintetvā dibbo-
 sadhāni⁹ gahetvā dībbamantaṃ¹⁰ parivattetvā¹¹ tassa santikaṃ
 agamāsi. Dībbamantaṃ¹² autakālato¹³ paṭṭhāya M-assa¹⁴ kaṇṇasa-
 tattasālākkappavesanākālo¹⁵ viya jāto, matthako¹⁶ sikkharena abhi-
 matthiṣṣamāno¹⁷ viya jāto. So „ko nu kho eso“¹⁸ ti bhoganta-
 rato¹⁹ śīsaṃ²⁰ ukkhipitvā²¹ oloken²²to ahigunṭhi²³kaṃ²⁴ disvā²⁵ cintesi:
 „mama²⁶ viśaṃ mahantaṃ, sace²⁷ 'ham'²⁸ kuḷḷhitvā²⁹ nāsāvātāṃ
 viśasajjessāmi³⁰ atassa³¹ sarīraṃ bhīṣamotṭhi³² viya vippakirissati,
 atha me³³ sīlaṃ khaṇḍaṃ bhavissati, na tam olokessāmiti³⁴“ so
 akkhini³⁵ nimmettvā³⁶ śīsaṃ³⁷ bhogantare³⁸ ṭhapesi. Ahigunṭhi-
 brāhmaṇo³⁹ osadhān⁴⁰o⁴¹ kkhāditvā⁴² mantaṃ⁴³ parivattetvā⁴⁴ kheḷaṃ
 M-assa⁴⁵ sarīro⁴⁶ opitvā⁴⁷, osadhānaṃ⁴⁸ ca⁴⁹ mantassa⁵⁰ cānubhāvena
 kheḷena⁵¹ phutṭhaphutṭhatṭhāne⁵² phoṭṭhaṃ⁵³ utṭhānakālo⁵⁴ viya
 jāto, atha naṃ⁵⁵ so naṅgutṭhe⁵⁶ gahetvā⁵⁷ kaḍḍhitvā⁵⁸ dīghato⁵⁹ nipajjā-
 petvā⁶⁰ ajapadana⁶¹ daṇḍena⁶² uppiḷetvā⁶³ dubbalaṃ⁶⁴ katvā⁶⁵ śīsaṃ⁶⁶
 dālhaṃ⁶⁷ gahetvā⁶⁸ nippilesi. M. mukhaṃ⁶⁹ vivari, atha⁷⁰ assa
 mukhe⁷¹ kheḷaṃ⁷² opitvā⁷³ osadhamaṃtaṃ⁷⁴ katvā⁷⁵ dante⁷⁶ bhindi,
 mukhaṃ⁷⁷ lohitassa⁷⁸ pūri. M.⁷⁹ sīlabhedabhayaena⁸⁰ evarūpaṃ⁸¹
 dukkhaṃ⁸² adhivāseto⁸³ akkhini⁸⁴ nimmettvā⁸⁵ olokanamattam⁸⁶ pi na
 kari. So pi „nāgarājānaṃ⁸⁷ dubbalaṃ⁸⁸ karissāmiti⁸⁹“ naṅgutṭhato
 paṭṭhāy⁹⁰ assa⁹¹ atṭhina⁹² cūṇayamāno⁹³ viya sakalasarīraṃ⁹⁴ mad-
 dितvā⁹⁵ paṭṭakaveṭhanan⁹⁶ uṃa⁹⁷ veḷhesi, tantamajjitān⁹⁸ nāma
 majhi⁹⁹, naṅgutṭhe¹⁰⁰ gahetvā¹⁰¹ dussapoṭṭhimaṃ¹⁰² nāma¹⁰³ poṭṭhesi¹⁰⁴.
 M-assa¹⁰⁵ sakalasarīraṃ¹⁰⁶ lohitaṃ¹⁰⁷akkhitāṃ¹⁰⁸ ahoṣi, so¹⁰⁹ mahāve-
 dṇaṃ¹¹⁰ adhivāseti¹¹¹. Atha¹¹² assa¹¹³ dubbala¹¹⁴bhāvaṃ¹¹⁵ ṇetvā¹¹⁶ vallihi

¹ Bā nambāyena-. ² C² kḷa-. ³ C² sikkhanta-, Bā abhiṭṭhaya-. ⁴ C² -guttāraṃ, C⁴ -gundikaṃ, Bā -kūṇṭikaṃ. ⁵ Bā sikkhaṃ. ⁶ Bā -kūṇṭika-. ⁷ Bā sakkharitvā. ⁸ C² mapi. B² khipi. Bā ukkhipi. ⁹ C² -guttāraṃ, Bā phutṭhaphutṭha-. ¹⁰ C² poṭṭhaṃ. ¹¹ Bā karva. ¹² Bā khipetvā. ¹³ Bā mukhe. ¹⁴ Bā sidda attano. ¹⁵ Bā paṭṭakara veḷhanan. ¹⁶ Bā poṭṭhesi. ¹⁷ C² omi so. ¹⁸ Bā -assa.

- pejām karitvā tattha naṃ pakkhipitvā paṇṇatagāmaṃ netvā mahājānamajjhe kiḷāpesi, allādheṃ vaṇṇeṃ vaṭṭacaturassādiṃ saṅghāseṃ apumhūlādheṃ pamāṇeṃ yaṃ yaṃ brāhmaṇo icchati M. tam tad eva karitvā naccati, phappasatam¹ pi phappasahassam² pi karoti yeva, Mahājāno paṇiditvā bahum dhanam adāsi, ekadivasaṃ eva kahāpapasahassatī³ sahasasagghuṇakā⁴ ca parikkhāro labhī⁵. Brāhmaṇo ādito va „sahasam labhivā vissajjessāmīti“ cinteṃ, tam paṇa dhanam labhivā „paṇṇatagāme yeva tīva me citrakam dhanam laddhā rājarājamaḥ-
- 10 maccānaṃ“ santike bahum labhissāmīti⁶ sakaṭaṃ ca sukha-yānaṃ ca gahetvā sakaṭe parikkhāro thapetvā sukhaḍḍako nisīno mahantena parivāreṇa M-am gāmanigamādheṃ kiḷāpento „Bārāṇasīyaṃ Uggasenaaraṇḍo santike“ kiḷāpetvā viśajjessāmīti⁷ agamāsi. So maṇḍuke māretvā nāgaraṇḍo deti.
- 14 Nāgarājā punappuna „n⁸ esa“ maṃ viśāya māressatīti⁹ na khādati. Ath¹⁰ assa maḥhulāje adāsi. M. „ac“ āhaṃ gacaram gaṇhissāmi anto pejāya eva maraṇaṃ bhavissatīti¹¹ te pi na khādati¹². Brāhmaṇo māṇussetena¹³ Bārāṇasīṃ patvā dvāru-gāmeṃ kiḷāpento bahum dhanam labhī. Rājāpi tam¹⁴ pakk-
- 18 aḍetvā „amhākaṃ kiḷāpehīti“ āha. „Sādhu dera, eva paṇṇa-rase tumbhākaṃ kiḷāpessāmīti“. Rājā „eva nāgarājā rājaggaṃ uccheṇatī, mahājāno samipatitvā passatū“ ti bhuriḥ carāpetvā paṇṇalīpase rājaggaṃ alankārāpetvā brāhmaṇam pakkhāpesi. So ratanapejāya M-am netvā citratthare¹⁵ pejām thapetvā nisīdi. Rājāpi pāsādā oruḥa mahājānaparivato rājāsane¹⁶ nisīdi. Brāhmaṇo M-am nibaritvā naccāpesi, Mahājāno sakabhāveṇa saṅghātum na sakkoti, celukkhopasahassāni vattanti¹⁷. B-essa upari sattarantaṇavassāṃ vassati. Tassa gahitaṃ māsā sampūri, otthākaṃ kālaṃ nirāhāro va khosi.

¹ Ck paṇa-. ² Ck paṇa-. ³ Bā -sahasā. ⁴ Bā -sagga. ⁵ Bā labhātī, Ck -māḥ labhī. ⁶ Bā -maccānaṃ. ⁷ Ck -māḥ viśajjessāmīti. ⁸ Bā -maṃ esa. ⁹ Bā khādī. ¹⁰ Bā samānasetena. ¹¹ Ck mahāsetena. ¹² Bā -na. ¹³ Bā -vattanti. ¹⁴ Bā rājāsane. ¹⁵ Bā -paccā-

Summa .aticeirāyati me piyasaṃiko, idāmi 'ssa idha anā-
gacchantassa māso sampunno, kin nu kho kāraṇaṃ' ti gantvā
pakkharaniṃ olokeṇ¹ lohitasavannaṃ udakam diṣvā „ahi-
gundikena' gahito bhavissatiti" sutyā nāgabbhavaṇā nikkha-
mitvā vammikasaṃlikhaṃ gantvā M-assa gahitattāhānaṃ va
kilamitatthānaṃ ca diṣvā² kanditvā paccantagāmanā gantvā
pucchitvā tam pavattinī sutyā Hārānasin³ gantvā rājaṇḡane'
parisaṃmajjhe ākāse rudamaṇā attāhāsi. M. naccanto va ākāsam
olokeṇto⁴ tam diṣvā lajjito pelam pavēsitvā nipaṇṇi. Itāhe
tassa pelam pavēttakāle „kin nu kho kāraṇaṃ" ti ko c' ito
ca olokeṇto tam ākāse thitam diṣvā pathamaṃ gātham āha:

1. Kā nu vijju-r-ivābhāsi osadhi viya tāvakā,
devatā nu pi gandhabbhi, na tam maññāmi mānusiṃ⁵ ti. 220.

Tena na tam maññāmi mānusiṃ⁶ ti āha: tehi mānusiṃ na maññāmi,
tassa ekāya dīrattāya gandhabbāya va bhavimā vettatiti vadati.

Idāmi tesam vacanapaṭivacanagāthāyo⁷ honti:

2. N' amhi deva na gandhabbhi na mahārāja mānusi,
nāgakaṇṇi⁸ amhi⁹ bhaddante, attheva¹⁰ amhi idbhāgarā. 221.

3. Vibbhantacittā kopitindriyāsi,
nettehi te vāriṇāṃ savanti¹¹,
kin te patthahi, kim puna patthayānā
iddhagatā nāri, tad imha brāhi. 222.

4. Yam uggateje aruge ti cāha¹²
nāgo ti tam¹³ āha jano¹⁴ janinda
tam aggaḥi poriso jivikattho,
tam bandhanaṃ mucca, pati¹⁵ mam' eso. 223.

5. Kathaṃ nu-ayam balaviriyāpapaṇṇo
hantattham āgaṇchi¹⁶ vanibbakaṃsa,
akkhāhi me nāgakaṇṇo tam attam,
kathaṃ vijānema gahitaṇḡam. 224.

¹ Bā - kundi- ² Bā adda roditvā ³ Cā - āyam ⁴ Bā rājāvatara- ⁵ Bā
vatta- ⁶ Cā - ya, Bā - si ⁷ All three M+S. - nūmipati- ⁸ Bā amhi. ⁹ Bā - vakkhi.
¹⁰ Cā - sāha. ¹¹ Bā nam. ¹² Bā - nā. ¹³ Cā patiṃ, Cā Bā - ti ¹⁴ Bā āgacchi.

Tam attham pakāseṇṇ⁸ 8; dve gāthā ubhāhi:

14. Mutte Campoyyako nāgo rājānaṃ etad ahrasi;
namo te Kāsirāj' atthu' namo te Kāsavaddhana,
aḍḍhaṃ te paggaṇhāmi⁹, passayyaṃ me nivesanāmi. 233.
8 15. Addhā hi dubbhissāsaṃ¹⁰ etam āhu
yaṃ mānuso¹¹ vissaso¹² amānuso¹³amhi,
sace ca mama yācasi etam attham
dakkhema te nāga nivesanānūhi. 234.

Tatha passayyaṃme nivesanāṃ 8 mama nivesanāṃ Campoyya-
16 nāgahavanam ramanīyaṃ paritahhavyuttakaṃ tam te aham dassetvāhaṃ tam
sahārahane agantvā¹⁴ passā natthi¹⁵ 'ti vadati, dubbhissāsaṃ¹⁶ 8 dubbhissā-
sāsiyaṃ¹⁷, sace ca 'ti sace tam yācasi passayyaṃ me nivesanāmi aḍḍhaṃ
passā tam te daddhāmi¹⁸ vadati.

Atha nohi saddahāpetum apathanāṃ karonta M. dve

- 17 gāthā ubhāhi:
16. Sace hi¹⁹ vāto girim āvaheyya
canda ca sūriya ca chanaṃ pateyyaṃ
sabbā ca²⁰ naḷḷo paṭisotam²¹ vajeyyaṃ
na tv-ev' aham rāja musā bhaneyyam. 235.
18 17. Nabham phuleyya udadhi pi sace
sāvattāyaṃ²² bhūṭadharā vasaṇḍharā
sihuccayo²³ Mero samūlani ubbahu
na tv-ev' aham rāja musā bhaneyyam ti. 236.

Tatha sāvattāyaṃ²⁴ bhūṭadharā vasaṇḍharā ti evaṃ bhūṭa-
19 dharā 8 ca vasaṇḍharā 8 ca²⁵ samāham gati mahāpaṭha²⁶ bhāḍḍam viya sam-
vattayya, samūlani ubbahu 8 evaṃ Mahānāgāpabbato samūlā ubbahu
paritapaṇṇam viya sihucca²⁷ pakkhandeyya.

So M-ena evaṃ vutto pi asaddahanto

- 20 18. Addhā hi dubbhissāsaṃ²⁸ etam āhu
yaṃ mānuso²⁹ vissaso³⁰ amānuso³¹amhi.

¹ Ca -raja, 16 -rāja, both omitted tika. ² Bā paggayāmi. Bā paggaṇhāmi.

³ Ca dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ⁴ tead: vissasā? ⁵ Bā gāthā, ⁶ Ca dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ⁷ Ca dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ⁸ Ca dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ⁹ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹⁰ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹¹ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹² Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹³ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹⁴ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹⁵ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹⁶ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹⁷ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹⁸ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ¹⁹ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²⁰ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²¹ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²² Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²³ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²⁴ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²⁵ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²⁶ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²⁷ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²⁸ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ²⁹ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ³⁰ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ. ³¹ Bā dubbhissāsaṃ, Bā dubbhissāsaṃ.

tare ca mam yācasi etam aññhaṃ
dakkheṃ te nāga nivesanāniti. 237.

Puna pi tam eva gātham vatvā 'ayam mayā kataganam
jānitum arahasi, saddahitum puna yuttabhāvaṃ vā ayutta-
bhāvaṃ vā aham jānesāmiti' pakāseṇa itaram gātham āha:

29. Tamhe kho 'ttha' ghoraviśā ulārā,
mahāreṇā khippakopi ca heṭha,
mama kāraṇā bandhanaṃ paṇutto
arahasi no jānitaye¹ kaṭṭhāniti. 238.

Tamhe ulāra ti ulāreṇā, jānitaye ti jānitum.

19

Atthā nam saddahāpetum puna sapātham karonto M.

30. So² paccatam niraye ghorarūpe
mā kāyikaṃ sātāṃ nītatthā kiñci
peḷaya buddha maraṇam upeto
yo tādissaṃ kamma karam na jāne ti gātham āha. 239.

19

Tamhe paccatam ti paccatu. Tamhe karam ti kammakammaṃ, evam
gūṇakkārikam tumbhāsam yo na jānati so nirāpe heṭh ti vadati.

Atth' assu rāṇā saddahitvā thutim akāsi:

31. Saccaṇṇaṇṇā tavaṃ esa heṭu,
akkodhanaṃ heṭh³ anūpanahī⁴,
sabbhaṃ ca te nāgakulaṃ supannā⁵
aggāhi⁶ va gimbhāso vivajjayantu⁷ ti. 240.

19

Tamhe tavaṃ esa heṭu 'ti tava eva paṭilābhi saccaheṭu, aggāhi⁶ va gimbhā-
so vivajjayantu⁷ 'ti yathā manussa gimbhāse antipam anticekanti jala-
mānaso aggāhi vivajjayanti evam vivajjhanti dāsaṇṇa ca paṭikarantu.

20

M. pi raṇḍo thutim karonto itaram gātham āha:

32. Anokampasi⁸ nāgakulaṃ janinda
mātā yathā suppiyam ekaputtam,
ahaṃ ca te nāgakulena saddhiṃ
kāhāmi veyyāvātikam ulāraṃ ti. 241.

20

¹ read: tamhe 'ttha' āhe? ² C² tamhe. ³ C² yo. ⁴ B² heṭh. ⁵ C² B²
anūpanahī, C² anūpanahī. ⁶ C² ag. ⁷ C² B² -ā, C² -i. ⁸ C² -ā, B² -ā. ⁹
40 these MSS. -āi

Tuñ sutvā rājā nāgabhavanam gantakāmo senadā gamana-
sajjānā kātum¹ ānāpento

m. Yoṇento ve rājaratthe acutthe

kamhojake assatthe sūdante,

nāge ca yoṇento suranpakappace²,

dakkhemu nāgassa nivesanāniti gātham āha. 242.

Tena kamhojake assatthe sūdante ti sammāhite kamhojakatāṭṭha-
sūdhavo assatthe yoṇento.

Itarā abhisambuddhagāthā:

10 m. Bherisutūṇā paṇṇā ca sammā

āvajjayimū³ Uggasessana raṇṇo,

pāvāsi rājā bahu soḍhamāno

purakkhato nūtigamāno majjhe ti. 243.

15 Tena bahu soḍhamāno ti sammāhite Bherisutūṇā soḍhamāni nūti-
gamāni purakkhato⁴ pavāsiṭṭo tassa⁵ nūtigamāno majjhe Bherasutū bhe-
bhavanam gacchanto atitīya soḍhamāno paṇṇā.

Tassa nagarā nikkhantakāle yeva 3L attano ānubhāvena
nāgabhavanā 'suhharatanāyānā' pākāraṇi ca dvārattāḍḍake ca
disamānaroṇe kūtā nāgabhavanagamānamaggam⁶ alamkata-
20 patiyattam mūpasi. Rājā saparisa⁷ tena maggena nāga-
bhavanāni pavasiṭṭvā ramaplyam bhūmibhāgaṃ ca pāsāde ca
addasa.

Tam aṭṭham pakāseṇa S. āha:

11. Surappacittakam⁸ bhūmim addakkhī Kāsiraḍḍhaṇo

15 sorappaye⁹ ca pāsāde veluriyaphalakattithe. 244.

12. Sa rājā pavāsi vyamham Campeyyassa nivesanān
ādiccavaṇṇapānibham kamantijjupalhoṣa-aram. 245.

13. Nānārakkhehi sañchannam nānānūdhassameritam¹⁰

20 14 pavokkhi Kāsiraṇṇa Campeyyassa nivesanān. 246.

16 15. Paritṭhamhi Kāsiraṇṇo¹¹ Campeyyassa nivesane

ḍibbā¹² turiyā vajjima nāgakaṇṇā ca maccayam. 247.

¹ B¹ - senagamānam vajjayimū. ² C¹ - ca. ³ read: āvajjayimū. ⁴ C¹ - vajjima.

⁵ C¹ - ra. ⁶ B¹ - ā. ⁷ B¹ - attaratta. ⁸ B¹ - gāminamaggam. ⁹ B¹ - sapari-

vāro. ¹⁰ B¹ - itta. ¹¹ B¹ - pavamamaye. ¹² B¹ - camritam. ¹³ C¹ - omi

m. ¹⁴ B¹ - ā. ¹⁵ C¹ - ā.

10. Tam nāgānāma caritām gopāna
 anāruṇī! Nānājā paṇṇam,
 nīhī! aṇṇagāmayānī pūṭhe
 āṇṇasāve vandamāśralite || Śha. 245.

Tanna zavangasitikan¹ d' mungapaditaya samitah², vyamban d' 5
 klamkatangabahanam, Campeyya³ d' nungabhanam patitit Campeyya-
 nagarjuna abhavanam (viti, kumak⁴) jupahhassuran d' maghamit-
 vavaharavassara⁵ stana (jja⁶ d'ja abhavanam, gandhavaravassan d' han-
 (dih) abhavanam⁷ mungasatitit⁸, catitit⁹ zangon¹⁰ d' tam nungasatitit
 nigatitit¹¹ karitit anugabhanam, vajrasatitit d' dhatitit- 10
 zangonam anutit.

Tattha nisinnamattasa* ev' assa nānaggaressu dībbha-
 llojanam upasāmesu tathā soḷasaṇṇam itthisahassāṇam
 aśa-parisāya* ca. So^o sattāhamattāni asariṇo dībbhaṇṇapānā-
 dāni paribhojita dībbhehi kāmagarehi abhiramitvā sukhasa-
 yaṇe nisinne M-assa yaṇam vāṇetvā „nāgarāja traṇe eva-
 rāpaṇa sampatītiṇa pūḷāya manussaloke vammikamatthake ni-
 pājjetvā kasmā upasatharāsaṇa vassāhi“ pucchī. So pi
 'assa tathesi.

Tam mihim patāhato S. āhu:

4. So tattha bhutā ca aho namitā
 Camparyyakam Kāśirajā avoca:
 tinnamajjābhāni mātā tathā
 ādicavaggaṃ pāhassasāni.
 n' etādisam ahiṃ ammasaleka,
 kimatthiyam nāga tapo karosi. 249.
21. Tā kambukāyūradharā evatthā
 vuttuṅguli tamintatūpapaṇā
 pargayha pāyenti¹¹ anamavannā¹²,
 n' etādisam ahiṃ manasaleka,
 kimatthiyam nāga tapo karosi. 250.

* all three MSS -L. * Hds en- . * Hds -mss-. * Hd annotated? * Cms re-

¹ *Ch. mellea* 74 decussato. ² *Ch. mellea* var. ³ *Ch. kaibigadima*. ⁴ *Ch. mellea* (part).

¹⁰ Def. add. para. ¹¹ C² p²lyamit; C¹ paranti. ¹² C² -sin

27. Naḷḷo ca khemā¹ puthulummamucchā
adāṇakantābhīruṇā sotitthā,
n' etiṇṇam etc. 251.
28. Koṇḍā mayūrā diviyā ca haṁsā
rugguvarā kaṭṭhā sampatanti, etc. 252.
29. Ambā ca sūlā tilakā ca jambuyo
oddālakā pūṭaliyo ca phullā, etc. 253.
30. Imā ca te pekkharāṇḍo² samantato
diviyā ca gandhā satatam sampatanti³.
n' etiṇṇam atthi manussaloke,
kīmatthiyam uḷu tape karosi⁴. 254.
31. Na puttahetu na dhannaso hetu
na āyuno vāpi⁵ janinda hetu,
manussayonim abhiṇipattahayāno
tasmā parakkamma tape karomīti. 255.

Tattha iḍṭṭi ti soḷasaṇṇasamipatānā⁶ samutthāso, kamboḷḷayāradharā
ti soḷasaṇṇasamipatānā⁷, vaṭṭaṇṇuṇi pūṭṭamkuramāḍḍavayṭṭagā, sambāsa-
lāpapaṇṇā ti abhiratthi haṁṣagāḍḍatthi⁸ samantagā, pāyentī⁹ dikkā-
gāṇaḥ obhāpītvā tam pāyenti. Pūṭṭakulomāmaroḍḍā ti puthulapattāhi nāḥ-
20 macchoḷi samantagā, adāṇakantābhīruṇā ti adāṇakantābhī¹⁰ sakunehi
abhirudā, sotitthā ti suṇḍasotitthā, diviyā ca haṁsā ti dībhāhaṇḍo ca,
sompattanti¹¹ manussaravam taranti¹² rukkhato rukkham samantanti, dībhā
ca gandhā ti imā pekkharāṇṇaṃ satatam dībhāgandhā veyanti, abhiṇipatti-
yāno ti puttahayanto vācarimī, tasmā ti teṇa kāraṇena parakkamma tape
30 puttahetvā tape karomīti uposiatham upavasiṇīti.

Evam vutte rājā

32. Tvaṁ lohitakkho vihaṇantarahaso¹³
alamkato kappitakesamassu
surasito lohitacandanena
30 gandhabharājā va¹⁴ diṇḍi pabbāsasi. 256.
33. Deviddhipatto si mahānubhāvo
sabbhehi kāmehi samāṇḍibhūto,
pucchāmi tam māgarāje¹⁵ tam attham:
seyyo ito kena manussaloko¹⁶ ti āha. 257.

¹ Q¹ tamā. Bā² khemā. ² Q² -ā. ³ so C³ for patanti? B³ sampevijjanti. ⁴
B⁴ add. Bodhiṇīro āha. ⁵ B⁵ vapi. ⁶ so all three MSS. ⁷ B⁶ -ā. ⁸ Q⁸
vihatattho. ⁹ C⁹ ca. ¹⁰ B¹⁰ -ja. ¹¹ C¹¹ ka.

Tattha sūro vito ti sūritto.

Ath' assa ñeikkhanto nāgarājā āha:

11. Janinda nūññatra manussalokā
suddhi ca' sūmvijjati saṃyamo ca',
ahañ ca laddhāna manussayoniñ
kāhāmi jātimarapasa² antan ti. 258.

3

Tattha suddhi ca' 'ti mahārāja aññatra manussalokā amāsamahānibhāna-
suddhiccā suddhi eā dīlāsāyamo eā p' ahi, antan ti manussayoniñ laddhā
jātimarapasa antan karissamhi tayo karomi.

Tam antvā rājā

10

12. Addhā have sevitaḥḥā sapaññā (supra ²⁵³)
bahussutā ye bahutthānacintino,
nariyo³ ca dīvāna tarañ⁴ ca nāga⁵
kāhāmi⁶ puññāni anappakānti. 259.

Tattha nariyo³ 'ti jīmā tara nāgahāññā⁴ ca tarañ ca dīvā bahuni 10
puññāni karissamhi vadati.

Atha nam nāgarājā

13. Addhā have sevitaḥḥā sapaññā
bahussutā ye bahutthānacintino,
nariyo³ ca dīvāna mamañ⁷ ca rājā
karohi puññāni anappakānti āha. 260.

10

Tattha karohi ti karoyyāmi mahārāja⁸.

Evam vutte Uggaseno gantukāmo hutvā „nāgarāja cīram
vasit' amha", gamissāmā⁹ 'ti āpucchī. Atha nam M. „tena hi
mahārāja yāvadicchakañ dhamañ gaphā¹⁰ 'ti dhanam dassento 10

14. Idañ ca me jātarūpañ pahūtañ¹¹
rāsī sovappasa ca tālamattā,
ito haritvā sovappagharāni
[kāraya] rūpiyassa ca pākāram karontu¹². 261.

¹ Bā eā. ² Bā jātiakānta. ³ Bā nā. ⁴ Bā to. ⁵ Cā rāja. ⁶ Cā ka.

⁷ Bā -āyo. ⁸ Bā -jā ti. ⁹ Cā -hā. Cā vassama, Bā vassihā. ¹⁰ Bā -hā. ¹¹

Bā bahutañ. ¹² so añ three MSS. for - - sovappagharāni rūpiyassa vā - - ?

A. B. Cālapallobhane vuttanayena attavattitūm vitthāre-
tabbam. Tada paṇa M. Brahmalekha-carivā Kāsirañño¹ putto
huvā nibbatti, Anuttirigandha-kumāro nāma ahaṃ, itthi-
oam hattho na saṇṭhāti, parivareṇa² thaṇṇam pāyenti, jhā-
nagāre vasaṃti³, itthiyo na passati.

- Tab attitūm pakāseṇa S. antare gāthā abhāsi:
1. Brahmalekha-carivāna devaputto mahāddhiko
rañño putto adapādi sabbakāmasamiddhien. 264.
2. Kāmā vā kāmamaññā vā Brahmaleke na vijjati.
et-āsu⁴ 'tāy' eva amāyā kāmā vijjagucchatha. 265.
3. Tassa e' antepare ā: jhānagāraṃ samaparam.
so tattha patisaṃsā⁵ eko ruhaṃ jhāyatha. 266.
4. Sa rājā parideresi⁶ puttasakeṇa attito⁷:
ekaputto e' ayam mayham, na ca kāmāni bhūjati. 267.

Tattha sabbakāmasamiddhiyā⁸ u sabbakāmasamiddhiyā samapatti-
puttase⁹ rañño putto hattho na devaputto nibbatti. et-āsu¹⁰ 'u' so kāmāni.
tāyā¹¹ u tīya Brahmaleke nibbattiya jhānagāraṃ eva. samaparam u
pāra siddham¹² manāsaṃ kāmā mātā¹³, vasaṃ jhāyati¹⁴ u mān-
sānaṃ apasanto tathā parideresi¹⁵ āsapaṇ.

Paṇcamā¹⁶ rañño paridevanagāthā:

1. Ko nu kh' attitha¹⁷ upāyo¹⁸ so, ko vā jānāti kiṇcaṇaṃ.
ko¹⁹ nu puttāṃ palobheyya yathā kāmāni patthaye ti. 268.

Tattha tso nu attitha²⁰ so u ko nu kho attitha-ssa kāmāni
tharāsamupāyo, ko nu tso kh' upāyo²¹ so u pa pathe²², attithattiyam paṇa
ko nu tso tathā upavāso upāpasekkhānaṃ²³ jānāti tasmā, ko vā jānāti
kiṇcaṇaṃ u ko vā tassa pabodhānābhāsaṃ²⁴ jānāti attitha.

Tatoparāṃ diyaḍḍhaṃbhinambuddhagāthā²⁵:

1. Ahū kumārā²⁶ tattā eva vapparūpaṃmābhā²⁷
kusalā nasegāṇaṃ vāṇiṇi ca paṭakkhimpā,
ā tattha upasamākaṇṇa rājāṇaṃ etad abhavi. 269.

1. ko attitha. 2. ko attitha. 3. ko attitha. 4. ko attitha. 5. ko attitha. 6. ko attitha. 7. ko attitha. 8. ko attitha. 9. ko attitha. 10. ko attitha. 11. ko attitha. 12. ko attitha. 13. ko attitha. 14. ko attitha. 15. ko attitha. 16. ko attitha. 17. ko attitha. 18. ko attitha. 19. ko attitha. 20. ko attitha. 21. ko attitha. 22. ko attitha. 23. ko attitha. 24. ko attitha. 25. ko attitha. 26. ko attitha. 27. ko attitha. 28. ko attitha. 29. ko attitha. 30. ko attitha. 31. ko attitha. 32. ko attitha. 33. ko attitha. 34. ko attitha. 35. ko attitha. 36. ko attitha. 37. ko attitha. 38. ko attitha. 39. ko attitha. 40. ko attitha. 41. ko attitha. 42. ko attitha. 43. ko attitha. 44. ko attitha. 45. ko attitha. 46. ko attitha. 47. ko attitha. 48. ko attitha. 49. ko attitha. 50. ko attitha. 51. ko attitha. 52. ko attitha. 53. ko attitha. 54. ko attitha. 55. ko attitha. 56. ko attitha. 57. ko attitha. 58. ko attitha. 59. ko attitha. 60. ko attitha. 61. ko attitha. 62. ko attitha. 63. ko attitha. 64. ko attitha. 65. ko attitha. 66. ko attitha. 67. ko attitha. 68. ko attitha. 69. ko attitha. 70. ko attitha. 71. ko attitha. 72. ko attitha. 73. ko attitha. 74. ko attitha. 75. ko attitha. 76. ko attitha. 77. ko attitha. 78. ko attitha. 79. ko attitha. 80. ko attitha. 81. ko attitha. 82. ko attitha. 83. ko attitha. 84. ko attitha. 85. ko attitha. 86. ko attitha. 87. ko attitha. 88. ko attitha. 89. ko attitha. 90. ko attitha. 91. ko attitha. 92. ko attitha. 93. ko attitha. 94. ko attitha. 95. ko attitha. 96. ko attitha. 97. ko attitha. 98. ko attitha. 99. ko attitha. 100. ko attitha.

Tatha aho¹ o bhikkhava, tatheva antepura cālanātakānāṃ sutare aho² tarupakumārīṇāṃ ahoṃ, padāśāhikā³ ti suvākkhū⁴.

1. Aham kho tam⁵ palobheyyam sacce bhaddā bhavissatīti upadāhagāthā kumārīkāya vuttā.

2. Tathā sacce bhaddā ti sacce aha mayham pati bhavissati⁶.

Tam tathāvadānīm rājā kumārīṇā etad abravī:

3. Tvam āeva naṃ palobhehi, tava bhaddā bhavissatīti. 270.

Tatha tava bhaddā bhavissatīti⁷ aha pati bhavissati⁸, tvaṃ āeva sacce⁹ aggamahesi bhavissasi, tatha naṃ palobhehi, kāmārasāṃ janipetā.

10. Evaṃ ratvā rājā „Imassa kira okāsaṃ karontū“¹⁰ ti kumārassa¹¹ upatthānam pesesi. Sā paccosakkā vānāṃ āhāya gantvā kumārassa sayanagatbhassa bāhi avidūre thatvā agganakhehi vīpam vādentī madhurena sarena gāyitvā tam palobhesi.

Tum attham pakāseṃ S. āhu:

12. 1. Sā ca antepurā gantvā bahūṃ kāmāpasāmbhūṃ
hadayaṅgamāṃ pemaṇiyā cātugāthā abhāsatha. 271.

2. Tassā ca gāyamanāya saddam sutānaṃ nāriyā
kāmaochand¹² assa uppajji, janam so paripocchatha: 272.

16. 3. Kāsa¹³ eṃ saddo ko vā so bhāpati¹⁴ uccāvaṇṇāṃ bahūṃ
hadayaṅgamāṃ pemaṇiyāṃ atho kappasakkam mame. 273.

11. 4. Eṃ kho pamaṇā¹⁵ deva, kuddā eṃ amappikā,
sace tvam kāme¹⁶ bhūjeyya bhīyyo bhīyyo chādeyyu¹⁷ tam. 274.

12. 5. Iṅgha āgucchā coreṇa¹⁸, avidūramhi gāyato,
assamasaṃ samīpanhi santke mayha gāyato. 275.

16. 6. Tirokuddarāhi gāyitvā jhānāgāramhi pāvisi,
bandhi nam¹⁹ ampubbena āramāṇa²⁰ iva kuṇḍaram. 276.

14. 7. Tassa kāmārasam ātrā madhammo ajāyatha:
aham eva kāme bhūjeyyam, mā aṇṇo purisa āhu. 277.

11. 8. Tato aṇṇo gubetvāṃ purisaṃ mantam upakkāmi:

16. 9. aham eta aho bhūjissam, mā aṇṇo puriso siyā. 278.

¹ B² aho. ² B² - aho. ³ C² aho bhā. ⁴ B² āyasa. ⁵ C² - sacce. ⁶ read 'bhāsat'. ⁷ B² aho. ⁸ B² pamaṇā. ⁹ C² kāmārasā. ¹⁰ B² chātugāthā cātā. ¹¹ so chātugāthā. ¹² chādēyya. ¹³ aṇṇaṃ. ¹⁴ so C² for āgucchā. ¹⁵ āgucchā. ¹⁶ C² bandhi. ¹⁷ B² bandhi. ¹⁸ B² bandhi. ¹⁹ B² bandhi. ²⁰ B² bandhi.

10. Tato jāṇapadā¹ sabbe² vikkhandhena³ samūgatā:
putte⁴ ty-ayam⁵ mahārāja⁶ janam⁷ hehety-⁸anūsakam⁹. 279.
11. Tañ ca¹⁰ rājā¹¹ cihāhesi¹² samā¹³ ratthāto¹⁴ khattiyo:
yūratā¹⁵ vijitam¹⁶ mayham¹⁷ an¹⁸ te¹⁹ vuttabha²⁰ tārade²¹. 280.
12. Tato so²² bhariyam²³ ādāya²⁴ samuddam²⁵ upasamkamā,
pappasālam²⁶ haritrām²⁷ enam²⁸ utchāya²⁹ pāvisi. 281.
13. Ath³⁰ ettha³¹ lā-³²so-āgūrehi³³ samuddam³⁴ uparūpari,
so³⁵ tassa³⁶ geham³⁷ pāvekkhi³⁸ bhuttakū³⁹ upa⁴⁰phito. 282.
14. Tañ ca⁴¹ bhariyā⁴² palobhesi⁴³, passa⁴⁴ yāva⁴⁵ saḍḍarūpam,
cuto⁴⁶ so⁴⁷ brahmacariyamā⁴⁸ iddhiyā⁴⁹ parihāyatha. 283.
15. Bālaputto⁵⁰ ca⁵¹ utchāto⁵² ramuṇḍaphala⁵³ bahum⁵⁴
āyū⁵⁵ kārena⁵⁶ ādāya⁵⁷ samam⁵⁸ upasamkamā. 284.
16. Lā⁵⁹ sa⁶⁰ khattiya⁶¹ divā⁶² samuddam⁶³ upasamkamā,
rehāsayam⁶⁴ gamissa⁶⁵ u⁶⁶ sīdat⁶⁷ eso⁶⁸ mahaggave. 285.
17. Khattiyo⁶⁹ ca⁷⁰ ism⁷¹ divā⁷² idamānā⁷³ mahaggave⁷⁴
tasi⁷⁵ eva⁷⁶ amkappāya⁷⁷ lū⁷⁸ gūthā⁷⁹ abhāsattha⁸⁰. 286.
18. Abhi⁸¹jamāne⁸² rūrimam⁸³ mayam⁸⁴ āgama⁸⁵ iddhiyā⁸⁶
mā⁸⁷idhā⁸⁸ iddhiyā⁸⁹ gami⁹⁰sa⁹¹ amā⁹²idasi⁹³ mahaggave. 287. (II p. 100.)
19. Ara⁹⁴ṇṇi⁹⁵ mahāmāyā⁹⁶ brahmacariyavikopasā⁹⁷
vidanti⁹⁸, nam⁹⁹ vā¹⁰⁰idā¹⁰¹ ārakā¹⁰² parivajjaye¹⁰³. 288.
20. Anālā¹⁰⁴ madamā¹⁰⁵idhā¹⁰⁶ duppurā¹⁰⁷ tā¹⁰⁸ nadisamā. (II p. 101.)
vidanti¹⁰⁹, nam¹¹⁰ vā¹¹¹idā¹¹² ārakā¹¹³ parivajjaye¹¹⁴. 289.
21. Yam¹¹⁵ etā¹¹⁶ upasavanti¹¹⁷ chandasā¹¹⁸ vā¹¹⁹ dhunna¹²⁰ tā¹²¹
jānaveho¹²² ya¹²³ saythā¹²⁴mā¹²⁵ khippam¹²⁶ amulanti¹²⁷ nam¹²⁸. 290.
22. Khattiya¹²⁹so¹³⁰ vāco¹³¹ autā¹³² sī¹³³sa¹³⁴ siddhā¹³⁵ abhū,
laddhā¹³⁶ porā¹³⁷ṇam¹³⁸ muggam¹³⁹ gacchat¹⁴⁰ eso¹⁴¹ vīhāyasmā¹⁴². 291.
23. Khattiyo¹⁴³ ca¹⁴⁴ ism¹⁴⁵ divā¹⁴⁶ gacchamā¹⁴⁷nam¹⁴⁸ vīhāyasmā¹⁴⁹
samvegā¹⁵⁰ alabbī¹⁵¹ dū¹⁵²ro¹⁵³ pabhu¹⁵⁴jjam¹⁵⁵ samarocayi. 292.
24. Tato¹⁵⁶ so¹⁵⁷ pabbajitvā¹⁵⁸ kāmarigū¹⁵⁹ vī¹⁶⁰ṇajayi¹⁶¹,
kāmarāgam¹⁶² vī¹⁶³ṇajetvā¹⁶⁴ Brahma¹⁶⁵loka¹⁶⁶pago¹⁶⁷ abhū¹⁶⁸ ti. 293.

¹ Ch. jā. ² C¹ sājāhe. B² sājyeh. ³ C¹ -ti do-. B² hetetayado-. B³ h-
thetayado-. ⁴ so C¹ for sī¹saeti? B² vīmāhe¹. B³ vipahet. ⁵ C¹ samatā-
ratthāhe. C² mahārattāto. B² amārattāto. B³ tamā¹ ratthāto. ⁶ C¹ yacā¹.
C² yāva. ⁷ C¹ kārade. ⁸ C¹ -trivā. ⁹ C² mahamā¹idhā. B³ mahamā¹idhā.
¹⁰ B² āgūrehi. ¹¹ C² bhāte. ¹² C¹ tava. ¹³ C² kīrenā¹idhā. B³ kārena¹
idhā. ¹⁴ B² vā¹idhā. ¹⁵ B³ ayāhi. ¹⁶ B² akkama. ¹⁷ B³ siddhiyā. ¹⁸
C² mahā¹gāmā¹idhā. B³ mahā¹idhā. ¹⁹ C¹ -so. ²⁰ B² duppurāto. ²¹ B³ tam-
²² C¹ tā¹saeti? ²³ B² -do. ²⁴ C¹ vīhāyasmā¹ varr. to vīhāyasmā. ²⁵ C¹ vīhā-
yasmā¹ varr. to vīhāyasmā. B² vīhāsmā. ²⁶ C¹ -ti.

āhāsi¹ āhāsi² tasmā samuddo patto pi³ uppatasakāro eva⁴ karoti
 sukampam uppatasā tasmā⁵ eva⁶ unbhampiya bhikkhūha, tasmā pama gāhāsa-
 siha⁷ Tānupāsi⁸ tūto yva, nibbidi⁹ ahū¹⁰ 'i¹¹ kāmam nibbode¹² jaso, parā-
 kam magga¹³ u¹⁴ pubbe ohiṅgaṃ jṇanāssaṃ, pabbajjivā¹⁵ 'i¹⁶ tasmā dūṭhā
 manassasā¹⁷ hetu¹⁸ nivattira arāḍḍa¹⁹ lōpabbajjā²⁰ pabbajjā²¹ kimāsaṃ
 vīṭṭa²² vīṭṭa²³ Brahmakūṭṭapa²⁴ āhosi.

S. I. d. ā. „Tasmā bhikkhava mātugāmaṃ paṭica viśuddha-
 sattāpi²⁵ sukhāsi²⁶ tūti²⁷“ eva²⁸ a. p. j. a. (Saccapariyesāne bhikkhanti-
 tābhikkhū arāhattam patto) „Tadā Amithugamibhakkumāro²⁹ [aham] eva
 āhosi³⁰“ p. Mahāpajubhannajātakam.

10.

12. Pañcapanditajātaka.

Pañcapanditajātakam Mahāsummaṅga³¹ śrīrabhaviṃsi. Pañca-
 panditajātakam.

13. Hatthipālajātaka.

Cira³² eva³³ vata paṭṭamīti. Idam S. J. v. āekkhammam³⁴ 11
 ā. k. Tadā hi S. „uo bhikkhava idā³⁵“ eva³⁶ pubbe pi³⁷ T. nekkhammam³⁸
 āekkhamo yevā³⁹ 'i⁴⁰ eva⁴¹ a. ā.:

A. B. Esukāri nāma rājā āhosi. Tassa parohito dahara-
 kālato paṭṭhaya piyasaḥāyo⁴². Te ubbo pi⁴³ uputtakā āhosi⁴⁴,
 Te ekadivasaṃ sukkasamaye⁴⁵ nisīnā mantayimāsu: „amhākam⁴⁶
 tassariyaṃ mahantam, putto vā dhīrā vā n' uṭṭhi, ki⁴⁷ nu kho
 kattabban⁴⁸“ ti. Tato rājā parohitam āha: „samma sacc⁴⁹ tava
 geha⁵⁰ putto jāyissati mama rajjassa sāmiko bhavissati, sacc⁵¹
 mama putto jāyissati tava geha⁵² bhogānaṃ sāmiko bhavissati⁵³
 eva⁵⁴ ubbo pi⁵⁵ aññamaññaṃ saṅgarā⁵⁶ akāma. Ath' eka-⁵⁷
 divasaṃ parohito bhogagāmaṃ gantvā āgamanakāle dakkhiṇa-
 dvārena nāgarā⁵⁸ pavāsanto bahinagare eka⁵⁹ bahuputtikam

¹ Hā - ca - ā. ² Hā - mī. ³ Cā hī. ⁴ Ist ākkhamma. ⁵ Hā - do. ⁶ Hā - āho.
⁷ Hā - eva. ⁸ Cā hī - sattāpi. ⁹ Hā - nibbide. ¹⁰ Cā omā patto. ¹¹ Hā
 mahābhikkhammam. ¹² Hā nekkhammam. ¹³ Hā omā piya. ¹⁴ Hā - magga.
¹⁵ Hā - pabbajjā.

ti upadhāyanto puññavanto cattāro devaputto passi, te kira
 purimabbhavo Bārāṇasīyāṃ pesakārā hutvā teṇa kammēna
 laddhakam pañca koṭṭhāse¹ karvā cattāro koṭṭhāse paribhoṇ-
 jīmaso, pañcamam gahetvā ekato va dāsarā dadimān², te tato
 euta Tāvātimsabbhavāso nibbattiṃsu, tato Yāmabbhavāso ti evam³
 anulemapaṭṭilomam cheso devalokesu sampattiṃ anubhavanti
 vicaranti, tadā pana nesam Tāvātimsabbhavanato cavitvā Yāma-
 bhavanam gamanavāro. Sakko nesam⁴ santikam gantvā pakko-
 siva „amārisā tumbhehi manussalokam gantum vattatīti, Esu-
 kāraṇāṇu aggamahesiyā kaccāsiṃhā nibbattathā“ ti āha. Te⁵
 tassa vacanam sutvā „sādhū deva, gamissāma, na pana am-
 bhākam rājakulen⁶ attho, purohitassa gehe nibbattitvā dahara-
 kāle yeva kāme pahāya pabbajissāma⁷“ ti vadimsu. Sakko
 „sādhū“ ti tesam paṇḍūṇam gahetvā āgantvā rukkhadevatāya
 tam attham āroceti. Sā tuṭṭhamānāsā Sakkam vanditvā⁸
 attano vimānam eva gaṇā. Purohita pi punadivase balava-
 porāse⁹ sannipātāpetvā vāsīpharasatthini gahetvā¹⁰ rukkhamūlam
 gantvā rukkhasākkhāya gahetvā „ambho devate, ajja mayham¹¹
 yācantaṃsa sattamo divaso, idāmi te niṭṭhānakālo“ ti āha.
 Tato rukkhadevatā mahantenānubhāvena khaṇḍharivarato¹²
 nikkhamitvā madhureṇa sarasaṃ tam āmanasetvā „brūhmāṇa,
 tiṭṭhato eko putto, cattāro¹³ putte dassāmi“ ti āha. „Mama
 putten¹⁴ attho n¹⁵ atthi, ambhākam raṇṇo puttam dehitī“.
 „Tumhe va demitī“¹⁶. „Teṇa hi mama dve raṇṇo dve de-
 hitī“¹⁷. „Raṇṇo na demī, cattāro pi tumhe va demī“¹⁸, tayā¹⁹
 sa laddhamattā bhavissanti, agāre pana āthetvā²⁰ daharakā-
 yava pabbajissanti²¹. „Tvam²² kevalam putte dehi, apabbā-
 janakāraṇam pana ambhākam bhāro“ ti. Sā tassa puttavaram
 datvā attano bhavanam pāvīsi. Tato paṭṭhāya devatāya
 sakkāro mahā pavatti²³. Jeṭṭhakadevaputto cavitvā purohitassa²⁴

¹ Hā vasi. ² Hā adāsi. ³ Hā te. ⁴ Hā am. ⁵ Hā bahaso. ⁶ Hā
 gāhāpetvā. ⁷ Hā adā tam. ⁸ Hā adā te. ⁹ Hā vajham va dāssanti. ¹⁰
 Oṇ hīti. ¹¹ Hā demitī. ¹² Oṇ ajja. ¹³ Hā adā me. ¹⁴ Hā abesi.

Yathā brāhmaṇaṇa¹ u bhikkhūpaṇa² brāhmaṇaṇa, dera-ānupinaṇa³ u
 setthavajjinaṇa ghoṭapapaṇa parimāṇiniditaya⁴ pabbāḥṭṭabhāvaṇa⁵ u
 attho, bhāradharaṇa⁶ u khūṇḍhīradharaṇa, taṇu u ellakkhaṇḍhāya paṭya-
 ssa⁷ itthaṇi, dhammaguṇa taṇu u anurakkatthāya abhāraṇa, āvaṇa
 u itthaṇi issaṇi bhikkhūnatthāya itthaṇi paṇḍāpetvā gandhadakkā⁸ ca pādabhaṇ-
 janaṇa⁹ ca upasotta āha, agghe u ima sabbe pi brahṇāya agghe bhavaṇaṇa
 puṇḍina, kuraṇa na u ima na agghe bhavaṇa paṇḍanāhi¹⁰ u.

Evaṃ so teṇa ekkaṇa¹¹ vāreṇa¹² vāreṇāha. Atha naṃ
 purohito āha: „tāta Hatthipāla, tvaṃ amhe ‘ke ime’ ti mañña-
 māno evaṃ kathasāti, ‘hemavataka’ jaṇo’ ti, na mayaṃ tāta 10
 jaṇo, esa rāja Ekaḥārī, ahaṇa te pitā purohito“ ti. „Atha
 kaṇḍā jivesaṃ gacchitthā“ ti. „Tava vimaṃsaṇatthāya“ ti.
 „Mamaṃ’ kiṃ vimaṃsaṇatthā“ ti. „Sace amhe diavā na pabbha-
 jissaṇi atha naṃ rājā abhisinḍitvaṃ āgat’ amhā“ ti. „Tāta na
 me rājāṇa’ attho pabbajissaṃ’ ahaṇa“ ti. Atha naṃ pitā „tāta 15
 Hatthipāla, nāyaṃ kālo pabbajjāya“ ti vavā yathājjhāsayāṃ
 anuāsento catutthaṃ gātham āha:

1. Adhicca vede pariyesa vittaṃ,
 putte gebe tāta paṭiṭṭhapetvā
 gandhe raso paccanubhūtvā¹³ sabbaṃ
 araṇṇaṇa¹⁴ sādhu, muni so pasattho¹⁵ ti. 297.

Teṇa adhicca¹⁶ ‘u sajjhāyitvā’¹⁷, putte u chaṭṭaṃ uṇḍāpetva nāka-
 paṭṭāreṇa paṭiṭṭhapetvā pūradhāṇi¹⁸ sajjhāyitvā te putte gebe paṭiṭṭhapetvā u
 attho, sabbaṃ u eṇa ca gandhatasa¹⁹ sabbaṃ vāṭṭhukimāṇa anubhāvita.
 araṇṇaṇa²⁰ sādhu muni so pasattho²¹ ti paccā mahālakkaṭṭhe pabbha- 20
 jissaṇa araṇṇaṇa sādhu jappakāṇa haṇi te ca evaṇṇe kīṭe pabbajati so muni
 pūradhāṇi²² ariyāhi pasattho u vadati.

Tato Hatthipālo gātham āha:

2. Vedā na saccā na ca vittalābho,
 na putralābhena²³ jaṇaṃ vihaṇti²⁴.

¹ Cā - pa. ² Cā - pa. ³ Bā - jhāvaṇa. ⁴ Bā - khāri. ⁵ Cā - pādabhaṇ-
 janaṇa. ⁶ Cā - ca. ⁷ Bā - dāsa. vāreṇa. ⁸ Bā - hemavataka. ⁹ Bā -
 hemavataka. ¹⁰ Bā - evaṃ. ¹¹ Cā - Ekaḥārī. ¹² Cā - Ekaḥārī. ¹³ Cā -
 -thāra. ¹⁴ Bā - paccanubhūtvā. ¹⁵ Bā - paccanubhūtvā. ¹⁶ Cā - pasattho. ¹⁷ Bā - sajjhā-
 yitvā. ¹⁸ Bā - raso. ¹⁹ Cā - raso. ²⁰ Cā - araṇṇa. ²¹ Cā - pasattho. ²² Cā -
 -bhāva. ²³ Bā - sādhu.

gandhe rase mūccanam¹ āha sauto,
sakkammanā² hoti phalūpapattīti. 298.

Taṁha na carāṇā³ ti puṇṇaṁ sa vaggamaggā⁴ ca daddanti⁵ na tade caranti⁶
ti⁷ tūccha nāssaṁ upphāsi⁸ honti, vittalābhe ti dhammābhe paṭcasiddhā-
2 vapassā⁹ sabbhe vāssabbhāro na hoti¹⁰. Jaraṁ ti ittha jaraṁ vā vyādhimaraṇam
vā na keci paṭṭalābhena paṭṭhāhanti nāma¹¹, dukkhamāpīti h¹² ste upadāya¹³,
gandhe rase ti gandhe ca rase ti vāsa¹⁴ ārammaṇa¹⁵ sa mūccanam¹⁶ ti
paṇṇitīti¹⁷ eva bodhahāyo paṇṇitī sathenti, sakkammanā¹⁸ ti attāro¹⁹
karakammā²⁰ eva suttāro phalūpapattī²¹, kammassakkā²² hī tate suttī²³ ti.

10 Kumārassa vacanānāṁ sūtvā rājā pātham āha:

a. Addhā²⁴ hī saccanāṁ vacanānāṁ tav²⁵ etaṁ:

sakkammanā²⁶ hoti phalūpapattī,

jiggā²⁷ ca mātāpitaro ca tava-y-ima²⁸,

passeyya²⁹ taṁ vassasatānāṁ arogaṁ ti. 299.

11 Taṁha vassasatānāṁ ti ste vassasatānāṁ arogaṁ taṁ passeyyom, taṁ pi
vassasatānāṁ jivanto mātāpitaro porāṇā³⁰ ti vadaṁti.

Tam sūtvā kumāro „deva tvaṁ kin nām³¹ etaṁ vadasīti³²
vativā dve gārhā abhāsi:

1. Yassa³³ assa³⁴ sakkhī³⁵ maraṇena rāja

jarāya³⁶ mottī³⁷ naravīriyaseṭṭha

yo cāpi jaṇṇā³⁸ [va] marissaṁ kadāci

passeyya³⁹ taṁ vassasatānāṁ arogaṁ. 300.

a. Yathāpi⁴⁰ nāvaṁ purīso⁴¹ dakamhī

ereṭṭi⁴² ce naṁ upaneti⁴³ tīraṁ

evam⁴⁴ pi vyādhī⁴⁵ satatānāṁ jarā⁴⁶ ca

upanenti⁴⁷ maccānā⁴⁸ vasaṁ antakassā⁴⁹ ti. 301.

Taṁha sakkhīti⁵⁰ mūlādhammo, maraṇeni⁵¹ ti dāto⁵² taṁ mōṭṭa⁵³
mōṭṭo ti sammūḥi⁵⁴ maraṇena, jarāya⁵⁵ ti pākāṇā⁵⁶ jarā⁵⁷ eva addhā⁵⁸ yassa

¹ Hī pūṇṇam. ² Hī -anti. ³ C^o saccinā. ⁴ so C^o. Hī tam vaggāro
vadamī. ⁵ C^o addhāhēti, Hī sathenti. ⁶ so C^o. C^o -itthi, Hī pīṇaṇaṁ sū-
Hī pūccanānāṁ vaddā. ⁷ C^o hontīti. ⁸ Hī paṭṭalābhānāmaṇṇo nāma utthi, Hī
paṭṭalābhānāṁ amantāro uttho utthi. ⁹ Hī upadāya. ¹⁰ C^o assanā. ¹¹ Hī
mūccā. ¹² Hī mōṭṭa pa. ¹³ Hī -vā. ¹⁴ Hī add phalānāvanti hoti. ¹⁵ Hī
yūṭṭa. ¹⁶ roṇṇa -taro vāsaṇa. ¹⁷ Hī vassasānā. ¹⁸ Hī upaneti maccā. ¹⁹
Hī addā ca. ²⁰ Hī citta ca. ²¹ Hī -ja.

metti bhavessya yasa¹ sassa maraṇā eva jara eva mūlabbhāvaṃ nābhigaccheyyā²
 'si attha, 'etā³ pāṇāni ū mahāseṭṭhā pabbhā⁴ vāso purito paṭṭhānaṃ udakampi⁵
 nāyāni bhāpetvā paratirasāmiṃ⁶ jāyāni āropetvā vāso⁷ attitena⁸ uppiṇṇaṃ piyama
 kāḍhanā⁹ cīlei¹⁰ ghaṭṭeti attha nā¹¹ paratiraṇaṃ upaṇāsi vāso¹² vyādhī¹³ eva jara eva
 mūlāni antakāsaṃ maraṇaṃ vasaṃ upaṇāsi¹⁴ yasa¹⁵ 'ti.

Evam imesaṃ sattānaṃ jīvitasambhāraṇaṃ parittabhāvaṃ
 dāsaetvā „mahārāja, tumhe tiṭṭhatha, tumhehi saddhīṃ katha-
 yantam eva hi maṃ¹ vyādhijarāmaraṇāni upagacchanti, appa-
 matṭā² boṭhā³ 'ti ovādaṃ datvā rājānaṃ eva pīṭhāṃ eva vanditvā
 attano paricārake gahetvā Bārānaśirajjaṃ pabbhā⁴ „pabbajissā- 10
 mī⁵“ nikkhami. „Pabbajjā vā⁶ esā soḍḍhā bhavissanti“
 Hatthipālakumāreṇa saddhīṃ mahājano nikkhami⁷, yojanikā
 parisa⁸ abasi⁹. So tāya parisaṃ saddhīṃ Gaṅgātīraṃ patvā
 Gaṅgāya udakam olokētvā parikammaṃ¹⁰ katvā jhānaṃ
 nibhattetvā¹¹ cūtesi: „ayam samāgamo mahā bhavissati, 15
 mama tayo kaniṭṭhabhātaro mārāpitaro rājā devīti sabbe
 sapariśā¹² pabbajissanti, Bārānaśi¹³ soḍḍhā¹⁴ bhavissati, yāva
 etesaṃ āgamaṇā¹⁵ idh¹⁶ eva bhavissāmi¹⁷“ so tatth¹⁸ eva ma-
 hājanaṃ ovādaṃ deṇṭi¹⁹ nisīdi. Ponadivase rājā eva purohito
 eva cintayimāṇo: „Hatthipālakumāro tāva r. pabbhā mahājanaṃ 20
 ādāya 'pabbajissāmi²⁰ gahetvā Gaṅgātīre nisīno, Assapālāṃ
 vimaṇṣitvā abhisimāsa²¹“ 'ti te isiveseṇ²² eva tassāpi²³ geḥa-
 dvāraṃ āgamaṇaṃ. So pi to dievā pāsaṇṇamānaṃ upasaṃ-
 kamitvā „cīnaṃ vata²⁴“ 'ti ādā²⁵ vadanto tatth²⁶ eva patipajji.
 Te pi tam tatth²⁷ eva vatvā attano āgatakāraṇaṃ kathayimāṇo. 25
 So „mama bhātike Hatthipālakumāre²⁸ aante kathaṃ“ patha-
 mataraṃ mayham eva setucchattāṃ pāpūnātī²⁹ pucchitvā
 „tāta bhāṇi te 'ma mayham³⁰ rajjhe³¹ attho pabbajissāmi³²
 vatvā nikkhanto³³ 'ti vutte „kahaṃ paṇ³⁴ eso idāni³⁵“ 30

¹ so Bā; Cā nāraṇeṭṭhā. ² Cā -kampi. ³ Cā Bā -mi. ⁴ Cā attitena. ⁵ Bā va-
⁶ Bā -neti. ⁷ Cā mama. ⁸ Bā adda sagatāni. ⁹ Bā -vra. ¹⁰ Bā ābhaṇi.
¹¹ Bā kasiṇapari. ¹² Cā -mā. ¹³ so Cā Bā; Cā abhassapariśā. ¹⁴ Cā -ati-
 samānaṃ, Bā -ti sūti. ¹⁵ Bā adda tēva. ¹⁶ Bā -mi. ¹⁷ Bā dāsaṇṭo. ¹⁸
 Bā tassa. ¹⁹ Cā omi kathaṃ. ²⁰ Cā add va. ²¹ Cā -ti.

„Gaḍḍāṭṭhe nisīno“ ti vutte „tāsa mama bhāṭṭarā chaddhā-
khejēna“ kammāṃb a' atthi, bāḷā hi parittakapaṇṇā kattā staṇṇ
kilesaṃ jahitum na sakkanti, ahaṃ pana jahiṣṣāmi“ raḍḍo
ca piṭṭha¹ ca dhammam desento dṛe gāthā abhāsi:

9. Paṃko ca kāmā palipo² ca kāmā (vel. III ³),
manoharā dattarā maccudheyyā⁴,
etasmim paṃke palipo vyasaṇṇā⁵
hīnattarūpā⁶ na taranti pāraṇi. 302.
10. Ayaṃ pure luddam akāsi kammam,
10 sv-āyaṃ gahito, na hi mōkkh' ite me,
ornudhiyā⁷ naṃ parirakkhiesāmi⁸,
māyaṃ puma luddam akāsi kammam ti. 303.

- Tatha paṃko ti yo keci kuddama palipo ti sukkaṇṇavāṭṭakantaro
suhakkaddano⁹, tatha kāmā kappaparivāṇaṃ paṃko nama addhipana-
11 sari¹⁰ palipo tāmi ti vuttā, dattarā ti dāṇakāraṇā, maccudheyyā¹¹ ti
maccuno adhiṭṭhānaṃ, vuttā hi laggā¹² a' eva vuttaparilābā ca vuttā uttaraṇaṃ
sakkanti. Dukkakkhāṇḍapācārya vuttaparakāraṇā¹³ dukkhā¹⁴ a' eva manoharā
ca pūjyanti, ten' evāha: etasmim paṃke palipo vyasaṇṇā¹⁵ hīnattarūpā¹⁶ na
20 taranti pāraṇi ti, tātha vyasaṇṇā¹⁷ ti sassa, vasaṇṇā¹⁸ ti pī paṭhe, ayaṃ ev'
attho, hīnattarūpā¹⁹ ti hīnattarūpā²⁰, na taranti pāraṇi ti nibbāna-
pāraṇi suttamā (a' sakkanti), ayaṃ ti mahāyā ayaṃ mam' ārabhāva paṃko
astagopetvā²¹ sandhāya vaddhāmi²² mahājanānaṃ vīṇayānaṃ vīṇādhāraṇa²³ ha-
30 lum luddam sīhāṭṭakammam akāsi, sv-āyaṃ gahito ti a' ayaṃ tassa kammānaṃ
vipkko mayaṃ gahito, na hi mōkkh' ite me ti ārabhāva²⁴ a' a' na hi
25 mōkha ite ārabhāvaṇaṃ mama²⁵, ornudhiyā²⁶ naṃ parirakkhiesāmi²⁷
itiṇi tam kiyāvaṇḍā²⁸ pīṭhānaṃ ornudhiyā²⁹ parirakkhiesāmi, kiṇ-
kāraṇā³⁰ māyaṃ puma luddam akāsi kammam, ahaṃ hi ite paṭṭhiya pāpaṇi
abhi³¹ kalyāṇam eva karissāmi.

- „Tittathā timbo, timbohi saddhūṃ kathentam eva vāḍḍhi-
30 jārāmarāṇāni upagacchanti“ ovaditvā yojanakaṃ parientam

¹ B4 adda mama. ² B2 paṇ. ³ C2 -pa. ⁴ C2 -yya. ⁵ B4 vasaṇṇa. ⁶ C2
khaṇṇa. ⁷ C2 khāṇṇa. ⁸ B4 khāṇṇa. ⁹ C2 all three MSS. for -khaṇṇa. ¹⁰ C2 -ra.
11 C2 -ra. ¹² B4 -ra. ¹³ C2 B4 -ra. ¹⁴ all three MSS. vasaṇṇa. ¹⁵ C2 -ra.
16 B4 vasaṇṇa. ¹⁷ B4 vasaṇṇa. ¹⁸ C2 -ra. ¹⁹ C2 -ra. ²⁰ B4 khāṇṇa. ²¹ B4
vaddhā. ²² B2 vaddhā. ²³ C2 -ra. ²⁴ B4 vaddhā. ²⁵ B4 vaddhā. ²⁶ B4
vaddhā. ²⁷ C2 -ra. ²⁸ B4 vaddhā. ²⁹ B4 vaddhā. ³⁰ B4 vaddhā. ³¹ B4
vaddhā.

gahetvā¹ nikkhamitvā Hatthipālakumārassa² eva santikaṃ gato.
So tassa akāse nisiditvā dhanamāṃ desetvā „bhātika, ayam
samāgamo mahā bhavissatī, idhī³ eva tāva homā⁴“ tī āha.
Itaro pi „sādhū⁵“ tī sampatīcehi. Punadivase rājā ca puro-
hito ca ten⁶ ev⁷ upāyena Gopālakumārassa niveśanāṃ gantvā⁸
tenāpi tath⁹ eva paṭimanditā¹⁰ attano āgamanakāraṇaṃ¹¹ ācik-
khīnaṃ. So pi Assapālakumāro viya paṭikkhīpītvā „ahañ
cīrato¹² paṭṭhāya pabbajīnakāmo va vane natthagono viya pab-
bajjasi upadārento vicarāmi, tena me [natthagogaṇṇa padam
viya bhātīnaṃ¹³ gatamaggo dīṭho, ev-āhañ ten¹⁴ eva maggena¹⁵
gamissāmīti¹⁶“ vevā.

11. Gavaṇṇaṃ va nattham paṇiso yathā vane

pariyosati¹⁷ rājā apassamāno

evam nattho Esukārī¹⁸ mam¹⁹ aṭho,

so²⁰ hañ kuthaṃ na gavaseyya rājā tī gātham āha. 304. 12

Tatha Kautalīṇa rājānaṃ āpatti, mamattho ti vane gogo viya
vane pabbajjissākhīno aṭho nattho, so hañ ti so ahañ aṭho pabbajjīnaṃ
maggaṃ dīṭvā nattham pabbajjasi na gavaseyyam, mama bhātīkaṇaṃ
gatamaggaṃ eva gamissāmīti nattho ti.

Arha natth „tāta Gopālaka, akāhañ dvīhatīhaṃ āgamaṃ, so
amhe samassāsetvā pacchā pabbajjissasāeṭi²¹“ vadīmaṃ. So
„mahārāja, aṭṭa kattabbam²² kammaṃ²³ ‘ave karissāmīti’ na
vattabbam, kalyāṇakammaṃ nāma aṭṭa aṭṭi²⁴ eva kārabbam²⁵“ ti
vavā itarāṃ gātham āha:

12. Biyyo ti biyyo tī²⁶ poṇo pare ti [parihāyati],

23

anāgataṃ n²⁷ etam aṭṭhīti²⁸ natvā

uppannachandam [ko] pamudēyya dhāro ti. 304.

Tatha biyya²⁹ ti eva ti aṭho, pare ti pūnēdāsa, bhāṇa vuttam natvā
yo mahārāja aṭṭakammaṃ³⁰ ave ti ave³¹ kattabbam³² pare ti vavā na karoti so tato
parihāyati na tam-kammaṃ³³ kammaṃ sakhoti³⁴ evaṃ Gopālo Bhaddhakaratta. 30

¹ C¹ pariso-, ² B² -itā, C³ -ohitā, ³ C⁴ paṭimandita-, ⁴ C⁵ rito-, ⁵ B⁶ ākīnaṃ.

⁶ C⁷ -ti, B⁸ anāgata-, ⁷ paṇiso nattho-, ⁸ C⁹ -ti, ⁹ C¹⁰ B¹¹ -ita-, ¹⁰ C¹² biyyo biyyo

ti, C¹³ biyyo hi biyyo ti, B¹⁴ biyyo ti biyyo ti, ¹⁴ C¹⁵ biyyo, C¹⁶ biyyo, ¹⁵

B¹⁶ aṭṭakattabbam-kammaṃ, ¹⁶ C¹⁷ omi ave ti, ¹⁷ C¹⁸ kīṭam-kammaṃ.

suttam¹ nāmo kathaṃ, eva-āyaṃ-attho Bhaddhacarassamāsa kathaṃ, nāma-attho yam anigataṃ tam² n³ etam attho hatvā, uppaṇṇakān⁴an u kassacchandam⁵ ka paṇḍito paṇḍitya karoyya

Evam Gopālakumāro dvitī gāthāhi dhammam desettā
 8 „tiṭṭhatha tumhe, tumhehi saddhim kathentam yeva vyādhi-
 jarāmaraṇāni upagacchanti⁶“ yojanikam⁷ pariṇaṃ gabetvā
 nikkhamitvā dvinnam bhātikānam santikam gato. Maṭṭhipālo
 tassāpi ākāse nisīditvā⁸ dhammam desesi. Punnadivase rāja ca
 purohito ca ten⁹ ev¹⁰ upāyena Ajapālakumārassa nivesanāni ganitvā
 10 tenāpi tath¹¹ eva paṭinanditā¹² attano āgamanakāraṇam ācikkhi-
 tvā „chuttam¹³“ usāpessāmā¹⁴ ti¹⁵ vadimān. Kumāro āha: „may-
 ham bhātika kuhin¹⁶“ ti. „Te ‘amhākam rajjen’ attho n¹⁷
 attatti¹⁸“ setacchattam pabhāya tiyojanam¹⁹ pariṇaṃ gabetvā
 nikkhamitvā Gaṅgātīre nisinnā²⁰ ti. „Nāham²¹“ mama bhātiketi
 12 chaḍḍitakheḷam sisonādāya vicarissāmi, aham pi pabbajjissā-
 miti²². „Tāta, tvaṃ iāva daharo amhākam hatthahhāro.
 vayappattakāle pabbajjissasī²³“ ti. Atha nam kumāro „kim
 tumhe kathetha, nānu ime satta daharakāle pi mahallakakāle pi
 maranti yeva, ayaṃ daharakāle marissati ayaṃ mahallakakāle
 20 ti, kassa²⁴ hatthe vā pādo vā nimittam n²⁵ attiti²⁶, aham mama
 maranākālam na jānāmi, tasamā idān²⁷ eva pabbajjissāmiti²⁸“ vatvā
 dve gāthā abhāsi:

13. Paasāmi vo ‘ham daharim’²⁹ kumārīm (III.³⁰³)
 mattōpamam ketakapuppahanettam,
 22 abhutva³¹ bhōge paṭhamo yayasmim
 ādāya maccu vajate kumārīm. 306.
 14. Yevā sujāto sunukho sudassano
 sāmo kusumbhaparikkamassu, —
 hītvāna kāme paṭigaccha geham,
 20 anujāna maṃ, pabbajjissāmi devā ‘ti. 307.

¹ Majjhima Nik. III, 4. ² Bā omitta tam. ³ Bā uppaṇṇakān. ⁴ Bā -ṇṇa. ⁵ Bā omitta a. n. ⁶ Bā -vati. ⁷ Bā adda te. ⁸ Cā -vati. ⁹ Bā kuhi ganitvā (III).
¹⁰ Bā -vati. ¹¹ Bā tenāpi tath nāmo in the place of attam. ¹² Cā -vati.
¹³ Bā -vati. ¹⁴ Cā -ti. ¹⁵ Cā -ram, Bā -ti. ¹⁶ Bā -vati. Cā abhutta.

[illegible]

Evahi ca pama vatvā „tithatha tumhe, mañ tumhehi
saddhīm kathamam eva vyādhijarāmaraṇāni upagacchanāti“
ta ubho pi vanditvā yojanikam parisam gahetvā nikkhamitvā
Gāḍgāstram eva agamāsi. Hatthipālo pi tassāpi¹² ākāse nist-
dhitvā dhammam desetvā¹³ „amāgamo mañā bhavissāti“
tath¹⁴ eva nistāh. Punadivase parohito pallāṅkamajjhagato¹⁵
nistāhitvā cātesī: „mama puttā pabbajitā, idāñ¹⁶ ahañ ekako
va manussakhañko“ jāto ‘mhi, aham pi pabbajissāmi“
brāhmaṇitvā saddhīm mantento

12. Sakāṭhi rukko labhaie samaññani.

palineakkhach para khanneth " she

politiikanjuttomaa samaa" olin hovi

Vasotthi bhikkhūcarivāya kato ti gātham āha. 308

Tattva labhate samasāhan H rūkṣaḥ śi vohiraṁ labhāt, Vāsethān
brāhmaṇān āpāt, bhikkhūvāriyāya 'śi mayham pū pabbajjāya kām, pūṇa-
nān santīham eva samasāhāt.

So etam vatyā brāhmaṇe pakkoṣṭhesi. Saṭṭhībrāhmaṇa-
sahassāni saṇipatiṃsu. Atha ne¹⁹ āha: „tumhe kim karissathā”

¹ *ba* Bā; ² *Ch* *carā*; ³ *Ch* *bhāṣābhāṣāṇā*; ⁴ *B* *hāṣāṣāṣā*(-); ⁵ *B* -ti; ⁶ *B* -māṣāṣā; ⁷ *C* *B* -ta; ⁸ *B* *arā*; ⁹ *C* -ra; *B* -ra; ¹⁰ *B* -sāṣāṣāṣā; ¹¹ *B* *ummadāṣāṣā*; ¹² *B* *dummadāṣāṣā*; ¹³ *Ch* -māṣā; ¹⁴ *B* *taṣā* pl; ¹⁵ *B* -sāṣā; ¹⁶ *B* -kavāṣāṣāṣā; ¹⁷ *B* -mā; ¹⁸ *B* -mā; ¹⁹ *B* -mā; ²⁰ *B* *māṣā*.

'ti. „Tumhe pana' ācariyā" 'ti. „Ahaṃ mama puttassa
santike pabbajissāmi". „Na tumhākaṃ eva nirāyo unho,
mayam pi pabbajissāma" 'ti. Aśtikoṭṭidhanam brāhmaṇiṃyā
niyyādetvā yojanikaṃ brāhmaṇaparisaṃ gahetvā¹ nikkhamitvā
8 puttānaṃ santikam eva gato². Hatthipālo tāya pi parisāya
ākāse thatvā³ dhammaṃ desesi. Ponadivase brāhmaṇo cintesi:
„mama cattāro puttā setaccattānaṃ pahāya 'pabbajissāma' 'ti
gata, brāhmaṇo pi purohitatthānena saddhiṃ aśtikoṭṭidhanam
chaḍḍetvā puttānaṃ nēva santikam gato, ahaṃ idha kiṃ
10 karissāmi, puttassa⁴ gatamaggen' eva gamissāmi" sā aṭṭam
udāharapaṃ āharanti udāgātham āha:

16. Aghasmi koṇḍā va yathā himaṇḍaye
tantāni⁵ jālāni padāliya⁶ hameṣā
gacchanti puttā ca pati ca mayham,
13 sāham katham nānavaṇṇe pajānaṃ ti. 309.

Tatha aghasmi koṇḍā va yathā ti yathā eva ākāse koṇḍā sekunā
asajjamāno gacchanti, himaṇḍaye ti vasaṇ⁷ acayena, tantāni⁸ jālāni
padāliya⁹ hameṣā ti ethe kīṇa dhammavutthiṇa¹⁰ vasaṇṇahameṣā vasaṇṇa-
pahonakam vāliṃ Kāśyapagubhājan nikkhijitvā himaṇḍā¹¹ āhayaṃ bho
10 aṭṭikkhamitvā cātummāsaṃ satth' eva vasaṇti, - aṭṭa vasaṇaṃ Unasāṇḍhi¹² ākama
mekhāṇḍo gubhāvāto jālam bandhati, tan¹³ katham dīvinaṃ tarunahamaṇḍam
si dīvinaṃ¹⁴ vattaṇḍo danti, te thūmaṇḍapaṇṇatāya¹⁵ āmā jālāni thūndhā
puraṇe gacchanti, sukā teṇaṃ gatamaggena gacchanti, sā tam aṭṭam pakāṇenti
evam āha, idam vuttam bho: yathā eva ākāse koṇḍāsekunā asajjamāno gac-
15 chantī tathā himaṇḍaye vasaṇṇāṭṭikkamaṃ āya tarunahamaṇḍaṃ tantāni¹⁶ jālāni
padāletvā gacchantī, aṭṭa vasaṇaṃ gatamaggena itare katham, idāni paṇe manāpī
puttā tarunahamaṇḍaṃ jālam viya hamaṇḍajāni¹⁷ cātumitvā gata, mayāpi vasaṇaṃ gata-
maggena gacchanti ti bhūmi adhippayena gacchanti puttā ca pati ca mayham,
18 sāham¹⁸ katham nānavaṇṇe pajānaṃ ti āha

20 Iti sā „katham ahaṃ evam pajānanti ca pabbajissāmi"
anantithānam katvā brāhmaṇiyo pakkosāpetvā āha¹⁹: „tumhehi

¹ Bā adda kīṇa. ² Bā adda ya. ³ Bā adda va. ⁴ C⁴ āpavetvā. ⁵ Bā purāṇam
va. ⁶ Bā kantiṇi. ⁷ Bā -jeyya. ⁸ Bā dhana-. ⁹ Bā vasaṇa. ¹⁰ Bā vasaṇa. ¹¹ Bā vasaṇa. ¹² Bā vasaṇa. ¹³ Bā vasaṇa. ¹⁴ Bā vasaṇa. ¹⁵ Bā vasaṇa. ¹⁶ Bā vasaṇa. ¹⁷ Bā vasaṇa. ¹⁸ Bā vasaṇa. ¹⁹ Bā vasaṇa.

kim karissathā¹ 'ti'. „Tunho pana' ayyo² ti. „Abhā³
pabbajissāmīti⁴. „Mayam pi pabbajissāmā⁵ 'ti. Sā tam
vihhavaṃ chaḍḍetvā yojanikam⁶ parisam⁷ gahetvā puttānam
santikam eva gatā⁸ ti. Hatthipālo pi⁹ tāya pi parisāya ākāse
niṣṭhityā dhammam¹⁰ devesi. Punnadivase rājā „kuhiṃ purohito¹¹
ti pucchī. „Deva purohito brāhmaṇo c' assa¹² sabbam¹³ dhanam
chaḍḍetvā dvitīyojanikam¹⁴ parisam¹⁵ gahetvā puttānam¹⁶ santikam
eva¹⁷ gatā¹⁸ ti. Rājā „assāmikadhanam¹⁹ umbākam²⁰ pāpuṇātīti²¹
tassa gehato dhanam²² āharāpesi. Ath' assa aggamahesi²³
„rājā²⁴ kim karotīti²⁵ pucchitvā „purohitassa gehato dhanam²⁶
āharāpetīti²⁷ rutte „purohito kuhiṃ²⁸ ti vatvā „sapaṇḍapatiko
pabbajjattāya²⁹ nikkhanto³⁰ ti sutvā „ayam rājā brāhmaṇena
ca brāhmaṇiyā ca catthi³¹ puttehi³² ca³³ jālitaṃ ukkāraṃ³⁴ chaḍḍi-
tam³⁵ khelam³⁶ mohana³⁷ mājho³⁸ attano³⁹ gharam⁴⁰ āharāpesi⁴¹. „pa-
māya⁴² unho bodhesāramīti⁴³ sūnato⁴⁴ mame⁴⁵ āharāpetvā⁴⁶ rājā-
gane⁴⁷ rāsim⁴⁸ kārāpetvā⁴⁹ „ujumaggam⁵⁰ viśajjettvā⁵¹ jālam⁵² pa-
rikkhipāpesi. Giṇṇhā⁵³ dūrato⁵⁴ va⁵⁵ diavā⁵⁶ tass' attihāya⁵⁷ oṭarimsu,
tattha⁵⁸ sappanṇā⁵⁹ jālam⁶⁰ pasāritam⁶¹ ṇatvā⁶² atibhārikā⁶³ hutvā
„ujukam⁶⁴ oppatitum⁶⁵ na⁶⁶ sukkhissāmā⁶⁷ 'ti⁶⁸ attanā⁶⁹ khādītamamsam⁷⁰
chaḍḍetvā⁷¹ jālam⁷² anallhiyitvā⁷³ ujukam⁷⁴ eva⁷⁵ oppatitvā⁷⁶ gamimsu,⁷⁷
anūhabālā⁷⁸ panna⁷⁹ teli⁸⁰ chaḍḍitavamitā⁸¹ khādītā⁸² bhāriyā⁸³ hutvā
ujukam⁸⁴ oppatitum⁸⁵ asakkontā⁸⁶ gantvā⁸⁷ jāle⁸⁸ hajjhimsu. Ath'
ekam⁸⁹ giṇṇham⁹⁰ ānetvā⁹¹ deviyā⁹² dassayimsu, sā tam⁹³ ādāya⁹⁴ raṇṇo
santikam⁹⁵ gantvā⁹⁶ „ohi⁹⁷ tāva mahārāja, rājāṅgane⁹⁸ ekam⁹⁹ kiriyaṃ
paṇissāmā¹⁰⁰ 'ti¹⁰¹ sīhapañjaram¹⁰² vivaritvā¹⁰³ „ime¹⁰⁴ giṇṇhe¹⁰⁵ olokehi¹⁰⁶
mahārāja¹⁰⁷ 'ti¹⁰⁸ vatvā¹⁰⁹ dve¹¹⁰ gāthā¹¹¹ abhāsī:

11. Ete bhutvā¹¹² vamtā¹¹³ ca¹¹⁴ pakkamaṇi¹¹⁵ vihaṅgamā¹¹⁶

ye ca bhutvā¹¹⁷ na¹¹⁸ vamiṃsu¹¹⁹ te me¹²⁰ hatthattham¹²¹ āgatā. 310.

¹ B² -tha, omittung ti. ² B² adda kim. ³ C² -a. ⁴ C² adda pana. ⁵ B²
omittu pi. ⁶ B² ca. ⁷ C² yaṇ-, B² tiyaṇ-. ⁸ B² -ka, omittung eva. ⁹ all
ikroo MSS. -xi. ¹⁰ B² adda tala, C² ti. ¹¹ B² karissatthi. ¹² C² pabbajā-
¹³ C² omittu ca. ¹⁴ C² -ra. ¹⁵ C² B² -ta. ¹⁶ C² B² -ti. ¹⁷ B² chaḍḍi-
passāmā ti. ¹⁸ B² kārāpetvā ¹⁹ B² ugam-. ²⁰ C² -a. ²¹ B² adda vamtā-
²² B² etam. ²³ B² do.

15. Avamī brāhmaṇo kāmo, ta' tvaṃ paścāvamissaasi¹,
vantiḍa puriṣo rāja na so hoti paśāṃsiyo² ti. 311.

Tatha bhutā vantiḍā tā 'ti' mahānā bhūtiḥ saṃjñā va. paścā-
vamissaasi¹ paṭiparibhujissasi. vantiḍo ti parasa vantiḥḍāko, pa-
śāṃsiyo ti so tathāvatko bālo Buddhānti paṇḍitā paśāṃsiyāto na hoti.

Tam sutvā rājā vipparisārī ahoṣi, tayo bhavā ādittā viya
upaṭṭhabhissa, so „ajj" eva r. paḥāya mama pabbajitūṃ vutta-
nti³ uppannasadivego deviyā thutim karonto gātham āha:

16. Pañhe va' jesaṃ palipe vyaṇṇam⁴
baḷi yathā dūbhalaṃ uddhareyya
evam pi maṃ tvaṃ udatāri⁵ bhoṭi
Pañcālī gāthāki sobhāsītāhiti. 312.

Tatha vyaṇṇam⁴ ti nīluggam, vyaṇṇam ti pi paṭho. uddhareyya
'ti' āsena vā bhoṭheṃ vā gahetvā uddhāpētā thāto (hayeṃya, udatāriti⁵
16 kāmepakkato nīharati⁶, udatāriti⁷ pi paṭho, apam ev' attho. uddhātāriti pi
paṭho, uddhāteti⁸ attho, Pañcālīn Pañcārajanāhite.

Evaṃ ca paṇa vadvā tam khaṇaṃ heva pabbajitukāmo
hutvā amacce pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṃ karissathā" 'ti.
„Tumhe paṇa" devā⁹ 'ti. „Ahaṃ Hatthipālāssa saṇṭike
16 pabbajissāmūti¹⁰. „Mayaṃ pi pabbajissāma devā¹¹ 'ti. Rājā
dvādasayojanike Bārāṇasīnagare r. chadḍetvā „atthikā seta-
chattam ussāpentū" 'ti amaccapariveto tiyojanarū¹² parisaṃ
gahetvā kumārassa¹³ eva saṇṭikam¹⁴ gato. Hatthipālo tassāpi¹⁵
parisāya ākāse nisīnno dhammaṃ desesi.

25. 5. rañño pabbajitubbhāvaṃ pakārento
16. Idam vadvā mahārājā Esukārī dhammāpi
rañṇhaṃ hītvāna pabbajī sāgo chadvā va¹⁶ bandhanan ti 313.
gātham āha.

¹ Bā ev. ² C² B² paṇḍitā. ³ C² āho. ⁴ B² va. ⁵ C² vyaṇṇam, B²
vyaṇṇam. ⁶ B² uddhātāriti. ⁷ B² uddhātāriti. ⁸ B² uddhātāriti. ⁹ so all
tho. MS. for -vati. ¹⁰ B² uddhātāriti. ¹¹ C² uddhātāriti. B² uddhātāriti
¹² B² ākāse. ¹³ B² -va. ¹⁴ B² -ka. ¹⁵ B² kassa pi. ¹⁶ C² -vāna.

Panadivāsa nagara ohinajano sannipatitvā rājadrārah
gaetvā deviyā ārocetvā nivesanaṃ parisitvā devīm vanditvā
ekamantaṃ tthito

11. Rājā ca' pabbajjam arocayittha'
rattham pahāya naraviriyaṣeṭṭho,
tuyam pi' no' hosi' yath' eva rājā,
anubhūti gatiṃ anussāsa rājjan ti gātham āha. 314.

Tattha 4001142 'ti anubhūti gatiṃ' horā dhammā r. karehi

Sā mahājānassa katham satvā sesagāthā abhāsī:

12. Rājā ca pabbajjam arocayittha'
rattham pahāya naraviriyaṣeṭṭho,
aham pi' ekā carissāmi loke
hivāna kāmāni manoramāni. 315.

13. Rājā ca' pabbajjam arocayittha'
rattham pahāya naraviriyaṣeṭṭho,
aham pi' ekā carissāmi loke
hivāna kāmāni yathodhikāni. 316.

14. Accenti' kālā tarayanti'' rattiyo, leḥa Saṃyutta Nikāya (p. 1)
vayogunā anupubbaṃ jahanti,
aham pi' ekā carissāmi loke
hivāna kāmāni manoramāni. 317.

15. Accenti'' kālā tarayanti''' rattiyo,
vayogunā anupubbaṃ jahanti,
aham pi' ekā carissāmi loke
hivāna kāmāni yathodhikāni''. 318.

16. Accenti'' kālā tarayanti'' rattiyo
vayogunā anupubbaṃ jahanti,
aham pi' ekā carissāmi loke
stibbhūtā sabbam aticca saṅgan ti. 319.

1. Rājā ca. 2. Rājā ca. 3. Rājā ca. 4. Rājā ca. 5. Rājā ca. 6. Rājā ca.
7. Rājā ca. 8. Rājā ca. 9. Rājā ca. 10. Rājā ca. 11. Rājā ca.
12. Rājā ca. 13. Rājā ca. 14. Rājā ca. 15. Rājā ca. 16. Rājā ca.

adāsi. Ath' eko rājā „Bārāṇasīyaṃ kira rājā o' atthitī"¹
 āguntvā alāṅkatapatiyattanagarasū² olaketvā rājanivesanānib
 āryyaṃ tattha tattha ratanarāsīm diṣṭvā „evārūpaṃ nagaraṃ
 pabāya pabbajjakālato paṭṭhāya pabbajjā nān' esā olārā bha-
 2 viśaati"³ surāsāṇḍeṇa maggaṃ pucchitvā Hatthipālassa santi-
 kam pāyāsi. Hatthipālo tassa vanantam' āgarabhāvaṃ ūtvā
 paṭimaggam gantvā ākāso nainno parisāya dhammaṃ desetvā
 assamapadam netvā sabbaṃ parisam pabbājesi. Eten' upā-
 yena aññe pi cha rājāno pabbajjīna. Satta rājāno bhoga⁴
 10 chaḍḍajimsu⁵. Chatthāsayaohaniko assamo nirutaro⁶ paripūri.
 Yo kāmavittakkādīna aññataro vitakketi mahāpuriso tassa
 dhammaṃ desetvā Brahmavihārabbhāvanam eva ca⁷ kaṣṭha-
 bhātanaṃ ca ācikkhati, ne⁸ yebhuyyena jhānābhinnāna⁹ nib-
 battetvā taso kottbhāsesu dvo kottbhāso Brahmaloce nibbattiṃsu,
 15 tatiyakottbhāsaṃ tiddhā katvā eko kottbhāso Brahmaloce nibbatti,
 eko chaso kūmasaggeso, eko idhuṃ pāricariyaṃ¹⁰ katvā
 manussaloke, tīṇa ānusalasampattisa nibbattiṃsu. Evaṃ Hat-
 thipālassa sāsanam apagatanirayatiracchānayanipettivāyāsara-
 kāyaṃ¹¹ ahuṃsi.

16 Imānaṃ Tanlapunnidīpa paṭhavieālaka - Dhammagatattthero
 Kajakandhakāravāsi - Phussadevatthero¹² Upazimmaḍḍakamulayavāsi-
 Mahāsaṃgharakkhitattthero¹³ Mallamahādevattthero¹⁴ Bhagginivāsi-Mahā-
 devattthero¹⁵ Vāmanupabbhāravāsi-Mahāsivattthero¹⁶ Kājavallimaggajapa-
 vāsi-Mahānāguttthero Kūḍālasamāgamo Māgupakkhasamāgamo Cūla-
 23 samāsamāgamo Ayogharupanditasamāgamo Hatthipālasamāgamo ca
 sabhapacchā nikkhantapurisā¹⁷ ahesuṃ, tenāha Bhagavā:

Abhittaretha kalyāṇe ti (Dhp, v, 118.)

kalyāṇaṃ h¹⁸ tātātaturitēn' eva kātābhinā.

¹ B¹ - jattam. ² B² remantaram. ³ C³ sararājabhogga. ⁴ B⁴ chaḍḍeti. ⁵ B⁵ - et. ⁶ B⁶ - nam eva. ⁷ B⁷ - amāsa. ⁸ B⁸ - ā. ⁹ B⁹ - parikkā. ¹⁰ C¹⁰ - nirayam. ¹¹ C¹¹ - mīṣam -- viṣayam. ¹² B¹² - tammāreya -- ponnipamperi. ¹³ B¹³ - kassandarakāro. ¹⁴ B¹⁴ - parimāḍḍakamulavāsi. ¹⁵ B¹⁵ - mālayamāha. ¹⁶ B¹⁶ - tagg-divāsi. ¹⁷ B¹⁷ - pīṇanta. ¹⁸ B¹⁸ - parikkā. ¹⁹ B¹⁹ - tattha kalyāṇaṃ, antītiyā h.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammam¹ nikkhanto yevā“ ti vatrā J. s. „Tadā Esukārī rājā Buddhodana-mahārājā ahośi. devī Mahāmāyā, purohito Kessapo, brāhmaṇi Bhaddakāpilāni, Ajapālo Anuruddho, Gojālo Moggallāno, Assapālo Sāriputto, samapariṇā Boddhapatiṇā, Hatthipālo aham eva“ ti. 2 Hatthipālajātakaṃ.

14. Ayogharajātaka.

Yamkarattim paṭhamam u. Idam S. J. v. mahā-nekkhammam¹ eva ā. k. Tadā pi hi vo „am bhikkhave idha“ eva pubbe pi T. mahānekkhammam nikkhanto yevā“ ti vatrā u. ā. 10

A. B. Br. r. k. Brahmudattassa raṇṇo aggamahesi gahittham paṭilabbhūvā laddhagabbhaparihāra patinatsagabbhā pac-cāsamannantare² puttam vijāyi. Tassa³ purimattabhāve ekā sapatti⁴ „tava jātam pajam khādītam labhissāmiti“ patthamaṃ thapeṇi. Sā kira sayam vāmjhā hutvā puttamaṇukodhena⁵ 11 tam patthamaṃ katvā yakkhayoniyam nibbatti. Itarā raṇṇo aggamahesi hutvā imam puttam vijāyi. Sā yakkhini tadā ekasam labhivā deviyā pāsantiyā⁶ va bhikkhaccharūpā⁷ hutvā āgantvā tam dārakam gahetvā paṭāyi. Devī „yakkhini mo⁸ puttam gahetvā paṭāyatī“ mahāsaddena viravi. Itarāpi dāra- 20 kam mīlakakandaṃ⁹ viya marmurāyanti¹⁰ khādītā devim¹¹ hatthavikārādhi rosetvā¹² tajeṭvā¹³ paṭkāmi. Rājā¹⁴ autvā „kim sakkā yakkhiniyā kātu“ ti tuṇhi ahośi, puna deviyā vijāyanaṅkālo gahittham ārakkhama akāsi. Devī puna puttam vijāyi. Yakkhini¹⁵ āgantvā tam pi khādītā gata. Tatiyavare 30 tassa kecchiyaṃ M. paṭisandhiṃ gahit. Rājā mahājanam sannipātāpetvā¹⁶ „deviyā jātam jātam pajam ekā yakkhini

¹ Bd -nēkkhammam. 14. Cr. Cariyā-P. p. 94. ² Bd -nēkkhammam. ³ Bd -samannantare. ⁴ Bd -sapa. ⁵ C¹ -lū, C² -t, Bd -sajjakkā. ⁶ Bd -pata-
bheṇi. ⁷ Bd -ya. ⁸ C¹ -ya. ⁹ C¹ -lū, C² -t, Bd -sajjakkā. ¹⁰ Bd -pata-
bheṇi. ¹¹ Bd -sapa. ¹² C¹ -lū, C² -t, Bd -sajjakkā. ¹³ Bd -pata-
bheṇi. ¹⁴ Bd -sapa. ¹⁵ Bd -sajjakkā. ¹⁶ Bd -sajjakkā.

- khādanti, kin nu kattabban¹ ti pucchi. Ath² eko „yakkhā
nāma tālapannaassa bhāyanti, deviyā hatthapādeso tālapannaṃ
bandhituṃ vaṭṭatī“ āha, aparo „ayogharassa“ bhāyanti,
ayogharāṃ kātuṃ vaṭṭatī“ āha. Rājā „sādhū“ ti attano
8 vijñe kammāre sannipātetvā „ayogharāṃ karothā“ ti āpā-
petvā āyuttake³ adāsi. Autonagare yeva ramanīyo bhūmi-
bhāge gehaṃ paṭṭhapesuṃ, thamūbe ādim⁴ katvā sabbe⁵ ge-
hasambhārā ayomayā va ahesuṃ, navahi māsehi ayomayutṭi
mahantaṃ caturassasālaṃ⁶ nīṭṭhānam agamāsi, tam uccam
10 paṭṭalītapadīpam eva hotī. Rājā deviyā gabbhapaṇipākam
dātvā ayogharāṃ alamkārapetvā tam ādāya ayogharāṃ pāviai.
Sā tattha dhañṇapussāsakkhamaṃ⁷ puttāṃ vijāyi, Ayoghara-
kumāro t⁸ ev⁹ assa¹⁰ nāmaṃ karīmaṃ. Tam dhātīnaṃ dātvā
mahantaṃ ārakkaṃ saṃvidahitvā¹¹ rājā devīṃ ādāya nagaraṃ
15 padakkhīnaṃ katvā alamkārapāsādatalam eva abhīruhi.
Yakkhi¹² pi udakavāraṃ gantvā Vesavruṇassa udakam¹³ ha-
raṇaṃ¹⁴ jīvitaṃ kkhayaṃ patṭā. M. ayoghare yeva vadḍhitvā
viññātāṃ patto tatthi¹⁵ eva sabbasippāni uggaṇhi. Rājā „ko me
puttassa vaṇapadeso“¹⁶ ti amacce pucchitvā „soḷasaṇṇa-
20 deva sūre“¹⁷ thāmasampacco yakkhasahassam pi paṭibāhituṃ
samattho¹⁸ ti sutvā „r. uṇṇa dāsānīhi“ sakalanagaraṃ alam-
kārapetvā „ayogharato tam nīharitvā ānetthā“ ti āha. Amaccā
„sādhū deva“ ti dvādasayojanikam¹⁹ Bārāṇasīṃ alamkārapetvā
sabbālamkāravibhūsitāṃ maṅgalavāraṇaṃ ādāya tattha gantvā
25 kumāraṃ alamkāritvā hatthikkhandhe nisīdāpetvā „deva kula-
santakaṃ alamkātanagaraṃ padakkhīnaṃ katvā pitaraṃ Kā-
sīrājānaṃ vundatha, ajj²⁰ eva setacechattāṃ labhīsaṇthā“ ti
āhaṇaṃ. M. nagaraṃ padakkhīnaṃ karonto āraṃsarāmaṇeṇṇakath
vaṇnapokkharanībhūnīrāmaṇeṇṇakath pāsādarāmaṇeṇṇakath

¹ It alibbe yakkhuṃ nāma ayogharāṃ. ² C¹ ay- ³ B¹ adikam. ⁴ B² -a.

⁵ C¹ caturassasālam. B¹ caturā- ⁶ C¹ -ha, B¹ -vaṇṇasampantāṃ. ⁷ B¹ veyyasaṇṇa.

⁸ It -dāhi. ⁹ It yakkhiṇi. ¹⁰ C¹ -ā. ¹¹ B¹ -arhanti. ¹² B¹ vaṇṇapattā-
padīpam. ¹³ C¹ B¹ -uṇṇa. ¹⁴ B¹ -cīyā.

diavā cintesi: „mama pitā maṃ ettakam kalam bandhanāgāre-
vasāpesi, evaṃupamā alamkatannagaram dātthum na adāsi¹, ko
na kho mayham doso“ ti amace² pucehi. „Deva, n' atthi
tumbhākam doso, tumbhākam pana dve bhātike ekā yakkhīni
khādī, tena vo pitā ayoghare vasāpesi, ayogharena tumbhākam a
jivītam laddham“ ti. So tesam vacanāni anuvā cintesi: „aham
dusamāse Lohakumbhiniraye viya³ Gāthāniraye viya ca mān-
kucchimhi vasitvā mātukucchito⁴ nikkhantakālato patthāya
sojasa vassāni etasmim⁵ bandhanāgāre vassim, bhi oloketum
pi na labbhim⁶, yakkhīniyā hatthato mutto pi puṇnam n' eva so
ajaro na amaro, kim me rajjena, rajje ttitakālato patthāya
dunnikkhamanā⁷ hoti, aji⁸ eva mama pitaram pabbajjam
annānāpetvā Himavantaṃ parisiṭṭvā pabbajissāmi⁹“ so na-
garam padakkhinam katvā rājakulam parisiṭṭvā rājānam van-
ditvā atthāsi. Rājā tassa asirasebham oloketvā balavasine-
hena amace olokesi. Te „kim karoma devā“ ti vadimsu.
„Puttam me rataṇṇāsinihi thapetvā tthi sammaheli abhiñ-
civā kaṇṇanamālā¹⁰ setacechattam¹¹ uasāpethā“ ti. M. pitaram
vanditvā „na mayham rajjen¹² attho, aham pabbajissāmi, pab-
bajjam me annānāthā“ ti āha. „Tāta rajjam patikkhipitvā so
kimbhāraṇā pabbajissati“¹³. „Deva aham mātukucchimhi dasa-
māse Gāthāniraye viya vasitvā kucchito nikkhanto yakkha-
bhayena¹⁴ sojasa vassāni bandhanāgāre vassanto bhi oloketum
pi na labbhim, Ussādaniraye khitto viya abhesim, yakkhīnito¹⁵
mutto mhitī pi ajarāmaro“ na hanti, mace nām¹⁶ eva ca¹⁷
sakkā kenel jivitum¹⁸, bhava ukkathito¹⁹ etim, yāva me vyā-
dhijarāmaragāṇi nāgacchanti tāvad eva pabbajitvā dhammāni
carissāmi, alam me rajjena, annāna maṃ devā“ ti vatvā
petu dhammam desento āha:

¹ Bē nādāsi. ² Bē add. va. ³ Cē ita-. ⁴ Bē add. ussadaniraye attho aya
shod. ⁵ Bē -mam. ⁶ Bē -adāsi. ⁷ Bē -jissāmi. ⁸ Bē yakkhanti. ⁹ Bē
-nīhatthato. ¹⁰ Bē ajaro amaro. ¹¹ Bē m. Cē nāme na. ¹² Bē add. va-
cetum. ¹³ Bē ukkakkhito.

1. Yam ekaratitā pathamam gabbha vakati mānava¹
abbb' uṭṭhito va sayati sa gaccham na nivattati. 320.
2. Na yujjhamānā na balena vassitā
ourā na jīranti² na cāpi miyare,
sabbam hi tam jāṭṭjarāy³ upadduram,
tam me mati boti; carāmi dhammam. 321.
3. Caturaṅginīṃ soḍaṃ subhimsarūpaṃ
janyanti ratṭhādhipati pasayha,
na macceṃso jeyitam⁴ nssahaoti,
tam me etc. 322.
4. Hatthhi assehi rathehi pattinī
parivāritā mucare ekacceyyā⁵,
na macceṃso mucceṃso⁶ usahanti, etc. 323.
5. Hatthhi assehi rathehi pattinī
sūrā⁷ pabbhaṇjanti⁸ padhamsayanti,
na macceṃso libhaṇjitum⁹ usahanti, etc. 324.
6. Mattā gajā bhinnagaṇā pabbhinnā
nagarāni maddanti janam haṇanti,
na macceṃso madditum usahanti, etc. 325.
7. Issaṇaṃ katahatthhāpi dhitā
dūrepātī¹⁰ akkhanavedhino pi
na macceṃso vijjhitum usahanti, etc. 326.
8. Sarāṇi khīyanti sasakāṇaṇā,
sabbam hi tam khīyati dīgham antaram,
sabbam hi tam bhaṇjare kālapariyāyam¹¹, etc. 327.
9. Sabbesam evam hi varāṇarīnam¹²
calācalaṃ pāṇabhūṃ¹³ dha jīvitaṃ¹⁴
jaṭe va dhittassa demo va kīlajo, etc. 328.

¹ C² B² -ya. ² C² B² ji. ³ B² -tam. ⁴ C² -vaya. ⁵ B² mhet. ⁶ vi
thres-M²B. sa. ⁷ C² pabbhaṇjanti, B² pabbhaṇjanti? ⁸ C² mubhaṇjitum, B²
mubhijum. ⁹ B² dūrepātī, B² dūrepātī. C² pure pātī. ¹⁰ C² kīlajō. ¹¹
¹¹ C² varāṇarī, C² varāṇarī, B² varāṇarī. ¹² C² pāṇabhūṃ dha-
pītham. C² pāṇabhūṃ dha-pītham, B² pāṇabhūṃ.

10. Dmapphalāneva¹ potanti mānavā
 daharā ca vuddhā ca sarīrabhantā
 nariyo² narā majjhimanaporisā ca, etc. 320.
11. Nāyadā vāyo tārakarājasannibho,
 yad albhutitām³ gatam eva dāmi tam⁴,
 jinnassa⁵ hi n' atthi rati kuto sukham, etc. 330.
12. Yakkhā piṣācā athavāpi petā
 kupitāpi te assasanti manussa,
 na maccuno assasit⁶ ussahanti⁷, etc. 331.
13. Yakkhe piṣāce athavāpi pete
 kupite pi te nijjhapanam karonti,
 na maccuno nijjhapanam karonti, etc. 332.
14. Aparādhake dūsake heṭhake ca
 rājāno daḍḍenti viditva⁸ dussam,
 na maccuno ḍaḍḍayit⁹ ussahanti¹⁰, etc. 333.
15. Aparādhakā dūsakā heṭhakā ca
 labhanti te rājino¹¹ nijjhāpetum,
 na maccuno nijjhapanam karonti, etc. 334.
16. Na khattiyo ti na pi brāhmaṇo ti¹²,
 na siddhakā balavā tejarāpi, —
 na maccurājassa apekha-m-atthi¹³, etc. 335.
17. Sihā ca vyagghā ca atho pi dīpiyo
 passayha khādanti vipphandamānam,
 na maccuno khādito¹⁴ ussahanti, etc. 336.
18. Māyākārā¹⁵ raḍḍamajjhe karontā¹⁶
 mohenti¹⁷ cakkhūni janassa tāyade,
 na maccuno mohayit¹⁸ ussahanti¹⁹, etc. 337.

¹ so all three MSS. for -niva? ² Bā nā. ³ C² albhutitām, Bā yalbhutitām.
⁴ or dāmitam? C² dāmitam, Bā passamevassati. ⁵ C² Bā jinnassa, C² chinnassa.
⁶ Bā -attham ussahanti. ⁷ Bā siddhāna. ⁸ Bā -tum maccu. ⁹ Bā rājino, C²
 rājito? ¹⁰ Bā pi na va br. pi. ¹¹ C² apekhamattā, Bā apekhamattā. C²
 apekhamattā corr. to -matthi? ¹² all three MSS. -tum. ¹³ C² -tam. ¹⁴
 C² -to. ¹⁵ C² Bā mohanti. ¹⁶ C² mohito.

9. Āśvina kupitā oggatojā
 ḍasanti¹ mārenti pi te maccesse,
 na maccesso ḍasitum² ussahanti, etc. 338.
10. Āśvina kupitā yañ ḍasanti
 tikicchakā tussam visam hananti,
 na maccesso dutthaviṣaṃ hananti, etc. 339.
11. Dhammantarī Vetaraṇī ca Bhojo
 viṣāni hantvāna bhujasāgamānaṃ
 sūyanti te kāṇkatā tath' eva, etc. 340.
12. Viḷḷādharā ghoram adhiyamānā
 adassanāṃ osadhehi vujanti,
 na maccurājassa vajanti³ adassanam⁴, etc. 341.
13. Dhammo havo rukkhāti dhammacārīṃ, (Dh. p. 110. Jāt. I, 71.
 dhammo sūciṇṇo sukkhū āvahāti, (Therag. 11.)
14. esānisamheo dhammo sūciṇṇo:
 na duggatīṃ gacchati dhammacārī. 342.
15. Na hi dhammo, adhammo ca abho samavipākino, (Dhp. 90.
 adhammo nirayaṃ neti, dhammo pāpeti suggatīṃ ti. 343.

Tattha yama-karattin ti yebhuyyena setā mārukucchiṃki patissatthim
 16 zamhanti tatthim zamhanti, tena evam eha. apam pati' ettha attho: yañ eha-
 rattin ca divā vā paṭhamam eva patissatthim gahervā mātukucchiṃkāhato
 gabhhe vaṇṇi, mānava ti setā kalahhāvuna paṇṇikā, abbhūjāhito vā
 vayasid⁵ vā maccesso yatha nima tatthakucchiṃkāhato abbho⁶ apāpeti nikkhanto
 rayavagāhato⁷ paṭigocchati tath' eva

17. Paṭhamam kalahhā⁸ hoti. kalah⁹ hoti abbhūtan, (Cfr. Milinda-p. 101)
 abbhū¹⁰ jāyati¹¹ peri, pūjyā¹² jāyati¹³ ghaṇa,
 ghaṇa paṇṇāhi¹⁴ jāyanti kevaḥ loma sukkhī¹⁵ vā
 Tañ c' eva bhūjajālā mātā annapānā¹⁶ ca bhojaraṇaṃ
 tena so tatthā yāpeti¹⁷ mārukucchiṃkāhato nara ti

18. Imam¹⁸ mārukucchiyānaṃ kalahhādibhāvaṃ kucchiṭṭo ca nikkhanto mummaddasa-
 nādibhāvaṃ apajjamāno satasam samitāṃ gacchati, vā gacchati na nivasati ti

¹ C² ḍaḍḍanti, B² ḍasanti. ² B² ḍasitum. ³ C² -ti dassanāṃ, B² na
 maccesso rājassa vajanti adasa-. ⁴ C² vassati, B² vasaṇṇitā. ⁵ C² abhā. ⁶
 B² -vaggā nara. ⁷ C² kalah, C² kalā. ⁸ C² kalā. ⁹ C² -ti, B² -te. ¹⁰
 C² pati, C² mātā pūjyā. ¹¹ C² abbhūtan. ¹² C² paṇṇikā, C² paṇṇikā, B²
 paṇṇikā. ¹³ B² nikkhāpi. ¹⁴ B² -sa. ¹⁵ C² loma, B² tattha loma.

[illegible]

10 C¹ aabāvaṃ. 11 B¹ bhiddadita- 12 B² aanaṃja. 13 B³ -aṃ 14 C² aanaṃṇi,
 C³ aanaṃṇaṃ, B⁴ aanaṃṇaṃ viya, B⁵ aanaṃṇaṃṇaṃ 15 B⁶ aathava.
 16 C⁴ iha- 17 B⁷ yaṃ dīṇaṃ kṛtaṃ. 18 B⁸ omīṭi-paṭṭa. 19 C⁵ kaṇṇa, B⁹
 yaṇṇa. 20 B¹⁰ maṇṇa, 21 C⁶ aabāvaṃ. 22 C⁷ aabāvaṃ, B¹¹ aabāvaṃ 23
 C⁸ omīṭi-paṭṭaṇṇaṃ vā. 24 C⁹ ji-, B¹² ja-. 25 B¹³ -maṇṇa-. 26 C¹⁰ meyyaṃ,
 B¹⁴ na cāpi na, C¹¹ na cāpi na cāpi na cāpi na. 27 C¹² -ja, 28 B¹⁵ -teṇa
 29 C¹³ hūṃ. 30 C¹⁴ -takkaṃ, B¹⁶ bhikkhavaṃṇaṃ. 31 B¹⁷ jayaṇṇi 1 B¹⁸
 aṇṇi. 32 B¹⁹ aabāvaṃ. 33 B²⁰ pabbhāṇṇa, B²¹ na bhāṇṇa. 34 B²² pabbhāṇṇa. 35 C¹⁵
 all- 36 B²³ aabāvaṃ. 37 B²⁴ aabāvaṃ. 38 C¹⁶ aabāvaṃ. 39 B²⁵ aabāvaṃ. 40 C¹⁷
 aabāvaṃ. 41 B²⁶ aabāvaṃ. 42 C¹⁸ aabāvaṃ. 43 B²⁷ aabāvaṃ. 44 C¹⁹ aabāvaṃ. 45 B²⁸ aabāvaṃ. 46 C²⁰ aabāvaṃ. 47 B²⁹ aabāvaṃ. 48 C²¹ aabāvaṃ. 49 B³⁰ aabāvaṃ. 50 C²² aabāvaṃ. 51 B³¹ aabāvaṃ. 52 C²³ aabāvaṃ. 53 B³² aabāvaṃ. 54 C²⁴ aabāvaṃ. 55 B³³ aabāvaṃ. 56 C²⁵ aabāvaṃ. 57 B³⁴ aabāvaṃ. 58 C²⁶ aabāvaṃ. 59 B³⁵ aabāvaṃ. 60 C²⁷ aabāvaṃ. 61 B³⁶ aabāvaṃ. 62 C²⁸ aabāvaṃ. 63 B³⁷ aabāvaṃ. 64 C²⁹ aabāvaṃ. 65 B³⁸ aabāvaṃ. 66 C³⁰ aabāvaṃ. 67 B³⁹ aabāvaṃ. 68 C³¹ aabāvaṃ. 69 B⁴⁰ aabāvaṃ. 70 C³² aabāvaṃ. 71 B⁴¹ aabāvaṃ. 72 C³³ aabāvaṃ. 73 B⁴² aabāvaṃ. 74 C³⁴ aabāvaṃ. 75 B⁴³ aabāvaṃ. 76 C³⁵ aabāvaṃ. 77 B⁴⁴ aabāvaṃ. 78 C³⁶ aabāvaṃ. 79 B⁴⁵ aabāvaṃ. 80 C³⁷ aabāvaṃ. 81 B⁴⁶ aabāvaṃ. 82 C³⁸ aabāvaṃ. 83 B⁴⁷ aabāvaṃ. 84 C³⁹ aabāvaṃ. 85 B⁴⁸ aabāvaṃ. 86 C⁴⁰ aabāvaṃ. 87 B⁴⁹ aabāvaṃ. 88 C⁴¹ aabāvaṃ. 89 B⁵⁰ aabāvaṃ. 90 C⁴² aabāvaṃ. 91 B⁵¹ aabāvaṃ. 92 C⁴³ aabāvaṃ. 93 B⁵² aabāvaṃ. 94 C⁴⁴ aabāvaṃ. 95 B⁵³ aabāvaṃ. 96 C⁴⁵ aabāvaṃ. 97 B⁵⁴ aabāvaṃ. 98 C⁴⁶ aabāvaṃ. 99 B⁵⁵ aabāvaṃ. 100 C⁴⁷ aabāvaṃ. 101 B⁵⁶ aabāvaṃ. 102 C⁴⁸ aabāvaṃ. 103 B⁵⁷ aabāvaṃ. 104 C⁴⁹ aabāvaṃ. 105 B⁵⁸ aabāvaṃ. 106 C⁵⁰ aabāvaṃ. 107 B⁵⁹ aabāvaṃ. 108 C⁵¹ aabāvaṃ. 109 B⁶⁰ aabāvaṃ. 110 C⁵² aabāvaṃ. 111 B⁶¹ aabāvaṃ. 112 C⁵³ aabāvaṃ. 113 B⁶² aabāvaṃ. 114 C⁵⁴ aabāvaṃ. 115 B⁶³ aabāvaṃ. 116 C⁵⁵ aabāvaṃ. 117 B⁶⁴ aabāvaṃ. 118 C⁵⁶ aabāvaṃ. 119 B⁶⁵ aabāvaṃ. 120 C⁵⁷ aabāvaṃ. 121 B⁶⁶ aabāvaṃ. 122 C⁵⁸ aabāvaṃ. 123 B⁶⁷ aabāvaṃ. 124 C⁵⁹ aabāvaṃ. 125 B⁶⁸ aabāvaṃ. 126 C⁶⁰ aabāvaṃ. 127 B⁶⁹ aabāvaṃ. 128 C⁶¹ aabāvaṃ. 129 B⁷⁰ aabāvaṃ. 130 C⁶² aabāvaṃ. 131 B⁷¹ aabāvaṃ. 132 C⁶³ aabāvaṃ. 133 B⁷² aabāvaṃ. 134 C⁶⁴ aabāvaṃ. 135 B⁷³ aabāvaṃ. 136 C⁶⁵ aabāvaṃ. 137 B⁷⁴ aabāvaṃ. 138 C⁶⁶ aabāvaṃ. 139 B⁷⁵ aabāvaṃ. 140 C⁶⁷ aabāvaṃ. 141 B⁷⁶ aabāvaṃ. 142 C⁶⁸ aabāvaṃ. 143 B⁷⁷ aabāvaṃ. 144 C⁶⁹ aabāvaṃ. 145 B⁷⁸ aabāvaṃ. 146 C⁷⁰ aabāvaṃ. 147 B⁷⁹ aabāvaṃ. 148 C⁷¹ aabāvaṃ. 149 B⁸⁰ aabāvaṃ. 150 C⁷² aabāvaṃ. 151 B⁸¹ aabāvaṃ. 152 C⁷³ aabāvaṃ. 153 B⁸² aabāvaṃ. 154 C⁷⁴ aabāvaṃ. 155 B⁸³ aabāvaṃ. 156 C⁷⁵ aabāvaṃ. 157 B⁸⁴ aabāvaṃ. 158 C⁷⁶ aabāvaṃ. 159 B⁸⁵ aabāvaṃ. 160 C⁷⁷ aabāvaṃ. 161 B⁸⁶ aabāvaṃ. 162 C⁷⁸ aabāvaṃ. 163 B⁸⁷ aabāvaṃ. 164 C⁷⁹ aabāvaṃ. 165 B⁸⁸ aabāvaṃ. 166 C⁸⁰ aabāvaṃ. 167 B⁸⁹ aabāvaṃ. 168 C⁸¹ aabāvaṃ. 169 B⁹⁰ aabāvaṃ. 170 C⁸² aabāvaṃ. 171 B⁹¹ aabāvaṃ. 172 C⁸³ aabāvaṃ. 173 B⁹² aabāvaṃ. 174 C⁸⁴ aabāvaṃ. 175 B⁹³ aabāvaṃ. 176 C⁸⁵ aabāvaṃ. 177 B⁹⁴ aabāvaṃ. 178 C⁸⁶ aabāvaṃ. 179 B⁹⁵ aabāvaṃ. 180 C⁸⁷ aabāvaṃ. 181 B⁹⁶ aabāvaṃ. 182 C⁸⁸ aabāvaṃ. 183 B⁹⁷ aabāvaṃ. 184 C⁸⁹ aabāvaṃ. 185 B⁹⁸ aabāvaṃ. 186 C⁹⁰ aabāvaṃ. 187 B⁹⁹ aabāvaṃ. 188 C⁹¹ aabāvaṃ. 189 B¹⁰⁰ aabāvaṃ. 190 C⁹² aabāvaṃ. 191 B¹⁰¹ aabāvaṃ. 192 C⁹³ aabāvaṃ. 193 B¹⁰² aabāvaṃ. 194 C⁹⁴ aabāvaṃ. 195 B¹⁰³ aabāvaṃ. 196 C⁹⁵ aab

na tā vijjāni sāveyya vasaṇaṃ idāya te¹ jamaṇṭhānaṃ adassanaṃ vasaṇaṃ²,
dhammaṃ M. suvatthadhammaṃ, rakkaṇṭhi paṇa rakkaṇṭhi tam paṭṭakkaṇaṃ,
sukhaṃ M. chāra, kāmāggravaṇ³ sukhaṃ ārahaṇaṃ pāpāni paṭṭasandhi⁴ vasaṇa
vasaṇaṃ.

Evam M. catuvīsati gāthāhi⁵ piṇa dhammaṃ desevā⁶
„mahārāja tomhākaṃ rajjaṃ tomhākaṃ eva hotu, na mayhaṃ
imāsa attho, tumhehi paṇa saddhim kaṭhentaṃ eva maṃ⁷
cyādhijārāmarapaṇi⁸ upagocchanti, tiṭṭatha tumhe⁹ ti vataṃ
ayadāmaṃ bhinditvā¹⁰ mattabhatthi viya Kaṇṇanupapajaraṃ bhin-
ditvā¹¹ sihapotako viya kāme pahāya mātāpitaro vanditvā nik-
khami. Ath¹² assa pīṭā „mama pi rajjaṃ¹³ attho n¹⁴ atthāsi¹⁵“ t.
pahāya tena saddhim yeva nikkhami. Tasmim nikkhante¹⁶
devi pi amaccāpi brāhmaṇagahapatikādāya pīṭi sakalanagara-
vāsino gehāni chadḍetvā nikkhamiṃsu. Saṃgama mahā
ahosi, parisa dvādasayojanikā¹⁷ jāta, tam idāya M. Hima-
vantaṃ pāvasi. Sukko tassa nikkhantabhāvaṃ ātvā Vissa-
kaminā¹⁸ pesetvā dvādasayojanāyāmaṃ sattayojanavittāraṇaṃ
assanapadaṃ¹⁹ kāresi, saṃhe pabbajjītaparikkhāre patiyādāpasi.
Tatoparaṇi²⁰ M-assa pabbajjā²¹ ca ovādadānaṃ ca Brahmaḷoka-
pariḷāyanaṃ ca parisaṇa anapāyugamanāyato²² ca saṃhe hetthā-
vuttanāyaṇ²³ eva veditabbā.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave poḷhe pi T. mahānakkhamasū²⁴
nikkhamto yevā²⁵“ ti vataṃ j. a. „Tudā mātāpitaro mahārājakaṇṭhā
ahesuṃ, parisa²⁶“ Buddhaparisa. Ayogharajātako aṭṭam evā²⁷ ti.
Ayogharajātakaṃ. Viṃtīnipāṭiavaṇṇaṃ nibbhiṭṭā²⁸.

¹ It¹ tehi vasaṇāhi. ² Ch² vasaṇa. ³ Ch³ kāmāggravaṇ. ⁴ It⁴ - vijjā pā-
C⁵ omitt maṃ. ⁶ Ch⁶ omitt jara. ⁷ It⁷ chinditvā. ⁸ It⁸ omitt matta - chā pā-
ditvā. ⁹ It⁹ adāya yeva. ¹⁰ It¹⁰ - niyā. ¹¹ It¹¹ - niyā. ¹² It¹² adāya mātāpitaro. ¹³
It¹³ - ito. ¹⁴ It¹⁴ pabbajjīti. ¹⁵ It¹⁵ anappapeti. ¹⁶ It¹⁶ anappapeti. ¹⁷ It¹⁷ anappapeti. ¹⁸ It¹⁸ anappapeti.
nikkhamamāsi. ¹⁹ It¹⁹ assa pa. ²⁰ It²⁰ - assa vasaṇaṃ atthāsi vasaṇaṃ.

Formerly published:

Dharmapadam. Ex tribus codicibus hainicenis palce
scripti, latine texti, excerptis ex commentariis palce notisque illu-
stratis V. Fausbøll. Havnæ 1855. 8 Danish crowns.

**Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and
Three Fables.** In the Original Pāli Text, with a Translation and
Notes, by V. Fausbøll, Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English
Translation and Critical Notes, By V. Fausbøll, 1870. (From the
Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

**The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King
Rāma.** The Original Pāli Text with a Translation and Notes by
V. Fausbøll, Copenhagen 1871. 1 crown 50 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and
Notes by V. Fausbøll, Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

**The Satto-Nipāto, being a collection of some of Gotama
Buddha's dialogues and discourses.** Edited by V. Fausbøll. Part I.
Text. London. Published for the Pāli Text Society, 1885.

Sec Vol I

S. Cal
2/2/37

N 4

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.